Bibliothecæ Sloaniane. 9: 57.
10
10 Fh

Ordo Judiciorum;

SIVE,

METHODUS PROCEDENDI

IN

Negotiis et Litibus

IN

FORO Eccleſiaſtico-Civili

Britannico et Hibernico.

Ubi, quæ mendis olim cum innumeris edita fuêre, caſtigatè nunc et dilucidè digeſta, juxta *Normam Ordinis Judiciarii*, exhibentur, ac Notis et Obſervationibus illuſtrantur.

Per Thomam Oughton.

Almæ Curiæ Cantuarienſis de Arcubus, London, Procuratorum generalium unum, et à multis retro Annis Supremæ Curiæ Delegatorum Regiſtrarii Regii Deputatum.

LONDINI:

Impenſis J. HOOKE, ad Inſigne Auratæ-Iridis, in vico vulgò vocato *Fleet-Street*. M.DCC.XXVIII.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

9 2h

Venerabilibus, Egregiis, Ornatiſſimis,

Conſultiſſimiſque VIRIS,

Admodùm ERUDITIS, meritò COLENDIS,

Dominis Judicibus *et* Advocatis, LEGUM

[Canonici et Cæſarei JURIS]

DOCTORIBUS;

SCILICET,

In *Foro* Eccleſiaſtico-Civili, et *Hoſpitio*, ſeu *Collegio* Juris Utriuſque Peritorum, LONDINI, ad miniſtrandam Juſtitiam et Veritatem cuendam, *Celeberrimo*,

Jus-dicentibus EXIMIIS, Oratoribus ELOQUENTISSIMIS;

ECCLESIÆ, JURIS, REIPUBLICÆ, verè

PATRONIS;

Non ſolùm in noſtræ *Britanniæ*, ſed in reliquis etiam Terrarum Orbis, *Imperiis*, quà latè patent *Gentes*, in omni *Natione*

CIVIBUS;

QUEIS ineſt ſumma FIDES, INTEGRITAS, CANDOR, PROBITAS, ÆQUABILITAS, HUMANITAS;

Haſce *mearum* Primitias *Lucubrationum*,

Obſequii quà *devotiſſima* Pignora,

Lubenter & humillimè

Exhibeo, do, dedico, conſecro,

Tho. Oughton.

3+

PRÆFATIO.

CUM, ex Ephebis, in Juris Eccleſiaſtico-Civilis Exercitatione Practicâ, deque Cauſis, præſertim in Foro Supremo Delegatorum agitari ſolitis, Operam diutinè navaverim, interea maximè Curæ fuit potiora ſecernere Collectanea; Juris ut utriuſque, per varios ancipiteſque procedendi Modos, Syſtema ſeu Methodum, cum Formulis, concinnarem: Unde Curioſus, circa hujus Scientiæ Theoremata, et Præſcripta Juris Authoritate ſancita, Inveſtigator, quicquid ulteriùs poſſit expetere (quoad hæc Executioni debitè demandanda) id, per Exempla, dilucidè comprobatum haberet.

Hocce Molimen, à nemine hucuſque ſuſceptum, Juris ut publici fieret, totus inſudavi; quocirca multam undiquáque, Scriniis e privatis et publicis, non ſolùm noſtris Archivis et Regiſtris, ſed et e *Cottonianis*, aliiſque reconditis Manuſcriptis, digeſſi Molem.

Quumprimum autem inſtructiſſimam illam, in Re Literariâ Encyclopædiam, Bibliothecam, alteram Ptolemaicam, nempe, ſelectiſſimam *Harleianam*, olim inſpicere mihi datum fuiſſet, et veneranda in eâdem Antiquitatis luſtrâſſem Monumenta, obſtupui tantum Margaritarum ſimul extare Theſaurum, aliàs nullibi conſpiciendum! itidem exultavi, Te, Munificentiſſimum et Præhonorandum Dominum, Dominum *Oxoniæ Comitem*, *Comitem Mortimer*, *&c.* Gazarum earundem Theſaurarium eſſe Celeberrimum; Cujus, ex animi Amplitudine, eſt, Tua ut omnia bonum in publicum pateant, et redundent; Vir Prænobilis et Eximie, Qui Rei Literariæ, Ipſe Literatus, Decus es et Tutamen.

Hiſce munitus Auxiliis (quod, longo Sudore, et Expenſis, collegi, concinnavi, perpolivi) Opus operatum pro Prælo paratum habui, cui Titulus inſcriptus erat, *Proceſſus Judiciarius in Foro Eccleſiaſtico-Civili-Anglicano, unà cum Inſtrumentorum Formulis accuratiſſimis, diligenter collectis, fideliter expreſſis, et aptè diſpoſitis.*

Hæc

PRÆFATIO.

Hæc ad Conamina favorabiliter annuerunt insignés admodum, in utroque Jure, Domini judicantes, eademque manibus (in hâc formâ) propriis approbârunt.

Hoc Tentamen perutile fore, et accuratè perficiendum censemus, et ita ex animo

Commendamus.

Archiepiscopi.
Tho. Cantuar.
Jo. Ebor.

E supremâ Curiâ Cancellariæ.
Harcourt. C. S.

Episcopi.
H. London.
N. Duresme.
Jon. Winton.
Tho. Roffen.
Gi. Sarum.
H. Herefordens.
Jo. Lichfield. & Cov.
J. Eliensis.
Ric. Petriburg.
Edw. Glouceſter.
W. Oxon.
Jo. Bangor.
W. Carliol.
Geo. Bath. & Well.
W. Lincoln.
Jo. Landavens.
Offsp. Exon.
W. Ceſtriens.
C. Norwich.
W. Asaphensis.

Tho. Ciceſtrensis.
P. Menevensis.
Joh. Briſtol. C. P. S.

E Curiâ ad Placita, coram ipso Rege tenendâ;

Justiciarii.
T. Parker.
John Powell.
Littleton Powys.
R. Eyre.

E Curiâ de Banco communi.

Justiciarii.
Trevor.
Jo. Blencowe.
R. Tracy.
Robert Dormer.

E Curiâ Scaccarii Regii;

Barones.
Edw. Ward.
Tho. Bury.
Ro. Price.
S. Lovell.

E Foro Ecclesiastico-Civili; Judices et Legum Doctores.
J. Betteſworth.
C. Hedges.
Nath. Lloyd.
Hen. Newton.
R. Pagitt.
Jo. Harwood.
W. Clements.
W. King.
Tho. Ayloffe.
J. Exton.
C. Herriott.
Hen. Raynes.
R. Wood.
Hum. Henchman.
G. Paul.
Car. Pinfold.
H. Penrice.
Tho. Paske.
W. Phipps.
Gul. Strahan.
Joh. Audley.
Ed. Kinaston.
Joannes Andrew.

Tametsi

PRÆFATIO.

Tametſi verò mihi fulcito, tot et tantis Adjumentis atque Suffragiis, hoc optatò ſucceſſit ſub manibus Negotium; attamen inauſpicatò Noctis unius infœlicis Incendio, cum Typographi Ædibus, ejuſdem Pars maxima ſimul (eheu!) eodem ſuccubuit Infortunio, conflagravit! Nihilominus autem ardens egomet, ut fierem propoſiti tenax, iteratis Impenſis et redintegrato Labore, quid deperditum (quoad potui) reſtauratum habere deſudavi; et è Curiarum noſtrarum Statutis Legibus et Conſuetudine, de modo procedendi, Axiomata pretioſiſſima, tam antiquitùs obſervata, quàm hodie quæ comprobantur, utcunque promiſcuè coacervata et confusè cumulata, certum in Ordinem aptè digeſta diſtribuere, et accommodatè coaptare, deſtinavi.

Normam igitur et Regulas, pro Stylo Curiarum uſitatas, ſemel et iterum attentiùs evolvendo, ſedulò inveſtigavi: Tractatum illum Manuſcriptum, à *Franciſco Clarke*, Almæ Curiæ Cantuarienſis de Arcubus, London, Procuratorum generalium uno, A. D. 1596. compoſitum, etiam atque etiam perlegendo, recognovi; unde poſthumam Editionem ejuſdem, imprimis in Hiberniâ, temerariè Typis mandatam, omnino mancam eſſe et mutilatam, confuſam et obſcuram; necnon Editionem iteratam Londini excuſam, Mendas prioris (omnino incaſtigatas) fideliter retinere, ſedulò imitari, ſuiſque propriis accumulatiſſimè redundare, ſatìs ſuperque exploratum habui: Veriſimillimum enim eſt, quòd ab Authoris Manuſcripto Originali, tranſumpta fuêre nonnulla Exemplaria, et ab his iterum alia, donec ex multiplicatâ Tranſcriptione, Mendæ quóque, Scriptorum vitio et incuriâ, multipliciter irrepſerunt; quódque ex uno vel altero (horum MSS.) minùs cautè tranſcripto, et non fideliter, cum Originali, collato, hæ ſpuriæ nobis obſtruduntur Editiones.

Porrò autem, ex inſpectione hujus generis MSS. Antiq. evidenter appareat, nonnullas verborum Clauſulas, ſeu Lineolas Sententiarum, in Margine ſeu Pagellâ laterali, ſeorſim aliquando poſitas eſſe et inſcriptas, quas (ut videtur) Protocolli (ſeu Scripturæ primariæ) Scriba, currenti non attingens Calamo, fortè pertranſivit; quódque de Culpâ ſuâ, ex Collatione poſtea factâ, commonitus, quæ fuêre pridem omiſſa, demum, in Margine reſtauravit; abſque tamen Aſteriſco, ſeu Stellulâ, vel aliâ quâcunque Notâ, ſignificante, quòd quicquid hìc, in uno loco, ſeponitur, illìc, in alio, interſerendum eſt: Unde Editor Hibernicus, in Re Practicâ Fori Judicialis (utì patet) minimè, ſeu parùm exercitatus, toties hallucinatur; multiſque in locis haſce Clauſulas marginales perperàm locavit: Perquàm autem difficillimum eſt, hujuſmodi Verba (ſparſim inconſultè diſſeminata) Sulculis plantare propriis, cæteraque noxia et erratica totaliter eruncare; ſanè verò totus Ager, de novo, colendus

eſt

eſt, exarandus, fractiſque glebis, renovandus, ut optimorum Fructuum ſit abundè ferax.

Verbis enim et Sententiis, in locis non ſuis, ita præpoſterè frequenter interſperſis, Pagina vel in Senſum inflectitur omnino diverſum, ſeu maximè turbatur, et ad Mentis captum inexplicabilis eſt: Itidemque Mentem offuſcat Nebula, quum Clauſulæ, ſeu Verba quædam, ubinam inſeri debuiſſent, inibi totaliter ommittuntur; ubi coincidunt inter ſe repugnantia; cùm ponitur Actor pro Reo; unà cum aliis, omnigenis Erroribus (alternis penè lineolis) undiquáque ſcatentibus.

His inſuper addamus Indicis (oſcitabundè fabricati) Tenuitatem et Pauperiem, utputà, Paucitatem in eo Rerum et Verborum; imò Capita, ſeu Titulos (ad quos refert) ementitur: Cúmque Gnomon eſſet (ad oſtendendum aliquem, pro certo, numerum) falſo tamen Lumine confuſum eſt, ac umbratilem, per devia, præbet Ductum, ad Locum ubi nihil ad Rhombum; unde derelictus eſt (hoc Dolo circumventus) Lector, in totius Operis Abyſſo, quid appetit, expiſcari; ibidemque Folia contrectans et evolvens, anxiè dum rimatur (de re, quam deſiderat, perquirendâ) flexuoſis errans in Ambagibus et Mæandris, interea pertæſus abhorret à Labyrintho: Namque Capita penè ſunt omnia confuſè, et permiſtè, locata, *Ordine* vix uſpiam obſervato, quinimo penitùs ſpreto et poſtpoſito.

Ecce, tandem igitur, hujuſmodi noſtrum *Proceſſum Judiciarium*, è Cineribus reſuſcitatum, Sponſorum Illuſtrium ſuorum aliquando Votis obſequentiſſimè reſponſurum; etiamſi mutato ſub Nomine inſcriptum: Idque pariliter aliquantulum aſſimulavi, pro more MARANTÆ, Jureconſulti Clariſſimi, *Venuſii*, qui ſcripſit Tractatum illum pulcherrimum, cujus Editionem habeo, penes me, *Coloniæ* Typis mandatam, A. D. 1570. ejuſque Libri Titulus eſt, "*De "Ordine Judiciorum*": Cúmque docet ille doctus, in *Proœmio* ſuo, § 3. "*Ordo* modus eſt agendi, ſine quo nil rectè agitur"; et *ibid.* § 21. "*Judicium* eſt Lapis angularis totius legalis Doctrinæ, et ideo "ſummo opere regi debet"; Hiſce fretus equidem Documentis, *Ordinem Judiciorum*, ſeu *Methodum Procedendi*, in Negotiis et Litibus, in *Foro* noſtro *Eccleſiaſtico-Civili* (quantùm exigui patiuntur Ingenii vires) accuratè conſummavi. *Judiciorum* enim *Ordine* deficiente, vitiatur inde *Proceſſus Judicialis*; imò totus efficitur inanis et ad irritum cadit: Hìc igitur à primo Litis Ingreſſu, Finem uſque *Judiciorum*, trita calcanda Via eſt; quâ pergratum, ſine Diverticulis ſalebroſis, inſtituamus Iter, Majorum noſtrorum Veſtigiis ſignatum; ac Metam, abſque Tædio, vel Obſtaculis confragoſis, facillimè aſſequamur.: Operis autem hujuſmodi Compendium

dium analyticum, et Methodum hanc noſtram ſuccinctè depictam, præ manibus habes in *Pag.* 33, 34, 35, 36, 37.

Prætereà, non ſolùm hujuſmodi rudem et indigeſtam Molem, operosè ſatìs, in certum Ordinem coegi, quinetiam in Paragraphos, ſeu Sectiones, aptè diſpertitam, diſtribui; ne rerum omnino diverſarum Congeries, denſiùs alíquando conglomerata, Senſum obturbet, implicitè confundat, et cæco obruat infeliciter Acervo. His etiam Epitomen, ſive Summarium, ad Marginem, aſcripſi; quò Theſis, ſeu Argumentum, uſquequaque comitatur, in paucis complectitur, illuſtratur.

Denique paſſim, ubi Ratio monuit et coegit, Operi commodatiſſimas, et apprimè conſentaneas, adhibui Notas et Obſervationes; ex his enim Elucidationibus interpretantur quoquomodo obſcura; planaque redduntur et enucleantur quæque nodoſa; peropportunè ſtatuminantur (a MSS. authenticis) aliqualiter deficientia; et a nonnullis, e penu proprio depromptis (quæ vel, Experientiâ Magiſtrâ, practicata et adjudicata novi, vel Studio, vel a Peritis didici) recreantur exolentia, noviſque fulcita Suſtentaculis, effloreſcunt in apricum.

Ante Limen autem hujus Operis Aream adhibui, Statuis (enixiùs, pro mei Artificis utut exigui facultate, conflatis) decoratam: Monumenta quædam etiam, edax quæ neſcit Vetuſtas abolere, ex Antiquorum equidem effodi Caveis, et pro Frontiſpicio meliùs ornando collocavi: Nempe, De Hoſpitio, ſeu Collegio Dominorum Advocatorum, ejuſque Privilegiis et Antiquitate; De Almâ Curiâ de Arcubus, ejuſque Celebritate; Deque Foro (quondam) Audientiæ: Hæc ſunt Opuſculi Prolegomena.

Veluti Cynoſura, et Nauticæ Pixidis Acus verſoria (Magnete tincta et exuſcitata) quocúnque trahunt retrahuntque Fluctus, ſunt ad Littora fidiſſimi Duces; pariter, in Librorum ultrò citróque fluctuante Materiâ, poſtulantur Indices apprimè ſinceri: Hi collocantur in quoviſcunque Folio; tibi nempe quicquid apponitur, in Margine laterali, Synopſis eſt omnium in iſtâ Paginâ contentorum; interſeritur etiam, inter Obſervationes, Elenchus, ad indicandum ubi facillimè reperias his quoquomodo conſentanea; quinetiam inſuper annexa eſt Operi Tabula Capitum, et Titulorum; de quibus etiam tibi porrigitur Analyſis; ulteriùs habeo polliceri (ſuper Incude, malleoliſque paratum) totius Operis rerum et verborum locupletiſſimum Indicem, alphabeticum. Ardenter inſtant autem omnes hujus appetentes, ut (quàm celerrimè) peractum hucuſque Opus in Lucem ederem, Indicem hujuſmodi libenter in Tomo ſecundo recepturi; vellicat etiam aurem Bibliopola, quòd ſupra modum (in hoc Volumine) ſtipulatum, jampridem exaravi Schedas: Hiſce rationibus adductus, atque potiſſimum obſecun-

 dandi

dandi gratiâ Votis exhortantium Eruditorum (huic Operi ſubſcribentium) lubens acquieſco: Vade Liber, in Urbem; imò, toto notus eſto in Orbe literario, ubi Gentium et Terrarum Canonico-Civiles florent Leges; unde profectò Normam in Judiciis Juri conſonam, inter Noſtrates uſitatam, inſpicientes, etiam Exteri non dedignarentur animitùs approbare, et ad Juſtitiam quàm celerrimè conſequendam, imitari.

Cunctis enim hinc appareat, aptè diſpoſita, Venuſta *Judiciorum* Conſuetudo; nempe, quoad Cauſas in genere, præparatoriè quid agendum eſt, ante Litem inchoatam; quid poſt ejuſdem Ingreſſum et Inſtitutionem (etiam in Appellationibus) uſque Sententiam definitivam, et ejuſdem Executionem: Inque Cauſis et Negotiis hujuſmodi, quis eſt omnium cujus non intereſt (frequenter admodum) aut agendo, ſeu defendendo, vel aſſiſtendo, ſive removendo (cum agitur aut de famâ, ſeu fortunis ſuis) neceſſariò ſemet, et utiliter (ſaniori adhibito Conſilio) immiſceri? Viriſque omnibus Eruditis nonne pergratum eſſet, Almam *Judiciorum* Formam, Nævis mirum (olim) in modum maculatam et deformatam, ac omnino incomptam, nunc denuo cultam et exornatam, nitidoque more decoram intueri?

De *Cauſis Criminalibus*, hìc explicatum eſt in Foro quid agendum, et in Viſitationibus celebrandis, per Inquiſitionem, Accuſationem, ſive Denunciationem; quid objiciat Promotor aut OEconomus, et quomodo ſe gerat iſte qui detectus eſt.

In *Cauſis Beneficialibus*, oſtenſum eſt quid poſtulet Patronus, quid petat Clericus præſentatus, ad obtinendum Inſtitutionem et Inductionem; quid inſuper agat Epiſcopus; adjiciuntur quæ facienda ſunt de Dilapidationibus, et Ruinis, excuſandis, inſpiciendis, defalcandis, aut reficiendis; de Decimarum Solutione, Conſuetudine ſeu Modo, et Oblatione, deque Fructuum Sequeſtratione.

In *Cauſis Matrimonalibus*, indicatur quid agendum eſt in Contractu, ſeu Sponſaliis; fieri quid oportet de Deſponſatione Impuberum, eorumve Matrimonio diſſolvendo; quomodo procedendum eſt in Causâ Impedimenti Matrimonii, contra quoſcunque ejuſdem Celebrationi, ſeu Conſummationi, perperàm obſtantes, aut Sponſam ſive Uxorem detinentes, minantes, perſuadentes, a proprio Viro alienantes, et ad alia Vota ſolicitantes; et qualiter hi puniendi ſunt; quæ fieri ſolent in Causâ Jactitationis Matrimonii; item de Sequeſtratione Fœminæ; quid exercendum eſt in Matrimoniis Clandeſtinis [ubi tractatur de Pœnis clandeſtinè ſolemnizantium, ac de Privilegiis Matrimonii legitimè ſolemnizati] quænam agitanda ſunt de Sumptibus et Alimoniâ recuperandis; inque Causâ Separationis a Thoro et Mensâ propter Sævitiam; item propter Adulterium [ubi diſtinguitur de Adulterii Compenſatione, et (inter Partes) Condonatione] præterea quo-

quomodo morem gerat aut Maritus, ſeu Nupta, in Causâ de Reſtitutione Obſequiorum Conjugalium [ubi narrantur etiam quæ Reſtitutionem impediunt] quid elaborandum eſt in Causâ Divortii à Vinculo, ſeu Nullitatis Matrimonii, ſive ratione prioris, vel ob Gradûs Propinquitatem ; atque quid fieri debet, de Nullitate conſimili, propter Impedimentum naturale, ſeu in Causâ Frigiditatis.

In *Cauſis Teſtamentariis*, deſcriptum eſt quomodo fit Probatio Teſtamenti, vel in communi, vel (per Teſtes) in ſolenni Juris formâ ; quando fit Comparatio Manuum, ſeu Characterum ; quo pacto conceditur Adminiſtratio bonorum abinteſtatò decedentis ; Adminiſtratio temeraria qualis eſt, quàm damnoſa, qualiter reprobanda ; patefactum eſt præterea, quamobrem permittitur Declinatio Fori, et ſuſcitatur Probatio Juriſdictionis [adhibentur hìc nonnulla quoad Bona, quæ dicuntur, Notabilia] Deinde patent apprimè obſervanda de Inventariis et Computis, Executorum et Adminiſtratorum, concipiendis et exhibendis ; demonſtratum eſt etiam, quòd admodum prodeſt, non ſolùm Legatariis, et proximis defuncti Conſanguineis, atque Creditoribus, horum apta Confectio, juſta Redditio, et in Regiſtrum Curiæ debito tempore Exhibitio, quinetiam edocetur, quòd haud paulò plus refert ipſis Executoribus et Adminiſtratoribus ; hìc inſuper occurrit, quomodo fiat ab ulteriori Computo Liberatio, et quo pacto Literæ acquietantiales impetrari poſſunt ; porrò proponuntur ſingularia de Infantibus et Minoribus, eorumque Curatoribus aſſignandis, aut eligendis ; quamplurima de Legatis petendis, recuperandis, et ſolvendis, etiam ubi Teſtamentum (in quo data ſeu relicta fuêre Legata) celatum et ſuppreſſum eſt ; His accedit quomodo fiat æqualis Diviſio Legatorum, pro Ratâ ; qualiter Oblatio ſit, aut realis, ſeu verbalis (utputà, cùm Legatum non eſt quid portabile) vel conditionalis (utpote, Obligationum, ſeu Debitorum) et quando potior eſt Oblationis Acceptatio, quando Recuſatio ; cùm denique probanda ſit plena Adminiſtratio.

De *Cauſis Diffamationum*, exponitur Anni Lapſus à Verborum Prolatione, et qualis intelligitur Remiſſio Injuriarum ; quid operatur Conſtitutio Provincialis ; quid agendum eſt contra Diffamatorem in Scriptis, ſeu iſtum qui Libellum famoſum publicavit ; quæ peragenda ſunt cùm Teſtis, in propoſitis Exceptionibus, diffamatus eſt ; quomodo fiat Juſtificatio Diffamationis ; de Reconventione in Causâ Diffamationis ; et quomodo fit, inter Partes, Compenſatio ; deque Peractione Pœnitentiæ, et Pœnis (in his) Delinquentium.

Obiter his etiam veniunt aliis aptata Negotiis ; et quomodo procedendum eſt de *Perjurio*, *Simoniâ*, *Uſurâ*, Violentâ *Manuum Injectione* in *Clerum*, *Rixatione* in *Eccleſiâ*, ſeu *Cœmeterio*, *Lenocinio*,

PRÆFATIO.

Lenocinio, *Ebrietate*, *Blaſphemiâ*, *Abſentiâ* ab *Eccleſiâ*, non *Solutione* erga *Fabricam* ſeu *Libros Eccleſiæ*, in *Subſtractione Feodorum*, item *Procurationum*, ſeu *Synodalium*, etiam *Annuæ Penſionis*, necnon *Mortuariorum*; cum plurimis aliis, quæ brevitatis ergô (referendo ad Librum) hìc prætereo.

Porrò palàm extat, cùm permiſſa ſit *Declinatio Fori Judicis*, ante Litem inceptam, in Provocationibus; ac ubi poſt Litem inchoatam, in Recuſationibus; et quando, vel, ob Juſtitiam denegatam, vel, procraſtinatam, fit *Juriſdictionis Devolutio* (per Reſcriptum Superioris ad Inferiorem) in *Duplicibus Querelis*.

De *Appellationibus*, deinceps in propatulo eſt, ubi fiat Appellatio (à Gravaminibus, aut à Sententiâ) ab eodem ad eundem, ſeu à delegato ad delegantem, et quid tum poſtea procedendum eſt; hìc opportunè pertractanda veniunt, quæ pariter elucidantur (nempe) de Apoſtolis petitis, datis, aut denegatis; de Adhæſionis Interpoſitione; de Attentatis, poſt Inhibitionem Judicis, revocandis; de Deſertione Appellationis, infra Terminum Juris aut Hominis; ibi tum applicantur, quæ ſunt hujuſmodi Deſertionis Impedimenta, et explicatur qualis eſt Admiſſio in ſecundum Fatale; adhæc annectuntur plurima requiſita de Sententiâ definitivâ; de Executione rei judicatæ; de Sorte principali, et in Expenſis Condemnatione; deque earundem Taxatione, vel Reſervatione, item Excuſatione, ſeu Compenſatione; ſuo loco, deſignatur etiam quid agitur in Supremâ Curiâ Delegatorum, vigore Commiſſionis Regiæ Originalis, aut Adjunctionis, aut Reviſionis: His inſuper adjeci procedendi Modum, de *Epiſcopis confirmandis*; Omnia (pro virili) *Formulis* et *Exemplis* (quæ ad Prælum parantur) in altero Volumine, accuratè et quàm celerrimè ſuppediturus: Illic etiam annectetur Eruditorum huic Operi Subſcribentium Catalogus.

Inter hæc autem edita, et ulteriora (quæ Typis devovi) paulò mox in Lucem emittenda, mihi nihil aliud optatius eſt, Erudite Lector, ideoque ſanè Benevole, quàm ut aliquid acceptum Tibi fecerim: Quòd ſi, fervente Prælo Typographi, ſubſilientes aliquæ literarum Scintillulæ forſitan elabantur, habe me, rogo, excuſatum; et in omnibus eſto Candidus.

TABULA

TABULA

CAPITUM et *TITULORUM* in hoc *LIBRO.*

Operis Prolegomena.

CAP. I. *DE Hoſpitio Dominorum Advocatorum.* 1

CAP. II. *De Almâ Curiâ Cantuarienſi de Arcubus.* 8

CAP. III. *De Curiâ (olim) Audientiæ Cantuarienſis.* 15

Ordo Judiciorum, &c.

De Curiis.

TIT. I. *DE Curiis Eccleſiaſticis quæ celebrantur, Authoritate Reverendiſſimi Cantuarienſis Archiepiſcopi, intra Civitatem Londinenſem.* 1

De Diebus Juridicis.

TIT. II. *De Diebus, in Curiis, pro Juridicis obſervandis.* 3

De Judicibus.

TIT. III. *De Judicibus modernis Curiarum, quæ celebrantur Authoritate Reverendiſſimi Cantuarienſis Archiepiſcopi, intra Civitatem Londinenſem, eorumque Titulis.* 8

De Cauſis.

TIT. IV. *Quòd diverſæ Cauſæ, præter Cauſas in præſenti Titulo inframentionatas, ſolent, ac poſſunt tractari in Curiis Eccleſiaſticis.* 9

TIT. V. *De Cauſis, in genere, quæ tractantur tam in Curiâ de Arcubus, quàm in Curiâ Audientiæ.* 16

TIT. VI. *De Cauſis tractandis in Curiâ Prærogativæ Cantuarienſis.* 18

TIT. VII. *Quæ Cauſæ ſunt Cauſæ Plenariæ.* 21

De Partibus in Judicio.

TIT. VIII. *De Admissione in Formâ Pauperis.* 23

TIT. IX. *De modo allegandi, et probandi Sufficientiam bonorum, ad impediendam Admissionem in Formâ Pauperis.* 24

TIT. X. *De modo probandi Insufficientiam bonorum, ad obtinendam Admissionem in Formâ Pauperis.* 25

TIT. XI. *De modo objiciendi, et probandi Excommunicationem contra Actorem; ut nihil decernatur ad ejus Petitionem.* 26

TIT. XII. *Quòd gesta, per Personam Excommunicatam, ante objectam et probatam Excommunicationem, valent; et non sunt (ipso Jure) nulla; Et quòd gesta, post probatam Excommunicationem non valent.* 27

TIT. XIII. *De modo sistendi Processum, si Utlagatus quicquam petierit.* ibid.

TIT. XIV. *Quòd Tertius potest intervenire, pro Interesse suo, et in quibus casibus.* 28

De Citatione.

TIT. XV. *De Jurisdictione Judicum Curiarum de Arcubus, et Audientiæ; et in quibus casibus Pars citari possit, ad comparendum extra Diœcesin, seu Jurisdictionem, ubi habitat.* 38

TIT. XVI. *De Stylo Judicis, et Curiæ de Arcubus, in omnibus Citationibus, Commissionibus, et Decretis quibuscunque.* 39

TIT. XVII. *De Stylo Judicis, et Curiæ Audientiæ Cantuarienſis, in omnibus Citationibus,* &c. 40

TIT. XVIII. *De Stylo Judicis, et Curiæ Prærogativæ Cantuarienſis, in omnibus Citationibus,* &c. 41

TIT. XIX. *De Citatione originali, ſive primariâ.* 42

TIT. XX. *Quæ continentur in Citatione primariâ, ſeu originali.* 43

TIT. XXI. *De modo exequendi Citationes Primarias.* 44

TIT. XXII. *De Citatione, et modo Executionis ejuſdem, contra Decanum et Capitulum, vel Præpoſitum, Socios, et Scholares Collegii, vel aliquam aliam Communitatem.* 46

TIT. XXIII. *De modo obtinendi Citationem, quæ dicitur Citatio, ſeu Decretum, Viis et modis.* 47

TIT. XXIV. *De modo exequendi Citationes illas, quæ dicuntur Citationes Viis et modis.* 49

De Certificatorio Citationis.

TIT. XXV. *De Certificatorio Executionis Citationis Primariæ, et Viis et modis.* 50

TIT. XXVI. *Quid ſit Certificatorium Authenticum.* 51

TIT. XXVII. *De Objectione contra Certificatorium Mandati citatorii, et de Abſolutione ab injuſtâ Excommunicatione, ex falſo Certificatorio, latâ.* 52

TIT. XXVIII. *De aliâ Objectione contra injuſtam Excommunicationem, propter defectum in Certificatorio Citationis Viis et Modis.* 54

TIT. XXIX. *Quòd Actor poteſt procedere in Cauſâ, licèt Reus objecerit contra Certificatorium Citationis, quòd fuit injuſtè excommunicatus, in non comparendo.* 55

De Contemptu.

TIT. XXX. *De Petitione Decreti Contemptûs, ubi quis Citationem lacerat; aut verbis, seu verberibus malè tractat Mandatarium; vel in Curiæ Vilipendium, verba profert convitiosa.* 57

TIT. XXXI. *De modo petendi Decretum in Negotio Contemptûs, in Causâ Matrimoniali; nempe, propter Solemnizationem Matrimonii (pendente Lite) Inhibitione Judicis, in contrarium, non obstante.* 58

TIT. XXXII. *De modo allegandi Contemptum contra Commissarios, in non transmittendo Processum, super Examinatione Testium.* 59

TIT. XXXIII. *De modo procedendi in Causâ Contemptûs; et Formulâ Proœmii Articulorum, in eâdem.* 60

TIT. XXXIV. *De Datione, sive Exhibitione Articulorum, in Causâ Contemptûs, et Productione Partis Reæ, super eisdem.* 61

TIT. XXXV. *De Petitione Promotoris Officii Judicis, et modo procedendi in Causâ Contemptûs, factis Responsis, si Reus, in eisdem, fateatur Articulos.* 63

TIT. XXXVI. *De Petitione Procuratoris Promotoris Officii Judicis, et modo procedendi in Negotio Contemptûs, si Reus negaverit Articulos; et de Sententiâ Judicis, si probatus fuerit Contemptus.* 64

De Contumaciâ.

TIT. XXXVII. *De Exhibitione Citationis, coram Judice, et de modo petendi non comparentem pronunciari Contumacem, et, in pœnam, excommunicari.* 66

De Excommunicatione.

TIT. XXXVIII. *De Formâ Petitionis Excommunicationis, contra Contumacem, et de modo ferendi Sententiam Excommunicationis, contra eundem.* 68

TIT. XXXIX. *De modo Denunciationis Excommunicationis.* 69

TIT. XL. *De modo procedendi contra personas persistentes in Sententiâ Excommunicationis, post Denunciationem; et de Pœnis, hujusmodi personis, infligendis, et de Litibus abbreviandis.* 70

TIT. XLI. *De alio modo procedendi contra persistentes in Sententiâ Excommunicationis post Denunciationem ejusdem.* 72

TIT. XLII. *Quòd Judex Ecclesiasticus procedere potest contra Communicantes cum Excommunicato.* 73

TIT. XLIII. *De Petitione Literarum Significatoriarum, pro Corporis Captione Excommunicati.* 74

TIT. XLIV. *De Literis Significatoriis, et Brevi Regio, de Excommunicato Capiendo.* 75

De Absolutione.

TIT. XLV. *Quòd Excommunicatus, sive pro non Solutione Expensarum, sive Sortis Principalis, non est absolvendus, donec easdem, apud Acta, deposuerit.* 76

TIT. XLVI. *In quo casu Expensæ Contumaciæ sunt deponendæ, apud Acta, antequam concedenda sit Absolutio.* 77

TIT. XLVII. *De Literis Significatoriis, super Absolutione; et de Brevi Regio, pro Corporis Deliberatione.* 78

De Procuratoris Constitutione.

TIT. XLVIII. *Quid sit Procuratorium, ad Lites, et Constitutio Procuratoris, apud Acta, coram Judice, vel extrajudicialiter, coram Notario Publico, quomodo fiat.* 81

TIT. XLIX. *De Assignatione Advocatorum et Procuratorum, tam admisso in Formâ Pauperis, quàm aliis; et de refrænando numerum Advocatorum et Procuratorum, per unam Partem, in fraudem alterius Partis salariatorum.* 82

TIT. L. *Quòd Procurator non potest alium, loco suo, substituere, ante Litis Contestationem.* 83

TIT. LI. *In quibus casibus, Procurator desinit esse Procurator, et functus est Officio: scilicet, vel ante Litis Contestationem; seu post Appellationem, ex adversâ Parte, interpositam a Sententiâ definitivâ.* 84

TIT. LII. *Quomodo Procurator non desinit esse Procurator, nec functus est Officio: scilicet, neque post Litem contestatam; nec post Remissionem Causæ Appellationis a Gravaminibus.* 85

De Libelli Oblatione.

TIT. LIII. *De Petitione Procnratoris Partis Reæ, cùm Actor citavit Reum, et ulteriùs non prosequitur Causam.* 87

TIT. LIV. *De Petitione Libelli, per Rei Procuratorem in die Comparitionis suæ Judicialis.* 88

TIT. LV. *Quid faciendum sit, si Actor, in die assignato ad libellandum non curaverit dare Libellum.* 89

TIT. LVI. *De Dimissione Partis Reæ, cum Expensis suis, si Actor non libellaverit.* 90

TIT. LVII. *De Oblatione Libelli, in Causâ plenariâ.* 91

TIT. LVIII. *De Oblatione Libelli, in Causâ summariâ.* ibid.

TIT. LIX. *De modo revocandi Errorem in Nomine, seu Cognomine Actoris, aut Rei; sive cujuscunque Verbi, per vitium Scriptoris, inserti in Libello, vel aliquibus aliis Propositis.* 92

De Litis Contestatione.

TIT. LX. *De Exceptionibus quæ, per Reum, proponi possunt, ante Litis Contestationem; et de necessariâ, tunc temporis, Protestatione faciendâ, per Reum.* 94

TIT. LXI. *De Contestatione Litis, in Causâ plenariâ.* 95

De Responsione Partis Principalis.

TIT. LXII. *De Decreto Personali contra Partem Principalem, ad respondendum Positionibus Libelli.* 99

TIT. LXIII. *De Commissione, ad partes, pro Examinatione Partis Principalis.* 100

TIT. LXIV.

TIT. LXIV. *Cujus Sumptibus Commissio, pro Parte Principali, sit concedenda.* 100
TIT. LXV. *De Productione Partis Principalis, et Juramento suo; deque modo procedendi, contra eandem Partem si non subiverit Examen.* 101
TIT. LXVI. *De necessariâ Protestatione Partis Reæ, tempore Productionis suæ.* 103
TIT. LXVII. *De Responsis Personalibus, dandis per Decanum et Capitulum; Præpositum, Socios, et Scholares Collegii; ac Communitatem; Positionibus Libelli, seu cujuscunque Materiæ, Adversarii.* 104
TIT. LXVIII. *De formâ respondendi Positionibus Libelli, &c. virtute Specialis Procuratorii per Syndicum.* 105
TIT. LXIX. *De formâ exhibendi Responsa, virtute Specialis Procuratorii.* 106
TIT. LXX. *De Protestatione Procuratoris Adversarii, tempore Exhibitionis Procuratorii Specialis, cum Responsis.* ibid.
TIT. LXXI. *De Revocatione Confessionis Judicialis Partis Principalis, seu Procuratoris, etiam acceptatæ per Adversarium.* 107
TIT. LXXII. *De Petitione Procuratoris, si Adversarius non plenè responderit alicui Positioni Libelli, vel Materiæ.* 109
TIT. LXXIII. *De Pronunciatione pro Confesso, si Pars Principalis recusaverit plenè respondere, vel non plenè responderit.* 110
TIT. LXXIV. *De modo procedendi, tam contra Partem Principalem recusantem subire Juramentum, de respondendo Positionibus Libelli, vel aliæ Materiæ, quàm etiam contra ejus Procuratorem, respondere re-recusantem.* 111

De Termino Probatorio.

TIT. LXXV. *Quòd Terminus Probatorius sit utrique Parti communis.* 113

De Testium Productione.

TIT. LXXVI. *De Compulsorio contra Testes, requisitos ad perhibendum Testimonium; deque Compulsorio, Viis et modis, contra Testes ita latitantes, quominus convenire possint, ad effectum eos personaliter citandi.* 116
TIT. LXXVII. *De Petitione Procuratoris, si aliqui Testes comparuerint, et alii latitaverint.* 118
TIT. LXXVIII. *De modo procedendi contra Testes citatos, et non comparentes.* 119
TIT. LXXIX. *De Allocatione, sive Taxatione Expensarum, seu Viaticorum Testium.* 121
TIT. LXXX. *De Productione Testium, et de formâ Juramenti eis deferendi, ac Protestatione Partis adversæ, cùm Testes producuntur.* 122
TIT. LXXXI. *De Productione Testium, post Publicationem, super priùs positis; ex Capite, quòd de novo pervenerant ad producentis Notitiam.* 125
TIT. LXXXII. *De aliâ Productione Testium, super priùs positis, post Publicationem.* 127

TIT. LXXXIII. *De causis quæ impediunt Productionem Testium, post Publicationem.* 128

De Testium Examinatione.

TIT. LXXXIV. *De quibusdam Interrogatoriis necessariis, contra Testes Adversarii, ministrandis; ac de Petitione et Protestatione necessariis, ad finem Interrogatoriorum adjiciendis.* 130

TIT. LXXXV. *De modo et formâ examinandi Testes, per Registrarium, deque Repetitione Depositionum, eorundem Testium, coram Judice.* 131

TIT. LXXXVI. *De Petitione et Concessione Commissionis, ad partes, pro Examinatione Testium; et de Protestatione et Petitione Procuratoris Partis adversæ, tempore Commissionis hujusmodi decretæ.* 133

TIT. LXXXVII. *De Tenore Substitutionis alicujus, per Procuratorem Originalem (in ejus loco) si ipse Procurator non poterit personaliter interesse, tempore Expeditionis Commissionis, pro Testium Examinatione.* 138

TIT. LXXXVIII. *De formâ præsentandi Commissionem, pro Testibus examinandis, coram Commissariis, et acceptandi Onus Executionis ejusdem.* 139

TIT. LXXXIX. *De modo procedendi post Acceptationem Oneris Executionis Commissionis, pro Testium Examinatione, si neque Pars Adversa, nec ejus Procurator, nec Substitutus a dicto Procuratore comparuerit.* 141

TIT. XC. *De Petitione Procuratoris obtinentis Commissionem, pro Testium Examinatione, si Procurator Partis Adversæ, aut ejus Substitutus, fuerit præsens, tempore Expeditionis ejusdem Commissionis.* 144

TIT. XCI. *De Protestatione, et Petitione Partis Principalis adversæ, si Acta, super Expeditione Commissionis, pro Testibus examinandis ex alterâ Parte, gesta fuerint in præsentiâ dictæ Partis Adversæ.* 145

TIT. XCII. *De Certificatorio super Executione Commissionis, pro Testium Examinatione.* 146

TIT. XCIII. *De Exhibitione Commissionis, pro Testibus examinandis, coram Judice concedente eandem.* 147

TIT. XCIV. *De Renovatione Commissionis, aliàs concessæ, pro Testibus examinandis; deque causis allegandis, ex quibus eadem renovanda sit.* 149

TIT. XCV. *De Commissione pro Testibus examinandis, sub mutuæ Vicissitudinis obtentu.* 150

TIT. XCVI. *De modo exequendi Commissionem, pro Testium Examinatione, sub mutuæ Vicissitudinis obtentu.* 152

De Publicatione Depositionum.

TIT. XCVII. *De Publicatione Depositionum Testium, et Protestatione Procuratoris Partis adversæ [cùm intendat Materiam directè contrariam proponere] de non percontando Dicta Testium hujusmodi.* 153

De Exceptionibus contra Teſtes.

TIT. XCVIII. *De Petitione Procuratoris, ſi Teſtes Adverſarii non plenè reſponderint Interrogatoriis, ex parte ejuſdem Procuratoris, miniſtratis; deque Judicis Decreto, ſuper hujuſmodi Petitione.* 155

TIT. XCIX. *De modo excipiendi contra Teſtes, tam in genere, quàm in ſpecie.* 156

TIT. C. *De confirmandis Teſtibus Actoris, [vel infra, vel poſt Terminum Reo aſſignatum ad probandum Exceptiones, contra eoſdem datas].* 159

TIT. CI. *De proponendis Exceptionibus, ex parte Actoris, contra Teſtes Rei exceptivos; ac quomodo, et quando proponi, ſeu non proponi poſſint.]* 160

TIT. CII. *Quoties proponi poſſunt Exceptiones contra Teſtes; et Corroboratio Perſonarum, et Dictorum, Teſtium.* 161

TIT. CIII. *Quòd admodum neceſſarium ſit, ut Exceptiones contra Teſtes, continentes Crimina, darentur per ipſas Partes litigantes; vel, per tales Perſonas quæ ſunt ſolvendo Expenſas, Teſtis diffamati, ſi Exceptiones non probentur.* 162

De Inſtrumentis exhibendis.

TIT. CIV. *De Exhibitione Inſtrumentorum, coram Judice, facientium ad Probationem contentorum in Propoſitis Actoris, ſive Rei.* 165

TIT. CV. *De Proteſtatione Procuratoris, adverſæ Partis, contra Exhibita.* 168

TIT. CVI. *De Formâ concipiendi Reſponſa Procuratoris, Allegationi, vel Exhibitis quibuſcunque, Adverſarii.* 169

TIT. CVII. *De Modo petendi Scrutinium.* 170

TIT. CVIII. *De tenore Monitionis ad exhibendum Archiva, ſeu Munimenta, coram Commiſſariis, ad effectum ea ſcrutandi.* 171

TIT. CIX. *De Formâ procedendi in Scrutinio.* 172

De Juramentis.

TIT. CX. *Quæ continentur in generali Juramento Calumniæ; deque ejuſdem ſpeciali Juramento; ſcilicet, Malitiæ non committendæ.* 176

TIT. CXI. *De Juramento Partis principalis Suppletorio.* 177

De Expenſis retardati Proceſſûs.

TIT. CXII. *De Expenſis retardati Proceſsûs; quando, ſcilicet, et quomodo, tales Expenſ petendæ ſunt, et decernendæ.* 179

De Terminis, ad proponendum omnia, et ad audiendum Sententiam ex primâ.

TIT. CXIII. *De Aſſignatione Termini, ad proponendum omnia quæ conſiſtunt in facto, ad evitandas Dilationes.* 181

TIT. CXIV. *De Aſſignatione Termini ad audiendum Sententiam, ex primâ Aſſignatione, in Cauſis Summariis, et ad proponendum omnia in Plenariis, quæ Præparatoria ſunt ad Concluſionem in Cauſâ.* 182

TIT. CXV. *Quid sit Terminus, ad proponendum omnia, et ex quibus Actis rescinditur Conclusio.* 183

TIT. CXVI. *Quòd Testes possunt rejici, vel admitti, in die assignato ad proponendum omnia, in Plenariis, et in die primæ assignationis ad audiendum Sententiam, in Summariis.* 185

Tit. CXVII. *Quid faciet Reus in die assignato, ad proponendum omnia, in Plenariis, et ad audiendum Sententiam ex primâ assignatione, in Summariis, ad impediendum Conclusionem; et qualis Actus inducit Conclusionem.* 186

De Causæ Conclusione.

TIT. CXVIII. *Quando dicitur esse conclusum in Causâ, super aliquo Articulo Emergente, ante finalem Sententiam in Causâ Principali.* 188

TIT. CXIX. *De Conclusione in Causâ Plenariâ; quando et quomodo fit.* 189

TIT. CXX. *De Petitione in die assignato ad concludendum; in Causâ Plenariâ.* 190

TIT. CXXI. *De Conclusione in Causâ Summariâ; quando et quomodo fit.* 191

De Informationibus in Causis.

TIT. CXXII. *De Informationibus dandis, Judicibus.* 193

De Decreto Interlocutorio, Sententiæ definitivæ vim habente.

TIT. CXXIII. *Quid sit Decretum Interlocutorium, habens vim Sententiæ definitivæ.* 194

De Sententiâ in scriptis, definitivâ.

TIT. CXXIV. *De formâ pronunciandi Sententiam, in pœnam Contumaciæ Procuratoris, vel Partis principalis.* 195

TIT. CXXV. *Quòd Assignatio, ad audiendum Sententiam, facta in præsentiâ Procuratoris, aut Partis principalis, eandem habet vim, et eundem effectum, ac Monitio specialis, ad interessendum die assignato ad audiendum Sententiam.* 197

TIT. CXXVI. *De formâ concipiendi Sententiam, si Reus fuerit mortuus post Litem contestatam.* 198

TIT. CXXVII. *De formâ Prolationis Sententiæ, in præsentiâ Procuratoris, aut Partis; deque Protestatione necessariâ Partis victæ, ejusve Procuratoris, tunc temporis, de appellando.* 199

TIT. CXXVIII. *Quòd licet querelari, de Nullitate Sententiæ, et de quâcunque aliâ Nullitate, coram eodem Judice; vel coram Superiore.* 200

TIT. CXXIX. *Quòd Nullitas Sententiæ, vel Actorum, Judicis Superioris, potest allegari coram Judice Inferiori.* 201

De Executione rei Judicatæ.

TIT. CXXX. *De formâ Petitionis, ut Sententia mandetur Executioni.* 202

TIT. CXXXI. *De formâ demandandi Sententiam Executioni, per Judicem, si Pars, contra quam lata fuit Sententia, comparuerit.* 203

TIT. CXXXII. *De Petitione Procuratoris contra Executores, seu Administra-*

ſtratores defuncti, ad dicendum cauſam, quare Sententia non deberet Executioni demandari. 206

TIT. CXXXIII. *De Liquidatione rerum adjudicatarum in Sententiâ, tempore Executionis ejuſdem.* 207

De Expenſis Litis.

TIT. CXXXIV. *De Petitione et Decreto Monitionis ad ſolvendum Expenſas.* 209

TIT. CXXXV. *De Executione Monitionis pro Expenſis, et de formâ Denunciationis Excommunicationis, in Sententiâ definitivâ, latæ, propter non Solutionem earundem.* 210

TIT. CXXXVI. *De Renovatione Decreti, ad ſolvendum Expenſas, vel Sortem Principalem.* 211

De Cauſis Criminalibus.

TIT. CXXXVII. *Modus procedendi in Cauſis Criminalibus corrigendis, et ad Juriſdictionem Eccleſiaſticam ſpectantibus.* 213

TIT. CXXXVIII. *Quibus modis Epiſcopus, ſeu Archidiaconus, procedere poteſt, in corrigendis et reformandis Criminibus.* 215

TIT. CXXXIX. *De formâ proſequendi per Inquiſitionem.* ibid.

TIT. CXL. *De Executione Citationis, et ejuſdem Certificatorio, in Cauſâ Inquiſitionis.* 216

TIT. CXLI. *De modo procedendi in Cauſâ Inquiſitionis, ſi citatus comparuerit.* 217

TIT. CXLII. *Forma procedendi contra Reum juratum, ad reſpondendum Articulis, et recuſantem reſpondere Poſitionibus, quibus, de Jure, reſpondere tenetur.* 219

TIT. CXLIII. *Modus procedendi contra Reum, negantem reſpondere Poſitioni Criminoſæ, quamvis Fama fuerit probata, vel confeſſata.* 220

TIT. CXLIV. *Modus procedendi contra Reum, negantem Crimen, et Famam fatentem.* ibid.

TIT. CXLV. *Modus procedendi, ſi Reus negaverit Crimen objectum, et Famam.* 221

TIT. CXLVI. *De tenore Interrogatoriorum, contra Teſtes in Cauſâ ſeu Negotio Correctionis [ſive ad ad probandum Crimen, ſeu Famam Criminis] productos miniſtrandorum.* 222

TIT. CXLVII. *De finali terminatione Cauſæ ſeu Negotii Correctionis, et Prolatione Sententiæ definitivæ.* 223

TIT. CXLVIII. *De formâ demandandi Sententiam Executioni, in Cauſâ, ſeu Negotio Correctionis.* 224

TIT. CXLIX. *De tenore Sententiæ abſolutoriæ, in Cauſâ ſeu Negotio Correctionis, ferendæ pro Parte accuſatâ, ſi Judex, vel Promotor defecerit in Probatione Articulorum.* 225

TIT. CL. *Modus procedendi per Accuſationem.* ibid.

TIT. CLI. *Modus procedendi per Denunciationem.* 227

TIT. CLII. *De formâ procedendi contra detectos, et præſentatos, per OEconomos et Guardianos, et de Purgatione indicendâ.* 229

TIT. CLIII. *De tenore Edicti publici, pro Purgatione faciendâ, ac de formâ Executionis, et relationis ejuſdem.* 231

TIT. CLIV. *De comparitione Rei, cum ſuis Compurgatoribus, et de*

de Juramento, per Reum, et per eoſdem Compurgatores, præſtando. 232
TIT. CLV. *De Objectione contra Compurgatores.* 233
TIT. CLVI. *Cautio tam Accuſatoribus, in Cauſis criminalibus, voluntariis, quàm Guardianis, OEconomis, ſeu Inquiſitoribus.* 235

De Cauſis Beneficialibus.

TIT. CLVII. *Quid ſit Duplex Querela, in Cauſâ Beneficiali.* 237
TIT. CLVIII. *De Contentis in Duplici Querelâ, in Cauſâ Beneficiali.* ibid.
TIT. CLIX. *De formâ Executionis Duplicis Querelæ, et de faciendis per Præſentatum.* 239
TIT. CLX. *De Citatione Viis et Modis, ſi Epiſcopus non poſſit perſonaliter citari.* 240
TIT. CLXI. *In quo caſu, Præſentatus non tenetur expectare Tempus Deliberatorium, datum Epiſcopo ad inſtituendum.* 241
TIT. CLXII. *De Certificatorio Duplicis Querelæ.* 242
TIT. CLXIII. *De Petitione Procuratoris, et Decreto Judicis, cùm Duplex Querela ſit relata, et Epiſcopus non comparuerit.* 243
TIT. CLXIV. *De Juramento per Inſtituendum præſtando.* 244
TIT. CXLXV. *De modo procedendi in Negotio Duplicis Querelæ, ſi Epiſcopus comparuerit.* 245
TIT. CLXVI. *Modus procedendi in Negotio (quod dicitur) De Jure Patronatûs.* 248
TIT. CLXVII. *Tenor ſeu effectus Articulorum miniſtrandorum, in Negotio (quod dicunt) De Jure Patronatûs.* 249
TIT. CLXVIII. *De modo procedendi tempore relationis Mandati Citatorii, in Negotio Inquiſitionis, ſeu (quod dicunt) De Jure Patronatûs.* 250
TIT. CLXIX. *De Cauſâ Dilapidationis, et contra quos inſtituenda eſt.* 251
TIT. CLXX. *De cauſis quæ excuſant Epiſcopum, Rectorem, vel Vicarium, et eorum Executores, vel Adminiſtratores, a Condemnatione in Dilapidationibus.* 252
TIT. CLXXI. *De modo probandi Dilapidationes, et Ruinas Ædificiorum, per Artificum inſpectionem, ex parte Actoris.* 253
TIT. CLXXII. *Quòd Reus, pro defenſione ſuâ, admittendus eſt, in Cauſâ Dilapidationis, ad producendum Artifices, ad inſpiciendum Ruinas, et Decaſus libellatos.* 254
TIT. CLXXIII. *In quo caſu integræ Ruinæ (et Decaſus) non ſunt Incumbenti allocandæ.* 255
TIT. CLXXIV. *De Monitione contra Parochianos, ad ſolvendum eorum Decimas, ſub pœnâ Suſpenſionis ab ingreſſu Eccleſiæ, et Excommunicationis.* 256
TIT. CLXXV. *De Executione, et Certificatorio Monitionis contra Parochianos, ad ſolvendum Decimas.* 257
TIT. CLXXVI. *De petitione Procuratoris poſt Monitionem relatam, ſi Parochiani, moniti ad ſolvendum, Decimas non ſolverint.* ibid.

TIT. CLXXVII. *De modo procedendi, si Parochiani citati non comparuerint.* 259
TIT. CLXXVIII. *De modo procedendi, si Parochiani citati comparuerint.* 260
TIT. CLXXIX. *Quòd Consuetudines de modo et formâ decimandi, et Immunitates non solvendi Decimas, possunt allegari coram Judice Ecclesiastico.* 263
TIT. CLXXX. *De Oblatione Summæ, Nomine Decimarum, ad evitandas Lites.* 265
TIT. CLXXXI. *De Acceptatione Oblationis [Summæ Nomine Decimarum] in plenam Solutionem, et Condemnatione Rei in Expensis.* 266
TIT. CLXXXII. *Quòd Actor poterit recusare Oblationem generalem, pro omnibus Decimis debitis ante datum Libellum, factam.* 267
TIT. CLXXXIII. *In quo casu Offerens Decimas non est condemnandus in Expensis.* 269
TIT. CLXXXIV. *De Condemnatione tam Partis Reæ offerentis Decimas, post datum Libellum, in Expensis, quàm Actoris recusantis recipere, in plenam Solutionem.* 270
TIT. CLXXXV. *De aliâ recusatione Oblationis factæ, ante oblatum Libellum, in plenam Solutionem omnium Decimarum debitarum.* 271
TIT. CLXXXVI. *In quo casu expedit Reo specificare, pro quibus Decimis facta sit Oblatio.* 272
TIT. CLXXXVII. *Quòd Actor si Oblationes particulares factæ fuerint, poterit unam recipere, et litigare de reliquis.* 274
TIT. CLXXXVIII. *De aliâ Oblatione Decimarum, ad evitandum Pœnam in Statuto Parliamenti.* 275
TIT. CLXXXIX. *De Sequestratione Fructuum Beneficii pendente Lite, sive de Titulo Beneficii, sive de Jure Decimarum.* 276
TIT. CXC. *De Restitutione in Causâ Decimarum, versus Lapsum Termini Probatorii.* 278
TIT. CXCI. *De modo demandandi Sententiam Executioni, in Causâ Decimarum, quoad Expensas, licèt fuerit a Sententiâ appellatum, et Judici inhibitum.* 280
TIT. CXCII. *In quibus casibus licet appellare ab Executione Sententiæ, quoad Taxationem Expensarum, in Causis Decimarum, non obstante Statuto in præcedenti Titulo mentionato.* ibid.

De Causis Matrimonialibus.

TIT. CXCIII. *Quòd Causæ tangentes Matrimonium tractari solent in Curiis Ecclesiasticis; et de formâ instituendi easdem.* 283
TIT. CXCIV. *De modo procedendi, in Causâ Jactitationis Matrimonii, et de tenore Sententiæ, in eâdem Causâ, ferendæ.* 288
TIT. CXCV. *De formâ allegandi et justificandi Jactitationem Matrimonii, ante Litis Contestationem; et de tenore Sententiæ, si Pars Rea justificaverit Jactitationem.* 289
TIT. CXCVI. *Quòd Pars Rea, in Causâ Jactitationis Matrimonii, possit dare et proponere Materiam justificatoriam*

ficatoriam Jactitationis, poſt Litis Conteſtationem, et de tenore Sententiæ, in eâdem Cauſâ. 290

TIT. CXCVII. *Quòd Pars Rea citata, in Cauſâ Jactitationis Matrimonii, poteſt (ſive in eodem Judicio, ſive in alio) inſtituere Actionem, contra hujuſmodi Actorem in Cauſâ Matrimoniali.* 292

TIT. CXCVIII. *De Citatione, in Cauſâ Matrimoniali, cum Inhibitione.* 293

TIT. CXCIX. *De modo inchoandi, proſequendi, et finiendi Litem, in Cauſâ Matrimoniali, ſi Reus non poſſit citari, vel citatus, per Edictum publicum, nec per ſe, nec per Procuratorem comparuerit.* 294

TIT. CC. *Quòd Fœmina ſit ſequeſtranda, in Cauſâ Matrimoniali, et de Petitione ejuſdem Sequeſtrationis.* 298

TIT. CCI. *De aliâ Sequeſtratione Mulieris, in Cauſâ Matrimoniali [pendente Lite, convolantis ad ſecundas Nuptias.]* 300

TIT. CCII. *De Intimatione, et Inhibitione generali, in Cauſâ Matrimoniali.* 301

TIT. CCIII. *De puniendis Perſonis ſolemnizantibus, vel contrahentibus Matrimonium Clandeſtinum, Lite pendente, ac contra Inhibitionem Judicis.* 302

TIT. CCIV. *Quòd Matrimonium contractum vel ſolemnizatum, Lite pendente, non gaudeat eiſdem Privilegiis, quibus Matrimonium, bonâ fide, ſolemnizatum.* 304

TIT. CCV. *De Productione Teſtium, in Cauſâ Matrimoniali, poſt publicatas Atteſtationes, et de ſpeciali Prærogativâ, ſive Privilegio Cauſæ Matrimonialis.* 305

TIT. CCVI. *De Petitione Sumptûs Litis et Alimoniæ in quibuſcunque Cauſis Matrimonialibus, inter Virum et Uxorem.* 306

TIT. CCVII. *De Cauſulâ neceſſariâ inſerendâ in Libello, cùm Uxor agit contra Virum, ut eò citiùs allocentur Sumptus Litis et Alimoniæ.* 308

TIT. CCVIII. *In quibus caſibus Judex poteſt condemnare Partem, obtinentem Sententiam, in Expenſis, vel abſolvere Partem, contra quam lata eſt Sententia, ab Expenſis.* 309

TIT. CCIX. *De Executione Sententiæ, in Cauſâ Matrimoniali.* 310

TIT. CCX. *De modo procedendi contra Partem Ream, recuſantem ſolemnizare Matrimonium, juxta Judicis Sententiam.* 312

TIT. CCXI. *De modo procedendi ſi perſona [propter ejus Contemptum in non ſolemnizando, juxta Sententiam Judicis, Matrimonium] excommunicata, et incarcerata, tandem conſentiat Matrimonium ſolemnizare.* 313

Tit. CCXII. *De modo procedendi ſi Pars Rea [in non ſolemnizando Matrimonium adjudicatum, excommunicata, et incarcerata, et poſtmodum a Sententiâ Excommunicationis, ad ſolemnizandum, abſoluta] iterum etiam recuſaverit ſolemnizare Matrimonium.* 314

TIT. CCXIII. *De causis per Judicem perpendendis, in Causâ Divortii, propter Adulterium.* 316
TIT. CCXIV. *De causis, quæ impediunt Separationem, etiamsi Pars conventa commiserit Adulterium.* 317
TIT. CCXV. *De tenore Sententiæ, in Causâ Divortii, seu potiùs Separationis a Thoro et Mensâ, propter Adulterium, sive Sævitiam.* 318
TIT. CCXVI. *De causis, quæ impediunt Restitutionem Obsequiorum, in Causâ Matrimoniali.* 319
TIT. CCXVII. *De modo probandi defectus, inter Conjugatos, ad dissolvendum Matrimonium.* 320

De Causis Testamentariis.

TIT. CCXVIII. *De formâ et Juramento, in probandis Testamentis, in Communi Formâ.* 322
TIT. CCXIX. *De formâ committendi Administrationes, et Juramenti, per Administratorem præstandi.* 323
TIT. CCXX. *De Præparatoriis, sive necessariò faciendis, ante Institutionem Actionis, in Causâ Temerariæ Administrationis Bonorum, et de modo Institutionis ejusdem.* 325
TIT. CCXXI. *Tenor Sententiæ, in Causâ Temerariæ Administrationis Bonorum, et forma Executionis ejusdem.* 326
TIT. CCXXII. *De Intimatione necessariâ inserendâ in Citatione, in Causâ Testamentariâ.* 327
TIT. CCXXIII. *In quo casu Pars seu Procurator Partis, potest declinare Judicem Curiæ Prærogativæ Cantuariensis, et excipere, quòd non sit Judex competens.* 328
TIT. CCXXIV. *De modo allegandi, et probandi Jurisdictionem Curiæ Prærogativæ Cantuariensis.* 331
TIT. CCXXV. *De Comparatione Literarum (quæ communiter habetur, in Curiâ Prærogativæ Cantuariensis) ad probandum manum Testatoris.* 332
TIT. CCXXVI. *De modo probandi Testamentum, in Judicio contradictorio, ut Sententia possit ferri pro Viribus ejusdem, quámvis nulli Testes fuerint adhibiti tempore Conditionis ejusdem, deque Subsidio Comparatorum, in hoc casu.* 334
TIT. CCXXVII. *Quæ Personæ dicuntur habere Interesse ad vocandum Executores, vel Administratores, ad exhibendum Inventaria, et reddendum Computos.* 336
TIT. CCXXVIII. *De aliis Personis Interesse habentibus, ad vocandum Executores, vel Administratores, ad reddendum Computum, et exhibendum Inventarium.* 337
TIT. CCXXIX. *In quo casu vocatus ad reddendum Computum, vel exhibendum Inventarium, non tenetur personaliter comparere; sed poterit comparere per Procuratorem, ad objiciendum quòd Actor non habet Interesse.* 338
TIT. CCXXX. *De modo probandi Interesse Creditoris, si Interesse negatum fuerit, per Reum, vocatum ad exhibendum Inventarium, et ad reddendum Computum.* 340
TIT. CCXXXI. *Quòd vocatus ad exhibendum Inventarium, vel ad red-*

reddendum Computum (ſive ex Officio Judicis, ſive ad Partis Inſtantiam) tenetur perſonaliter comparere. 342

TIT. CCXXXII. *De formâ concipiendi Computum (ſive ex Officio Judicis, ſive ad Inſtantiam Partis) in Judicio contradictorio.* 343

TIT. CCXXXIII. *De Beneficio Confectionis, et judicialis Exhibitionis Inventarii.* 344

TIT. CCXXXIV. *De generali Juramento Computantis, ſuper omnibus contentis in Computo.* 345

TIT. CCXXXV. *De Juramento Partis Computantis de Minoribus Summis, non excedentibus quadraginta Solidos.* 347

TIT. CCXXXVI. *De Delatione Juramenti Computanti, ſuper Minoribus Summis, virtute Commiſſionis in partibus.* 349

TIT. CCXXXVII. *De Objectione contra Inventarium et Computum.* 351

TIT. CCXXXVIII. *De modo juſtificandi, ſeu probandi Computum, per Teſtes.* ibid.

TIT. CCXXXIX. *Quòd Executores, ſive Adminiſtratores, poſſunt vocare proximos Conſanguineos defuncti, ad videndum Computum reddi, et Literas Acquietantiales, ſuper plenâ Adminiſtratione concedi.* 354

TIT. CCXL. *De Aſſignatione, ſive Datione Curatorum, ad Lites, Minori Septem Annis, ad petendum Legatum.* 357

TIT. CCXLI. *De Aſſignatione Curatorum Minori; ultra tamen Ætatem ſeptem Annorum.* 358

TIT. CCXLII. *De Aſſignatione Curatorum, vigore Commiſſionis.* 359

TIT. CCXLIII. *De Conſtitutione Procuratoris, per Minorem, ad petendum Curatores aſſignari.* 360

TIT. CCXLIV. *De formâ concipiendi Actum, poſt datum Curatorem, in Cauſâ Legati.* ibid.

TIT. CCXLV. *De Cautione petendâ, per Procuratorem, aſſignatum in Curatorem, pro ejus Indemnitate.* 362

TIT. CCXLVI. *De Solutione Legati, Curatori factâ.* ibid.

TIT. CCXLVII. *Quòd Omnes Executores vocandi ſunt, in Cauſâ Subſtractionis Legati; deque Exceptione, per Citatum, proponendâ, ſi Omnes non fuerint vocati.* 363

TIT. CCXLVIII. *Quòd Legatarius agere poteſt, in Cauſâ Legati, contra Adminiſtratorem bonorum defuncti, quámvis nullum Teſtamentum fuerit probatum.* 365

TIT. CCXLIX. *De Æquali Diviſione Bonorum, inter Legatarios; ſi Bona Teſtatoris non ſufficiant, ad ſolvendum integra Legata.* 366

TIT. CCL. *De Oblatione Legati.* 367

TIT. CCLI. *De particulari, ſpeciali, et verbali Oblatione Legati.* 368

TIT. CCLII. *De Petitione Executoris, ut Legatarius fidejubeat pro ejus Indemnitate.* 369

TIT. CCLIII. *De neceſſariâ Allegatione, per Executorem proponendâ, ad evitandam Condemnationem in Legato, ſi nulla Bona, præter Nomina defuncti, remaneant penès Executorem.* 370

TIT. CCLIV. *Quòd Legatarius, quámvis*

quámvis Executor obtulerit, tam ante Litem motam, quàm judicialiter, verum Valorem quorundam Legatorum, poterit (sine damno) recusare hujusmodi Oblationem. 372

TIT. CCLV. *De modo et formâ allegandi, in Judicio contradictorio, plenam Administrationem, seu Insufficientiam bonorum, ad solvendum Legatum libellatum, et petitum.* 373

TIT. CCLVI. *Quòd Computans, ad probandum Vires et Facultates defuncti [sive plenam Administrationem] tenetur, in Judicio contradictorio, exhibere Inventarium bonorum defuncti.* 374

TIT. CCLVII. *Quòd Beneficium plenæ Administrationis [in Causâ Legati] possit allegari post latam Sententiam.* 377

TIT. CCLVIII. *In quo casu, nec Curator ad lites, nec Legatarius [etiam legitimæ Ætatis] condemnandus est in Expensis [etsi constiterit Executorem plenè administrâsse] et in quo casu, sit condemnandus in Expensis.* 378

De Causis Diffamationum.

TIT. CCLIX. *Quòd non licet agere, directè, in Causâ Diffamationis, post Annum integrum elapsum, a Die Prolationis Verborum.* 380

TIT. CCLX. *Quando, per Lapsum Anni, non tollitur Actio Diffamationis.* 381

TIT. CCLXI. *Quòd licet agere, in Causâ Diffamationis, indirectè [ut Diffamans pronuncietur incidisse in Sententiam Excommunicationis] post Lapsum Anni.* 382

TIT. CCLXII. *Quòd in omni Causâ Diffamationis, institutâ vigore Constitutionis cujuscunque [ut Reus pronuncietur incidisse in Sententiam Excommunicationis] Causa hujusmodi non sit instituenda ad Instantiam Partis (ut in cæteris Causis) sed ex Officio Judicis, promoto, et implorato per Partem gravatam.* 383

TIT. CCLXIII. *De modo procedendi, in Causâ Diffamationis, quando Diffamatus agit pro Verbis Diffamatoriis, contentis in Libello Famoso.* 385

TIT. CCLXIV. *Quòd Testis productus in Causâ, si sit Diffamatus, per propositionem Exceptionum, possit agere contra proponentem hujusmodi Exceptiones, in Causâ Diffamationis.* 386

TIT. CCLXV. *De modo libellandi, in Causâ Diffamationis [institutâ per Testem diffamatum, per Propositiones Exceptionum.]* ibid.

TIT. CCLXVI. *De modo probandi Libellum datum, in Causâ Diffamationis [institutâ per Testem diffamatum, per Propositiones Exceptionum] Deque formâ Justificationis, seu Defensionis, ex alterâ Parte.* 387

TIT. CCLXVII. *De Reconventione, in Causâ Diffamationis.* 390

TIT. CCLXVIII. *De formâ demandandi Sententiam Executioni, in Causâ Diffamationis.* 391

De

De Provocationibus.

TIT. CCLXIX. *De Provocatione [seu, propter causas, Declinatione Judicis suspecti, contra Partem procedere intendentis.]* 394

TIT. CCLXX. *Quòd in omni Provocatione, causæ Provocationis sunt exprimendæ; et de Intimatione ejusdem, Judici a quo provocatur.* 395

TIT. CCLXXI. *Quid faciet Judex, a quo provocatur; et Provocans probare causas Provocationis.* 397

De Recusatione Judicis.

TIT. CCLXXII. *De Recusatione Judicis suspecti.* 399

De Duplici Querelâ.

TIT. CCLXXIII. *De Duplici Querelâ, in Causis ordinariis.* 401

De Appellationibus.

TIT. CCLXXIV. *In quo casu licet appellare, ab eodem Judice, ad eundem.* 404

TIT. CCLXXV. *Quòd licet appellare a Decano de Arcubus, et a cæteris Decanis, et Commissariis particularibus Cantuariensis Archiepiscopi, ad Officialem de Arcubus, vel Auditorem Curiæ Audientiæ.* ibid.

TIT. CCLXXVI. *Quòd Duæ sunt Appellationes.* 405

TIT. CCLXXVII. *Quid sit Appellatio a Gravaminibus [et quòd non sit vivâ voce, sed in Scriptis interponenda.]* 406

TIT. CCLXXVIII. *De particulari Appellatione, a Rejectione Materiæ, sive Allegationis.* 407

TIT. CCLXXIX. *Quòd Appellans a Rejectione Materiæ concludentis, et debito termino datæ, non obtinebit in Appellatione, et in quo casu obtinebit; et de Oblatione Probationis adstatim, et in continenti.* 409

TIT. CCLXXX. *Quòd licet appellare, ab injustâ Excommunicatione, per Certificatorium fictum et falsum, latâ; vel, objicere contra Certificatorium hujusmodi, coram ipso Judice excommunicante.* 410

TIT. CCLXXXI. *Quòd appellare licet a Judicibus Reverendissimi, si plus justo, differunt Sententiam ferre in Causâ.* 411

TIT. CCLXXXII. *De Appellatione a Taxatione immoderatâ, sive excessivâ, Expensarum.* 412

TIT. CCLXXXIII. *De modo Justificandi Appellationem, a Taxatione Expensarum.* 413

TIT. CCLXXXIV. *Quòd in Causâ Appellationis, a Gravaminibus illatis, in Causâ Correctionis, Judex, a Quo, citari possit, ad respondendum in Causâ Appellationis, licèt non appellatur specificè quoad eum.* 415

TIT. CCLXXXV. *Modus procedendi in Causâ Appellationis a Gravaminibus.* 417

TIT. CCLXXXVI. *Quando expedit Appellato fateri Gravamina, ad evitandas Expensas.* 418

TIT. CCLXXXVII. *Quòd Appellatus in Causâ Gravaminis, invitâ Parte Appel.*

Appellante, procedere poterit in Causâ Principali, non discusso Gravamine, et non solutis Expensis, nisi in fine Litis, si Gravamina fuerint justificata. 419

TIT. CCLXXXVIII. *Quòd Procurator tenetur appellare à Sententiâ definitivâ.* 420

TIT. CCLXXXIX. *De Appellatione Judiciali, à Sententiâ definitivâ; quæ dicitur Appellatio apud Acta.* 421

TIT. CCXC. *In quibus casibus expedit appellare, tempore latæ Sententiæ.* 422

TIT. CCXCI. *De Dilatione Appellationis, et Assignatione Apostolorum.* 423

TIT. CCXCII. *De Assignatione Termini ad recipiendum Apostolos.* 424

TIT. CCXCIII. *De Assignatione Apostolorum refutatoriorum.* 425

TIT. CCXCIV. *De Protestatione ad appellandum, et de Acceptatione Sententiæ in parte, vel quatenus facit pro Parte contra quam lata fuit; et in quo casu non expedit appellare tempore latæ Sententiæ, sed in Scriptis, coram Notario Publico.* 426

TIT. CCXCV. *De Appellatione [potiùs in Scriptis, quàm apud Acta] à Decreto Interlocutorio, habente Vim Sententiæ definitivæ.* 428

TIT. CCXCVI. *De Appellatione [vel in Scriptis, vel apud Acta] à Sententiâ definitivâ, vel Decreto Interlocutorio, habente Vim Sententiæ definitivæ [Deque Clausulis necessariò inserendis, in Appellationibus hujusmodi, in Scriptis ex parte Actoris, vel ex parte Rei Appellantis.]* 429

TIT. CCXCVII. *Quòd Appellatio dimittenda est penes Notarium, coram quo lecta fuit.* 431

TIT. CCXCVIII. *Quæ Solemnitates requiruntur in Instrumento, ut fiat Authenticum.* 432

TIT. CCXCIX. *In quo casu, Instrumentum Appellationis non facit Fidem, nisi contenta probentur.* 433

TIT. CCC. *De Prosecutione Appellationis à parte Sententiæ tantùm, et Adhæsione Partis appellatæ.* 434

TIT. CCCI. *De modo procedendi in Causâ Appellationis, ad Curias Reverendissimi Archiepiscopi Cantuariensis.* 435

TIT. CCCII. *De modo prosequendi Appellationem, ad Regiam Majestatem.* 436

TIT. CCCIII. *De Inhibitione, cum Absolutione in eâdem.* 439

TIT. CCCIV. *De Formâ Petitionis Procuratoris, coram Judice ad Quem, pro Concessione Inhibitionis, cum Absolutione in diem; et de tenore Actûs desuper concipiendi.* 440

TIT. CCCV. *De simplici Absolutione Partis appellantis, aut Absolutione simpliciter, et non usque in diem, factâ.* 442

TIT. CCCVI. *Quòd Appellans à Gravaminibus, illatis ipso et eodem tempore, quo lata fuerit Sententia definitiva, habebit integras Expen-*

ſas ; et quòd Sententia (quámvis, quoad Juſtitiam Cauſæ, juſtè lata fuerit) retractabitur, tanquam iniqua, licèt ab eâdem non fuerit appellatum. 442
TIT. CCCVII. *De Attentatis poſt Inhibitionem.* 443
TIT. CCCVIII. *De Decreto ad proſequendum Appellationem.* 445
TIT. CCCIX. *De Dimiſſione Partis Appellatæ, cum Expenſis, ſi Appellans, citatus ad proſequendum, non comparuerit.* 446
TIT. CCCX. *De Formâ Comparitionis Appellati.* 448
TIT. CCCXI. *Quòd Procurator appellans [tempore petitionis Inhibitionis] cogi poſſit, ad proſequendum Appellationem, et dandum Libellum, ſine Decreto aut Citatione, contra Partem principalem, ad proſequendum Appellationem.* ibid.
TIT. CCCXII. *De Oblatione Libelli, in Causâ Appellationis.* 449
TIT. CCCXIII. *Cujus Sumptibus, Proceſſus Judicis à quo ſit tranſmittendus, ſi Gravamina fuerint confeſſata [Vel, ſi Judex à quo, ad petitionem Appellati, decreverit procedendum fore in Negotio Principali.]* 450
TIT. CCCXIV. *De Exhibitione Proceſſûs Judicis à Quo, coram Judice ad Quem [et de Taxatione ejuſdem.]* 451
TIT. CCCXV. *De Compoſitione, cum Regiſtrario Judicis ad Quem, pro Inſpectione Proceſſûs tranſmiſſi.* 452
TIT. CCCXVI. *De Exhibitione Inſtrumenti Appellationis (lectæ coram Judice ad Quem) in Præſentiâ Procuratoris Appellati.* 454
TIT. CCCXVII. *De Exhibitione Inſtrumenti Appellationis extrajudicialis.* ibid.
TIT. CCCXVIII. *De Probationibus, in Causâ Appellationis.* 458
TIT. CCCXIX. *De Deſertione Appellationis [in non proſequendo eandem, infra Terminum Juris, ſeu primum Fatale, quod eſt Annus] deque Petitione deſuper neceſſariâ.* ibid.
TIT. CCCXX. *De Deſertione Appellationis, in non proſequendo eandem infra Terminum Hominis [ſcilicet, infra Terminos, ad proſequendum, et certificandum, datos, per Judicem a Quo.]* 459
TIT. CCCXXI. *De Decreto, ad dicendum cauſam, quare Appellatio non deberet pro deſertâ declarari.* 460
TIT. CCCXXII. *De modo procedendi, cùm Appellans ſit vocatus, ad dicendum cauſam, quare Appellatio non deberet, pro deſertâ, declarari.* 461
TIT. CCCXXIII. *De Formâ allegandi Deſertionem Appellationis.* 462
TIT. CCCXXIV. *De modo probandi Appellationem eſſe deſertam [in caſu prædicto.]* 463
TIT. CCCXXV. *De cauſis quibuſdam quæ impediunt Deſertionem, in non proſequendo Appellationem infra Terminum Juris.* 464
TIT. CCCXXVI. *De Impedimentis allegandis, ad impediendum Deſertionem,*

nem, in non prosequendo Appellationem infra Terminum Hominis. 466
TIT. CCCXXVII. *De Protestatione necessariâ, facienda per Appellantem, cùm aliquod contingit Impedimentum.* 468
TIT. CCCXXVIII. *Quòd Impedimenta Prosecutionis Appellationis [infra Terminum Hominis, vel Terminum Juris] debent allegari, ante Conclusionem in Causâ.* ibid.
TIT. CCCXXIX. *In quo casu datur Secundus Annus, ad prosequendum et finiendum Appellationem.* 469
TIT. CCCXXX. *Quando, et in quo casu, Appellans non est restituendus, nisi in partem Secundi Anni.* 470
TIT. CCCXXXI. *De Formâ demandandi Sententiam Executioni quando Pars Appellans abest.* 471
TIT. CCCXXXII. *De Tenore Sententiæ Remissoriæ; cum Condemnatione et Taxatione Expensarum, et Excommunicatione in eâdem, si Pars monita non curaverit easdem solvere.* 473
TIT. CCCXXXIII. *Quòd Judex Appellationis, quámvis tulerit Sententiam, pro Parte appellatâ, Remissoriam, potest (post remissam Causam) taxare Expensas Appellationis, et exequi Sententiam suam, quoad easdem.* 474
TIT. CCCXXXIV. *In quibus casibus Appellatus, licèt Sententia, in Appellatione, sit lata contra eum, non est tamen condemnandus in Expensis.* 476
TIT. CCCXXXV. *In quo casu facienda est Expensarum Compensatio.* 478
TIT. CCCXXXVI. *De Prolatione duarum Sententiarum, hujus pro Appellante, alterius pro Parte Appellatâ, in unâ Causâ; deque Condemnatione in Expensis, et Expensarum Compensatione.* 479

De Episcopis Confirmandis.

TIT. CCCXXXVII. *Forma confirmandi Episcopum; & quæ facienda sunt, per Procuratorem, tempore ejus Confirmationis.* 482

SUPPLEMENTUM TITULORUM,

Qui reperiuntur in MSS. *Antiquis*, ac inter OBSERVATIONES, huic OPERI *adhibitas*, inseruntur.

De Termino Probatorio.

OBS. in TIT. LXXV. *De Condemnatione, in Expensis, Partis protestantis de utendo Termino Probatorio Adversarii sui, et nihil probantis, nec quidem allegantis infra eundem Terminum.* 114

OBS. in TIT. LXXV. *De generali Restitutione Termini Probatorii.* 115

De Causis Criminalibus.

OBS. in TIT. CXLI. *Quomodo conventus non tenetur respondere Positioni criminosæ.* 218

De Causis Beneficialibus.

OBS. in TIT. CLXXIX. *Quòd Consuetudo, de non solvendo omnino Decimas, nec aliquid aliud Intuitu earum, valet.* 264

OBS. in TIT. CLXXXV. *Quòd Oblatio generalis, Nomine omnium Decimarum, specificanda est, ad Petitionem Actoris.* 272

OBS. in TIT. CLXXXVI. *Quòd Oblatio generalis Summæ pro omnibus Decimis, aliquando prodest Actori, si eandem acceptaverit.* 273

De Causis Testamentariis.

OBS. in TIT. CCXLVII. *Quòd Legata primi Testatoris, insoluta per ejus Executorem, persolvenda sunt, ante Solutionem Legatorum ejusdem Executoris, videlicet, secundi Testatoris.* 364

De Appellationibus.

OBS. in TIT. CCLXXXIV. *De Appellatione in Causis Correctionum, et contra quos instituenda et prosequenda sit.* 416

OPERIS

OPERIS PROLEGOMENA.

CAP. I.

De HOSPITIO DOMINORUM ADVOCATORUM.

Operis *Argumentum.*

I. QUANDOQUIDEM instituti sit Operis explicare, de *Curiis*, atque *Diebus*, in eisdem, pro *Juridicis* observandis; de *Judicibus* et *Partibus* in Judicio, *Causisque tractandis* [utputà, MATRIMONIALIBUS, TESTAMENTARIIS, BENEFICIALIBUS, CRIMINALIBUS, aliisque LITIBUS, in *Foro Ecclesiastico-Civili*, vel ORIGINALITER inchoatis, institutis et ventilatis; aut per modum PROVOCATIONIS *ante*, seu per remedium RECUSATIONIS *post* Litis Ingressum, aut per viam DUPLICIS QUERELÆ (per Rescriptum Superioris ad Inferiorem) evocatis et devolutis; sive per interpositionem APPELLATIONIS (a Gravamine, vel a Sententiâ) litigatis et pendentibus; ac etiam aliquando per subsidium REVISIONIS, discussis et terminatis] deque *Modo procedendi*, secundum ORDINEM JUDICIORUM, in *eisdem*, a primâ *in* JUS *vocatione*, SENTENTIAM *usque definitivam*, in REM JUDICATAM *transeuntem*; insuper addendo, pro Operis hujusmodi *Coronide*, Formulam PROCESSÛS JUDICIARII in *Episcoporum*

Introductio. *coporum Confirmatione* uſitatam: Hic ideo prælibare lubet de COLLEGIO, vel HOSPITIO *Dominorum Advocatorum*, ſeu *Legum Doctorum* CURIÆ *de* ARCUBUS *Commenſalium*; ubi JURIS PATRONI *Celeberrimi*, qui CAUSAS *hujuſmodi fovent*, hucuſque commorantur: Ut hujus *Auguſtiſſimæ*, et nunquam *ſatis laudandæ* SOCIETATIS, omnibus, utì par eſt, elucęſcant HONOS *et* DULCE DECUS.

Advocati ſunt *Juris Patroni.*

Legum Doctores ubique Gentium *utiles,*

II. MAIORUM noſtrorum temporibus, *Membra quædam Confraternitatis*, per *Gentes utiliſſimæ*, *Juris* utriuſque DOCTORUM, hìc illic per *Civitatem Londineuſem*, aliquandiu ſparſa, Corpus in unum, ex conſenſu denique convenerunt.

Demum aggregantur,

Congreſſus laudabilis!

III. SOCIETAS hinc orta fuit *laudabilis*, et admodum *veneranda*, DOMINORUM ADVOCATORUM; nempe, *Cœtus*, ſeu *Communitas Doctorum* ALMÆ CURIÆ CANTUARIENSIS *de* ARCUBUS.

Horum *Collegium* quomodo *vocatur?*

IV. Ipſorum COLLEGIUM (in Stylo Curiæ communiter uſitato) nuncupatur HOSPITIUM DOMINORUM ADVOCATORUM *de* ARCUBUS: Quo in HOSPITIO *collegiatè* vixerunt, *et* in refectionibus *Convivæ* fuerunt, et adhuc in *Sacrâ*, ita quoque, devincti ſunt *Amicitiâ*.

Unde *Nomen?*

V. Hodie etiam (ut ab antiquo) *horum* HOSPITIUM, propter DOCTORES COMMENSALES, *Anglicè* vocatur DOCTORS COMMONS; et *Situm habet* intra Parochiam *Sancti Benedicti*, prope *Ripam Paulinam* LONDINI:

Ubi *Situs?*

Ibi *quid agendum?*

VI. *Locus hic* eſt *ille notus*, et perquam *inſignis*, ubi CONSULTISSIMI, pro Negotiis *in Foro Eccleſiaſtico* (*Canonico-Civili*) tractandis, congregantur JURIS *utriuſque* PERITI.

De horum *Libro pervetuſtus;*

VII. Hodie, nobis quidem extat LIBER *hujuſmodi Communitatis* pervetuſtus; quem LIBRUM *Ille Donans eruditus* (in *Amoris* ejus et *Benevolentiæ*, hanc erga *Confraternitatem* VENERABILIUM VIRORUM *Celeberrimam*, Teſtimonium) *pridiè Idus* Novembris *Anno*, a *Nativitate* CHRISTI, *Milleſimo quingenteſimo undecimo*, admodum *eleganter* et *animitùs*, hiſce verbis, dedicat:

Perpulchrè et *emphaticè*, ad Memoriam *conſecrato:*

Ex cujus *Dono?*

VIII. "ROBERTUS SPENSER, *inter* UTRIUSQUE JURIS "DOCTORES *minimus*, EXCELLENTISSIMO, *et non minùs* "MAGNIFICENTISSIMO, *Doctorum et Coadvocatorum Eccleſiæ* "CHRISTI *Cantuarienſis*, COLLEGIO, *hunc* LIBRUM *Dono* "*dedit*: ut (*annuos ſe Debitores conſtituentes*) *Liberalitatem* "*et mutuam fraternam Charitatem, erga dictum* COLLEGIUM, "*Calamo ad unguem, explicarent*; *quo facto, apud* POSTEROS, "*non modò frequens, immo recens et ſempiterna, eorum imperpetuùm* "*remanebit* MEMORIA: Et *prædictus Donans, ſincerâ Fide, ſin-*

Quare *dedit?*

Vota *Donatoris.*

"*gulari Integritate, totoque Corde,* OPTIMUM MAXIMUM DE-

Oratio *pathetica.*

"UM *precatur*, ut *hoc tam fœlix, fauſtum, et ſplendidiſſimum cœp-* "*tum* COLLEGIUM *non ſolùm, proſperis dirigatur Succeſſibus,*

"*imò*

" *imò indiès augeatur et crescat*: Ac *dum Spiritus suos sustinebit* Donantis Benevolentia.
" *Artus, quantùm* NATURA, *quantùm* FORTUNA, *quantùm* DIVINA
" GRATIA *dederit, veri ac devotissimi* COADJUTORIS *Officio nun-*
" *quàm deerit* (a).

IX. Hoc MONUMENTUM *Chirographis* insignitum est, et *Honorariis Subscriptionibus* VIRORUM, in *Republicâ literariâ*, pro tempore, CLARISSIMORUM: Inter quos apparent *Dominus Magnus Cancellarius* (b); *Dominus Magnus Eleemosinarius* (c); *Secretarii Regii* (d); *Rotulorum Regni Custos* (e); *Prænobilis Ordinis Garterii, seu Periscelidis, Prælatus et Concellarius* (f); *Libellorum Supplicûm Magistri* (g); *Concellarius Ducatûs Lancastriæ* (h); *Dignitarii nonnulli Ecclesiastici* (i); *Decani* (l); *Archidiaconi* (m); *quamplurimi Episcopi* (n); et IPSE *nonnunquam* CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPUS (o): Qui respectivè *Venerabilis hujus* SOCIETATIS, *Doctorum* de ARCUBUS, fuêre CONTRIBUTORES *annuales*, SOCII *Honorarii*, et COMMENSALES; " *Propter Probitatem et Bonitatem Illorum*"; ut in ipsis verbis habetur; EDMUNDI, *Episcopi* LONDON, in ejus Autographo, seu Subscriptione, *decimo quarto* Januarii, *Anno* (a VERBO incarnato) *Millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto* (p): Socii *Honorarii*:

X. [De his copiosè videri est, *in ipsorum Subscribentium* ILLUSTRIUM *Catalogo* (q)] Horum *Catalogus*:

XI. SOCIORUM autem *Honorariorum*, et *voluntariè subscribentium* numero, magis atque nimis inter *Commensales*, indiès accrescente, *per* CONSTITUTIONES DECANI et ADVOCATORUM CURIÆ de ARCUBUS, *sexto* Maii, *Anno* SALUTIS Humanæ *Millesimo quingentesimo septuagesimo*, factas et sancitas, cautum est; " *Ne quis* " *imposterùm in communem mensam, seu convictum Advocatorum* " *admittatur, qui non sit ante adscriptus, in numerum* ADVOCATO-" RUM *dictæ* CURIÆ (r): Horum *Limitatio*:

XII. At verò *tantum* erat *Utilitatis* et *Emolumenti*, horum *Venerabilium Doctorum* frui SODALITIO, uti sæpius instantissimè petitum fuit, " quòd, CONSTITUTIONE *supramentionatâ non obstante*, SOCII plures *admitterentur* HONORARII, *in Commensales*, " etiamsi *in* ADVOCATORUM NUMERUM non *ascripti*: Prout ex Epistolâ *Domini Burghley* (s), Magni *Angliæ* THESAURARII, atque Postulationibus (t) *ipsius Archiepiscopi Cantuariensis* (eâ de re) factis, Horum *erga Societatem Advocatorum* Desiderium.

NOTÆ.

(a) Vide *Librum Thesaurarii Hospitii Dominorum Advocatorum*, in paginâ 4. (b) *Ibid.* pag. 37. (c) *Ibid.* pag. 41, 46 (d) *Ibid.* pag. 33, 41, *bis.* (e) *Ibid.* pag. 46. (f) *Ibid* pag. 41, *bis.* (g) *Ibid.* pag, 37, *bis:* 43, 46. (h) *Ibid.* pag. 46. (i) (l) (m) *Ibid.* pag. 4, *usque* pag. 49, *frequenter* (n) *Ibid.* pag. 8, 9, *bis:* 13, 18, 23, 28, 29, 30, 31, *quater:* 32, 34, *bis:* 37, *quater:* 41, 44, *bis:* 45, *bis:* 46, 47, *quinquies:* 48, *ter:* 50, *bis:* 91. (o) *Ibid.* pag. 45, 46, 50. (p) *Ibid.* pag. 37. (q) Incipit Subscribentium Catalogus *ibid.* pag. 4. et *exinde* pergit. (r) *Ibid.* pag. 89. (s) *Ibid.* pag. 88. (t) *Ibid.* pag. 88, 90.

factis, luculenter (in Libro Thesaurarii Hospitii Dominorum Advocatorum) apparebit.

Commensalium *Ordinationes*:

XIII. ORDINATIONES autem *complures*, antiquitùs, in horum *Congregatione Clarissimorum*, utiliter (pro re natâ) *stabilitæ fuerunt*, per *Commensales*, effectualiter *observandæ:* Unde, " *Si quis juxta* " REGULAS, *in eisdem contentas, facere recusaverit, seu dictas*

Violatorum *pœna*. " ORDINATIONES *observare neglexerit*; *sit tunc, ex eorum Soci-* " *etate Doctorum, in Communis*, et *in Mensâ prorsùs alienus* (*u*).

Horum *Seneschallus*.

XIV. Pro DIGNITATE verò hujus *Ornatissimi Cœtûs*, et propter Οἰκονομίαν, SENESCALLUS aliique (sat in numero) constituti fuerunt (cum Servientibus) OFFICIARII:

Officiarii: Servientes.

Et institutum est; " *Ut senior* ADVOCATUS, *ex numero Convi-*

Quis *Thesaurarius?*

" *ventium*(*in mensâ communi, in proxima Vigilia Festi Sancti* JO- " HANNIS *Baptistæ, subeat annuum munus* THESAURARII *Do-* " *mûs communis* ADVOCATORUM:

Ejusdem *Munus* et *Officium*.

" Cujus erit OFFICIUM *regere, præscribere, corripere, atque cor-* " *rigere* (*ut sibi visum fuerit*) *Personas quascunque* [ADVOCATIS " *exceptis*] *ministros Famulos* (*tam Societatis, quàm omnium Convi-* " *ventium*) *in his quæ annonam, rationes, reparationes, ac alia, quæ* " *ad Domum, et Communitatis Advocatorum Utilitatem, pertinere vi-* " *debuntur:* Curam *quóque, et* Custodiam *habebit rerum et bono-* " *rum Societatis quorumcunque:*

Consensus *Decani* et *Thesaurarii*, vel *senioris Advocati, quando requiritur.*

Decretum etiam est; " *Ne ullæ Concessiones, seu Gratiæ cujusmo-* " *dicunque, nisi certis temporibus petantur:* Quódque *ex constitutis* " *nihil firmum sit*, aut *pro concluso habeatur*, sine *expresso consensu* " DOMINI DECANI (*si præsens sit in Civitate*) *et* THESAURARII " *pro tempore existentis:* Quódque *singulis diebus in pleno* TERMI- " NO, *jubente Domino* DECANO, vel *seniori* ADVOCATO *præsente*,

Portio *S. Scripturæ*, Latiali Sermone, *prandentibus* (olim) lecta.

" *pars sacræ* BIBLIÆ, *in prandio, latinè prælegatur* ADVOCATIS, " *Mensæ communi assidentibus* (*x*).

Quòd *Famuli* sint *morigeri.*

XV. Prætereo (brevitatis ergô) *quæ* de FAMULIS *injuncta sunt*; utpote, quomodo se gerant *in Refectionibus* ADVOCATORUM; et *promptè* parati sint, *ad missionem* SENESCALLI, quicquid *celeriter* perimplere; ne seminent inter se *Rixas*, et *Jurgia*; nec *Verba contumeliosa* proferant; et *similia quamplurima* (de mensâ eleganter parandâ, et Œconomiæ gratiâ) *necessariò stabilita* (*y*).

De *Benevolentiis erga Societatem*;

XVI. *Legata* fuêre, et *donata* quædam, *ex diversorum Munificentiâ*, huic *Egregiorum* COLLEGIO, tanquam *perpetua* AMORIS *Pignora* (*z*): Et in hunc *Cœtum* non solummodo PRÆSULES, MAGNATES, et PROCERES hujus *Inclyti Regni*, eorum contulêre

NOTÆ.

(u) Vide *Librum Thesaurarii Hospitii Dominorum Advocatorum*, in paginâ. 2. (x) *Ibid.* pag. 89. (y) *Ibid.* pag. 2. (z) *Ibid.* pag. 119.

lêre BENEVOLENTIAS, ſed etiam ab *ipſo* SOLIO REGIO, haud rarò, in *ejuſdem favorem*, emanârunt INDULGENTIÆ et PRIVILEGIA: *De Hoſpitio Dominorum Advocatorum.*

XVII. De quibus BENEVOLENTIIS et PRIVILEGIIS *impertitis*, hæc pauca, *in* HONOREM *hujuſmodi Digniſſimæ* SOCIETATIS, ſubjicere liceat Exempla, videlicet: *Sequuntur Exempla:*

XVIII. Duodevigeſimo *die* Junii, *Anno*, ab INCARNATIONE, *Milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quinto*, indultum erat PRIVILEGIUM (*Honoris gratiâ*) huic *Spectabili Communitati*, VINA *pro Commenſalium* uſu, gratis, *importandi* [ſcilicet, *abſque* TRIBUTO, *et* IMPOSITIONIBUS *exempta* REGIIS] favente *Domino* BURGHLEY; prout apparet ex ejus WARRANTO ſeu MANDATO Cuſtodibus, Inſpectoribus, cæteriſque Vectigalium Officiariis *Dominæ* ELIZABETHÆ (tunc Angliæ *Reginæ*) præſcripto, *in* QUO, *Cœtum hunc* ADVOCATORUM; " *Ejus* AMICORUM *perquam proborum*, Titulo decorare dignatus eſt (*aa*). *Vinorum gratis Importatio.* *Comitat Dominii Theſaurarii.*

XIX. EXCELLENTISSIMÆ *ſuæ Regiæ* MAJESTATI, ex parte *Doctorum & Advocatorum* Curiæ de ARCUBUS, *Anno* DOMINI *Milleſimo ſexcenteſimo viceſimo quinto*, per eorum PETITIONEM, ad effectum infraſcriptum, humiliter *querelatum fuit*; ſcilicet: *Petitio facta Regi Carolo primo.*

Se (circa decennium elapſum) REGALEM, *Clariſſimæ Memoriæ*, PROGENITOREM *ſuum*, eorum *precibus devotè ſolicitâſſe*, contra nonnullos *Dominos* EPISCOPOS, et ARCHIDIACONOS, qui *Theologos quoſdam*, JURIS CIVILIS et CANONICI imperitos, CANCELLARIORUM *et* OFFICIALIUM *ſuorum* ONUS *ſuſtinere, promovebant*: *Quòd implorato Rege Jacobo contra Officiales Juris ignaros,*

Quapropter (ut ulteriùs allegârunt) viſum fuiſſe (tunc temporis) eidem *Domino* REGI, certiorem facere *Reverendiſſimum* ARCHIEPISCOPUM *Cantuarienſem*, de REGIÂ *ſuâ* VOLUNTATE: *Iſtos* (nempe) *Theologos*, CANCELLARIATÛS *et* OFFICIALITATIS *Muneribus, amoveri*: *Juſſum fuit, hos amoveri:*

Proinde, quòd paulò poſt, quidam *Magiſter* ROBOTHAM, *Theologus*, GENER tunc *Herefordienſis* (antea verò *Landavenſis*) *Epiſcopi*, per ipſum, dum *Sedem* tenuit *Landaviæ*, in CANCELLARIUM *Diœceſios ejuſdem* præpoſitus, *ex præſcripto*, hoc *exutus erat* OFFICIO: *Deſuper Amotionis Exemplum:*

Nihilominus autem, quòd EPISCOPUS *Ille* (tum demum *Herefordiæ*) præmiſſis non obſtantibus, *iteratâ vice*, ejus NATUM etiam *Beneficiis* diverſis *Eccleſiaſticis*, aliiſque *Promotionibus* et *Dignitatibus* *Denuo autem alter promovetur;*

NOTÆ.

(aa) Vide *Librum Theſaurarii Hoſpitii Dominorum Advocatorum*, in paginâ 127.

De Hoſpitio Dominorum Advocatorum.

bus potitum, JURISQUE *Prudentiæ*, CANONICO-CIVILIS, *penitùs* ignarum, ad *Officium* CANCELLARII *ſui Hereſordienſis* nuper *evexerat*; quod, *ex optimis* hujus generis *Muneribus*, unum eſt *inter præcipua*:

Deponi petitur.

Unde ſupplicatum erat; *Ut in Subſidium* UTRIUSQUE JURIS *Profeſſorum*, quibus *Promotionis Spes* parùm aliter *affulget*, et ad aliorum *Extimulationem*, qui, *utrâque in* ACADEMIÂ, *dant Operam* et *hiſce Studiis evigilant*, REGIÆ MAJESTATI *eorum Votis* indulgere placeret, et mandare, *quatenus ejuſdem Domini* EPISCOPI Filius, *a* CANCELLARIATÛS *Officio*, *deponeretur*.

[Reſcriptum *Regium*] Annuit *Rex*,

REX autem, *hujuſmodi Poſtulantibus*, Rem petitam gratiosè *annuit* (*bb*): At indignè ferens *Acta hujuſmodi* PRÆSULIS *Herefordienſis* (ſervato more REGIO *Progenitoris*, *et Suijpſius*, ſuper *Petitionibus hujuſmodi*, aliàs, *ut eis placuit*, uſitato) *Querelæ* hujus Examen, *ad Reverendiſſimi* CANTUARIENSIS *Archiepiſcopi* Judicium, *retulit*; ut idem REVERENDISSIMUS, ſibi ſi compertum fuerit, *Dominum* EPISCOPUM *Herefordiæ* talia (modo allegato) *perpetrâſſe*, Perſonam *ab* OFFICIO, *ſic indebitè collato*, non ſolùm *amoveret*; ſed etiam *aliquem Profeſſorum* JURIS CIVILIS, *eodem* MUNERE, *cohoneſtaret*; Quódque præterea, unà cum HONORATISSIMIS *Domino* CUSTODE *Magni Sigilli* REGII, *Domino* THESAURARIO, *Domino* MARESCALLO, *et Domino* CAMERARIO, *Conſilium iniret*, de opportuno aliquo Remedio, quò *omnia Officia* JURISDICTIONIS *Eccleſiaſticæ*, in JURIS CIVILIS *Profeſſores*, de futuro, *firmiter ſtabilita forent*; et ut hoc, *effectualiter*, ita fieri *mandaretur*:

Mandatque *amoveri*.

Quódque, de futuro, *nil ſimile* attentetur.

Debita Teſtificatio.

Prout in *eiſdem* PETITIONE *correctâ*, et RESCRIPTO REGIO, *originalibus*, quæ equidem *e linguâ vernaculâ*, hìc (*pro poſſe meo*) *fideliter tranſtuli*, cumulatè planum apparebit (*cc*).

Immunitas a *Solutione Tributi*, pro *Claſſe Regiâ parandâ*.

XX. Conſedêre *Regni* PRIMATES, REGI *a ſecretis* et *ſanctioribus Conſiliis*, in Albâ Aulâ Regali, *Cantuarienſis* ARCHIEPISCOPUS, *Dominus* CUSTOS *Magni Sigilli* ANGLIÆ, *Dominus* CUSTOS *privati Sigilli* REGII, *Dominus Comes* MARESCALLUS, *Dominus* COTTINGTON, *Dominus Magnus* THESAURARIUS REGIUS, *Dominus Sacri Palatii* QUÆSTOR, et *Secretarii* REGII *Principales* COOK, et WINDYBANCK, *decimo tertio* Martij, *Anno* DOMINI *Milleſimo ſexcenteſimo triceſimo quarto*, et inter hos PATRICIOS, injto Conſilio, concluſum fuit; *Quòd* etiamſi TAXATIO, *quædam* INHABITANTIBUS *Civitatis* LONDINENSIS, pro *Claſſe* REGIÂ *parandâ*, impoſita fuerat, HOSPITIUM autem ADVO-

NOTÆ.

(*bb*) Quinto Decembris 1625. (*cc*) Vide *Lib. Theſaur. Hoſp. Dom. Advoc.* pag. 78, 79.

ADVOCATORUM, ubi *Concurſus habetur* JURIS *utriuſque* DOCTORUM, *Beneficio* gauderet IMMUNITATIS: Et injunctum fuit, ex *horum* ILLUSTRIUM Mandato, PRÆTORI Civitatis LONDINI, *Curam habere*, ne TRIBUTUM *hujuſmodi*, quoad HOSPITIUM ADVOCATORUM, aliqualiter irrogetur (*dd*).

De Hoſpitio Dominorum Advocatorum.

XXI. Sed, progreſſu temporis, etiam irrepſit *nova* QUERELÆ *cauſa:* Ideoque, LIBELLO SUPPLICI *Societatis hujuſmodi* DOCTORUM [pro COLLEGII ſui Membris, *ab aliis Oneribus*, levandis] *Sacræ ſuæ* REGIÆ MAJESTATI humiliter oblato, REGI *placuit*, ad hunc benigniter effectum, *in* RESPONSIS *reddere* (*ee*); videlicet:

Petitio pro *Levatione* ab *aliis Taxationibus.*

NOS SCIENTES *ejuſmodi Profeſſionis* [pro SERVITIO *Noſtro*, REGNIQUE *Noſtri* multis in rebus BONO PUBLICO] UTILITATEM, ex *juſtis cauſis*, moti fuimus *ejuſdem Facultatis* EXEMPTIONES *aſſerere*; et *hanc Societatem* a TRIBUTIS, ONERIBUS, et IMPOSITIONIBUS [tali modo, quo *Societates* HOSPITIORUM *Servientium ad Legem* fuerunt, et ſunt immunes] *vindicare* (*ff*):

Gratiose reſpondet *Rex*, et (prout aliis Hoſpitiis) concedit *Exemptionem.*

Et deinde, per RESCRIPTUM REGIUM, *duodecimo* Novembris, *Anno* DOMINI *Milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo tertio*, Ordinatum fuit, *Eandem Societatem* DOCTORUM *Arma ferre*, vel *parare*, vel *aliis Oneribus*, aut *Servitiis*, in *Re Militari*, ſeu *Civili*, nullo modo *gravari*: *Dictamque Societatem* eiſdem EXEMPTIONIBUS, IMMUNITATIBUS, et PRIVILEGIIS cum *Judicibus, et Servientibus ad Legem, in eorum* HOSPITIIS, *ſimiliter gaudere* (*gg*).

Reſcriptum Regium inde *factum*, pro *Exemptionibus hujuſmodi.*

XXII. Patet, ex *aliis* etiam REGIIS CONCESSIONIBUS (*hh*), *Quòd Advocati, Procuratores, Regiſtrarii, aliique Officiarii* CURIÆ *de* ARCUBUS, et *aliarum* CURIARUM ECCLESIASTICARUM, necnon *Supremæ* CURIÆ ADMIRALITATIS *Angliæ*, liberi ſint, pariter et immunes, *ab Onere Executionis* OFFICII CONSTABULATÛS, *aliorumque generis inferioris* OFFICIORUM, tali modo quo *Conciliarii, Attornati, Regiſtrarii, cæterique de* FORO SECULARI, *apud* WESTMONASTERIUM, *Miniſtri*, de *Jure, Privilegio*, vel *præſcriptâ Conſuetudine*, fuerunt et ſunt abſoluti et exempti (*ii*).

Privilegium Exemptionis Officiariorum, Curiarum ab Onere *Officiorum Parochialium.*

XXIII. SOCII, præterea, *hujus Communitatis* [juxta antiquum DECRETUM, in eâ parte editum] hoc ſpeciali gaudent PRIVILEGIO; *Neminem* (ſcilicet) *ex* ADVOCATIS, aut PROCURATORIBUS, *eis adverſum fore in* CONSILIIS, ſeu PROCURATIONE, *abſque* JUDICIS *Licentiâ priùs obtentâ.* (*ll*)

Practicans (abſque Licentiâ) *ne adverſetur Practicanti.*

XXIV.

NOTÆ.

(dd) Vide *Lib. Theſaur.* Hoſp. Dom. Advoc. pag. 79. (ee) Anno Domini, 1673.

(ff) Vide *Lib. Theſaur. Hoſp. Dom. Advoc.* pag. 129, 130. (gg) *Ibid.* pag. 130.

(hh) Decimo ſexto Decembris, 1632. et Viceſimo Decembris, 1681.

(ii) Vide *Lib. Theſaur. Hoſp. Dom. Advoc.* pag. 135, 136.

(ll) *Ibid* pag. 89.

Peroratio.

XXIV. Jam properamus de CURIIS [inter hos JURIS PATRONOS, *celebratis*] inveſtigare; ſufficit hæc prælibâſſe, quoad *Antiquitatem, Celebritatem, OEconomiæ Decorem*, et *Privilegia*, hujus ALMÆ, hujus EXCELLENTISSIMÆ SOCIETATIS:

——Quam ſemper amatam,
Semper honoratam (ſic Dii voluiſtis) habebo.

CAP. II.

De Almâ Curiâ de Arcubus.

De ALMÂ CURIÂ CANTUARIENSI, *de* ARCUBUS.

Curia Pervetuſta nunc dierum (ut antea) Clariſſima,

I. PERANTIQUA fuit, et (ut olim) hucuſque CELEBERRIMA, inter CURIAS *Reverendiſſimi in Chriſto Patris, ac Domini*, CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI [pro *Litibus*, in FORO SPIRITUALI, *ventilandis*] ALMA CURIA CANTUARIENSIS *de* ARCUBUS LONDON:

Quo *nomine* quondam *vocata*?

II. Quinetiam, ARCHIEPISCOPI CONSISTORIUM aliquando nominata fuit; prout in ejuſdem CURIÆ *Statutis antiquis* apparet (*a*).

Quo *Loco* olim *celebrata*?

III. Porrò autem, hujuſmodi CURIA celebrata fuit *in Eccleſiâ* [in *Civitate* LONDINENSI] *Beatæ* MARIÆ VIRGINI *dicatâ*; Cui ARCUATÆ *Columnæ* [quibus innitebatur *hujus Ædis ſacræ fabrica*] ſicuti *fulcra quóque lapidea* [quæ *aſſurgentis faſtigium Turris* ſuſtinuerunt] ARCÛS etiam in modum *olim recurvata*, SANCTÆ MARIÆ *de* ARCUBUS (*b*) nominis anſam præbuêre: Unde etiam, ob STRUCTURÆ *Novitatem*, NOVA (*c*) MARIA *de* ARCUBUS, appellata fuit.

Unde *vocata de Arcubus*?

Unde *Cantuariensis*?

IV. Et quia *dicti Conſiſtorii* JUDEX, ibidem in *Templo* ARCUATO, *pro Tribunali* ſedere ſolebat, CURIA (propterea) *de* ARCUBUS; et, ob *Honorem Reverendiſſimi*, CURIA CANTUARIENSIS nuncupata fuit.

vocatur

V. Et tam quia *ad Cantuarienſis Curiæ Sinum*, velut ALMÆ ad *Matris Ubera*, illius Provinciæ Subditi confluere ſolerent (*d*), quàm propter *Illuſtres* in eâdem JURISPERITOS, ac in procedendo FORI *Solemnitatem* maximè *decoram*, et *Praxeôs* NORMAM *accuratam*

et

NOTÆ.

(a) Vide *Statuta de Arcubus*, Anno 1295. *Winch ſey*; et *Stat de Arc.* Anno 1342. *Stratford.* (b) Vide *Ant q. Brit Eccleſ.* Fol. 30. (c) Vide *Stow.* pag. 268. (d) Vide *Statuta de Arcubus*, Anno 1342. *Stratford.*

et *venuſtam*, ALMÆ CURIÆ nomine laudabili gaudebat, atque aliis HONORIBUS eminenter inſignita fuit.

De Almâ Curiâ de Arcubus.

VI. Hiſce verò diebus, *hujuſmodi* CURIA celebratur, *in Aulâ communi Hoſpitii Dominorum Advocatorum*, intra Parochiam *Sancti Benedicti*, prope *Ripam Paulinam* LONDINI:

Ubi nunc celebratur?

VII. Per DECANUM verò DECANATÛS [qui modò eſt OFFICIALIS etiam] *de* ARCUBUS [quoad Juriſdictionem peculiarem, et exemptam, *ejuſdem Eccleſiæ Beatæ Mariæ Virginis*, aliarumque *tredecim* in numero incluſivè *Parochiarum*, ad eundem ARCHIEPISCOPUM, in *Diœceſi* LONDON *ſpectantium*] jam etiam (ut antea) *dicta* ALMA CURIA tenetur in *eâdem Eccleſiâ*.

Ubi *Curia Peculiarium?*

VIII. Quo tamen *Seculo*, TRIBUNAL *hoc inſigne* primò fuerat inſtitutum, ARCHIVIS, ob *Ævi Diuturnitatem*, conſumptis et amiſſis, *nulla*, quæ commemorent, *edocere ſuperſunt* MONUMENTA (*e*):

De Origine *Curiæ* de *Arcubus?*

IX. Sed, *Antiquitatis ergô*, notare liceat, HENRICO *ſecundo* pridem in *Angliâ* regnante ALEXANDRUM, *Romanum* tunc temporis *Pontificem*, ejus nominis *tertium*, CURIÆ prælaudatæ JUDICI, ſub Titulo DECANI *de* ARCUBUS, reſcripſiſſe (*f*): Et in *Decretalium Codice*, DECANI *de* ARCUBUS frequens fit mentio.

Antiquitatis *ejus* Monumenta:

X. Nonnihil etiam *Vetuſtatis* ſapit, quòd ROBERTUS KILWARBEIUS, *Archiepiſcopus Cantuarienſis*, Anno CHRISTI *Milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſecundo*, "ANTIQUA-
" RUM *illius Curiæ* LEGUM *Obſervantiam, non ſine rati-*
" *one arduâ et æquitate multiplici, introductam, et* DIUTIÙS *in*
" *Judiciis, obſervatam* (*utcunque neglectam*) *ad Utilitatem Reipubli-*
" *cæ*, et *Cauſarum Deciſionis Abbreviationem, in uſum reduxerat*: Prout
" ex *ejuſdem* KILWARBEII *Statutis* conſtat (*g*): Vel (ut aliàs habetur)
" *Ille* ROBERTUS KILWARBEIUS, *abrogatis* VETERIBUS et
" *obſoletis illius Curiæ* LEGIBUS, *novas condidit* (*h*): Et (alio loco)
" ROBERTUS KILWARDBY, *ſecundo Conſecrationis ſuæ anno*,
" VETERA *Cantuarienſis Curiæ de Arcubus* STATUTA, *a* MULTIS *Cantuarienſibus Archiepiſcopis*, ANTIQUITÙS SANCITA
" *Deſuetudine penè adumbrata, renovavit; omniaque breviter,*
" *quinque Articulis, complexus eſt* (*i*).

Aliud ejuſmodi *Argumentum.*

NOTÆ.

(*e*) " Prima hujus Fori Inſtitutio ac Origo
" (aut Monumentis Tabulariiſque deletis ac
" amiſſis, aut Librariorum negligentiâ) incerta
" eſt: ſed conſtat eſſe pervetuſtam. [*Antiq. Brit Eccleſ.* Fol. 51.] (*f*) *Ibidem.*
(*g*) Vide *Statuta de Arcubus*, Anno 1273. *Kilwarby*. (*h*) Vide *Antiq. Eccleſ. Brit.* Fol. 31.
(*i*) *Ibidem.* Fol. 191.

Curiæ *Præses* est *Officialis Principalis*;

XI. Hujus autem *Celebris* FORI *Præses* est, *Almæ Curiæ Cantuarienſis, de* ARCUBUS *London.* OFFICIALIS PRINCIPALIS; Qui Venerabili etiam Titulo DECANI *de* ARCUBUS (nunc, ut olim) ornatur; Et *pro Tribunali* ſedens (cùm quid ab ipſo petitur) ſequentibus hiſce verbis, ſalutari ſolet (nempe) *Domine* JUDEX; ſed frequentiùs, *Domine* DECANE: In Linguâ etiam Vernaculâ (ipſum dum alloquimur, vel de Illo Sermonem habemus) ita cognominare ſolemus (ſcilicet) Mr. DEAN.

Appellatur *etiam* Titulo *Decani*:

Unde *ſic?*

XII. Unde verò præfato JUDICI (ſcilicet) OFFICIALI, nomen DECANI de ARCUBUS inditum fuerat, ab Origine, ſic habetur:

Ratio.

XIII. E cæteris in Urbe LONDINENSI *Paræciis*, jamdiu fuerunt et adhuc extant numero *tredecim*, ſub *Juriſdictionis Peculiaris* PRIVILEGIO, *diſtinctæ* et omnino *exemptæ*; quæ (nempe) ejuſdem *Diœceſeôs* EPISCOPO nullatenus ſubjaceant, ſed *Ipſiſſimo* METROPOLITANO [quà ORDINARIO] *immediatè ſubjectæ* remanent; quarum *una* eſt *illa Parochia Sanctæ Mariæ, de* ARCUBUS, et [ex eo quòd ibidem, ut ſuprà dicitur, ALMA CURIA *prædicta* teneri ſolebat] habebatur *quaſi præcipua:* Hiſce junctim *Parochiis* attributum fuerat nomen DECANATÛS; ob *Eccleſiaſticam* hujuſmodi *Juriſdictionem exemptam.*

Rationis *Amplificatio.*

XIV. *His* qui præfuit *Peculiaribus*, DECANUS nuncupatus fuit; Et dum ſupramemoratus OFFICIALIS, *Rebus in* ARDUIS, *et quæ* IMPERII *ſunt*, vel, *in* REGNO ſæpiſſimè occupatus fuerit et præpeditus, vel [in JURE GENTIUM optimè exercitatus et peritus] *apud* EXTEROS, REGIS *et* REIPUBLICÆ *causâ* LEGATIONIBUS non rarò fungeretur; interim *Ille* DECANUS, ejus vice, JUDICIS OFFICIUM præſtare ſolebat, et *Ipſius* COMMISSARIUS *erat* GENERALIS: Immo dictus OFFICIALIS, juxta *Statutum* JOHANNIS STRATFORD aliquando *Cantuariæ Sedis* ARCHIPRÆSULIS, eundem DECANUM *de* ARCUBUS *ſuum* conſtituere tenebatur (in ipſius Abſentiâ) COMMISSARIUM GENERALEM (*l*): Quo *Statuto* ſic habetur (inter alia) videlicet; "VOLENTES *ut* "*Proceſſus in Cauſis et Negotiis, in dictâ* CURIÂ *noſtrâ tractan-*
"*dis, de cætero faciendi, indubitatam habeant Firmitatem,* STA-
"TUIMUS, *Quòd* OFFICIALIS *dictæ* CURIÆ (*qui pro tempore*
"*fuerit*) *teneatur* DECANUM *Eccleſiæ Beatæ Mariæ, de* AR-
"CUBUS LONDON, *ſuum conſtituere* (*in ipſius Abſentiâ*) COM-
"MISSARIUM GENERALEM; *qui* (*habitâ Commiſſione hujuſ-*
"*modi dicti* OFFICIALIS) *in ipſius Abſentiâ,* GENERALIS COM-

NOTÆ.

(*l*) Vide *Statuta de Arcubus*, Anno 1342. *Maria de Arcubus.*
Stratford. ſub Capite, *de Decano Eccleſiæ Beatæ*

" COMMISSARIUS *nuncupetur*. Et ex GULIELMI COURTNEI *Cantuarienſis* olim etiam ARCHIEPISCOPI *Reſcriptis*, in Procœmio hiſce verbis, exhibetur (videlicet) " DILECTIS *in Chriſto Filiis*, " OFFICIALI CURIÆ *noſtræ Cantuarienſis, et* DECANO *Eccle-* " *ſiæ Beatæ Mariæ de* ARCUBUS LONDON, *ejus* COMMISSA- " RIO GENERALI, *Salutem*, &c. (*m*). Quibus etiam Titulis THOMAS ARUNDEL, ejuſdem *Sedis Cantuariæ* quondam ANTISTES, *utroſque hos* OFFICIARIOS, diſtinguendo decoravit (*n*). *De Almâ Curiâ de Arcubus.*

XV. DECANO (igitur) OFFICIALIS *vice*, Locum *ejus* (ita diu) tenente, et *utrumque Munus* exercente, *Mos* poſtmodum invaluit, ut OFFICIALIS (quoties ipſe judicialiter ſederet) indiſcriminatim diceretur tum OFFICIALIS, tum DECANUS; et [ob ARCUATAM *Baſilicam*, in quâ, *pro Tribunali*, ſedere ſolebat] DECANUS *de* ARCUBUS; et (progreſſu temporis) hiſce *duobus* OFFICIIS, in *unum*, coadunatis, et in *eandem* OFFICIALIS *perſonam* collatis, exinde, *dictus* OFFICIALIS nomen *Domini* DECANI *de* ARCUBUS, *ambas* complectens *Dignitates*, hucuſque retinet. Rationis *Elucidatio.*

XVI. Multum inſuper ILLIUS OFFICIALIS *Dignitati*, non ſolùm NOSTRATES, ſed et EXTRANEI, de *Jure*, et *More*, debitè tribuerunt: Hujus *Officialis* Dignitas.

XVII. Ob *Reverentiam* IPSI *condignam*, totus ADVOCATORUM *et* PROCURATORUM *Cœtus*, in dictâ CURIÂ *exercentium*, ILLUM (juxta Senioritatem) Ordine binario, die quolibet Juridico, tam *ad locum judicialem*, quàm *abinde* proprios Lares petiturum, *ſubſequebantur*: *Exempli* gratiâ;

XVIII. Cùm quicquid, *de* EO [in Actis Curiæ, vel Inſtrumentis publicis] inactitaretur, *Duplici* HONORIS *Stylo*, VENERABILIS, et EGREGII *Viri*, decoratur: *Exemplum* ulterius.

XIX. Porrò, Ille OFFICIALIS ARCHIEPISCOPI PRINCIPALIS cum Ipſo ARCHIEPISCOPO, quoad JURISDICTIONEM, æquiparatur: Dicitur enim, *eandem eſſe Dignitatem, et idem Auditorium Officialis, et Epiſcopi*: Et, *in Foro Judiciali, Parem eſſe Officialem Archiepiſcopi, ipſi Archiepiſcopo* (*o*): Quódque *Officialis Principalis habet idem Conſiſtorium, cum ipſo Archiepiſcopo, tam in eis quæ competunt Archiepiſcopo, Jure Legati, quàm in his quæ competunt, Jure Metropolitico* (*p*): Et nonnunquam, *Epiſcoporum Ordinarium* eſſe dicitur (*q*). *Exempla* plura.

NOTÆ.

(m) Vide *Stat. de Arc.* Anno 1391. *Courtney.* (n) Vide *Stat. de Arc.* Anno 1401. *Arundel.* (o) Vide *Lynd.* cap. 1. *De Accuſationibus*, verbi *vel ejus Officialis.* (p) *Ibidem.* (q) Vide *Statuta de Arcubus*, Anno 1342. *Stratford.*

Qualis *Fori* Solemnitas?

XX. Nequaquam autem prætereamus, *de* FORO, ſeu LOCO JUDICIALI, *Celebris hujus* CURIÆ *de* ARCUBUS, hìc pauca meritò graphicè depingere.

Paratur *ad Judicium.*

XXI. Solenniter, *in Jus venientes*, aſcendunt JUDEX et ADVOCATI.

Deſcriptio *ſedentis Curiæ.*

XXII. Reverenter autem introcamus ad *Auguſtum hoc* TRIBUNAL, utputà, *die Juridico*; ibidemque Conſpectu fruamur admodum ad Deſiderium. *Siſte parumper*: En! *Figuram ſolennem*, et *ſpectabilem* JUDICII! *Venuſta* quidem eſt et *Inclyta Celebritas!* omnibus incutiens (etiam primo Intuitu) ſimul et ſemel, *Ordinem decorum*, *Reverentiam*, et *Venerationem!* O! *Cœtus* admodum *Illuſtris!* En! ibi præeſt *Ille* OFFICIALIS *hujus Curiæ* PRINCIPALIS [qui vulgò vocatur DECANUS *de* ARCUBUS] in ipſo *Senatûs Conceſſu*, aſſidentibus (ex utroque latere) ADVOCATIS (ſcilicet) in Subſelliis (e dextrâ, et e ſiniſtrâ) in modum ARCûS curvatis; ſubter hos, PROCURATORIBUS in Sedili, ARCûS etiam in modum (circum Tabulam ovali formâ rotundam) utrinque curvato, *collocatis*; Et, in Sediculo *ſubter* JUDICE, *Notarii Publici*, ejus *Actorum* SCRIBA et REGISTRARIUS, Locum etiam habent: Denique, in promptu, paratus adeſt, ad DOMINI nutum, PRÆCO, ſeu BEDELLUS, ultra *Cancellos Curiæ*, cum *copioſâ* SUPPLICANTIUM et TESTIUM, a tergo, *Catervâ.*

Judicis *Tribunal.*

Sedes *Advocatorum.*

Sedilia *Procuratorum.*

Sedile *Regiſtrarii*, et *Actorum Scribæ.*

Extra *Cancellos*, adeſto *Præco*, cum *Turbâ.*

[De Sedibus *Advocatorum* (olim) *circa Tribunal*]

XXIII. [Olim *antiquiores* ADVOCATI in Sedibus, *ex oppoſito* JUDICIS, collocari ſolebant (*r*), *cæteris*, ab utroque latere (prout fuêre *priores*, vel *poſteriores* in tempore) *propiùs*, vel *remotiùs* collocatis]

Habitus Curialis *Advocatorum:*

XXIV. Hâc ALMâ ſedente CURIâ, videamus JURIS CANONICI et IMPERIALIS *Doctores* [JUDICEM, ſcilicet, et ADVOCATOS] *Habitibus* LEGUM DOCTORUM *Gradui*, et *Facultati competentibus*, indutos, *Eruditione*, *Prudentiâ* et *Integritate*, cæteriſque *Virtutibus eximiis*, ornatos.

Qualis *Oxonienſium?*

XXV. Veſtiti ſunt autem, *ex* OXONIENSI ACADEMIâ, DOCTORES, *Togis* laxè *manicatis*; ex *Oſtro* (ſcilicet) *coccinei coloris*; cum *Capis*, ſeu *Caputiis* itidem *coccineis*, Serico *intermedii* coloris *ſubſutis*; et PILEOS ex Holoſerico nigro *rotundos* geſtant (*s*).

Qualis *Cantabrigienſium?*

XXVI. Induti ſunt etiam, *ex* ACADEMIâ CANTABRIGIENSI DOCTORES, ejuſdem tincturæ *Togis*; ſed *non manicatis*; has vocant *Attalicas* [Anglicè ROBES] quæ *Pellibus* ſubſutæ ſunt *Armenianis*;

NOTÆ.

(r) Vide *Statuta de Arcubus*, Anno 1295. *Winchelſey*. Sub capite, *De locis et ſedibus Advocatorum et Procuratorum.* (s) De Habitibus *Legum Doctorum* in *Academiâ Oxonienſi*, vide *Librum* Excerptorum, e Corpore Statutorum ejuſdem Univerſitatis, *excuſum Oxoniæ*.

anis ; abſque *Capis*, ſeu *Caputiis* ; in loco verò geſtant *Epomidas* (ex eiſdem Pellibus albis) quæ, Colla complectentes, in Humeros et a Tergo defluunt ; *Pileiſque rotundis* utuntur holoſericis.

Habitus Curialis Procuratorum.

XXVII Habent etiam PROCURATORES *Togas*, nigri verò coloris ; *cum manicis convenientibus*, et induti ſunt *Taberdo*, et *Caputio*, ex *pellibus albis* (*t*).

Ordo Sedendi.

XXVIII. Horum autem [DOCTORUM, ſcilicet, et PROCURATORUM] unuſquiſque, juxta *Senioritatem admiſſionis*, ſive JUDICI *propiùs*, aut ab Eo *remotiùs* Sedem occupat.

Sedes *Advocati Regii*:

XXIX. ADVOCATUS autem REGIUS, REGIS et PROCURATOR [Senioritate non obſtante] *ſuperiorem*, inter Confratres *Locum* obtinent.

Ejus *Præcedentia*.

XXX. ADVOCATUS *Ille* REGIUS (*Ordinis Prærogativâ*) in *omnibus* DISPUTATIONIBUS [*coram* JUDICIBUS Delegatis REGIIS, aut *alibi*] ubi ſuo opus eſt CONSILIO, *Loci Præcedentiam* ſibi vendicat, *ante* JURISCONSULTOS, atque SERVIENTES *ad Legem* REGNI *Municipalem:* Etiam *Ille*, locis in omnibus, *ſuperior* aſtat *Ipſo* ATTORNATO *generali* REGIO.

Præcedentia *Advocatorum*:

XXXI. PRIVILEGIUM etiam *Loci prioritatis*, ante CONSILIARIOS quoſcunque *e* FORO *Seculari* [SERVIENTIBUS *ad Legem* exceptis] habent *omnes* ADVOCATI, *Legum* (ſcilicet) CANONICI *et* CÆSAREI *Doctores*.

Exempli gratiâ

XXXII. Et in *omnibus* LITIBUS, in *Tribunalibus* JUDICUM *e* FORO *Seculari*, ſeu coram *Domino Magno* CANCELLARIO *Magnæ* BRITANNIÆ, *pendentibus*, quoties oriatur *quid nodoſum* ; et ubi *Legum*, CANONICO-CIVILIUM Doctrinâ [in quâ parte, ſunt imbuti *Juris utriuſque* DOCTORES *hujuſmodi*, cum *Eloquentiâ*] viſum fuerit opportunum *auxiliari*, eademque JURA GENTIUM, in *Subſidium*, *invocare* (ut, exinde, res ipſa *magìs magíſque luculenter* eluceſcat) *Illi* LEGUM *Doctores*, ADVOCATI, ad *Roſtra Forenſia introrſum*, ſcilicet, *intra Cancellos* in FORO (Honoris gratiâ) ſemper admittuntur.

Non licentiatis interdicitur *Praxis*.

XXXIII. Nullus autem, *hác in* ALMÂ Curiâ CANTUARIENSI *de* ARCUBUS, ad *practicandum* accedere præſumat, *ſine* ARCHIEPISCOPI *Reſcripto*, ad *tale munus* obeundum, *ſpeciali:* Quoties autem *quid oriatur dubii*, ex JURE *Municipali* (forſitan) interponente, [*petitâ* priùs, et *obtentâ* JUDICIS *licentiâ*] JURISCONSULTI, ſeu CONCILIARII *e* FORO *ſeculari*, pro iſtâ vice, *ad informandum animum* JUDICIS, *admittuntur*.

Quinam admittuntur *ad informandum animum Judicis?*

XXXIV. Quò

NOTÆ.

(t) De Habitibus *Procuratorum* Curiæ de *Arcubus* Vide *Statuta* ejuſdem Curiæ [*Henrici*] Anno 1423.

Funduntur Preces *primâ Sessione Termini.*

XXXIV. Quò verò ſolenniter, et magìs auſpicatò, TERMINUS *quiſque inchoetur*, inter *Hos* [JUDICEM, ADVOCATOS, et PROCURATORES *ejuſdem* ALMÆ CURIÆ] celebrari ſolent PRECES, *in Exordio.* (u)

Habitus Curialis *extra Tribunal;*

XXXV. Solemniter, *Habitibus* etiam *Curialibus* inſigniti, *extra* TRIBUNAL (diverſas ob cauſas) *hujuſmodi* CURIÆ *Fratres* frequenter *in publicum* prodeunt:

Ad Confratris *Sepulturam;*

XXXVI. Comitari ſolent *Confratrum defunctorum* EXEQUIIS, ad SEPULTURAM, *Togis* induti *nigris* (qualiter decet eſſe dolentium) abſque verò *Caputiis.* Feralem Pompam hanc funebrem antegreſſus eſt *hujus* CURIÆ *Bedellus*, Exuviis *Curialibus* defuncti PROCURATORIS (quæ ſibi, ex conſuetudine, ſunt feoda, ſeu perquiſita) *indutus*; nudo tamen et aperto Capite, ſublato (nempe) Galero, et *Geſtamine* CURIALI *Argenteo* [Artificis Opere eximiè elaborato, Armiſque et Inſigniis *Reverendiſſimi* ARCHIEPISCOPI *Cantuarienſis* exornato] *quo* JUDICEM (ſcilicet) anteambulare ſolet, *die quolibet Juridico* [tenui Velamine nigro circumvoluto] *in humerum ſuffulto.*

In Epiſcoporum *Confirmationibus;*

XXXVII. *Ornamentis, ſolenni modo*, decorati, *in* EPISCOPORUM ELECTIONUM *Confirmationibus*, ab Aulâ *Hoſpitii Dominorum Advocatorum*, ad Eccleſiam *Beatæ Mariæ Virginis* de ARCUBUS JUDICEM *ejuſdem Curiæ* conſequuntur.

Primo die *Convocationis celebrandæ;*

XXXVIII. Similiter etiam, *omnium Cæremoniarum Apparatu*, ornati, PROCESSIONE, cum *Ipſo Reverendiſſimo Cantuarienſi* ARCHIEPISCOPO *præambulante*, primo die, cùm ſe *ad* CONVOCATIONEM CLERI *celebrandam* accingit, *a Margine* RIPÆ PAULINÆ (ubi, *e* Navigio ſuo, potitur arenâ) *ad* DOMUM CAPITULAREM *Eccleſiæ Cathedralis Divi* PAULI *London*, Ordine binario, ſubſequuntur.

Congratulandi causâ, *poſt Inaugurationem Regis.*

XXXIX. Item, *ſimili modo comparati*, attendere ſolent *in* JUDICEM *ejuſdem Curiæ de* ARCUBUS, cùm *Domino* REGI [propter *Sacræ ſuæ* MAJESTATIS *Inaugurationem* ad IMPERIUM, *congratulandi causâ*, vel *aliis rationibus*] aſtat.

Peroratio.

XL. Quid *plura?* Hanc enim JUSTITIÆ LUCEM, *clarè micantem*, fruſtrà tendimus *ulteriùs* illuſtrare: Quinimo *propriis* IPSA *ſplendidis* apertiſſimè coruſcat *Radiis.*

Votum *Authoris.*

XLI. *Fulgeat* igitur, et longè latéque *per* SECULA *clareſcat*, hæc *Alma*, hæc *Inclyta*, hæc *Celeberrima* CURIA CANTUARIENSIS *de* ARCUBUS.

CAP. III.

NOTÆ.

(u) De Precibus, in cujuſlibet Termini primæ Seſſionis initio, ſolemniter celebrandis, Vide *Statuta de Arcubus* [*Winchelſey*] Anno 1295.

CAP. III.

De Curiâ (olim) Audientiæ Cantuariensis. — *De Curiâ (olim) Audientiæ.*

I. Curia fuit *altera* Cantuariensis, scilicet, Audientiæ. — *Audientia*

II. Nobis autem traditur, a Jurisperitis, quòd *Audientia Judicium est, atque Notio quæ Episcopo in Clericos, et Monachos competit.* — Quid?

III. Hujusmodi verò *Curia* Audientiæ *Cantuariensis* dicebatur, Proxima (quasi Consanguinea) *Curiæ* de Arcubus; et cum *eâdem* [etiam de Arcubus] appellabatur, quasi Uterina *Curia*; et inde, Gemella *Curia Cantuariensis* (*a*): Etenim Ambo *similem* (olim) *habuêre* Jurisdictionem (*b*), in Cantuariensis Provinciæ Subditorum Querelis, Causis, et Appellationibus recipiendis (*c*): — *Similitudo inter Curias, de Arcubus, et Audientia.*

IV. Inter *hasce* verò *Curias*, quasi Sororias, *Illa* de Arcubus *Antiquior* habebatur, atque *Nobilior* (*d*). — Prior *Nobilior.*

V. Hæc Audientiæ *Cantuariensis Curia*, hinc Originem traxisse dignoscitur; Utpote, cùm *plurima* (quondam) *Negotia* Ipse Reverendissimus, extra Tribunal usitatum, ejus in Palatio determinare solebat, *hæc* autem, imprimis, ad Examen et Auditionem *Doctorum* [inter Juris Utriusque *peritos*] ante *finale* Decretum interponeret in *eisdem*, committebat; *Qui* [talia præparatoriè *discutientes* dicti fuêre, *Causarum Negotiorumque* Audientiæ *Cantuariensis* Auditores (*e*). — De *Origine* Curiæ *Audientiæ.* — Quinam *Auditores?*

VI. Illi *Causarum* Auditores *Dominum* Archiepiscopum *Cantuariensem* sequebantur, ubicunque migrare solebat; Unde dicebatur hæc, *Domestica*, et *Familiaris*, Archiepiscopi *Curia* (*f*). — *Audientia Curia* dicebatur *Domestica*;

VII. Postmodum etiam *Ipsi* Auditores Potestatem habuêre, non solùm *audiendi*, sed *finiendi Causas*; et in *Loco* Consistoriali, intra Ecclesiam Cathedralem *Divi* Pauli *London*, judicialiter sedebant (*g*). — Deinde fit *Forensis:*

VIII. Per *eosdem* Advocatos, et Procuratores, qui, in *Almâ Curiâ* de Arcubus, eorum exercebant Officia, hoc quóque Tribunal frequentari solebat; Nec *aliis* licitum erat, *in Causis* ibi *ventilatis*, se quomodolibet immiscere; *Eademque* fuêre Jura, et *similes* Utriusque *Curiæ* Consuetudines (*h*). — Ejusdem *Advocati, Procuratores, Jura, Consuetudines.*

IX. Au-

NOTÆ.

(a) (b) (c) (d) (e) (f) (g) (h) Vide *Antiquitates Ecclesiæ Britannicæ*, Fol. 31[illegible]

Archiepiscopi *Cancellarius*:

IX. AUDITORIS *Causarum Negotiorumque* AUDIENTIÆ CANTUARIENSIS *Officio* (quondam) erat conjunctum illud CANCELLARIATÛS *Archiepiscopi*:

Quæ sunt *ejus Officii*, seu *Jurisdictionis*; quæ *non*?

X. Qui CANCELLARIUS [sive VICARIUS *in Spiritualibus generalis*] ea quæ CONTENTIOSÆ JURISDICTIONIS erant *non* exercebat, id est, CAUSARUM *inter* PARTES, *in* FORO CONTRADICTORIO, *Decisionem* [præterquam, quæ *pro formâ* solummodo *ventilantur*; utpote, *Negotia* CONFIRMATIONIS EPISCOPORUM ELECTIONIS, et *similia*] sed ea, quæ sunt OFFICII MERI, gerebat; præcipuè, quæ JURISDICTIONIS dicuntur VOLUNTARIÆ; prout, COMMISSIO CUSTODIÆ SPIRITUALITATUM, *durante Vacatione Sedis* EPISCOPALIS, INSTITUTIONES *ad Beneficia*; LICENTIÆ *pro Matrimonii Solemnizatione, absque Bannis publicatis*; cum *similibus*.

Audientia (hodie) *non Forensis*, sed *Domestica*.

XI. NULLUS *autem*, a plurimis *abhinc* retroactis Annis, *extitit* AUDIENTIÆ JUDEX; utpote, *Forensis*: Hæc, itaque, *Curia* AUDIENTIÆ CANTUARIENSIS omnino jamdudum *exolevit*: Nisi quatenùs IPSE (nonnunquam) ARCHIEPISCOPUS, in *Arduis* [utputà, *deponendis* EPISCOPIS, aut *similibus*] AUDIENTIAM *suam* celebrat, *in propriâ* PERSONÂ, et *proprio in* PALATIO, cum AUDITORE *speciali*, sive AUDITORIBUS, ad hoc, *specialiter constitutis*, pro *istâ vice*, unà SECUM *assidentibus*.

T. O.

ORDO

ORDO
JUDICIORUM;
SIVE
METHODUS PROCEDENDI
In NEGOTIIS et LITIBUS
IN
Curiis Ecclesiasticis, &c.

TITULUS I.

De CURIIS ECCLESIASTICIS *quæ celebrantur, Authoritate* REVERENDISSIMI CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI, *intra Civitatem* LONDINENSEM.

I. ALMA CURIA CANTUARIENSIS *de* ARCUBUS LONDON celebratur intra Ecclesiam (*a*) Parochialem *Beatæ Mariæ Virginis* de *Arcubus* (*b*), Civitatis *London.*

Curia de *Arcubus* ubi olim tenta.

II. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Celebratur intra Ecclesiam, &c.*] Curia de ARCUBUS, per Judicem ejusdem [quà *Officialem Principalem*] aut per ipsius Surrogatum, hodie in Aulâ communi Hospitii Dominorum Advocatorum, intra Parochiam Sancti Benedicti, prope Ripam Paulinam Londini, et [quà *Decanum*] in Ecclesiâ Beatæ Mariæ de Arcubus, uno et eodem die, semper teneri solet, et ante Meridiem.

(b) *De Arcubus.*] Unde Curia Nomen retinet.

(c) *Prout*

Quid olim dicta.

II. Et antiquitùs nominata fuit, ſimpliciter, CONSISTORIUM ARCHIEPISCOPI; prout ex antiquis *Statutis* (c) ejuſdem *Curiæ* conſtat.

Curia *Audientia* ubi olim habita.

III. CURIA AUDIENTIÆ (d) CANTUARIENSIS tenetur, in *loco Conſiſtoriali*, intra Eccleſiam Cathedralem *Divi Pauli* London.

Curia *Prærogativæ* ubi quondàm celebrata.

IV. CURIA PRÆROGATIVÆ CANTUARIENSIS etiam in eodem *loco* (e) *Conſiſtoriali* habetur (f).

TITU-

OBSERVATIONES.

(c) *Prout ex antiquis Statutis.*] Vide *Statuta de Arcubus* Anno 1295. *Winchelſey*, et *Stat. de Arc.* Anno 1342. *Stratford.*

(d) *Curia Audientiæ*] Vide *Operis Prolegom.* cap. 3 §. 11.

(e) *Eodem loco.*] Modò celebratur *Curia Prærogativæ Cantuarienſis* in Aulâ publicâ Hoſpitii Dominorum Advocatorum Londini, tempore pomeridiano.

(f) *Habetur.*] In *MSS.* penes me, huic Titulo etiam adduntur hæc ſequentia; videlicèt: " *Durante Vacatione Sedis Archiepiſcopi, Juriſdictio* " *Officialis de Arcubus ſtat in ſuâ primâ Virtute; et* " Commiſſiones, Citationes, et Decreta *ante Va-* " *cationem, expediri debent, et poſſunt, virtute quâ* " *decreta fuerant, poſt Vacationem, et eâ durant:* " *Sed tam Curia Audientiæ, quàm Prærogativæ* " *Authoritas vacat, cum Vacatione Sedis; nec* " *valent* Commiſſiones, Citationes, et Decreta, " *ſi non renoventur nomine Decani et Capituli,* " *cui hanc Juriſdictionem, ſede vacante, pertinere,* " *et non Epiſcopis Suffraganeis, judicatum fuit per* " *EDMUNDUM Archiepiſcopum* Anno 1581. *ex* " *antiquâ Conſuetudine.*

TITULUS II.

De Diebus, in Curiis, pro JURIDICIS *observandis* (*a*).

I. PRIMA Sessio Generalis, in CURIA de ARCUBUS, Termino MICHAELIS, quotannis habetur proximo die (non feriato) post festum Sanctæ FIDIS Virginis (*b*). — In Curiâ de *Arcubus*. Prima Sessio *Michaelis*.

II. PRIMA Sessio generalis Termino HILARII, proximo die (non feriato) post festum Sancti *Hilarii* (*c*). — *Hilarii*.

III. PRIMA Sessio generalis Termino PASCHÆ, die Lunæ, ad duas septimanas post diem *Paschæ*, vulgariter dicta Curia *proximo Quindenæ Paschæ*. — *Paschæ*.

IV. PRIMA Sessio generalis Termino TRINITATIS, proximo die (non feriato) post festum Sanctæ *Trinitatis*. — *Trinitatis*.

V. CURIA AUDIENTIÆ semper teneri consuevit ante Meridiem proximi diei, non feriati, post Curiam de *Arcubus* (*d*). — In Curiâ *Audientiæ*.

VI. Post Meridiem ejusdem diei CURIA PRÆROGATIVÆ CANTUARIENSIS, paritèr etiam, teneri solita est (*e*). — In Curiâ *Prærogativæ*.

VII. Deincèps autem nulli certi sunt statuti Dies (*f*), in quibus Jus publicè in dictis Curiis dicatur, observati: sed subindè post Intervallum — Dies *Juridici* aliter non *stati*.

OBSERVATIONES.

(a) *Pro Juridicis observandis.*] Solummodò de *Inchoatione*, sive *Inceptione* Terminorum, seu de primis, in eisdem, diebus pro *Juridicis* observandis, superiùs habetur; Ideòque de Diebus *omnibus*, cujuslibet Termini, *Juridicis*, et antiquis, et hodiernis, in Observationibus infra positis, latè tractabitur.

(b) *Fidis Virginis,*] Olim prima fuit Sessio *Michaelis* proximo FIDIS, *septimo* (scilicèt) die Octobris; modò verò *vicesimo tertio* ejusdem mensis.

(c) *Sancti Hilarii*] Prima Sessio Termino *Hilarii*, olim, celebrata fuit *proximo* HILARII, *decimo tertio die mensis Januarii*; nunc autem *proximo die Juridico post festum Sancti WOLSTANI Episcopi, vicesimo die ejusdem mensis.*

(d) 1 *Post Curiam de Arcubus.*] Proximo die, non feriato, post Curiam de *Arcubus*, in Aurorâ (quo tempore quondam *Audientiæ* Curia celebrata fuit) jam agitur de *Cautionibus*, in bonis decedentium, coram Judice Curiæ *Prærogativæ Cantuariensis*;

2 Tunc quoque informatus est ille *Judex* (per Advocatos, ex utrâque parte) in Facto, et in Jure, quoad Assignationes, tam *ad audiendum Voluntatem Domini Judicantis, super hinc indè petitis* (apud Acta, per Procuratores ex utrâque parte, conceptis) quàm *super admissione, seu rejectione Allegationum, in Scriptis*, aliarumque Materiarum, in Causis, incidenter occurrentium.

3 Tunc etiam habentur *Informationes* (tam in Facto, quàm in Jure) super Causarum *Meritis*, ante ferendam Sententiam, in eisdem, definitivam.

4 Tempus autem hoc est *minùs Juridicum*; Tunc enim Ille *Prærogativæ* Judex, *pro Tribunali sedere*, non propriè dicitur, nec habetur tanquàm *Curia* (nisi ex Partium, seu Procuratorum Consensu) quia tempus solummodò intermediatum est, *ad informandum Animum Judicis*; hoc est, assignatum ad *audiendum* tantùm, et non ad *determinandum*.

(e) *Teneri solita est.*] Habitis *Informationibus*, coram *Judice Prærogativæ*, et auditis *Cautionibus*, ante *Meridiem*, ipsa *Curia Prærogativæ* prædicta, reverà judicialitèr tenetur *tempore pomeridiano* ejusdem diei.

(f) 1 *Nulli certi sunt statuti dies.*] Primâ Sessione *generali* cujuslibet Termini, Almæ Curiæ Cantuariensis de Arcubus Officialis Principalis *cæteras* hodiè statuere solet ejusdem Termini *Sessiones*, certos nempè Dies *pro Juridicis observandos*, et quibus, in eâdem Curiâ *Jus publicè dicatur*. 2 Ex

tervallum *ſex, ſeptem, octo,* pluriumve, aut paucorum dierum, prout res poſtulaverit; habitâ (videlicèt) ratione ut *Informationes* (utì appellantur) pro faciliori expeditione, et celeriori terminatione Litium in Curiis antedictis, pendentium, debitè fiant:

VIII. Indèque

OBSERVATIONES.

2 Ex *Archivis* equidem antiquis, et aliis *Manuſcriptis* pervetuſtis, compertum habeo, Dies *Juridicos* Terminorum annualium, in Curiâ de *Arcubus*, aſſignatos olim fuiſſe obſervandos, in diem proximum (non feriatum) poſt *Feſtos* (reſpectivè particulares, hìc infra ſpecificatos; et Ordinem hunc *Juridicum* (antiquitùs) ex uſu, tali modo receptum fuiſſe, ſub hiſce verbis, explicatum invenio:

3 " Curia *de* Arcubus, *ſicut eſt Poſitione* " Prima, *ſic omnium Curiarum caterarum eſt* " Directoria; *Quandocunque enim illa incipit,* " *catera ſuo* Ordine *ſubſequuntur: Ad cognoſcendum igitur quandò illa incipit, et tenetur,* " *quædam Sanctorum* Festivalia *(quæ facilè in* " *Libro Annuario, ſeu Calendario, inveniuntur)* " *in unoquoque Termino, obſervanda ſunt: Proximo enim die ſequente dicta* Festivalia, *Curia* " *de* Arcubus *regulariter tenetur; niſi (ob nimis* " *breve, inter eadem, temporis intervallum, vel* " *aliam urgentem occaſionem) uſus hic, Decreto* " *Judicis, pervertatur.*

Dies Festivales, *in omni Termino, obſervandi ſunt ſequentes:*

Termino Hilarii.

" Hilarii.	12.	Februar. Januar.	" Cinerum.		Martii. Feb.
" Wolſtani.	19.		" Matthiæ.	24.	
" Converſ. Pauli.	25.		" Cedde.	2.	
" Purificatio is.	2.		" Perpet. et Fælicit.	7	
" Blaſii.	3.		" Gregorii.	12.	
" Scholaſticæ Virginis.	10.		" Annunciationis.	25.	
" Valentini.	14				

Termino Paschæ.

" Quinden. Paſchæ.	15	Aprilis.	" Inventionis Crucis.	3.	Maii.
" Alphegi.	19		" Dunſtani.	8.	
" Marci Evangeliſtæ.	24.		" Aſcentionis.		

Termino Trinitatis.

" Trinitatis.		Junii.	" Petri et Pauli.	29.	Julii. Junii.
" Corp. Chriſti.			" Thomæ.	7.	
" Bonifacii.	5.		" Swithin.	15.	
" Barnabæ.	11.		" Margaretæ.	20	
" Botolphi	17.		" Annæ.	26.	
" Johannis.	24.				

Termino Michaelis.

			" Animarum.	2.	Nov.
" Fidis.	6.	Octobris.	" Martini.	11.	
" Edvardi.	13.		" Edmundi Regis.	20.	
" Lucæ Evangeliſtæ.	18.		" Catharinæ.	25.	
" Simonis, et Judæ.	28.		" Andreæ Apoſtoli.	30	Dec.
			" Conceptionis Mariæ.	8.	

OBSERVATIONES.

4 Sed hiſce noſtris temporibus, *Dominus Decanus* (ejuſdem Almæ Curiæ de Arcubus Judex) primo die cujuſlibet Termini, dies pro Juridicis (ſubſequentèr obſervandis) ſtatuendo, Ordinem hìc ſequentem (ſi non ob cauſas ſpeciales, ſibi alitèr viſum fuerit) plerùmque conſervare ſolet; videlicèt:

Dies Juridici Moderni:

TERMINO HILARII.

[1] Proximo die Juridico poſt feſtum, ſive diem Sancti *Wolſtani* Epiſcopi, die . . . [ſcilicèt *Hebdomadæ*] viceſimo die menſis Januarii.

[2] Proximo die Juridico poſt feſtum, ſive diem Sancti *Pauli* Apoſtoli, die . . ., viceſimo ſexto die menſis Januarii.

[3] Proximo die Juridico poſt feſtum, ſive diem Sancti *Blaſii* Epiſcopi, die . . . ., quarto die menſis Februarii.

[4] Proximo die Juridico poſt feſtum, ſive diem Sancti *Valentini* Epiſcopi, die . . ., decimo quinto die menſis Februarii.

TERMINO PASCHÆ.

[1] Proximo die Juridico poſt feſtum *Quindenæ Paſchæ*.

[2] Secundâ Seſſione } ad libitum.
[3] Tertiâ Seſſione }

[4] Proximo die Juridico poſt feſtum, ſive diem *Aſcentionis* Domini noſtri Jeſu Chriſti, die . . ., videlicèt, . . . die menſis Maii.

TERMINO TRINITATIS.

[1] Proximo die Juridico poſt feſtum, ſive diem Sanctæ et individuæ *Trinitatis*, die . . . ., videlicèt, ... die menſis . . .

[2] Secundâ Seſſione. } Interdum proximo die
[3] Tertiâ Seſſione. } Juridico poſt Feſtum
[4] Ultimâ Seſſione } Sancti *Johannis*.

TERMINO MICHAELIS.

[1] Primâ Seſſione Termini Sancti *Michaelis*, die . . ., (videlicet) viceſimo tertio die menſis Octobris.

[2] Proximo die Juridico poſt feſtum omnium *Animarum*, die . . ., tertio ſcilicèt die menſis Novembris.

[3] Proximo die Juridico poſt feſtum, ſive diem Sancti *Martini* Epiſcopi, die . . ., duodecimo, ſcilicèt, die menſis Novembris.

[4] Proximo die Juridico poſt feſtum, ſive diem Sancti *Edmundi* Regis, die . . ., nempè, viceſimo primo die menſis Novembris.

[5] Proximo die Juridico poſt feſtum Sancti *Andreæ* Apoſtoli, die . . ., primo, ſcilicèt, die menſis Decembris.

5 Viſum eſt etiam eidem *Domino Decano* (juxta morem Anteceſſorum) Diem alterum *Generalem* (pro litigantium Negotiis faciliùs expediendis, magìſque celeritèr terminandis) poſt *ultimas* reſpectivè SESSIONES GENERALES prædictas. (Terminorum *Trinitatis*, *Michaelis*, et *Hilarii*) Arbitrio ſuo (frequentiùs intra octiduùm a Termino finito) aſſignare; quem DIEM appellant EXTRAORDINARIUM: Quo, non in *apertâ Curiâ*, ſeu *Aulâ publicâ* pro Tribunali (prout in Terminorum Seſſionibus Generalibus) ſed in *Cœnaculo Hoſpitii Dominorum Advocatorum* (tam pro Informationibus audiendis, quàm pro Sententiis ferendis) judicialitèr ſedet.

6 Cauſæ verò quoàd Crimina graviora, ſcilicèt, Crimen *Inceſtûs*, *Adulterii*, *Fornicationis*, *Simoniacæ pravitatis*, notoriè offenſivæ *Ebrietatis*, aliaque Crimina notoriè famoſa, et Scandalum publicè præ ſe ferentia, non niſi in *apertâ* audientur *Curiâ*.

7 Porrò, dicto etiam in *Cœnaculo Dominorum Advocatorum*, uno vel altero die (non feſtivo) præcedente quemlibet diem (in pleno Termino) Juridicum (quandocunque, ſcilicèt, Domino Decano de Arcubus ſtatuere placuerit; rariùs autem ante primas Seſſiones Terminorum) habentur, in dictâ Curiâ de Arcubus, INFORMATIONES de incidentibus, et Cauſarum Circumſtantiis, cùm opus fuerit Doctorum Advocatorum Argumentis, et Patrocinio; ſcilicèt, quoad Aſſignationem *ad audiendum Voluntatem Judicis* (vel in Facto, vel in Jure) *ſuper petitis Procuratorum hinc indè*: vel *ſuper Admiſſione Allegationis*, et in ſimilibus.

8 Tunc temporis etiàm informatur Ille Judex, *quoàd Cauſarum Merita*, poſt Concluſionem earundem, et ante Sententiarum prolationem.

9 Et nonnunquam etiam habentur *Informationes*, et *Voluntatis Auditiones* hujuſmodi, finito Termino, quibuſdam in Cauſis particularibus, die aliquo *ſpeciali* (tam in Curiâ de *Arcubus*, quàm in Curiâ *Prærogativæ*) ad libitum Domini dictarum Curiarum Judicantis, aſſignato (prout etiàm fit in aliis Curiis infra ſcriptis) totiès quotiès, ad hoc, Res et Negotia poſtulaverint.

10 Iſti verò dies, ita (ut ſupra) *pro voluntate Judicis audiendâ*, ſeu *pro Informationibus habendis* (etiamſi pleno in Termino) ſtatuti, non tanquàm *Juridici*, ſed *Extrajudiciales* habentur.

11 Sed, ex uſu, Dies qui vocantur *Extraordinarii*, omnium Curiarum, et Dies (in Vacatione) pro *Cautionibus* audiendis, in Curiâ *Prærogativæ* Cantuarienſis (etiamſi poſt Terminos finitos reſpectivè conſtituti, frequentiùs, (ex aſſignatione Domini Judicantis ſpeciali, et monitis Procuratoribus hinc indè ad tunc intereſſendum) vim obtinuere (pro Decretorum Judicis Interpoſitione, et in ferendis Sententiis) quà *Juridici*. Vide *Obs.* in *Tit.* 124. ſub *lit.* (a) 14. 15. 16.

12 De

OBSERVATIONES.

12 De cæteris autem *Curiis Eccleſiaſticis*, quæ celebrantur intra, vel prope Civitatem *Londinenſem*, ac Diebus pro *Juridicis*, in eiſdem, obſervandis, nonnihil (hìc etiàm) annotare, a propoſito minimè ſit alienum.

13 Quià, ſuperiùs, dictum eſt *Curiam de* Arcubus *primam eſſe, in Ordine dierum Juridicorum*, (ſeu cujuſcunque Seſſionis, in quolibet Termino celebratæ) et inſuper *aliarum Curiarum* (pro Juridicis in eiſdem habendis) *eſſe* Directoriam; Hinc eſt, in cæteris etiam *Curiis*, hunc modum, plerùmque, ſequentem obſervari, videlicèt:

14 Suprema Curia Admiralitatis Angliæ (etiamſi inter Eccleſiaſticas non numeranda, Regulis autem innixa eſt Juris Civilis) quæ tenta fuit olim *in Eccleſiâ parochiali Sanctæ Margaretæ* Southwark, *in Comitatu Surriæ*, jam habetur *in Aulâ publicâ Hoſpitii Dominorum Advocatorum*, eodem die quo celebratur Curia de *Arcubus*, tempore verò *pomeridiano*.

15 *De* Curia Prærogativæ Cantuariensis (eodem in loco tentâ, quoad Informationes, in Aurorâ, et pro Tribunali poſt meridiem proximi diei, non feriati, poſt Curiam de *Arcubus*) ſupradictum eſt. Nota, quòd etiam inter *Vacationes* (poſt Terminos *Michaelis*, *Hilarii*, et *Trinitatis*) Dies ſpeciales (prout ejuſdem Curiæ Judici meliùs viſum fuerit) pro Cautionum auditione, vel Informationibus habendis, et aliquandò pro Sententiis ferendis, conſtituuntur.

16 Suprema Curia Delegatorum Regiorum tenetur proximo die (non feriato) poſt Curiam *Prærogativæ* (pro Informationibus in Aurorâ, pro Tribunali poſt meridiem) *in Aulâ prædictâ Dominorum Advocatorum*, ſcilicèt, pro Actis omnibus Ordinariis, in Cauſis in eâdem Curiâ pendentibus, expediendis; in Actis verò pluſquàm ordinariis, et in ferendâ Sententiâ definitivâ, dicta Curia, plerùmque, *in Aulâ publicâ Hoſpitii Dominorum Servientium ad Legem* (vel alibi, prout Judicibus Delegatis Regiis ſtatuere viſum fuerit) celebrari ſolet:

17 Retroactis autem temporibus, cùm in ferendâ Sententiâ, tùm in Actis (tam extraordinariis, quàm ordinariis expediendis, aut *in loco Conſiſtoriali Eccleſiæ Cathedralis Divi Pauli London*, vel *in Aulâ communi Hoſpitii Dominorum Advocatorum* (prout ex Archivis ejuſdem Curiæ patet) teneri conſuevit.

18 Curia Consistorialis Episcopalis London, et etiam Curia Commissarii Domini Episcopi Londinensis, teuentur proximo die (non feriato) poſt Curiam Delegatorum, ante meridiem, *in loco Conſiſtoriali* prædicto, *intra Eccleſiam Cathedralem Divi Pauli London*, quotiès earundem Curiarum Præſidenti placuerit; Quòd ita fieri ſolet, quolibet primo die Juridico, ſeu primâ Seſſione quatuor uſualium Anni Terminorum: In cæteris verò diebus Juridicis, ſeu Seſſionibus Terminorum hujuſmodi, frequentiùs celebratur *in Aulâ communi Hoſpitii Dominorum Advocatorum* prædictâ, in utroque (ſcilicèt) loco, juxta Judicis Arbitrium.

19 Curia Consistorialis Episcopalis, prout etiam Curia Commissarii Domini Episcopi Wintoniensis, habentur *in Eccleſiâ parochiali ſancti Salvatoris, in Burgo de* Southwark, *in Comitatu Surriæ*, eodem die quo celebrantur Curiæ prædictæ Domini Londinenſis Epiſcopi, ſed tempore *pomeridiano*.

20 Curia Commissarii Venerabilium Virorum Dominorum Decani, et Capituli Eccleſiæ Cathedralis Divi Pauli London, olim habita fuit *in Eccleſiâ parochiali Sancti Gregorii*, quæ modò tenetur, proximo die, non feriato, poſt Curiam Epiſcopi *London*, in Aurorâ, *in Domo Capitulari ejuſdem Eccleſiæ Cathedralis*.

21 Curia Commissarii Domini Archidiaconi Archidiaconatus London, olim, tenta fuit *in Eccleſiâ Chriſti London*, et jam habetur, proximo die, non feriato, poſt Curiam Epiſcopi *London*, ante meridiem, in ejuſdem *Hoſpitii Dominorum Advocatorum Aulâ communi*.

22 Curia Commissarii Domini Archidiaconi Archidiaconatus Middlesexiæ, in domo [vocatâ the *Church-Houſe*] prope Eccleſiam parochialem *Sancti Clementis Dacorum, in Comitatu Middleſexiæ*, proximo die, non feriato, poſt Curiam Epiſcopi *London*, ante meridiem, teneri ſolet.

23 Curia Consistorialis Episcopalis, utiquè Curia Commissarii Domini Episcopi Roffensis tentæ ſunt *in Eccleſiâ parochiali Sancti Alphagi Greenwich*, (aliis vocatâ, *de Grenovico Orientali*) *in Comitatu Cantii*, die aliquo, non feriato, pro Judicis Arbitrio (prout res poſtulaverit) aſſignato.

24 Curia Commissarii Venerabilium Virorum Dominorum Decani, et Capituli Eccleſiæ Collegiatæ Divi Petri Westmonasteriensis habetur *in loco Judiciali, in dictâ Eccleſiâ*, die quocunque, non feriato, (juxta rerum, et negotiorum poſtulationem) ad libitum Judicis, ſtatuto.

25 Curia Commissarii Peculiaris, et exemptæ Jurisdictionis Regiæ, Sanctæ Catharinæ, prope Turrim Londini, tenta eſt, *in Eccleſiâ Sanctæ Catharinæ* prædictæ, die quolibet, non feriato, ad placitum Judicis (habitâ ratione quoàd negotia ibidèm ventilanda) ſtatuto.

26 Harum, etiàm, Curiarum Præſidentes Diem habent *Extraordinarium* (poſt Terminum finitum, et poſt Dies Extraordinarios Curiarum de *Arcubus*, et *Prærogativæ*) Judicum Arbitrio ſtatuendum.

(g) *Tertio*

VIII. Indèque uſu receptum eſt, quòd Citationes, in iſtis Curiis, emanant, *ad comparendum tertio* [*quarto, quinto, ſexto*] *die* (*g*), *ſeu alio die juridico, tunc ſequente, quo Judicem ad Jura reddenda, horâ Cauſarum conſuetâ, pro Tribunali ſedere contigerit* (*h*).

Citatio fit ad comparendum tertio, &c. poſt, ſi *Juridicus*, alioquin *proximo* Juridico.

IX. Et erit, quidèm, utile, ſic citatis, accedere ad Civitatem *Londini*, die in hujuſmodi Citatione expreſſo: Ut ſi ille dies (forsàn) non ſit *Juridicus*, commodiùs proximo die *Juridico* (ipſo, videlicèt, die Comparitionis ſuæ adveniente) ſe in Judicio legitimè ſiſtant.

Quare Urbem opportunè petant citati, ut parati ſint ad *Juridicum*:

TITU-

OBSERVATIONES.

(g) *Tertio, quarto, quinto, ſexto die*] Aliquando etiam octavo, decimo, vel ulteriori die; Habitâ (ſcilicèt) ratione diſtantiæ loci Rei conveniendi, a *loco Judicii*.

(h) *Sedere contigerit.*] Stylo hodierno ſic habetur (videlicèt) "*ad comparendum* [tali loco] "*tertio*, &c. [ſeu alio] *die poſt Executionem* "*Citationis hujuſmodi, ei in hâc parte debitè* "*factam ſi Juridicus fuerit, alioquin proximo die* "*Juridico* (*ex tunc proximè ſequente*) *horis* "*Cauſarum, ibidèm, ad Jura reddenda con-*" *ſuetis.*

TITULUS III.

De JUDICIBUS *modernis Curiarum, quæ celebrantur Authoritate* REVERENDISSIMI CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI, *intra Civitatem* LONDINENSEM, *eorumque Titulis.*

Officialis Principalis de *Arcubus*

I. *VEnerabilis et Egregius Vir* JOHANNES BETTESWORTH *Legum Doctor* est *Almæ Curiæ Cantuarienſis de Arcubus London Officialis Principalis.*

Vocatur *Decanus.*

II. Qui (vulgaritèr, et maximâ ex parte) nunc appellatur (prout per quamplurimos annos, jam elapſos, appellari conſuevit) *Decanus de Arcubus* (*a*); quod indè traxit Originem, videlicèt:

(Ratio quare)

III. Quià *Officialis de Arcubus* admodùm rarò in Civitate *Londinenſi* commorabatur; utpotè, qui ſæpenùmerò (tam intra hoc Regnum *Angliæ*, quàm in partibus tranſmarinis) in Negotiis Regiis occupatus eſſet; Eo verò abſente, *Decanus Decanatûs de Arcubus* (cujus Juriſdictio limitibus tredecim peculiarium Parochiarum *Londinenſium*, immediatè Juriſdictioni Eccleſiaſticæ Archiepiſcopi *Cantuarienſis* ſubditarum, terminata eſt) frequentèr admodùm, tanquàm *Status Surrogatus*, ſive *Subſtitutus* ipſius *Officialis* (*b*) (idque ex Præſcripto Antiquorum Statutorum (*c*) Curiæ prædictæ) Jus in eâdem Curiâ dicebat: Ex quo (tractu temporis) evenit, et (tanquàm communi Errore) receptum eſt, ut etiàm ipſe *Officialis* (dum Cauſarum Expeditioni vacat) *Decanus de Arcubus* vulgaritèr nuncupatur (*d*).

Etiam Officialis *Conſiſtorii* Archiepiſcopalis;

Vel (Κατ' ἐξοχὴν) *Officialis*:

Ratio.

IV. Idem porrò *Officialis*, quandòque *Officialis Conſiſtorii Archiepiſcopi*, aliàs verò *Officialis*, ſine aliâ adjectione, in eiſdem Antiquis Statutis (*e*), dictus eſt; Quandoquidèm *Archiepiſcopus Cantuarienſis* nullum alium (tunc temporis) in ſuâ Provinciâ habuit *Officialem.*

Archiepiſcopi *Vicarius.*

V. *Venerabilis Vir* GEORGIUS PAUL *Legum Doctor* eſt *Reverendiſſimi Cantuarienſis Archiepiſcopi Vicarius in Spiritualibus Generalis.*

Curiæ Prærogativæ *Judex.*

VI. *Venerabilis Vir* JOHANNES BETTESWORTH *Legum Doctor* eſt *Curiæ Prærogativæ Cantuarienſis, Magiſter, Cuſtos, ſive Commiſſarius.*

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) (b) (d) De *Officiale* et *Decano* de *Arcubus*, Vide plura in *Operis Prolegom.* cap. 2.

(c) *Ex Præſcripto antiquorum Statutorum.*] Vide *Statuta* de Arcubus, *Stratford*, Anno 1342. ſub Capite, *De Decano Eccleſiæ Beatæ Mariæ de Arcubus*; et *Operis hujus Prolegom.* cap. 2. §. 14.

(e) *In eiſdem antiquis Statutis.*] Vide *Statuta* de Arcubus, *Winchelſey*, Anno 1295. et ſimilia Statuta, *Stratford*, Anno 1342.

TITULUS IV.

Quòd diverſæ CAUSÆ (*a*), *præter Cauſas in præſenti Titulo infra-mentionatas, ſolent, ac poſſunt tractari in* CURIIS ECCLESIASTICIS.

I. SI PERJURIUM (*b*) commiſſum fuerit, ſive per *Teſtes*, ſive per *Partem principalem*, in eorum Depoſitionibus et Reſponſis, habitis et factis in Curiâ, ac Cauſâ Eccleſiaſticâ, *Pars quæ læſa*, aut Damnum aliquod paſſa fuit, per hujuſmodi PERJURIUM, Vel *aliquis alius*, ut in *Cauſâ Correctionis* (in quâ *quilibet* poteſt (*c*) Officium Judicis promovere, *pro Salute Animæ*, cujuſcunque perſonæ) agere poteſt, coram Judice Eccleſiaſtico, contra perſonam *perjuratam*, in CAUSA PERJURII (*d*): Vel potiùs, *ad reſpondendum certis Articulis Animæ ſuæ Salutem, ac præcipuè Perjurium manifeſtum, in Cauſâ Eccleſiaſticâ, ac coram Judice Eccleſiaſtico, commiſſum, concernentibus, ad Promotionem* N. *objiciendis:*

Perjurium Teſtis, Partis.

Modus inſtituendi Litem.

II. Et ſi conventus de *Perjurio* convictus fuerit, eſt Canonicè puniendus, *Arbitrio Judicis*, juxta qualitatem Cauſæ.

Pœna eſt in Arbitrio Judicis.

III. Sed hìc quæri poteſt; *Quomodò* PARS PRINCIPALIS, *quæ communitèr reſpondere ſolet de* CREDULITATE, *et non de* VERITATE, *convinci poſſit de* PERJURIO?

Quæritur de Perjurio *Credulitatis* Partis Principalis;

IV. Reſpondeo, *Poſſit*, ſi *Pars principalis* reſponderit alicui Poſitioni, continenti ejus Factum proprium, ſaltem Factum recens, *ſe non credere eandem eſſe veram*; Quòd, ita reſpondens, *probatâ Veritate Poſitionis*, convinci et condemnari poſſet de PERJURIO.

Reſponſum: Valet quoad factum *proprium*, ſeu *recens*;

Ratio:

V. Hoc ita (ad triginta annos elapſos) per Judicem, communi ſententiâ doctiſſimum, adjudicari novi.

Ita adjudicatum.

VI. Conſule tamen, de hâc Quæſtione, Juriſperitos, videlicèt; Non ſolùm, *An reſpondens de* CREDULITATE *in Facto ſuo proprio recenti, convinci poteſt de* PERJURIO? Verùm etiam (Si

Quid ſit *factum recens?*

OBSERVATIONES.

(a) *Diverſæ Cauſæ.*] De his, in genere, *Vide* §. 58 et 60. *hujus Titu'i.*

(b) *Perjurium.*] Vide *Lynd.* c. 1. *de Pœnis* verb. *Perjurio.* Statut. 5. *Eliz.* c. 9. §. 11. *et* 29. *Eliz.* c. 5.

(c) *Quilibet poteſt.*] Quòd quilibet poteſt Officium Judicis, in Animæ Salutem, promovere; quia *publicè intereſt ut Crimina puniantur*: Vide *Tit.* 34. §. 7. *Tit.* 150. §. 1.

(d) *In Cauſa Perjurii.*] De modo procedendi, in Cauſâ Perjurii, contra Contumacem, poſt Juramentum (de parendo Juri, et ſtando Mandatis Eccleſiæ) per eum præſtitum, in Sententiam Excommunicationis reincidentem; Vide *Tit.* 41.

(Si poſſit, in facto ſuo proprio *recenti*, convinci de *Perjurio*) *Quid dicitur, vel ſit factum recens?*

Quoad *proprium factum*, reſponde *affirmativè* vel *negativè*;

VII. Sed, ad evitandum hoc Dubium, Ego credo *Partem principalem* teneri reſponderè Poſitioni, continenti ejus *proprium factum*, *de* VERITATE; hoc eſt, *An illa Poſitio contineat* VERITATEM, *ſeu* FALSITATEM? Et non de CREDULITATE tantùm [ut notatur in Titulo (*e*) *De Productione Partis principalis, et Juramento ſuo*, &c.]

Non per Verba [*credo*, vel, *non credo*.]

VIII. Et quamvis, nunc, communitèr *Partes principales* reſpondent Poſitioni, eorum *proprium factum* continenti, per Verba [*Credo*, vel *non credo* (*f*)] ſicutì cæteris Poſitionibus, non continentibus eorum *proprium factum*; Credo hunc Errorem irrepſiſſe negligentiâ, vel incuriâ Regiſtrarii, ſive Examinatoris (*g*).

Simonia.

IX. Si *Clericus* commiſit SIMONIAM, in obtinendo *Beneficium Eccleſiaſticum*, poteſt (ſive ex *Officio Judicis*, ſive ad *Inſtantiam Partis*) conveniri, ac (juxta Sanctiones Canonicas) puniri: Sic etiam *Laici*, participes ejuſdem Criminis.

Uſura.

X. USURARIUS etiam, ſaltèm talis qui expoſuit, aut mutuò dedit Pecunias, recipiendo (directè, vel indirectè) ultra ratam, ſeu quantitatem *decem Librarum*, pro quibuſlibet *Centum*, conveniri et puniri poteſt per *Judicem Eccleſiaſticum*.

Ubi locum habet *Prohibitio*, ubi non.

XI. Nam, ex Statutis hujus Regni (*h*), prohibitum eſt Judici Eccleſiaſtico procedere, niſi in caſu in iſtâ Sectione ſupraſcriptâ mentionato.

Injectio manuum in *Clerum.* *Rixatio* in *Eccleſiâ*, ſeu *Cœmeterio.*

XII. Si quis injecerit MANUS VIOLENTAS in CLERICUM (*i*); Vel RIXATUS (*l*) fuerit in ECCLESIA, vel CŒMETERIO, conveniri et corrigi poteſt (ſive ex Officio Judicis *mero*, ſive ex Officio voluntariè *promoto*) per *Judicem Eccleſiaſticum*.

XIII. Si

OBSERVATIONES.

(e) *Ut notatur in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 65. §. 3.

(f) 1 *Credo, vel non credo.*] Reſpondens Poſitioni factum ejus proprium continenti, ſi faſſus fuerit, per hæc verba reſpondebit; *Quòd credit eandem eſſe veram:*

2 Secùs autem, per verba ſequentia, *Quòd non credit* (addendo, ubi factum continetur proprium, *ſed penitùs diffitetur, et negat*) *eandem eſſe veram, in aliquo.*

3 Si verò ſolummodò diceret *quòd non credit*. Poſitionem continentem factum ejus proprium, *abſque Negatione* (ut ſuprà) etiam additâ, non habetur pro Reſponſo *pleno*, et decernendum eſt pro *plenioribus*.

(g) *Examinatori.*] Modò concipiuntur Reſponſa perſonalia Partium principalium per eorum Procuratores; niſi cùm petitur a Judice, ſpecialiter ex adverſâ Parte, vel Judici, ex mero motu, aſſignare viſum eſt, quòd capta ſint per Regiſtrarium, etiam aliquando in præſentiâ ipſius Domini Judicantis.

(h) *Ex Statutis hujus Regni.*] Vide *Statut.* 37. *Hen.* 8. *cap.* 9. 13. *Eliz.* c. 8. 39. *Eliz.* c. 18.

(i) *Manus violentas in Clericum.*] Non agendum eſt, in hac Cauſâ, pro pecuniariâ Satisfactione; ſed pro Correctione Criminis, ſive pro Salute Animæ. Vide *Statut.* Ed. 1. *Circumſpectè agatis.* Vide *Lynd.* De Foro competenti. c. Circumſpectè.

(l) *Rixatus.*] Vide *Statut.* 5. *Ed.* 6. *cap.* 4.

XIII. Si accuſatur quis de ADULTERIO, LENOCINIO, EBRIETATE, BLASPHEMIA, ABSENTIA ab ECCLESIA, vel pro NON SOLUTIONE, ſeu CONTRIBUTIONE, in FABRICAM ECCLESIÆ SUÆ PAROCHIALIS, vel *in* COMPARATIONE LIBRORUM PRO DIVINORUM CELEBRATIONE, conveniri et puniri poteſt, per *Judicem Eccleſiaſticum*, ut ſuprà.

Adulterium. Lenocinium. Ebrietas. Blaſphemia. Abſentia ab Eccleſiâ. Non ſolutio erga Fabricam, ſeu Libros Eccleſiæ.

XIV. Si EXECUTOR ſubtraxerit LEGATA, IN PIOS USUS RELICTA, *Judex Eccleſiaſticus* procedere poteſt, contra hujuſmodi Executorem (ex *Officio*, vel ad *Promotionem Guardianorum*, illius Parochiæ, in quâ Pauperes, quibus eadem *Legata pia* relinquuntur, habitant) et Executorem, per Cenſuras Eccleſiaſticas, compellere ad hujuſmodi *Legatorum* Solutionem.

Subſtractio Legati.

XV. Si quis Impedimento (*m*) fuerit, *quominùs* TESTAMENTA *defunctorum adimpleantur, procedant, vel debitum ſortiantur effectum*; vel Impedimento fuit, *quominùs* INVENTARIA *bonorum defunctorum confici, et bona appreciari valeant*; Executor vel Adminiſtrator poteſt, in his caſibus, *Judicis Officium* implorare, et promovere:

Impedimentum Executionis Teſtamenti, Confectionis *Inventarii:*

XVI. Ac Judex (probatis præmiſſis) pronunciare poteſt Delinquentes, in his caſibus, *incidiſſe in Sententiam Excommunicationis, de Jure latam*; prout in Causâ *temerariæ Adminiſtrationis* [de quâ in præſenti Libro tractatur (*n*).]

Pœna eſt Excommunicatio: Similiter in Cauſâ *Temerariæ Adminiſtrationis.*

XVII. Et Rei, in his caſibus, non ſunt abſolvendi, donec, non ſolùm, ſatisfecerint *Eccleſiæ*, verùm etiam ſatisfecerint *Populo*, propter quod pronunciati ſunt *incidiſſe in Sententiam Excommunicationis.*

Sontes hujuſmodi quibus Conditionibus abſolvendi?

XVIII. Si *Rector*, *Vicarius*, vel aliqua alia perſona ſubtraxerit (ab *Archiepiſcopo*, *Epiſcopo*, vel *Archidiacono*) PROCURATIONES (debitas ratione *Viſitationis Ordinariæ*) vel SYNODALIA; gravatus (in his caſibus) agere poteſt, coràm *Judice Eccleſiaſtico*, IN CAUSA SUBSTRACTIONIS PROCURATIONUM, *vel* SYNODALIUM.

Subſtractio *Procurationum*, ſeu *Synodalium.*

XIX. Si PENSIO aliqua, aut PORTIO ANNUA (exeuns ab aliquo Collegio, Epiſcopatu, Eccleſiâ Cathedrali, Decanatu, ſeu aliâ quâcunque Eccleſiâ) ſit alteri Eccleſiæ, ſeu Rectori, vel Vicario, perſolvenda, ſi ſubſtracta fuerit, agi poteſt IN CAUSA SUBSTRACTIONIS ANNUÆ PENSIONIS ECCLESIASTICÆ.

Subſtractio *Annuæ Penſionis.*

XX. Si

OBSERVATIONES.

(m) *Impedimento.*] Vide *Lynd.* de *Teſtamentis.* c. *Statutum*, §. *nec impediant*, verb. *Effectum.*

(n) *In præſenti Libro tractatur.*] De temerariâ Adminiſtratione. Vide *Tit.* 220. *et* 221.

Jactitatio *Decimarum*, vel *Pensionis.*

XX. Si Rector, vel Vicarius unius Ecclesiæ prætendit, seu jactitat, tales *Decimas*, seu Decimarum *Portionem*, vel talem *Pensionem*, in tali Parochiâ, vel per talem Rectorem, seu Vicarium, sibi (Jure suæ Ecclesiæ) deberi, agendum est IN CAUSA JACTITATIONIS DECIMARUM, *sive* ANNUÆ PENSIONIS.

Verba convitiosa,

XXI. Si quis protulerit VERBA CONVITIOSA quamvis non DIFFAMATORIA, id est, Crimen aliquod certum denotantia, aut inducentia, propter quod *Purgatio Canonica* indici possit Parti, de quâ hujusmodi *Verba convitiosa* prolata fuerint, videlicèt;

Ex *Irâ*, seu *Malitiâ* prolata.

XXII. Si quis hæc verba, vel consimilia, Animo irato, et iracundo, ac malitioso, protulerit; *Thou art an unhoneſt liver*; or, *Thou art a Lyar, and careſt not what Untruth thou affirmeſt*; or, *Thou art no more to be truſted, upon thy Word, or Oath than a Dog*; *Thou art an arrant Knave*; or, *Thou art a Drab*; or, *Thou art a Scold*; *a Jade*; *a filthy Fellow*; vel similia:

Exempli gratia.

Verbum hodiè *convitiosum*, olim non.

XXIII. Quamvis, ab antiquo, hoc Verbum [KNAVE] non fuit *Verbum convitiosum*; sed significavit *Puerum Masculinum*; secùs nunc, quià (apud omnes) habetur pro *Verbo convitioso*:

Quare de his agitur in *Foro Ecclesiastico.*

XXIV. Si verò, pro Prolatione horum Verborum prædictorum, nulla *Actio* possit institui in *Foro Seculari*, tunc, pro his et consimilibus *Verbis convitiosis*, agere potest gravatus, in *Foro Ecclesiastico*, in *Causâ Diffamationis*, sive *Convitii.*

Fiat Citatio pro *Diffamatione, sive Convitii*:

XXV. Et nota; quòd hoc Verbum [CONVITII] solebat scribi in omni *Citatione*, in Causis hujusmodi, unà cum Verbo [DIFFAMATIONIS]:

Ratio.

XXVI. Et Ratio fuit (ut a majoribus, peritissimis Procuratoribus, audivi) ut si Actor non probaverit Reum protulisse *Verba, suâ naturâ*, DIFFAMATORIA, si tamen probaverit *Verba* CONVITIOSA, obtineret in Causâ:

Reus *Judicis Arbitrio* puniendus:

XXVII. Et tunc, proferens eadem est puniendus, juxta *Judicis Arbitrium*, habitâ Consideratione ad personam diffamatam:

Pœnæ Ratio.

XXVIII. Ratio est; Quia hujusmodi Verba prolata fuerunt Animo *malitioso*, ac *irato*, et præter et contra *Fraternam Charitatem.*

In verbis verè diffamatoriis *Malitia præsumitur.*

XXIX. Et nota; quòd licèt, in Causâ DIFFAMATIONIS (in Libello) dicitur, *Verba diffamatoria prolata fuisse malitioſè, et ex Odii Fomite*; tamen, si Verba libellata diffamatoria sint *suâ naturâ, diffamatoria*, præsumitur ea prolata fuisse *Animo malitioso*; quamvis hæc *Malitia* non fuerit probata.

In Verbis convitiosis *Malitia probanda est*,

XXX. Tamen, in Causis prædictis, quandò agitur pro *Verbis convitiosis*, Actor tenetur probare, ex Præsumptionibus vehementibus, ex Rixis, et Jurgiis (videlicèt, Malitiâ et Inimicitiâ præcedentibus) Verba prædicta *convitiosa* fuisse prolata *Animo malitioso*:

XXXI. Nam

XXXI. Nam (ut ſupra dicitur) ſi Verba prolata non fuerint, *ſuâ naturâ, diffamatoria*, non præſumitur ea fuiſſe prolata *Animo malitioſo.* Et non valet *Præſumptio.*

XXXII. Si FEODA debita *Procuratori*, in Cauſâ Eccleſiaſticâ, fuerint ſubtracta, per *Clientes*; Procurator agere poteſt, coram *Judice Eccleſiaſtico*, pro hujuſmodi Feodis ſubtractis, IN CAUSA SUBSTRACTIONIS SALARIORUM, ſeu FEODORUM, *ſibi, in Cauſâ Eccleſiaſticâ*, debitorum. Subſtractio *Feodorum.*

XXXIII. Si unus, et idem *Patronus* præſentaverit duos *Clericos*; unum ad *Rectoriam*, alium ad *Vicariam* ejuſdem Eccleſiæ (*o*); Vel ſi duo (habentes *Advocationem*, ab uno, et eodem *Patrono*) præſentaverint *ſeparatos Clericos* (hic unum, ille alterum) et ambo reſpectivè Clerici hujuſmodi fuerint admiſſi; ſi unus ſpoliaverit Fructus, vel eos in fundo demeſſos collegerit, alter poteſt agere contra eum (*p*), IN CAUSA SPOLIATIONIS. *Spoliatio Fructuum*, inter duos Clericos, ad idem Beneficium præſentatos,

XXXIV. Ratio eſt; Quia, in iſto caſu, non controvertitur *De Jure Patronatûs*; Nam uterque derivat Jus ſuum *ab uno, et eodem Patrono*, ita ut in nullo lædatur *Jus Patronatûs.* Per unum, et eundem *Patronum.*

XXXV. [In diverſis partibus hujus Regni, ſunt *tres* Rectores in unâ, et eâdem, Eccleſiâ]. Quædam Eccleſiæ *tres* habent *Rectores.*

XXXVI. Cauſæ etiam SUBSTRACTIONIS MORTUARIORUM (*q*) tractari, et terminari, debent *in Curiis Eccleſiaſticis*: Sed, pro eiſdem, agi non poteſt, niſi in Locis illis in quibus ſolent perſolvi, atque juxta Ratam, et Valorem ſequentem, videlicèt: Subſtractio *Mortuariorum*:

XXXVII. Si bona defuncti (ſolutis debitis) de claro, non valeant ultra *decem Marcas*; nihil ſolvendum eſt: Quando non debentur.

XXXVIII. Si verò valeant extra *decem Marcas*, intra tamen valorem *triginta Librarum*; tres Solidos, et quatuor Denarios ſolvet: Quando debentur 3 *s.* 4 *d.*

XXXIX. Si valeant *triginta Libras*, et *ultra*, ſub tamen Summâ *quadraginta Librarum*; ſolvet ſex Solidos, et octo Denarios: Quando 6 *s.* 8 *d.*

XL. Si extendant ad *quadraginta Libras*, et *ultra*; tunc ſolvet decem Solidos: Quando 10 *s.*

XLI. Hoc enim cavetur per Statutum *Henrici Octavi* (*r*), Capite ſexto. Juxta *Statutum.*

OBSERVATIONES.

(o) *Alium ad Vicariam ejuſdem Eccleſiæ.*] Tum in *MSS.* penes me, hæc leguntur Verba ſequentia: " Etiam aliquandò *duos*, vel *tres* Clericos, " ad *unum* et *idem* præſentaverit *Beneficium*; " quià, in diverſis partibus hujus Regni, ſunt " *tot* Rectores, in *unâ* et *eâdem* Eccleſiâ.

(p) *Alter poteſt agere contra eum.*] " *Læſus*, " in hoc caſu, agere poteſt contra *lædentem.* MS.

(q) *Mortuariorum.*] Vide *Lynd.* c. *Statutum*; De Conſuetudine. Item c. *Quoniam propter.* De Decimis, §. *in petitione.* etiam *Statut.* Circumſpectè agatis §. 5.

(r) *Henrici Octavi.*] Scilicèt, Anno 21.

Substractio *Decimarum personalium*;

XLII. De DECIMIS verò PERSONALIBUS (*ſſ*), Omnes Homines (videlicèt) *Mercatores, Venditores, Emptores, et Pannorum Artifices* ſolvere debent Rectori, ſeu Vicario, illius Parochiæ in quâ Familiam fovent, et Sacramenta percipiunt, *decimam partem Lucri*, Nomine DECIMARUM PERSONALIUM, ante vel in Feſto *Paſchatis*, pro anno tunc præcedente, deductis omnibus Oneribus.

Quoad Decimam *Lucri*;

Quoad Decimam *Mercedum*.

XLIII. *Servi etiam ſtipendarii* debent ſolvere DECIMAM (deductis Oneribus Veſtitûs tantùm) eorum MERCEDUM.

Ubi locum habet *Prohibitio*, ubi non.

XLIV. Sed hujuſmodi Cauſæ jam prohibentur, ex Statutis hujus Regni; *niſi in caſibus, et locis in quibus, ante Editum Statutum, per quadraginta annos præcedentes, hujuſmodi* DECIMÆ PERSONALES *perſolvi ſolebant* (*t*).

In *his caſibus* non requiruntur *Reſponſa perſonalia*;

XLV. Et nota etiam; quòd ad Probationem, ſeu Juſtificationem hujuſmodi Cauſarum (videlicèt; ad probandum *Lucrum*, et *Decimam partem Mercedum*, ex Statuto prædicto) Reus non eſt cogendus *ad præſtandum Juramentum* (*u*), vel *ad ſubeundum Examen, virtute Juramenti ſui*, ſuper Poſitionibus Libelli (præmiſſa concernentibus) *ut Actor, ex Rei Reſponſis, poſſit ſe relevare, ab Onere probandi*, ut in cæteris Cauſis Eccleſiaſticis (*x*);

Sed *aliunde probandus* eſt Libellus.

XLVI. Sed Actor, in iſtis Cauſis, tam pro *Decimâ Lucri*, quàm pro *Decimâ Mercedis*, debet aliundè ejus Intentionem probare.

Subſtractio Divinorum,

XLVII. Si in aliquâ *Villâ*, ſeu *Hamlettâ*, aliqua *Capella*, ab antiquo, fundata fuerit; et *Rector*, ſeu *Vicarius* (in cujus Parochiâ, Villa, ſeu Hamletta hujuſmodi ſita ſit) conſueverit (per *ſe*, vel per *Curatum*) DIVINA, in eâdem *Capellâ*, celebrare; ſi hoc denegetur, competit Actio, in iſto caſu, coram *Judice Eccleſiaſtico*: Videlicèt; Inhabitans quiſcunque dictæ *Villæ* agere poteſt contra hujuſmodi *Rectorem*, ſive *Vicarium*, IN CAUSA SUBSTRACTIONIS DIVINORUM [*in tali Capellâ.*]

Per quos inſtituenda.

Nonnulli Jus habent ſedendi in tali *Sede Eccleſiæ*.

XLVIII. In diverſis partibus hujus Regni, præſertìm WALLIÆ, *Sedes in Eccleſiâ*, ſeu potiùs *Jus ſedendi*, et *Divina audiendi*, in tali Eccleſiæ *Sede*, ſpectat ad quoſdam particulares Homines, *Dominos*, ſeu *Proprietarios* quarundam Ædium, intra dictam Parochiam,

OBSERVATIONES.

(*ſ*) *De Decimis verò perſonalibus.*] Vide *Lynd.* c. *quoniam propter* De Decimis. §. *Statuimus etiam.* et §. *ſimiliter de Carpentariis.* Item *Statut.* 2. *Ed.* 6. c. 13. §. 7, 8, 9.

(*t*) *Perſolvi ſolebant.*] *Seu perſolvi, de Jure, debuerunt.* Vide *Statut.* Anno 2 *Ed.* 6. *cap.* 13. §. 7.

(*u*) *Non eſt cogendus ad præſtandum Juramentum.*] Vide *Statut.* 2 *Ed.* 6. c. 13. §. 9.

(*x*) *In cæteris Cauſis Eccleſiaſticis.*] Aliis in Cauſis (Criminalibus, et in quibus Reus non tenetur ſeipſum accuſare, exceptis) Actor Intentionem ſuam fundabit, ex Adverſarii Reſponſis, in Vim Juramenti ſui; et, inde relevatus, exoneratur ab Onere probandi Articulos confeſſatos, Vide *Tit.* 62. §. 1.

am, et ita ab antiquo (hominum Memoriam superante) spectavit, ut nullis aliis liceat in eisdem *Sedibus* sedere.

XLIX. Si igitur aliquis intrudit se in *Sedem* aliquam hujusmodi, ac *Dominum*, seu *Proprietarium* ejusdem in *Jure sedendi*, ac *Divina audiendi* in eâdem *Sede*, perturbaverit; Vel se habere *Jus etiam ibidem sedendi*, et *Divina audiendi* in eâdem, jactitaverit; competit Actio (Perturbato, contra Perturbantem, et Jactitantem hujusmodi) IN CAUSA PERTURBATIONIS SEDIS, seu SEDILIS, vel JACTITATIONIS JURIS SEDENDI in tali *Sede*, in tali *Ecclesiâ*. *Perturbatio Sedis seu Sedilis.* *Jactitatio Juris sedendi.*

L. Et si Actor probaverit *Jus* suum, aut *possessionem* suam sedendi, et divina audiendi in tali *Sede*, et Reum aut perturbâsse eum, aut jactitâsse, ut suprà, obtinebit Sententiam *pro Jure suo sedendi in Sede hujusmodi*; Ac ejus Adversarius cogendus est *ad abstinendum ab hujusmodi perturbatione, et jactitatione*, et condemnandus est in *Expensis*. *Jus sedendi* probans obtinebit cum *Expensis*.

LI. Si quis Solutus (id est, Vir non conjugatus, et Mulier non conjugata) tractaverit cum Patre Mulieris, *de Matrimonio contrahendo*, et Pater (consentiens ut iste Solutus duceret in Uxorem Filiam suam) promittit dare quandam Summam, *cum Filiâ, in Matrimonio*; Promittens Dotem *cum Filiâ in Matrimonio*,

LII. Tamen, solemnizato hujusmodi Matrimonio, Pater recusaverit præstare hujusmodi Summam promissam: Post Solemnizationem non solvit,

LIII. Maritus potest instituere Actionem, coram *Judice Ecclesiastico*, contra Patrem; IN CAUSA SUBSTRACTIONIS DOTIS, *causâ* NUPTIARUM; Unde Causa *Substractionis Dotis*, (causa Nuptiarum.)

LIV. Et non competit sibi Actio in *Foro Seculari*; secùs si Pater promiserit, se Summam aliquam soluturum (*y*), unà, *ad solemnizandum Matrimonium*, cum ejus Filiâ: Secùs, *ad Solemnizandum Matrimonium cum Filiâ*:

LV. Nam in hoc casu, ultimò recitato, agendum est, pro Summâ promissâ, coram *Judice Seculari*. Tum enim agitur *Foro Seculari*:

LVI. Tamen, multis abhinc annis, quidàm Jurisconsulti hujus Regni (idque ex communi Sententiâ) tunc peritissimi, contrariam tenebant Sententiam, videlicèt; *Quòd, in omnibus casibus prædictis, instituenda esset Actio coram* JUDICE ECCLESIASTICO: Aliter autem adjudicatum fuit, ad *Forum* pertinere *Ecclesiasticum*:

LVII. Et reddiderunt Rationem suarum Opinionum: *Quia hujusmodi Promissiones, et Stipulationes sunt ejusdem Naturæ, atque Contractus Matrimonialis, vel Matrimonium*: Sed *Cognitio Contractuum* Ratio hujus Opinionis.

OBSERVATIONES.

(y) *Secùs, si Pater promiserit, se summam aliquam, soluturum.*] Varia Lectio hujus §. talis est, in *MSS.* "Secùs, si Pater promiserit "Summam Soluto, *ad solemnizandum Matrimonium cum ejus Filiâ*: Vel, *si voluerit solemnizare Matrimonium cum ejus Filiâ*.

Contractuum Matrimonialium, et Matrimonii, ſpectat ſolummodò ad Judicem Eccleſiaſticum : Ergo, *&c.* (z).

Regula generalis de Cauſis quibuſcunque *Cognitionis Eccleſiaſtica* :

LVIII. Et generalitèr notandum eſt ; Licere JUDICI ECCLESIASTICO procedere *in quâcunque Cauſâ, de Jure Canonico, vel Eccleſiaſtico, terminandâ, et cognoſcendâ, dummodò non obviant Jura Municipalia, vel Statuta hujus Regni : Vel ſi nulla Actio, ſeu Placitum nullum, in Foro Seculari, pro eâdem Re, et Cauſâ, proſequi, et inſtitui poſſit.*

Hujus Regulæ Ratificatio.

LIX. Hoc, ad triginta annos elapſos, audivi a Juriſconſultis (in Legibus Municipalibus hujus Regni) in *Conſultatione* quâdam habitâ, in Cauſâ graviſſimâ, inter eos, et peritiſſimos quoſdam Judices, et Advocatos de *Arcubus*.

Punitio fiat in *utroque Foro* :

LX. Et deniquè nota ; Quòd, in quibuſdam caſibus, unum, et idem, Crimen puniri poteſt in *utroque Foro* (videlicèt) in *Eccleſiaſtico*, et *Seculari* : Sed non uno, et eodem modo ; ſcilicèt, ibi *quoàd Pœnam corporalem*, hìc *quoàd Salutem Animæ*.

In *uno* corporalis ; In *altero* quoad Animæ Salutem.

TITULUS V.

De CAUSIS, *in genere, quæ tractantur tam in Curiâ de* ARCUBUS, *quàm in Curiâ* AUDIENTIÆ.

Proceditur in Curia de *Arcubus*,

I. OFFICIALIS *Principalis Almæ Curiæ Cantuarienſis de* ARCUBUS eſt Judex competens ad cognoſcendum *de Cauſis Eccleſiaſticis quibuſcunque*, non ſolùm *ad Inſtantiam Partium*, ſed etiàm *ex Officio ſuo (ſive mero, ſive promoto)* inchoatis :

Vel ad *Inſtantiam*, Vel ex *Officio*.

In *Appellationibus*, et *Querelis*,

II. Necnon *in Cauſis Appellationum, et Querelarum quarumcunque*, a quibuſcunque *Epiſcopis*, *Decanis* et *Capitulis* Eccleſiarum Cathedralium, ſive Collegiatarum :

A *quibuſcunque* Judicibus Eccleſiaſticis,

III. Necnon ab *Archidiaconis* (*a*), eorumque Officialibus, et Commiſſariis, aliiſque Judicibus Eccleſiaſticis quibuſcunque (*b*) :

Salvis Peculiaribus Regiis.

IV. Salvis ſemper, et exceptis quibuſcunque *Peculiaribus Juriſdictionibus Regiæ Majeſtati* (infra Provinciam *Cantuarienſem*) qualem

OBSERVATIONES.

(z) *Ergo, &c.*] Ergo hujuſmodi *Promiſſiones* et *Stipulationes* ſpectant, ſolummodò, ad Judicem Eccleſiaſticum.

(a) *Archidiaconis.*] Nam in *Statut.*, Anno 24. *Hen.* 8. *cap.* 12. §. 8. reſervatur Archiepiſcopo Cantuarienſi Authoritas procedendi, *in Cauſis Appellationum ſolitis, et conſuetis.*

(b) *Quibuſcanque*] Scilicèt, Cantuarienſis Provinciæ.

lemcunque Authoritatem, Juriſdictionem, ſeu Cognitionem Eccleſiaſticam habentibus, ſive exercentibus.

V. Poteſtatem etiam habet *Ille* OFFICIALIS, ad cognoſcendum in APPELLATIONIBUS, et QUERELIS omnibus, *a Commiſſariis quibuſcunque particularibus, ſeu ſpecialibus, Archiepiſcopi Cantuarienſis*, infra omnes et ſingulas Diœceſes ſuæ Provinciæ : Utpote a *Commiſſariis* (*c*) ejuſdem Archiepiſcopi, infra Civitatem, et Diœceſim *Cantuarienſem*, conſtitutis : In *Appellationibus*, et *Querelis*, a Commiſſariis *Archiepiſcopi*, particularibus *ſeu* ſpecialibus, Intra Diœceſin *Cantuarienſem.*

VI. Necnon in QUERELIS *quibuſcunque* (*d*), contra quoſcunque Judices prædictos (exceptis præexceptis) *ob Juſtitiam* ſive *denegatam*, ſive *procraſtinatam*, ſeu *non adminiſtratam.* In Querelis *ob Juſtitiam denegatam, procraſtinatam, non adminiſtratam.*

VII. Poteſt etiam OFFICIALIS de *Arcubus* procedere, et cognoſcere, in CAUSIS BENEFICIALIBUS quibuſcunque, *in Judicio Contradictorio*, ac per Viam *Simplicis*, vel *Duplicis Querelæ*, et *inſtituere*, vel *deſtituere*. In Cauſis *Beneficialibus : Simplicis, et Duplicis Querela. In Inſtitutione ; et Deprivatione.*

VIII. AUDITOR (*e*) verò *Curiæ Audientiæ Cantuarienſis* habet (in omnibus, et per omnia) conſimilem, cum dicto *Officiali de Arcubus*, Juriſdictionem. Curia *Audientiæ.*

IX. Fuit *Auditor*, ab antiquo (prout nunc eſt) Vigore cujuſdam ſpecialis Commiſſionis, *Vicarius in Spiritualibus generalis Archiepiſcopi Cantuarienſis :* *Vicarius generalis.*

X. Eoque intuitu, ad *eum* (etiam ulteriùs) ſpectat *Omnis et omnimoda* JURISDICTIO, *Spiritualis et Eccleſiaſtica, cujuſcunque Diœceſis vacantis, intra Provinciam Cantuarienſem, quæ ad ipſos Epiſcopos* (*Sedibus plenis*) *pertinuit :* Eandemque per *ſe*, et ſuos *Commiſſarios* (Sede quâvis Epiſcopali (*f*) vacante) exercere ſolet. Ejus *Juriſdictio*;

XI. Inſuper ad *eum* (etiam eo intuitu) ſpectant INSTITUTIONES, tam *Beneficiorum vacantium*, in quâvis Diœceſi Cantuarienſis Provinciæ (Epiſcopo ſuo deſtitutâ) *durante Vacatione* hujuſmodi ; quàm *Beneficiorum quorumcunque in Diœceſi Cantuarienſi.* Ejus *Officium* ; *Inſtitutio.*

XII. VISITATIO etiam *Ordinaria* Civitatum, et Diœceſium ejuſdem *Provinciæ* (vacantibus ſuis Sedibus (*g*) Epiſcopalibus) et PUNITIO *Criminum*, compertorum in hujuſmodi *Viſitationibus*, ad *eum*, de *Jure* et *Conſuetudine*, ſpectant. *Viſitatio*, *Punitio.*

XIII. In-

OBSERVATIONES.

(c) *Utpote a Commiſſariis.*] Etiam a *Decano Decanatûs de Arcubus*, propriè ſic dicto.

(d) *Querelis quibuſcunque.*] *Simplicibus*, vel *Duplicibus* ; ut in præſenti Libro, ſuo loco apparet.

(e) *Auditor.*] Modò ceſſat, ut ante dicitur, Officium Auditoris. Vide *Operis Prolegom. cap.* 3. §. 11.

(f) *Sede quâvis Epiſcopali vacante.*] In Epiſcopatu verò *London*, etiam in Diœceſi *Lincolnienſi*, necnon *Sariſburienſi*, atque *Wigornienſi*, aliud habet Conſuetudo.

(g) *Vacantibus ſuis Sedibus Epiſcopalibus.*] Hæc Clauſula ſic legitur, in MSS. " Viſitatio " etiam ordinaria ipſius Civitatis, et Diœceſiôs " Cantuarienſis, et quarumcunque Civitatum, " et Diœceſarum Cantuarienſis Provinciæ, una " cum ſuis Sedibus Epiſcopalibus.

Quando quis citari potest *extra Diœcesin*;

XIII. Insuper hoc *eorum utrique*, ex æquo, competit; Quòd tam *Officialis* de *Arcubus*, quàm *Judex Audientiæ*, poterit citare quemcunque Subditum, cujuscunque Diœcesis, intra Provinciam Cantuariensem, *Sede Episcopali vacante*, ad comparendum *coram se, in Locis Judiciorum antedictis*, non obstante *Statuti pœnâ* (*h*), infra [sub Titulo *De Electione Curiarum* (*i*),] recensitâ:

Ratio:

XIV. Siquidem *per Vacationem Sedis Episcopalis* cujusvis Diœcesis, intra Provinciam Cantuariensem, Ipse *Archiepiscopus* Cantuariensis fit *Ordinarius illius Loci*, et *Diœcesis*, durante *Vacatione* hujusmodi.

Rationis Elucidatio.

XV. Adeò ut Se, Judicesque suos antedictos licentiare poterit, ut commorantes, et inhabitantes, infra hujusmodi Diœceses, *quarum Sedes Episcopales vacant*, licitè, et impunè citare, et ad Judicium evocare valeant, eosque arctare *ad comparendum in dictis Locis Judiciorum, Londini celebratorum*: Statuto prædicto non obstante (*l*).

OBSERVATIONES.

(h) *Non obstante Statuti pœnâ.*] Vide *Statut.* Anno 23. *Hen.* 8. *cap.* 9.

(i) *De Electione Curiarum.*] Vide *Tit.* 15.

(l) *Non obstante.*] Hìc, in antiquo (penes me) MS, hæc adduntur Verba sequentia: "*Hocque* "*practicatum fuit continuò, citra editum Statu-*"*tum prædictum.*

TITULUS VI.

De Causis *tractandis in Curiâ* Prærogativæ Cantuariensis.

Jurisdictio Prærogativæ:

Testamentorum Probatio,

Commissio *Administrationum*,

Bonorum *extra Diœcesin* habentium.

I. Ad Judicem Curiæ Prærogativæ Cantuariensis spectant Probationes, Approbationes, et Insinuationes *Testamentorum*, ac Commissiones *Administrationum* (abintestatò decedentium) intra Provinciam *Cantuariensem*; Nimirùm, *habentium extra Diœcesin, sive Jurisdictionem Peculiarem, in quâ morientur, bona, jura, sive credita mobilia, vel bona immobilia, de quibus testari potuerunt, ac testati sunt.*

Bona Notabilia quæ sunt?

II. Quæ bona quidem Notabilia, ex Stylo dictæ Curiæ, et Consuetudine (quæ jam invaluit) dicuntur, cùm se extendunt ad *quinque Libras*, ut ultra (*a*).

III. In

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Quinque libras et ultra*] Bona *Notabilia* sunt bona, jura, credita, seu catalla, in diversis Diœcesibus, sive Peculiaribus Juri dictionibus, sufficientia ad fundandum Jurisdictionem Curiæ Prærogativæ Cantuariensis.

2 *Locationes*, inter Partes, indentatæ, pro Annorum Termino, et etiam *Proventus* (tempore Mortis, *insoluti*, seu *Terrarum Proficua*, aliqualiter ut dicuntur) in Arreragiis, habentur inter *bona Notabilia*.

3 Stabiliuntur autem bona *Notabilia*, ad Sum-

III. In istâ Curiâ, *Causæ Instantiarum*, De probandis, et reprobandis *Testamentis*; sive *primò, et originaliter* exhibitis (*b*), sive *aliàs, in communi formâ*, probatis: Et De committendis, et revocandis *Administrationibus*, in casibus prædictis; Vel *commissis per ipsum Judicem, per Surreptionem* (supprimendo Veritatem, et suggerendo Falsitatem, per Partes petentes Administrationem) *contra Juris et Statuti Formam*; Vel cùm posteà constat de *Testamento*; vel *Administrationibus commissis per Judicem in partibus*, cùm Commissio spectabat ad *Judicem Curiæ prærogativæ*; Et *De temerariâ Administratione bonorum*; Et *De reddendis Computis*, tractari solent.

De Testamentis, per Testes, *probandis*, seu *reprobandis*.

De Administrationibus *committendis*, seu *revocandis*.

De *temerariâ* Administratione.

De reddendis *Computis*.

IV. Exempli gratiâ: Si *Testamentum* aliquod probatum fuerit, *in communi Formâ* (quod fit solo Juramento Executoris, seu Procuratoris Nomine (*c*) Executoris) si quis habuerit *Interesse* in Administratione bonorum hujusmodi defuncti (casu quo decessisset abintestatò) potest vocare Executorem, *ad probandum hujusmodi Testamentum, per Testes*; et si Executor hujusmodi non potest illud sufficienter probare, ferenda est Sententia, *defunctum decessisse abintestatò* (*d*), et Probatio ejusdem Testamenti facta, *in communi Formâ*, est cassanda, et annullanda.

Quid sit Probatio Testamenti, *in communi Formâ*?

Quis potest vocare Executorem, ad idem probandum, *per Testes*?

Quando revocatur *Probatio*?

V. Si

OBSERVATIONES.

Summam *quinque Librarum*; absque tamen præjudicio Diœcesium, in quibus (aut ex Compositione, vel Consuetudine) ad Summam ulteriorem æstimantur: Enimverò quoad Diœcesin *Londinensem* (juxta Compositionem, in eâ parte, factam) ad Summam extendere debent, *decem Librarum*.

4 Sin autem quis in *Itinere* mortem obierit, bona secum asportata non dicuntur *Notabilia*. [Vide *Canon.* 92.]

5 Si aliquis Testamentum probaverit, aut Administrationem obtinuerit, in *Curiâ Prærogativæ Cantuariensis*; etiamsi bona non fuerint, in isto casu *Notabilia*; valet tamen Probatio, vel Administratio hujusmodi, quamdiu judicialiter non revocetur:

6 Secùs, si Probatio Testamenti, vel Administratio bonorum Intestati, obtenta fuerit in *Curiâ quâlibet inferiori*; Nam tunc, si constaret bona fuisse *Notabilia*, non omninò valet, sed est *ipso facto* nulla, donec *de novo* sit concessa, sub sigillo *Curiæ Prærogativæ*.

7 Quòd Testamentorum Probatio justâ *Bonorum Notabilium* summâ constante, *Prærogativarum Curiæ* duntaxat competit. Vid. *Can.* (Anno 1603) 92.

8 Quòd Testamentorum Probatio, justâ *Bonorum Notabilium* Summâ non comparente, *Ordinariis* vendicatur. *Can.* 93.

(b) *Originaliter exhibitis.*] "Intellige, *ante* "Probationem in communi formâ. *MS.*

(c) 1 *Procuratoris nomine Executoris.*] Procuratores olim (Vigore Procuratorii, ad hunc Effectum) specialiter constituti, præstare solebant Juramentum (in Animam Executoris constituentis) de Credulitate, quoad Veritatem Testamenti, et Executionem ejusdem per Executorem.

2 Praxis autem hujusmodi modò minimè comprobatur. Vide *Canon.* 132.

3 Cùm autem Executores, vel Administratores, in partibus commorantur remotis; aut Ægritudine laborant; vel aliter impediti sunt, quominus personaliter interesse poterint, ad Juramentum solitum præstandum; ad Petitionem Procuratoris (exhibentis Procuratorium suum pro tali Executore, vel Administratore) facilis est Judex ad committendum Vices suas (quibusdam Clericis, conjunctim, et divisim) ad deferendum Juramentum, in casibus hujusmodi, usitatum.

(d) *Decessisse abintestatò.*] Adjectis etiam hisce Verbis in Sententiâ; "*Nullo per eum condito* "*Testamento, quatenus nobis constat*. Ratio est; quia aliquando postquam unum Testamentum sit infirmatum, aliud exhibeatur, probetur, et pro viribus ejusdem pronuncietur.

Quando Executor vocare debet *Intereſſe habentes*, ad videndum Teſtamentum probari, per *Teſtes*?

V. Si *Executor extraneus* defuncti (videlicet, qui cum nullo gradu Conſanguinitatis attingit) habet maximam partem bonorum defuncti ſibi legatam; et dubitat, ne (mortuis Teſtibus Teſtamentariis) Filii, ſeu proximi Conſanguinei, aut Relicta defuncti, Litem (in poſterum) inſtituturi ſint, de Viribus dicti Teſtamenti; poteſt (et ita communiter practicatur) vocare Relictam, ac Filios, et Conſanguineos hujuſmodi defuncti, in *Specie*, ac omnes alios quoſcunque, in *Genere*, qui prætendunt *Jus*, aut *Intereſſe*, in *Teſtamento* dicti defuncti, ſeu in *Adminiſtratione* bonorum, vel in *bonis* dicti defuncti, *ad videndum Teſtamentum hujuſmodi probari, per Teſtes*, et (factâ legitimâ Probatione) obtinere Sententiam definitivam, *pro Viribus hujuſmodi Teſtamenti*, ita ut nunquam in poſterum (dummodo nulla Nullitas appareat (*e*) in Proceſſu) hujuſmodi Teſtamentum infirmari, aut impugnari poſſit; ſaltem ſi Teſtes Teſtamentarii, interea, mortui fuerint.

Hujus Utilitas.

Ubi fuſiùs de his?

VI. Sed de modo procedendi, in his caſibus, ſeu Cauſis (ſuo Ordine) inferiùs tractabitur (*f*).

Quando *Pars vocans* Executorem, ad probandum Teſtamentum, per Teſtes, *victa*, non condemnabitur in *Expenſis*?

VII. *Notandum* verò eſt; quòd cùm Executor vocatus fuerit, *ad probandum Teſtamentum, per Teſtes*, et illud ſufficienter probaverit; ſi Pars actrix (quæ hujuſmodi Teſtamentum, per Teſtes, probari petiit) poſt publicatas Atteſtationes ſuper Teſtamento, non exceperit contra *Teſtamentum*, nec contra *Teſtes*, nec propoſuerit aliquam Materiam, *ad differendam, ſeu impediendam Prolationem Sententiæ, pro Viribus Teſtamenti*, Judex non ſolet condemnare Partem victam in *Expenſis*:

Quando condemnabitur?

VIII. Secùs autem, *ſi propoſuerit ac in probando defecerit*; Tunc enim Pars victa (*g*) erit condemnanda in *Expenſis*; ſaltem a tempore *Propoſitionis* hujuſmodi (*h*).

In Prærogativâ, *ſummariè* ſemper proceditur.

IX. Et *nota*; quòd omnes *Cauſæ* in dictâ *Curiâ Prærogativæ* (ex Stylo ejuſdem Curiæ) ſunt *Summariæ Cauſæ*; Saltem ſemper in eiſdem *ſummariè* (*i*) proceditur.

Contenta Teſtamenti acceptanda ſunt, per Partem impugnantem, *in*

X. Denique *notandum* eſt; Quòd ſi aliquod *Teſtamentum* ſit exhibitum, ad petitionem *Partis cupientis illud infirmari*, neceſſarium admo-

OBSERVATIONES.

(e) *Dummodo nulla Nullitas appareat.*] Intellige: Dummodo aliqua Nullitas non apparet in Proceſſu; id eſt, in procedendo in Cauſâ, et non obſervando, quæ (in his caſibus) de Jure, requiruntur.

(f) *Inferiùs tractabitur*] Vide *Tit.* 14. § 13, 14 15. Necnon *Tit.* 222.

(g) *Pars victa.*] ſcilicet; Pars quæ Teſtamento oppoſuerit, et Allegationem, ſeu Materiam aliquam dederit in Cauſâ, et hujuſmodi Materiam non probaverit: Nam, in iſto caſu, condemnetur in *Expenſis*.

(h) *Hujuſmodi.*] Hìc addendum eſt, ex *MS. Antiq.* "Sed ſi Ille qui probaverit Teſtamer-
" tum, *in communi Formâ*, vocatus fuerit ad
" probandum hujuſmodi Teſtamentum, *per*
" *Teſtes*, et ſuſceperit in ſe *Onus probandi* hu-
" juſmodi Teſtamentum, per *Teſtes*, et *defece-*
" *rit in Probatione*, eſt condemnandus in *Ex-*
" *penſis*.

(i) *Summariè.*] Quomodò proceditur ſummariè, Vide *Tit.* 7. §. 17. et *Obs.* in *Tit.* 14. ſub *lit.* o. 19.

admodùm est ut Procurator, *ejus Partis quæ hanc Litem instituit*, statim (*l*) Contenta in eodem acceptet, *quatenus faciunt pro Parte suâ*: Ne fortè si aliquid *Legatum* sit, in eodem Testamento, *Domino suo* (*m*) relictum, illud amittat; *propter generalem Negationem, et Impugnationem Testamenti.*

quatenus pro faciunt;

Ne Legatum amittat.

OBSERVATIONES.

(l) *Statim.*] Id est, *tempore Exhibitionis ejusdem Testamenti.*

(m) *Domino suo.*] Id est, *ejus Clienti*; Parti, videlicet, quæ hanc Litem instituit.

TITULUS VII.

Quæ CAUSÆ *sunt* CAUSÆ PLENARIÆ.

Quæ sunt Causæ Plenariæ

I. DE his Causis, consulendi sunt Advocati: Tamen has Causas *sequentes* (ex Praxi, tam antiquâ, quàm quotidianâ) didici esse *Plenarias Causas.*

II. Omne NEGOTIUM TESTAMENTARIUM, et TEMERARIÆ ADMINISTRATIONIS; nisi in Curiâ *Prærogativæ*: Quia, *e Stylo ejusdem Curiæ*, Omnes Causæ sunt *Summariæ* (*a*).

III. Causa LEGATI.

IV. Causa DIFFAMATIONIS, sive CONVITII.

V. Causa DIVORTII, sive SEPARATIONIS *a Thoro, et Mensâ.*

VI. Causa DILAPIDATIONIS.

VII. Causa JACTITATIONIS MATRIMONII (*b*).

VIII. Causa SUBSTRACTIONIS PROCURATIONUM.

IX. Causa SUBSTRACTIONIS ANNUÆ PENSIONIS.

X. Causa PERJURII, *ad Instantiam Partis.*

XI. Causa SIMONIACÆ PRAVITATIS, *ad Instantiam Partis.*

XII. Causæ omnes CORRECTIONUM, *ex Officio voluntariè promoto.*

XIII. Causa USURARIÆ PRAVITATIS, *ad Instantiam Partis.*

XIV. Causa

OBSERVATIONES.

(a) *Sunt summariæ.*] Ut in *Tit.* 6. §. 9.

(b) 1 *Causa Jactitationis Matrimonii.*] Est Plenaria. Vide *Tit.* 194. §. 1.

2 Negotium ex Officio mero, est Causa *Summaria*; ex Officio voluntariè promoto, *Plenaria.* Vide *Tit.* 144. §. 8, 9. et *Tit.* 150. §. 3.

3 Negotium Duplicis Querelæ est Causa *Summaria.* Vide *Tit.* 165. §. 3.

4 Si, in *primâ Instantiâ*, Causa sit *Summaria*, cùm, per viam *Appellationis*, ad Judicem Superiorem devoluta sit, tunc item erit *Summaria*; sin in *primâ Instantiâ* fuit *Plenaria*, tunc etiam *plenariè* proceditur in *Appellatione.* Vide *Tit.* 312. §. 7.

5. Sed nota; quòd omnes Causæ, quamvis, in *primâ Instantiâ*, fuerint *Plenariæ*, tamen in *Appellatione*, coram *Delegatis Regiis*, sunt *Summariæ.* Vide *Tit.* 312. §. 8.

XIV. Cauſa INJECTIONIS MANUUM VIOLENTARUM *in* CLERICUM, *ad Inſtantiam Partis.*

XV. Cauſa IMPEDIMENTI MATRIMONII.

XVI. Cauſa SEDILIS.

Quid eſt Cauſa *Summaria?*

XVII. Et hìc, ſpecialitèr, notandum eſt; Quòd ſi, in *Cauſis Plenariis*, quis proceſſerit *ſummariè* (hoc eſt, ſine *Litis Conteſtatione*, et Aſſignatione, *ad proponendum omnia*, et *ad concludendum*, et ſine *Concluſione*) omnia ſunt nulla:

Procedere *ſummariè* in *Plenariis*, parit *Nullitatem.*

XVIII. Sed, e contra; Si in *Cauſis Summariis* proceſſum fuerit *plenariè*, Proceſſus valet, et non eſt nullus.

Procedere *plenariè* in *Summariis* valet.

Dubitans, an *Summaria?* age *plenariè*;

XIX. Si igitur Procuratores dubitaverint, *quæ Cauſæ ſunt* PLENARIÆ, *quæ verò* SUMMARIÆ, procedant *plenariè*, quamvis *Cauſa* ſit *Summaria:* Et ita evitabunt omnem *Nullitatem*, quoad præmiſſa.

Unde *Nullitas* evitabitur.

TITU-

TITULUS VIII.

De Admissione in FORMA PAUPERIS.

I. ACTOR, sive REUS (*a*) (initio seu in quâcunque parte Litis) admittendus est *in Formâ Pauperis* (*b*), his observatis, et præstito Juramento sequente (*c*) : Quando quis admittitur in *Formâ Pauperis*.

II. *Comparuit personaliter* N. *et* (*citra Revocationem Procuratoris sui* (*d*) *allegavit* se non valere, in bonis suis propriis, Ære alieno deducto, Summam quinque Librarum, *ac desuper obtulit se promptum, et paratum ad faciendum fidem, ac petiit se admitti in Formâ Pauperis.* Præparatoria sunt, *Allegatio*, apud Acta, *Juramentum*; *Admissio.*

III. Quo Juramento præstito, dicet JUDEX: *Admittimus* (*e*).

IV. Sed, si id ab Adversario petatur, tenetur ipse Pauper præstare Juramentum (*f*) *de solvendis Expensis, et Sorte principali* (si agatur pro Legato, Decimis, Procurationibus, *&c.* nam istæ dicuntur *Juramentum* de solvendis Expensis, et sorte principali. Quid est *Sors principalis?*

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Actor sive Reus.*] *Actor, Pars Actrix,* seu *Pars Agens,* aut *Querelans,* Persona est ACTIONEM INSTITUENS; et sic ab *agendo,* dicitur, et *querelando.*

2 Talis autem *Instituens,* in Causis Testamentariis, seu Concessionis Administrationum (abinteſtatò decedentium) et in Negotiis Officii (aliisque nonnullis in casibus) vocatur *Pars Promovens*; quia primò ex parte suâ, coram Judice, *promovetur* Negotium.

3 *Reus,* seu *Pars Rea,* est persona se DEFENDENS; a *Re* (seu Materiâ) de quâ tractatur, et *cujus causa in Jus vocatur :*

4 In Causis verò Testamentariis, aliisque quibusdam in Negotiis (scilicet, Officii, et in similibus) hoc Stylo nuncupatur se DEFENDENS, videlicet ; *Pars contra quam hujusmodi Negotium promovetur.*

5 Volunt aliqui *tres* esse personas, in *Judicio,* ut fiat Actus legitimus ; et quòd personæ tales, hocce *Judicium* constituentes, sunt JUDEX, ACTOR, et REUS :

6 Hæc autem impugnatur Diffinitio ; Quia nonnunquam sine ACTORE fieri potest *Judicium :* Utpote cùm Judex ex *Officio mero,* solet inquirere, quoad Executores, de Testamentis probandis ; vel quoad proximos Consanguineos, de Administrationibus (abinteſtatò decedentium) in se uscipiendis ; aut quoad OEconomos, seu Guardianos Ecclesiarum ad præstandum Juramentum eorum Officii, vel ad exhibendum eorum Dete iones; et quoad cæteros, in Visitationibus (ex Officio Judicis) conveniendos.

7 Fuit olim etiam aliquando Judicium *absque* REO ; cum ipse JUDEX inquirere solebat de Criminibus fam fis, et eapropter denunciare, non contra particularem aliquam personam, sed, in genere, contra omnes, et singulos Crimen hujusmodi notorium, utcunque perpetrantes.

(b) *Admittendus est in Formâ Pauperis.*] Hìc inseritur in *MSS.*] " In Causâ *Diffamationis,* " non est omninò admittenda Pars in *Formâ* " *Pauperis*

(c) *Præstito Juramento sequente*] Si Uxor cupit admitti in *Formâ Pauperis,* Maritus fidem facit de Paupertate, et non Uxor.

(d) 1 *Citra Revocationem Procuratoris sui*] Etiamsi videtur (in hoc casu) necessum esse, ut Pars ipsa compareat, ad Juramentum, de Paupertate suâ propriâ, præstandum ; in majorem verò Cautelam, in serenda sit hæc Clausula (de non revocando Procuratorem) ne forsitan, ipsâ Parte, personaliter, comparente, et allegante, offerente, et petente (ut in §. 2. hujus Tituli mentionatur) post Procuratorem (aliàs, per eam, in Causâ) constitutum, se exinde revocâsse diceretur talem ejus Procuratorem.

(e *Judex admittimus.*] De Assignatione Advocatorum et Procuratorum, admissis in Formâ Pauperis, Vide *Tit.* 49. §. 1. et *Obs.* sub *lit.* a .

(f) *Præstare Juramentum,* &c] De hujusmodi Juramenti præstatione, Vide etiam *Tit.* 10. § 2.

tur Sortes principales) *cùm ad uberiores Fortunas pervenerit.*

Excuſatur admiſſus ab *Expenſis* tantùm *futuris.*

V. Et nota; quòd iſta *Admiſſio* non extendit ad Expenſas *præteritas*, ſed ad *futuras* tantùm :

Probatio *Allegationis* Sufficientiæ bonorum *impedit Admiſſionem,*

VI. Limita tamen, quòd ſi adverſa Pars voluerit (ante præſtitum Juramentum prædictum) allegare, et offerre ſe promptum ad probandum, *Quòd Pars allegans Paupertatem valet in bonis ſuis propriis ultra Summam quinque Librarum*, eſt admittendus ad hoc probandum ; et petens admitti, *in Formâ Pauperis*, non eſt admittendus (*g*), niſi allegans *Sufficientiam* defecerit in Probatione.

Pauperis *Juramentum* (olim) in Curiis *inferioribus.*

VII. In *Curiis inferioribus* (utpote in Conſiſtorio London, et Curiis Archidiaconorum London, Middleſexiæ, et Surriæ) quæ tenentur in Civitate London, vel Suburbiis ejuſdem, præſtari ſolet Juramentum, *quòd petens Admiſſionem* in Formâ Pauperis *non valet quadraginta Solidos* (*h*).

OBSERVATIONES.

(g) 1 *Non eſt admittendus.*] Si allegans *Sufficientiam* Partis (*Paupertatem* prætendentis, et in *Formâ Pauperis* admitti petentis) eandem probaverit *Sufficientiam* (Iſtam nempe Partem valere, in bonis propriis, ultra Summam *quinque Librarum*) deneganda eſt *Admiſſio*; et condemnetur *Paupertatem pretendens* in *Expenſis.* Vide *Tit.* 9. §. 5.

2 Et Nota; Quòd Allegatio *Sufficientiæ* non ſolummodo detur, ad impediendum *Admiſſionem*, in Formâ Pauperis, petitam ; Sed etiam *in quâlibet parte Litis* (allegatâ, et probatâ hujuſmodi *Sufficientiâ*) et quamvis, antea, Pars admiſſa fuerat in *Formâ Pauperis*, talis Admiſſio *revocari* ſolet.

(h) *Non valet quadraginta Solidos.*] Hodie, *quinque Libras*; prout in Sectione ſecundâ hujus Tituli.

TITULUS IX.

De modo allegandi, et probandi Sufficientiam *bonorum, ad impediendam Admiſſionem in* FORMA PAUPERIS.

Allegatio generalis Sufficientiæ bonorum ;

I. PARS, allegans *Sufficientiam bonorum*, debet Specificare dictam generalem Allegationem (*a*), in hunc modum :

F. juſdem *Specificatio.*

II. ITEM, *quòd dictus* N *habuit, tempore Litis inſtitutæ in hâc Cauſâ, ac in præſenti habet, et poſſidet (ſeu Dolo malo, per Fraudulentam Alienationem bonorum, poſt Litem inceptam, deſiit habere, et poſſidere) in bonis propriis mobilibus (videlicet, in Supellectilibus, ac aliis Ornamentis, et rebus non neceſſariis ad Veſtitum dicti* N.*) ad Valorem viginti, decem, octo, ſex, ſeu quinque Librarum ; Ac in cæteris bonis (utpote Locationibus, Catallis et (b) Nominibus) ad Valorem*

OBSERVATIONES.

(a) *Dictam generalem Allegationem.*] In §. 6. Tituli præcedentis.

(b) *Et Nominibus.*] Id eſt ; *in Pecuniarum Summis, ſibi debitis:* Propterea quòd moris olim erat, ut Pecuniam accipiens, in Libro Creditoris, *Nomen* ſuum, et *Summam mutuatam* inſcribere ſolebat.

Valorem (ut ſuprà) vel *in bonis immobilibus, ad annuum redditum quinque, quatuor, trium, duarum, vel unius Libræ, legalis Monetæ Angliæ* : [Nam Terræ, annui Valoris viginti Solidorum, valent quinque Libras].

III. Et Objiciens hujuſmodi poterit ſpecificare *quæcunque alia bona*, et deinde allegare ; Ulterior *Specificatio.*

IV. *Quòd admitti petens in Formâ Pauperis, apud notos, et vicinos ſuos, publicè et communiter habetur, et reputatur pro Homine Divite, ſaltem valente* (*in bonis ſuis propriis*) *Summam viginti, quindecim, decem, ſeu quinque Librarum, ad minùs: Et ponit hanc Allegationem conjunctim et diviſim, et de quolibet.* *Articulus additionalis.*

V. Et admiſſâ hâc Allegatione *Sufficientiæ*, ſi probetur ; tunc petens admitti *in Formâ Pauperis* eſt repellendus (*c*), et in Expenſis (factis circa hujuſmodi Motionem, et Probationem) condemnandus. Probatâ *Allegatione*, denegatur *Admiſſio* Pauperis, et condemnabitur in *Expenſis.*

VI. Et notandum eſt ; quòd *Clericus Beneficiatus*, ſi Beneficium fuerit annui Valoris *quinque Librarum* non eſt admittendus *in Formâ Pauperis*, niſi probaverit *Summam Paupertatem.* *Beneficiatus ad* Summam *5 l. per Annum*, non admittitur : *Limitatio.*

OBSERVATIONES.

(c) *Eſt repellendus.*] Vide *Tit.* 8. §. 6. et *Obs.* ibid. ſub *lit.* (g) 1. 2.

TITULUS X.

De modo probandi Inſufficientiam *bonorum, ad obtinendam Admiſſionem in* FORMA PAUPERIS.

I. SI petens Admiſſionem in *Formâ Pauperis*, replicando Allegationi Adverſarii, allegaverit et probaverit, per Teſtes, *Quòd ſit lapſus Facultatibus, et quòd deductis Debitis* (*in quibus obnoxius eſt*) *non valet quinque Libris* ; eſt admittendus *in Formâ Pauperis*, etiam quoad *præteritas* Expenſas : *Replicatio Pauperis :* Quâ probatâ, admittitur quoad *præteritas Expenſas.*

II. Præſtandum tamen eſt Juramentum (ut ſuprà) (*a*) *quòd ſolvet Expenſas taxatas, et adjudicatas, vel adjudicandas, et Sortem principalem, cùm ad uberiores Fortunas pervenerit :* *Juramentum*, de ſolvendo Expenſas, et Sortem principalem.

III. Non habebit tamen iſte, admiſſus *in Formâ Pauperis*, Expenſas, per eum factas, *ratione retardati Proceſſûs*, per Actorem, in Probatione Paupertatis (*b*): Non obtinebit Pauper *Expenſas* retardati Proceſſus,

IV. Quia,

OBSERVATIONES.

(a) *Juramentum, ut ſuprà.*] De hoc Juramento præſtando, ſuprà dicitur, in *Tit.* 8. §. 4.

(b) *Per Actorem in Probatione Paupertatis.*] Potiùs dici debet ; " Non habebit iſte admiſſus in " Formâ Pauperis Expenſas, per eum factas, ratione retardati Proceſſûs, per Actorem, *in* " *Probatione* Sufficientiæ *bonorum* ; *nec per Allegantem* Paupertatem, *factas* in Probatione " *Paupertatis.* [Et his verbis habetur in MS. *Antiq.*]

Ratio: Adversarius non *in malâ fide*;

IV. Quia; Actor, si probaverit *Reum habuisse in bonis quibuscunque* (ut suprà (*c*) dicitur) *ad Summam quinque Librarum*; *et quòd communiter reputatus fuit pro Homine valente* (*ad minùs*) *tantam Summam*; non fuit in *malâ fide*, et habuit probabilem causam *Ignorantiæ Debitorum*.

Cùm, Debitorum Ignorantiæ, sit *Causa probabilis*.

Allegans *Paupertatem* ejus *Debita* specificabit:

V. Sed nota; quòd allegans *Paupertatem* debet specificè allegare *Debita* (videlicet, *quæ, et quibus debentur*) ut possit constare utrum *Debita* excedant, vel extendant *ad Valorem bonorum*.

Ratio quare.

OBSERVATIONES.

(c) *Ut suprà dicitur*,] Videlicet; in *Tit.* 9. §. 2, 3, 4.

TITULUS XI.

De modo objiciendi, et probandi EXCOMMUNICATIONEM *contra Actorem; ut nihil decernatur ad ejus Petitionem.*

Excommunicatus non potest *agere*, nec *petere*.

I. EXCOMMUNICATUS (*a*) *non potest agere* (*b*), nec quicquam est decernendum *ad ejus Petitionem*.

Forma Objectionis *Excommunicationis*:

II. Si igitur, ad hunc finem, REUS objiciat ACTORI, *quòd sit Excommunicatus, et ideo non habet personam standi in Judicio*; *nec quicquam decernendum est, ad ejus Petitionem*; probanda est hujusmodi Excommunicatio *adstatim* per solam exhibitionem Literarum Excommunicationis, sub Sigillo Judicis excommunicantis; vel saltem probanda est hæc Excommunicatio, *infra octo dies* a tempore objectæ hujusmodi Excommunicationis; et ita est communiter practicatum.

Forma Probationis *ejusdem*:

Probatâ, cessat Processus quoad *excommunicatum*:

III. Et, hâc Excommunicatione probatâ, sistendus est Processus ad Instantiam Partis Excommunicatæ (*c*):

Acta sua *prahabita* valent.

IV. Valent tamen gesta ante hujusmodi Excommunicationem: [*ut in sequenti* (*d*) *Titulo*].

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Excommunicatus.*] " Minor Excommunicatio dicta est, quæ (vel Conscientiâ solummodo, vel Sententiâ) a Sacrorum Participatione tantùm prohibet. *MS*:

2 *Hâc autem Excommunicatione Minori modò non utitur, in Judiciis.*

3 " Major autem Excommunicatio a Sacrorum Participatione, Communione Fidelium, " omni Actu legitimo, arcet: et ab Ecclesiasticâ Sepulturâ; cùm hoc facit Interdictum, " quod est mitius. *MSS.*

(b) *Non potest agere.*] Vide *Tit.* 42. §. 3.

(c) *Ad Instantiam Partis Excommunicatæ.*] Hìc sequitur in *MSS.* " Pars tamen adversa potest " procedere contra Excommunicatum.

(d) *Ut in sequenti Titulo.*] 12. §. 1. 2.

TITULUS XII.

Quòd gesta, per PERSONAM EXCOMMUNICATAM, ante *objectam et probatam Excommunicationem, valent; et non sunt (ipso Jure) nulla; Et, quòd gesta,* post *probatam Excommunicationem non valent.*

I. QUAMVIS (in præcedenti Titulo) dicitur; *Excommunicatum non habere personam standi in Judicio; nec quicquam esse, ad ejus Petitionem, decernendum:* Tamen si *Actor, Excommunicatus,* plurimos et divisos (in Causâ suâ) expedierit *Actus;* [utpote *dederit Libellum,* et *Litem contestari obtinuerit* (*a*), etiam *Testes produxerit,* priusquam ejus Adversarius hanc *Excommunicationem* proposuerit,] valent omnia hujusmodi *gesta,* et non reddantur *nulla:*

Excommunicatus *non habilis standi in Judicio.*

Gesta per Excommunicatum quando *valent,* quando *non?*

II. Quia, *Excommunicatio* reddit gerenda *post* Objectionem, et non gesta *ante* Objectionem, *nulla.*

Ratio.

III. Sed sæpe, a Doctissimis, audivi (at, quòd memini, nunquam adjudicatum novi) *Partem Ream,* quamvis *Excommunicatam,* se *defendere,* et pro *justâ Defensione suâ* Materiam *proponere,* et *probare* posse.

Opinio DD. de *Reo* Excommunicato.

OBSERVATIONES.

(a) *Litem contestari obtinuerit.*] Si *Procurator* (post Litis Contestationem) factus sit *Dominus Litis,* et postea ipse *Actor* excommunicetur; objicienda tamen est *Excommunicatio,* et Processus sistitur.

TITULUS XIII.

De modo sistendi Processum, si UTLAGATUS *quicquam petierit.*

I. QUEMADMODUM *Excommunicatus* non habet personam *standi in Judicio* (*a*); nec quicquam est decernendum *ad ejus Petitionem;* Ita ad Petitionem *Utlagati,* ut Hominis *Banniti,* nihil decernendum est.

Utlagatus, seu *Bannitus,* non potest *agere,* nec *petere.*

II. Si

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Standi in Judicio.*] Vide *Tit.* 11. §. 1, 2, 3. necnon *Tit.* 42. §. 3.

2 Sunt et alii, qui non habent Personas habiles et idoneas *standi in Judicio:* Utpotè, *Minor* (ante vicesimum primum Ætatis suæ Annum attigerit) *sine Curatore;* necnon *Decanus* et *Capitulum; Præpositus, Socii,* et *Scholares Collegii; Major,* et *Communitas Civitatis;* aut *aliqua alia* Communitas, *absque Syndico legitimè constituto.*

Forma Objectionis *Utlgationis:*

Forma Probationis *ejuſdem:*

Quâ *Probatâ*, ſuperſeſſum eſt in Cauſâ:

Nec ſe defendat *Reus*;

II. Si igitur *Utlagatus*, vel ejus Procurator, aliquam Petitionem fecerit; dicat Adverſarii Procurator, *Nihil ad ejus Petitionem eſſe decernendum; quia fuit, et eſt* UTLAGATUS: Et *adſtatim* producat, et exhibeat *Breve Regium, de Utlagatione*; et tunc ſolet *Judex* ſuperſedere in Cauſâ, tam quoad *Actorem*, quàm quoad *Reum:*

III. Nam *Reus*, in hoc caſu, nullo modo *ſe defendere* admittendus eſt, ut ſuprà, *De Reo Excommunicato* [Titulo præcedenti, §. *Sed ſæpe:*]

Ratio.

IV. Nam *Breve Regium* hujuſmodi, de *ſe*, ſine *ullâ* Probatione, *plenam facit fidem.*

TITULUS XIV.

Quòd TERTIUS *poteſt intervenire*, pro Intereſſe ſuo, *et in quibus caſibus.*

Quis *Tertius* interveniat?

I. TERTIUS intervenire poteſt (*a*), *pro Intereſſe ſuo*, in omni Cauſâ, quæ tangit *Bona*, aut *Perſonam* ſuam:

Quibus in *Cauſis?*

II. Utpote, in Cauſâ *Matrimoniali*, *Beneficiali*, *Teſtamentariâ de Adminiſtratione*, et in Cauſâ *temerariæ Adminiſtrationis:* Et primò, de *Cauſâ Matrimoniali.*

Quomodo in *Matrimoniali?*

III. Si Vir egerit contra Mulierem, in *Cauſâ Matrimoniali*, et iſta Mulier aut ſolemnizavit, aut contraxit Matrimonium cum alio, Ille *Tertius* (*b*), ſi vult, poteſt (in dictâ Cauſâ *Matrimoniali*) intervenire, pro Intereſſe ſuo, *in quâcunque parte Litis*, etiam *poſt Concluſionem in Cauſâ* (ſive venerit *aſſiſtendo* (*c*), ſive (*d*) *removendo*) etiam licèt habuerit Notitiam *Pendentiæ Litis*, et *Probationum Actoris*:

In quacunque parte Litis,

Aſſiſtendo, ſeu removendo.

IV. Ratio

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Tertius intervenire poteſt.*] Quamvis (in Foro Contradictorio) quà *Partes in Judicio*, communiter occurrunt (ſolummodo, adinvicem contendentes) *Actor*, et *Reus*; Acta tamen, inter *duos*, non præjudicant *tertio*; niſi ſciens ſit, et Defenſione (ſibi competenti) non utatur.

2 In quibuſdam, igitur, caſibus (nempe de Matrimonio, Beneficio Eccleſiaſtico, de Teſtamentis, et Adminiſtrationibus bonorum abinteſtatò decedentium, et in ſimilibus Cauſis) *Tertius* etiam intervenire ſolet, in Judicio, *pro Intereſſe ſuo*, quoties hujuſmodi Cauſæ Bona, vel ejus Perſonam, in aliquo, tangunt:

3 De Jure enim, *Nullus auditur, cujus non intereſt.*

4 Cùm itaque vel *Actor*, vel *Tertius* (intervenire volens,) prætendit *Intereſſe*, et negatur hoc, ex adverſo; nempe, *ſe ullum, in iſtâ Cauſâ, habere Intereſſe*; inſuper allegando, *Nihil ad ejus Petitionem eſſe decernendum, donec conſtiterit de Intereſſe ſuo, in hâc parte:*

5 Tunc *Intereſſe* ſuum probare tenetur; quodque ſi probaverit, obtinebit Expenſas; ſecùs, cadet, in Expenſis condemnatus.

(b) *Ille Tertius*] Id eſt; Vir ille cum quo Mulier conventa contraxit, vel ſolemnizavit Matrimonium.

(c) *Aſſiſtendo*] Scilicet, Partem conventam.

(d) *Removendo*] Scilicet, Partem conventam, cum Actore colludentem.

IV. Ratio eſt ; quia eſt *Cauſa favorabilis* (*e*), et in his *Cauſis Matrimonialibus*, vertitur *Periculum Animæ* ; Et ideo *Publicatio Teſtium*, et *Concluſio in Cauſâ*, non obſtant quin *Tertius* [allegans priorem Contractum, ac prius Matrimonium, ac fidem faciens *quòd non proponit hoc ſuum Intereſſe, animo malitioſo, aut differendi Litem, et quòd credit ſe poſſe illud probare*] admittendus eſt ad allegandum, proponendum, et probandum hujuſmodi Intereſſe, non obſtante *Publicatione Teſtium*, et *Concluſione* in Cauſâ.

Ratio : *Matrimonialis* eſt Cauſa *favorabilis* : In ea vertitur Periculum Animæ. *Juramentum* Intervenientis.

Quando ſiſtitur Proceſſus.

V. In cæteris verò caſibus ſupraſcriptis (*f*), *Interveniens* (pro Intereſſe) debet, et tenetur procedere in *eodem ſtatu*, quo Cauſa fuit cùm interveniebat, et non debet ſiſtere Proceſſum, quin *Actor* poteſt procedere contra *Reum*, ac ſi *Tertius* non interveniſſet :

Quando Interveniens *non* impedit Proceſſum ;

VI. Hoc tamen intellige, *ſi iſte* TERTIUS *venerit*, *Ad aſſiſtendum Reo* : Secùs, *ſi removendo Reum, colludentem* (*cum Actore*) *in Præjudicium dicti Tertii* :

Scilicet, *aſſiſtendo*, Secùs, *removendo*.

VII. Nam, in iſto caſu, iſte *Tertius* poteſt ſiſtere Proceſſum contra *Reum* ; Oportet tamen hunc *Tertium* ſpeciſicè allegare dictam *Colluſionem*, et cauſas *ob quas* REUS *removendus eſt* :

Colluſio *ſpecificè* ſit alleganda :

VIII. Et non ſufficit (ſaltem ut, a Doctiſſimis, audivi) huic *Tertio* allegare generaliter, aut in communi formâ (videlicet) *Omnibus melioribus, et efficatioribus viâ modo et Juris formâ et cauſâ, atque ad omnem quemcunque Juris effectum* ; (ſed unà cum his verbis generalibus) dicendum eſt ; *Et præſertim animo removendi* REUM, *et detegendi Colluſionem, inter* REUM, *et* ACTOREM, *in Præjudicium iſtius* TERTII.

Non ſufficit Allegatio *generalis*.

Forma *Specificationis*.

IX. In Cauſâ etiam *Beneficiali*, [utpote, in Negotio *Duplicis Querelæ*,] ſi agatur de *tuo Beneficio*, inter *Epiſcopum* et alium Clericum, ad *illud* præſentatum, et pro ſuâ *Inſtitutione* inſtantem ;

In Cauſa *Duplicis Querelæ*, inter Epiſcopum et Clericum præſentatum,

X. In quo caſu, *Judex* (ad quem eſt, in hoc caſu, querelatum) pronunciare ſolet, *pro Juriſdictione ſuâ*, et decernere *querelantem eſſe inſtituendum* in dictum *Beneficium* [ut in Titulo, *De Petitione* (*g*) *Procuratoris, et Decreto Judicis, cùm Duplex Querela ſit relata, et Epiſcopus non comparuerit* :]

Pronunciatur pro Juriſdictione,

Decernitur Inſtitutio ad Beneficium,

XI. Quia ; aliquando *Epiſcopus* non vult allegare *Jus tuum* : Hoc eſt ; *Quòd Tertius poſſidet Beneficium, et quòd Eccleſia ſit plena de perſonâ iſtius Tertii* :

(Intereſſe *Tertii poſſidentis* non allegato)

XII. Expedit igitur ut TERTIUS, in hoc caſu (ne alius ſuperinſtituatur in ejus Beneficium) interveniat, *pro Intereſſe ſuo*.

Interveniat ergo *Tertius*, pro Intereſſe : Ratio.

XIII. Simi-

OBSERVATIONES.

(*e*) *Eſt Cauſa favorabilis.*] De ſpeciali Prærogativâ, ſive Privilegio Cauſæ *Matrimonialis*, vide *Tit.* 205.

(*f*) *In cæteris verò caſibus ſupraſcriptis.*] ſcilicet, in Cauſis Beneficialibus, Teſtamentariis, deque Adminiſtrationibus, &c. *in* §. 2. *ujus Titu i mentionatis*.

(*g*) *Ut in Titulo de Petitione, &c.*] ide *Tit.* 163. §. 2, 3.

In Causâ *Testamentariâ*, interveniat *Legatarius*;

XIII. Similiter (*h*), in *Causâ Testamentariâ*; si tibi *Legata* (maximè si *Pinguia*) fuerint relicta, *Executor* cupiens Testamentum (in quo hujusmodi tua Legata continentur) infirmari, et per Judicis Sententiam pro nullo declarari, et ita evitare Solutionem Legatorum, solet (seu, saltem, potest) colludere cum *aliquo* ex proximis Consanguineis defuncti, vel aliis (habentibus Interesse (*i*), si defunctus decesserit abintestatò) ad vocandum (*l*) eundem Executorem, *ad probandum hujusmodi Testamentum, per Testes*:

Ne Executore voca o ad probandum (quod infirmari cupit) Testamentum,

Deficientibus (collusorie) Probationibus, obtineat *colludens Actor*:

XIV. Et tunc, Executore (quamvis, pro formâ, allegavit Testamentum, et acceptavit in se Onus, illud per Testes probandi) deficiente in Probatione ejusdem Testamenti, Iste *Colludens Actor* potest Sententiam obtinere, *contra hoc Testamentum*.

Vel cùm Executor vocaverit proximum Consa guineum colludentem, ad videndum probari, obtineat *colludens Reus*.

XV. Hoc etiam fieri potest, si *Executor* vocaverit *aliquem* ex proximis Consanguineis defuncti (secum colludentibus) *ad videndum Testamentum probari, per Testes*, [ut in Titulo, *De Causis* (*m*) *tractandis in Curiâ Prærogativæ Cantuariensis*] (*n*).

In Causa *Legati*. *Plura* sunt Legata;

Non sufficit ad *omnia*;

Colluditur cum *Amicis* Legatariis.

XVI. His etiam addi potest *Causa Legati*: Nam *Executor*, non habens *Sufficientiam* bonorum ad solvendum *omnia Legata*, volens tamen *id Residuum*, quod habet, solvi quibusdam *suis Consanguineis*, vel *Amicis*, *Legatariis*, colludere poterit cum *eisdem*, ut instituant Actiones contra eum, *pro Legatis hujusmodi*, et obtineant *Sententiam* Judicis *pro integris Legatis*:

Ut obtineant *integra*:

Liberatur Executor;

Plenè administravit, *Cæteris* insolutis:

XVII. In quo casu, liberatur *Executor*, per *Sententiam Judicis*, si hæc *Legata adjudicata* persolverit, et (eis persolutis) *plenè administraverit bona*; ita ut *nulla bona* remaneant in manibus suis, ad Solutionem *cæterorum Legatorum*.

Ita fuit adjudicatum.

XVIII. Sed quære tamen, in hoc casu; *Utrum Executor, sciens plura deberi Legata, per hanc Sententiam, liberatur?* Ita Judicari novi.

Intervenirent ergo *cæteri*,

XIX. Quàm necessarium est igitur, ut *cæteri Legatarii* (quamprimùm ad eorum notitias pervenire possit, prædictas Causas Collusorias *Substractionum Legatorum* institutas esse) *interveniant*, *pro eorum Interesse*, et (in eodem Judicio) petitiones faciant, *pro eorum Legatis*; vel ut, saltem, *id quod reliquum est*, ex bonis Testatoris, in manibus Executoris, *Æquis Portionibus*, *persolvatur* omnibus hujusmodi

Pro Legatis *suis*, (Saltem juxta *Ratam*) solvendis.

OBSERVATIONES.

(h) *Similiter.*] Scilicet; *expedit ut Tertius interveniat, pro Interesse suo*, in Causâ Testamentariâ, &c. *ut supra*.

(i) *Habentibus Interesse.*] Scilicet, in Administratione bonorum defuncti.

(l) *Ad vocandum,*] Nempe, ut idem *Consanguineus*, vel Pars habens (ut suprà) *Interesse*, citet Executorem.

(m) *Ut in Titulo, de Causis*, &c.] Vide *Tit.* 6. §. 5.

(n) *Cantuariensis.*] Hìc pergit. *MS.* "Et "*comparente Collusore, Executor allegaverit, et* "*exhibuerit Testamentum, ac assumpserit, in se,* "*Onus probandi per Testes, et defecerit in Pro-* "*batione ejusdem; et Reus colludens, ob defectum* "*Probationis, obtinuerit Sententiam contra Test-* "*amentum.*

hujuſmodi Legatariis, juxta *Ratam*, et *Quantitatem* cujuſlibet Legati ? (*o*).

TITU-

OBSERVATIONES.

(o) 1 *Hactenus* de *Curiis* ; de *Diebus*, in eiſdem, pro *Juridicis* obſervatis ; de *Judicibus* ; de *Cauſis* in Foro Eccleſiaſtico tractandis ; deque *Partibus* in Judicio : Deinceps autem inveſtigandum eſt, de *Ordine Judiciorum*, in Curiis Eccleſiaſticis, et Cauſis hujuſmodi, obſervando, *a primâ in Jus vocatione, Sententiam uſque definitivam* : Hìc, ergo, *Practicam Formam hujuſmodi* in pauca conferamus.

Synopſis Praxeôs

In

CURIIS ECCLESIASTICIS ;

Seu

Summarium

Proceſſûs Judiciarii.

JUDICIUM *ex tribus* conſtat (Videlicet)
- *Principio* ; quod eſt — *Litis Conteſtatio.*
- *Intermediis* ; quæ ſunt — *Probationes.*
- *Fine* ; qui eſt — *Sententia.*

2 *Litis Conteſtationem* præcedunt nonnulla (quæ *Præparatoria Judicii* appellantur) utputà ;
Citatio :
Certificatorium :
Procuratoris Conſtitutio :
Libelli Oblatio.

3 Sequuntur nonnulla (ſcilicet)
Reſponſio Partis Principalis :
Termini Probatorii Datio.

4 *Probatio fit*, vel per
- *Reſponſa* ;
- *Teſtes* ; in quibus obſervantur
  - *Productio* ;
  - *Examinatio* ;
  - *Publicatio* ;
  - *Exceptiones.*
- *Inſtrumenta* ; in quibus occurrunt
  - *Exhibitio* ;
  - *Probatio* ;
  - *Exceptiones* ;
  - *Scrutinium* ;
  - *Collatio.*

5 *Sententiam* etiam quædam præcedunt, videlicet ;

Terminus
- *ad proponendum omnia*, in Cauſis Plenariis ;
- et
- *ad audiendum Sententiam, ex primâ Aſſignatione*, in Summariis ;
- et
- *ad concludendum*, in Plenariis : *Informationes.*

6 Quædam ſequuntur (quæ *Poſteriora Judicii* appellantur) nempe ;
Executio rei judicatæ :
Taxatio Expenſarum.

7 Quædam ſunt alia, *quâlibet parte Judicii*, contigenter (ut Occaſio fert) occurrentia, nimirùm ;
Contemptus :
Contumacia :
Excommunicatio :
Abſolutio :
Oblatio :
Sequeſtratio :
Juramentum :
Expenſæ.

8 *Judicii Ordinarii* faciunt alii tres partes ſubſtantiales, hoc modo, videlicet ;
Prima durat a primo Actu, uſque ad *Litis Conteſtationem.*
Secunda, a Litis Conteſtatione, uſque ad *Concluſionem in Cauſâ.*
Tertia, ab eâ, uſque ad *Sententiam definitivam.*

9 OMNES CAUSÆ, quæ in Foro *Eccleſiaſtico* moventur, ſunt

Vel Cauſæ
- *Officii*,
- vel
- *Inſtantiæ.*

10 Omnes Cauſæ *Officii* ſunt

Vel ex Offici
- *mero*,
- vel
- *promoto.*

11 Om es Cauſæ *Officii* ſunt

Vel pr
- *Crimine commiſſo*,
- vel
- *Suſpicione Criminis.*

12 Proceditur ex *Officio mero*, quando Judex procedit contra Criminoſum, ſuper *Petitione* alicujus, *Accuſatione*, ſeu potiùs *Detectione :*

13 Et tunc Cauſa deſcribitur, *Officium Domini contra* A. B.

14 Proce-

OBSERVATIONES.

14 Proceditur ex *Officio promoto*, quando aliquis *defert Accusationem*, et *Causam prosequitur*:

15 Et tunc Causa describitur, *Officium Domini promotum per* C. D. *contra* A. B.

16 Omnes Causæ *Instantiæ* sunt { *Plenariæ*, vel *Summariæ*.

17 *Plenariæ* sunt Causæ, quando proceditur, observato Juris Ordine, et Solemnitate; videlicet, *Litis Contestatione*, interveniente Termino *ad proponendum omnia*, et Termino, *ad concludendum*.

18 Causæ *Summariæ* sunt, quando proceditur summariè, et de plano, sine Juris Solemnitate; hoc est, non servatâ *Litis Contestatione*, Termino *ad proponendum omnia*, nec Termino *ad concludendum*.

19 Forma procedendi, in *Causâ Plenariâ*, ad Instantiam Partis, talis est, videlicet;

20 Extractâ primùm, et executâ *Citatione*, *Certificatorium* fieri, de *Executione* dictæ *Citationis*:

21 Idque fieri potest, vel per *Juramentum* Partis (id est; ejus qui Citationem hujusmodi fuerit executus)

22 Vel per *Certificatorium* in Scriptis conceptum, et *authenticè* sigillatum, et communitum.

23 Introducto hujusmodi *Certificatorio*, Procurator Partis Agentis debet, primò et ante omnia, exhibere *Procuratorium* suum pro eâdem Parte, et facere se Partem pro eâdem:

24 Et debet exhibere *Mandatum Citatorium*, cum *Certificatorio* prædicto.

25 Et si Pars non comparuerit, debet petere eam *præconizari*:

26 Et si tunc non comparuerit, debet accusare ejus *Contumaciam*, et petere eam, in pœnam Contumaciæ suæ hujusmodi, *excommunicari*.

27 Si Pars Rea *comparuerit personaliter*, Procurator Actoris potest, in ejus præsentiâ, dare *Libellum*, et petere eam moneri, *ad respondendum* hujusmodi Libello, et *ad comparendum singulis Sessionibus, usque ad Sententiam definitivam, inclusivè*, vel per se, vel per Procuratorem suum legitimè constitutum:

28 Sed nota; quòd *inclusivè* significat Sententiam latam.

29 Sin autem *Libellus* non sit paratus, potest moneri Pars Rea, *ad interessendum, ad recipiendum Libellum, in proximum diem Juridicum*.

30 Si verò Pars Rea *Procuratorem habeat in Judicio*, Procurator Actoris potest, et debet arctare eum, *ad exhibendum Procuratorium pro Reo*:

31 Et postquam exhibuit *Procuratorium*, ac fecit se Partem pro eodem (quoniam est Judicium inane, et nullum, nisi Procuratores hinc-inde exhibuerint, et fecerint se Partes pro Dominis suis) exhibitis hincinde Procuratoriis, Procurator Actoris debet dare *Libellum*, et petere *Responsum* eidem:

32 Hujusmodi *Responsum* inducit *Contestationem Litis*, sine quâ nullo modo procedi potest, in *Causis Plenariis*; ut suprà dictum est.

33 *Lite contestatâ*, Procurator Actoris debet *petere Decretum pro Parte Principali, repetere Libellum, et petere eum repeti per Judicem, in vim Positionum et Articulorum*:

34 Vel si Ille non petierit, Procurator Partis Adversæ debet arctare eum, ad petendum *Terminum ad probandum*.

35 Assignato *Termino Probatorio*, competit Procuratori Actoris, infra illum Terminum, *producere Testes, et procurare eos examinari*:

36 Idque fieri potest, vel sistendo eos *personaliter in Judicio*, vel petendo *Commissionem* ad partes, in quibus *Testes* degerint;

37 Debetque (regulariter) *producere Partem Principalem*, infra Terminum prædictum.

38 *Instrumenta* verò permittatur producere, quandocunque *ante* (imò Instrumenta noviter inventa, *post*) *Conclusionem in Causâ*.

39 Si *Testes producantur*, vel in *Judicio*, vel per *Commissionem*, in partibus in quibus degit Procurator Actoris, debet cavere ut habeat *præsentiam Procuratoris Adversi*, vel quòd hujusmodi Productio fiat *in pœnam Contumaciæ* ejusdem; alioquin *Productio* hujusmodi, et *Probatio per Testes* facta, est (*ipso Jure*) nulla.

40 *Productis Testibus*, eisque *juratis*, et *examinatis*, Procurator Actoris debet petere *Publicationem Testium*; idque in *præsentiâ Partis Adversæ*, vel *ejus Procuratoris*, aut in *pœnam Contumaciæ*; alioquin non valet:

41 Peti solet etiam Publicatio, *salvâ Examinatione Testium productorum*; seu *salvâ repetitione Testium, aliàs examinatorum*:

42 Et, si speret Intentionem suam sufficienter esse probatam, debet in *Causâ Plenariâ*, petere Terminum *ad proponendum omnia*;

43 In *Summariâ* verò, Terminum assignari *ad audiendum Sententiam ex primâ*:

44 Hocque peti potest, et solet, *salvâ Examinatione Partis Principalis*, casu quo non fuerit examinata.

45 In Termino assignato *ad proponendum omnia*, in *Plenariis*, et *ad audiendum Sententiam ex primâ*, in *Summariis*, Procurator Rei debet *excipere contra Testes* Partis Adversæ, vel *proponere Defensionem suam*: Alioquin excluditur, in perpetuum, in illâ Instantiâ; quia si nihil actum sit, in illo die, *Conclusio Causæ* tacitè inducitur.

46 Si Procurator Partis Reæ *exceperit contra Testes*, vel *Materiam aliquam proposuerit*, ad Defen-

OBSERVATIONES.

Defenſionem Cauſæ; *ſimilis Dilatio* illi concedenda eſt, *ad Probationem ſuam faciendam*, prout Actori fuerat conceſſa; et *ſimilis Modus procedendi* eſt obſervandus;

47 Quoniam *Reus*, in proponendo aliquid, quaſi *Actor* devenit.

48 *Similis Dilatio media* intervenire ſolet, in *Replicatione* Actoris, et *Duplicatione* Rei.

49 Factis *Probationibus*, et *Publicationibus* omnibus hincinde petitis, procedendum eſt *ad Concluſionem*, in *Cauſâ Plenariâ*, per Terminum petitum *ad proponendum omnia*:

50 Atque in illo Termino, ſive die, per Procuratores utroſque, aut eum qui plus confidit in Cauſâ, exhiberi debent *omnia Acta inactitata*, aut *Inſtrumenta*; et Terminus peti debet *ad concludendum*:

51 In illo Termino, *concludi debet, cum Judice*; et Terminus peti debet, et aſſignari *ad audiendum Sententiam*:

52 Quo die, *ad audiendum Sententiam*, adveniente, dicat Procurator: *Porrigo Sententiam, quam peto ferri*:

53 *Similiter* etiam, pro Parte ſuâ, dicat Procurator Adverſarii; vel *peto Juſtitiam*.

54 ORDINEM *hujuſmodi* JUDICIORUM obſervare, et *in Methodum accommodiſſimam Operi ſuſcepto* componere, ſedulò equidem (et quatenus modici patiuntur ingenii vires) lucubravi; et accuratè (quoad potui) *ad Modum procedendi*, ſecundùm *Analyſin* infra ſcriptam, hoc in Opere, contexui.

Ordo Judiciarius.

- De *Curiis*.
  - De *Diebus Juridicis*.
- De *Judicibus*.
- De *Cauſis*.
- De *Partibus in Judicio*.
- De *Citatione*;
  - De Foro competenti.
  - Stylus Judicum.
  - Citatio primaria.
  - Executio Citationis.
  - Decretum, viis et modis.
- De *Certificatorio Citationis*;
  - Certificatorium commune.
  - Certificatorium authenticum.
  - Objectio contra Certificatorium.
- De *Contemptu*;
  - Petitio Decreti Contemptûs.
    - *Ob* Curiæ Vilipendium:
    - *Ob* Violationem Inhibitionis:
    - *Ob* Commiſſariorum Neglectum.
  - Proceſſus *de* Contemptu;
    - Articuli.
    - Productio Partis.
    - Reſponſa.
    - Probatio.
    - Sententia.
- De *Contumaciâ*;
  - Exhibitio Citationis.
  - Pœna Contumaciæ.
- De *Excommunicatione*;
  - Sententia Excommunicationis.
  - Denunciatio;
    - Excommunicatus obduratus.
    - Excommunicatus perjurus.
    - Excommunicationis participes.
  - Corporis Captio.
- De *Abſolutione*;
  - Depoſitum, apud Acta.
  - Corporis Deliberatio.
- De *Procuratoris Conſtitutione*;
  - Procuratorium ad Lites.
  - Aſſignatio Advocatorum, *et* Procuratorum.
  - Subſtitutio Procuratoris.
  - Procurator functus Officio.
  - Procurator non functus Officio.
- De *Libelli Oblatione*;
  - Dimiſſio, in non proſequendo.
  - De petitione Libelli:
  - De non libellando.
  - Dimiſſio, in non libellando.
  - Oblatio Libelli, *plenarie*; *ſummariè*.
  - Error Scriptoris revocandus.
- De *Litis Conteſtatione*;
  - Exceptiones peremptoriæ.
  - Conteſtatio Litis.
- De *Reſponſione Partis Principalis*;
  - Decretum pro Reſponſis.
  - Commiſſio pro Reſponſis.
  - Productio Partis Principalis;
    - Proteſtatio tempore Productionis.
  - Reſponſio per Syndicum;
    - Proteſtatio tempore Exhibitionis Reſponſorum.
  - Revocatio Confeſſionis Judicialis.
  - Reſponſio inſufficiens;
    - Petitio.
    - Declaratio pro confeſſo.
  - Reſponſorum Recuſatio;
    - Excommunicatio.
- De *Termino Probatorio*;
  - Terminus utrique communis.
- De *Teſtium Productione*;
  - Compulſorium.
  - Teſtium Viatica et Expenſæ.
  - Productio Teſtium.
  - Productio poſt Publicationem.
  - Productionis Impedimenta.
- De *Teſtium Examinatione*;
  - Interrogatoria.
  - Examinatio in Regiſtro.
  - Examinatio vigore Commiſſionis;
    - Conceſſio Commiſſionis.
    - Subſtitutio Procuratoris

OBSERVATIONES.

- De *Testium Examinatione*;
  - Examinatio vigore Commissionis:
    - Procuratoris.
    - Præsentatio Commissionis.
    - Executio Commissionis.
    - Certificatorium Executionis Commissionis.
    - Exhibitio Commissionis executæ.
    - Renovatio Commissionis.
    - Commissio, sub mutuæ Vicissitudinis obtentu.
- De *Testium Depositionum Publicatione*
  - Publicatio.
- De *Exceptionibus contra Testes*;
  - Interrogatoriis non plenè responsum.
  - Testium Reprobatio.
  - Testium Corroboratio.
  - Testis a Litigatoribus infamatus.
- De *Instrumentis exhibendis*;
  - Exhibita;
    - Exhibitio.
    - Protestatio.
    - Responsa.
  - Scrutinium;
    - Petitio.
    - Monitio.
    - Processus.
- De *Juramentis*;
  - Juramentum Calumniæ.
  - Juramentum Suppletorium.
- De *Expensis retardati Processus*;
  - Retardatus Processus.
- De *Terminis ad proponendum omnia*; et *ad audiendum Sententiam, ex primâ*;
  - Conclusionis
    - Præparatoria, *et*
    - Impedimenta.
- De *Causæ Conclusione*;
  - Conclusio
    - Super Articulo emergente.
    - In Causâ Plenariâ.
    - In Causâ Summariâ.
- De *Informationibus, in Causis*;
  - Informatio.
- De *Decreto Interlocutorio, Sententia definitivæ vim habente*;
  - Interlocutorium.
- De *Sententiâ, in Scriptis, definitivâ*;
  - Sententia;
    - In pœnam Absentiæ: Parte demortuâ:
    - Parte præsente;
      - *Protestatio de appellando.*
  - Querela Nullitatis.
- De *Executione rei judicatæ*;
  - Executio Sententiæ.
  - Liquidatio rei judicatæ.
- De *Expensis Litis*;
  - Monitio pro Expensis;
    - Decretum.
    - Executio Decreti.
    - Non Solutio.
    - Excommunicatio.
  - Sors principalis *et* Expensæ;
    - Renovatio Monitionis.

55 In quibusdam *verò* Causis, *quædam sunt alia* (præter hæc in Ordinario Processu) *specialiter agenda*; rebus e variis in hujusmodi Causis *particulariter* incidentibus et emergentibus (ejusmodique Causis *propriè* spectantibus) *exorta*; diversis inque Judicii partibus *occurrentia*: Causas igitur hujusmodi (in *Methodum* etiam (quàm accuratè possumus) *reducta*, seorsim lubet (ut hìc infrà) potiùs disponere.

- De *Causis Criminalibus*;
  - *Visitatio*:
  - *Inquisitio*;
    - Citatio.
    - Citatio, *et* Certificatorium.
    - Comparitio.
    - Responsio.
    - Interrogatoria.
    - Sententia.
  - *Accusatio*;
    - Promotor voluntarius.
  - *Denunciatio*;
    - OEconomus.
    - Purgatio.
    - Compurgatores.
    - OEconomi, *et* Accusatores.
- De *Causis Beneficialibus*;
  - *Duplex Querela*;
    - Modus Executionis.
    - Viis *et* modis.
    - Tempus deliberatorium.
    - Certificatorium.
    - Episcopus non comparens.
    - Juramentum instituendi.
    - Objectiones contra Institutionem.

De

OBSERVATIONES.

- De *Causis Beneficialibus*;
  - *Jus Patronatus*;
    - Citatio.
    - Articuli.
    - Processus.
  - *Dilapidationes*;
    - Institutio Actionis.
    - Excusatio.
    - Inspectio.
    - Defalcatio.
  - *Decimæ*;
    - Monitio.
    - Certificatorium.
    - Processus contra non solventes.
    - Consuetudo.
    - Oblatio.
    - Sequestratio Fructuum.
    - Restitutio Termini Probatorii.
    - Executio Sententiæ.
- De *Causis Matrimonialibus*;
  - *Causa Matrimonium tangentes*;
    - Institutio Actionis.
  - *Factitatio Matrimonii*;
    - Processus in Causâ.
    - Justificatio Jactitationis.
  - *Matrimonium*, et *Sponsalia*;
    - Citatio.
    - Edictum publicum.
  - *Sequestratio Fœminæ*;
    - Ad respondendum.
    - Pendente Lite.
  - *Matrimonium Clandestinum*;
    - Pœna clandestinè solemnizantium.
  - *Matrimonium legitimè solemnizatum*;
    - Causa Privilegiata.
  - *Sumptus*, et *Alimonia*;
    - Pro Parte Reâ.
    - Pro Parte Actrice.
  - *Expensarum* aut *Absolutio*, seu *Condemnatio*;
    - Victor aliquando condemnandus.
    - Victus aliquando absolutus.
  - *Executio Sententiæ, pro Matrimonio solemnizando*;
    - Executio rei judicatæ.
  - *Adulterium*;
    - Judicis Indagatio.
    - Inter Partes: *Compensatio*.
    - Inter Partes: *Condonatio*.
  - *Adulterium*, sive *Sævitia*;
    - Sententia.
- De *Causis Matrimonialibus*;
  - *Restitutio Obsequiorum Conjugalium*;
    - Restitutionis Impedimenta.
  - *Nullitas*, ob *Defectum*.
    - Causâ Frigiditatis.
- De *Causis Testamentariis*;
  - *Testamenti Probatio, communi Formâ*;
    - Juramentum.
  - *Administratio abintestatò decedentis*;
    - Juramentum.
  - *Temeraria Administratio*;
    - Institutio Actionis.
    - Sententia:
    - Ejusdem Executio.
    - Expensæ.
  - *Testamenti Probatio, per Testes*;
    - Citatio, cum Intimatione.
  - *Declinatio Fori, et Probatio Jurisdictionis*.
    - Bona notabilia.
  - *Comparatio Manuum, seu Characterum*;
    - Comparatores.
  - *Inventarium* et *Computus*;
    - Actoris Interesse.
    - Computantis præsentia.
    - Formulæ Dictatio.
    - Beneficium Exhibitionis.
    - Juramentum Computantis generale.
    - Juramentum de minoribus Summis.
    - Commissio, pro Juramenti præstatione.
    - Exceptiones.
    - Justificatio.
    - Literæ Acquietantiales.
  - *Curatores*, *Minores*, *Legatum*;
    - Minor septem Annis.
    - Minor septennium excedens.
    - Commissio, pro Curatore.
    - Procuratorium, pro Curatore.
    - Libellus Legati, pro Minore.
    - Cautio indemnificatoria.
    - Solutio Curatori.

OBSERVATIONES.

- De *Cauſis Teſtamentariis*;
  - *Legata*;
    - Citatio.
    - Teſtamentum celatum, *ſeu* ſuppreſſum.
    - Æqualis Diviſio.
    - Oblatio
      - *realis.*
      - *verbalis.*
      - *conditionalis.*
      - *Debitorum.*
    - Oblationis Recuſatio.
    - Plena Adminiſtratio.
- De *Cauſis Diffamationum*;
  - *Anni Lapſus, a Verborum Prolatione*;
    - Inſtitutio Actionis.
    - Conſtitutio Provincialis.
  - *Libellus famoſus*, ſeu *Diffamatio in Scriptis*;
    - Forma Libelli.
  - *Teſtium, in Exceptionibus, Diffamatio*;
    - Inſtitutio Actionis.
    - Libellus.
    - Probatio unius.
    - Juſtificatio alterius.
  - *Reconventio*;
    - Mutua Petitio.
  - *Executio Sententiæ*;
    - Sententia.
- De *Provocationibus*;
  - *Declinatio Fori, Judici ſuſpecti*;
    - Provocatio, *ante* Litis Ingreſſum.
    - Intimatio Provocationis, *ante* Litis Ingreſſum, interpoſitæ.
    - Cauſarum Provocationis Probatio.
- De *Recuſatione Judicis*;
  - *Declinatio Fori, Judicis ſuſpecti*;
    - *Poſt* Litis Ingreſſum, Recuſatio.
- De *Duplici Querelâ*;
  - *Reſcriptum Superioris, ad Inferiorem, pro Juſtitiâ miniſtrandâ*;
    - Juriſdictionis Devolutio.
- De *Appellationibus*;
  - *Appellatio, ab eodem, ad eundem*;
    - A Delegato, ad Delegantem.
    - A Foro Archiepiſcopi limitato, ad Officialem Principalem.
  - *Appellationes a Gravamine*, vel *a Sententiâ*;
    - Appellationis duo genera.
  - *Appellatio a Gravaminibus, in genere*;
    - Appellatio in Scriptis.
- De *Appellationibus*;
  - *Appellatio a Gravaminibus*; *in Specie.*
    - A Rejectione Allegationis.
    - Ab injuſtâ Excommunicatione.
    - A Dilatione Juſtitiæ.
    - Ab Expenſarum Taxatione.
    - Citatio contra Judicem, a Quo.
    - Proceſſus Judiciarius.
    - Conſenſus in Cauſâ principali.
  - *Appellatio a Sententiâ.*
    - Vinculum appellandi a Sententiâ.
  - *Appellatio, apud Acta*; *a Sententiâ*;
    - Appellatio, vivâ voce.
  - *Aſſignatio Apoſtolorum.*
  - *Aſſignatio ad recipiendum Apoſtolos.*
  - *Aſſignatio Apoſtolorum refutatoriorum.*
  - *Appellatio*;
    - in Scriptis, a Sententiâ.
    - in Scriptis, a Sententiâ, *vel* Decreto Interlocutorio, Sententiæ vim habente.
  - *Inſtrumentum Appellationis.*
  - *Adhæſio.*
  - *Inhibitio, et Citatio*;
    - E Curiis Archiepiſcopi.
    - E Curiâ Regiâ Delegatorum.
  - *Inhibitio, cum Abſolutione in diem.*
  - *Abſolutio ſimpliciter.*
  - *Attentata*;
    - *tempore latæ Sententiæ*;
      - Revocatio Sententiæ.
    - *poſt Inhibitionem*;
      - Revocatio Attentatorum.
  - *Decretum ad proſequendum*;
    - Proteſtatio.
    - Dimiſſio cum Expenſis.
  - *Comparitio Appellati*;
    - Proteſtatio.
  - *Libellus Appellatorius*;
    - Petitio Libelli.
    - Datio Libelli.
  - *Proceſſus Judicis, a Quo*;
    - Expenſæ Tranſmiſſionis.
    - Exhibitio Proceſſûs.
    - Compoſitio pro Proceſſu.

De

OBSERVATIONES.

- De *Appellationibus*;
  - *Exhibitio Appellationis.*
  - *Probationes.*
  - *Desertio Appellationis*;
    - Terminus Juris.
    - Terminus Hominis.
    - Decretum ad dicendum causam.
    - Modus procedendi.
    - Allegatio.
    - Probatio.
  - *Desertionis Impedimenta*;
    - Terminus Juris.
    - Terminus Hominis.
    - Protestatio.
    - Allegatio.
- De *Appellationibus*;
  - *Admissio in secundum Fatale*;
    - Annus secundus integer.
    - Pars Anni secundi.
  - *Executio rei judicatæ*; *Sententia remissoria*;
    - Sors principalis, et Expensæ.
    - Expensæ.
  - *Executio Sententia remissoriæ*:
    - Expensæ.
  - *Expensarum Excusatio.*
  - *Expensarum Compensatio*;
    - Duæ Sententiæ.
- De *Episcopis confirmandis*;
  - *Modus procedendi.*

TITU-

TITULUS XV.

De Foro Competenti.

De Jurisdictione *Judicum Curiarum de* ARCUBUS, et AUDIENTIÆ; *et in quibus casibus* Pars citari possit *ad comparendum extra Diœcesin,* seu *Jurisdictionem, ubi habitat.*

Electio Fori.

I. QUIA, ut suprà dictum est (*a*), consimiles Causæ tractantur in Curiâ de *Arcubus*, et *Audientiæ*, datur Actori *Electio Fori*; utrum (scilicet) Causam suam instituere voluerit in *Curiâ* de *Arcubus*, vel *Audientiæ* (*b*):

Citatio *extra non potest*, extra Diœcesin:

II. Ita tamen, *ut Nemo originaliter sit citandus* (*c*) *ad comparendum extra Diœcesin*, sive *Jurisdictionem Peculiarem in quâ moratur*; nisi in casibus subscriptis (*d*), videlicet:

Quædam *Exceptiones*; scilicet; *Potest*,

[1] *In Lite pro Excessu*, seu *Neglectu, contra quemvis Jurisdictionem exercentem*:

III. *Nisi* LIS instituatur pro *Excessu commisso, Munereve neglecto*, vel *omisso* (contra fas, et æquum) per quemvis *Episcopum, Archidiaconum, Officialem, aliamve Personam Jurisdictionem Ecclesiasticam habentem*; sive per *ullum omnino* JUDICEM ECCLESIASTICUM:

[2] In *Appellationibus*:

IV. Vel *nisi* in *Causâ Appellationis* procedatur:

[3] In *Querelis*:

V. Vel *nisi* agatur ex Causâ legitimâ, in quâ *alterutra Partium sentiet, seu conqueretur, se gravatam et læsam*, per *Ordinarium Loci*, per ejus *Substitutos*, vel *Ministros*, post inceptam, vel inchoatam Litem quamcunque, coram eodem *Ordinario*:

[4] Quando *nollet Ordinarius procedere*:

VI. Vel *nisi* Episcopus, aliusve Judex immediatus Ordinarius *non audeat*, vel *nollet procedere* contra Partem coram eo veniendam:

[5] *Cùm Ordinarius habet Interesse*:

VII. Vel *nisi* Episcopus, aut ipse Ordinarius Loci (ubi Causa ventilanda est) *prætenderit, seu habuerit, Interesse in hujusmodi Negotio*, directè, vel indirectè:

[6] *Ubi fit Renunciatio Jurisdictionis*:

VIII. Vel *nisi* Episcopus, aut alius inferior Judex habens Jurisdictionem Ecclesiasticam, *suo proprio Juri, aut Titulo renunciârit*, vel (per quamcunque Commissionem) *rogaverit*, vel *requisiverit*

[7] *Si fiant Literæ Requisitoriales*:

Archiepiscopum, ejusve Officialem, aut Auditorem, quatenus ad se assumere, et debitè examinare, et terminare hujusmodi Causam velit.

IX. Vel

OBSERVATIONES.

(a) *Ut suprà dictum est.*] Scilicet, in *Tit.* 5. §. 8.

(b) *Audientiæ.*] Vide *Operis Prolegom.* cap. 3. § 11.

(c) *Originaliter sit citandus*, &c.] De hoc, Vide *Statut.* 23. *Hen.* 8. cap. 9. Et *Canon.* (Anno 1603) 94.

(d) *Nisi in casibus subscriptis*;] Actor sequitur Forum Rei.

IX. Vel *nisi* Lis movenda sit in *Causâ Substractionis Legati*, ubi *Testamentum* (ex quo petitur *Legatum*) fuerit probatum in *Curiâ Prærogativæ Cantuariensis*: Quandoquidem *Executor hujusmodi Testamenti*, illud probando, *agnovit Archiepiscopum esse Judicem suum, et in ejus Jurisdictionem consentiit*:

X. Vel *nisi* Lis instituenda sit tractanda *in istis casibus* in quodam Titulo [*De Causis* (e) *tractandis in Curiâ Prærogativæ Cantuariensis*] mentionatis.

De Foro Competenti.

[8] *In Causâ Legati, probato Testamento* in *Prærogativâ*: (Ratio)

[9] *In Causis in Curiâ Prærogativæ tractandis.*

OBSERVATIONES.

(e) *In quodam Titulo, De Causis*, &c.] Vide *Tit.* 6. per totum.

TITULUS XVI.

Stylus Judicum.

De Stylo Judicis, et Curiæ de Arcubus, *in omnibus* Citationibus, Commissionibus *(a) et* Decretis *quibuscunque.*

I. Johannes Bettesworth *Legum Doctor, Almæ Curiæ Cantuariensis de Arcubus London Officialis Principalis legitimè constitutus*, Universis, *et singulis* (b) *Clericis, et Literatis* (c) *quibuscunque, in et per totam Provinciam Cantuariensem, ubilibet constitutis*; Salutem; &c.

Stylus *Judicis* de *Arcubus*, in *Citatione*:

II. Sed quamvis usu receptum sit dirigere hujusmodi Citationes tam *generaliter*, potest tamen Judex eas dirigere *uni particulari*, seu *Mandatario speciali*;

Dirigitur *Generaliter*, et potest *uni* dirigi,

III. Et

OBSERVATIONES.

(a) *In omnibus Citationibus, Commissionibus*, &c. (b) *Universis et singulis*, &c.] 1 Cujuscunque generis *Commissiones*, in Almâ Curiâ Cantuariensi de *Arcubus*, prout etiam omnes *Citationes*, et *Decreta* quæcunque, *Nomine* Judicis ejusdem Curiæ, cum ejus *Stylo*, seu *Titulo*, semper emanare solent.

2 In *Commissionibus* autem (utpote, vel ad jurandos et examinandos Testes; pro receptione Responsorum personalium Partis principalis; pro Scrutinio; et in similibus) Judex Potestatem *quibusdam personis specialiter constitutis*, committere solet, et non ita generaliter; *Universis et singulis*, &c.

(c) 1 *Clericis, et Literatis*, &c.] In *Decretis* autem, seu *Monitionibus*, pro Solutione Expensarum, *seu* Sortis principalis (id est; rei adjudicatæ) *vel* in casibus similibus, *sub pœnâ Excommunicationis*, Ille Judex, e Stylo dictæ Curiæ, hoc modo, loquitur:

2 Universis *et singulis Rectoribus, Vicariis, Capellanis, Curatis, Clericis, et Literatis quibuscunque, in et per totam Provinciam Cantuariensem, ubilibet constitutis*; Salutem: *&c.*

3 Et postea, cùm venerit (in Formulâ) quoad *Partem* (juxta Decretum prædictum, infra tempus limitatum, *aut* Expensas, *vel* Rem adjudicatam non solventem) *pro Excommunicatâ, denunciandam*, repetuntur hæc Verba, scilicet;

4 Vobis *igitur universis et singulis Rectoribus, Vicariis, Capellanis, Curatis, et Clericis prædictis* (omissis his Verbis, *et Literatis*) *conjunctim et divisim committimus, ac firmiter injungendo mandamus*; &c.

Stylus Judicum.

III. Et non ſolet JUDEX, in *Citationibus* hujuſmodi, ſtatuere certum aliquem diem Comparitionis Partis Reæ, ſed generaliter *ad comparendum coram Nobis, aut alio dictæ Curiæ Præſidente quocunque, in Eccleſiâ Beatæ Mariæ Virginis de Arcubus London, tertio* [*quarto, ſexto, octavo, decimo, decimo quinto, ſeu vigeſimo*] *die poſt Citationis hujuſmodi Executionem* (juxta diſtantiam habitationis Partis Reæ conveniendæ, a loco Judicii) his adjectis verbis; *Si Juridicus fuerit, alioquin proximo die Juridico, extunc ſequente, horâque Cauſarum conſuetâ* (*d*).

Ad comparendum *tertio*, (&c.) *poſt*,

(Juxta Diſtantiam)

Si Juridicus, &c.

IV. Et nota, quòd cùm JUDEX *Mandatario ſpeciali* committit Poteſtatem (*e*) quemquam citandi, ſolet etiam deſignare *diem certum* (*f*), et *horas definitas* Comparitionis Partis Reæ (videlicet) *tali die menſis* N. *et inter tales horas*, omiſſis his verbis; *Si Juridicus fuerit*, &c. ut ſuprà.

Si *ſpeciali* committitur Mandatario, *dies certus* inſeritur.

OBSERVATIONES.

(d) 1 *Horâque Cauſarum conſuetâ.*] Praxis, inter Nos, quotidiana talis eſt; Quòd in *communibus Citationibus* (quæ, ſcilicet, emanare ſolent *abſque Decreto Judicis*) nullus exprimitur *certus*, aut *ſtatutus dies*, pro Partis citandæ Comparitione; *Sed*, hoc modo, concipiuntur hujuſmodi *Citationes*, Videlicet;

2 VOBIS *conjunctim, et diviſim, committimus, ac firmiter injungendo mandamus, quatenus citetis, ſeu citari faciatis, peremptorie, præfatum* N. *quòd compareat coram Nobis, noſtrove Surrogato, aut alio Judice in hâc parte competente quocunque, in Aulâ communi Hoſpitii Dominorum Advocatorum, infra Parochiam Sancti Benedicti, prope Ripam Paulinam London, notoriè ſituatâ, Tertio* [quarto, vel alio, juxta loci diſtantiam] *die poſt Citationem hujuſmodi ei in hâc parte factam, ſi Juridicus fuerit, alioquin proximo die Juridico, extunc proximè ſequente, horis Cauſarum, ibidem, ad Jura reddenda conſuetis.*

(e) *Mandatario ſpeciali committit Poteſtatem.*] Diriguntur tam omnes *Citationes ordinariæ* (ſcilicet, ad comparendum tertio, vel alio die poſt; ſi juridicus &c.) quàm *omnia Decreta Citatoria ſpecialia* (videlicet, ad comparendum in diem certum) haud uni *Mandatario ſpeciali* (prout ſuprà dicitur) ſed hodie; *Univerſis et ſingulis*, &c.

(f) *Solet etiam deſignare diem certum*, &c.] Modò Decretum hujuſmodi Citatorium *ſpeciale* ad petitionem Procuratoris obtinetur, et ex ſpeciali Judicis, ejuſve Surrogati, Mandato emanare ſolet, *ad comparendum, in tali loco, die tali* (ſcilicet, talis Hebdomadæ, et talis Menſis) *inter tales horas* (antemeridianas, vel pomeridianas) *ejuſdem diei*; tunc autem omittuntur illa Verba; *ſi Juridicus fuerit, alioquin*, &c: Et illa Verba; *Horis Cauſarum, ibidem, ad Jura reddenda, conſuetis.*

TITULUS XVII.

De Stylo Judicis, et Curiæ AUDIENTIÆ *Cantuarienſis* (*a*), *in omnibus* CITATIONIBUS, *&c.*

Citationes, cæteræque Proceſſus quomodo formantur, in *Audientiâ* Archiepiſcopi,

I. OMNES Citationes, Decreta, et reliqui Judiciarii Proceſſus quicunque concipi ſolent, Nomine, et Stylo *Reverendiſſimi Archiepiſcopi Cantuarienſis*, et dirigi ut (ſuprà) in Curiâ de *Arcubus*, ad

OBSERVATIONES.

(a) *Curiæ Audientiæ Cantuarienſis.*] Vide *Operis Prolegom.* cap. 3. §. 11.

ad comparendum coram *Reverendiſſimo, aut Curiæ ſuæ Audientiæ Cantuarienſis Cauſarum et Negotiorum Auditore quocunque, in Eccleſiâ Cathedrali Divi Pauli London, locoque Conſiſtoriali ibidem, tertio* (*quarto* &c.) *die poſt Citationem* [ut ſuprà, in proximo præcedenti Titulo.]

Stylus Judicium.

Tertio, &c. poſt:

II. Et *Auditor* poteſt (ex cauſis) aut Mandatum Citatorium dirigere *Mandatario ſpeciali*, aut *diem certum*, et *horas certas* Comparitionis Partis citandæ, conſtituere [*ut in dicto præcedenti Titulo pleniùs eſt videri*].

Aliquando *ſpecialiter*, et ad *diem certum*.

TITULUS XVIII.

De Stylo Judicis, et Curiæ PRÆROGATIVÆ CANTUARIENSIS, *in omnibus* CITATIONIBUS, *&c.*

I. SIMILITER omnes *Citationes*, et *Decreta* quæcunque *Curiæ Prærogativæ Cantuarienſis* emanare ſolent Nomine REVERENDISSIMI (*a*), *ad comparendum* [*in Eccleſiâ Cathedrali* (*b*) *Divi Pauli London, locoque Conſiſtoriali ibidem*] *tali die*, ut ſuprà, *coram Reverendiſſimo* (*c*), *aut Curiæ ſuæ Prærogativæ Cantuarienſis Cuſtode, Magiſtro, aut Commiſſario*:

Citationes concipiuntur, in *Prærogativâ*, Nomine *Archiepiſcopi*;

II. Solet tamen *Judex Curiæ Prærogativæ* (ex cauſis) *diem*, et *horas certas* exprimere in Citatione (*d*), pro Comparitione *Partis Reæ*.

Aliquando ad *diem certum*.

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Nomine Reverendiſſimi.*] *Citationes* et *Decreta*, cæterique *Judiciarii Proceſſus* quicunque, in Curiâ *Prærogativæ Cantuarienſis*, cum hoc Stylo, incipiunt:

2 GULIELMUS *Providentiâ divinâ Cantuarienſis Archiepiſcopus, totius Angliæ Primas et Metropolitanus*:

3 Et, hoc modo, diriguntur *Citationes*:

UNIVERSIS *et ſingulis Clericis et Literatis quibuſcunque, in et per totam Provinciam noſtram Cantuarienſem, ubilibet conſtitutis*, SALUTEM; *&c.*

(b) *In Eccleſiâ Cathedrali.* &c.] Citantur Partes, ex Stylo *Curiæ Prærogativæ* hodierno, ad comparendum *in Aulâ communi Hoſpitii Dominorum Advocatorum, infra Parochiam Sancti Benedicti, prope Ripam Paulinam London, notoriè ſituatâ.*

(c) 1 *Coram Reverendiſſimo.*] Modò ad comparendum, coram dictæ Curiæ *Judice*, prout ſequitur, videlicet;

2 VOBIS, *&c. mandamus quatenus citetis, ſeu citari faciatis peremptoriè*, N. *quòd compareat coram Venerabili Viro* JOHANNE BETTESWORTH, *Legum Doctore, Curiæ Prærogativæ noſtræ Cantuarienſis Magiſtro Cuſtode, ſive Commiſſario, legitimè conſtituto, ejuſve Surrogato, aut alio Judice, in hac parte competente, quocunque, in Aulâ*, &c.

(d) *Diem, et horas certas exprimere in Citatione.*] Non in *communi Citatione*; ſed in *Decretis Citatoriis.*

Citatio primaria.

DE CITATIONE.

TITULUS XIX.

De CITATIONE *originali, ſive primariâ.*

De Citatione, et Inhibitione :

I. IN *Curiis ſupradictis*, CITATIONES originales, ſive primariæ, et INHIBITIONES a Sententiis definitivis, et a Gravaminibus, per Judices inferiores (qui dicuntur Judices, a quibus eſt appellatum) latis et illatis, ſine difficultate (*a*), per Judices de *Arcubus*, et *Audientiæ* (*b*), concedi ſolent :

Modus eaſdem obtinendi :

II. Pars enim, aut Procurator ejus, *Judicem* adibit, cum *Citatione*, et *Inhibitione* (in ſcriptis conceptis, et ad Sigillum paratis) *Qui requiſitus*, Sigillum Officii ſui apponi, mandare ſolet (*c*) :

Per quos concipiuntur ?

III. Nota ; quòd antiquitus, per hos Centum annos (ut ex Archivis Curiæ de Arcubus apparet) omnes *Citationes*, et *Inhibitiones* concipi

OBSERVATIONES.

(a) *Sine Difficultate.*] Niſi fuerit appellatum a *Sententiis Excommunicationis* ; nam tunc petenda eſt *Abſolutio* [prout in *Tit.* 304 ;] et *Expenſæ, apud Acta deponenda ſunt.* [Vide *Tit.* 45, 46.]

(b) *Audientiæ.*] Vide *Operis Prolegom.* cap. 3. §. 11.

(c) 1 *Sigillum Officii ſui apponi, mandare ſolet.*] *Citationes primariæ* (ad comparendum, tertio, vel alio, die poſt Executionem, ſi Juridicus, alioquin abinde proximo Juridico) ſine Judicis Interpellatione (utì Mos obtinuit) emanare ſolent, ſub Sigillo ; *Inhibitiones* autem, cum *Citationibus primariis*, in eiſdem, inſertis (etſi ad comparendum, tertio poſt, ut ſuprà) ſicuti *Citationes* etiam *primariæ* ubi *quid ſpecialiter* allegandum eſt, vel *ad comparendum, in diem aliquem particularem* (talis Septimanæ, vel Menſis) non niſi ex *Decreto Judicis ſpeciali*, juxta Praxin hodiernam, ſub Sigillo, procurantur :

2 Pro quibus (*ſcilicet*) obtinendis, comparere ſolet Procurator, coram *Domino Curiæ Judicante* (ejuſve *Surrogato*) in ejus Muſæo, vel alibi infra Juriſdictionem ſuam, et (in præſentiâ Regiſtrarii, vel, eo abſente, alii Notarii Publici) exhibere Procuratorium ſuum pro tali Perſonâ (ad cujus Inſtantiam tale Decretum Citatorium petendum eſt) et facere ſe partem pro eâdem, et allegare totam facti materiam : Unde *Dominus*, ad ejus petitionem (ſi, de jure, nil obſtet) decernere ſolet, Partem Ream citandam fore, prout petitur :

3 Quæ omnia (ſicut ita geſta ſint, in Actu Curiæ, per extenſum concepta) per eundem Regiſtrarium, ſeu Notarium atteſtari debent : Et (Actu prædicto penes Regiſtrum relicto) *Decretum* hoc *Citatorium*, ubi Actuarius eſt per eum atteſtatur, in dorſo (ſcilicet) *idem cum Actis Curiæ concordare :* et Regiſtrarius dictæ Curiæ, in pedem Inſtrumenti hujuſmodi Citatorii, ſubſignare ſolet : His peractis, Sigilli (Judicis Officii) appoſitione munitur.

4 Præter has Citationes Originales, et Decreta citatoria primaria, necnon Inhibitiones, ſunt etiam alia Decreta (tam Citatoria, quàm Monitoria) pendente Lite, neceſſariò, diverſis in caſibus, occurrentia : Quæ omnia, ex ſpeciali Judicis (aut Surrogati) Mandato, ad Procuratoris (in Actis Curiæ) petitionem, obtineri debent : Nempe, Decretum (ut appellatur) viis et modis ; Decretum in Negotio Contemptûs Juris, et Juriſdictionis ; Decretum (ut appellatur) perſonale (videlicet, pro Reſponſis Partis principalis) Decretum Compulſoriale (ſeu contra Teſtes Compulſorium, ad ſubeundum Examen) Decretum ad exhibendum omnia Scripta ; ad videndum ulteriorem Proceſſum ; ad proſequendum Appellationem ; vel ad dicendum Cauſam quare non debeat pro deſertâ declarari ; Monitio ad oſtendendum bona, ad introducendum Sortem principalem ; ad videndum ulteriorem Proceſſum ; pro Expenſis Alimoniæ ; vel retardati Proceſſûs, Ad peragendum Pœnitentiam ; ad ſolvendum Expenſas Litis ; pro Proceſſu ; pro omiſſis ; vel pro originalibus tranſmittendis ; Et cùm Judices reſcribere ſolent per viam Duplicis Querelæ, et ſimilia.

concipi ſolent *per Procuratores de Arcubus* (*d*), [et non per Appa- *Citatio Pri-*
ritores, Solicitatores, et alios imperitos (quod his diebus eſt quoti- *maria.*
dianum) in Dedecus dictarum Curiarum, et multoties in Damnum, et Præjudicium Litigantium.]

OBSERVATIONES.

(d) *Per Procuratores de Arcubus.*] Citatio- ſolummodo concipiuntur.
nes, et Inhibitiones, hodie per *Procuratores*

TITULUS XX.

Quæ continentur in CITATIONE *primariâ, ſeu originali.*

I. IN *Citatione originali* contineri debent *Nomen* JUDICIS [et *Commiſſio* JUDICIS ſi ſit *Delegatus* (*a*), et non *Judex Ordinarius*] et cujus *Curiæ* (*b*) ſit JUDEX; *Nomen* ACTORIS; *Nomen* REI (*c*); CAUSA ob quam *Lis* inſtituenda ſit; LOCUS *Comparitionis* REI (*d*); et DIES *Comparitionis* (*e*) (videlicet) *Tertio*

De Contentis in Citatione.

OBSERVATIONES.

(a) *Si ſit Delegatus.*] In *Citatione primariâ* (cum Inhibitione) *in ſupremâ Curiâ Delegatorum Regiorum*, ſemper inſeritur *tenor Commiſſionis Delegationis.*

(b) *Cujus Curiæ.*] Nequis in pluribus Curiis, ſuper eodem Crimine, cogatur reſpondere. Vide *Can.* (An. 1603.) 121.

(c) 1 *Nomen Rei.*] Nequà Citatio, niſi expreſſis citandorum Nominibus, e Curiis emittatur. Vide *Can.* 120.

2 MAGNATES citari ſolent, *More Nobilium* (ut dicitur) per *Literas miſſivas*, manu *Judicis* ſubſcriptas.

3 MINOR, infra *viceſimum primum* Ætatis ſuæ annum, non poteſt comparere, quia *non eſt habilis Perſona ſtandi in Judicio*; debet itaque citari, *quòd legitimè compareat*; quæ ſunt Verba Citationis:

4 Ex hoc autem intelligitur, ad comparendum *per Curatorem, ſeu Guardianum ſibi legitimè* (ſcilicet per Judicem competentem) *aſſignatum.*

5 CORPUS item POLITICUM (ſcilicet Decanus et Capitulum, Collegium, Major et Communitas alicujus Civitatis) quoniam ex diverſis componitur Perſonis, eſtque quaſi Multitudo, *quòd compareat per Syndicum, ſufficienter conſtitutum*, citari debet. [De quo Syndico, vide *Tit.* 22. per totum.]

6 In Cauſis MATRIMONIALIBUS *Inhibitio* nonnunquam, unà cum *Intimatione*, inſeritur *Citationi*, ne Pars citata, pendente Cauſâ, Matrimonium cum alio quocunque contrahat, ſeu contractum ſolemnizet. [De hoc, Vide *Tit.* 198. per totum; et *Tit.* 202. §. 3, 4, 5.]

7. CITATIONES EDICTALES aliquando emanant, non contra *unum aliquem*, ſed contra *univerſum genus hominum* (nominatis aliquibus in ſpecie) *Intereſſe in Cauſâ habentium*; non *peremptoriè* ut compareant, ſed (ita demum) *ſi ſua putaverint Intereſſe*; quibus inſeritur *Intimatio*; nempe, ut ſciant citati, quòd *ſive venerint, ſive non, Judex intendit in Cauſâ procedere, juxta Juris exigentiam.*

8 *His utimur*, in Cauſis Probationis Teſtamenti, per Teſtes; in Cauſis Computi; Conceſſionis Adminiſtrationis; et aliis hujuſmodi; *ubi Judex procedit in pœnam non comparentium.*

(d) 1 *Locus Comparitionis Rei.*] Scilicet; Locus Judicialis, in quo Reus comparere teneatur.

2 *Judices* ſolent *invicem*, et *ſub mutuæ Viciſſitudinis obtentu*, ſe nominare, in *Citationibus*, et *aliis Mandatis exequendis*; Ac proinde ſi Pars agens habitaverit extra Juriſdictionem Judicis, ubi litigatur, et Judex pro ejus Comparitione decernat, petendum eſt, ab Ordinario ubi habitat (per viam Requiſitionis) ut is eum citare velit, ut coram Judice, ubi agit, die ſtatuto, compareat: quòd ſi neglexerit, petendum eſt rurſus, eodem modo, ut excommunicetur.

(e) *Et dies Comparitionis.*] Citatio continet, apud *quem*, quo *loco*, quo *tempore*, quo *agente*, et ob quam *cauſam*, ſiſti Reum oporteat.

Citatio Primaria.

tio die poſt Executionem Citationis (ſi intra Civitatem London, et Suburbia ejuſdem, Pars citanda habitet, vel tempore Executionis ejuſdem fuerit) *alioquin* (ſi extra Civitatem London, et Suburbia ejuſdem) *quarto, ſexto*, &c. (juxta Loci diſtantiam) his adjectis Verbis, *ſi Juridicus fuerit, alioquin proximo die Juridico, quo Judicem ad Jura reddenda, horâ Cauſarum conſuetâ, pro Tribunali ſedere contigerit* (f) : [ut in Titulo, *De Stylo Judicis* (g), *et Curiæ de Arcubus*, &c.]

OBSERVATIONES.

(f) 1 *Pro Tribunali ſedere contigerit.*] Juxta Formam hodie uſitatam, *ad comparendum* [tali loco] *tertio* [ſeu alio] *die, poſt Executionem Citationis hujuſmodi* [: hàs ; poſt Citationem hujuſmodi ei, in hâc parte, factam] *ſi Juridicus fuerit ; alioquin proximo die Juridico, extunc proximè ſequente, horis Cauſarum, ibidem, ad Jura reddenda, conſuetis.*

2 Ex cauſâ, ſolet etiam *Judex* conſtituere *certum diem* Comparitionis Rei : [talem, ſcilicet Septimanæ, vel Menſis diem ;] Et hoc plerumque fit quoad *Diem Extraordinarium*, alioſque *poſt* Terminum *Dies*, pro Cauſarum Auditione, *ſpecialiter aſſignatos :*

3 At (pro Expeditione) nonnunquam etiam ſtatuitur in *pleno* Termino *Dies certus Comparitionis ;* cùm Partem Ream citandam fore Res poſtulaverit, *ad comparendum Die aliquo Juridico*, citiùs forſan adſtante, quàm abinde *triduo.*

4 Hujuſmodi *Citationes*, ad ita comparendum, *in certum aliquem diem* (ſeu Citationes ex cauſis, coram Judice, *ſpecialiter* allegatis) obtentæ, *Decreta* vocantur *Citatoria ;* quia ex ipſius *Judicis*, ejuſve *Surrogati*, Decreto *ſpeciali* (et non aliter) ſub Sigillo obtinentur.

5 Nota verò ; quòd hujuſmodi *Decreta Citatoria* (ex ipſius *Domini Judicantis*, aut *Surrogati* Mandato emanantia) non, in omni caſu, concipi debent, *ad comparendum aliquo die certo ;* ſed nonnunquam (præcipuè in pleno Termino) Pars, eorundum tenore, citari ſolet, *ad comparendum tertio* [quinto, &c. vel alio] *die poſt Executionem, ſi Juridicus fuerit, alioquin proximo die Juridico, extunc proximè ſequente*, &c: ſcilicet, nunc *hoc*, nunc *illo* modo ; prout meliùs videbitur, *Judici*, annuere Petitioni Procuratoris.

(g) *Ut in Titulo, de Stylo Judicis*, &c.] Vide *Tit.* 16.

Executio Citationis.

TITULUS XXI.

De modo exequendi CITATIONES *Primarias.*

Mandatarius quis idoneus ?

I. QUIVIS *Literatus* (licèt non intelligat Linguam Latinam) dicitur, et admittitur, ex longo uſu, *Idoneus* (in hâc parte) *Mandatarius* (a) : Oportet tamen, ut ſit *Literatus*, ita quòd poſſit Literas ſcriptas, vel impreſſas, legere.

Modus *Executionis* Citationis.

II. *Mandatarius* debet oſtendere, *Reo citando*, Mandatum Citatorium, ſub Sigillo *Judicis* communitum, et, Virtute ejuſdem, debet citare Partem Ream, *ad comparendum talibus die et loco* (in Mandato

OBSERVATIONES.

(a) *Idoneus, in hâc parte, Mandatarius.*] Citatio vocatur, in Actis Curiæ, *Mandatum Originale :* Unde *Nuncius literatus*, cui committitur hujuſmodi *Mandatum*, ad Reum citandum, dicitur *Mandatarius.*

Mandato prædicto expreſſis) *et coram tali Judice, ad reſpondendum* N: *in tali Cauſâ.*

Executio Citationis.

III. Si *citatus* petierit *Copiam* hujuſmodi Citationis, tenetur *Mandatarius* eandem ſibi tradere, caſu quo ſolvere voluerit, pro eâdem, *ſex denarios*, ſi ſit uſualis, vel ordinaria Citatio (Utpote ad reſpondendum in Cauſâ *Subſtractionis Decimarum, Diffamationis,* vel *Legati*, &c.) Sed ſi ſit Citatio extraordinaria, continens *Inhibitionem*, vel *Intimationem*, atque ita magìs prolixa; ac plura in ſe habens, tunc *duodecem denarios*, pro *Copiâ ejuſdem Citationis* (*b*), *citatus ſolvet, ſi eam habere velit.*

Copia Citationis quando danda?

Pro eâ, quid ſolvendum?

TITU.

OBSERVATIONES.

(b) 1 *Pro Copiâ ejuſdem Citationis.*] Jam (ex uſu quotidiano) *Citationis Effectus*, per Procuratorem (hujuſmodi Citationem, ſub Sigillo, extrahentem) in Linguam redditur Vernaculam, et *Notula* vocatur *Anglicana*; cumque *Citatione originali*, traditur Mandatario; Qui Mandatum idem Originale debitè exequatur, *oſtendendo Citationem Reo*, ſub Sigillo Judicis Officii, et *Notulam Anglicanam* prædictam, loco *Copiæ Citationis* (pro More nunc uſitato) *penes Reum* (*antedictum*) *relinquendo.*

2 Sin autem non inveniatur *Reus*, ut *perſonaliter* (tali modo, quo ſuprà) *citetur*, Vi *Originalis Mandati*; concedenda ſit etiam *altera Citatio*, quam *Viis et modis* appellant: Quæ vel *perſonaliter*, vel *Publicæ Citationis Edicto*, ſit exequenda: Nempe; ſi *Reum* MANDATARIUS *perſonaliter* apprehenderit, per *Oſtenſionem ejuſdem* (ut præfertur) ſub Sigillo, *peneſque* REUM *veræ Copiæ* (per Procuratorem, Mandatario traditæ) *relictionem*: Alioquin hujuſmodi *Citatio, Viis et modis*, vel *Oſtio Ædium* privatarum REI, vel *Valvis Templi* (Foribus exterioribus Eccleſiæ Parochialis) *Die aliquo Dominico, ſeu Feſtivo* (inter Divinorum Solennia, dum major, ibidem, ad Divina audienda, adfuerit Populi Multitudo) per aliquantulum temporis (utputà, circa ſemihoram) affigitur, veraque ejuſdem *Copia* (per Procuratorem Mandatario tradita) per eundem Mandatarium *ibidem* (in loco, ſcilicet, Originalis) *dimittitur*; et ex hiſce, ita peractis, *Publicæ Citationis* (utì dicitur) *Edicto*, REUS debitè admonetur, *ut Judicio ſe ſiſtat.* [Vide *Tit.* 23. *De modo obtinendi Citationem, quæ dicitur Citatio, ſeu Decretum, Viis et modis*: Ac etiam *Tit.* 24. *De modo exequendi Citationes illas, quæ dicuntur Citationes, Viis et modis.*]

3 *Citationes* etiam *Primariæ* quædam ſunt *Edictales*; quæ nimirùm exequuntur per *Publicum* (utì dicitur) *Citationis Edictum*; hujus generis ſunt:

4 *Citatio Primaria* contra *Decanum et Capitulum Eccleſiæ Cathedralis*: Cujus Executio debitè fit, per *affixionem* ejuſdem, aliquandiu, in *Foribus Domûs Capitularis Decani et Capituli*, et, ejuſdem, *Copiæ relictionem*: [Prout fit in Executione Citationis, ſeu Decreti, *Viis et modis*:]

5 *Citatio Originalis* contra *Præpoſitum, Socios et Scholares Collegii*: Quæ exequi debet, per *affixionem* ejuſdem in *Foribus exterioribus* ejuſdem Collegii, *Copiâ* (ut ſuprà dicitur) *relictâ*:

6 *Citatio Primaria* contra *Majorem, et Communitatem alicujus Civitatis*: Quæ executa eſt, per *affixionem* ejuſdem in *Prætorio ſolito*, vel in *Foribus Excambii* dictæ Civitatis, *relictâ Copiâ*; [ut ſuprà:] De *his*, Vide *Titulum* proximè ſequentem.

7 *Aliæ* quædam etiam *Primariæ* ſunt *Citationes Edictales*: *Citatio* (ſcilicet) tam contra *Partem Ream*, quàm *aliam Perſonam* Intereſſe in Cauſâ habentem, *in partibus tranſmarinis commorantem*: Cujuſmodi Citationis Executio fieri ſolet, per *affixionem* ejuſdem, aliquandiu, ſuper *unâ Columnarum Regalis Excambii*, vel in *Frontiſpicio alii Loci inſignis*, ubi Concurſus publicè haberi ſolet Mercatorum, indiès illuc confluentium; *Copiâ* poſtmodum ibi *relictâ*:

8 *Citatio Primaria*, cum *Intimatione*, in *Cauſâ Sedili*, ſeu *pro Jure ſedendi in Eccleſiâ.* Vel *ad Facultatem*, ſeu *Licentiam obtinendam, pro Loco Sepulturæ* (vel in Eccleſiâ, ſeu Cœmeterio) debet emanare contra *Miniſtrum, Guardianos*, ſive *OEconomos Eccleſiæ parochialis*, ac *omnes* etiam *Inhabitantes Parochiæ*: Hujuſmodi *Citationes Primariæ*, ſub hoc igitur modo, ſunt exequendæ; Nimirùm, *in Eâdem Eccleſiâ*, Die *Dominico*, ſeu *Feſtivo, tempore Divinorum, palàm perlegi*, ſeu *publicari ſolent*: Unde *quilibet* Jus, aut TITULUM, quoad *Rem petitam*, aut *Litem inſtituendam*, habens (ſi ſuum putaverit Intereſſe) juxta tenorem ejuſmodi Citationum, *comparere monetur*; ſin autem *comparere non curaverit*, JUDEX (in pœnam ſic citatorum, et intimatorum) ex parte *Actoris*, procedere ſolet, *ipſorum Abſentiâ*, ſeu veriùs *Contumaciâ*, nihilominus obſtante.

9 *Citatio*

Executio Citationis.

DE CITATIONE.

OBSERVATIONES.

9 *Citatio* verò, seu *Decretum Citatorium*, pro *Responsis* (post Litis Contestationem) *personalibus Partis principalis*, exequi solet, vel, in *Partem ipsam principalem*, per *Ostensionem ejusdem*, sub Sigillo Judicis Officii, et *relictionem Notulæ* (ad effectum ejusdem) *Anglicanæ*; vel, ut suprà, *Viis et modis*: Aut aliter *Vi Clausulæ cujusdam*, in ipso Decreto (cùm ita petatur a Judice) *specialiter inserendæ*, solummodo nonnunquam exequi solet in *Procuratorem originalem* in Causâ, pro dictâ Parte, exercentem; *ostendendo*, scilicet, *eidem Procuratori, Decretum hujusmodi* pro *Responsis*, sub Sigillo; et *veram*, penes eum, *relinquendo Copiam ejusdem*.

TITULUS XXII.

De CITATIONE, *et modo* Executionis *ejusdem*, contra *Decanum et Capitulum*, vel *Præpositum, Socios, et Scholares Collegii*, vel *aliquam aliam* Communitatem.

Decanus et Capitulum, Collegium, aut Communitas *personaliter citari nequeunt*:

I. SI cui competit *Actio* (aut Legati, aut Substractionis Decimarum, vel consimilis Causæ) contra *Decanum et Capitulum*; vel *Præpositum, Socios, et Scholares Collegii*; vel *aliam quamcunque Communitatem* (quia, ratione *Multitudinis*, facilè conveniri, aut citari, saltem personaliter, non valeant) concipienda est, in his casibus, *Citatio*, in hunc modum; Videlicet:

Ratio.

Forma *Citationis* (in hoc casu)

II. CITETIS *Venerabilem Virum* N. *Decanum* ECCLESIÆ CATHEDRALIS M. *et ejusdem Ecclesiæ Capitulum*: Vel sic [N. *Præpositum, ac Socios, et Scholares* COLLEGII M:] Vel sic [*Majorem, et Communitatem* CIVITATIS LONDON:] *per affixionem Præsentium* (a), *in Foribus Domûs* CAPITULARIS *Decani et Capituli*: Et similiter [*in Foribus exterioribus illius* COLLEGII, contra cujus *Præpositum, &c.* Causa sit instituenda:] Quoad *Majorem*, &c; [*per affixionem in* PRÆTORIO, *seu Loco usitato, et solito ad Jus dicendum, qui dicitur* GUILD-HALL: Vel, *in Foribus exterioribus* REGALIS EXCAMBII, *ubi communiter habetur recursus Civium, etiam Aldermannorum dictæ Civitatis*;]

Per *Affixionem*;

Aliisque *viis* et *modis*:

III. Adjectis etiam, in omni *Citatione* hujusmodi, his Verbis: *Aliisque Viis et modis, quibus meliùs Notitia hujusmodi Citationis, ad citandorum aures, de verisimili, pervenire possit.*

Intimatio previa (Urbanitatis ergo) *Citationis hujusmodi*:

IV. Solent tamen *Litigantes* contra *hujusmodi Personas* (ex gratiâ, et urbanitate) *ante* Executionem hujusmodi Citationis, *intimare* hanc Citationem *Decano*, vel *alii ex Capitulo*; necnon *Præposito Collegii*;

OBSERVATIONES.

(a) *Per affixionem Præsentium.*] Scilicet, *Citationis originalis*; ubi, aliquandiu, manebit illa Citatio originalis *affixa*; cujus in loco, *reassumpta*, dimittenda est *vera* ejusdem *Copia*: Prout fit in Executione Citationis, seu Decreti, *Viis et modis*.

Collegii; vel *Majori Civitatis*; et *ſignificare*, quòd intendunt hujuſmodi *Litem*, contra *eos*, inſtituere; *Executio Citationis.*

V. Et ſi (hâc *Intimatione* non obſtante) *non comparuerint*, per eorum *legitimum* SYNDICUM, proximo Juridico, *Liti prædictæ reſponſuri*; tunc poteſt *exequi*, modo promiſſo, hujuſmodi *Citatio.* *Executio* poſtmodum *ejuſdem.*

VI. SYNDICUS (*b*) eſt Ille, qui *Mandatum* habet a *Decano et Capitulo*, ſeu *Communitate*, ad *Negotia*, et *Lites*; et, plerumque, ad *conſtituendum Procuratorem* exercentem ejuſdem *Curiæ*, in quâ inſtituitur *Actio*: Poſſunt etiam hujuſmodi Perſonæ *hunc Procuratorem*, in eorum SYNDICUM, conſtituere. *Syndicus*, quis dicitur?

VII. Et notandum eſt; quòd, in omni *Citatione* hujuſmodi, *Perſonæ* reſpectivè prædictæ *citandæ ſunt*, non quòd compareant *perſonaliter* (ut in Citatione ordinariâ) ſed *quòd compareant per eorum* SYNDICUM, *ſufficienter inſtructum, et legitimè conſtitutum*: Nam, quoad *has Perſonas*, non valet *generale*, aut *uſuale* PROCURATORIUM [De *Quo* fit mentio, in Titulo (*c*), *Quid ſit Procuratorium, ad Lites*; *et Conſtitutio Procuratoris, apud Acta, coram Judice, vel, extrajudicialiter, coram Notario Publico, quomodo fiat.*] In hoc caſu, non fit *Citatio* ad *perſonaliter* comparendum, ſed *per Syndicum*: Hìc *uſuale* non valet *Procuratorium.*

OBSERVATIONES.

(b) *Syndicus*] ita dicitur, a græco verbo, συνδικεῖν, adeſſe, patrocinari, defendere.

(c) *De Quo ſit mentio, in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 48.

Decretum Viis et modis.

TITULUS XXIII.

De modo obtinendi CITATIONEM, *quæ dicitur Citatio*, ſeu *Decretum*, Viis *et* modis.

I. SI *Citandus* latitet, vel *ſe* abſentet, *quò minùs citari poſſit* (licèt *Mandatarius*, in eâ parte, ad effectum citandi *eum*, debitam adhibuit Diligentiam) *certificanda eſt hæc Citatio*: videlicet; *Citandus* latitat; *certificanda eſt Citatio,*

II. *Perſonaliter per ipſum Mandatarium*: [Ut in Titulo (*a*), *De Certificatorio Executionis Citationis*, habetur] Per Mandatarium *perſonaliter,*

III. Vel, *per Certificatorium authenticum*: [Ut in Titulo tam prædicto (*b*), quàm ſequenti (*c*), *Quid ſit Certificatorium authenticum*, plenè videri eſt] Vel, per *Certificatorium Authenticum*:

IV. In quo, quidem, *certificatorio* continebitur, *quibus Diebus, ac in quo Loco* [utpote, apud *Ædes*, vel *Eccleſiam parochialem Partis* Quæ continentur in *Certificatorio* hujuſmodi *authentico?*

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 25. §. 1. 3, 4.

(b) *Ut in Titulo tam prædicto.*] 25. §. 2. 3 4.

(c) *Quàm ſequenti.*] *Tit.* 26. per totum.

Decretum Viis et modis.

Partis citandæ; vel (ſi Reus non habet certum Domicilium) *ubi frequentari ſolebat*] *Ille Mandatarius quæſivit Partem Ream, ad effectum eam citandi; et quòd ita latitavit, quò minùs eam perſonaliter apprehendere potuit:*

Forma *Allegationis* (apud Acta) *Procuratoris*, Citationem primariam *exhibentis*; ad *petendum* Citationem *Viis et modis.*

V. Quâ *Citatione* (cum Certificatorio de Executione ejuſdem, modo et formâ prædictis) *introductâ*, Procurator Actoris *ejus Procuratorio exhibito, pro Actore* (ut in Titulo, *De Exhibitione Citationis* (*d*), &c.) dicet: *Exhibeo Mandatum veſtrum originale* (videlicet, dictam Citationem primariam) *unà cum Certificatorio in dorſo ejuſdem; et allego* N. (*in hujuſmodi Mandato nominatum*) *fuiſſe diligenter quæſitum* (*ad effectum citandi eum, juxta tenorem dicti Mandati*) *et quòd latitavit, et latitat, quò minùs perſonaliter citari poſſit* (*prout in dicto Certificatorio continetur*) *Quare peto eundem* N. *citandum fore decerni, ad effectum quem priùs; perſonaliter* (*ſi ita poſſit apprehendi*) *alioquin viis et modis omnibus, quibus meliùs Notitia hujuſmodi Citationis ad eum, de veriſimili, pervenire valeat, ad comparendum die, et loco, atque ad effectum, in dicto Mandato, ſpecificatis.*

Judicis, inde *Decretum.*

VI. Tunc JUDEX: *Decernimus*; ſtatuendo *Diem* pro Comparitione *Partis* (*e*).

In *Citatione Viis et modis*, qualis ſit mentio *primaria.*

VII. In *Citatione hujuſmodi*, quæ dicitur CITATIO *Viis* et *modis*, Mentio facienda eſt, de *Emanatione*, et *Certificatorio* (*f*) prædictæ *Citationis primariæ.*

OBSERVATIONES.

(d) *Ut in Titulo, De Exhibitione Citationis*, &c.] Vide *Tit.* 37. § 1. 2.

(e) 1 *Pro Comparitione Partis.*] Reo diligenter quæſito, et non invento, *factâque per Mandatarium fide* (ſcilicet, in vim Juramenti, vel per Certificatorium authenticum) *de Veritate Certificatorii Citationis primariæ*, decernitur *Decretum, Viis et modis*, ad effectum quem *priùs:*

2 Sin autem hujuſmodi *Citatio primaria*, ad Procuratoris manus, haud relata fuerit, *antequam adveniat Dies ille Juridicus, in dictâ Citatione primariâ, pro Rei Comparitione, ſtatutus, ſi (eo Die, ita adſtante)* Procurator exhibuerit *Citationem primariam*, coram Judice, ſedente Curiâ, et petierit *Decretum viis et modis*, Judex idem decernat, ad *effectum* quem priùs; *alium autem, abinde, ſtatuendo Diem, pro Partis Comparitione:*

3 Non tenetur verò Procurator (juxta morem in Curiis noſtris quotidianum) *poſt Partem quæſitam, et a Mandatario non apprehenſam* (ſi ad Manus interim pervenerit Citatio) ſiſtere, *donec Dies ille Juridicus* (pro Comparitione Partis Reæ, in Citatione primariâ ſtatutus) *advenerit; antequam Decretum*, Viis et modis, *ad effectum quem priùs, petierit:* Sed *immediatè poſt Certificatorium Mandatarii (de Parte quæſitâ latitante, et non* inventâ) *debitè factum*, Procurator Judicem adibit, ejuſve Surrogatum, in præſentiâ Notarii Publici, et petet, et obtinebit Decretum, *Viis et modis*, referendum *in eundem Diem, pro Comparitione Rei*, in Citatione primariâ *præſtitutum:* Et hoc, in Foro, contradictorio (etiam in Supremâ Curiâ Delegatorum) approbatum, et adjudicatum novi.

(f) *De Emanatione et Certificatorio*, &c.] In Formulis antiquioribus, Mentio facta fuit, in Decreto, *Viis et modis*, de Emanatione *et* Certificatorio *Citationis primariæ*, hoc modo; videlicet:

Prout, Coram Nobis, debitè extitit, in hâc parte, allegatum, et ex Certificatorio ſuper Executione Mandati, aliàs contra eum ad effectum prædictum emanati, et coram Nobis exhibiti, factâ deſuper fide, de Jure, in hâc parte requiſitâ, plenè liquet et apparet.

TITU-

Decretum Viis et modis.

TITULUS XXIV.

De modo exequendi CITATIONES *illas, quæ dicuntur* CITATIONES Viis *et* modis.

I. CITATIO, quæ dicitur *Viis* et *modis*, eſt in hunc modum exequenda (*a*); videlicet: — Citatio *Viis* et *modis*.

II. *Procurator* curabit veram *Copiam* ejuſdem exſcribi, et *Mandatario*, unà cum Mandato citatorio, tradi: — *Mandatario* tradenda eſt,

III. *Mandatarius* verò adibit *Ædes*, et *Eccleſiam parochialem*, Partis citandæ, ubi citabit eandem Partem, *perſonaliter*, ſi ita apprehendi poſſit; — *Qui* Partis adibit *Ædes*, et *Eccleſiam*, et citabit *perſonaliter*:

IV. Sin minùs, tunc (aliquo tempore Celebrationis Divinorum, in dictâ Eccleſiâ) affiget Mandatum *Foribus Eccleſiæ* prædictæ, et (poſtquam ſic affixum ſteterit, per mediam unius horæ partem) tum, reaſſumpto Mandato, affigere debet *Copiam* ejuſdem *Foribus Eccleſiæ*, et ibidem eandem dimittere; Vel, poteſt hoc *Mandatum*, et *Copiam* ejuſdem, affigere *Foribus exterioribus Habitationis* Partis Reæ, ita ut, de Veriſimili, ejuſdem *Notitia* ad aures Partis citandæ pervenire poſſit. — Quid ſi *latitat*? — Affigenda eſt *Foribus Eccleſiæ* vel *Domûs*, — *Copiâ* ibidem *relictâ*.

OBSERVATIONES.

(a) *Eſt in hunc modum exequenda.*] Etiam, de hoc, Vide *Obs.* in *Tit.* 21. ſub *lit.* (b) 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Item, de modo Executionis *Edicti Publici*, ſeu *Monitionis Viis* et *modis*, contra omnes Parochianos, eorum *Decimas* ſolvere recuſantes; Vide *Tit.* 174. §. 4.

Certificatorium Communis.

TITULUS XXV.

De CERTIFICATORIO *Executionis Citationis* Primariæ, *et* Viis *et* modis.

Fiat Certificatorium Citationis, per *Juramentum* Mandatarii,

I. MANDATARIUS tenetur personaliter interesse (*a*), *coram Judice*, ad certificandum, et fidem faciendum, per *Juramentum corporale* (*b*), de *Executione* Citationis, et *formâ* ejusdem Executionis;

Vel Certificatorium Authenticum:

II. Vel, saltem, ipse *Mandatarius*, vel *Actor*, significare debet Procuratori Actoris (ante diem comparitionis (*c*) Partis citatæ) *Nomen Mandatarii, Diem, et Locum, in quo Reum citavit*; ut Procurator Actoris possit concipere *Certificatorium authenticum* (*d*), de Executione ejusdem.

Instructiones pro Conceptione ejusdem.

In Certificatorio Citationis, *Viis et modis*, quæ continentur;

III. In certificando Citationem *viis et modis*, certificandi sunt *Dies et Locus in quibus Mandatarius quæsivit Reum*, et, *quoniam non potuit, personaliter, eum apprehendere, affixit dictum Mandatum*; ut suprà [in Titulo (*e*) *De modo exequendi Citationes illas, quæ dicuntur Citationes Viis et modis*]

Quædam etiam *præterea.*

IV. Sed si Reum quæsivit *uno die*, et (in casu prædicto) affixit Mandatum *alio die*, utcunque hoc est, *dies* in quo quæsivit Partem, et *dies* quo (ut suprà) affixit, certificandi sunt (*f*).

OBSERVATIONES.

(a) *Personaliter interesse.*] Vide *Tit.* 23. §. 1, 2.

(b) *Per Juramentum corporale.*] Mandatario, sub Juramento, asserenti, *se citâsse* aliquem, creditur; donec contrarium probetur.

(c) *Ante Diem Comparitionis.*] Potiùs hìc legendum est; *Ante diem præstitutum pro Comparitione Partis citatæ*; vel, *ante diem in quo comparere Pars ista debet.*

(d) *Certificatorium Authenticum.*] Vide *Tit.* 23. §. 3, 4. et *Tit.* 26. per totum.

(e) *Ut suprà, in Titulo*, &c.] Vide *Tit* 24. § 2, 3, 4. et *Obs.* in *Tit.* 21. sub *lit.* (b) 2.

(f) 1 *Certificandi sunt*] Omninò necessarium est, ut *dies* etiam et *locus*, Executionis *Primariæ Citationis* personaliter factæ, exprimantur *in Certificatorio*; ut constet de tempore sufficienter dato, *pro Comparitione Rei*: Unde etiam, si falso modo certificetur, *Reo* competat probare, illo die *se continuò absentem fuisse*, quo certificatur *fuisse citatum.*

2 *Certificatorium Mandati introducti* continuari potest: ac, ad petitionem Procuratoris [allegantis, *Mandatum originale debitè executum fuisse, sed ad manus suas nondum esse relatum*] etiam *Certificatorium Mandati introducendi* continuari solet.

TITU-

Certificatorium Authenticum.

TITULUS XXVI.

Quid sit CERTIFICATORIUM *Authenticum.*

I. CERTIFICATORIUM *Authenticum* (*a*) hæc, in se, potissimùm continet; videlicet: *Certificatorium Authenticum*

II. Concipitur *nomine Mandatarii*: Dirigitur *Judici*, cum solito suo *Stylo*: Inseruntur in eodem *dies* et *locus*, in quibus citatus fuit *Reus*: Ac *Causa Comparitionis suæ*: Et, in fidem et testimonium eorundem, apponitur *Sigillum aliquod authenticum* (videlicet) alicujus *Archidiaconi*, *Officialis*, sive *Commissarii*, vel *Decani ruralis*. Quid sit, et continere debet? *Sigillum Authenticum*, quid?

III. Quibus *Certificatoriis*, in omnibus Curiis (*b*), a tempore immemorato (ex Stylo hujusmodi Curiarum) adhibita fuit *fides*, perinde ac si ipse *Mandatarius personaliter feciſſet fidem*, de Executione: *Certificatorium Authenticum* qualem facit *fidem*?

IV. Licet tamen *Parti gravatæ*, per hujusmodi *Certificatorium*, si fuerit *fictum*, ac *minùs verè* conceptum et relatum, contrà illud objicere, idemque reprobare, vel impugnare [prout, in quodam Titulo particulari (*c*) subscripto, latiùs apparebit] Competit *Objectio* contra *Certificatorium fictum*, et *falsum*.

V. Et notandum est; quòd, in omni *Certificatorio authentico*, Archidiaconus, Officialis, Commissarius, *vel* Decanus ruralis (qui dicto Certificatorio Sigillum Officii sui apposuit) rectificari debet, *se Sigillum hujusmodi apposuisse, ad specialem, seu personalem requisitionem Mandatarii*; aliàs non valet hujusmodi *Certificatorium*, nec dicitur *Authenticum*: Hoc objectum, et obtentum novi. *Solennitas* (in Appensione Sigilli) sine quâ *Certificatorium* non dicitur *Authenticum*.

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Certificatorium Authenticum.*] Solent Procuratores Certificatoria hæc, in Dorso ipsius Citationis, exarare, eademque novo Sigillo munire.

2 Sed hujusmodi *Certificatorio Authentico* rariùs utimur hodie; nisi quùm, in propriâ personâ, Mandatarius (propter loci Distantiam) in vim Juramenti, coram ipso Judice, fidem facere commodè non potest.

(b) *In omnibus Curiis.*] "Judex Curiæ Prærogativæ Cantuariensis nullam revocare solet "Administrationem, super Certificatorio in"dorsato et sigillato; nisi priùs factâ fide, "per Mandatarium, de Executione ejusdem, "in Vim Juramenti. *MSS.*

(c) *Prout in quodam Titulo particulari.*] Vide *Tit.* 27. §. 1, 2, 3, 4, 5. necnon *Tit.* 28. *per totum.*

Objectio contra *Certificatorium.*

TITULUS XXVII.

De Objectione *contra* CERTIFICATORIUM *Mandati citatorii*, et *de Absolutione ab injustâ Excommunicatione*, *ex* falso Certificatorio, *latâ.*

Quid faciat, *ex falso Certificatorio Citationis*, Excommunicatus ?

I. COMPAREAT injustè Excommunicatus (personaliter, vel) per ejus Procuratorem, ut sequitur :

Modus *objiciendi* contra *Certificatorium fictum* et *falsum* :

II. *Ego* N. *exhibeo Procuratorium meum pro* M. *et facio me partem pro eodem, et, objiciendo contra Certificatorium, aliâs in hâc Causâ introductum, allego, quòd est fictum, falsum, fabricatum, et Dolo malo, ac contra rei Veritatem, conceptum ; præsertim in eo quòd Mandatarius, in eodem nominatus, omninò non fuit executus dictum Mandatum, saltem die et loco prætensis, in Certificatorio prætenso Mandati exhibiti, specificatis ; et quòd impossibile fuit hæc fieri, eò quòd dictus* M. *toto illo die, ac per triduum, seu per biduum* (*eundem diem præcedens, seu subsequens*) *abfuit ab illâ Parochiâ, in quâ* (*licèt minùs verè*) *dicitur, in dicto prætenso Certificatorio, eum fuisse citatum, et quòd continuò fuit, per idem tempus, in tali loco, distante per Centum milliaria* [vel, per tot milliaria] *a dicto loco, quo prætenditur Citationem executam fuisse :*

[Citatio nondum executa]

[Pars non fuit in loco specificato]

[adfuit in alio]

Negativum, cum *affirmativo* benè probatur ;

Exemplum :

III. Nam *negativa*, juncta cum *affirmativâ* allegatione, æquè facilè probari potest, atque *affirmativa* ; et sic, in isto casu, puta *præsentiam*, in *tali* loco, *tali* tempore, probatam, necessariò includit *absentiam* a quocunque *alio* loco.

Alia *Objectio* ;

IV. Potest etiam objiciens hujusmodi allegare *Absentiam Mandatarii, die et loco, in quibus certificatur eundem Mandatarium Mandatum hujusmodi executum fuisse* ; Vel quascunque *alias causas*, ad reprobandum hujusmodi Certificatorium :

[abfuit *a loco* Mandatarius]

[Seu fallitur, *aliam* citando *Personam*]

V. Utpote, *quòd Mandatarius aliam citavit Personam, et non ipsam Personam nominatam in Mandato :* Et (ut Allegatio concludat) allegandum est : *Quòd Mandatarius semel tantùm, et non pluries, illud Mandatum, de facto, executus fuit :* Nam fieri potuit, quòd Mandatarius, quamvis primò (per Errorem) *aliam* citavit Personam, tamen postea *Ream* citavit.

Datur, *ad probandum* ;

VI. Harum quâcunque (suprà dictarum, seu ejusmodi generis) Allegationum, admissâ, et dato Termino probatorio (vel ad probandum) Excommunicatus debet præstare JURAMENTUM, *de parendo*

Juramentum, (interim) de parendo Juri.

Juri

Juri (*a*), *et ſtando Mandatis Eccleſiæ*; et deponere tenetur *Expenſas Contumaciæ*, apud Acta (*b*).

Expenſæ Contumaciæ *ſunt deponendæ*;

VII. Si probaverit allegata, non ſolùm reſtituendæ ſunt dictæ *Expenſæ Contumaciæ* [apud Acta dimiſſæ] verùm etiam Pars adverſa eſt condemnanda in *Expenſis* (*c*) factis ratione Objectionis hujuſmodi.

Præmiſſis verò probatis, *reſtituenda*,

Cum *cæteris* Expenſis:

VIII. Et, e contrà, ſi defecerit [objiciens] eſt, non ſolùm, in *Expenſis* condemnandus, verùm etiam *Expenſæ Contumaciæ*, depoſitæ apud Acta, ſunt tradendæ Adverſario, et (de novo) pro Excommunicato denunciandus eſt; niſi ſatisfecerit id, propter quod fuit primò excommunicatus (*d*).

Secùs *Adverſario tradenda*,

Et Excommunicatus, *de novo*, *denuncietur*; donec ſatisfecerit *contentis in Mandato*.

IX. Sed Nota; quòd Judex non debet abſolvere Partem, objicientem contra Certificatorium, a dictâ Sententiâ, niſi *ad Cautelam*, ſive *uſque ad diem, datum ad probandum objecta* (ſi fuerit excommunicatus in non ſolvendo Expenſas, vel Sortem principalem) et factâ Probatione, *ſimpliciter*.

Excommunicatus *objiciens contra Certificatorium*, quomodo abſolvitur ad *Cautelam*? quando in *diem*?

Quando *ſimpliciter*?

X. Et eſt notandum (quamvis non ſemper inſcribitur) (*e*) quòd eſt cauti Procuratoris (ad evitandas Expenſas, et Lites) aut *fateri allegata hujuſmodi Adverſarii, quoad objecta prædicta* [ſi vera ſint] vel *diſſentire*, et *inficiari allegata*, et *proteſtari de nullitate earundem*, et *petere rejici* (*f*).

Regula generalis, *ad parcendas Expenſas*:

Vera fateantur,

Falſa ſolum inficientur.

OBSERVATIONES.

(a) *Juramentum de parendo Juri*, &c.] Vide, de hoc, *Tit.* 41. §. 1.

(b) *Apud Acta.*] " Id eſt, penes Regiſtrum; " et deinde citatus, a Sententiâ Excommunicationis, abſolvendus eſt, *uſque in diem datum ad probandum ejus Objectionem* contra " Certificatorium Citationis, cujus ratione ſic " excommunicatus fuerat. *MS. Antiq.*

(c) *Eſt condemnanda in Expenſis.*] " Et deinde citatus, quoad hoc, abſolvendus eſt ſimpliciter. *MS. Antiq.*

(d) 1 *Niſi ſatisfecerit id, propter quod fuit primò excommunicatus.*] Varia Lectio, in *MS. Antiq.* talis eſt:

2 " Niſi ſatisfecerit, propter quod fuit excommunicatus: Videlicet; ſi fuerit excommunicatus, *pro non ſolutione Expenſarum*; vel " *Sortis principalis adjudicatæ*; realiter eas *ſolvere, et exponere tenetur*, priuſquam abſolvitur:

3 " Similiter, ſi fuerit excommunicatus *in non reſpondendo Poſitionibus Libelli*, non eſt abſolvendus, *antequam reſponderit*.

(e) (f) 1 *Quamvis non ſemper inſcribitur*, &c.] Sic legitur in *MS. Antiq.* " Duo, tam " quoad petita in præſenti Titulo, quàm in " nonnullis aliis Titulis, obſervanda ſunt:

2 " *Primum*; ut Procurator ille contra quem " ulla Allegatio, et Petitio facta ſit [ut præſenti Titulo, *Allegatio quòd Certificatorium ſit fictum*, &c. et *Petitio Abſolutionis a Sententiâ Excommunicationis*] inficietur *allegata ſui* " *Adverſarii*, et proteſtetur *de nullitate eorundem*, et alleget *non concludere in jure*, nec " eſſe *de jure admittenda*, et petat *eadem rejici*:

3 " *Secundum*; quòd Procurator, contra " quem præmiſſa et ſimilia allegata ſint, *eadem* (ad Lites, et Expenſas, amputandas) *fateatur, adſtatim*, ſi ea *vera* fuiſſe ſciverit, " aut crediderit; et ſi de *Veritate* eorundem " non fuerit *informatus* (quàm citò poſſit) de " eiſdem, *ejus Clientem certiorem reddat*; ut, " ab *eo*, quid faceret, *certior* fieri poſſit.

4 " Nam aliter (in his caſibus, ad Negotium " principale minimè pertinentibus) magnum " tempus conteritur, et ſuperfluè exponuntur " Expenſæ.

TITU-

Objectio contra Certificatorium.

TITULUS XXVIII.

De aliâ Objectione *contra injustam Excommunicationem, propter defectum in* CERTIFICATORIO *Citationis* VIIS *et* MODIS.

Objectio, per injustè Excommunicatum, *contra Certificatorium Citationis, Viis et modis*, affixæ Foribus Ecclesiæ, non suæ Parochialis,

Alleget se (quæsitum) *per Semestre Familiam alibi fovisse*:

Si ita; *absolvetur* cum Expensis.

I. SI aliquis fuerit Excommunicatus, per relatum CERTIFICATORIUM, *quòd fuit quæsitus, apud Ædes suas, in tali Parochiâ, et, quia latitavit, fuit citatus per affixionem Mandati Judicis in foribus Ecclesiæ*; Si Excommunicatus allegaverit, et probaverit, *se non habitâsse, nec familiam fovisse, in dictâ Parochiâ, per medium Anni, proximè præcedentis, nec prætensam Affixionem prædictam audivisse, sed tali loco, et omni tempore hujusmodi, habitâsse, et familiam fovisse, in tali Parochiâ*, est absolvendus, et, ut suprà, obtinebit Expensas (*a*) suas, factas circa Probationem hujusmodi allegatorum.

Quæsitus, *in non suâ Parochiâ*,

Et deinde, per *Certificatorium Executionis* Citationis *Viis et modis*, in Foribus Ecclesiæ suæ Parochialis,

Excommunicatus est:

II. Similiter, si *Citatio viis* et *modis* fuerit concessa, ex CERTIFICATORIO primariæ Citationis, vel alicujus Decreti originalis, et personalis, *quòd* N. *fuit quæsitus apud tales Ædes, vel in tali Parochiâ, [quæ non sunt Ædes, nec Parochia Citandi]* Et, super hujusmodi *Certificatorio*, JUDEX decreverit Citationem, seu Decretum, *viis* et *modis*; Et Pars, obtinens hujusmodi Decretum, illud curaverit exequi, *per Edictum publicum [quamvis in Ecclesiâ parochiali Rei]* et deinde, ex *Certificatorio* hujusmodi Mandati, curaverit partem excommunicari, datur justa Causa *Appellationis*: Hoc obtinui in Causâ Appellationis, coram Judicibus Delegatis:

Hinc justè datur *Appellatio*;

III. Sed, in his casibus, si Pars, virtute hujusmodi Mandati, *Viis* et *modis*, fuerit excommunicata, poterit *coram eodem Judice*, de hujusmodi NULLITATE, et *injustâ* EXCOMMUNICATIONE, *querelari*, et obtinebit, ut suprà (*b*).

Vel, in hisce, *Querela Nullitatis* coram *eodem* Judice.

IV. Sed

OBSERVATIONES.

(a) *Est absolvendus, et, ut suprà, obtinebit Expensas.*] De his, vide *Tit.* 27. §. 6. et *Obs.* desuper sub *lit.* (b) et in eodem *Tit.* §. 7, et *Obs.* sub. *lit.* (c).

(b) *Et obtinebit, ut suprà.*] De his, non solùm, datur Excommunicato *justa Causa appellandi*; sed etiam, *coram eodem Judice, querelandi, de Nullitate*; quâ probatâ, obtinebit, ut suprà, in §. 1, 2. et in proximo præcedenti Titulo §. 7. Vide etiam *Tit.* 280.

UTIT

IV. Sed nota; quòd dicta *Appellatio* debet interponi, non ſolùm, a dictâ *Sententiâ* EXCOMMUNICATIONIS, ſed etiam à *Conceſſione Decreti, Viis* et *modis*, ratione dicti *falſi* CERTIFICATORII (videlicet) *quòd fuit quæſitus* apud *Ædes ſuas*, &c.

Fiat *Appellatio* non tantùm à *Sententiâ Excommunicationis*, quàm à *Decreto Viis* et *modis*.

V. Nam idem eſt, decernere *Partem citandam fore, Viis* et *modis*, ex CERTIFICATORIO, *quòd talis fuit quæſitus, in loco in quo nunquam habitavit*; atque, *nullâ præcedente Citatione primariâ*, decernere *Citationem, Viis* et *modis*, ſeu decernere quenquam, niſi fuerit *Fugitivus*, et talis *qui nullum habet Domicilium*, citandum fore, *per Edictum publicum, Viis* et *modis*, *nullâ* (ut ſuprà dicitur) *præcedente primariâ Citatione*: Non eſt enim Dubium, quin ſit juſtum *Gravamen*.

Citario *Viis* et *modis*, ſive *contra malè quæſitum*, ſive *nullâ aliâ præcedente* (niſi contra *fugitivum*, aut *hominem incerti Laris*)

Eſt *Gravamen*.

TITULUS XXIX.

Quòd Actor *poteſt procedere in Cauſâ, licèt* Reus *objecerit contra* CERTIFICATORIUM *Citationis, quòd fuit injuſtè excommunicatus, in non comparendo.*

I. QUAMVIS *Reus*, omninò non citatus *ad reſpondendum in tali Cauſâ*, fuerit (de facto) *excommunicatus*, in non comparendo; Si *excommunicatus* hujuſmodi, per *ſe*, vel *per ejus Procuratorem*, comparuerit, et (ad obtinendum Abſolutionem) objecerit contra CERTIFICATORIUM, ut ſuprà (*a*); tamen (pendente termino, *ad probandum objecta hujuſmodi*, aſſignato) Procurator *Actoris* poteſt (ſi vult) in præſentiâ dicti Procuratoris *Rei*, procedere in Cauſâ *principali*, et dare *Libellum*:

Actor poteſt procedere in Cauſâ, licèt *Reus* objecerit contra *Certificatorium*:

H. [Ratio.

OBSERVATIONES.

(a) *Objecerit contra Certificatorium, ut ſuprà.*] Scilicet, in *Tit.* 27. §. 2. 4, 5. et in *Tit.* 28. §. 1, 2.

Objectio contra *Certificatorium.*

II. [Ratio eſt; quia non admittantur (de antiquiſſimo *Stylo* Curiarum, ad evitandas Lites infinitas) Procuratoria *limitata* (*b*); id eſt, *ad talem effectum tantùm:* Sed *quilibet Procurator comparens* tenetur exhibere Procuratorium *generale*, in *omnibus Cauſis motis*, et *movendis*: Ut ſic, *ſimul* procedi poſſit, tam quoad *Cauſam principalem*, quàm quoad *Objectionem* contra *Certificatorium*]

[Ratio: Procuratorium *limitatum* non admittitur, Sed *generale* in Cauſis motis et movendis]

III. Sed ſi objiciens objecta probaverit, habebit *Expenſas* [ut in Titulo (*c*), *De Objectione contra Certificatorium*, &c] *ſecùs*, ſi defecerit (*d*).

Objecta *probans* obtinebit *Expenſas*, vel, *e contrà*.

OBSERVATIONES.

(b) 1 *Non admittantur*, &c. *Procuratoria limitata.*] De Procuratorio ſpeciali, quibuſdam in caſibus, apprimè neceſſario; Vide *Tit.* 67. *De Reſponſis perſonalibus dandis per Decanum et Capitulum*, &c. §. 2, 3. et *Tit.* 68. *De formâ reſpondendi Poſitionibus Libelli, virtute ſpecialis Procuratorii, per Syndicum*, § 1, 2, 3. Necnon *Tit.* 69. §. 1.

2 Secundùm etiam *Praxin* hodiernam; ad certum aliquod, *in Judicio, ſpecialiter emergens*, exequendum, admittitur aliquando Mandatum, ſeu Procuratorium *ſpeciale.*

(c) *Habebit Expenſas, ut in Titulo*, &c.] De hoc, Vide *Tit.* 27. §. 7. et *Tit.* 28. §. 1, 2.

(d) *Secùs, ſi defecerit.*] Vide, de hoc, *Tit.* 27. §. 8.

TITU.

Petitio Decreti Contemptûs.

TITULUS XXX.

Ob Curiæ Vilipendium

De Petitione Decreti Contemptûs, *ubi quis Citationem lacerat*; aut *verbis, ſeu verberibus malè tractat Mandatarium*; vel *in* CURIÆ VILIPENDIUM, *verba profert convitioſa.*

Schedula Contemptûs, legenda per *Advocatum.*

I. CONCIPIENDA eſt *Schedula*, et legenda per *Advocatum*, ut infrà, ſub his Verbis:

Forma ejuſdem; *ſcilicet*;

II. REVERENDE JUDEX; *Emanârunt, ab hâc* Inclytâ Curiâ, *Literæ quædam Citatoriæ, ad inſtantiam cujuſdem* N. *contra* M. *ad reſpondendum dicto* N. *in Cauſâ Defamationis*: [Vel, in tali Cauſâ] *Quòdque hujuſmodi Literæ Citatoriæ fuerunt communitæ Sigillo Veſtræ Curiæ, et (pro debitâ earundem Executione) traditæ fuerunt Mandatario Veſtro, in hâc parte, legitimè conſtituto; Et quòd idem Veſter Mandatarius hujuſmodi Mandatum in dictum* M. *Executus fuit*; *Et quòd idem* M. *hujuſmodi Mandatum Veſtrum, e manibus dicti Veſtri Mandatarii, violenter (in Contemptum Veſtrum, hujus Curiæ, et Juriſdictionis Veſtræ, non ferendum) eripuit, et illud laceravit*; *et etiam in et contra eundem Mandatarium (ratione, et tempore Executionis hujuſmodi Mandati) non ſolùm Verba convitioſa protulit, verùm etiam eum verberavit*, et *Baculo percuſſit*: Vel aliquid aliud (juxta rem geſtam) perpetravit:

Emanavit Citatio, tali Cauſâ,

Sub Sigillo Curiæ,

Legitimo tradita Mandatario,

Executa fuit,

Sed e manibus erepta,

Lacerata,

Verba convitioſa tunc prolata,

Maletractatio Mandatarii,

III. Ita tamen quod ſemper addatur; *Quòd hoc factum fuit, ratione Executionis Mandati Judicis, et in Contemptum Juris Eccleſiaſtici, et Juriſdictionis ejuſdem*; ne fortè dicatur, hoc Negotium ſpectare ad *Forum Seculare*:

In Curiæ Eccleſiaſticæ Vilipendium:

Petitio deſuper, et *Decretum.*

IV. *Unde peto* [ut infrà in ſubſequenti Titulo (*a*)] *Judex* etiam *decernet*, ut in eodem (*b*).

Contemptor hujuſmodi, quamobrem, in *Foro Eccleſiaſtico*, puniendus.

V. Nota, quòd iſte *Contemptor* non eſt puniendus, coram *Judice Eccleſiaſtico*, quia præmiſſa fecit *contra Pacem Domini Regis*; ſed quia fecit *in Contemptum Judicis*, et *Juriſdictionis Eccleſiaſticæ*:

Idem Crimen puniri poteſt, in *utroque Foro.*

VI. Nam poterit etiam puniri, propter *Pacem violatam*, per *Judices Seculares*; et per *Judicem Eccleſiaſticum*, pro *Contemptu Judicis*, et *Juriſdictionis Eccleſiaſticæ*; Quia, unum et idem Crimen puniri poterit, diverſis modis ſeu reſpectibus, *in utroque Foro*: Ut in caſu *Injectionis manuum violentarum in Clericum*; et in *diverſis aliis* caſibus (*c*).

Exempla.

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Ut infrà in ſubſequenti Titulo.*] §. 3.
(b) *Decernet ut in eodem*] §. 4.
(c) *Et in diverſis aliis caſibus*] De quibus, Vide *Statut.* [Articuli Cleri] 9. *Ed.* 2. *cap.* 2, 3, 4, 6.

Petitio Decreti Contemptûs.

TITULUS XXXI.

Ob Violationem Inhibitionis.

De modo petendi Decretum in Negotio Contemptûs, *in Causâ Matrimoniali; nempe, propter Solemnizationem Matrimonii (pendente Lite)* INHIBITIONE JUDICIS, *in contrarium, non obstante.*

Schedula Contemptûs, in Matrimoniali, *per Advocatum legenda.*

I. PROCURATOR, qui cupit Decretum, seu Citationem decerni, *in Causâ Contemptûs,* concipere debet *Schedulam,* summariè continentem causas Contemptûs; quam *Schedulam* ADVOCATUS *in Causâ* solet publicè legere, *in Judicio,* sub hâc Verborum formâ conceptam, videlicet.

Forma ejusdem (*viz.*)

Emanavit Citatio cum Inhibitione,

De non aliunde contrahendo:

Harum post Executionem,

Matrimonium contractum fuit (*in Contemptum*)

Et solemnizatum.

II. REVERENDE JUDEX; *Emanârunt, ab hâc* Inclytâ Curiâ, *Literæ quædam Citatoriæ, et Inhibitoriæ, ad instantiam cujusdam* N. *contra quandam* M. *ad respondendum dicto* N. *in Causâ Matrimoniali, atque ad inhibendum eidem* M. *mulieri, ne (Lite pendente) contrahat aliunde Matrimonium, ac (quod si forsan aliàs contraxerit) quòd illud, in facie Ecclesiæ, solemnizari non procuret, sub pœnâ Contemptûs,* vel *Juris; et quòd hujusmodi Literæ Inhibitoriæ fuerunt in eandem* M. *debitè executæ, juxta vim, formam, et effectum earundem: Quòdque (Vestris Literis Inhibitoriis, et Executione earundem, non obstantibus) ipsa, post Executionem earundem (in Contemptum Juris, et Jurisdictionis vestræ, non ferendum) Matrimonium quoddam prætensum (de facto) contraxit, cum quodam* O. *et illud, in facie Ecclesiæ, solemnizari (seu potiùs profanari) curavit:*

Petitio desuper facta.

III. *Unde peto ipsam vocandam fore decerni, ad comparendum quocunque die competente, per* DOMINATIONEM VESTRAM, *assignando, ad respondendum, personaliter, certis Articulis Contemptum Vestrum,* DOMINE JUDEX, *et Jurisdictionis hujus Curiæ, concernentibus.*

Judicis Decretum.

IV. Tunc JUDEX: *Decernimus eam vocandam fore, personaliter, prout petitur, erga talem diem.*

TITU-

TITULUS XXXII.

De modo allegandi Contemptum *contra* COMMISSARIOS, *in non transmittendo Processum, super Examinatione Testium.*

Petitio Decreti Contemptûs.

Ob Commissariorum Neglectum

I. LIcèt, in omni *Commissione* ad partes, pro Testibus examinandis, assignetur *Commissariis* dies certus, *ad transmittendum* eorum Processum [ut in Titulo, *De Petitione* (*a*), *et Concessione Commissionis*, &c] tamen si *Commissarii* non curaverint *transmittere* Processum hujusmodi, in Die *ad transmittendum* assignato, non possunt, vel, potiùs, non solent, *excommunicari*:

Contemptus Commissariorum, *in non transmittendo* (in diem assignatum) *eorum Processum*, super Testium Examinatione, *non* punitur *Excommunicatione.*

II. Ideo, in isto casu, *non Transmissionis* Processûs, in Die assignato *ad transmittendum*, Procurator obtinens *Commissionem*, ne fortè labatur ejus *Terminus Probatorius* (*b*), ante *Processum transmissum*, poterit allegare, ut sequitur:

Quæ alleganda sunt, per Procuratorem, ne labatur *Terminus Probatorius*, ante *Transmissionem* Commissionis;

III. *Allego Dominum meum, debitis loco et tempore, extraxisse Commissionem, ad partes, ad examinandum Testes*, &c; *ac quòd debitè præsentata fuit Commissariis, in eàdem, nominatis, et per eos acceptata, et* (*juxta tenorem ejusdem*) *expedita, et quòd iidem Commissarii, saltem* N. *Notarius, per eos, in eâ parte, assumptus, non curârunt, nec curat, transmittere eorum Processus; et quòd ad id debitè fuerunt requisiti: Et super præmissis offero me promptum, et paratum, ad faciendam fidem:*

Scilicet; Commissionem debuè fuisse *extractam, præsentatam, acceptam, expeditam,*

Quam requisiti *transmittere non curant*;

De his *Juramentum Procuratoris* offerendum.

IV. [Nam, in his incidentibus, non requiritur *plena*, et *exacta Probatio*; sed solent Judices decernere petita, *solâ fide juratoriâ* Procuratoris (dummodo appareat, per relationem Registrarii, quòd hæc Commissio fuit debitè extracta) et hoc *Juramentum* præstandum est per Procuratorem, non de *Veritate*, sed de *Credulitate, juxta Informationem, quam credit esse veram*]

Quibus in Incidentibus *non* requiritur *plena Probatio*:

Sufficit *Juramentum Procuratoris*, juxta Informationem.

V. Et nota; quòd, suprà allegatis, hoc subsequenter addendum est: *Unde peto eos vocandos fore decerni, ad respondendum in Causâ Contemptûs* [*vel, Articulis Contemptum concernentibus*] *necnon Terminum probatorium prorogari, usque in aliquem diem competentem.*

Forma Petitionis *Citationis* in Causâ *Contemptûs* hujusmodi, *et* pro Prorogatione *Termini Probatorii*;

VI. Hanc *Petitionem* (si Procurator de *Credulitate*, juxta Informationem ut suprà dicitur, *ejusdem Allegationis antedictæ*, fidem fecerit)

Unde decernitur, per *Judicem*, juxta *petita* Procuratoris:

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo, De Petitione*, &c.] Vide *Tit.* 86. §. 3.

(b) *Ne fortè labatur ejus Terminus probatorius.*] Hìc adjicitur, in *MSS.* " Licèt petatur " Contemptus contra Commissarios, tamen " procedatur in Causâ, *si lapsus sit Terminus* " *Probatorius.*

Nisi *inficiata* sint allegata,

Et assumptum sit *Onus probandi*, in contrarium:

Quâ deficiente *Probatione*,

Conceduntur (ex adverso) *petita*,

Cum *Expensis* retardati Processûs.

Cautela bona, per *Commissarios*, ad evitandum *Contemptum*, observanda.

cerit) JUDEX *solet concedere*; statuendo Terminum competentem, tam *pro Comparitione Commissariorum*, quàm *Prorogatione Termini Probatorii*; nisi Adversarius inficiatus fuerit dicta allegata, et allegaverit, et assumpserit in se *Onus probandi* contrarium Allegationi prædictæ, Videlicet; *Quòd Commissio non fuit Commissariis præsentata*: Et si defecerit in *Probatione* ejusdem, non solùm, priùs *petita*, per ejus *Adversarium*, concedenda sunt, verùm etiam est *condemnandus in Expensis retardati Processûs* (c).

VII. Caveant igitur *Commissarii* (ad evitandum hanc molestiam) quòd significent *Judici*, concedenti Commissionem, per *Literas missivas*, causas ob *quas* non poterant *transmittere* hujusmodi Commissionem, in die, *ad transmittendum*, assignato.

OBSERVATIONES.

(c) *In Expensis retardati Processûs.*] Hìc addenda sunt, ut in *MSS.* "Si probaverit obtinebit suas Expensas, et deneganda est Petitio Adversarii sui, quoad præmissa.

Processus de *Contemptu.*

TITULUS XXXIII.

Articuli.

De modo procedendi in Causâ Contemptûs; [*et Formulâ Proœmii* ARTICULORUM, *in eâdem.*]

Articuli Contemptûs Nomine *Judicis* concipiendi sunt.

I. ERGA Diem *relationis Citationis* (a), Procurator, hoc *Negotium Contemptûs* promovens, curabit *causas Contemptûs* scribi, in ARTICULIS, concipiendis *Nomine* JUDICIS, per viam *Objectionum*, utpote;

Formula *Proœmii Articulorum*, in Causâ *Contemptûs.*

II. IN DEI NOMINE AMEN; *Nos* N. *Officialis*, &c. (recitando JUDICIS Stylum, ministrantis Interrogatoria) *Tibi* M. *Articulos, Capitula, sive Interrogatoria omnia et singula* [*inscripta*] *Contemptum nostrum, et Jurisdictionis Ecclesiasticæ, concernentia, ex Officio nostro mero* (vel, *ad Promotionem* O. si JUDEX noluerit procedere

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Erga diem relationis Citationis*, &c.] Hujus Sectionis *varia Lectio* talis est, in *MS. Antiq.* videlicet:

2 "De *Certificatorio*, seu *relatione Decreti* "*Citatorii*, in Causâ *Contemptûs*, et *Assignatione Promotoris necessarii Officii Judicis*, hìc notandum est; quòd certificari debet *Mandatum* "*Citatorium* prædictum, seu *personaliter*, per "Mandatarium, aut per *Certificatorium authenticum*; ut in cæteris Causis:

3 "Sed primò, si *Judex* intendit procedere "*ex Officio suo mero*, assignare solet aliquem "Procuratorem Curiæ suæ, *in Promotorem necessarium Officii sui*; et concipi curabit *Articulos*, contra *Reum* ministrandos, continentes *Factum* (id est, Contemptum) *quod* intendit objicere contra *Reum*; quorum *Articulorum Exordium*, tenorem sequentem continebit [*In Dei Nomine Amen*, &c. *ut suprà*, in §. 2.]

cedere ex ſuo *mero* Officio) *objicimus, miniſtramus et articulámur : Quibus et cuilibet eorundem, volumus et mandamus* TE, *plenum, planum, et fidele, dare Reſponſum, mediante tuo Juramento.*

Proceſſus de Contemptu.

TITULUS XXXIV.

De Datione, ſive Exhibitione ARTICULORUM, *in Cauſâ* Contemptûs [*et* PRODUCTIONE *Partis Reæ, ſuper eiſdem.*].

Productio Partis.

I. SI *Judex* intendit procedere *ex Officio ſuo mero*, tunc aſſignabit aliquem Procuratorem ſuæ Curiæ *in Promotorem Neceſſarium Officii ſui* ; qui dicet (*a*) :

Judex in *Cauſâ Contemptûs* aſſignat *Procuratorem* in *Promotorem*,

II. *Accepto in me Onus Promotoris, Officii Domini Judicantis ; et do Articulos* (*b*) ; *et peto procedendum fore ſummariè* (*c*), *ac de plano* :

Dat Ille *Articulos*, Petit *ſummariè* procedi.

III. Tunc JUDEX ; *decernimus* : Et tunc *producenda eſt Pars principalis*, ſuper hujuſmodi *Articulis*, ſi fuerit *præſens* in Judicio.

Decretum Judicis. *Productio* Partis principalis.

IV. Sed ſi *Judicis Officium* fuerit promotum per *Voluntarium* Promotorem, *Is*, vel *ejus Procurator* (exhibendo, primò, ejus Procuratorium pro dicto Voluntario Promotore) dicet : *Do Articulos ; et ſuper hujuſmodi Articulis produco Partem principalem, præſentem in Judicio* ; quam Judex Juramento onerabit, *de fideliter reſpondendo eiſdem Articulis*, citra proximam Curiam, et monebit eandem Partem, *ad comparendum* in proximo die juridico, *ad recognoſcendum ejus Reſponſa* (*d*) : Quæ quidèm *Recognitio* ſolet fieri in *præſentiâ Procuratoris* Partis promoventis Officium.

Ubi Promotor eſt *Voluntarius*, Dat *Is*, ejuſve *Procurator* Articulos, *Productio* Partis principalis ; Ejus *Juramentum*. Monitio ad *recognoſcendum Reſponſa*, Fiat *Recognitio* in præſentiâ Procuratoris Promoventis.

V. Et nota ; quòd in iſtis Negotiis *Contemptûs*, ſive ex Officio *mero*, ſeu *promoto*, non licet alicui *Procuratori* comparere pro *Contemptore*, nec alicui *Advocato* advocare pro *eo* ; niſi factis priùs *Reſponſis* Partis Reæ : Nec tunc ; *niſi*, primò, petitâ, et obtentâ, JUDICIS

Procurator, nec *Advocatus* poteſt comparere pro *Contemptore*, ante *Reſponſa* ſua data ; Nec *tunc*, ſine *Judicis Licentiâ* ;

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Qui dicet.*] Aliàs legitur hujuſmodi Sectio, prout *in MS. Antiq.* hoc modo, videlicet :

2 " Si *Judex*, ut ſuprà, proceſſerit *ex Officio* " *ſuo mero*, et aſſignaverit aliquem Procurato- " rem ſuæ Curiæ *in Promotorem neceſſarium* " *Officii ſui*, et *Reus conventus comparuerit*, tunc " dicat Procurator hujuſmodi.

(b) *Et do Articulos.*] Sic in *MS. Antiq.* " Et, " *illud promovendo*, do Articulos.

(c) *Procedendum fore ſummariè.*] Hìc additur, in *MS. Antiq.* " Hujuſmodi *Cauſæ Contemptûs*, " ex Stylo Curiæ, ſunt *Cauſæ Summariæ* ; ſal- " tem, in eiſdem, procedi ſolet *ſummariè* ; In- " tellige tamen, ſi procedatur *ex Officio mero.*

(d) *Ad recognoſcendum ejus Reſponſa.*] Tum pergit hìc ulteriùs *MS. Antiq.* " Diſſentiat *Reus* " omnibus, et proteſtetur de nullitate eorundem, " et de non reſpondendo alicui Poſitioni, cui, " *de Jure*, non tenetur reſpondere ; et quòd ſi " alicui *hujuſmodi* Poſitioni reſponderit, petat " ut *ea Reſponſio* habeatur, pro *nullâ*, et *non* " *factâ*.

Nec habeat *Reus*, ante Examinationem, *Articulorum Copiam.*

DICIS *licentiâ*; nec habebit *Reus* Copiam Articulorum prædictorum, antequam fuerit *examinatus* ſuper eiſdem.

An poſſit Promotor *Voluntarius* Officii *conſtituere Procuratorem*, ante *Litis Conteſtationem* ?

VI. Hìc tamen notandum eſt; Quòd licèt ſuprà dicitur (*e*), Quòd ſi Promotor *Voluntarius* non ſit *præſens* in Judicio, ad *dandum Articulos*, quòd ejus *Procurator* (exhibendo, primò, ejus Procuratorium pro hujuſmodi Promotore) *dabit eoſdem*; Tamen dubito, utrum in iſto caſu, *voluntariè* promoto, aut in *Cauſâ Correctionis*, originaliter ad alicujus inſtantiam, promotâ, *Voluntarius* iſte Promotor poſſit conſtituere iſtum *Procuratorem*, ante *Litis Conteſtationem*:

Hoc vocatur in dubium.

[*Publicè intereſt*, ut Crimina puniantur]

VII. Qui Promotor *Voluntarius*, licèt habet *Intereſſe* ſufficiens, ad *promovendum*, et, in hoc caſu, *implorandum* Judicis Officium, *ut Peccatum puniatur*; quod quidem, *publicè Intereſt*: Tamen quære, utrum hujuſmodi Promotor *Voluntarius* poſſet *Procuratorem ad Lites* conſtituere, ante *Litis Conteſtationem*; et utrum acta, et geſta, per talem *Procuratorem*, valeant ?

Antiqua, hâc de Quæſtione, *Praxis.*

VIII. Sanè, credo quòd *non* valent: Et ad hoc inductus ſum, *quia* circiter abhinc quinquennium (ad inſtantiam Partis) *Ego* (communi Errore ductus) *nomine procuratorio* Promotoris *voluntarii*, dedi *Articulos*, et *Lis* fuit per adverſum Procuratorem, ad meam petitionem, *conteſtata* (*f*): Quibus autem ita *geſtis*, dubitavi; Utrum *hæc*, per *me*, nomine *procuratorio* dicti *Promotoris*, *geſta* valerent ?

Duorum *Advocatorum*, olim, *eâ de re*,

IX. De hâc igitur *Quæſtione* conſului duos *Advocatos*, in dictâ Cauſâ ſalariatos (quorum unus, meâ ſententiâ, fuit nemini ſecundus) Qui, primò, de hâc Quæſtione dubitantes (*g*), per diem unum, aut alterum, deliberârunt: Deinde mihi retulerunt, *omnia geſta*, per *me* (nomine Procuratorio, *ante* Litis Conteſtationem) fuiſſe *nulla*:

Suſpenſa } Opi-
Declarata } nio:

Caſus, olim, *Exempli gratiâ*:

X. Unde *Ego* (eorum Conſilio, et mandato) *omnia prædicta*, per *me*, nomine (procuratorio) *dicti Promotoris*, *geſta*, judicialiter *ſubduxi*, et pro *ſubductis* haberi petii; [ac obtuli me promptum, ad ſolvendum quaſcunque *Expenſas*, ratione Nullitatis et injuſtæ Vexationis hujuſmodi, *debitas*, et, per Dominum Judicem, *taxandas*] Quam *Subductionem* Procurator Adverſarii acceptans, Partem meam in *Expenſis* condemnari obtinuit; et *Judex* eaſdem, ad quadraginta ſolidos, taxavit, quos ſtatim enumeravi; et illico Promotor *Voluntarius*, perſonaliter *præſens* in Judicio, *dedit Articulos* (aliàs per *me* datos)

OBSERVATIONES.

(e) *Suprà dicitur.*] Scilicet, in §. 4. *hujus Tituli.*

(f) *Ad meam petitionem, conteſtata.*] Poſt hæc, inſeruntur Verba ſequentia, in *MS. Antiq.* " Et, ex meâ certâ ſcientiâ (per hos quadra-" ginta Annos) ſemper practicatum fuit, quòd " *Procurator* qui exhibuit *Procuratorium* pro " *Promotore*, obtinuit *Litis Conteſtationem*, ut in " *cæteris* Cauſis Inſtantiarum.

(g) *De hâc Quæſtione dubitantes.*] Tum adjiciuntur hæc Verba, in *MS. Antiq.* " (Nam hæc " Quæſtio nunquàm antehàc in Controverſiam " fuit vocata, per hos quadraginta Annos)

datos) in præsentiâ Procuratoris *Rei*, ac *petiit Responsum dari eisdem*; Et tunc, *factâ Litis Contestatione*, dictus *Promotor* constituit *me* in *ejus Procuratorem*, et *postea* Responsum *Parti Reæ* injungebatur: Et obtinui in eâdem Causâ *Sententiam*, cum *Expensis*, et *publicam Pœnitentiam* Parti Reæ injungi. Igitur, de hâc *Quæstione*, *consule peritos Advocatos*.

Processus de Contemptu.

Sed Quæstionis est.

TITULUS XXXV.

De Petitione Procuratoris Promotoris Officii Judicis, et modo procedendi in Causâ Contemptûs, *factis* RESPONSIS, *si Reus, in eisdem*, fateatur ARTICULOS.

Responsa.

I. SI REUS fateatur *Contemptum objectum*, tunc PROCURATOR Promotoris Officii, *factâ Recognitione Responsionum* Partis principalis (*a*), *primò*, acceptabit hujusmodi Responsa, *quatenus faciunt pro Parte suâ, et Officio Domini Judicis*, et dicet;

Quomodo *Procurator Promotoris* acceptabit *Responsa Partis* (adversæ) *principalis?*

II. *Allego Intentionem Domini Judicis, et mei Promotoris Officii sui, deductam in Articulis Contemptûs, esse sufficienter fundatam, ex Responsis Partis Reæ; referendo me ad Articulos, Responsa, et Jura: Quare peto eum pronunciari pro* CONTEMPTORE, *et* PŒNITENTIAM *sibi injungi* (*b*), *et in* EXPENSIS *hujus Litis condemnari, ac Jus, et Justitiam fieri, et ministrari.*

Quid insuper *allegandum*, et *petendum* est?

III. Huic Petitioni *dissentiat* REUS, et *inficietur allegata* PROMOTORIS:

Quid inde dicat *Reus?*

IV. Tunc JUDEX assignabit, *ad audiendum Voluntatem suam, super hujusmodi Petitione* [vel, *ad audiendum ejus finale Decretum*] *in proximum diem juridicum*; Vel, JUDEX poterit, si vult, in *ipso die* quo *Reus* recognovit ejus Responsa, *si ex eisdem Intentio Officii fuerit fundata* (factâ petitione prædictâ, per Promotorem Officii) pronunciare *Reum* pro CONTEMPTORE, et injungere *ei* PŒNITENTIAM, et condemnare *eum* in EXPENSIS:

Quid faciat *Judex?*

Fundatâ Intentione, ex *Responsis*, *Reus*, pronunciatur *pro Contemptore*,

Injungitur ei *Pœnitentia*,

Condemnatur in *Expensis*.

V. Nam

OBSERVATIONES.

(a) *Factâ Recognitione Responsionum Partis principalis.*] Hìc adjicitur, in *MSS.* " Hæc Recognitio solet fieri in Judicio, vel saltem, si extra, " in præsentiâ Procuratoris Promotoris.

(b) *Pœnitentiam sibi injungi.*] Pœna *Contemptûs*; Pœnitentiæ *Injunctio*.

Cauſæ *Contemptûs* (ex *Stylo* Curiæ) unt *Summariæ*:

V. Nam nota (ut ſuprà (*c*)) quòd *Cauſæ hujuſmodi*, ex *Stylo* Curiæ, et *Statutis antiquis* (*d*) ejuſdem, ſunt *Summariæ Cauſæ*; ſaltem procedi ſolet, in eiſdem, *ſummariè*; ac rarò, aut nunquam admittur *Defenſio* contraria *Confeſſioni*, aut *Probationibus* factis pro *Officio Judicis*; quamvis confitens voluerit eam *Confeſſionem* qualificare, et extenuare; vel, contra *Teſtes* examinatos, ex parte *Judicis Officii*, excipere; ut *mitiùs* ſecum agatur quoad *Pœnitentiam*.

Haud hìc admittitur *Defenſio* contraria *Confeſſioni*:

Vel *Exceptio* contra *Teſtes*, ex parte *Judicis* Officii;

Ad *Pœnitentiam mitigandam*.

OBSERVATIONES.

(c) *Nota, ut ſuprà.*] Vide *Tit.* 34. §. 2. et *Obs.* deſuper, ſub *lit.* (c)

(d) *Statutis antiquis.*] Vide *Statuta Curiæ de Arcubus*; Anno 1295. *Winchelſey.* §. 29. *De modo procedendi in Contemptibus, tam contra Suffraganeos, quàm cæteros*: Necnon *Statuta ejuſdem Curiæ*; Anno 1342. *Stratford.* §. 56, *De Contemptoribus Curiæ Cantuarienſis.*

Proceſſus de *Contemptu.*

TITULUS XXXVI.

Probatio *et* Sententia.

De Petitione Procuratoris Promotoris Officii Judicis, et modo procedendi in Negotio Contemptûs, *ſi Reus* negaverit ARTICULOS; *et de* Sententiâ JUDICIS, ſi probatus *fuerit* Contemptus.

In *Cauſâ Contemptûs*, ſi reſpondetur *negativè*, Petitur Terminus *ad convincendum Reum*,

Loco *Probatorii*.

I. SI REUS negaverit *Articulos Contemptûs*, petat PROCURATOR Promotoris Officii (ſeu *Voluntarii*, ſive *Neceſſarii*) Terminum ſibi aſſignari, *ad convincendum Reum*; qui eſt loco *Termini probatorii*: Et, factâ *Probatione*, procedendum eſt, in *omnibus*, ut in *Cauſâ ſummariâ*.

Proceditur *ſummariè*:

Cauſæ ſunt *favorabiles*.

II. Et nota; quòd (ut (*a*) ſuprà) iſtæ *Cauſæ ſummariæ* dicuntur *Cauſæ favorabiles*; et non requiritur tam *directa*, et *plena Probatio*, ut in *cæteris* Cauſis:

Plena Probatio non requiritur:

Sufficit *Juramentum Mandatarii*;

Unà cum *Præſumptionibus*.

III. Nam aliquando ſtatur *ſolo Teſtimonio jurato ipſius Mandatarii*; ſaltem, ſi ſit *publicus Mandatarius*, ac *probus*, et *honeſtus*; præſertim, adjectis aliis quibuſdam *Adminiculis*, ſeu *Præſumptionibus*.

IV. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Ut ſuprà.*] In *Tit.* 35. §. 5.

IV. Et ſi *Contemptus* probetur, petat *Promovens* Terminum aſſignari, ad *audiendum Diſcuſſiones in Cauſâ, ſeu finale Decretum* (*b*).

Terminus *ad audiendum Diſcuſſiones*, quid?

V. Tunc JUDEX (factâ Concluſione in Cauſâ, ut in cæteris Cauſis (*c*) ſummariis) feret *Sententiam* contra *Contemptorem*, ad Effectum, in proximo præcedenti Titulo, ſpecificatum (*d*); vel, poterit JUDEX, per *Decretum Interlocutorium* (*e*), pronunciare ut ſuprà (*f*).

Poſt *concluſum* eſt in Cauſâ, *Sententia* fertur, aut *Interlocutorium*.

OBSERVATIONES.

(b) *Ad audiendum Diſcuſſiones in Cauſâ, ſeu finale Decretum.*] Hìc intenditur, quatenus intelligo, quòd (in Negotio Contemptûs) prima Aſſignatio, *ad audiendum Diſcuſſiones in Cauſâ*, idem eſt cum Aſſignatione *ad audiendum Sententiam* ex primâ in cæteris Cauſis Summariis; et quòd poſtmodum altera, ſeu ſecunda Aſſignatio, *ad audiendum Diſcuſſiones in Cauſâ, ſeu finale Decretum*, idem eſt cum Aſſignatione, *ad audiendum Sententiam ex ſecundâ, et ad informandum*: Et hoc mihi probari videtur, ex Obſervatione ſequenti [ſub *lit.* c.] quam excerpſi e *MSS. Antiq.*

(c) 1 *Factâ Concluſione in Cauſâ, ut in cæteris Cauſis Summariis.*] Hìc adjicitur, in *MSS.* " *Duæ* Aſſignationes, *ad audiendum Diſcuſſiones*, inducunt *Concluſionem*.

2 Simili modo in *cæteris* Cauſis Summariis, *Duæ* Aſſignationes, *ad audiendum* Sententiam [ut in *Tit.* 121. De *Concluſione, in Cauſâ Summariâ*; §. 3, 4. et in *Tit.* 117. §. 2.] dicuntur inducere *Concluſionem*.

(d) *Ad Effectum, in proximo præcedenti Titulo, ſpecificatum.*] Scilicet, *Judex* feret *Sententiam*; pronunciando *Reum* eſſe *Contemptorem*, injungendo ei *Pœnitentiam*, et cum in *Expenſis* condemnando; *prout* in *Tit.* 35. §. 4.

(e) *Per Decretum Interlocutorium.*] De *Decreto Interlocutorio*, Vide *Tit.* 123.

(f) *Pronunciare, ut ſuprà.*] Scilicet, ut *Tit.* 35. §. 4 *ad Calcem*.

Exhibitio Citationis.

TITULUS XXXVII.

Pœna Contumaciæ.

De Exhibitione Citationis, coram Judice, *et de modo petendi* non comparentem *pronunciari* CONTUMACEM, *et*, in pœnam, *excommunicari.*

Reo *citato* (comparente, *vel* non) *Procurator Actoris* constituitur, *apud Acta* vel *in Scriptis.*

I. PRIMÒ, *Procurator Actoris* (in die Comparitionis Partis (*a*) Reæ) aut procurabit *Actorem* interesse in Judicio, *personaliter*, ad *constituendum* eum *in* PROCURATOREM; Vel, exhibebit PROCURATORIUM, aliàs per eum, in *scriptis*, conceptum, ac *authenticè* sigillatum (ut in Titulo (*b*), *Quid sit Procuratorium ad Lites, et Constitutio Procuratoris, apud Acta coram Judice*, vel *extrajudicialiter coram Notario Publico, quomodo fiat*, mentionatur) dicendo, ut sequitur :

Forma Exhibitionis *Procuratorii.*

II. *Exhibeo procuratorium meum, apud Acta factum* [si ita fuerit constitutus] vel, *literatoriè* [cùm Procuratorium sit in scriptis conceptum] *pro* N. *Actore, et facio me Partem pro eodem, et exhibeo Mandatum originale* (*c*), *cum Certificatorio* (*d*), *in dorso ejusdem* [vel, super ejus Executione Mandatarius, præsens in Judicio, faciet fidem] *et accuso Contumaciam* (*e*) N. *citati ad comparendum, coram Vobis, istis die et loco*, M. *Actori, in tali Causâ* (exprimendo Causam) *de Justitiâ responsuri, præconizati, et non comparentis : Quare peto eum reputari Contumacem* (*f*), *et, in pœnam Contumaciæ suæ hujusmodi, excommunicari* (*g*).

Exhibitio *Citationis, et Certificatorii* de *quo* fides facienda.

Accusatio Contumaciæ Rei (Factâ, priùs, *præconizatione*)

Petitur, *non comparentem* pronunciari *Contumacem*, Et *excommunicari.*

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *In die Comparitionis Partis Reæ.*] Potiùs hìc lege; *In die pro Comparitione Partis Reæ statuto*; seu *quo comparere debuisset*: Quia si comparuerit, non subest Ratio *accusandi Contumaciam*, ut in §. 2.

(b) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 48. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (g)

(c) *Exhibeo Mandatum originale.*] Id est, *Citationem* primariam; *seu originalem.*

(d) *Cum Certificatorio.*] Scilicet; de *die*, et *loco* Executionis Mandati. *De Certificatorio Executionis Citationis primariæ, et viis et modis*, Vide *Tit.* 25. et *Obs. ibid.*

(e) *Et accuso Contumaciam.*] Non comparens non est *Contumax*, nisi Pars adversa, expressè, *ejus Contumaciam* accusavit; Nec valet Processus contra *eum*, qui reverà *Contumax* est, nisi constiterit *Judici* de *Contumaciâ.*

(f) 1 *Reputari Contumacem.*] Qui *citatus* non comparet, vel *monitus*, a *Judice*, non obtemperat, nec *justo Impedimento* se excusare potest, Is *Contumax* dicitur.

2 *Contumacia* tamen potest elidi, per *semiplenam Probationem Impedimenti*; puta, per *Juramentum.*

3 *Impedimentum* voca, quoties non de *Voluntate*, sed *Necessitate* impeditur; seu cùm Impedimentum *Culpâ suâ* non interveniat.

4 Verè *Contumax* is dicitur, qui, *personaliter* citatus, dicit, *se nolle venire, nec venit*; Item *is* qui citatus, *vel* monitus, *non venit, omni Impedimento cessante.*

5 Hæc *Contumacia præsumpta* est, ubi Reus *non comparet*; Ista verò *manifesta*, ubi *compariturum se negat.*

6 Con-

Exhibitio Citationis.

OBSERVATIONES.

6 *Contumax* etiam est, qui venit, et *sine Licentiâ* recessit; et *Actoris* major est *Contumacia* quàm *Rei*.

7 *Absens* autem non est *Contumax*, ad *alium* finem, quàm ad *quem* se sistere movebatur.

8 *Contumacia* verò contra *Contumaciam*, si *neuter litigantium* compareat, *compensatur*.

9 Si *citatus* Contumax fuerit, et *Judex* eum expectaverit, in *alium diem*, non est Contumax, *de novo*; in *illum* diem *citandus*.

10 *Continuare*, quoad Contumaciam, in *unâ* Causâ, potest Judex; et *denegare* Jurisdictionem suam, in *aliâ* Causâ, inter *eosdem* Personas, pendente.

(g) 1 *Excommunicari.*] Crescente *Contumaciâ*, crescere debet et *Pœna*: Sed pro *primâ* Contumaciâ (juxta *Stylum* Curiarum) potest quis excommunicari; Quia *Contumacia qualibet digna est Excommunicatione*:

2 Nonnunquam autem visum est Judici, *die relationis Citationis*, solummodo pronunciare *Reum*, non comparentem, *Contumacem*, et (ex gratiâ) reservare ejus *Pœnam*, et continuare *Certificatorium* Mandati, in *proximum* diem Juridicum.

Sententia Excommunicationis.

TITULUS XXXVIII.

De Formâ Petitionis EXCOMMUNICATIONIS, *contra* Contumacem, *et de modo ferendi Sententiam* Excommunicationis, *contra* eundem.

Forma Petitionis Schedula Excommunicationis.

I. ACCUSATÂ *Contumaciâ* (*a*) Partis citatæ, præconizatæ, et *non comparentis*, factâque *Petitione* (prout in Titulo proximè præcedenti) *non comparentem pronunciari Contumacem, et, in pœnam, excommunicari*, PROCURATOR *Actoris* porriget JUDICI *Schedulam* Excommunicationis, in *ſcriptis* debitè conceptam: Et tunc JUDEX mandabit *Reum*, trinâ vice, per *Præconem* (*b*) Curiæ, publicè præconizari: Quo factò, *Reoque non comparente*, dicet JUDEX: *Nos pronunciamus* N. *Contumacem, et, in pœnam Contumaciæ hujuſmodi, decernimus eum eſſe excommunicandum:*

Præconizatio.

Judex pronunciat Reum Contumacem; *decernit excommunicandum.*

II. Et tunc leget *Schedulam* Excommunicationis prædictam, vel (ſi Judex non ſit in ſacris Ordinibus conſtitutus) illam legendam Presbytero (per Archiepiſcopum, ad hoc, conſtituto) tradet: Ille Presbyter ad hujuſmodi effectum, judicialiter ſedet cum ipſo Judice.

Schedula Excommunicationis, per quem, legenda?

III. Sed *nota*; quòd *ſi poſtea* REUS, *eodem die*, per ſe, vel per Procuratorem ſuum, *comparuerit*, eſt *abſolvendus* a dictâ Excommunicatione, *ſine Expenſis Contumaciæ* [ſolvet tamen ſex denarios pro actu, et lecturâ Schedulæ Excommunicationis] *Quia*, ut receptum eſt, *Tota Dies debetur pro Comparitione Rei:*

Abſolvendus eſt Reus, *eodem die* comparens, *quo excommunicatur*, ſine *Expenſis* Contumaciæ:

Ratio,

Tota dies debetur.

IV. Et Literæ *Denunciatoriæ* (*c*), Excommunicationis hujuſmodi, non ſolent extrahi, nec Sigillo Judicis communiri, ſaltem Parti tradi, *eodem die*, quo *Sententia Excommunicationis lata fuit:*

Excommunicatio quando extrahenda, et denunciandа?

V. Et (ex *ſtylo* Curiarum) dicitur LEGITIMA COMPARITIO, ſi *Procurator* Rei, *aliquo tempore diei, in quo* Pars Rea *comparere debuiſſet*, dimiſerit, penes Regiſtrum, *procuratorium authenticum*, pro Reo excommunicato.

Stylus Curiæ, quando, et quomodo, Comparitio dicatur legitima.

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Accuſatâ Contumaciâ.*] Pœna *Contumaciæ* eſt Excommunicatio, *vel* Suſpenſio. De *his*, Vide *plura*, inter *Obs.* in *Tit.* 137. ſub *lit.* (a)

(b) *Per Præconem.*] Id eſt; per Apparitorem, *vel* Bedellum Curiæ: Nam *is*, qui in *cæteris* Curiis appellatur *Apparitor*, in Curiâ de *Arcubus* appellatur *Bedellus Curiæ.*

(c) *Literæ Denunciatoriæ Excommunicationis.*] Sententiam Excommunicationis, in *ſcriptis* latam, ſequitur *Denunciatio* (in Eccleſiâ Parochiali excommunicati, vel aliâ quâcunque Eccleſiâ, infra Juriſdictionem citantis) quæ fit ex *Judicis* Mandato, et ſub *ejus* Sigillo emanat.

Denunciatio.

TITULUS XXXIX.

De modo DENUNCIATIONIS *Excommunicationis.*

I. SI *Reus* (ut ſuprà *Excommunicatus* (*a*), nec per ſe, nec per Procuratorem ſuum, comparuerit, *Procurator Actoris* concipiet, in ſcriptis, Literas *Denunciatorias* Excommunicationis, et eaſdem, *Sigillo Judicis*, communiri faciet; mittetque *Rectori, Vicario*, ſive *Curato* Eccleſiæ Parochialis perſonæ Excommunicatæ, *ad denunciandum, et publicandum eaſdem, Divinorum tempore* (*b*), *aliquo die Dominico, ſeu Feſtivo.*

Quæ facienda ſunt per *Procuratores*, ante Denunciationem *Excommunicationis*:

II. Hìc admonendi ſunt illi, qui cupiunt dictas Literas *Denunciatorias* publicari, ut, *debito tempore* (id eſt, die præcedente diem illam Dominicam, vel Feſtivam, in quâ Denunciationem prædictæ Excommunicationis petunt, vel, ſaltem, câdem die, ante inchoatas Preces matutinas, vel veſpertinas) dictas Literas *Denunciatorias* tradant *Rectori, Vicario*, ſeu *Curato* antedicto (ut ille eaſdem legat, ac quod ad Officium ſuum, in eâ parte, ſpectat, ſciat) et tunc requirant, ut, *Divinorum tempore*, publicentur Literæ *Denunciatoriæ* hujuſmodi.

Ulterior, *ad hoc*, eâ de re, Admonitio.

III. *Deinde* caveant *Rectores, Vicarii*, et *Curati* antedicti, quòd (ſi, debito tempore, modo præmiſſo, rogati fuerint, ad publicandum dictas Literas Excommunicationis) *ſine dilatione*, eas *publicent*; et publicatas, modo infrà ſcripto, *tradant*, et *certificent*: Nam, ſi *hoc* non fecerint, corrigi, et puniri poſſunt, etiam *per Suſpenſionem ab eorum Functione*, per JUDICEM, cujus *Nomine*, et *Authoritate*, Literæ *Denunciatoriæ* hujuſmodi emanârunt:

Cautela bona, *per Denunciantem* obſervanda:

Ne ſit *in Morâ*;

Pœna cujus *Suſpenſio* eſt:

IV. Nam meminiſci debent, quòd, non ſolùm, per Literas *Denunciatorias* hujuſmodi, eis ſtrictè mandatur, *ad publicandum*, et *denunciandum* dictas *Literas Excommunicationis*, etiam *immediatè poſt receptionem earundem*; ſed etiam, *ad certificandum* JUDICEM, *eaſdem concedentem*, de *die*, *modo*, et *formâ*, *Denunciationis earundem*, unacum *eiſdem Literis Denunciatoriis.*

Ratio;

Excommunicatio *denunciandæ* eſt, immediatè poſt *Receptionem*,

Et protinus *certificanda.*

V. Quibus ergo denunciatis, *ſive* publicatis, *Rector, Vicarius, Curatus*, vel *alius Presbyter*, qui eas publicavit, *ſeu* denunciavit, debet

OBSERVATIONES.

(*a*) *Ut ſuprà Excommunicatus.*] Prout in *Tit.* 38. §. 1, 2.

(*b*) *Divinorum tempore.*] Dum major adfuerit Populi Multitudo. Vide *Tit.* 42. §. 1. et *Liturg. Eccleſ. Anglican.* De Ordine adminiſtrandæ Cœnæ Dom. *Rubric.* §. 9. *Item* De Effectu Publicationis Excommunicationis; Vide *Othob. Conſt.* 28. v. *publicè notum.*

Denunciatio.

bet *perſonaliter* [aut per *ſuas Literas*, aut per *Chirographum ſuum* eiſdem Literis Excommunicationis *appoſitum*] *certificare* hujuſmodi *Denunciationem*, ac *Nomen*, et *Cognomen Denunciantis*, ac *diem*, et *locum Publicationis earundem*, eaſdemque Literas *Denunciatorias* tradere *Parti*, ad cujus inſtantiam impetratæ fuerunt; ut eadem *Pars* eaſdem, *debito tempore*, certificare, et in Curiam referre poſſit [Ut in Titulo, *De Petitione* (c) *Literarum Significatoriarum, pro Corporis Captione Excommunicati.*]

Denunciatâ Excommunicatione, quomodo *certificanda* eſt ejus *Publicatio?*

OBSERVATIONES.

(c) *Ut in Titulo, De Petitione, &c.*] Vide *Tit.* 43.

TITULUS XL.

Excommunicatus obduratus.

De modo procedendi contra perſonas perſiſtentes *in Sententiâ* Excommunicationis, *poſt* DENUNCIATIONEM; *et de* Pœnis, *hujuſmodi perſonis, infligendis* [et de *Litibus abbreviandis.*]

Subterfugium obduratè perſiſtentium *in Sententiâ Excommunicationis,*

Uſque diem *quadrageſimum:*

I. TANTA eſt, noſtris diebus, hominum Malitia, et Juris Eccleſiaſtici Contemptus! quòd (ad Lites protrahendas) perſiſtunt *Excommunicati*, poſt *Denunciationem*, per *triginta octo*, etiam per *triginta novem dies*; et deinde in ipſâ *quadrageſimâ die*, ad evitandam *Incarcerationem* [per BREVE REGIUM, *De Excommunicato capiendo* (a)] et *Expenſas Litis*, eâ Occaſione, *ſolvendas* (nullâ *Conſcientiâ*, ad hoc, inducti) petunt *Abſolutionem*: Jactitantes, ſe poſſe obtinere *Abſolutionem*, ante lapſum *quadraginta dierum*, per ſolam Solutionem *quarundam Expenſarum Contumaciæ!*

Spes horum *nefariæ*, tunc demum, *Abſolutionem* obtinendi.

Hujus *Pertinaciæ* Remedium:

Judex poteſt procedere contra *hos*, ex *Officio*, quà *Contemptores:*

Quibus (niſi, cauſâ Abſentiæ, procul, aut e Regno)

II. Ad obviandum, igitur, *huic malo*; ſi JUDICES dignarentur (ex eorum Officio *mero*, vel *promoto* per *Partem*, in cujus præjudicium Lis retardata fuit) procedere contra hujuſmodi *Perſonas Excommunicatas*, et *Contemptores Juriſdictionis Eccleſiaſticæ*, et, niſi probaverint *juſtas* cauſas, et *rationabiles*, ob quas, *tanto tempore*, ſteterunt *Excommunicati* [utpote, quia *abſentes* fuerunt *extra* Regnum, vel in *remotioribus* partibus Regni, *tempore Denunciationis Excommunicationis*, et per *triginta dies*, ad minùs, *poſt Denunciationem*] eis *Pœnitentiam condignam* injungere, et in *Expenſis*, in *eâ* parte, *factis*, præter dictas *Contumaciæ Expenſas*, condemnare, facilè

Injungenda eſt *Pœnitentia,*

Cum *Condemnatione* in *Expenſis:*

OBSERVATIONES.

(a) *Breve Regium de Excommunicato capiendo.*] Si *Denunciatus*, infra *quadraginta* dies continuos, *Abſolutionem* non obtineat; *ſignificandum* eſt *hoc*, nomine *Epiſcopi*, ſub *Sigillo* Judicis, *Regi* in *Cancellariâ*; et impetrandum eſt, *ibi*, BREVE REGIUM, *De Excommunicato capiendo:* De quo *Brevi Regio*, pro Captione Corporis *Excommunicati*, Vide *Tit.* 44.

facilè curabunt, ne *in posterum* (saltem, tam frequenter) *tanta Contumacia* committatur : Nam tunc, de eis, verè dicetur ; *Denunciatio.*

Oderunt peccare mali, formidine pœnæ,
——— et non virtutis amore :

Hos domabit *Pœnæ Timor*, quos non *Virtutis Amor* ;

Abbreviabuntur etiam maximè Lites ; de quo, apud multos, communis est querela. Unde *citiùs* finiantur Lites.

III. Nam si REUS, *primò*, steterit *Excommunicatus*, et *Denunciatus*, per *tempus* prædictum, *antequam comparuerit*, per se, vel per Procuratorem, *ad respondendum in Causâ :* Dilationis *Exempla :*

IV. *Deinde*, cum *citatus* fuerit, *ad personaliter respondendum Positionibus Libelli*, etiam steterit, *tanto* tempore, *Excommunicatus*, et *Denunciatus*, antequam *responderit :*

V. Si, etiam, cùm fuerit *monitus*, ad *subeundum Examen*, non curaverit *Examen* subire *ante tempus* sibi, in eâ parte, *constitutum*, et, *eâ de causâ*, fuerit *Excommunicatus*, et *Denunciatus :*

VI. Si, etiam, cùm fuerit *examinatus* forsan, datâ operâ, *recusaverit plenè respondere* alicui Positioni, *vel* responderit, *se* tali Positioni *respondere non teneri* (ut, de hâc quæstione, *tempus* teratur) et, deinde, cùm interlocutum fuerit, per JUDICEM, *dictam Partem Ream non plenè respondisse*, ac *vocandam* esse *ad plenè respondendum*, vel, *eandem Partem teneri tali Positioni respondere*, cui omninò *respondere recusavit*, et *ad respondendum eidem*, etiam *vocandam* fore ; Si, inquam, quamvis *Reus*, ad *respondendum præmissis*, legitimè fuerit monitus, *non tamen curaverit respondere*, sed propter *suam*, in eâ parte, *etiam Contumaciam* fuerit *Excommunicatus*, et *Denunciatus* perstiterit, in eâdem Sententiâ, per *tempus prædictum :*

(1) *Citatus originaliter*, diem usque ad *Quadragesimam* Excommunicatus persistit :

(2) *Similiter*, iterum *vocatus* ad personaliter *respondendum :*

(3) *Similiter* etiam, post *Monitionem*, pro *Responsis dandis* :

(4) *Similiter*, vocatus *super Plenioribus Responsis :*

(5) Similiter, vocatus *ad respondendum Positioni*, cui *omninò* respondere *recusatur :*

VII. *Denique*, cùm fuerit *condemnatus*, per Sententiam definitivam, in *Legato*, *Decimis*, et *similibus*, et monitus *ad solvendum* ; tamen steterit *Excommunicatus*, per *tempus antedictum*, antequam *satisfecerit* hujusmodi Monitioni :

(6) *Similiter*, in *non solvendo* Rem adjudicatam :

VIII. Nonne, *ex hoc*, maximè differuntur Lites, et finales Causarum Terminationes ? Etiam, differuntur ; cum maximo Scandalo totius Jurisdictionis Ecclesiasticæ. Pertinaciter, *hinc* nectuntur *Moræ*.

IX. Curent igitur JUDICES, *de cætero*, ut, in omni casu prædicto, procedant, *ex Officio*, contra *manifestos Contemptores* hujusmodi, et *eos* debitè, etiam *publicâ Pœnitentiâ*, corrigant ; præsertim si, *secundò*, in hujusmodi Sententiâ Excommunicationis, *post Denunciationem*, persisterint. Contemptores *publicâ Pœnitentiâ* puniendi ; Præsertim, *bis* Delinquentes.

TITU-

Denunciatio.

TITULUS XLI.

De alio modo procedendi contra persistentes *in Sententiâ Excommunicationis post* DENUNCIATIONEM *ejusdem.*

Excommunicatus Perjurus.

Jurat absolvendus de parendo *Juri*, et stando Mandatis *Ecclesiæ*.

I. QUONIAM, ut (in diversis *hujus Libri* (*a*) Titulis) dictum sit (ac *Jura* etiam hoc volunt) neminem debere absolvi, *a Sententiâ Excommunicationis*, nisi, *primò* præstiterit JURAMENTUM, *de parendo Juri, et stando Mandatis Ecclesiæ* (*b*); Igitur, si *Quis* hujusmodi JURAMENTUM *præstans*, postea *reinciderit in eandem Sententiam* [id est; propter *secundam Contumaciam*, in non parendo *Juri*, et non stando *Mandatis Ecclesiæ*, fuerit denuo *Excommunicatus*, et *Denunciatus*] si non poterit *se*, de hujusmodi *secundâ Contumaciâ*, legitimè purgare, procedere potest (et necesse est, ut procedat) JUDEX contra hujusmodi *Contumacem*, in *Causâ* PERJURII, et *eum*, tanquam *Perjurii Reum manifesti*, corrigere, et punire debet: Et tunc cavebunt *Excommunicati*, quomodo in hujusmodi *Excommunicatione* persistant, *post præstitum* JURAMENTUM *prædictum*.

Contra *secundò Excommunicatum* proceditur *in Causâ Perjurii*.

Ne fiat *Absolutio*, donec *satisfactum* fuerit *Ecclesiæ*.

II. Et *notandum* est; quòd (de *Legibus* hujus Regni) *quilibet* EXCOMMUNICATUS tenetur *satisfacere Ecclesiæ* (*c*) pro *Contemptu*, priusquam sit *absolutus*; ut apparet tam in BREVI REGIO, *De Excommunicato capiendo*, quàm in BREVI REGIO, *De Excommunicato deliberando*.

OBSERVATIONES.

(a) *In diversis hujus Libri Titulis.*] Vide *Tit.* 27. §. 6. necnon *Tit.* 47. §. 1. *Tit.* 211. §. 1.

(b) *Nisi, primò præstiterit Juramentum, de parendo Juri, et stando Mandatis Ecclesiæ.*] Id est; *De parendo, in posterum, omnibus licitis Mandatis Ordinarii, quódque, de futuro, scienter non inciderit in Sententiam Excommunicationis.*

(c) *Tenetur satisfacere Ecclesiæ.*] "Tam de "Contemptu, quàm de Injuriâ ei illatâ: *Prout, inter Verba Brevis Regii, De* Excommunicato capiendo, *apparet*: Ad *eundem* etiam *effectum* recitatur, in BREVI REGIO, De Excommunicato deliberando: *Quorum* respectivè *Brevium* Tenor exhibetur, in *Formulario nostro Ecclesiastico*, &c.

TITULUS XLII.

Denunciatio.

Quòd Judex Eccleſiaſticus procedere poteſt contra COMMUNICANTES *cum* EXCOMMUNICATO.

Excommunicationis Participes.

I. LEGIBUS non ſolùm, ſed etiam, ex PRAXI *antiquâ*, et *hodiernâ*, ſtatutum, et uſitatum eſt, *quòd Omnis Excommunicatus, publicè, in Eccleſiâ ſuâ Parochiali, pro Excommunicato, Divinorum tempore, ac dum major Populi Multitudo interfuerit, denuncietur* (*a*); ut non ſolùm *Perſona* ipſa *Excommunicata*, ſed etiam *cæteri Omnes*, præſertim *Parochiani ejuſdem Parochiæ*, Notitiam haberent, et non Ignorantiam ejuſdem *Excommunicationis* prætenderent.

Ratio *Denunciationis Excommunicationis* publicè in *Eccleſiâ*:

Ut *in majus* innoteſcat:

II. Si, igitur, aliquis cum *Excommunicato Denunciato* communicaverit, *vel* converſatus fuerit (niſi, *animo eum reconciliandi* (*b*) *ad Eccleſiam*, hoc fecerit, vel *ad petendum Abſolutionem*) et, de eo, fuerit convictus, eſt etiam, *ipſo facto*, *Excommunicatus*; et, pro *tali*, denunciandus; et *Pœnitentia* ei, antequam abſolvatur, injungi poteſt, *Judicis Arbitrio*; cum *Expenſarum* Condemnatione.

Communicans cum *Excommunicato* eſt (ipſo facto) *Excommunicatus*:

Inde *Injunctio* Pœnitentiæ,

Judicis Arbitrio,

Cum *Condemnatione* in *Expenſis*.

III. *Sciant* igitur *Omnes*, hanc SENTENTIAM EXCOMMUNICATIONIS non eſſe *tam leviter æſtimandam*, ut a quamplurimis habetur: *Quia* non ſolùm, de *Jure Eccleſiaſtico*, Legibus hujus Regni approbato, procedi poſſit contra *eos*, et *communicantes cum eis* (ut ſuprà) per JUDICEM *Eccleſiaſticum*: Verùm etiam ſi ſteterint EXCOMMUNICATI, *per Annum*, poſt *Denunciationem*, procedere et inquirere poteſt JUDEX *Eccleſiaſticus* contra *eos*, in *Cauſâ* HÆRETICÆ PRAVITATIS: Necnon etiam, tam de *Jure Eccleſiaſtico*, quàm ex *Lege Municipali* hujus Regni, quemadmodum *Homines* BANNITI (*c*), et (ut vocant) UTLAGATI, non poſſunt *agere* in aliquo

Excommunicatio non leviter æſtimanda,

Ratio:

Proceditur contra *Excommunicatos*, et eiſcum *Communicantes*:

Contra *Excommunicatos*, per Annum, *perſiſtentes*, poteſt agi *quaſi* contra *Hæreticos*:

Excommunicati ſunt, *quaſi* Homines *Banniti*, et *Utlagati*;

OBSERVATIONES.

(a) *Pro Excommunicato, Divinorum tempore*, &c. *denuncietur*.] De modo *Denunciationis* Excommunicationis, Vide *Obs.* in *Tit.* 38. ſub *lit.* (c) Vide etiam *Tit.* 39. *per totum*, et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (b)

(b) 1 *Niſi animo eum reconciliandi*.] Niſi ut eum, *ad petendum Abſolutionem*, et *ad ſe reconciliandum Eccleſiæ*, hortetur:

2 *Canones* item præſcribunt; ut in *Excommunicatione*, per *tres* Menſes, *perſiſtens*, de *novo*, ſingulis *ſex* Menſibus, *denuncietur*; cum *Intimatione*, ut habeatur *pro Excommunicato*, qui cum *Illo*, quovis in Negotio, *communicet*. Vide *Artic. Relig. Eccles. Ang.* Anno 1562. §. 33. De *Excommunicatis vitandis*: Necnon *Canon.* (An. 1603.) 65.

(c) *Quemadmodum Homines Banniti*.] De modo ſiſtendi Proceſſum, ſi *Utlagatus* quicquam petierit; Vide *Tit.* 13. *per totum*: Vide etiam *Tit.* 11. §. 1, 3. De *Excommunicato*; ad conſimilem effectum.

Inhabiles in utroque Foro :

aliquo FORO, ſive *Eccleſiaſtico*, ſive *Temporali*, in ullâ Cauſâ, aut Actione; ita non poſſunt EXCOMMUNICATÆ PERSONÆ.

Plurimis, *de Jure*, afficiuntur Panis :

IV. Multæ etiam *aliæ Pœnæ* ſunt, de JURE ECCLESIASTICO, *Perſonis Excommunicatis*, imponendæ et infligendæ : Nam deneganda eſt eis SEPULTURA in *Eccleſiâ*, et *Cœmeterio*.

His denegatur Sepultura, &c.

Corporis Captio.

TITULUS XLIII.

De Petitione Literarum Significatoriarum, pro CORPORIS CAPTIONE *Excommunicati.*

Lapſis *quadraginta* diebus,

I. SI REUS *Excommunicatus* (*a*), et (ut præfertur) *Denunciatus* (*b*), nec per ſe, nec per ejus Procuratorem, *infra quadraginta dies*, poſt *Denunciationem Literarum Excommunicationis* comparuerit, *Mandatum originale dictarum Literarum* (*c*) (cum Certificatorio authentico (*d*), in dorſo ejuſdem) *eſt coram Judice exhibendum*; ſub hâc formâ :

Exhibenda eſt *Excommunicatio*, cum Certificatorio *Denuntiationis* :

Forma *Exhibitionis* ejuſdem, *per* Procuratorem,

II. *Ego* N. *exhibeo Mandatum originale denunciatorium, cum Certificatorio, in dorſo ejuſdem; et allego* M. (*in hujuſmodi Mandato nominatum*) *fuiſſe et eſſe, Authoritate veſtrâ, excommunicatum; ac pro excommunicato* (*debitis loco et tempore*) *publicè denunciatum; et quòd in hujuſmodi Sententiâ Excommunicationis, per quadraginta dies* (*e*), *et amplius, poſt earum Denunciationem, animo pertinaci et indurato, Juriſdictionem Eccleſiaſticam* (*f*) *nequiter contemnendo, perſeveravit, et adhuc perſeverat; prout in Certificatorio prædicto* (*per me jam exhibito*) *apparet : Quare peto, ſcribendum fore decerni Regiæ Majeſtati* (*g*), *pro ejus Corporis Captione.*

Petitio *Literarum Significatoriarum*, pro *Corporis Captione.*

Tunc JUDEX : *Decernimus, ut petitur.*

Decretum *Judicis.*

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Si Reus Excommunicatus*, &c.] Quod ſuprà dicitur de *Reo*, locum etiam habet de *Actore*, in quâlibet parte Judicii, *pro Contumace pronunciato, excommunicato*, et *denunciato*.

(b) *Ut præfertur, denunciatus.*] Prout in *Tit.* 39. §. 1. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (b)

(c) *Mandatum originale dictarum Literarum.*] Id eſt ; *Literæ Denunciatoriæ* ; ſcilicet, *Excommunicatio*, ſub *Sigillo*.

(d) *Cum Certificatorio authentico.*] Denunciatâ Excommunicatione, quomodo *certificanda* eſt ejus *Publicatio* ; Vide *Tit.* 39. §. 5.

(e) *Quadraginta dies.*] *Lyndw.* c. *Saculi*, De *Immunitate Eccleſiæ*. v. *obtinet*. Idem c. *Authoritate*. De *Sententiâ Excommunicationis*, v. *contemnentes*.

(f) *Juriſdictionem Eccleſiaſticam*] Ab antiquo, loco horum Verborum, [Juriſdictionem Eccleſiaſticam] ſcribi ſolebat [Claves Sanctæ Matris Eccleſiæ]

(g) 1 *Scribendum fore decerni Regiæ Majeſtati.*] Hæ Literæ *Significatoriæ* non poſſunt ab *inferioribus Prælatis* procedere, ſed ab *Epiſcopis* tantùm : Vide *Lyndw.* c. *Saculi*. De *Immunitate Eccleſiarum*. Verb. *Prælatorum*:

2 Ideoque *Archidiaconus*, ejuſve *Officialis*, a Se *excommunicatum* ſignificat *Epiſcopo*, et *Epiſcopus* Regi.

3 De *Literis Significatoriis*, et *Brevi Regio*, De *Excommunicato capiendo*. Vide *Statut.* Anno 3. *Ed.* 1. *cap.* 15. §. 3. An. 9. *Ed.* 2 *cap.* 12. An. 1. *Hen.* 5. *cap.* 5. An. 2. *Ed.* 6. *cap.* 13 §. 13. §. 4. An. 5. *Eliz. cap.* 23.

Corporis Captio.

TITULUS XLIV.

De Literis Significatoriis (a), et *Brevi Regio*, de EXCOMMUNICATO CAPIENDO.

Litera Significatoriæ sub *Sigillo* impetratæ,

Cui dirigendæ?

Breve Regium inde *cui* dirigitur?

Capiat incarceratur,

Usque ad Absolutionem,

Satisfactionem Ecclesiæ,

Expensarum Solutionem.

I. HOC *Decretum Significatorium* Actor, *seu* ejus Procurator, *sub* Judicis Sigillo, tanquam *Testimoniale* (b), impetrabit; directum *Regiæ Majestati*; et tradet Regni *Cancellario*, vel alii *Officiario* in Curiâ *Cancellariæ*, ad hoc constituto; a *Quo* habebit BREVE REGIUM, *de Excommunicato capiendo* (c); directum *Vicecomiti* illius Comitatûs, in quo *Excommunicatus* habitat; per *Quem* (si apprehendi possit) incarcerabitur; *donec* comparuerit, per *Procuratorem*; et fuerit, per *Judicem*, absolutus; et satisfecerit Ecclesiæ, pro *Contemptu*; et Parti adversæ, pro *Expensis Contumaciæ*.

Officiarii Cancellariæ quinam, *hoc casu*, adeundi?

II. Sed hìc notandum est; quòd, in *Curiâ* CANCELLARIÆ, sunt quidam *Clerici* [qui dicuntur (d), The CURSITORS of the CHANCERY] quibus si *Literæ Significatoriæ* tradantur, curabunt *Breve Regium* sigillari; et pro *quolibet Comitatu* sunt hujusmodi *Officiarii*, ad hunc effectum, constituti.

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Literis Significatoriis.*] De *his*; Vide *Lyndw.* c. *Præterea.* De *Sententiâ Excommunicationis.*

(b) *Sub Judicis Sigillo, tanquam Testimoniale.*] Nam, *Judex loquitur per Sigillum.*

(c) *Breve Regium, de Excommunicato capiendo.*] Tenor hujusmodi *Brevis* inseritur, in *Formulario nostro Ecclesiastico.*

(d) *Qui dicuntur*, &c.] Clerici Brevium *de* Cursu.

Depositum apud Acta.

TITULUS XLV.

Quòd EXCOMMUNICATUS, sive *pro non Solutione* EXPENSARUM, sive SORTIS PRINCIPALIS, *non est* absolvendus, *donec easdem*, apud Acta, *deposuerit*.

Excommunicatus, ob non Solutionem, non est absolvendus, *donec deposuerit*, apud Acta, *Condemnationem.*

I. SIQUIS fuerit *Excommunicatus*, in non solvendo EXPENSAS LITIS, *vel* SORTEM PRINCIPALEM [hoc est, *Rem adjudicatam* ; utpote *Legatum*, vel *Decimas adjudicatas*] quamvis forsan *injustè* (*a*) ; non est *Absolvendus* (*b*), nisi deposuerit, *apud Acta*, CONDEMNATIONEM ; et quamprimùm probaverit *hujusmodi Injustitiam*, DEPOSITA prædicta sunt sibi *tradenda.*

Injustè Excommunicato *Deposita* sunt retradenda.

II. Hoc

OBSERVATIONES.

(a) *Quamvis forsan injustè.*] Scilicet ; ex *falso* Certificatorio ; *seu* propter *defectum* in eodem ; *prout* in *Tit.* 27. §. 2, 4, 5. necnon in *Tit.* 28. §. 1, 2.

(b) 1 *Non est absolvendus.*] Post verba [*quamvis forsan injustè*] hujus Tituli ; *varia Lectio* (in *veteri*, penes me, *MS.*) talis est :

2 " Et hanc Injustitiam allegaverit, et se " promptum *ad eandem probandum* obtulerit, " *absolvendus* tamen non est, nisi *Expensas Contumaciæ* deposuerit, *apud Acta*, et *Condemnationem* ; et præstiterit Juramentum, *de parendo Juri, et standi mandatis Ecclesiæ* (ut " in Titulo, *De Objectione contra Certificatorium Mandati citatorii, et de Absolutione ab injustâ Excommunicatione, ex falso Certificatorio, latâ*) et tunc *absolvendus* non est *simpliciter*, sed usque in *diem* datum *ad probandum* ; et (si allegata probaverit) obtinebit *Expensas suas*, et *Absolutionem simpliciter*, et retradendæ sunt tam *Expensæ Contumaciæ*, quàm *Expensæ Litis*, vel *Sortes principales*, depositæ, " *apud Acta*, tempore *Absolutionis prædictæ, in diem.*

3 " Quære tamen, a *peritissimis Advocatis*, " quid *Juris* sit, in hoc casu ? Id est ; *utrum* " Excommunicatus, *pro non Solutione Expensarum*, vel *Sortis principalis*, allegans, et se " promptum *ad probandum* offerens, *quòd has* " *Expensas*, vel *Sortem principalem solverit*, non " sit *absolvendus*, priusquam, *apud Acta*, depo- " suerit tam *Expensas Contumaciæ*, quàm *Expensas Litis*, vel *Sortem principalem*, pro quarum *non Solutione* fuerat Excommunicatus.

4 " Ex *Stylo Curiarum Reverendissimi*, Excom- " municatus, in casu *prædicto*, non est absolvendus, *aliter*, nec *alio modo*, quàm *in præsenti* " *Titulo* narratur.

5 " *Stylus* hujusmodi (ut a majoribus audivi) *primò* introductus fuit ; *quia* Excommunicatio prædicta non fuit fulminata, priusquam " *Pars*, quæ præmissa solvere tenebatur, *fuit legitimè monita* [*sequentia intellige*, cum Excommunicatus fatetur, *se legitimè monitum* " *fuisse*, et allegat *Solutionem*] ad eas solvendas, " *certo die* in eâ parte *constituto*, et etiam (casu quo *ante*, vel *in eodem die*, easdem non solverit) citata ad comparendum, *alio statò die*, " ad dicendum causam, *quare propter non Solutionem earundem excommunicari non deberet*, et quòd Pars ita *monita*, et *citata*, quamvis *solverit Expensas*, vel *Sortem principalem*, " tamen (ad purgandam suam *Contumaciam*) " comparere debuisset, in *die prædicto*, vel ejus " Procuratori *Solutionem hujusmodi* significare, " et allegare *Solutionem* præmissorum : Quod " cùm *non* fecerit, *meritò* excommunicanda " fuit.

6 " Adde etiam ; quòd si *quilibet Excommunicatus*, in casu prædicto, *absolveretur simpliciter*, quamprimum *allegaverit Solutionem*, " et petierit Terminum *ad eandem probandam*, si *Allegatio* non fuerit *vera*, Absolutio " hujusmodi ceciderit *in maximum præjudicium Partis*, quæ dictam *Sententiam* obtinuit : " Nam, *de novo*, tenebitur monere *Partem absolutam*, ad præmissa *solvenda*, citra *aliud* " *tempus*, et (in casu quo *non* solvit eadem) " *secundò*, etiam *tertiò*, et *quartò* (si *simpliciter absolveretur*) eam *excommunicari* obtinere.

II. Hoc etiam locum habet, ſi *Excommunicatus* allegaverit SOLUTIONEM *Sortis principalis*, ſeu *Expenſarum adjudicatarum* :

Similiter ei, qui *priùs* ſolverat :

III. RATIO eſt; quia cùm, *primò*, fuit monitus, ad ſolvendum [*tali die*] et *deinde* citatus, ad comparendum [*tali die*] *ad dicendum cauſam quare* (c), in non ſolvendo, *non deberet excommunicari*, debuiſſet *eodem die* comparere, et allegare SOLUTIONEM, et ita ejus *Contumaciam* purgare :

[Ratio, verò, *quare deponatur* Condemnatio]

IV. Sed, *hoc probato*, non ſolùm DEPOSITA prædicta ſunt *reddenda*; verùm etiam *injuſtè excommunicatus* obtinebit ſuas *Expenſas*, factas circa *hujuſmodi Allegationis* Probationem.

Probatâ Solutione, injuſtè Excommunicato *etiam* allocantur *Expenſæ*.

OBSERVATIONES.

(c) *Ad dicendum cauſam quare*, &c.] Tenor *Monitionis* hujuſmodi, juxta *Stylum hodiernum*, aliter ſe habet; ſcilicet, *ad ſolvendum infra* [tot dierum ſpatium] *poſt Executionem Monitionis, ſub pœnâ majoris Excommunicationis Sententiæ, exnunc prout extunc, propter non Solutionem, prolatæ*. Vide de hoc *Obs.* in *Tit.* 134. ſub *lit.* (c) vide etiam *Tit.* 135. §. 1, 2.

Depoſitum apud *Acta*.

TITULUS XLVI.

In quo caſu EXPENSÆ CONTUMACIÆ *ſunt deponendæ*, apud Acta *antequam concedenda ſit* ABSOLUTIO.

I. SIQUIS non appellaverit, a *Sententiâ* EXCOMMUNICATIONIS, priuſquam ſteterit *Excommunicatus*, per *quadraginta dies*, poſt *Denunciationem*, et *Significatum* fuerit *pro* ejus *Corporis Captione*; tunc *petens* ABSOLUTIONEM non eſt *abſolvendus*, niſi *primò* fiat DEPOSITUM, apud Regiſtrum, *Expenſarum Contumaciæ*, per JUDICEM *taxandarum* : Et quæ iſtæ *Expenſæ* ſunt, lege Titulum, *Quæ Expenſæ dicuntur, Expenſæ Contumaciæ* (a) :

Appellans, *poſt Literas Significatorias*, non eſt abſolvendus,

Niſi, depoſitis *Expenſis Contumaciæ*, taxandis.

Quænam *iſta* ?

II. Tamen,

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Lege Titulum, Quæ Expenſæ dicuntur, Expenſæ Contumaciæ.*] De his *Expenſis*, nullum (ut ſuprà promittitur) invenio *Titulum*; cujus igitur *loco*, ſubſtituuntur hìc *ſequentia*; quæque variis ex *Antiquis* excerpſi *Monumentis*.

2 Præter autem *Expenſas quaſdam*, quæ dicuntur *Contumaciæ*, ſcilicet, *duorum Denariorum* [ut in §. 8. *Tit.* 47.] pro *quolibet Milliari*, quo *Excommunicatus habitat* a *Loco Judicii*; inſuper adſcribendæ ſunt etiam *Expenſæ*, quæ, *ratione Contumaciæ hujuſmodi*, neceſſariò exponuntur :

3 Addenda ſunt ad *feoda* deſuper, ex uſu, *debita*, uſque *Literas Significatorias*, de Excommunicato capiendo, *ſub Sigillo*, *obtentas*; *Proque* Breve Regio : *Pro* Irrotulatione ejuſdem Brevis in Regio Banco; *Pro* feodo Ballivi Vicecomitis; *Pro* feodo Attornati in Banco Regio :

4 Ut breviter in pauca conferam; Pro *Expenſis omnibus neceſſariis*, *Partis*, vel *ejus Procuratoris*, unacum *feodis uſitatis*, ad impetrandum has *Literas Significatorias*, et *Breve Regium* hujuſmodi :

5 Quas Expenſas *Judex* taxare, et allocare ſolet, *juxta* Diſtantiam loci habitationis Partis (ad cujus inſtantiam præmiſſa conceſſa fuerunt) a loco Judicii, et prout res poſtulare videbitur, *juxta* operam, laborem, et difficultatem.

6 *Etenim*

Sint *incerta*:

II. Tamen, quia non poſſit JUDICI conſtare, *quæ Expenſæ factæ fuerunt*, per *adverſam Partem*, donec ipſa *Pars* comparuerit; Procurator, *petens Abſolutionem*, tenetur [ultra Summam, *apud Acta*, depoſitam] *Pignus deponere*, aut *juratoriam* dare *Cautionem*, de ſolvendis *aliis* quibuſcunque *Expenſis*, per *Dominum* JUDICEM *taxandis*, caſu quo *Pars adverſa* poterit docere, *plures* deberi *Expenſas*, quàm Summam *aliàs* taxatam.

Ergo fiat, præterea, *Pignoris Depoſitum*, ſeu *Cautio juratoria*, de *cæteris* ſolvendis, *præter* aliàs taxatas.

III. Et nota; quòd apparebit JUDICI *utrum fuerat* aliàs *Significatum* REGI, pro *Corporis Captione* Appellantis; quia Appellans, in *Actu* prædicto, debet *hoc* allegare, et petere *ſcribendum fore decerni Regiæ Majeſtati*, pro *Corporis Deliberatione* dictæ Excommunicatæ Perſonæ.

Petitur, *apud Acta*, ſcribendum fore pro *Corporis Deliberatione*.

OBSERVATIONES.

6 *Etenim* licèt deſignentur, pro feodo Ballivi, *quinque* Solidi; tamen quia aliquando Excommunicatus ſe ſubducit, et occultat, quominus poſſit apprehendi; Unde Ballivus aſſiduè, diuque laborat, et quamplurimas Expenſas facit, priuſquam Excommunicatum (Virtute Brevis Regii) capere poſſit; atque ita Pars principalis (in cujus favorem præmiſſa facta ſunt) exponere hujuſmodi Ballivo cogetur *Viginti* (etiam aliquando *quadraginta* Solidos:

7 Et *ſimiliter*, ſi excommunicatus (ad evitandum Executionem Brevis Regii) fugerit de *Comitatu* in *Comitatum*, ita Pars adverſa (vel invita) cogatur *diverſa Brevia Regia* obtinere:

8 Ideoque [fide debitâ inde factâ) JUDEX *hujuſmodi etiam Expenſas* (unàcum *præmiſſis Expenſis ordinariis*) taxabit, et *Parti* allocabit.

Corporis Deliberatio.

TITULUS XLVII.

De Literis Significatoriis, ſuper ABSOLUTIONE (*a*); et de *Brevi Regio*, pro CORPORIS DELIBERATIONE.

Forma *Juramenti*, per Excommunicatum *præſtandi*, ad obtinendum *Abſolutionem*, et Breve *pro Corporis Deliberatione*.

I. PROCURATOR *Excommunicati*, poſtquam exhibuerit *Procuratorium* ſuum (*b*), pro *Excommunicato*, debet præſtare JURAMENTUM; *quòd credit Dominum ſuum* (*c*), *de cætero, parere Juri, et ſtare Mandatis Eccleſiæ, licitis, et honeſtis*:

II. Et

OBSERVATIONES.

(a) *De Literis Significatoriis, ſuper Abſolutione.*] Vide *Statut.* 9. *Ed.* 2. c. 7. et 5. *Eliz.* c. 23. §. 12.

(b) *Procuratorium ſuum.*] Poteſtas *jurandi in Animam Domini*, expreſſis verbis, dari ſolebat *Procuratori*, in omni *Mandato Procuratorio*; Vide *Formulas Antiquas*.

(c) *Quòd credit Dominum ſuum, &c.*] Hodie, Pars *ipſa* Excommunicata (ad obtinendum Beneficium Abſolutionis) *Juramentum* præſtare ſolet, *de parendo Juri, et ſtando Mandatis Eccleſiæ, in omnibus licitis, et honeſtis.*

4

II. Et ulteriùs, *Procurator* (petens *Abſolutionem* Domini ſui) *realiter* ſolvet *Parti*, ſeu *Procuratori Partis adverſæ* (ſi ejus præſentiam habere poterit, alioquin deponet, *apud* Acta (*d*), *penes* Regiſtrum) *Expenſas* (ut appellant) *Contumaciæ*, quæ, *per* JUDICEM, taxabuntur (*e*):

Expenſæ Contumaciæ, apud Acta, deponendæ,

Per Judicem taxandæ.

III. Quibus ſic geſtis, JUDEX abſolvet *Excommunicatum* (*f*), et *eum Communioni fidelium* reſtituet; et (ad Petitionem Procuratoris ſui) decernet, *ſcribendum fore Regiæ Majeſtati*, pro *Deliberatione Corporis Excommunicati*, e *Carceribus*:

Abſolvitur Excommunicatus;

Decernitur ſcribendum fore, pro Corporis Deliberatione,

IV. Et, *eo* modo, hujuſmodi BREVE REGIUM [De *Excommunicato deliberando*] eſt obtinendum, et dirigendum, modo *quo* prædictum BREVE REGIUM [De *Excommunicato capiendo*] obtentum, et directum fuit (*g*).

Breve Regium inde, quomodo obtinendum?

V. Notandum autem eſt; quòd *quoties* Procurator *Actoris* non fuerit præſens, *ad exhibendum Billam Expenſarum Contumaciæ*, et *petendum Taxationem earundem*, tempore quo *Abſolutio* prædicta petita fuerit; *toties* Procurator *Rei* (petens Abſolutionem) *præter Expenſas*, per JUDICEM (ut ſuperiùs dicitur) *taxatas* (*h*), et apud Regiſtrum *depoſitas*, debet *Cautionem* interponere, *Juratoriam*, aut *Pignoratoriam*, de ſolvendo *alias Expenſas*, ratione Contumaciæ hujuſmodi, *expoſitas*, et per *dictum* JUDICEM *taxandas*, caſu quo *Pars adverſa* docuerit, *plures Expenſas*, ratione Contumaciæ, *Parti ſuæ* deberi, quàm *quæ priùs* taxatæ fuerant:

Petitâ Abſolutione, et pro Corporis Deliberatione, in Abſentiâ Procuratoris adverſi,

Interponenda eſt Cautio Juratoria, ſeu Pignoratoria,

De ſolvendo cæteras Expenſas, *taxandas,*

VI. Et JUDEX (in *hoc* caſu) cùm ſibi conſtiterit, *majores Expenſas factas fuiſſe, ratione Contumaciæ*, debet deinceps *Expenſas*, in *priori* Taxatione *omiſſas*, Parti petenti allocare, et Partem adverſam *ad Solutionem earundem* compellere; non obſtante *anteriori* ſuâ Taxatione:

Quæ, ultra Taxationem priorem, allocandæ ſunt?

VII. Ratio iſtius *ſecundæ* Taxationis *Expenſarum* eſt: Quia, *Expenſæ Contumaciæ* non ſunt *certæ*; ita quòd PARS, *petens Abſolutionem*, non ſcit *quas* deponeret *Expenſas*; nec JUDEX, *quas* taxabit:

Quia prior Taxatio fuit de incertis:

VIII. Nam

OBSERVATIONES.

(d) *Deponet apud Acta.*] Vide *Tit.* 45, 46. necnon *Tit.* 38. §. 3.

(e) *Quæ per Judicem taxabuntur.*] Vide *Tit.* 46. §. 1. et *Obs. ibid.* Vide etiam §. 5, 6, 7, 8. *hujus Tituli.*

(f) *Abſolvit Excommunicatum.*] Abſolutio hæc *publicanda* eſt, quando Excommunicatio *denunciata* fuit. *Othob.* de *publicâ Abſolutione*, c. *ſicut Eccleſiaſtica.* Abſolutio ab Excommunicatione, quæ ſit ratione Juriſdictionis, non requirit Sacerdotem. Vide *Lyndw.* De *Pœniten.* c. *Cùm ſalubriter.* v. *Clavibus.*

(g) *Modo quo Breve Regium, de Excommunicato capiendo, obtentum, et directum fuit.*] Vide de hoc. *Tit.* 44. per totum.

(h) *Ut ſuperiùs dicitur, taxatas.*] Suprà, ſcilicet, in §. 2. *hujus Tituli.*

Etsi constat, *Duos* deberi *Denarios* pro quolibet *Milliari*;

In occulto fuit, Brevia Regia *quot* fuere obtenta;

Et *quantum* erogatum erat, circa *Captionem*.

Qualia *pro Expensis Contumaciæ* taxanda sunt?

VIII. Nam quamvis *certum* sit, EXCOMMUNICATUM teneri solvere, *duos Denarios* pro *quolibet Milliari*, quo *Locus solitæ suæ Habitationis distat* a *Loci Judicii*; ignoratur tamen, *quot* BREVIA REGIA [*De Excommunicato capiendo*] ACTOR *obtinuit*, priusquam *Excommunicatus captus fuerit*: Nescitur etiam, *quas Expensas* ACTOR *erogavit*, in et circa *Apprehensionem Excommunicati*; Nam Expensæ hujusmodi *omnes* dicuntur, *Expensæ Contumaciæ*, ac, *eo nomine*, allocandæ et taxandæ sunt (*i*).

OBSERVATIONES.

(*i*) *Allocandæ et taxandæ sunt.*] De Expensis, per Judicem (nomine Expensarum Contumaciæ) taxandis, et allocandis. Vide *Obs* in *Tit.* 46.

TITU-

Procuratorium ad *Lites.*

TITULUS XLVIII.

Quid ſit PROCURATORIUM, ad *Lites*; et CONSTITUTIO *Procuratoris*, apud Acta, *coram* JUDICE, *vel* extrajudicialiter, *coram* NOTARIO PUBLICO, *quomodo fiat.*

Quid ſit *Procuratorium, ad Lites?*

I. PROCURATORIUM, ad *Lites*, eſt Poteſtas, *ſeu* Mandatum quod Procuratori *datur*, a Domino (*a*), *ad comparendum*, pro eo; *et ad agendum*, pro eo, *omnia*, *quæ ipſe* Cliens *ageret*, *ſi præſens* perſonaliter *eſſet*: Cum Poteſtate, *alium*, loco ſuo, ſubſtituendi (*b*), quoties *neceſſariò abfuerit* (*c*).

Quando dicitur *Authenticum?*

II. Et, ut hoc PROCURATORIUM fiat *Authenticum*, ſolet ſigillari *Sigillo* aliquo *Authentico*; juxta ea quæ ſuprà dicta ſunt [in Titulo (*d*), *De Certificatorio Executionis Citationis*, et Titulo (*e*), *Quid ſit Certificatorium Authenticum*]

Conſtitutio Procuratoris, *apud Acta*, quomodò fiat?

III. CONSTITUTIO autem *Procuratoris* eſt; quando *Cliens*, ſive *judicialiter*, apud Acta, coram *Regiſtrario Judicis*, conſtituet *Procuratorem*, ad effectus prædictos (*f*);

Quomodò *Conſtitutio extrajudicialiter?*

IV. Vel, ſi hæc CONSITUTIO, aliàs facta (*g*), coram *aliquo Notario Publico*, fuerit *exhibita*, ſub *Inſtrumento publico* ejuſdem *Notarii*, Stipulationem recipientis, *vel* hujuſmodi Conſtitutionem, in formam publici Inſtrumenti, redigentis (*h*).

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Quod Procuratori datur a Domino.*] Scilicet; per ejus *Clientem*: Qui communiter, in *Actis Curiæ*, vocatur, *vel* ejus *Dominus*, vel *Pars* ſua.

(b) *Loco ſuo, ſubſtituendi.*] Quòd Procurator non poteſt *alium*, loco ſuo, *ſubſtituere*, ante *Litis Conteſtationem*; Vide *Tit.* 50.

(c) 1 *Quoties neceſſariò abfuerit.*] Fit *tacita* Revocatio Procuratoris, *per* Partem principalem comparentem, *et* quid in propriâ perſonâ petentem; niſi *expreſsè* in contrarium dixerit: nempe; ſub *Proteſtatione*, quòd hoc petit, *citra Revocationem Procuratoris ſui, aliàs, in hujuſmodi Negotio, conſtituti*; Vide *Tit.* 89. §. 4. 5.

2 Poſt autem aliquam Petitionem *per* Partem Principalem (etiamſi *citra revocationem Procuratoris ſui*) factam, nobiſcum dicere ſolet hodie Procurator (antequam iterum Ipſe, *pro* dictâ Parte Principali, quicquam petierit) quòd *exhibet, ex ſuperabundanti, Procuratorium ſuum pro dictâ Parte, et facit ſe Partem pro eâdem.*

(d) *In Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 25.

(e) *Et Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 26.

(f) *Ad Effectus prædictos.*] Nimirùm, in §. 1. *hujus Tituli.*

(g) (h) 1 *Aliàs facta*, &c.] Die Comparitionis Partis Reæ, Actor (ſi præſens fuerit in Judicio) *vivâ voce*, apud Acta, mandat alicui e Procuratoribus, in Curiâ exercentibus, ut pro *eo* (cùm abſens fuerit) compareat, et ea omnia, in dictâ Cauſâ, faciat, quæ *ipſe*, ſi præſens eſſet, faceret; cum Poteſtate etiam, *alium*, loco ſuo, *ſubſtituendi*, ſiquando *abſens* fuerit:

2 *Vel* Procurator (pro Actore abſente) *Mandatum Procuratorium*, ad effectum prædictum, in *ſcriptis* conceptum, exhibeat, Actoris *manu* et *ſigillo*, coram *Notario Publico*, vel *Teſtibus fide dignis*, obfirmatum; ſeu *Sigillo alicujus Ordinarii* authenticè ſigillatum: Etiam aliquando (remiſſiùs autem, et minùs accuratè practicatur) *literatoriè*, ſolummodo ſub *manu Conſtituentis*, exaratum.

3 Deinde Reus, *ſimiliter*, vel *vivâ voce*, Procuratorem

OBSERVATIONES.

ratorem sibi constituat, vel pro eodem alius e Procuratoribus *Mandatum*, modo quo *suprà*, firmatum exhibeat.

4 Ubi *quis*, in promptu, *Procuratorium* non habeat, hodie solet *Judex* (ad petitionem asserentis, se habere *Procuratorium*) assignare ei, *ad docendum de Procuratorio*, in *proximum*, seu talem diem, *Juridicum*.

5 Post *Litem contestatam*, non *Pars ipsa*, sed *Procurator* est monendus, ut præsens sit, *ad actum quemcunque* judicialiter *exercendum*.

6 Procurator *generaliter*, ad *omnia*, constitutus, nil potest in *istis*, quæ *speciale* Mandatum requirunt; sed factum Procuratoris nocet Domino, *in his* quæ *non excedunt* fines Mandati.

7 Si verò *Pars* principalis *alterum* Procuratorem (non conjunctim, et assistendo *priori*) constituerit, *Judex* (juxta Stylum Curiarum, hodie unitatum) allocare solet Procuratori *primo*, Feoda, quæ *sibi* debentur, antequam *ista Pars* ulteriùs audiatur in Causâ.

8 De modo *Exhibitionis* Procuratorii (vel apud *Acta*, vel *literatoriè*, facti) Vide *Tit.* 37. §. 1, 2.

Assignatio Advocatorum et *Procuratorum*.

TITULUS XLIX.

De Assignatione Advocatorum *et* Procuratorum, tam *admisso in Formâ Pauperis*, quàm *aliis*; et *de refrænando numerum* Advocatorum *et* Procuratorum, *per* unam Partem, *in fraudem* alterius Partis *salariatorum*.

Quando *Judex* assignat *Advocatum* et *Procuratorem*, *Pauperibus*?

I. Si admissus in *Formâ Pauperis* petierit, a Judice, *Advocatum* et *Procuratorem*, sibi assignari; Judex debet ita adstatim assignare: *Qui* gratis, ac sine ullâ spe receptionis Feodorum, *ei* Consilium dabunt (*a*).

Quando *aliis*, cùm *una* Pars *complures* assumpserit?

II. Consimilis etiam *Assignatio Advocatorum* et *Procuratorum* fieri debet, si *una Pars* Litigantium salariaverit *plures* (*b*) *Advocatos* et *Procuratores*, eosque de *Senioribus*, et (communi opinione) *Doctissimis*:

Forma *Petitionis* Partis *horum Consilio* destitutæ:

Assignatio Judicis.

III. Judex, enim, ad petitionem *alterius Partis*, hoc allegantis [et addentis, *quòd, de verisimili, succumbet in Causâ, ob defectum Advocatorum* et *Procuratorum*] assignabit sibi unum *vel* alterum ex *Advocatis* prædictis, priùs salariatis, per *alteram Partem*; quibus *Pars* statim dabit *Feoda* solita.

Feoda *statim* præstanda.

IV. Simi-

OBSERVATIONES.

(a) *Ei Consilium dabunt.*] Vide *Statuta* Curiæ de *Arcubus*, per Robertum *Winchelsey*, Archiepiscopum Cantuariensem (Anno 1295) stabilita, sub hoc Titulo, videlicet; " *Quòd Procuratores, sine Advocatis, Causas non assumant; et quòd tam Advocati, quàm Procuratores*, et *cæteri Ministri, in Causis Pauperum, Officium suum gratis impendant.*

(b) 1 *Salariaverit plures.*] De hoc, sic habetur, inter *Statuta* Curiæ de *Arcubus*, videlicet;

2 " Sæpe contingit, ut *Pars una* potentior, " *vel* (in malitiâ excogitandâ) sagacior, *tot Advocatos*, et *Procuratores* assumit, quòd *Pars altera* (propter *Advocatorum*, vel *Procuratorum* defectum) remanet indefensa, *seu* opportuno præsidio destituta. Vide *Statut.* de Arc. *Winchelsey*, Anno 1295.

IV. Similiter; ſi *Actor* ſit *Nobilis*, vel *Egregia Perſona*, aliquando *Advocati* et *Procuratores* recuſant fungi eorum Officio, et patrocinari *contra* hujuſmodi Perſonas:

Quid ſi *Manus implere* recuſant?

V. In iſto caſu, *hoc allegato*, et *fide factâ*, per Partem [*ſe tales Advocatos et Procuratores convenisse, et eis eorum Feoda obtulisse, et quòd recusârunt eorum Feoda, et Consilium dare*] JUDEX debet, dictæ *Parti* petenti, *Advocatos* et *Procuratores* hujuſmodi aſſignare; *eoſque* monere et compellere, *ſub pœnâ Suſpenſionis ab eorum Officio*, ut ſint a *Conſiliis* cum dictâ *Parte*: Quæ etiam debet iis ſtatim ſolvere eorum *Feoda*.

Forma *Allegationis*, in eo caſu;

Judex, de *Advocato* et *Procuratore*, Parti petenti *providebit*;

Sub *pœnâ*, recuſantium *Suſpenſionis*.

Feoda *ſtatim* numeranda.

VI. Sed, in caſibus prædictis, licet ALICUI habere *tres Advocatos*, et *duos Procuratores*; atque NOBILI, *et* EPISCOPO, *ſex Advocatos*, et *tres Procuratores* [de Statutis, et Stylo Curiæ de (*c*) Arcubus] ex *quibus*, JUDEX (niſi ob magnum defectum *aliorum* Advocatorum *et* Procuratorum) non debet *ullos* aſſignare *Parti adverſæ*; ſaltem ſi remanent *tres*, vel *quatuor*, docti et experti *Advocati* et *Procuratores*, pro *Parte* hanc petitionem faciente, *ſalariandi*:

Alicui permittuntur *Advocati* tres, *Procuratores* duo;

Nobili, et *Epiſcopo* ſex *Advocati*, et tres *Procuratores* [Stylus Curiæ]

VII. Et nota; quòd licèt *Pars*, quæ *tot* (ut (*d*) ſuprà) ſalariavit *Advocatos* et *Procuratores*, obtinuerit Victoriam in Cauſâ; JUDEX tamen, in *taxandis Expenſis*, non ſolet allocare *Feoda* pro *omnibus*, ſed pro *duobus*, aut, ad ſummum, *tribus Advocatis*, et *totidem Procuratoribus*:

Ex *his* non aſſignatur *ullus* Adverſario;

Niſi *ob defectum* aliorum:

Feoda pro *pluribus* quàm *duobus*, aut *tribus* horum reſpectivè, *non taxanda*:

VIII. Quia, aliquando, *Litigantes* (datâ operâ) hujuſmodi *Multitudinem* ſalariant, *ad gravandum Adverſarium* infinitis Expenſis.

Ratio.

OBSERVATIONES.

(*c*) *De Statutis, et Stylo Curiæ de Arcubus.*] Vide *Statut.* Curiæ de *Arcubus* per *Winchelſey*: ſub hoc Titulo (ſcilicet) "*Quot Advocatos*, "aut *Procuratores*, *una Pars habere valeat*; et "*de dando Advocatum*, aut *Procuratorem*, *Parti non habenti*, et *præcipuè in Cauſis tangentibus Miniſtros Curiæ.*

TITULUS L.

Subſtitutio Procuratoris.

Quòd PROCURATOR *non poteſt* alium, *loco ſuo*, *ſubſtituere*, ante LITIS *Conteſtationem.*

I. QUAMVIS, in omni *Mandato Procuratorio*, datur a *Domino* (*a*), ejus *Procuratori*, POTESTAS, *alium*, loco ſuo, *ſubſtituendi* [ut in Titulo, *Quid ſit procuratorium*, &c. (*b*)] tamen ſi *Pro-*

Datur in *Procuratorio* Facultas *ſubſtituendi*.

OBSERVATIONES.

(a) *Datur a Domino.*) Id eſt; a Cliente, *ſeu* Parte principali.

(b) *Ut in Titulo, Quid ſit Procuratorium, &c.*] Vide *Tit.* 48. §. 1.

Subſtitutio Procuratoris, ante Litem *conteſtatam*, non valet :

Procurator Originalis [id eſt, *Procurator* ille qui *primò* exhibuit *Mandatum Procuratorium*, et ſe *Partem* fecit, pro *Conſtituente*] ſubſtituerit *alium*, ante LITIS *Conteſtationem* (*c*), non valet, nec admitti ſolet iſta *Subſtitutio* :

Ratio, Per *Conteſtationem*, Procurator fit *Dominus Litis* :

II. Quia, *Originalis Procurator* non eſt factus DOMINUS LITIS, niſi per LITIS *Conteſtationem*; et omnia geſta, per hujuſmodi *Subſtitutum*, ſunt *nulla*, ante LITIS *Conteſtationem*; quæ ſæpe ſic fieri vidi, et obtinui :

Quid ſit *Juris* ? cùm datur *ſubſtituendi Poteſtas*.

III. Sed quære, quid ſit JURIS ? cùm, in *Mandato Procuratorio*, exprimatur *Clauſula ſubſtituendi* (*d*).

OBSERVATIONES.

(c) *Ante Litis Conteſtationem.*] Quid ſit Litis Conteſtatio ; Vide *Tit.* 61.

(d) *Clauſula ſubſtituendi.*] Quoties me *abeſſe* contigerit. Vide *Tit.* 48. §. 1. *in Calce* : Seu (ut in antiquis, aliquando, Formulis habetur) Diebus, horis, et locis, quibus nos *adeſſe*, vel *abeſſe* contigerit. Vide *Formulas*.

Procurator functus Officio.

TITULUS LI.

In quibus caſibus, PROCURATOR deſinit eſſe Procurator, *et* functus eſt Officio : *ſcilicet*, vel ante *Litis Conteſtationem* ; ſeu poſt *Appellationem, ex adverſâ Parte, interpoſitam* a Sententiâ definitivâ.

Lite non conteſtatâ, Clienteque demortuo, *deſinit eſſe Procurator* :

I. MORTUO *Cliente tuo*, ante LITIS *Conteſtationem* (*a*), non es ulteriùs cogendus litigare, nec Cauſam defendere ; licèt aliàs exhibuiſti *Procuratorium* pro *eodem* ; et feciſti *te* etiam *Partem* pro *eodem* ; ac forſan, in *tuâ preſentiâ*, datus erat *Libellus* ; cùm LIS non fuerit *conteſtata* :

In *iſto caſu*, quomodò vocandi ſunt *Executores*, vel *Adminiſtratores* defuncti?

II. Sed *Adverſarius* tenetur vocare *Executores*, vel *Adminiſtratores defuncti* ; allegando ut in quodam ſequenti Titulo (*b*) [*De Petitione Procuratoris* contra *Executores*, &c.] continetur.

Ubi *Procurator* obtinet Sententiam,

A quâ *Procurator, ex adverſò*, appellat,

III. Si *Procurator* obtinuerit SENTENTIAM, pro *Domino ſuo* ; et fuerit, per *Adverſam Partem*, ab *eâdem*, appellatum ; *uterque Procuratorum functus eſt Officio* ; et nihil poteſt peti, per *unum* contra *alium Procuratorem*, aut in *ejus* præſentiâ :

Uterque functus eſt Officio ;

Niſi Procurator alterutterque, *de novo*, exhibuerit *Procuratorium*,

IV. *Niſi* ipſe *Procurator*, contra *quem* hoc petitum fuerit, *de novo*, poſt latam SENTENTIAM, *exhibuerit Procuratorium ſuum* pro *Domino*

OBSERVATIONES.

(a) *Ante Litis Conteſtationem.*] Vide, De Litis Conteſtatione *Tit.* 61. et *Obs. ibid.*

(b) *In quodam ſequenti Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 132. §. 1.

Domino ſuo: Quod ſæpiſſimè contingit, cùm *Procurator appellans* comparuerit, coram JUDICE *a Quo*, ad allegandum *fuiſſe appellatum*; vel quando *Appellatus* (qui obtinuit in Cauſâ) comparuerit, ad obtinendum Decretum *ad dicendum cauſam, quare Sententia non deberet Executioni demandari*:

Quoties hoc fieri ſoleat?

V. Ac licèt *Appellatus* obtinuerit SENTENTIAM REMISSORIAM, ac *Literas* REMISSIONIS (Judici a *Quo*) præſentaverit; tamen nihil faciendum eſt in præſentiâ *Procuratoris Adverſarii*, ſed vocanda eſt *Pars principalis*, ut ſuprà:

Si *Appellatus* obtinuerit *Remiſſorias* Judici a *Quo*;

Vocanda eſt Pars *Principalis*:

VI. Nam poſt SENTENTIAM et APPELLATIONEM ab eâdem, *Procurator deſinit eſſe Procurator*, et *functus eſt Officio*.

Ratio; Poſt *Sententiam* et *Appellationem*, Procurator functus eſt Officio.

Procurator non *functus Officio*.

TITULUS LII.

Quomodo PROCURATOR *non* deſinit eſſe Procurator, *nec* functus eſt Officio: *ſcilicet*, neque poſt *Litem conteſtatam*; nec poſt *Remiſſionem Cauſæ Appellationis* a Gravaminibus.

Lite inter Procuratores *conteſtatâ*,

I. SI LIS fuerit *conteſtata*, cum *Procuratoribus* (*a*), et tunc *Pars principalis* Fatis ceſſerit; *Procurator demortui*, ſive *Actoris*, ſive *Rei* [quoniam, per LITIS *Conteſtationem*, factus eſt DOMINUS LITIS] poteſt LITEM hujuſmodi proſequi et defendere; ac omnia facere, quæ facienda eſſent, *ſi Pars principalis* non fuiſſet *mortua* (*b*); etiam obtinere SENTENTIAM *definitivam*.

Fit uterque *Dominus Litis*; et, mortuo Cliente, *non deſinit eſſe Procurator*, uſque *Sententiam* incluſivè.

II. *Similiter*, Siquis appellaverit, a GRAVAMINIBUS (ut prætenditur) illatis *ante* SENTENTIAM *definitivam*; et JUDEX *Appellationis* pronunciaverit, *malè appellatum*; ac Cauſam JUDICI a *Quo* (*c*), remiſerit; *et Appellatus*, coram eodem JUDICE *a* QUO *Literas Remiſſorias* hujuſmodi exhibuerit; procedique *juxta formam retroactorum* [videlicet, in eodem ſtatu quo Cauſa fuit, tempore interpoſitæ Appellationis] petierit; Procurator hujuſmodi *Appellati* poteſt, in *præſentiâ* Procuratoris Partis *Appellantis*, omnia facere, agere, et expedire, *perinde ac ſi* non *fuiſſet appellatum omnino*:

Appellatur a *Gravamine*,

Cauſa *remittitur*,

Rectè petitur procedi *juxta retroacta*, &c.

In *præſentiâ* Procuratoris *Appellantis*;

III. Nam *Procurator, appellans* a GRAVAMINIBUS, non *deſinit eſſe Procurator*, per *Appellationem* a *Gravaminibus*, ante *latam Sententiam*:

Procurator Appellans, a *Gravaminibus*, non deſinit ante *Sententiam*, in principali:

IV. Quia

OBSERVATIONES.

(a) *Cum Procuratoribus.*] "Id eſt, *per* Procuratorem Rei, *cum* Procuratore Actoris. *MSS.*

(b) *Non fuiſſet mortua.*] Lege §. 6. *hujus Tituli*, et *Obs. infrà*, ſub *lit.* (d)

(c) *Judici a Quo.*] Intellige; *a quo fuit appellatum*; nam *Ille Judex* communiter vocatur, *Judex a Quo*, ſine aliâ *Adjectione*.

Ratio; Procuratorium durat *uſque* Sententiam latam :

IV. Quia, *Mandatum Procuratorium* durat, uſque in *Prolationem* SENTENTIÆ *definitivæ* :

Quo caſu non vocatur *Pars* ad videndum Proceſſum.

V. Et ideo, in hoc caſu REMISSIONIS, *Appellatus* non tenetur vocare Partem principalem *Appellantem*, ad videndum *ulteriorem proceſſum*, ut ſuprà.

Præmiſſorum *Limitatio* :

VI. Nota tamen ; quòd *præmiſſa* locum habent in Cauſis *realibus* :

Ratio.

Quia, *Actio Perſonalis moritur cum Perſonâ* (*d*).

OBSERVATIONES.

(d) *Actio perſonalis moritur cum perſonâ.*] Hìc adjiciuntur in *MSS.* " Et, *mortuo* Cliente, *Procurator*, in Cauſis *perſonalibus*, deſinit eſſe " *curator*, " *Procurator* : Secùs, in *realibus*.

TITU-

Dimissio in non *prosequendo.*

TITULUS LIII.

De Petitione PROCURATORIS *Partis Reæ*, cùm *Actor* citavit *Reum*, et *ulteriùs* non prosequitur *Causam.*

Allegatio *Procuratoris Rei*, cùm *Actor* non prosequitur.

I. PROCURATOR *Rei* dicet (*a*): *Exhibeo Procuratorium meum pro* N. *et facio me Partem pro eodem; ac allego Dominum meum fuisse et esse citatum, ad comparendum istis die et loco, ad respondendum* M. [in tali Causâ] *et quòd idem* M. *non curat prosequi Causam hujusmodi:*

Petitio Decreti *ad prosequendum.*

II. *Quare peto eum vocandum fore decerni* [erga talem diem] *ad prosequendum* (*b*) *hujusmodi Causam, sub pœnâ finalis* DIMISSIONIS, *unà cum* EXPENSIS (*c*).

Decretum *Judicis.*

III. Tunc JUDEX: *Decernimus* (*d*); statuendo *diem* Comparitionis *Actoris*, juxta distantiam habitationis *a loco Judicii* (*e*).

Modus *ulteriùs* procedendi:

Præconizatio;

Pronunciatio *Contumaciæ;*

Dimissio cum *Expensis:*

Taxatio, juxta Stylum:

Monitio ad solvendum.

IV. Si hoc Mandatum Citatorium, *ad prosequendum*, fuerit debitè executum (*f*), et relatum (*g*), ac *Actor* (publicè, trinâ vice, præconizatus) in *die* prædicto, pro *ejus Comparitione* constituto, *non* comparuerit, *nec* hujusmodi Causam prosecutus fuerit, pronunciandus est *Contumax*; et (in pœnam Contumaciæ suæ hujusmodi (*h*)) *Reus* est dimittendus, cum *Expensis*; quæ sunt taxandæ (nullâ porrectâ Schedulâ (*i*)) ad Summam *quatuor nobilium* (*l*) (juxta *antiquum Stylum* omnium Curiarum Archiepiscopi Cantuariensis) et decernenda est *Monitio*, ad solvendum easdem, *ut infrà* (*m*).

Ulteriùs (in præmissis) *observanda.*

V. Sed nota; quòd quamvis *Procurator Rei* non comparuerit, nec petitionem fecerit *Actorem vocandum fore ad prosequendum Causam, in ipso die* ad quem *Reus* (ut suprà dictum est) citatus fuerat; tamen (si vult) potest, *alio die* quocunque, comparere, et prædictum Decretum *ad prosequendum* petere (ut suprà) omittendo *quòd fuit citatus, erga* illum *diem*, et allegando generaliter, *quòd Dominus suus fuit citatus ad respondendum* M. [in tali Causâ] *et quòd idem* M. *non sit eandem prosecutus*, ut suprà (*n*).

Parte *comparente*,

Reservantur *Feoda* in Finem *Litis.*

VI. Et etiam nota; quòd si *Actor*, sic citatus (*o*), comparuerit, et Causam prosecutus fuerit; tunc *Actor* nullas solvet *Expensas*; nisi in *fine Litis*, si succubuerit in Causâ.

VII. Tertiò,

OBSERVATIONES.

(a) *Procurator Rei dicet.*] Scilicet; *Actore*, seu *Procuratore suo* non *comparente*, nec *Mandatum originale* (in Partem Ream executum) ullo modo, *referente*, dicat Procurator *Rei*: *Exhibeo*, &c. prout *suprà*, §. 1.

(b) (c) (d) (e) (f) (g) (h) (i) (l) (m) (n) (o)] 1 Praxis hujusmodi [De Procuratoris Petitione, et Judicis Decreto Citatorio, contra *Actorem*

Quo casu *Expensa* debentur, *ex Stylo*, absque Juramento?

VII. Tertiò, notandum est; quòd etiam in Expensarum Taxatione, *propter non Prosecutionem Causæ*, nullum solet præstari JURAMENTUM, *super Taxationem Expensarum*, ex causis specificatis in Titulo, *De Dimissione* (p) *Partis Reæ, cum Expensis suis, si Actor non libellaverit* (q).

OBSERVATIONES.

Actorem (eo die, in primariâ Citatione, pro Comparitione Partis Reæ, statuto, vel alio subsequente Juridico) seipsum absentantem, et Causam hujusmodi (per eum institutam) inde prosequi nullo modo curantem, *ad comparendum, et Causam prosequendum, sub pœnâ Dimissionis*; deque executione, et relatione dicti Decreti Citatorii] licèt *olim* [utì in Titulo suprà scripto, §. 2, 3, 4, 5, 6. fit mentio] hisce Curiis *pro more fuit*, jam dudum autem *exolevit*; et, *Stylo* Curiarum *hodierno*, minimè comprobatur:

2 Nam (ad hujusmodi Dilationem amputandam) Si *Actor* (isto tempore, pro Rei Comparitione, præstituto, vel postea prorogato) non omnino comparuerit, ad petitionem Procuratoris Partis Reæ, *generaliter*, ad hunc effectum, allegantis, scilicet; *Partem suam fuisse citatam, ad respondendum* M. [in tali Causâ] *et quòd idem* M. *non omnino sit eandem Causam, ulteriùs, prosecutus*, sine aliquâ *Citatione*, contra Actorem, *ad prosequendum*, emanari *petitâ*, Pars Rea *dimittitur*; et condemnandus est Actor *in Expensis*:

3 Quoniam si *Reus* comparuerit, juxta Mandatum originale, seu primariam Citationem, et in Jus vocationem, vel die quolibet Continuationis Certificatorii ejusdem, *Actore*, vel *Procuratore suo non etiam comparente*, evanescit *Citatio*, et circumducitur ejusdem *Certificatorium*:

4 Unde *Reus* absolvendus est *ab Observatione Judicii*; et *Actor* condemnandus est *in Expensis*, quas tenetur reficere, *antequam* iterum agat.

5 *Expensæ* verò hujusmodi taxari solent, ad Summam *sex solidorum*, et *octo denariorum*, ex *stylo* Curiæ; nullo desuper [de necessariâ *earundem* Erogatione] præstito *Juramento*;

(m) *Decernenda est Monitio ad solvendum easdem, ut infrà.*] Id est; ut in *Tit.* 134. ubi vide *Obs.* sub *lit.* (a) 2. et sub *lit.* (c) 1, 2, 3.

(p) *Ex causis specificatis, in Titulo de Dimissione*, &c.] Vide *Tit.* 56. §. 3, 4.

(q) *Non libellaverit.*] Hìc pergit *MS.* "Et "*Actor*, postquam has solvit *Expensas*, tum po- "terit nihilominus, *de novo*, citare, et prose- "qui eandem Causam, et eundem Reum.

De Petitione Libelli.

TITULUS LIV.

De Petitione LIBELLI, *per Rei Procuratorem* in *die* Comparitionis *suæ Judicialis.*

Quid dicat *Procurator* petens Libellum?

I. DICAT Procurator REI (*a*): *Exhibeo Procuratorium meum* (*b*) *pro* N. *et facio me Partem pro eodem; et peto Libellum, vel Partem meam dimitti unà cum Expensis:*

II. Tunc

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Dicat Procurator Rei.*] Scilicet; in die *Comparitionis suæ* judicialis (post relatum Mandatum Originale Citatorium in Partem suam executum) in *præsentiâ* Procuratoris Adversarii, tunc temporis etiam *pro Parte suâ comparentis*, dicat Procurator Rei: *Exhibeo*, &c; prout *suprà* §. 1.

2 Alioquin, Procuratore Actoris *non comparente*, seu Mandatum Originale *non referente*, dicat Procurator Rei; prout in *Tit.* 53. §. 1. et petat *Partem suam dimitti, unà cum Expensis.*

(b) *Exhibeo Procuratorium meum.*] Siqua Exceptio competit Reo [ieri *Fori* declinatoria, vel quoad *Partem*, aut *Causam* instituendam] compareat, *sub Protestatione*, &c; prout in *Tit.* 60. et *Obs. ibid.*

II. Tunc Procurator ACTORIS aut *dabit Libellum* (*c*), aut petet *Terminum ſibi aſſignari, ad libellandum, in proximo die juridico*; et JUDEX aſſignabit, ACTORI, *ad libellandum in proximo*, vel *ſecundo die juridico*, ſi hoc ab eo petatur, ac *gravitas* Cauſæ illud requirat (*d*).

Datur *Libellus*.

Vel petitur *ad libellandum*:

Quid faciat *Judex*?

OBSERVATIONES.

(c) 1 *Dabit Libellum.*] Reo (perſonaliter, aut per Procuratorem ſuum) *comparente*, Actor, aut ejus Procurator, *Libellum dat*, et eundem *admitti*, et Reum, ejuſve Procuratorem moneri, *ut reſpondeat*, petit:

2 Nonnunquam autem (ob cauſas) per *Judicem*, indultum eſt Actori, *ad libellandum in proximum* [ſeu alium] *diem juridicum*; juxta (ſcilicet) *Arbitrium Judicis*, et *qualitatem Cauſæ*.

3 *Libellus*, apud Nos hodie, per *Poſitiones* et *Articulos* concipitur; et ſolent Procuratores *triplicare* Libellos; *unam Copiam* JUDICI dant (aut penes Regiſtrum dimittunt) ut ferat *Sententiam* eidem conformem; *alteram* REO, ut deliberare poſſit, an cedere velit, aut contendere; *tertiam* SIBI reſervant.

4 Caveant Procuratores, in *Libellis*, et *Allegationibus concipiendis*; ne quicquam ad Emolumentum *Partis adverſæ*, et præter quod faciat pro *Partibus ſuis*, inferatur in *eiſdem*: Quoniam; *Qui ponit fatetur*.

5 *Libellum datum* JUDEX admittere *adſtatim* ſolet; cum hoc tamen Temperamento (ſcilicet) *quatenus, de Jure, ſit admittendus*:

6 Alioquin, in *arduis*, cùm *Pars Rea*, per *Juriſperitorum Argumenta* (in quantum *non* ſit, de *Jure*, admiſſibilis) *ejuſdem Admiſſioni opponere* petit, JUDEX aſſignare ſolet, *ad audiendum Voluntatem ſuam ſuper Admiſſione* ejuſdem, in *diem ulteriorem*.

7 Quo *die*, coram *Domino Judicante*, dantur *Informationes*, alternis vicibus, per *Advocatos*, ex utrâque parte; quamobrem ſit iſte *Libellus*, de *Jure*, vel *admittendus*, vel *rejiciendus*.

8 *Poſitionem* impertinentem, ſuperfluam, non relevantem, JUDEX non omnino admittit.

9 *Admiſſo Libello*, JUDEX *Partem Ream* moneat, ut reſpondeat *adſtatim*; vel, ſi petatur, *in proximum diem juridicum*.

(d) *Ac gravitas Cauſæ illud requirat.*] In Cauſis autem *Summariis* non eſt opus *Libello* in *Scriptis*; ſed ſufficit, *ore tenus*, Allegationem *apud Actâ*, dare.

De non libellando.

TITULUS LV.

Quid faciendum ſit, ſi Actor, *in die aſſignato* ad libellandum, *non curaverit dare* LIBELLUM.

Quid dicat *Procurator Rei*, in die aſſignato, *ad libellandum*?

I. IN die aſſignato, ACTORI, *ad dandum Libellum*, dicet REUS, vel Rei Procurator: *Peto Libellum, juxta veſtram Aſſignationem, vel* Partem meam *dimitti, unà cum Expenſis*:

Judex nonnunquam indulget *diem ulteriorem*,

II. Tunc JUDEX poteſt, ex gratiâ, vel cauſâ allegatâ per Procuratorem ACTORIS, ſine juſto Gravamine, ſtatuere alium diem *ad libellandum*, ſolutis tamen REO *duodecim denariis*, pro *Expenſis retardati proceſſûs* illius diei;

Solutis *Expenſis*.

Stylus Curiæ antiquus.

III. Hæcque Solutio *duodecim denariorum*, ab antiquo, fieri consuevit, et obſervabatur, pro *Stylo Curiæ*; nuper verò (per aliquos retractos annos) hujuſmodi pecunia, per Procuratorem REI, petita non fuit; ex quo evenit, quòd Procuratores plerique ſint negligentes, *in non libellando*, et aliquando habent, *de die, in diem* (*a*), tres, ad minus, dies juridicos, *ad libellandum*.

OBSERVATIONES.

(a) 1 *De Die, in diem.*] Vide *Tit.* 54. §. 2.

2 Cùm autem, ex gratiâ, JUDEX *Actori* plures dies juridicos, *ad libellandum*, indulget, *eum* (ſi ſibi viſum fuerit) condemnare poteſt *in Expenſis* ratardati Proceſſûs, *Parti Reæ* ſolvendis, *Arbitrio boni Judicis*, taxandis.

Dimiſſio in non libellando.

TITULUS LVI.

De DIMISSIONE Partis Reæ, *cum Expenſis ſuis*, ſi Actor *non libellaverit*.

Libello non *dato*, quid dicat *Reus*?

I. SI in die aſſignato *ad libellandum*, ACTOR non dederit *Libellum*, dicet REUS (*a*); *ut ſuprà, in præcedenti Titulo* (*b*):

Dimittitur *Reus*, cum *Expenſis*, ſi Actor non *libellaverit*.

II. Tunc JUDEX: *Dimittimus Partem* (*c*) *unà cum Expenſis*: Quas JUDEX, ad tredecim *ſolidos* et quatuor *denarios* [juxta *Stylum* Curiæ] præcedente petitione *Partis Reæ*, taxabit; et decernet MONITIONEM *ad ſolvendum hujuſmodi Expenſas* [ut in quodam ſequenti Titulo (*d*).]

Stylus *Curiæ* quoad *Expenſas*.

Decernitur *Monitio* pro *Expenſis*.

Taxatio Expenſarum, *in* non *libellando*,

III. Notandum hìc eſt; quòd quamvis communiter judicatur, *Taxationem Expenſarum*, ſine JURAMENTO Partis (*e*) eas taxari petentis, *de verâ Taxatione* earundem (*f*) [ſcilicet, *Partem ſuam Summam* taxandam *vel* taxatam (*g*) *expoſuiſſe*] *nullam eſſe*; et, ſi *appelletur* ab eâdem (*h*), *Appellans obtinebit*; tamen *in hâc* Taxatione Expen-

OBSERVATIONES.

(a) *Dicet Reus.*] Ejuſve Procurator.

(b) *Ut ſuprà, in præcedenti Titulo.*] Vide *Tit.* 55. §. 1.

(c) *Dimittimus Partem.*] " (Reum ſcilicet, " conventum) *MSS.*

(d) *Ut in quodam ſequenti Titulo.*] De Petitione, et Decreto Monitionis, ad ſolvendum Expenſas; Vide *Tit.* 134. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (c)

(e) *Sine Juramento Partis.*] Vel ejus Procuratoris.

(f) *De verâ Taxatione earundem.*] Potiùs; " *de Erogatione, ſeu Expoſitione earundem*; " prout legitur in *MSS.*

(g) *Summam taxandam, vel taxatam.*] Quoad Summam *taxandam* non juratur, ſed Summam *taxatam*; Juramentum enim *ſubſequi* debet, non *præcedere* Taxationem Judicis. Vide *Tit.* 331. §. 5. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (g)

(h) *Et, ſi appelletur ab eâdem.*] " Taxatione " factâ ſine Juramento. *MSS.*

Expensarum, *in non libellando*, non requiritur, nec præstari solet, JURAMENTUM *prædictum* (*i*). Fit sine Juramento:

IV. *Ratio* est; quia [ex *Stylo* Curiæ] hæc Summa [tredecim *solidorum*, et quatuor *denariorum*] debetur; quamvis REUS *exposuerit*, vel *non exposuerit* tantam, *vel* majorem Summam. Ratio: Stylus Curiæ.

OBSERVATIONES.

(i) *Nec præstari solet Juramentum prædictum.*] Varia Lectio, ad similem effectum, in *MS.* "Non solet Reus, *ejusve* Procurator, *facere fidem* super *hâc* Taxatione; quin *hæc* Taxatio (si Actor *non* libellaverit) fieri, et *Reo* allocari solet, *sine Juramento*.

Oblatio Libelli.

TITULUS LVII.

Plenariè.

De Oblatione LIBELLI, *in Causâ* plenariâ (*a*).

I. ACTOR, seu potiùs *Actoris* PROCURATOR: *Do Libellum quem peto admitti, ac Responsum* (*b*) *a Procuratore Partis adversæ dari eidem:* In *Causâ Plenariâ*, Quid dicat *dans Libellum?*

II. QUI tunc, vicissim, petet *Terminum sibi assignari, in proximum, ad respondendum eidem.* JUDEX: *Assignamus.* Quid *Pars adversa?* Quid *Judex?*

OBSERVATIONES.

(a) *De Oblatione Libelli, in Causâ plenariâ.*] In Causis *Summariis*, non est Opus *Libello*; sed sufficit, *vivâ voce*, suam Intentionem, *apud Acta*, declarare.

(b) *Ac Responsum.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 61. sub *lit.* (c).

TITULUS LVIII.

Summariè.

De Oblatione LIBELLI, *in Causâ* summariâ.

I. ACTOR: *Do Libellum* (*a*), *et peto procedendum fore decerni summariè, et de plano.* JUDEX: *Decernimus.* In *Causâ Summariâ*, Quid dicat *Actor, dans Libellum?* Quid *Judex?*

OBSERVATIONES.

(a) *Actor, do Libellum.*] Quamvis in Causâ *summariâ*, sine *Libello*, in *scriptis* concepto, sat est, in *Actis Curiæ*, per *Allegationem* (vivâ voce) datam, facti proponere materiam: Attamen aliquando, juxta Causæ gravitatem, dari potiùs solet *Libellus*, aut *Allegatio* articulatim in *scriptis*.

Quid *Reus?*

II. REUS: *Dissentio* (*b*); nam, in SUMMARIIS, sufficit si *Procurator* tantùm dicat; *dissentio* (*c*).

Iterum *Actor?*

III. ACTOR: *Repeto Libellum, in vim Positionum, et Articulorum, et ita peto per* VOS *repeti, si placebit* (*d*).

Denuo *Judex?*

IV. JUDEX: *Repetimus, et admittimus, salvo Jure impertinentium, et non admittendorum* (*e*).

Rursus *Actor?*

V. ACTOR: *Peto a Procuratore Partis adversæ Responsum dari Positionibus* Libelli (*f*).

Denique *Reus?*

VI. REUS: *Non credo Positiones esse veras* (*g*).

Quid *ulteriùs* petendum, *et* decernendum?

VII. Tunc, in omnibus, est petendum per *Procuratores*, ac per *Judicem* decernendum, ut in Titulo (*h*), *De Contestatione Litis, in Causâ* plenariâ.

OBSERVATIONES.

(b) *Reus dissentio.*] Sic pergit *MS.* "*et protestor de nullitate, ineptitudine, nimiâ generalitate, et obscuritate, ac indebitâ specificatione ejusdem.*

(c) *Sufficit si Procurator tantùm dicat; dissentio.*] Sine expressâ Litis Contestatione, *negativè*: Nam in *Summariis* non requiritur, de necessitate, *Litis Contestatio*; de cujus Formulâ vide *Tit.* 61. §. 3.

(d) *Peto per Vos repeti, si placebit.*] Vide *Tit.* 61. §. 4.

(e) *Et non admittendorum.*] Vide *Tit.* 61. §. 5.

(f) *Responsum dari Positionibus Libelli:*] Vide *Tit.* 61. § 6.

(g) *Esse veras.*] Vide *Tit.* 61. §. 7.

(h) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 61. §. 8, 9, 10, 11, 12, 13. et *Obs. ibid.*

Error Scriptoris revocandus.

TITULUS LIX.

De modo revocandi ERROREM *in* Nomine, *seu* Cognomine *Actoris*, aut *Rei*; sive *cujuscunque* Verbi, *per vitium Scriptoris*, inserti in LIBELLO, vel *aliquibus* aliis *Propositis*.

Evenit *Vitium Scriptoris*, in Nomine Partis;

I. SI ERROR *in Nomine*, vel *Cognomine Actoris*, vel *Rei* fuerit, ex *ipso Processu*, in Causâ APPARENS:

In Summâ Pecuniæ;

II. Si ERROR fuerit *in quocunque Calculo*; scribendo *Centum*, cùm *Viginti* scribi debuisset; vel *e contrà* (*a*):

In Nomine Ecclesiæ;

III. Si in *Nomine Ecclesiæ*; pro *quâ* contenditur, inter *duos Clericos*, vel pro cujus *Decimis* controvertitur:

Vel aliter, ex Actis, apparens.

IV. Vel in *quocunque alio*; dummodo (ut præfertur) ERROR hujusmodi ex *ipso Processu*, et *cæteris Actis* in Causâ *habitis*, CONSTARE possit:

V. PRO-

OBSERVATIONES.

(a) *Vel, e contrà.*] Scribendo *Viginti*, cùm *Centum* scribi debuisset.

V. PROCURATOR allegabit, ut ſequitur; *Allego, quòd, per vitium ſcribentis Libellum* [vel ſaltem *talem Materiam*, aut *Allegationem, ex Parte meâ, datam*] *hoc Nomen* [JOHANNES] vel *hoc Vocabulum* [RECTOR] (nominando verbum *in quo*, vel ſententiam *ubi*, erratum eſt) *inſcriptum et inſertum eſt, in* tali *Articulo, ſive Poſitione dicti Libelli* [vel Materiæ, vel Allegationis] *et in* tali *Lineâ ejuſdem* (a Capite, vel a Calce (*b*), computandâ) *ubi, in rei veritate, hoc Verbum, ſeu Nomen* [THOMAS] vel *hoc Vocabulum* [*] ſeu *hæc Verba* [**] (*c*) *inſeri et inſcribi debuiſſent; prout ex Proceſſu, et cæteris Actis judicialibus, in hâc Cauſâ, habitis, ad quæ me refero, liquet et apparet;*

Forma *Allegationis Procuratoriæ* in his caſibus.

VI. *Quare, ad omnem Juris effectum, hujuſmodi Errorem revoco, et ſubduco, atque pro revocato, et ſubducto haberi volo et peto; ac, loco dicti Verbi, ſeu Nominis* [JOHANNES] vel *dictarum Dictionum* [***] (*d*) *inſeri peto hoc Verbum* [THOMAS] vel *hoc Verbum* [VICARIUS] et ſic de *cæteris* Verbis erratis. JUDEX: *Decernimus, ut petitur.*

Revocatio *et* Subductio *Erroris* per *Procuratorem.*

Petitur revocatio *Judicis.*

Decretum *Judicis* de *Errore revocando.*

VII. Licèt hoc *Decretum* JUDICIS, *de Errore revocando* (*e*), interponi ſolet, et poſſit; valet tamen *Revocatio*, et *Subductio* per PROCURATOREM *tantùm facta*, ſi Vitium, *ſeu* Error SCRIPTORIS *ſit in Proceſſu* (ut prædicitur) APPARENS (*f*).

An Revocatio *et* Subductio, per *Procuratorem tantùm*, valeat?

OBSERVATIONES.

(b) *A Capite, vel a Calce, computandâ.*] "Si Verba errata ſint magìs propinqua *Capiti*, "quàm *Calci*, tunc *ita* fiet Computatio, ſcili-"cet, ab illo *Capite*; ſecùs (e contrà) a *Cal-*"*ce. MSS.*

(c) *Hoc Vocabulum* [*] *ſeu hæc Verba* [**] Hìc exprimi debent Verba *inſerenda.*

(d) *Vel dictarum Dictionum* [***] Hìc repetenda ſunt Verba, *vitio Scriptoris, introducta.*

(e) *Decretum Judicis, de Errore revocando.*] Benè memini, quòd in Cauſâ *inter Archiepiſcopum Dublinenſem*, ac *Decanum et Capitulum Eccleſiæ Chriſti* (aliquot abhinc Annis, per viam Appellationis, in Supremâ Curiâ Delegatorum Regiorum Angliæ, pendente) emanavit Commiſſio, ſub Sigillo Curiæ, pro Teſtium Examinatione, in Hiberniâ; *Error* verò fuit in *Nomine unius Commiſſariorum*, et, per *Actum Curiæ* Dominorum Judicum Delegatorum, *reformatus.*

(f) *Apparens.*] Poſt Verba [*tantùm facta*] ſic legitur, in *MSS. Antiq.* "Si *Vitium*, ſeu *Er-*"*ror Scriptoris* ſit in Proceſſu, *ut dicitur*, "APPARENS REVOCATIO.

TITU

Exceptiones peremptoriæ.

TITULUS LX.

De EXCEPTIONIBUS *quæ, per* Reum, *proponi possunt*, ante LITIS CONTESTATIONEM; et *de necessariâ*, tunc temporis, PROTESTATIONE *faciendâ, per* Reum.

Exceptiones quænam proponendæ sint, *ante Litis Contestationem?*

I. EXCEPTIONES *sequentes*, videlicet [1] *Pendentia Litis* (*a*) [2] *Recusatio Judicis* (*b*) [3] *Declinatio* et [4] *Incompetentia Fori* (*c*) [5] *Tua non interest* (*d*) [6] *Exceptio Litis finitæ* (*e*), et [7] *falsi Procuratoris* (*f*) et [8] *Similia* (*g*), proponi possunt et allegari, *ante* LITIS CONTESTATIONEM (*h*).

Protestatio necessaria, *ante propositas Exceptiones peremptorias.*

II. Compareat igitur REUS, seu *Rei* PROCURATOR (si intendit uti Beneficio harum Exceptionum) sub PROTESTATIONIBUS *sequentibus*, videlicet; *sub Protestatione de non consentiendo in Dominum Judicantem hujus Curiæ, tanquam in Judicem sibi* [seu Parti suæ, *in hâc Causâ*] *competentem; neque de, quovis modo, ejus Jurisdictionem prorogando* (*i*); *nisi quatenus, de Jure, tenetur*: Et tunc PRÆMISSAS EXCEPTIONES *proponat* (*l*).

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Pendentia Litis.*] Coram *alio* Judice.

(b) *Recusatio Judicis.*] De *quâ*, Vide *Tit.* 272.

(c) *Declinatio et Incompetentia Fori.*] Vide *Tit.* 223. ac *Tit.* 224.

(d) *Tua non interest.*] Vide *Tit.* 227, 228, 229, 230.

(e) *Exceptio Litis finitæ.*] Hæc autem *Exceptio* non valet in *Causâ Matrimoniali*: Prout in *Tit.* 205. §. 3.

(f) *Et falsi Procuratoris.*] Vide *infrà*, sub *notâ* (h) 2, 4.

(g) *Et similia.*] " Quæ *aliæ Exceptiones* pro- " poni possunt, consule ADVOCATOS. *MS. Antiq.*

(h) 1 *Proponi possunt et allegari, ante Litis Contestationem.*] " Exceptionum hujusmodi " quædam respiciunt *Personam* JUDICIS; qualis " est *Exceptio* FORI *declinatoria*; quæ debet " proponi *ante* alias *dilatorias*: Quia, si *opponi-* " *tur aliæ*, priùs, per *ejus oppositionem* induci- " tur *Consensus in* JUDICEM; et tunc non po- " test postea opponi *Declinatio* FORI.

2 " Respiciunt Exceptiones aliæ *Personam* " LITIGANTIS; cujusmodi sunt omnes Excep- " tiones *Legitimationis Personæ*; ut si compa- " reat Minor *sine Curatore*; Communitas *absque Syndico*; Procurator *cum Mandato dubio:* " Item *Excommunicatio* potest opponi, vel *ante* " vel *post* Litem contestatam: Etiam, *Tua non in-* " *teresse*, potest opponi *ante* Litis Contestationem, " vel *post*.

3 " Quædam Exceptiones respiciunt CAU- " SAM; qualis est Exceptio *Libelli incerti et ob-* " *scuri*, et Exceptio *malè Agentis*.

4 " Exceptio *falsi Procuratorii*, opponi potest, " tam *ante*, quàm *post* Litem contestatam, " ac etiam *post Sententiam*; quia *reddit Judicium*, " *retrò, nullum. MSS.*

(i) *Ejus Jurisdictionem prorogando.*] Aliàs sic habetur: " Neque de ejus *Jurisdictione*, quovis " modo, *prorogandâ*; nisi *si et* quatenus *ad id*, " de Jure, *astringatur. MSS.*

(l) 1 *Tunc præmissas Exceptiones proponat.*] Tum inseruntur, in *MS. Antiq.* hæc Verba sequentia: " Quæ Exceptiones *admittendæ* sunt, et " *Terminus probatorius* assignandus est; et *Pro-* " *cessus* (quoad contenta in Libello) *sistendus* " est, donec proponens has Exceptiones proba- " verit, *aut* defecerit in probatione earundem: " Et proponens non tenetur *Litem contestari*, " nisi defecerit in probatione; *in quo casu*, non " solùm, *Litem contestari* tenetur, sed etiam " condemnandus est *in Expensis retardati Pro-* " *cessûs*.

2 " Curet,

OBSERVATIONES.

Exceptiones peremptoriæ.

2 " Curet *Procurator Actoris* (si crediderit " has Exceptiones propositas esse, animo differendi Litem) ut *Procurator Rei*, seu *Pars eadem proponens*, præstet *Juramentum*, ante admissionem harum Exceptionum ; *Quòd non proponit easdem animo malitioso, nec differendi Litem plus justo, et quòd credit se easdem probare posse* :

3 " Vel præstet *Procurator Actoris* Juramentum, *de observando omnia Capitula in Juramento Calumniæ contenta* ; et petat, a *Reo*, " Juramentum consimile præstari.

4 " Quæ Capitula continentur in *Juramento Calumniæ*, et quale Damnum non præstantes " hoc *Juramentum* (si ab eis requiratur) sustinebunt, inferiùs declarabitur, in Titulis de " hujusmodi *Juramento* tractantibus.

[Vide *Tit.* 110. et *Tit.* 99. §. 7, 8, 9, 11, 12.]

Contestatio Litis.

TITULUS LXI.

De CONTESTATIONE LITIS, *in Causâ* plenariâ (*a*).

I. ACTOR, seu potiùs *Procurator Actoris* (*b*), in die assignato, REO, *ad respondendum Libello*, dicet ; in *præsentiâ* Rei, *seu* ejus Procuratoris : *Peto Responsum dari Libello, juxta Assignationem vestram* (*c*). Petitur *Responsum* dari Libello.

II. Tunc REUS, si *non* vult Litem *negativè* contestari, potest *fateri Libellum* (*d*), et Litem contestari *affirmativè*, et submittere se JUDICI, et offerre *Expensas*, per eum *taxandas* : Quod sæpissimè contingit in *Causis Diffamationum*. Forma Contestationis *affirmativè*.

III. Sed si intendit contestari Litem *negativè* (*e*), dicendum est, in hunc modum : *Ego* [*sub Protestatione de nimiâ generalitate, ineptitudine, obscuritate, nullitate, et indebitâ specificatione dicti Libelli, respondendo eidem*] *dico narrata, prout in eodem Libello narrantur*, Forma Contestationis *negativè*.

OBSERVATIONES.

(a) 1 *De Litis Contestatione, in Causâ plenariâ.*] LITIS CONTESTATIO tanquam *Lapis angularis* est, et *Fundamentum Judicii*, quo deficiente, omnia ruunt.

2 Testes non sunt regulariter, *ante* Litis Contestationem, admittendi *simpliciter* :

3 Frequenter autem (juxta Stylum Praxeôs hodiernæ) producuntur Testes, et admittuntur (*uti* dicimus) *de bene esse*, ad subeundum Juramentum (a Testibus præstari solitum) etiam *ante* Litis Contestationem ; id est, *conditionaliter*, et casu quo Lis, ex adversâ Parte, contestata fuerit *negativè*.

4 Litis Contestatio facit *Procuratores*, hinc-inde, *Litis Dominos*.

(b) *Actor, seu potiùs Procurator Actoris.*] Litis Contestatio non potest fieri in Judicio, absente *Actore*, vel ejus *Procuratore*.

(c) 1 *Juxta assignationem vestram.*] Die Libelli dati, et admissi, petat Procurator Actoris, *Responsum eidem dari adstatim* [ut in §. 1 *Tit.* 57.] alioquin, si indultum sit, per Judicem, Parti Reæ, *ad respondendum, in diem ulteriorem* [ut in §. 2. ejusdem *Tit.*] tunc, eo die prorogato, petat Actor *Responsum eidem Libello dari, juxta assignationem Judicis, in eâ parte, factam.*

2 Si *Procurator*, vel *Pars ipsa*, recusaverit *respondere* Libello [vel Materiæ cuicunque, per Judicem admissæ] ut inde *Litis Contestatio* judicetur : Hic est *ab Officio suspendendus*, ILLA *Excommunicanda.*

(d) *Potest fateri Libellum.*] " Si REUS *confitetur* contenta in Libello, *illius Confessio* habet vim *Sententiæ*, et habetur pro *condemnato* : Nam nulla est *major Probatio*, quàm *proprii Oris Confessio. MS.*

(e) *Sed si intendit contestari Litem negativè.*] Sic legitur in *MS. Antiq.* " Sed si Reus intendit Litem institutam defendere, et Litem contestari negativè.

Conteſtatio Litis.

rantur, *vera non eſſe, et ideo petita, prout petuntur, fieri non debere, animo Litem conteſtandi negativè* (*f*).

Actor repetit *Libellum* in vim *Poſitionum*:

IV. Tunc ACTOR: *Libellus eſt articulatus, et ideo eundem, in vim Poſitionum et Articulorum* (*g*), *repeto, et, per Dominationem veſtram, ſic repeti, et admitti peto.*

Judex ita repetit, *et* admittit.

V. Quibus JUDEX: *Repetimus hunc Libellum, in Vim Poſitionum et Articulorum; et pro repetito habere volumus; eundemque admittimus; ſalvo Jure* [*impertinentium, et non admittendorum*].

Actor petit Reſponſa *Procuratoris*;

VI. ACTOR: *Eſt Libellus articulatus, et in vim Poſitionum et Articulorum repetitus, et ideo peto Reſponſum dari Poſitionibus ejuſdem, ab ipſo Reo* et *Procuratore Partis adverſæ.*

Is non credit.

VII. REUS (*h*): *Non credo Poſitiones eſſe veras* (*i*).

Actor petit Reſponſa *Partis Principalis*:

VIII. ACTOR: *Juro, quòd credo me poſſe meliùs relevari ex Reſponſis Partis principalis, quàm Procuratoris ejus, occupantis in Cauſâ* (*l*): *Placebit igitur decernere Partem principalem citandam fore* (*m*), *erga aliquem diem competentem, ad perſonaliter reſpondendum Poſitionibus dicti Libelli* (*n*).

Decernitur *pro Reſponſis*:

IX. JUDEX: *Decernimus Partem principalem eſſe citandam, ad perſonaliter reſpondendum Poſitionibus dicti Libelli* [tali *die*] ſtatuendo *diem*; juxta *Diſtantiam* loci habitationis REI, a loco *Judicii*.

Reus, diſſentiens, petit *ad probandum*:

X. PROCURATOR REI: *Diſſentio*; *et peto Terminum aſſignari* ACTORI, *ad probandum Libellum.*

Judex aſſignat:

XI. JUDEX: *Aſſignamus, ad probandum, tres* [vel quatuor] *dies Juridicos* (*o*); juxta loci *Diſtantiam*, in quo ACTOR habitat, a loco *Judicii*, et *gravitatem* Cauſæ.

XII. REUS:

OBSERVATIONES.

(f) 1 *Animo Litem conteſtandi negativè.*] Hìc inſeruntur hæc ſequentia, in *MS. Antiq.* " Si omiſſa ſit *Litis Conteſtatio*, in *Plenariis*, " non valet totus Proceſſus; etiamſi *Actor* pleniſſimè probavit Libellum:

2 " Fallit tamen, ſi *Reus*, in aliquâ parte Litis, " *fateatur* contenta in Libello; nam *per Confeſſionem Partis, omnis tollitur Nullitas.*

(g) *In vim Poſitionum et Articulorum.*] Solent Procuratores Libellum articulatim concipere, et in *Poſitiones* partiri [quæ ſunt Capita, in quibus Libellus diſtribuitur] indeque nomen habent, quòd *ponunt*; id eſt, ſtatuunt *vera eſſe, quæ in eis aſſeruntur*.

(h) *Reus.*] Ejuſve Procurator.

(i) *Non credo Poſitiones eſſe veras.*] Sic legitur in *MS. Antiq.* " Non credo Poſitiones, " *prout ponuntur*, eſſe veras.

(l) *Juro, quòd credo me poſſe meliùs relevari ex Reſponſis Partis principalis, quàm Procuratoris ejus, occupantis in Cauſâ.*] Hæc (modò nobiſcum) ad Decretum, *pro Reſponſis*, obtinendum, per *Procuratorem* (abſque *Juramento*) apud Acta Curiæ (nudo *Verbo*, ſolummodo) allegantur: Scilicet; loco Verborum, *Juro quòd credo me poſſe*, &c. (ut ſuprà) dic; *Allego me poſſe*, &c.

(m) *Partem principalem citandam fore*, &c.] De *Decreto perſonali* contra Partem principalem, Vide *Tit.* 62. *per totum.*

(n) *Ad perſonaliter reſpondendum Poſitionibus dicti Libelli.*] Additur in *MSS.* " Tanquam legaliorem Perſonam, e *quâ*, Veritas meliùs " erui et inquiri poterit, quàm ab ejus *Procu-* " *ratore.*

(o) 1 *Tres, vel quatuor dies Juridicos.*] Ad *probandum Libellum* (de *Stylo* Curiarum) *tres Juridici dies* debentur.

2 *Terminus* autem *probatorius* non currit, antequam *Reus* dederit (ubi petuntur) *Reſponſa.*

XII. REUS: *Diſſentio*; et [ſi *Terminus* datus, *ad probandum*, ſit nimis *prolixus*, et *incompetens*] addat; *propter longitudinem et prolixitatem Termini:*

Rens diſſentit, ob *Diuturnitatem Probatorii.*

XIII. Nam, *quemadmodum*; ſi datur ACTORI, per JUDICEM, *Terminus Probatorius* nimis *brevis*, et omnino *incompetens* (habitâ conſideratione *gravitatis* Cauſæ) licet ei *appellare: Ita*; ſi *Terminus* nimis *prolixus* datus fuerit, REUS habet juſtam Cauſam *appellandi*; quod facere non potuit, *ſi* non *diſſentiat Aſſignationi.*

Propter Terminum datum, *minùs competentem*, appellat *Actor*;

Ob *nimis* prolixum, *Reus*:

Quare *perutile* eſt *diſſentire.*

XIV. Sed nota; quòd, in Cauſâ *Diffamationis*, JUDEX non *ſolet* decernere *pro Parte principali*; niſi *poſt publicatas Atteſtationes* TESTIUM, *ſuper* LIBELLO: Si *verò* decreverit, *ante Publicationem*, additur ſemper, in ACTIS; *Ita ut hoc Decretum, pro Parte principali, non extrahatur, nec Executio ejuſdem fiat, ante Publicationem* TESTIUM: Quia *Pars Principalis* non tenetur *reſpondere* POSITIONIBUS CRIMINOSIS; niſi *probatæ* fuerint per TESTES.

In *Diffamatione*, non decernitur *Pro Reſponſis* Partis principalis, *ante Publicationem Depoſitionum:*

Niſi, *ita quòd* Decretum non extrahatur, *ante Publicationem:*

Ratio; *Poſitioni Criminoſæ*, niſi probatæ, *non eſt reſpondendum.*

XV. DECRETUM *pro Parte Principali*, in omni Cauſâ, peti ſolet per ADVOCATUM *in Cauſâ ſalariatum*; quamvis, in *Actis*, ſemper ſcribitur, PROCURATOREM illud *Decretum* petiiſſe: Et hoc, ab antiquo, diligenter obſervatum fuit; ut JUDICI conſtare poſſit, ADVOCATUM eſſe *ſalariatum in Cauſâ* (*p*); quod, jam, *aliunde* conſtabit JUDICI: Quia *nullus* LIBELLUS *admittendus eſt*, niſi ſubſcribatur manu *alicujus* ADVOCATI (*q*).

Decretum, *pro Reſponſis*, petitur per *Advocatum:*

Ratio:

Advocati manus quando requiritur?

XVI. Nota etiam; quòd PROCURATOR *Actoris*, poſtquam LIS ſit *conteſtata*, ſi crediderit SE, *in aliquo* [videlicet, in aliquâ Poſitione *materiali* LIBELLI, præſertim Poſitione aliquâ LIBELLI *Matrimonialis*] *poſſe relevari* ex *Reſponſis* PROCURATORIS *Partis adverſæ*, poteſt *primò* [ſcilicet, ante DECRETUM *pro Parte principali*] jurare pro Parte ſuâ, *quòd credit* SE *fideliter poſuiſſe contenta in* LIBELLO, et petere Juramentum *a* PROCURATORE *Partis adverſæ* præſtari, *de fideliter reſpondendo Poſitionibus ejuſdem* LIBELLI, *in proximo die Juridico:* Quod eſt concedendum:

Reſponſio *Procuratoris Rei* quando neceſſaria? (præcipuè in *Matrimoniali*)

quando petenda?

Juramentum inde *Procuratoris Actoris:*

Juramentum inde *Procuratoris Rei*,

XVII. Et eſt admodum neceſſarium, ut hoc fiat, in Cauſâ *Reſtitutionis Obſequiorum Conjugalium*, vel *Divortii*; aut *Separationis a Thoro*, et *Menſâ:* Nam, de veriſimili, *Procurator* REI eſt ita inſtructus, a Domino ſuo, quòd *vult fateri* SOLEMNIZATIONEM *Matrimonii allegati*; ex *quo*, Procurator *Mulieris agentis* poteſt *adſtatim* petere SUMPTUS LITIS, *et* ALIMONIÆ (*r*), *Dominæ*

Reſponſio *Procuratoris Rei* perquàm neceſſaria;

Præſertim in *Matrimoniali:*

Ratio.

OBSERVATIONES.

(p) *Advocatum eſſe ſalariatum in Cauſâ.*] Vide *Canon.* (Anno 1603) 13.

(q) *Niſi ſubſcribatur manu alicujus Advocati.*] Vide *Canon.* 131.

(r) *Petere Sumptus Litis et Alimoniæ.*] De Petitione Sumptûs Litis et Alimoniæ; Vide *Tit.* 206. §. 1, 2, 3.

Conteſtatio Litis.

minæ ſuæ, decerni; quod *aliàs* petere non poſſit, niſi *poſtquam* ipſa *Pars principalis fuerit examinata*; quod *plerúmque* (præſertim in his caſibus) differtur, *per* REI *Contumaciam*, ad evitandum *Condemnationem*, in eiſdem *Expenſis* LITIS, *et* ALIMONIÆ;

Reſponſio *Procuratoris* petenda eſt, *ante* Decretum *pro Reſponſis Partis*:

XVIII. Et, in his caſibus, videtur, quòd PROCURATOR *Actoris* [ſi credat ſe poſſe, in hoc Articulo SOLEMNIZATIONIS *Matrimonii*, relevari per *Reſponſa* PROCURATORIS *Adverſarii*] non deberet petere, *pro Parte principali*, niſi habitis priùs *Reſponſis* PROCURATORIS: Quia (ut *ſuprà* dicitur) in omni Cauſâ, priuſquam decernatur *pro Parte principali*, PROCURATOR, *hoc Decretum petens*, tenetur præſtare JURAMENTUM (*ſ*), *quòd credit ſe poſſe meliùs relevari, ex Reſponſis Partis* PRINCIPALIS, *quàm* EJUS PROCURATORIS: Ut *ſuprà* (*t*) dictum eſt (*u*).

Ratio.

OBSERVATIONES.

(*ſ*) *Præſtare Juramentum.*] Loco horum Verborum, lege; *Allegare.*

(*t*) *Ut ſuprà*] Scilicet; in §. 8. *hujus Tituli.* Juramentum autem per Procuratorem, Decretum *pro Reſponſis Partis principalis*, petentem, hodie præſtari non ſolet; *prout annotatur ſuprà, ſub lit.* (*l*).

(*u*) *Dictum eſt.*] Ad Calcem hujus Tituli, hæc adjiciuntur, in *MSS.* " Sed credo, quòd " quis fideliter ponens, et de eo jurans, poteſt " habere *Reſponſum Procuratoris*, in aliquo tem- " pore Litis; priuſquam *extractum* ſit Decre- " tum *pro Parte principali*; imò licèt ſit *decre-* " *tum.*

TITU.

Decretum pro *Responsis.*

TITULUS LXII.

De DECRETO PERSONALI (*a*), *contra Partem principalem*, ad respondendum *Positionibus Libelli.*

I. ACTOR cavere debet, ut, *post Litis Contestationem*, procuret (quàm citò possit) RESPONSA *Partis principalis* (*b*) *adversæ*, Positionibus *Libelli*; ut [si ejus *Intentio* fuerit, ex *Adversarii* CONFESSIONE, *fundata*] procedere possit *ad Conclusionem*, et *Sententiam* in Causâ, *sine* TESTIBUS: Vel, si ex hujusmodi RESPONSIS, in *aliquo Articulo*, fuerit *relevatus*, poterit, super *cæteris Articulis*, producere TESTES; et ita exonerare CLIENTEM suum, *ab Onere probandi Articulos confessatos.*

Responsa Partis Principalis quando petenda?

Horum *Utilitas:*

Vel *probant* sine *Testibus*;

Vel relevant ab Onere *superfluæ Probationis.*

II. DECRETUM hujusmodi *pro Parte principali*, curare debet *Actor* concipi, ac sub Sigillo JUDICIS communiri (*c*), et exequi contra *Partem Ream* (*d*); eoque executo, concipere *Certificatorium*, in Dorso ejusdem, et illud die Comparitionis (*e*) exhibere; et si REUS *comparuerit*, eum producere [ut in Titulo (*f*), *De Productione Partis principalis*, &c.] et si *non comparuerit*, accusare ejus *Contumaciam*, et petere eum *excommunicari* [ut in Titulo (*g*), *De Exhibitione Citationis, coram Judice*, &c.]

Modus obtinendi *Decretum* pro *Responsis*,

Et *Excommunicationem* contra Partem Principalem, *in non comparendo*,

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *De Decreto personali.*] De modo petendi Decretum hujusmodi, pro Responsis; Vide *Tit.* 61. §. 8, 9. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (l) (n).

(b) *Responsa Partis principalis*] De formâ concipiendi Responsa; Vide *Tit.* 105. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (b) 2.

(c) *Sub Sigillo Judicis communiri.*] Si verò Pars principalis adversa *præsens* sit, in Judicio, tempore *petitionis*, pro Responsis suis personalibus, *factæ*, non opus est Decreto pro Responsis, *sub Sigillo*; sed producenda est *Pars principalis*, et Juramento oneranda, de fideliter respondendo: Prout in *Tit.* 65. et *Obs. ibid.*

(d) *Et exequi contra Partem Ream.*] Nonnunquam etiam fieri solet *Executio* Decreti hujusmodi, *pro Responsis* (cùm specialiter hoc petitum est) in *Procuratorem* Partis principalis. Vide *Obs.* in *Tit.* 21. sub *lit.* (b) 9.

(e) *Die Comparitionis.*] Scilicet; Die (in dicto Decreto) *pro Rei Comparitione*, statuto.

(f) *Eum producere, ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 65.

(g) *Petere eum excommunicari, ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 37. §. 2. necnon *Tit.* 38. [*De formâ petitionis Excommunicationis*, &c.] *per totum.*

Commissio pro Responsis.

TITULUS LXIII.

De COMMISSIONE, *ad partes*, pro Examinatione *Partis Principalis.*

Commissio pro Examinatione Partis Principalis,

Quâ ratione, conceditur:

I. AD parcendas, *vel* minuendas EXPENSAS *Partium litigantium*, solet JUDEX concedere COMMISSIONEM, ad partes (*a*). *ad jurandum*, et *examinandum Partem principalem* (præsertim habitantem in longinquis partibus) nullis *diebus* statutis, nulloque *certo loco* constituto, sed *quibuscunque diebus* et *loco*, ante *talem* diem [constituendum, per JUDICEM, juxta loci *distantiam* habitationis REI, a loco Judicii] et DIES etiam, *ad transmittendum hujusmodi* RESPONSA est assignandus:

Ubi *temporis*, et *loci* exequenda.

Dies assignatur *ad transmittendum Responsa:*

Dies *totus* debetur:

Continuatur *Certificatorium* Decreti pro *Responsis* in proximum:

II. Erga *quem* DIEM, seu potiùs *subsequentem* [nam in nullâ parte DIEI, *ad transmittendum*, PARS dicitur *Contumax*; quoniam, *totus debetur* DIES] ACTOR curabit *Certificatorium* dicti DECRETI (*b*) *continuari*: Ut si PARS non curaverit *subire Examen*, et *Responsa transmittere*, possit excommunicari.

Tunc, si *Responsa* non sint data, *Pars* excommunicetur.

OBSERVATIONES.

(a) *Concedere Commissionem ad partes.*] Ubi (scilicet) Pars Principalis examinanda commoratur.

(b) *Certificatorium dicti Decreti.*] Nempe Certificatorium *Decreti personalis*, seu *pro Responsis Partis principalis*; de quo *Decreto*, superiùs, in *præcedenti Titulo*, tracta um est, §. 2.

TITULUS LXIV.

CUJUS Sumptibus COMMISSIO, *pro Parte Principali, sit concedenda.*

Ubi *Commissio pro Responsis* fiat aliquando *mutuis Expensis*;

I. SI *Persona Privilegiata* (*a*) sit provocata, ad Judicium; fiat Commissio, *communibus Expensis* (videlicet) *Actoris* et *Rei*:

Aliquando *Sumptibus Actoris*:

II. Sed si *Persona Privilegiata* provocet, et litiget; tunc fiat Commissio *Expensis Privilegiatæ*:

Hodie Sumptibus *cujuslibet eandem petentis.*

III. Sed his diebus (ut sumptibus parcatur) solet JUDEX, nullâ allegatâ causâ (*b*), concedere Commissionem, *ad examinandum Partem principalem* (nullo modo Privilegiatam) si hoc, ab EO, petatur; in

OBSERVATIONES.

(a) *Persona Privilegiata.*] Quænam Personæ dicuntur *Privilegiatæ*? Vide *Tit.* 236. §. 1.

(b) *Nullâ allegatâ Causâ.*] Scilicet; Absentiæ Partis, quâ *Privilegiata*; cujus generis *Allegatio* patet in *Tit.* 231. §. 3. in *Calce.*

in quo caſu, *petens* Commiſſionem *integras Expenſas* præſtare tenetur (*c*).

IV. In Cauſis tamen *Matrimonialibus*, JUDEX non ſolet decernere Commiſſionem, *pro Examinatione Partium principalium*; ſed cogentur *Partes Reæ* perſonaliter, *et* judicialiter comparere, et JUDICIS *Examen* ſubire, ut poſſint [in caſibus, de *Jure*, permiſſis] in locum aliquem *ſequeſtrari* [ut in Titulo, *De hujuſmodi Sequeſtratione* (*d*), ſpecialiter ſcripto; *apparet*] donec fuerint *examinatæ*, ſuper Libello.

In *Matrimoniali*, non conceditur *Commiſſio* pro *Reſponſis Partium:*

Ratio;

Ut *Judicis* ſubeant *Examen*, et fiat *Sequeſtratio* Perſonæ.

OBSERVATIONES.

(*c*) 1 *Petens Commiſſionem integras Expenſas præſtare tenetur.*] Poſtquam *Decretum perſonale* (ut appellatur Mandatum, ſub Sigillo, pro Reſponſis *perſonalibus* Partis principalis) debitè fuerit *executum*, tenetur Pars ipſa *principalis* præſtare *Juramentum*, et ſua dare *Reſponſa* perſonaliter, in *Judicio*; vel, per *Commiſſionem Judicis*, coram *Commiſſariis*, in *partibus* ubi degit.

2 Et quum petitur hujuſmodi *Commiſſio pro Reſponſis*, quamvis Pars illa principalis *producenda* ſit, et *examinanda* ſuper Libello *tuo*, vel *tuâ* Allegatione, et ad tuam (ut ſperatur) utilitatem, ſolet autem hujuſmodi *Commiſſio* fieri Sumptibus *illius* Partis principalis *Abſentis*:

3 Sin *Abſentia* Partis principalis *non ſit voluntaria*; utputà propter *Ægritudinem* (Dei Digitum) nonnulli putant, quòd fieri debet Sumptibus Adverſarii *Reſponſa petentis*; non *Ægroti*:

4 Poſt *Decretum* autem, pro *Reſponſis* dandis, debitè *executum*, exinde tenetur iſta Pars *principalis* (ſi commodè perſonaliter, in *Judicio*, comparere non poterit, ad præſtandum *Juramentum*, et ſubeundum *Examen*, juxta tenorem ejuſdem *Decreti*) per ejus *Procuratorem* [animo excuſandi ejus *Contumaciam*] petere *Commiſſionem* fieri ad partes (in quibus commoratur) pro *Reſponſis ſuis recipiendis*: Ideoque *Expenſis ſuis propriis* (utì, Nobiſcum, hodie practicari ſolet) extrahere tenetur, ſub Sigillo Judicis, hanc *Commiſſionem*.

(*d*) *Ut in Titulo, de hujuſmodi Sequeſtratione*, &c.] Quòd Fœmina ſit *ſequeſtranda*, in Cauſâ *Matrimoniali*, et de petitione ejuſdem *Sequeſtrationis*; Vide *Tit.* 200.

Productio Partis Principalis.

TITULUS LXV.

De PRODUCTIONE *Partis principalis*, et JURAMENTO ſuo; deque *modo procedendi*, contra *eandem Partem*, *ſi* non ſubiverit Examen.

I. SI PARS PRINCIPALIS *fuerit* præſens *in Judicio*, poſt Reſponſum PROCURATORIS *ſui* factum Poſitionibus Libelli [ut in Titulo, *De Conteſtatione Litis* (*a*), &c.] eſt *producenda* (*b*), in hunc modum:

Pars Principalis quando producenda?

II. Ac-

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo, de Conteſtatione Litis*, &c.] De Reſponſo, hanc Litis Conteſtationem, inſtituente; Vide *Tit.* 61. §. 3.

(b) *Eſt producenda.*] De neceſſariâ Proteſtatione Partis Reæ, tempore productionis ſuæ; Vide *Tit.* 66. *per totum.*

Forma *Productionis* Partis Principalis.

II. ACTOR: *Domine Judex, ſuper Poſitionibus Libelli (per me, in hâc Cauſâ, dati) produco hanc Partem principalem, et peto, eam Juramento onerari, de fideliter reſpondendo Poſitionibus ejuſdem:*

Forma *Juramenti* Partis Principalis.

III. Tunc JUDEX dicat REO: *Manum* Libro *appone*; TU JURABIS (*c*), *quòd, omni Affectione, quam propriæ tuæ Cauſæ geris, poſtpoſitâ, fideliter, et verè reſpondebis Poſitionibus Libelli, contra te* [per talem, in tali Cauſâ] *in hoc Judicio, dati*; *de* Scientiâ tuâ, *in his quæ proprium tuum factum concernunt, et de* Credulitate (*d*) tuâ, *in facto alieno: Ita te* DEUS *adjuvet, et Sacra* DEI EVANGELIA:

Evangelia tacta, deoſculanda.

IV. Et PARS *producta* (in Teſtimonium quòd ſubivit *Juramentum*, modo et formâ quibus ſit delatum) *oſculari tenetur* Librum *Sacro-Sancta* DEI EVANGELIA *continentem.*

Petitur *Reum* moneri, *ad ſubeundum Examen*, Sub *pœnâ* Excommunicationis:

V. Quo *Juramento* præſtito, dicet ACTOR: *Placebit monere* REUM *ad ſubeundum Examen, ſuper Poſitionibus dicti Libelli, citra proximum Juridicum* [*vel ad comparendum, in proximo die Juridico* (*e*), *ſeipſum* (*propter ejus Contumaciam, in non ſubeundo Examen*) *excommunicari viſurum*]

Monitio Judicis.

VI. JUDEX: *Monemus.* Et ſi *Reus* non ſubiverit *Examinationem*, ante *diem prædictum*, nec comparuerit eodem die, nec allegaverit *cauſas rationabiles*, ad purgandum ejus CONTUMACIAM, *in non ſubeundo ejus Examen*, accuſanda eſt ejus *Contumacia* (*f*); et, in pœnam *ejuſdem*, eſt *excommunicandus*, ut ſuprà (*g*): Et ſi ſteterit Excommunicatus, *poſt* Denunciationem, *quadraginta dies*, hujuſmodi Denunciatio eſt *certificanda*; et eſt, per *Judicem*, de ejus *Perſeverantiâ* in Sententiâ Excommunicationis, *poſt* Denunciationem ejuſdem, *Regiæ Majeſtati* ſignificandum; et Decretum Regium,

Si Reus *non dederit Reſponſa*, Accuſatur ejus *Contumacia*, Et *excommunicetur*, *Denuncietur*, Obduratus *ſignificetur*,

OBSERVATIONES.

(c) *Tu jurabis.*] De modo procedendi contra Partem principalem recuſantem ſubire Juramentum, de reſpondendo Poſitionibus Libelli, vel aliæ Materiæ; Vide *Tit.* 74.

(d) *De Credulitate*] Vide *Tit.* 4. §. 3, 4, 5, 6, 7. *Tit.* 141. §. 1.

(e) 1 *Vel ad comparendum, in proximo die Juridico*] Juxta Morem autem Curiarum hodiernum (Parte principali, de fideliter reſpondendo Poſitionibus Libelli, juratâ) petit, ex alterâ Parte, Procurator, *hujuſmodi Partem principalem Reum (ſcilicet) præſentem in Judicio, per Dominum Judicantem moneri, ad danda Reſponſa ſua perſonaliter, in proximum diem Juridicum.*

2 Sed omittitur, in hujuſmodi Petitione Procuratoris, ſupraſcripta Clauſula, ſcilicet [*vel ad comparendum in proximo die Juridico, ſeipſum (propter ejus Contumaciam, in non ſubeundo Examen) excommunicari viſurum.*]

3 Quia Monitio *Judicialis* eundem ſortitur Effectum, ac Citatio, Decretum, ſeu Monitio, *in Scriptis*; et æquè bene loquitur JUDEX *vivâ voce*, in præſentiâ, perinde ac per ſuum *Sigillum Officii*, in abſentiâ Partis:

4 Unde caſu quo, *die* (juxta Monitionem *Judicialem*) *pro dandis Reſponſis ſtatuto*, Pars principalis *Reſponſa ſua*, in ſcriptis, perſonaliter *non* dederit, repetierit, *et* recognoverit (in pœnam *Contumaciæ* ſuæ, accuſatæ) excommunicetur.

(f) *Accuſanda eſt ejus Contumacia.*] De modo accuſandi Contumaciam; Vide *Tit.* 37. §. 2. prope finem.

(g) *Eſt excommunicandus, ut ſuprà.*] Scilicet; in *Tit.* 38. §. 2.

gium, *pro ejus Corporis Captione*, eſt obtinendum; necnon in CARCERIBUS, *donec ſubiverit Examinationem, ac ſatisfecerit Eccleſiæ pro Contumaciâ, ſeu Contemptu, et ſolverit Expenſas Contumaciæ*, detinendus eſt (*h*). *Incarceretur,* Uſque dum dederit *Reſponſa,* Et ſatisfecerit *Eccleſiæ.*

VII. Sed ſi *Pars*, vel ejus *Procurator* (*i*) [in die dato pro Comparitione Partis, ad videndum ſe excommunicari, caſu quo non ſubiverit Examen, ante diem aſſignatum] allegaverit *cauſas ſufficientes, ob quas non fuerat examinatus* (utpote, quia adivit Regiſtrarium, ad effectum ſubeundi Examinationem, et quòd Regiſtrarius non potuit vacare ejus Examinationi (*l*); Vel aliam quamcunque legitimam cauſam) tunc *reſervanda eſt pœna ejus Contumaciæ, in proximum*: Vel potiùs (quia, in iſto caſu, verè dici non poteſt eum fuiſſe Contumacem) *de novo, monendus eſt, ad ſubeundum Examen* (ut ſuprà) ſi ſit præſens in Judicio; et ſi non ſit, tunc *continuanda eſt Cauſa, in ſtatu quo tunc fuit, in proximum diem Juridicum* (*m*); ut ſi *Reus*, ante illum diem, non curaverit *ſubire Examinationem*, poſſit excommunicari in die prorogato, ſeu continuato, ſeu in dicto die erga quem REUS, *ad ſubeundum Examen*, de novo monitus fuit. Quo caſu continuatur Aſſignatio, *pro dandis Reſponſis*, in alium diem? In *non reſpondendo*, tum demum *excommunicetur.*

OBSERVATIONES.

(h) *In Carceribus, (&c.) detinendus eſt.*] Vide *Tit.* 39, 43, 44.

(i) *Sed ſi Pars, vel ejus Procurator*] Tunc omittenda ſit iſta Clauſula ſupraſcripta, hiſce Signaculis [ ] incluſa; et ejuſdem locum repleant hæc ſequentia: *Sed ſi Pars, vel ejus Procurator [in die, per Judicem, aſſignato Parti principali ad dandum Reſponſa ſua perſonalia, juxta Monitionem Judicialem, aliàs factam: Vel in Die relationis Decreti pro Reſponſis, aliàs ſub Sigillo (ſi* ita ſit) *emanati, et debitè executi.] allegaverit Cauſas ſufficientes*, &c. ut ſuprà.

(l) 1 *Quòd Regiſtrarius non potuit vacare ejus Examinationi*] "In quo caſu ſufficit re-"latio Regiſtrarii. *MSS.*

2 Solent autem hodie, *Procuratores* concipere *Reſponſiones perſonales*, pro Clientibus ſuis; *niſi aliter fieri per Judicem decernatur.* Vide *Obs.* in *Tit.* 4. ſub *lit.* (g).

(m) *In proximum diem Juridicum.*] Additur in *MS.* "Et pœna ejus Contumaciæ reſer-"vanda eſt, in eandem diem.

Productio Partis Principalis.

TITULUS LXVI.

De neceſſariâ PROTESTATIONE *Partis Reæ, tempore* PRODUCTIONIS *ſuæ.*

Protestatio Tempore Productionis.

I. ALIQUANDO producuntur *Partes Principales*, ſuper Poſitionibus *criminoſis*, et *captioſis*, quibus, *de Jure, non tenentur reſpondere* (*a*); ut in Cauſis *Diffamationum, Correctionum*, et *Perjurii*, &c: Criminoſis, *et* captioſis *Pars Principalis* non tenetur reſpondere.

II. Neceſ-

OBSERVATIONES.

(a) *Quibus, de Jure, non tenentur reſpondere.*] Vide *Tit.* 61. §. 14. *prope finem.* Vide etiam *Obs.* in *Tit.* 141. Vide etiam *Tit.* 143.

Protestatio *Partis Principalis* tempore Productionis.

II. Necessarium est in his, et similibus Causis, ut *producti* protestentur, ut sequitur: *In præsentiâ* N. *protestantis, quòd non intendit respondere alicui Positioni criminosæ, aut captiosæ* (*b*); *et quòd si contigerit se alicui tali Positioni respondere, petentis ut eadem Responsa habeantur pro nullis, et non factis.*

Protestationis *Utilitas.*

III. Si hæc *Protestatio*, in his casibus, omissa fuerit, recedit *Respondens* a Beneficio *Juris*, sibi, in hâc parte, competente.

OBSERVATIONES.

(b) 1 *Captiosæ*] Positioni obscuræ non est respondendum: Ideoque, ex Judicis Decreto, priùs reformatur.

2 Positiones negativas (nisi tempore, et loco, sic coarctatas, ut probari possint) Judex, quoad Responsa Partis, admittit, non quoad Probationes.

3 E contrà; Positioni criminosæ Pars non cogitur respondere, vi Juramenti; sed, quoad Probationes, admittenda est Positio.

Responsio per *Syndicum.*

TITULUS LXVII.

De RESPONSIS PERSONALIBUS, dandis per *Decanum* et *Capitulum*; *Præpositum, Socios*, et *Scholares Collegii*; ac *Communitatem*; *Positionibus Libelli*, seu *cujuscunque Materiæ Adversarii.*

Modus obtinendi *Decretum pro Responsis Communicatis*, in vim Juramenti, *per Syndicum, dandis.*

I. SI ACTOR, in quâcunque Causâ tangente *Personas suprà mentionatas* (*a*), cupit habere *Responsa Personalia* dictarum *Partium*, Positionibus Libelli, *&c.* (*b*) decernendum est *pro Partibus principalibus* hujusmodi, *quòd compareant* [tali die, et loco] *per eorum* SYNDICUM (*c*), *sufficienter instructum, ac legitimè constitutum, Positionibus prædictis, in vim Juramenti, ac in Animas Personarum prædictarum, responsurum.*

Contenta quædam in *speciali Procuratorio Syndicali* pro Responsis:

II. Erga diem *Comparitionis*, tenentur prædicti *citati* destinare SYNDICUM, cum *speciali* PROCURATORIO, *ad respondendum articulatim, virtute eorum Juramenti, et in eorum Animas, cuilibet Positioni Libelli*; prout, magìs specificè, declaratur in *sequenti Titulo* (*d*):

III. [Nam

OBSERVATIONES.

(a) *Personas suprà mentionatas*] Scilicet; in Descriptione *hujus Tituli*; ac etiam in *Tit.* 22. §. 1, 2, 4.

(b) *Libelli*, &c.] Seu cujuscunque Materiæ Adversarii.

(c) *Per eorum Syndicum*] Capitulum non potest cogi, ut respondeat *singulatim*, vel *simul omnes*; sed tantùm per *Syndicum.*

(d) *Prout, magìs specificè, declaratur in sequenti Titulo.*] 68. §. 2, 3. Vide etiam *Tit.* 69. *per totum.*

III. [Nam PROCURATORIUM (de *quo*, in particulari quodam Titulo præcedenti, fit (*e*) mentio) quamvis ſit *authenticum*, non eſt *ſufficiens* ad *hos* effectus.]

Quo caſu, *Commune Procuratorium Syndicale* non valet?

IV. Et ſi *citati* (ut (*f*) ſuprà) *hoc* non fecerint, *excommunicandi* ſunt (ut cæteræ quæcunque Perſonæ) per hæc Nomina generalia (videlicet) *Decanum et Capitulum, Omnes et ſingulos*, &c: Et ſic de *cæteris* PERSONIS, in præſentis Tituli Deſcriptione, *mentionatis*.

Communitas, per *Syndicum*, non comparens, quomodo *excommunicetur*?

OBSERVATIONES.

(c) *De quo, in particulari quodam Titulo præcedenti, fit mentio*] Videlicet; in *Tit.* 22. §. 6.

(f) *Et ſi citati, ut ſuprà.*] Nimirùm; ut ſuprà dicitur in §. 1. *hujus Tituli*; quod compareant, per eorum *Syndicum* ſufficienter *inſtructum*, &c.

Reſponſio per *Syndicum*.

TITULUS LXVIII.

De formâ reſpondendi *Poſitionibus Libelli*, &c. *virtute* SPECIALIS *Procuratorii, per* SYNDICUM.

I. SI *Epiſcopus, Decanus* et *Capitulum, Præpoſitus, Socii*, et *Scholares Collegii, Communitas*, vel alia quæcunque *Egregia*, vel *Privilegiata* Perſona, vocati fuerint, *ad perſonaliter reſpondendum* (*a*), mittere tenentur SPECIALEM *Procuratorem*; vel quemcunque ALIUM *Syndicum*, habentem *Procuratorium* SPECIALE, et *authenticum*:

Communitas mittit *ſpeciale* et *authenticum* Procuratorium Syndicale, *ad reſpondendum*:

II. Nam, ad *hunc finem*, tantùm admittitur SPECIALIS *Procurator* [non obſtantibus iſtis quæ notantur, in quodam præcedenti Titulo, de *Syndico* (*b*), eorumve *Procuratore*, GENERALI, exercente in Cauſâ] videlicet, *ad reſpondendum, eorum Nominibus et in eorum Animas, Poſitionibus hujuſmodi* (*c*):

Syndicus ſpecialis, ad *hoc*, tantùm admittitur; non obſtante *generali*.

Qualiter reſpondere debit *Syndicus*?

III. Sed in hujuſmodi *Procuratorio*, non ſolùm POSITIONES omnes et ſingulæ, *quibus reſpondere tenentur, inſerendæ ſunt*; verùm etiam *ſeparata*, et *diſtincta* RESPONSIO, *cuilibet* POSITIONI *hu-*

Modus concipiendi *Reſponſa Communitatis*.

OBSERVATIONES.

(a) *Ad perſonaliter reſpondendum.*] In *MS. Antiq.* omittitur [*perſonaliter*] et rectè quidem, quoad *Decanum* et *Capitulum, Præpoſitum*, &c. Qui citari non ſolent, *ad comparendum perſonaliter*; ſed *per eorum Syndicum*: Prout in *Tit.* 22. §. 1, 7. et in *Tit.* 67. §. 1. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (c).

(b) *Quæ notantur, in quodam præcedenti Titulo, de Syndico*, &c.] Scilicet; in *Tit.* 22. §. 6.

(c) *Et in eorum Animas, Poſitionibus hujuſmodi.*] Vide *Tit.* 67. §. 1, 2, 3. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (c) ac etiam *Tit.* 69. *per totum*.

Responsio per Syndicum.

hujusmodi [per verba, *Credo*, vel, *Non Credo*] est *inserenda*; aliàs non valet, nec dicitur *hujusmodi* RESPONSIO esse *sufficiens*, et *plena* RESPONSIO (*d*).

OBSERVATIONES.

(d) *Plena Responsio.*] Hìc additur, in *MS.* " Et constituentes etiam tenentur, in hoc *speciali* " *Procuratorio*, dare dicto Procuratori Mandatum *speciale*, ad *dandum eadem Responsa, coram Judice* (coram quo Causa ventilata sit) et " ad *præstandum Juramentum, in eorum Animas, de Veritate Responsionum hujusmodi, juxta eorum Credulitatem, in facto alieno, vel Scientiam, in proprio facto.*

TITULUS LXIX.

De formâ exhibendi Responsa, *virtute* SPECIALIS *Procuratorii.*

Modus Exhibitionis Responsorum *Communis.*

I. PROCURATOR exhibebit hujusmodi *Procuratorium* SPECIALE, dicendo: *Exhibeo Procuratorium meum speciale pro B. ac facio me Partem pro eodem; et, nomine Domini mei, respondeo et credo, in omnibus et per omnia, prout in dicto Procuratorio speciali continetur:*

Juramentum Procuratoris, *Seu* Syndici specialis.

II. *Atque, in Animam ejusdem Domini mei,* juro, *ad hæc Sancta* DEI EVANGELIA; *hujusmodi Responsa esse vera, juxta Informationem Domini mei, et Credulitatem ejus Procuratoris, in his quæ concernunt Factum alienum; et de Scientiâ ipsius Domini mei, in his quæ concernunt Factum ejus proprium.*

TITULUS LXX.

Protestatio.

De PROTESTATIONE *Procuratoris Adversarii,* tempore Exhibitionis *Procuratorii* SPECIALIS, cum *Responsis.*

Protestatio Procuratoris Adversarii, *die Exhibitionis Responsorum,* vigore Procuratorii *specialis.*

I. ACCEPTO *contenta in hujusmodi Procuratorio, et Responsa in eodem, quatenus faciunt pro Parte meâ, et Domini mei; et quatenus faciunt contra, dissentio, et protestor de nullitate, et inauthenticitate eorundem; et allego non esse plenè, nec sufficienter responsum; referendo me ad hujusmodi Procuratorium, et ad Responsa, et ad Jura.*

Relato Decreto pro *Responsis,* petitur *Excommunicatio.*

II. Et tunc, si instat *Dies Comparitionis* [sive ex *Certificatorio* tunc *introducto,* sive in eundem diem *continuato,* vel ex *Pœnâ reservatâ*]

ſervatâ] PARTIS, *dantis* dicta Reſponſa; dicat PROCURATOR, *petens* Reſponſa: *Exhibeo Mandatum originale*, &c. *et peto excommunicari*, &c. [ut ſuprà, in Titulo (*a*) *De Exhibitione Citationis, coram Judice, et de formâ Excommunicationis.*]

Reſponſio per *Syndicum.*

III. Si *Reſponſa* hujuſmodi non ſint *authentica*, ob defectum *Procuratorii authentici*; vel *ſi Jura non admittunt Reſponſa Procuratoris*; vel *Reſponſa fuerint frivola*, et (datâ operâ) *facta animo differendi Litem, plus juſto*; vel aliquando *faciendi Judicium fruſtratorium* (*b*): Si, de *his*, JUDICI conſtiterit; *excommunicanda eſt* PARS; non obſtantibus *Reſponſis* prædictis.

Objectiones contra *Reſponſa*;

Quibus conſtantibus, *Pars excommunicanda eſt*;

Non obſtantibus *Reſponſis datis.*

IV. Sed nota; quòd ſi JUDEX deliberaverit, *ſuper Petitione hujuſmodi* [videlicet; *an Reſponſa ſint admittenda? vel dans eadem excommunicanda?*] continuandum eſt *Certificatorium Decreti perſonalis*, uſque in *diem*, in quem JUDEX aſſignavit, *ad audiendum ejus Voluntatem:*

Quo caſu, continuatur *Certificatorium Decreti* pro *Reſponſis?*

V. Nam aliàs [*diſcontinuato*, vel *circumducto* dicto *Mandato*] PARS, *non* reſpondens (*c*), *non poteſt excommunicari*; ſed eſt *de novo* (ad effectum ut priùs) *citanda.*

Diſcontinuato *Certificatorio*, Pars (de novo) *citanda* eſt.

OBSERVATIONES.

(a) *Ut ſuprà, in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 37. §. 2. et *Tit.* 38. *per totum.*

(b) *Vel aliquando faciendi Judicium fruſtratorium*] Aliàs legitur, in nonnullis *MSS.* "Vel, "aliquo modo, faciendi Judicium illuſorium.

(c) 1 *Pars non reſpondens.*] Intellige; non effectualiter, ac prout de Jure debet, reſpondens; ſed (ut *ſuprà* in §. 3) malè cum defectu, contra Juris Ordinem, frivolè, dilatoriè, ſeu fruſtatoriè reſpondens; qui dici poteſt, quaſi *non reſpondens.*

2 Si Pars principalis Reſponſa ſua perſonalia dederit, non autem *plena*; Judex eum in *Expenſis* condemnare ſolet, et (de novo) decernere pro *plenioribus.* De Reſpontis non *plenè* datis; Vide *Tit.* 72, 73. et *Obs. ibid.*

Revocatio Confeſſionis.

TITULUS LXXI.

De Revocatione CONFESSIONIS JUDICIALIS *Partis Principalis*, ſeu *Procuratoris*, etiam *acceptatæ* per *Adverſarium.*

I. SI *Pars principalis*, per ERROREM, quicquam, in *Reſponſis* ſuis perſonalibus, *confeſſa* fuerit, tenetur *perſonaliter* comparere, coram JUDICE, et hujuſmodi *Errorem revocare:*

Confeſſio Erroris, *per Partem Principalem*, revocanda eſt,

II. Nam *Procurator*, in *generali* Procuratorio ad Lites, non habet *ſpeciale* Mandatum, ad hujuſmodi *Errorem revocandum*; poteſt tamen *Pars*, ad hujuſmodi effectus, concedere *Procuratori* Mandatum *ſpeciale*; quæ *Pars*, vel *Procurator* (comparendo coram Judice, in preſentiâ Procuratoris Partis adverſæ) dicet, ut ſequitur:

Non *per Procuratorem*,

Abſque *Mandato ſpeciali.*

Forma *Revocationis* Confessionis erroneæ.

III. *Ego* N. *primò, et ante omnia, ſubduco, et (ad omnem Juris effectum) revoco Confeſſionem, ſeu Reſponſa mea* [tali die] *facta* [ad talem Articulum Libelli, vel Materiæ, &c.] *et hujuſmodi Reſponſa mea pro ſubductis, et revocatis haberi volo, et peto:*

Modus docendi de *Errore*.

IV. *Et (docendo de Errore hujuſmodi, et Rem vel Veritatem aliter habere) ad omnem Juris effectum, allego hujuſmodi Confeſſionem, ſeu Reſponſa mea, emanâſſe per Errorem manifeſtum, et Veritatem ſe aliter habere* (*a*).

Exemplum;

V. Exempli gratiâ; *Licèt, in Reſponſis meis perſonalibus prædictis, reſpondi: Quòd credebam* N. *fuiſſe*, Annis et Menſibus libellatis [vel tali Anno] FIRMARIUM *Rectoriæ, pro cujus Decimis agitur*: Attamen (in rei Veritate) *non fuit* tunc FIRMARIUS *ejuſdem Rectoriæ: Quia*, ante Annos libellatos [videlicet, talibus Anno Die et Menſe] *dictus* N. ACTOR *vendidit, tranſtulit, ſeu alienavit totum et omne Jus, Titulum et Intereſſe ſua, in Decimis prædictis, cuidam* D. cujus prætextu *idem* D. *et* non *dictus* N. *fuit*, dictis Annis confeſſatis, *verus et legitimus* FIRMARIUS *dictæ Eccleſiæ, ac omnium, et ſingularum Decimarum quarumcunque, ad eandem qualitercunque ſpectantium:*

Error in *Qualitate:*

Similiter, *Error* in *Quantitate:*

VI. Vel; *Quòd habui* [tali Anno] *Octo Acras* HORDEI: Cùm (in rei Veritate) habui tantùm *Quatuor*; et forſan, *nihil omnino* Hordei:

De *quibus* priùs *ignorabatur.*

VII. *Et quòd præmiſſa fuerunt mihi incognita, tempore emanationis dictæ* erroneæ Confeſſionis.

Confeſſio erronea, per Partem adverſam *acceptata* (Errore probato) per Decretum Judicis *revocanda:*

VIII. Si hujuſmodi ERROR fuerit (ſive per legitimas *Probationes*, ſive per *Confeſſionem* Partis adverſæ) *probatus*, tunc petat Pars, *ſeu* Procurator, *Hujuſmodi Reſponſa erronea, per* JUDICIS *Decretum, revocari*: Præſertim, ſi *Reſponſa* prædicta fuerint *acceptata*, per ADVERSARIUM, priuſquam fuerint *revocata:*

Revocari poteſt *etiam, acceptata*, abſque *Decreto:*

IX. Sed ego exiſtimo, quòd etiam in *iſto caſu*, id eſt, ſi *Reſponſa* ſint *acceptata*; tamen valet hujuſmodi REVOCATIO (*b*), quamvis JUDEX non interpoſuerit *ſuum Decretum:*

Ratio, *Conſtat Veritatem aliter ſe habere.*

X. Quia, in eo quòd probatur, *Rem et Veritatem aliter ſe habere*, Pars adverſa non poteſt aliquid *Commodi* reportare, ex dictâ *erroneâ* Confeſſione, *quamvis acceptatâ.*

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Per Errorem manifeſtum, et Veritatem ſe aliter habere.*] Hìc adjicitur in *MSS.* " Nam " Reſponſa *acceptata*, revocari non poſſunt; niſi " probetur, ea per *Errorem* emanâſſe, et *Veri-* " *tatem* aliter ſe habere.

Responsio insufficiens.

TITULUS LXXII.

Petitio.

De PETITIONE PROCURATORIS, *si Adversarius* non plenè responderit *alicui Positioni Libelli*, vel *Materiæ*.

Petitio Procuratoris adversi, si Pars Principalis non plenè responderit:

I. ALLEGO N. *non plenè respondisse* [tali Positioni, *vel* talibus Positionibus] *referendo me ad Responsa hujusmodi, et dictas Positiones, et ad Jura: Et ideo peto Partem adversam vocandam fore decerni* [ad talem diem] *ad plenè respondendum dictis Positionibus:*

Unde decernitur, pro plenioribus Responsis;

II. Tunc JUDEX (si ita allegans habuerit, in Judicio, *Responsa Partis*, et *Positiones Libelli*, vel *Materiæ*, quibus *aliàs* respondebat (*a*), ita ut constare possit, *adstatim*, Judici, *non esse plenè responsum*) decernet *Partem vocandam, ut petitur*; alioquin potest assignare, *ad audiendum Partem in proximum* (*b*); et tunc (receptis *Informationibus* Facti, *et* Juris) *decernere*, vel *rejicere petita* (*c*).

vel ad audiendum Voluntatem super plenioribus.

III. Et si JUDEX decreverit *pro plenioribus Responsis*, statuendus est DIES, *citra* quem N. debet *plenè respondere*; et decernenda est CITATIO *ad comparendum* [tali die] *et seipsum excommunicari visurum* (*d*), *casu quo non plenè responderit:* Et si, *ante* DIEM *constitutum*, non responderit, nec, *in* DIE *ad quem citatus fuerit*, comparuerit; est *excommunicandus*.

Decretum pro Parte Principali;

Non comparens excommunicatur.

IV. Sed si sic *citatus* comparuerit, nullam tamen allegaverit *Causam sufficientem*, ob quam *non responderit*, non est, *de novo*, jurandus *ad respondendum*; sed monendus, jubendus, et cogendus (*e*) est, *ad*

Juramentum non itevandum.

OBSERVATIONES.

(a) *Quibus aliàs respondebat.*] "Quibus aliàs responsum sit, per Partem Principalem. *MSS.*

(b) *Ad audiendum Partem, in proximum.*] Hodie dicimus: *Ad audiendum Voluntatem Domini, super plenioribus Responsis, in proximum diem juridicum*; et hoc ita JUDEX ad petitionem *Procuratoris* [solummodo allegantis *Responsa, ex Parte adversâ data, non esse plena*] *adstatim* assignare solet.

(c) 1 *Decernere, vel rejicere petita.*] Quo die adveniente, *pro audiendâ Voluntate Domini Judicantis, super plenioribus Responsis* (auditis *Advocatis*, ex utrâque parte, salariatis) JUDEX, *si Responsa sint plena*, condemnat *Partem* (ut suprà, *malè* petentem pleniora) in *Expensis* (juxta Stylum Curiæ) *retardati Processûs*; præter feoda *Monitionis*, pro earundem *Expensarum* Solutione.

2 *Secùs* autem, decernit *pro plenioribus Responsis*; et, eo casu, *Pars* quæ *Responsa reddere pleniora* tenetur, in *Expensis similiter* condemnatur.

(d) *Seipsum excommunicari visurum.*] Istâ Formulâ Citationis hodie non utimur: sed hoc modo, scilicet; *ad planius et pleniùs respondendum* [tali Positioni, *seu* talibus Positionibus, *tali die*] *sub pœna Juris et Contemptûs*; et si, *die statuto*, non comparuerit *Pars Principalis*, nec dederit Responsa, *in pœnam Contumaciæ*, excommunicanda est.

(e) *Cogendus.*] Legitur in *MSS.* "rogandus. Vide etiam *Tit.* 73. §. 4. ubi verba sunt: *Interrogatus*, jussus, et monitus. *similiter ibidem* §. 3. Vide præterea *Tit.* 142. §. 3, 4. necnon *Tit.* 143. §. 2.

Non respondens habetur pro Confesso.

ad plenè respondendum, ut suprà (*f*), *virtute Juramenti, aliàs præstiti*, ante proximam Curiam, *sub pœnâ Declarationis pro* CONFESSO: vel, *ad comparendum in proximum, ad videndum se pro* CONFESSO *declarari et pronunciari.*

OBSERVATIONES.

(f) *Ad plene respondendum, ut suprà.*] Scilicet; ad plenè respondendum, tali Positioni, vel talibus Positionibus, *prout superiùs habetur* in §. 1.

Responsio insufficiens.

TITULUS LXXIII.

Declaratio pro Confesso.

De PRONUNCIATIONE *pro* CONFESSO, *si Pars Principalis* recusaverit *plenè respondere*, vel *non plenè responderit.*

Vocatur Pars *ad pleniùs respondendum,*

I. SI PARS PRINCIPALIS producta super *Libello* [vel aliquâ *aliâ Materiâ*] et examinata, *non responderit plenè*, vocanda et monenda est (ut (*a*) suprà) *plenè ad respondendum:*

Quid *tunc* faciendum?

II. Et tunc, *si plenè non responderit*, denuo est *vocanda* [sed, si placeat JUDICI, potest hoc quod sequitur decernere, in *primo die* quo decreverit *Partem vocandam esse*, ad plenè respondendum, ut suprà, virtute Juramenti aliàs præstiti] *ad comparendum personaliter* [tali die] *ad plenè respondendum.*

Monetur Pars *ad pleniùs respondendum*, sub pœnâ *Declarationis* pro *Confesso.*

III. Et si tunc comparuerit, est (ad petitionem Partis petentis Responsa pleniora) per JUDICEM, interroganda, monenda, et jubenda *ad plenè respondendum*, adstatim, *sub pœnâ Declarationis pro* CONFESSO (*b*).

Forma *Declarationis* pro *Confesso*:

IV. Et tunc, *si non responderit*, dicet JUDEX: *Quia* N. *præsens in Judicio, interrogatus, jussus, et monitus, ad plenè respondendum* [tali Articulo, seu Positioni] *non curaverit plenè respondere, pronunciamus ipsum Contumacem, et (in pœnam Contumaciæ suæ hujusmodi) ad petitionem* M. *declaramus eum pro* CONFESSO, super HIS, *quibus non plenè responsum est:*

Potiùs fiat *specificè*, quàm *generaliter.*

V. Sed tutius est, ut JUDEX non pronunciaret ita *generaliter* [super HIS, *&c.*] sed super *tali* ARTICULO, vel *tali parte* ARTICULI (*c*).

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Vocanda, et monenda est, ut suprà.*] Scilicet, in *Tit.* 72.

(b) *Sub pœnâ Declarationis pro Confesso.*] Vide *Tit.* 72. §. 4.

(c) *Articuli.*] Hìc pergit *MS. Antiq.* hisce verbis sequentibus: "Et notandum est, quòd "*Expensa* (factæ, in et circa hujusmodi pleniora Responsa) solvendæ sunt, per *Partem* "*non plenè respondentem*: Quia, per *istam Partem*, Processus fuit retardatus.

Responsorum Recusatio.

TITULUS LXXIV.

De modo procedendi, tam contra PARTEM PRINCIPALEM *recusantem* subire JURAMENTUM, *de respondendo Positionibus Libelli*, vel *aliæ Materiæ, quàm etiam contra ejus* PROCURATOREM, respondere *recusantem*.

Excommunicatio.

I. SI PARS PRINCIPALIS recusaverit (*a*) *subire* JURAMENTUM, *de respondendo* Positionibus *Libelli*, vel *cujuscunque Materiæ* [quibus, *de Jure*, tenetur respondere] *vel* frivolas aliquas causas allegaverit, ob quas, *hoc* JURAMENTUM *subire non teneatur*; non est pronuncianda *pro* CONFESSO (ut (*b*) suprà) quamvis fuerit *sæpius* monita (*c*), rogata, et jussa ad *præstandum* JURAMENTUM; sed est [propter ejus *Contumaciam*] excommunicanda (*d*), denuncianda (*e*), Regiæ Majestati, pro excommunicatâ, significanda (*f*), incarceranda (*g*), et ibidem detinenda, donec *subiverit hujusmodi* JURAMENTUM (*h*).

Juramentum subire debet *Pars Principalis*, de respondendo.

Pœna recusantis;

Excommunicatio,

Incarceratio.

II. Similiter; in Causis *Plenariis*, PROCURATOR, habens, ex Assignatione JUDICIS, *ad respondendum Libello* (*i*); si recusaverit, seu plus justo distulerit *respondere*, et *Litem contestari* [*negativè*, vel *affirmativè*] est monendus *ad respondendum*; et si tunc *non responderit*, est excommunicandus (*l*), et *non* pronunciandus pro CONFESSO.

Pœna consimilis *Procuratoris*, moniti ad respondendum *affirmativè*, vel *negativè*.

III. Nam

OBSERVATIONES.

(a) *Si Pars Principalis recusaverit.*] Legitur in *MSS.* " Si Pars Principalis, *citata ad respon-* " *dendum Positionibus Libelli, vel Materia*, re- " cusaverit, *&c.*

(b) *Ut suprà.*] Scilicet; in *Tit.* 72. §. 4. ac etiam in *Tit.* 73. §. 4.

(c) *Sæpius monita.*] Id est; factâ Monitione trinâ; primò, secundò, et tertiò: Vide *Tit.* 141. §. 2.

(d) *Est, propter ejus Contumaciam, excommunicanda.*] De formâ petitionis Excommunicationis; Vide *Tit.* 38.

(e) *Denuncianda.*] De modo Denunciationis Excommunicationis; Vide *Tit.* 38. §. 4. et *Tit.* 39. *per totum.*

(f) (g) *Significanda, incarceranda.*] De Literis Significatoriis, pro Corporis Captione, et Incarceratione Excommunicati; Vide *Tit.* 43, 44.

(h) *Donec subiverit hujusmodi Juramentum.*] " habens ad respondendum, et non respondens, " est excommunicandus; et juratus ad respon- " dendum, et non respondens, est pronuncian- " dus pro Confesso. *MS. Antiq.*

(i) *Ad respondendum Libello.*] " Vel cuicun- " que alii Materiæ; vel Allegationi (in Actis, " vel Scriptis) datæ, post Juramentum, *quòd* " *fideliter ponit*, per Partem adversam, præsti- " tum *MSS.*

(l) *Est excommunicandus*] Hodiè, si *Procurator* monitus ad *respondendum Libello*, et ad *contestandam Litem* (animo eandem protrahendi) *respondere recusaverit*; est pro *Contumace* (Judicis non obtemperando Mandatis) *puniendus*; et ab *Exercitio Officii sui, Procuratoris* (durante Judicis Beneplacito) *suspendendus*.

Ubi habetur *quis pro Confesso?*

III. Nam hæc Pronunciatio *pro* CONFESSO (*m*), non habet locum [saltem in casibus *Instantiarum* (*n*)] nisi *Pars*, seu *Procurator* fuerit *primò* JURATUS *de respondendo* (*o*).

Quando *Hæreticus* habetur pro *Confesso?*

IV. Quanquam novi *accusatum de* HÆRESI, et Articulis objectis *respondere recusantem*, pronunciatum fuisse *pro* CONFESSO.

Pœna *Procuratoris jurati*, cuivis Materiæ *respondere recusantis.*

V. Et ulteriùs nota: Quòd *similiter*, *ut in principio præcedentis Tituli*, est petendum, et procedendum contra *Procuratorem*, juratum *ad respondendum* Positionibus *Libelli*, vel cujuscunque *alterius Materiæ*, et non curantem *omnino respondere*, vel *non plenè respondentem* (*p*).

OBSERVATIONES.

(m) *Hæc Pronunciatio, pro Confesso.*] De Pronunciatione, pro Confesso, Vide *Tit.* 72. §. 4. *Tit.* 73. §. 3, 4, 5. *Tit.* 142. §. 3, 4, 5. *Tit.* 143. §. 2, 3.

(n) *Saltem in casibus Instantiarum.*] Vide *Tit.* 65. §. 5, 6.

(o) *Juratus de respondendo.*] Hìc additur in *MS. Antiq.* " Et non responderit.

(p) *Vel, non plenè respondentem.*] Hæc Verba sequuntur, in *MS. Antiq.* " Et nota; Quòd ex-" pedit Procuratori, in cujus favorem, seu ad " cujus petitionem, Adversarius, seu Adversarii " Procurator fuerit *pro confesso* pronunciatus, " acceptare Pronunciationem hujusmodi, *quate-*" *nus facit pro Parte suâ.*

Terminus utrique *communis.*

TITULUS LXXV.

Quòd TERMINUS PROBATORIUS *sit utrique Parti communis* (*a*).

I. SI datus sit *Actori*, vel *Reo*, TERMINUS PROBATORIUS (*b*); *ipse* tamen, *cui* hujusmodi TERMINUS assignatur (si, *ante* Lapsum ejusdem (*c*), credit *se* sufficienter probâsse *ejus* Intentionem) *potest* renunciare (*d*) *hujusmodi Termino Probatorio*; et non solùm *Publicationem Testium*, verùm etiam assignari *ad audiendum Sententiam*, in SUMMARIIS (*e*), et *ad proponendum omnia*, in PLENARIIS (*f*), respectivè petere; et etiam obtinere *Conclusionem in Causâ*, si nihil propositum fuit per *Adversarium*:

Potest Is, cui datus est *Terminus Probatorius*, eidem renunciare,

Et petere *Processus ulteriores*, in Causâ:

II. Fallit tamen; si *Adversarius* tuus, *tempore quo* datus, *vel* assignatus fuerat tibi *Terminus Probatorius*, vel *alio quocunque die* priusquam (*g*) tu hujusmodi *Termino Probatorio* renunciâsti, *acceptaverit*

Nisi sit *acceptatus* per alteram Partem, protestantem *de utendo eodem Termino*;

OBSERVATIONES.

(a) *Communis.*] Inscribitur hic Titulus, hoc modo, in *MS. Antiq.* " Terminus Probatorius, " *uni* Partium litigantium datus, est *alteri* com- " munis, si *acceptatus* fuerit ab *eâdem* Parte.

(b) *Si datus sit Actori, vel Reo, Terminus probatorius*] Si *Reus*, in Responsione factâ Positionibus, non fundaverit Intentionem *Actoris*; vel, e contrà, si *Actor*, in Responsis suis, Intentionem *Rei* non fundaverit, JUDEX, ad petitionem Partis (cujus Intentio minimè fundata sit, ex Responsis) assignat ei Terminum, *infrà quem eam probet Intentionem*; pro loci Distantiâ, personarum Conditione, vel juxta Stylum Curiæ, ex quo deberi solent, *ad probandum* tres Dies Juridici.

(c) 1 *Ante Lapsum ejusdem.*] Terminus *ad probandum* datus vocatur Terminus *peremptorius*:

2 Solet tamen JUDEX, ex causâ (puta, quòd latitant Testes, *vel* in partibus remotis habitant) *prorogare* Terminum hujusmodi, *et* in ulteriorem diem *continuare*; præcipuè quoad Testes jam productos, et nondum examinatos.

3 Et, ex gravi causâ, solet etiam JUDEX Terminum lapsum *renovare*. Vide *Obs. infrà*, sub *lit.* (i) 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19. Vide etiam *Tit.* 94. §. 9.

4 De *Restitutione*, in Causâ Decimarum, *versus Lapsum Termini Probatorii*; Vide *Tit.* 190.

5 Quòd Articulus Additionalis, aut Specificationes, *infrà Terminum priùs datum*, probari debent; Vide *Tit.* 99. §. 10. *Tit.* 115. §. 5. *Tit.* 255. §. 5.

6 Terminus autem non currit, *impeditus Dilatione Adversarii.*

(d) 1 *Potest renunciare.*] Si Terminus datus fuerit, *in pœnam Contumaciæ*, non potest renunciari, in præjudicium eorum qui contumaciter absunt:

2 Puta; in *Causâ Matrimoniali*, vel in *probando Testamentum per Testes*, aut in casibus *similibus*, ubi (aliquando) singuli Actus, *in pœnam Contumaciæ*, expediuntur.

(e) *Ad audiendum Sententiam, in Summariis.*] Scilicet; ad audiendum Sententiam, *ex primâ Assignatione*; quod petitur in Causis Summariis. De hoc habemus in *Tit.* 114. §. 1, 2. in *Tit.* 115. §. 2, 4. *Tit.* 116. §. 1, 2. *Tit.* 117. §. 1, 2.

(f) *Ad proponendum omnia, in Plenariis.*] De Assignatione hujusmodi, in Causis Plenariis, petendâ; Videri est *in Titulo* 113. et *in quatuor Titulis sequentibus.*

(g) *Vel, alio quocunque die priusquam,* &c.] " Imò eodem die, et post Renunciationem " factam, potest Pars adversa protestari, *de u-* " *tendo eodem Termino*; et valet hujusmodi " Protestatio. *MSS.*

rit Terminum Probatorium, aliàs tibi datum, et *proteſtatus* fuerit *de utendo eodem* ;

Quo caſu, peti poteſt *Publicatio*, et non *alteriùs* :

III. Nam, in hoc caſu, quamvis *Pars*, quæ hujuſmodi Terminum Probatorium *ſibi dari obtinuit*, poterit petere *Publicationem Teſtium, ex Parte ſuâ, productorum* ; non poteſt tamen, *pendente* dicto Termino Probatorio, *qui eſt utrique Parti communis*, obtinere aſſignationem *ad audiendum Sententiam*, vel *ad proponendum omnia*, *in* PRÆJUDICIUM ejus Adverſarii ; qui habet *idem et conſimile* JUS ſibi *acquiſitum*, per *acceptationem* Termini Probatorii Adverſarii, *ac ſi* Terminus aliquis Probatorius, *datus* eidem Parti, *ad probandum aliquam Materiam*, adhuc penderet, vel duraret.

Ratio ;

Terminus Probatorius, *uni* Partium litigantium datus, eſt *alteri* communis.

Acceptans *Adverſarii Probatorium* ;

Etſi *nil* proponens,

Habeat *ad* proponendum, *et* probandum, *eo lapſo* :

IV. Et dato, quòd *Pars* illa quæ (ut præfertur) *proteſtata* eſt, *de utendo Termino Probatorio ejus Adverſarii*, nihil omnino propoſuerit, aut probaverit, *pendente eodem* ; poteſt tamen, *eo lapſo*, quamcunque Materiam proponere, et probare (*h*) :

Tamen, Adverſarium *ſic impediens*, et *nil probans*, condemnabitur *in Expenſis retardati Proceſſûs*.

V. Sed hic *quære* : Utrum iſta *Pars* impediens *ejus Adverſarium*, per dictam PROTESTATIONEM, *de utendo ejus Termino*, quominùs *ipſe* potuit *procedere in Cauſâ*, non ſit meritò *condemnanda in Expenſis retardati Proceſſûs ?* Ego puto, *quòd ſit* ; *ſi nihil probaverit* (*i*).

TITU-

OBSERVATIONES.

(h) *Proponere, et probare.*] Aliàs legitur in *MS.* " Proponere, et Probatorium Terminum " ſibi aſſignari obtinere.

(i) 1 *Si nihil probaverit.*] Hìc additur (in *MS. Antiq.* penes me) Titulus infrà poſitus.

TITULUS. " *De Condemnatione, in* Expenſis, " *Partis proteſtantis de utendo* " TERMINO PROBATORIO *Adverſarii ſui, et nihil probantis, nec* " *quidem allegantis infrà eundem* " TERMINUM.

" Quamvis (in proximo præcedenti Titulo) dicitur, *Terminum Probatorium eſſe utrique Parti* communem, *ita ut* (*eo pendente*) *Pars, quæ eundem ſibi aſſignari obtinuit, eidem Termino* renunciare *non poſſit* ; *ſaltem ſi per Adverſarium* acceptatus *fuerit* :

" 2 Tamen *ſi acceptans* hujuſmodi, *infra Terminum Probatorium*, per eum *acceptatum*, " nullos produxerit *Teſtes*, nec *Materiam*, aut " *Allegationem* Defenſionis ſuæ propoſuerit, tamen, per dictam ACCEPTATIONEM, *Impedimento* fuerit, *quominùs Adverſarius ſuus poſſit* " *procedere in Cauſâ*, condemnandus eſt *in Expenſis retardati Proceſſûs* :

3 " Nam aliquando per hujuſmodi *Impedimentum*, Proceſſus retardatur, in *Præjudicium Partis adverſæ*, per unum, aut alterum " Terminum :

4 " *Exempli gratiâ* ; in Terminis *Paſchæ* et " *Trinitatis* (in quibus *quatuor* communiter celebrantur dies Juridici) ſi, in *prima* Juridico, " Actor dederit *Libellum* ; et, *eodem* die, vel " *proximo* Juridico, produxerit *Teſtes* ; et, in " *tertio*, obtineret *Publicationem*, *et ad audiendum Sententiam* (in Summariis) vel *ad proponendum omnia* (in Plenariis) in *quarto* (ſi, " in illo *quarto* Juridico, Reus non propoſuerit " Defenſiones ſuas) *concluditur in Cauſâ*, et Reus præcluditur ; et ita Cauſa facile terminari " poſſit, *in proximo ſequenti Termino* :

5 " *Secùs* ; ſi, per *Acceptationem Termini* " *Probatorii*, Actor (quamvis petierit *Publicationem*) non poterit *ad audiendam Sententiam* " petere, nec *ad proponendum omnia*, dato Termino *Probatorio* pendente.

6 " Et ſi Reus, in *proximo Termino*, dederit " ſuas *Defenſiones*, ac Terminum *Probatorium* " ſibi aſſignari, ac *Commiſſionem* ad partes decerni, petierit et obtinuerit ; et, in eo, ita " Proceſſum retardaverit, quòd *Sententiari* Cauſa, ne quidem ad *Concluſionem* produci poſſit, eodem *proximo Termino* :

7 " Quod (ut ſuprà dicitur) fieri poterit, ſi " in *dicto Termino*, in quo datus fuit *Libellus*, " Reus (ne concludatur in Cauſâ) propoſuerit " ſuas *Defenſiones* ; Nam tunc ſolet Judex duos,

OBSERVATIONES.

Terminus utrique communis.

" aut tres Juridicos, ſequentes Terminum, Reo " aſſignare *ad probandum*, et (ad evitandas dilationes) hanc adjicere limitationem (videlicet) " *Quod, ſi Reus intendit uti Beneficio Commiſſionis, quòd eandem petat, expediat, et certificet, infra eundem Terminum Probatorium, ſub pœnâ Carencia*; id eſt, ut, in poſterum, Commiſſio (ſi petita fuerit) denegetur.

8 " Ex quibus concludo, *ut ſuprà*, quòd " (ad has dilationes, et Proceſſûs retardationes " amputandas) Reus, in hoc caſu, meritò condemnandus eſt *in Expenſis retardati Proceſſûs*.

9 " Caveat igitur *Rei* PROCURATOR, ne ac" ceptet *Terminum Probatorium* ſui ADVERSA" RII, *animo protrahendi Litem*; niſi etiam pro" ducat *Teſtes*; ſaltem proponat *Materiam* ali" quam defenſivam, *infra eundem Terminum*.

10 " Quod hìc dicitur, de REO, locum eti" am habet, de ACTORE; et intelligendum eſt, " de ACTORE *proteſtante de utendo Termino* " *Probatorio dato* REO, ad probandum Excep" tiones, *vel* Materiam aliam defenſivam.

11 Inferitur etiam in *MSS.* Titulus hic alter Additionalis.

TITULUS. { " *De generali Reſtitutione Termini Probatorii.*

12 " Licèt *Terminus Probatorius*, aſſignatus " per JUDICEM *Litigantibus*, dicatur eſſe *pe*" *remptorius*; ità ut *Pars Actrix*, ſive *Rea*, te" netur producere *Teſtes* ſuos infra *eundem*: " Tamen, ex cauſis quibuſdam, *Partes* litigan" tes *reſtituenda* ſunt in *novum Terminum Pro*" *batorium*.

13 " Exempli gratiâ; *Si locus Judicii non ſit* " *tutus*; utpotè, quia *Peſtis* ibidem ſæviebat, " *toto* Termino Probatorio, vel *pro majore parte* " ejuſdem, *Pars* non tenetur hujuſmodi *locum* " adire, et (ſi *Pars* voluerit) *Teſtes* non ſunt " compellendi, ad comparendum *in tali non* " *tuto loco*:

14 " Si, pendente Termino Probatorio, *Cau*" *ſa fuerit* (Conſenſu Partium) *compromiſſa*, vel " *in Arbitros relata*, et ita ſteterit *toto* Termino " Probatorio, vel *pro majore parte* ejuſdem;

15 " Si *Pars principalis*, quæ *Teſtes* produ" ceret, fuerit continuò *incarcerata*, vel ita " *ægrota*, ut (ſine periculo vitæ) non potuerit " adire *locum Judicii*, vel *Cauſam* proſequi;

16 " Si fuerit *Regiis Negotiis impedita*, pen" dente hujuſmodi Termino Probatorio; *dan*" *da eſt* RESTITUTIO.

17 " Sunt etiam nonnulla *alia Impedimenta*, " propter quæ *concedenda eſt* RESTITUTIO; " quæ relinquuntur *boni* JUDICIS *Arbitrio*.

18 " Si, *Impedimentis hujuſmodi allegatis*, et " RESTITUTIONE *petitâ*, PARS *adverſa* hujuſ" modi RESTITUTIONI obſteterit, et ea (vera " eſſe inficiando) negaverit, cogeretque ADVER" SARIUM *eadem Impedimenta probare*; ſi pro" baverit; *Adverſa* PARS (hanc Probationem " cogens) eſt *condemnanda in Expenſis*, eâ ratione factis, et *concedenda eſt petita* RESTI" TUTIO.

19 " Et, e contrà; ſi PETENS *hanc* RESTI" TUTIONEM defecerit, in Probatione cauſarum " allegatarum, ad obtinendum RESTITUTIO" NEM; *deneganda eſt* RESTITUTIO, et con" demnanda eſt PARS, *petens* RESTITUTIONEM " *in Expenſis retardati Proceſſûs*.

Compulſorium.

TITULUS LXXVI.

De COMPULSORIO *contra* Teſtes *requiſitos ad perhibendum Teſtimonium* [*deque* COMPULSORIO, *Viis* et *modis, contra* Teſtes *ita latitantes, quominus conveniri poſſint ad effectum eos* perſonaliter *citandi.*]

Rogandi ſunt Teſtes, *oblatis Viaticis*, ad perhibendum Teſtimonium, *pendente Probatorio.*

I. ACTOR, ante *Lapſum Termini Probatorii*, debet rogare *Teſtes* (quos credit eſſe *neceſſarios*, ad probandum Libellum, *vel* aliam quamcunque Materiam, ex parte ſuâ, propoſitam) *ad comparendum* [tali] die Juridico, contingente *infra Terminum Probatorium*, et eis offerre, *vel* ſe daturum promittere, *Expenſas*, ſeu *Viatica* [ut in Titulo *De Productione Teſtium* (*a*), &c.]

Modus petendi *Compulſorium* contra Teſtes.

II. Et, ſi non comparuerint in dicto die, dicet: DOMINE JUDEX; *allego* [tales] *Teſtes Parti meæ neceſſarios* (*b*), *ad probandum contenta in Libello* (*aliàs per me in hâc Cauſâ dato*) *rogatos, ac requiſitos fuiſſe, ad comparendum iſtis die et loco, ad perhibendum Teſtimonium, in hâc Cauſâ; et quòd* (*oblatis eis Viaticis, et Expenſis*) *recuſârunt venire* [*vel plus juſto differunt venire*] vel ſi ita ſit [*promiſerunt venire, et non veniunt*] *Quare peto ipſos compellendos fore decerni, ad comparendum* [tali die] *ad perhibendum Teſtimonium, in hâc Cauſâ.*

Praxis obſoleta, de *Juramento Procuratoris*, petentis *Compulſorium*:

III. Tunc *Procurator*, qui hæc allegat et petit, jurabit (*c*) *De Veritate hujuſmodi Allegationis, juxta Informationem ſibi traditam, quam credit eſſe veram* [id eſt; quòd eſt informatus de Requiſitione Teſtium, et de Oblatione Expenſarum, et quòd credit Informationem eſſe veram (*d*)]

De *Juramento olim* ejus, qui Teſtes requiſivit.

IV. Niſi *Pars principalis*, vel aliquis alius qui eos requiſivit, ſit *præſens* in Judicio; nam *Ille* jurabit de *Veritate*, et non *Credulitate* (*e*).

V. Ju-

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo, De Productione Teſtium*, &c.] Vide *Tit.* 80. §. 3.

(b) 1 *Allego tales Teſtes Parti meæ neceſſarios*, &c.] Ex Stylo, jam uſitato, Curiarum, hoc modo dicendum eſt: *Allego Partem meam habere nonnullos Teſtes, valde neceſſarios, ad probandum contenta in Libello* [ſeu Allegatione] *et in Exhibitis* (ſi ita ſit) *eidem annexis, qui requiſiti, et oblatis eis Viaticis, et Expenſis, venire recuſârunt, niſi compulſi: Quare peto eos* (ſcilicet, in Actis Curiæ poſtea nominandos) *compellendos fore decerni*, &c. ut ſuprà:

2 Neque tenetur (in iſtâ ſuâ petitione) Procurator, *Teſtium Nomina* ſpecificare, vel *Parti adverſæ* dare (niſi ex *Juſſu*, ob cauſas, *ſpeciali Judicis*; vel ex *conſenſu* nonnunquam *proprio*, expediendi gratiâ Cauſam, et quò citiùs *Interrogatoria* ſint, ex adverſâ Parte, parata) ne forſan aliquando, *Teſtibus eiſcum*, interea communicet hujuſmodi *Pars adverſa*, vel impediat ne interſint: At in Actis Curiæ (per extenſum) conceptis, inſtanti tempore Extractionis Compulſorii, *ſint eorum Nomina inſerenda.*

(c) (d) (e)] Quæ *ſuprà* narrantur, *in* §. 3, *et* 4. obſoleta ſunt; et, juxta *Praxin* hiſce diebus *uſitatam*,

V. JUDEX: *Decernimus eos esse compellendos* [ad talem diem, et effectum petitum]

Decretum *Judicis* Compulsoriale.

VI. REUS: *Dissentio; et protestor de Nullitate hujusmodi Decreti.*

Quid dicat *Reus?*

VII. Hìc autem cautè prospicere debet *Procurator* Actoris, *ne labatur Terminus Probatorius, ante hujusmodi Compulsorium sit certificandum* (*f*); de quo si veretur, petenda et concedenda est *Prorogatio Termini Probatorii*, quoad hujusmodi *Testes*, usque in *illum* DIEM, erga *quem* credit se posse citare dictos *Testes*, et illam *Citationem* certificare.

Relatio Compulsorii fieri debet, *infra Probatorium*;

Alioquin petenda est Termini *Prorogatio*, usque diem *relationis*.

VIII. Et si, in eodem DIE *prorogato*, Procurator *Actoris* (*g*) (ostendendo Diligentiam suam) exhibuerit dictum *Decretum Compulsoriale*, et fidem fecerit [sive per Certificatorium Authenticum, sive per Juramentum Mandatarii] *quòd adhibuit omnem* (*quam potuit*) *Diligentiam, ad effectum citandi dictos Testes; et quòd ita latitârunt, vel abfuerunt ab eorum Ædibus, seu Habitationibus solitis, quominùs potuit eos personaliter citare*; non solùm concedendum est Compulsorium, *Viis et modis*, quoad latitantes (*h*), verùm etiam, denuo *prorogandus est Terminus Probatorius*, in aliquem DIEM competentem.

Modus petendi Compulsorium, *Viis et modis*, contra Testes *latitantes*:

Fiat Certificatorium *Authenticum*, seu Juramentum *Mandatarii*:

Unde conceditur, *Viis et modis*,

Et fit *ulteriùs* Prorogatio *Probatorii*.

OBSERVATIONES.

usitatam, omnino rejiciuntur: Nec *hodie* fit Opus ullo *Juramento* Partis, vel alterius Personæ de *Veritate*, seu Procuratoris de *Credulitate*; sed ex merè nudâ Suggestione Procuratoris, *apud Acta Curiæ*, de *Testibus requisitis ad perhibendum Testimonium*; de *Viaticis eisdem oblatis*; deque *eorum recusatione*; JUDEX (ad petitionem ejusdem Procuratoris) statim decernere solet, *eosdem Testes compellendos fore, ad comparendum* [tali die] *ad perhibendum Testimonium* [in tali Causâ pendente.]

(f) *Ante hujusmodi Compulsorium sit certificandum.*] Hoc est; sit referendum in Curiam.

(g) *Procurator Actoris.*] Nota; quòd ea quæ dicuntur, in hujusmodi Titulo, de compellendis Testibus *Actoris*, locum habent in Testibus *Rei*.

(h) *Quoad latitantes.*] Si Testes autem, *extra Jurisdictionem Domini Judicantis*, Domicilium habuerint (ita ut abinde compelli non possint) solet *Ille* JUDEX, per Commissionem, sive Requisitionem, *sub mutuæ Vicissitudinis obtentu*, rogare ORDINARIUM, sub quo degunt, et *eidem* committere eorum Examinationem, ut (eâ perfectâ) SIBI transmittat Depositiones, et totum Processum.

TITU-

Compulsorium.

TITULUS LXXVII.

De PETITIONE Procuratoris, *si aliqui* TESTES *comparuerint, et alii latitaverint.*

Forma *Accusationis Contumaciæ* Testium citatorum, et non comparentium.

I. ACTOR: *Exhibeo Mandatum originale*, cum *Certificatorio, in dorso* (*a*), *super Executione ejusdem Mandati* (*b*), et *accuso Contumaciam*, M. N. *et* O. *Testium citatorum ad comparendum, istis die et loco, et Testimonium, in hâc Causâ, perhibendum*; et *peto eos reputari Contumaces*, et (*in pœnam Contumaciarum suarum hujusmodi*) *excommunicari.*

Petitio *Excommunicationis.*

Testium *Prælocutio.*

II. Tunc facienda est, per PRÆCONEM *Curiæ*, publica *Prælocutio*, pro TESTIBUS *hujusmodi*, et (si compatuerint) *producendi, admittendi*, et *jurandi* sunt; et PROCURATOR *adversæ Partis* poterit *dissentire*, et in omnibus et per omnia *protestari*, prout in Titulo, *De Productione Testium* (*c*), et *de formâ Juramenti eis deferendi*, ac *Protestatione Partis adversæ cùm Testes producuntur.*

Productio comparentium.

Protestatio Partis adversæ.

Forma Petitionis *Compulsorii, viis et modis*, contra *latitantes.*

III. Et quoad TESTES *latitantes*, dicet PROCURATOR: *Allego* *** [tales] *Testes, in Mandato* (*jam per me introducto*) *nominatos, fuisse diligenter quæsitos* (*d*) [prout in præcedenti Titulo (*e*)] *Quare peto eos vocandos fore decerni, ad comparendum* [tali die] *personaliter, si ita apprehendi possint* (*f*), *alioquin Viis et modis omnibus* (*g*), *quibus meliùs, de verisimili, notitia hujusmodi Citationis ad eorum aures pervenire possit* (*h*).

IV. Ju-

OBSERVATIONES.

(a) *Cum Certificatorio, in dorso.*] In Certificatorio specificandum et certificandum est, non solùm qui Testes *citati* fuerunt; sed qui *latitârunt*, quominùs *citari* possunt.

(b) *Super Executione ejusdem Mandati.*] Hæc suppletur, in *MS. Antiq.* "Et produco super "Libello * * * [tales Testes compulsos] *qui* "*sunt admittendi*, et *Juramento onerandi.*

(c) *Prout in Titulo, De Productione Testium, &c.*] Vide *Tit.* So. §. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Etiam *Obs. ibid.*

(d) *Fuisse diligenter quæsitos.*] Scilicet; *animo et intentione eos citandi; ita tamen latitâsse, et, in præsenti, latitare, quominùs personaliter apprehendi possint.*

(e) *Prout in præcedenti Titulo.*] § 8.

(f) *Personaliter, si ita apprehendi possint.*] Additur in Formulâ: *Et ad eos, sic citandos, tutus vobis pateat accessus*

(g) *Alioquin Viis et modis omnibus*, &c.] Decretum Compulsoriale, quod dicitur *Viis* et *modis* (olim aliquando) exequi solebat per *Publicationem* ejusdem *in Ecclesiâ Parochiali*, ubi Testes habitabant; sive (prout hodie) per *Affixionem* ejusdem *super Valvis Ecclesiæ* (inter Divinorum Solemnia) vel *Ostio dictorum Testium Ædium*, ubi morati sunt, morarive dudum consueverant.

(h) *Pervenire possit.*] Hìc addenda sunt, in Formulâ: *Ad subeundum Juramentum, a Testibus præstari solitum et consuetum*; et *ad perhibendum Testimonium Veritati, quam in hâc parte noverint.*

IV. JUDEX: *Decernimus ut petitur.* — Decretum *Judicis.*

V. Tunc petat PROCURATOR *Prorogationem Termini Probatorii, ad hos Teſtes citandos Viis* et *modis* : Quam JUDEX debet decernere; conſtituendo *Diem* (ſuo Arbitrio) erga *quem* credit *Partem* poſſe *eos* citare, ſi adhibuerit *Diligentiam* (*i*). — Petitur *Prorogatio Termini Probatorii*, quoad Teſtes *latitantes* : Annuit *Judex.*

OBSERVATIONES.

(i) *Diligentiam.*] Hic ſequitur Clauſula, in *MS. Antiq.* ſub hiſce Verbis: " Sed nota; " quoniam hæc *Prorogatio* facta fuerit, in Di- " em *poſt Lapſum Termini probatorii*, ea facien- " da eſt, *quoad Teſtes compulſos.*

Compulſorium.

TITULUS LXXVIII.

De modo procedendi *contra* TESTES *citatos*, et *non comparentes.*

I. DECRETUM *Compulſoriale*, contra TESTES, eſt *exhibendum*; et authenticè *certificandum* (*a*); corumque *Contumacia accuſanda*; et, ſi *non* comparuerint, *excommunicandi* ſunt [ut ſuprà, in Titulo, *De Exhibitione Citationis* (*b*), *coram Judice, et de formâ Excommunicationis*]. — Relato *Compulſorio*, debitè *certificato*, Excommunicantur *non comparentes.*

II. Et, in iſto caſu, etiam *prorogandus eſt Terminus Probatorius*, erga *Diem* aliquem competentem, infra *quem* (de veriſimili) *Excommunicatio* hujuſmodi *extrahi*, *denunciari*; et *certificari* poterit. — Quouſque fit inde *Prorogatio Probatorii?*

III. Denique, ſi TESTES hujuſmodi ſteterint *Excommunicati*, per *quadraginta dies*, poſt *Denunciationem* Excommunicationis, ACTOR (ſi vult) poteſt procurare Proceſſum fieri contra *eos* [ut in præcedentibus Titulis, *De Petitione Literarum Significatoriarum, pro Corporis Captione Excommunicati* (*c*); Et *De Literis Significatoriis, et Brevi Regio de Excommunicato capiendo* (*d*)] — Teſtes in *Excommunicatione* perſiſtentes — *Significandi* ſunt; Et *incarcerandi.*

IV. Et ſi PARS ACTRIX non uſa fuerit *omni Diligentiâ*, in *præmiſſis*; [videlicet in procurando TESTES *denunciari* pro *Excommunicatis*, et de Excommunicatis *Literas Significatorias*, et *Breve Regium* concedi, ac TESTES, vigore ejuſdem, *incarcerari*] Proceſſus — Si *Actor* non utitur *Diligentiâ*, Teſtes excommunicatos *denunciari*, *Significari*, *Incarcerari*,

OBSERVATIONES.

(a) *Authenticè certificandum.*] De Certificatorio Authentico; Vide *Tit.* 25. §. 2. et *Tit.* 26. *per totum*: Sed hìc etiam ſufficit Certificatorium, *in vim Juramenti Mandatarii*, factum.

(b) *Ut in Titulo, De Exhibitione Citationis,* &c.] Excommunicandi ſunt, in non comparendo; ut in *Tit.* 37. §. 2. et in *Tit.* 38. *per totum.*

(c) Vide *Tit.* 43. *per totum.*

(d) Vide *Tit.* 44. *per totum.*

Non ſiſtitur *Proceſſus*,

Uſque ad *Concluſionem* in Cauſâ.

Similiter intelligе de *Reo*.

Sin utitur *Diligentiâ*;

[Ne fiat ulteriùs *Prorogatio Probatorii*,

Et *nova* Teſtium *Productio*,

Et *Litis Procraſtinatio*]

ceſſus non erit ſiſtendus, *in præjudicium* PARTIS REÆ; ſed REUS poterit petere, *ut concludatur in Cauſâ.*

V. Et nota; quòd omnia quæ dicta ſunt, in *hoc* (*e*), locum habent et in ACTORE contra REUM, ſi fuerit in eodem caſu.

VI. Et etiam nota; quòd quamvis PARS ACTRIX uſa ſit *omni Diligentiâ* prædictâ; tamen, *ne Lites prædictæ fierent infinitæ*; et *ne* PARS COGENS (*f*) *ſi prorogetur Terminus Probatorius* [intuitu *Teſtium* Excommunicatorum (*g*), *et* forſan Incarceratorum] *produceret* alios *Teſtes*:

VII. Et quia, aliquando, præmiſſa geſta ſunt, per ACTOREM, *quando malam Cauſam fovet, animo protrahendi Litem*, et, *infinitis Expenſis, gravandi et fatigandi* PARTEM ADVERSAM, forſan *Pauperem*:

Petenda eſt *Concluſio*, et *Sententia*:

VIII. JUDEX poteſt (petente *Parte*) procedere *ad Concluſionem in Cauſâ* (*h*), et ferre *Sententiam abſolutoriam*, pro REO:

Quo caſu, poſt *Concluſionem* in Cauſâ, Teſtes *examinari* poſſunt,

IX. *Admittendi* tamen ſunt *prædicti* TESTES, ſi comparuerint (*i*), quandocunque *ante Prolationem Sententiæ*, et quamvis fuerit *concluſum in Cauſâ*; et REUS poteſt *excipere contra hos* TESTES (*l*), perinde ac ſi fuiſſent producti *infra Terminum Probatorium*, vel *ante Concluſionem in Cauſâ*:

Etiam et *reprobari*:

Ratio;

Teſtium Productio reſcindit Concluſionem.

X. Nam, per hanc TESTIUM *Productionem*, Cauſæ *Concluſio reſcinditur.*

OBSERVATIONES.

(e) *Quæ dicta ſunt in hoc.*] Scilicet, Titulo, de *Actore*, etiam locum habent pro *Reo*, contra *Actorem*; et quæ dicta ſunt de *Reo*, locum etiam habent pro *Actore*, contra *Reum*.

(f) *Pars cogens.*] Scilicet, Pars (vel Agens, vel Rea) quæ, *Compulſorio*, Teſtes cogebat.

(g) *Intuitu Teſtium Excommunicatorum.*] Varia Lectio in *MSS.* eſt: *In loco* Teſtium Excommunicatorum.

(h) *Procedere ad Concluſionem in Cauſâ.*] De Concluſione in Cauſâ; Vide *Tit.* 119, 120, 121.

(i) *Si comparuerint.*] Ubi contra Teſtes decernitur Compulſorium, et tamen hi, non comparendo, excommunicantur; ſi tunc demum compareant, ſunt primò [præſtito Juramento, *de parendo Juri, et ſtando Mandatis Eccleſiæ*] abſolvendi; et poſtea Juramentum ſubeant [a Teſtibus præſtari ſolitum] *de Veritate dicendâ.*

(l) *Poteſt excipere contra hos Teſtes.*] De Exceptionibus contra Teſtes: Vide *Tit.* 98, 99, 100, 101, 102, 103.

TITU-

Testium Viatica, et *Expensæ*.

TITULUS LXXIX.

De Allocatione, sive *Taxatione Expensarum*, seu *Viaticorum* TESTIUM.

I. SI PARS *producens Testes*, et *iidem Testes*, invicem, non composuerint (*a*), pro *eorum Sumptibus* et *Viaticis*, ante *eorum Productionem*; Tunc *Testes* possunt (aut *per se*, aut *per* aliquem suum *Procuratorem*, eorum nomine) *ante præstitum per eos Juramentum*, petere a JUDICE, *ut decernat eis hujusmodi Sumptus*.

Si *Viatica* non deciduntur, cum *Producente* et *Testibus*,

Quomodò petitur, *Allocationem eorundem*, fieri *per Judicem*?

II. Tunc JUDEX [habitâ ratione ad *Distantiam* loci *habitationis Testium*, a loco *Judicii*; necnon utrum sint *Pedestres*, vel *Equestres*; habitâ etiam ratione *Personarum Testium*; ac *Moræ* eorundem, circa eorum *Examinationem*] taxabit, et allocabit *hujusmodi Sumptus*; et decernet *eos non esse examinandos, nisi priùs solutis hujusmodi Expensis*; vel potest decernere (si Testes hoc petierint) *Monitionem, ad solvendum has Expensas, contra Producentem*, si non sit *præsens* in Judicio; nam si sit *præsens*, tunc est monendus *ad solvendum easdem, infra* certum diem:

Modus *allocandi* Viatica, *per Judicem*,

Vel *ante Examinationem* solvenda;

Vel decernitur *Monitio* pro *Solutione* eorundem;

III. Et, in hujusmodi Taxatione *Expensarum*, JUDEX allocare solet FEODUM *Monitionis ad solvendum*, et *Procuratoris*, si Taxatio prædicta petita fuit per *Procuratorem*:

Unà cum Feodis *Monitionis*, et *Procuratoris*:

IV. Et si *Pars*, producens dictos *Testes*, non curaverit *eos* solvere (*b*), juxta *Monitionem*; ita ut necesse habeant *Testes* eum *excommunicari*, et *denunciari*, ac forsan Regiæ Majestati *significari* (ut moris est) petere (*c*); JUDEX etiam taxabit *hujusmodi Expensas*, Partemque (producentem Testes) ad *Solutionem* earundemque *priusquam* (*d*) *absolvatur*, compellere debet.

His *non* solutis,

Excommunicationis, Denunciationis, et *Significationis*, accumulantur Feoda,

Ante *Absolutionem*, persolvenda.

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Invicèm non composuerint.*] Aliàs; "*Si* "*Pars producat Testes, et non composuerit, cum* "*eis*, pro eorum Sumptibus, &c. *MS.*

(b) *Eos solvere.*] Eis Testibus, easdem Expensas solvere.

(c) *Significari (ut moris est) petere.*] Scilicet, ut habetur in Titulo 43. *De Petitione Literarum Significatoriarum, pro Corporis Captione Excommunicati.*

(d) *Ad Solutionem earundemque, priusquam*, &c.] Legitur in *MSS.* "Ad Solutionem ea-"rundem Expensarum, et ad easdem deponen-"das, priusquam, &c.

Productio Testium.

TITULUS LXXX.

De PRODUCTIONE Testium, *et de formâ* JURAMENTI *eis deferendi, ac* PROTESTATIONE *Partis adversæ, cùm* Testes *producuntur.*

Pendente Probatorio, producuntur *Testes,*

I. ACTOR (*a*), *ante Lapsum Termini Probatorii,* producere debet *Testes* (*b*), ad probandum Libellum (*c*); *vel* saltem petere *Commissionem,* ad partes ubi *Testes* commorantur, pro eorum *Examinatione:*

Aut petitur *Commissio.*

Lapso Probatorio, non potest *Compulsorium,* nec *Commissio* decerni;

II. Nam *Compulsorium* contra *Testes,* ad comparendum *in Judicio,* ad perhibendum *Testimonium*; aut *Commissio* ad partes, pro *Testibus examinandis,* non debet, *post Lapsum Termini Probatorii,*

Nisi in Causis Privilegiatis.

exceptis Causis *Privilegiatis* (*d*), decerni [de quibus *Causis,* et de *Compulsorio* contra *Testes* (*e*), et de *Commissione* (*f*), in Titulis quibusdam, suo loco, tractabitur]

Pendente Probatorio, rogandi sunt Testes, *oblatis Viaticis,* ad testificandum:

III. Ideoque debet ACTOR cavere, ut roget *Testes* ad comparendum aliquo statuto die Juridico, *infra Terminum Probatorium,* et ut offerat eis *Expensas,* seu *Viatica* (*g*), ad effectum obtinendi *Compulsorium* contra eos, si rogati non comparuerint [ut in Titulo quodam præcedenti (*h*)]

Datur *Compulsorium* contra *venire recusantes.*

IV. Et,

OBSERVATIONES.

(a) *Actor.*] Quæ, de *Actore,* dicta sunt, etiam locum habent de *Reo*; cùm fuerit in eodem casu.

(b) 1 *Producere debet Testes.*] Infra *Terminum Probatorium,* ACTOR *Testes* suos [vel unà omnes, *vel* separatis Vicibus, nunc *hos,* nunc *illos*] producat in Judicio, et JUDEX *eos* admittit; et, *de Veritate dicendâ,* Juramento onerat:

2 Hæc omnia fieri debent, *præsente Parte* adversâ; *vel,* per Contumaciam, *absente*; Vel, si *Procuratorem* habet in Judicio, in *præsentiâ,* vel in *pœnam* ejusdem *Procuratoris,* sedente Curiâ, *trinâ Vice præconizati:*

3 Nonnunquam etiam JUDEX monere solet *Procuratorem* Partis adversæ (cùm hoc, ab eo, petitur) ad præstandum *præsentiam* (soluto feodo) tempore Productionis Testium, *extra Curiam:* Et hanc, inter se, Gratiam Procuratores (absque tali Monitione) frequenter, adinvicem, mutuare solent.

4 Testes, si sint producti *et* jurati, *infra Terminum probatorium,* possunt, *post Terminum,* examinari.

(c) *Ad probandum Libellum.*] Vel aliam quamcunque Materiam.

(d) *Exceptis Causis Privilegiatis.*] Scilicet, *Matrimonialibus,* &c. Vide *Tit.* 205. *per totum.*

(e) *De Compulsorio contra Testes.*] Vide *Tit.* 76, 77, 78.

(f) *De Commissione.*] Ante Lapsum Termini Probatorii, petenda est *Commissio* (si quâ uti velis) *pro Testium Examinatione.* Vide *Tit.* 86. §. 1.

(g) *Expensas, seu Viatica.*] Viatica Testibus ante Juramenti præstationem (ad ipsorum, seu Procuratoris petitionem) sunt, per Judicem, allocanda: Vide *Tit.* 79. §. 1.

(h) *Ut in Titulo quodam præcedenti.*] Vide *Tit.* 76. §. 1, 2, 5.

IV. Et, ſi *Teſtes* comparuerint, dicet PROCURATOR (*i*): *Produco hos in Teſtes, ſuper Libello* (*l*), *quos peto recipi, et Juramento onerari* (*m*), *de fideliter deponendo omnem Veritatem, quam noverint, ſuper eodem Libello.*

Forma *Productionis Teſtium.*

V. Tunc REUS, ſi quid habeat, quod objiciat contra *Admiſſionem Teſtium* hujuſmodi, id proponendum erit, *ante Juramenti præſtationem* (*n*):

Exceptio, contra *Teſtium Admiſſionem*, quando proponenda?

VI. Et ſi *nihil* propoſuerit, JUDEX dicet: *Admittimus hos Teſtes.* Tunc manibus eorum ſuper *Libro* (continente *Sacro-Sancta Dei Evangelia*) poſitis, etiam dicet, in effectu, prout ſequitur:

Teſtium Admiſſio qualis?

VII. *Producti eſtis in Teſtes* [in tali Cauſâ, et inter tales perſonas] *et ideo jurabitis, et quilibet veſtrûm jurabit, quòd tempore veſtræ, in hâc parte, Examinationis, teſtificabimini et deponetis* (*o*), *ac quilibet veſtrum teſtificabitur, et deponet, omnem et omnimodam Veritatem quam noveritis, ſive noverit; omnibus Amore, Favore et Affectione, necnon omnibus Inimicitiâ, Malitiâ et Odio, quæ geritis, vel gerit quilibet in hâc parte Litigantibus, ſeu eorum alteri, ac etiam Corruptionum generibus quibuſcunque penitùs ſemotis; ſicut vos, et quemlibet veſtrum,* DEUS *adjuvet, et* SANCTA *ejus* EVANGELIA.

Forma *Juramenti* Teſtium.

VIII. Quibus peractis, TESTES [in Teſtimonium quòd hujuſmodi *Juramentum*, modo et formâ per JUDICEM eis delatum, liberè et voluntariè ſubeunt] *Librum prædictum* deoſculari ſolent (*p*).

Evangelia tacta, deoſculanda.

IX. REUS (*q*): *Diſſentio* PRODUCTIONI *hujuſmodi Teſtium; et proteſtor de* NULLITATE *ejuſdem; et de dicendo contra hujuſmodi* TESTES, *et eorum Dicta, et Depoſitiones, ac Perſonas, ſi et quatenus depoſuerint* (*r*) *contra Intentionem Domini mei;*

Forma *Proteſtationis* Partis adverſæ, tempore *Teſtium Productionis.*

OBSERVATIONES.

(i) *Dicet Procurator.*] Scilicet, in præſentiâ Adverſarii, vel in ejus pœnam, alioquin non valet.

(l) *Super Libello.*] Vel aliâ quâcunque Materiâ.

(m) *Juramento onerari.*] Si Teſtis compareat, et non vult ſubire Juramentum, rogetur, moneatur, jubeatur, inſtanter; et ſi recuſet, excommunicetur.

(n) *Proponendum erit, ante Juramenti præſtationem.*] Procurator Partis adverſæ, tempore *Productionis*, (ne, tacendo, videatur perſonas Teſtium approbare) diſſentire ſolet, et proteſtari *de dicendo contra eos, et eorum dicta, cùm tempus fuerit*; aut ſi quamcunque tunc habet, in promptu, *rationabilem Objectionem*, eandem offerat; et *Judex*, hoc modo, *Teſtes* (contra quos objectum eſt) admittere ſolet, nempe, *ſub omnibus* (*Juris*) *limitationibus.*

(o) *Teſtificabimini, et deponetis.*] "Si Teſtis "priùs deponat, poſtea juret, non probat. *MS.*

(p) *Librum prædictum deoſculari ſolent.*] Teſtes (ut præfertur) Juramento oneratos JUDEX monere ſolet, *ad ſubeundum eorum Examen*, ante proximum diem Juridicum; *vel*, infra tempus aliquod competens.

(q) *Reus.*] Seu, potiùs, Rei Procurator.

(r) *Si et quatenus depoſuerint.*] "Hanc *Pro-* "*teſtationem* (tempore Productionis Teſtium) "plurimi putant eſſe Cautelam nullius Momen- "ti; quòdque ſufficiat ſolummodo *diſſentire:* "Quia, ſive ſit proteſtatum, *de objiciendo con-* "*tra Teſtes*, ſive non; ſi appareat (ex Proceſ- "ſu) *Teſtes non eſſe idoneos*, nullam fidem faci- "unt. *MS.*

mei; *et peto quòd reddant veras causas* (*f*) SCIENTIARUM *suarum, in singulis eorum Dictis, et Depositionibus*; *alioquin protestor de* NULLITATE *eorundem: Et peto Terminum competentem mihi assignari, ad ministrandum* INTERROGATORIA (*t*) *contra hujusmodi Testes.*

Petitio Termini, *pro Interrogatoriis.*

Affignatio Termini, *pro Interrogatoriis* ministrandis.

X. JUDEX: *Assignamus tibi, ad ministrandum* INTERROGATORIA, *citra Meridiem Crastini Diei* (*u*) [si Testes habitant *intra* (*x*) Civitatem, ut eò citiùs possint examinari] vel *totum Crastinum* [si *extra* (*y*) Civitatem habitant] et *quandocunque ante eorum Examinationem* (*z*):

Interrogatoria tempestivè, *et* cui, *tradenda?*

XI. Infra quod tempus [videlicet, infra tempus *per* JUDICEM, *ut præfertur, constitutum*; vel infra illud *generale* tempus, *quandocunque ante Examinationem*] Procurator REI dabit INTERROGATORIA (*aa*) (quæ proponet ministrari) *Registrario*, vel *Examinatori* (*bb*).

Quomodo, tempore *Productionis*, acceptandæ sint *Personæ*, et fiat *Protestatio* contra *Dicta* Testium?

XII. Sed nota; quòd est *cauti* PROCURATORIS, quoties credit TESTES (productos per Partem adversam) esse *fide dignos*, vel, *tales* qui, *de verisimili*, possunt deponere *pro Defensione* et *Intentione Partis suæ*, dicere, tempore eorum PRODUCTIONIS: *Accepto Personas*

OBSERVATIONES.

(*f*) *Quòd reddant veras causas.*] Id est; sufficientes et concludentes causas Scientiarum. Vide similem petitionem in *Tit.* 84. §. 4, 5. et in *Tit.* 86. §. 4.

(t) 1 *Ad ministrandum Interrogatoria.*] Per Productionem et Juramenti Præstationem, *Testes* efficiuntur *utrique Parti communes*; Ideoque super *Interrogatoriis*, ex Parte adversâ (si quæ dicta Pars ministrare curaverit) non minùs quàm super *Articulis*, examinandi sunt.

2 Procurator igitur Partis, *Interrogatoria ministrare intendentis*, interponere solet (juratis Testibus) et petere tempus, *sibi* competens, indulgeri, pro *Interrogatoriis*, ex Parte suâ, ministrandis, *Testibus*, ex alterâ Parte, productis:

3 *Cui* JUDEX [pro eisdem Interrogatoriis concipiendis, *et* Examinatori tradendis] modicum tempus, juxta Stylum Curiæ, *et* Negotii qualitatem [*biduum* putà, aut *diem*, aut *horas aliquot*] concedit.

4 Non obstat autem hujusmodi *Examinatio super Interrogatoriis* suis, quin Pars (ministrans Interrogatoria) postea *objiciat* contra Testem Adversarii.

(u) *Citra meridiem crastini diei.*] " Licèt " *Judices* (ne moram Testes faciant, in Civi- " tate, Expensis Producentis) solent *hos dies* " instituere, *pro Interrogatoriis ministrandis*; " tamen (ex causâ) possunt *hos dies* prorogare, " *vel* abbreviare. *MSS.*

(x) *Intra.*] Legitur in *MS. ex'ra.*

(y) *Extra.*] In *MSS.* legitur *intra.*

(z) *Quandocunque ante eorum Examinationem.*] Nobiscum hodie dicitur, Procuratorem habere *horas viginti et quatuor, a Testium Productione, numerandas*, quà *Tempus* (ex Stylo Curiæ) *consuetum* (nisi Judici visum fuerit, ex causis, ut tempus arctiùs cohibeatur, vel in ulteriùs extendatur) *aut quandocunque ante eorum Examen*, pro Interrogatoriis ministrandis.

(aa) 1 *Dabit Interrogatoria.*] Interrogatoria *Rei*, ex Positionibus *Actoris*, et Circumstantiis *Negotii*, formanda sunt; et si quæ *superflua* sint, *captiosa*, vel *impertinentia*, JUDEX *ea* resecat.

2 De quibusdam Interrogatoriis necessariis, contra Testes Adversarii, ministrandis; ac de petitione et protestatione necessariis, in fine Interrogatoriorum, adjiciendis; Vide *Tit.* 84. *per totum.*

(bb) 1 *Registrario, vel Examinatori.*] Parti adversæ non datur *Copia Interrogatoriorum*, ante Examinationem; ne Testes instruat, quid deponant.

2 Si Pars neglexerit *Interrogatoria dare*, Examinator *expertus* accuratè supplebit, quoad *Circumstantias, Causas Scientiæ, Conditionem Personarum*; et de his omnibus diligenter inquiret.

Perſonas et Productionem hujuſmodi Teſtium, quatenus faciant pro Parte meâ; et Perſonas eorundem Teſtium approbo: Proteſtor tamen de dicendo contra eorum Dicta, et Depoſitiones, ſi et quatenus depoſuerint contra Intentionem Domini mei:

Productio Teſtium.

XIII. Quo caſu, quamvis REUS poterit reprobare *Dicta et Depoſitiones* dictorum *Teſtium*, ſeu contra eadem *Dicta* objicere, *ſi depoſuerint contra Intentionem Domini ſui*; tamen non poterit excipere contra eorum *Perſonas*; quia *Perſonas* eorundem *Teſtium* (ut ſuprà) *approbavit*:

Quo caſu, fiat *Reprobatio*, quoad *Dicta*, non quoad *Perſonas* Teſtium?

XIV. Caveat itaque *producens Teſtes* (*cc*), ne aliquos producat qui poſſunt deponere *contra Intentionem ſuam*, et *pro Jure*, ſeu *Defenſione Adverſarii*:

Ne producas Teſtem *vergentem* ad *Adverſarium*.

XV. Nam *producens Teſtes*, in Judicio, per hujuſmodi *Productionem*, ita approbat *Perſonas* eorundem *Teſtium*, ut non poterit poſtea excipere, nec contra eorum *Perſonas*, nec contra eorum *Dicta*:

Teſtem *producens* Hunc *approbat*.

XVI. Similiter caveat REUS (*dd*), ne producat *Teſtes*, aliàs per ejus *Adverſarium*, productos; nam tunc videbitur ita approbare eorum Perſonas, *ut non liceat ei contra eos excipere*, ut ſuprà.

Ne *producas* Teſtem *Adverſarii*; Ni *approbat*.

OBSERVATIONES.

(cc) 1 *Caveat itaque producens Teſtes.*] Producens Productionis ſuæ pœnitere, et Productioni Teſtium renunciare, non poteſt:

2 Proinde, cùm aliquem, in Teſtem, produxerit *Adverſarius*, quem attamen *Ille* ſuper *Articulis* (ex parte ſuâ datis) examinari poſtea non audebit, aut curabit; Tunc *alteri* licebit *Parti*, Teſtem hunc ſuper *Interrogatoriis* (ex parte ſuâ miniſtrandis) examinari procurare.

(dd) *Caveat Reus.*] Quod hìc dicitur de *Reo*, ſimiliter etiam intelligendum ſit de *Actore*, cùm accidit in eodem caſu.

Productio poſt Publicationem.

TITULUS LXXXI.

De PRODUCTIONE Teſtium, *poſt* PUBLICATIONEM, ſuper priùs poſitis; *ex Capite, quòd* de novo *pervenerant ad* Producentis *Notitiam.*

I. SI PARS *Actrix*, vel *Rea*, produxerit *Teſtes*, et eorum Dicta *publicari* obtinuerit, et eadem *percontata* fuerit; tamen ſi *poſt Publicationem*, et *Percontationem* hujuſmodi, *de novo* [id eſt; *poſt* publicatas Atteſtationes] *pervenerit ad ejus* Notitiam *quoſdam* alios *Teſtes fuiſſe ſibi admodùm neceſſarios*; poterit, *re integrâ exiſtente* [id eſt; *ante Concluſionem in Cauſâ*] ſi fuerint *præſentes* in Judicio, *eos* producere; et ſunt *recipiendi*, et *admittendi*

Teſtes, poſt Publicationem, *noviter ad Notitiam perventi*, ſunt ante *Concluſionem* in Cauſâ, *producendi.*

II. Sed

Allegandæ per *Partem Principalem*, ante *Productionem Testium*, post *Publicationem*:

II. Sed si hujusmodi *novi Testes* recusaverint *comparere*, nisi *compulsi*, PARS PRINCIPALIS, et *non* PROCURATOR [nam ejus *Procurator*, in Mandato suo *generali* Procuratorio, non habet, ad infrà scripta, *sufficiens* Mandatum (*a*)] debet comparere judicialiter, et allegare (*b*), ut sequitur:

Forma *Productionis Testium*, per Partem Principalem, post *Publicationem*; quorum *noviter*, ad se, *perveniebat Notitia*.

III. *Ego* N. *citra revocationem Procuratoris mei* [vel *sub Protestatione de non revocando Procuratorem, aliàs per me constitutum*] *allego* M. N. *et* O. *fuisse et esse Testes* (*Parti meæ*) *admodùm necessarios, ad probandum contenta in Libello*; *et quòd pervenit ad meam* Notitiam *eos fuisse mihi Testes necessarios*, citra *Publicationem Testium, aliàs ex parte meâ in hâc Causâ, productorum, et* non antea; *ac desuper offero* me *promptum et paratum ad faciendam fidem: Et ideo peto hos Testes, hìc* præsentes *in Judicio, quos in Testes* produco, *recipi, admitti, et Juramento onerari, de fideliter deponendo super contentis in Libello, aliàs* [*per me*] *dato* (*c*):

Modus petendi *Compulsorium*, contra Testes, post *Publicationem*.

IV. [Vel sic (si Testes fuerint *requisiti*, ad interessendum (*d*), et *non* venerint) *Allego me hujusmodi Testes requisivisse ad comparendum, istis die et loco, ad perhibendum Testimonium in hâc parte, et quòd obtuli eis eorum Sumptus, et Expensas viaticas* (*e*) (et desuper etiam offero, me promptum et paratum, ad faciendum fidem) (*f*) *Unde peto hujusmodi Testes* compellendos *fore decerni, ad comparendum* aliquo die, *ad perhibendum Testimonium*, &c. (*g*)]

Ubi, post *Publicationem*, Testes, super priùs positis, *admitti non debeant*?
[1] Probatâ *Partis Notitiâ*, seu *probabili Scientiâ*:
[2] Causæ *Natura* vetat: *Alioquin* admittantur *præsentes*, cæteri *compellantur*.

V. Tunc JUDEX [nisi *Pars adversa* docuerit, *Partem, petentem hos* novos *Testes admitti, habuisse* Notitiam, *vel* Scientiam, *saltem* Probabilem (*h*), *eorundem Testium*, ante *Publicationem Dictorum* priorum *Testium*; vel *quòd Causa, in quâ ista Admissio Testium requiritur, sit ejus naturæ quòd Testes*, de novo *pervenientes ad* Notitiam, *non sunt admittendi*] debet *eos* admittere, si sint *præsentes* in Judicio; vel decernere *Compulsorium*, si sint *absentes*:

VI. Factâ

OBSERVATIONES.

(a) *Non habet, ad infrà scripta sufficiens Mandatum.*] Legitur in *MS.* " Procurator (in ge- " nerali suo Mandato, seu Procuratorio) non " habet Potestatem sequentia *allegandi*, seu de " Veritate eorundem *fidem faciendi*.

(b) *Et allegare.*] Scilicet; " *ante Conclusio-* " *nem in Causâ.* MS.

(c) *Aliàs (per me) dato.*] Vel; *aliàs* [*ex Parte meâ*] *dato*: Ubi per *Procuratorem* (et non per Partem principalem) *datus erat Libellus*.

(d) *Ad interessendum.*] " Ad comparendum. *MS.*

(e) *Expensas viaticas.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 76. sub *lit.* (b) 1.

(f) *Ad faciendum fidem.*] Hodie fieri non solet *Juramentum* (de requisitione Testium, et Expensarum et Viaticorum Oblatione) *ad obtinendum Compulsorium, contra Testes*. Vide *Obs.* in *Tit.* 76. sub *lit.* (c) (d) (e)

(g) *Testimonium*, &c.] Et ad dicendum Veritatem, quam in hâc parte noverint.

(h) *Vel Scientiam, saltem probabilem.*] Quænam sit (in quibusdam casibus) *probabilis causa Scientiæ?* Vide *Tit.* 83. *per totum*.

VI. Factâ tamen priùs fide, per *petentem* Admiſſionem Teſtium, tam *quòd dicti Teſtes ſunt neceſſarii, et quòd, de novo, poſt publicatas Atteſtationes, ad ejus notitiam primò pervenit, eos fuiſſe Teſtes ſibi neceſſarios* [quàm etiam quòd eoſdem Teſtes requiſivit, et eis Expenſas Viaticas obtulit (*i*)]

Forma *Juramenti* Partis, *de Teſtibus*, poſt Publicationem, *ad Notitiam noviter perventis.*

VII. REUS: *Ego diſſentio, et proteſtor de Nullitate petitionis dicti Procuratoris, ſeu Partis; et allego eam non concludere in Jure, nec concedi debere; et quòd Publicatio Teſtium, aliàs facta per Partem adverſam, et Percontatio eorundem, obſtant, quò minùs admittantur; et quòd ſubeſt maximus Timor Subornationis Teſtium; referendo me ad Acta Curiæ, et ad Jura.*

Forma *Proteſtationis* Partis *adverſæ*, contra *Teſtium Admiſſionem*, poſt *Publicationem*: Allegatio (Scilicet) [1] *Dicitia Teſtificata*; [2] *Timor Subornationis.*

OBSERVATIONES.

(i) *Expenſas viaticas obtulit.*] Vide *Obſervationes* prævias, ſub *lit.* (f)

TITULUS LXXXII.

Productio poſt Publicationem.

De aliâ PRODUCTIONE *Teſtium* ſuper priùs poſitis, *poſt* PUBLICATIONEM (*a*).

I. SI ACTOR produxerit *duos* Teſtes, aut *plures*, ad probandum LIBELLUM; et poſtea REUS, per viam EXCEPTIONIS, repulit *eoſdem*, vel ſaltem *eorum aliquos*, ita quòd non ſint relicti *Duo fide digni* et *concordes Teſtes*; tunc, ſi hujuſmodi Teſtes fuerint *infamati*, *per tales* EXCEPTIONES, de *quibus* non conſtat PARTEM, eos producentem, habuiſſe *Notitiam*, poteſt, per viam CORROBORATIONIS *priorum* Teſtium, vel *directè* ſuper LIBELLO, alios *quoſcunque producere Teſtes* (*b*):

Teſtes examinati, et, ex alterâ Parte, *per Exceptiones* (Parti Producenti ignotas) *infamati*, quò non ſuperſunt *duo concordes*, corroborantur ex *aliorum Productione*, ſuper priùs poſitis, *poſt Publicationem*:

II. Et Ratio eſt; quia, *omnis homo præſumitur Honeſtus, donec contrarium probatur*; et JURA dicunt, quòd regulariter *Duo Teſtes ſufficiunt*; et ideo ACTOR, producendo *Duos*, potuit probabiliter cogitare, *eos* ſufficere (*c*).

Ratio; Prævia Præſumptio *bonæ Fidei.*

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Poſt Publicationem.*] Hìc adduntur Verba ſequentia, in *MS. Antiq.* " Sine JURAMENTO, " *quòd de novo, pervenerant ad Notitiam*, eos pro- " ducere conantis.

(b) *Alios quoſcunque producere Teſtes.*] De Productione Teſtium, in Cauſâ Matrimoniali, *per Partem*, poſt publicatas Atteſtationes, abſque juramento, quòd noviter ad Notitiam pervenerint; Vide *Tit.* 205. *Item*, De Productione Teſtium, *per Tertium intervenientem*, in Cauſâ Matrimoniali, poſt publicationem Depoſitionum; Vide *Tit.* 14. §. 3, 4. *Etiam*, De Productione Teſtium, in Cauſâ Decimarum, poſt Lapſum Termini Probatorii; Vide *Tit.* 190.

(c) *Cogitare eos ſufficere.*] Quia dicitur: *Ex Ore Duorum judicaberis.*

Productionis Impedimenta.

TITULUS LXXXIII.

De causis quæ impediunt PRODUCTIONEM Testium, *post* PUBLICATIONEM.

Impedimenta Productionis, *post* Publicationem;

Probabilis Causa Scientiæ:

I. PROBABILIS *causa Scientiæ* (*a*) dicitur, in *Causâ Testamentariâ*, si Testes, *aliàs producti*, deposuerint, *Partem, petentem* novos *Testes, fuisse præsentem cum hujusmodi Testibus* (quos dicit, *de novo*, ad ejus Notitiam perveniſſe) *tempore conditi Testamenti:*

Quænam *hæc* sit, in Causâ *Testamentariâ?*

Qualis, in *Diffamatoriâ?*

II. Similiter, in *Causâ Diffamationis*; si *primi* Testes deposuerint, *Verba diffamatoria fuisse prolata in Præsentiâ Actoris, et Testium quos petit* (de novo) *produci:*

Quæ, in *cæteris?*

III. Et sic in omnibus *similibus* casibus.

Scientia vehemens Præsumptio quomodo purgatur, *Juramento Partis?*

IV. Hæcque *Probabilis causa Scientiæ* (*b*) est causa *Sufficiens*, ad impediendam prædictam Petitionem, *de* novis *Testibus admittendis* (*c*); nisi *Pars ipsa* (petens hanc *novam* Testium Productionem) *Scientiam hanc* [seu potiùs, *Scientiæ vehementem Præsumptionem*] *purgaverit, suo* JURAMENTO (*d*), expressè jurando, *quòd Testes* hos *non videbat*; vel *de* eorum *Præsentiis non recordatus fuerat, tempore quo* aliàs *produxerat Testes, et eorum Dicta publicari obtinuerat:*

Forma *Juramenti:*

Ratio quare, *purgatur Juramento*, in *Testamentariâ:*

V. Nam, in *Testamentariâ Causâ*, fieri potest (et aliquando contingit) quòd *aliqui Testes* fuerunt in proximo Cubiculo, vel, per Parietes, *auscultando* (*e*) quid Actum fuerit, per Testatorem, circa Conditionem Testamenti; et quòd licèt *Testes aliàs producti*, nôrunt, et forsan videbant *dictos Testes* sic *auscultantes*, PARS tamen, *novos Testes prædictos* producere conans, *eos* nec videbat, nec *eos* ita *auscultantes* noverat:

Quâ gratiâ, in *Diffamatoriâ:*

VI. Similiter, in *Causâ Diffamationis*; si Verba diffamatoria libellata *prolata fuerint* in Loco aliquo Publico [utpote, in Ecclesiâ, vel Plateâ, *ubi communis habetur Populi concursus*] sæpissimè contingit

OBSERVATIONES.

(a) (b) *Probabilis causa Scientiæ.*] De quâ, *Scientiâ Probabili*, in *Titulo* 81. §. 5. fit mentio.

(c) *Ad impediendam prædictam Petitionem, de novis Testibus admittendis.*] Seu potiùs; ad impediendum *Admissionem*, saltem *Concessionem* dictæ *Petitionis*, siquando facta fuerit.

(d) *Purgaverit, suo Juramento.*] De hujusmodi Juramenti Præstatione; Vide *Tit.* 81. § 3.

(e) *Vel, per Parietes, auscultando.*] Aliàs (in loco horum verborum) legitur in *MSS.* "*Vel, pra* "*Foribus, auscultantes.*

tingit TRANSEUNTES *audire*, et *notare* Verba diffamatoria ; et etiam *Teſtes*, *primo loco* (ut præfertur) *productos*, hujuſmodi TRANSEUNTES *vidiſſe*, et ideo *de* EORUM *Præſentiis depoſuiſſe* ; quamvis PARS PRINCIPALIS ita (ratione Prolationis Verborum diffamatoriorum) fuerat commotus, ut *non videbat Teſtes :*

Productionis Impedimenta.

VII. Et his addi poteſt : Quòd ſi Verba *prolata fuerint* per plures Menſes, *ante* Inſtitutionem Actionis ; quòd ACTOR poſſit, probabiliter, obliviſci *Præſentiam* OMNIUM *Teſtium*, licèt EOS *tunc* videbat ; et quòd *jam* recordatur EOS *præſentes* fuiſſe ; quia *Teſtes* aliàs per eum producti, *de* EORUM *Præſentiis depoſuerunt.*

Quâ de re, ulteriùs, in *Diffamatoriâ.*

VIII. Sed (ut ſupradictum (*f*) eſt) de his ACTOR tenetur, expreſſè (*g*), præſtare JURAMENTUM, ſi id ab *Adverſario* petatur ; quia (ut etiam antedictum eſt) *ex præmiſſis* (*h*), *præſumitur ejus Scientia.*

Ignorantia probatur *Juramento Partis*, licèt *Præſumptio* ſit in contrarium.

OBSERVATIONES.

(f) *Ut ſupradictum eſt.*] §. 4.

(g) *Expreſſe.*] Vide *Lynd.* c. *Quia quidam* ; De temporibus Ordinandorum. *Verb.* ſcienter.

(h) *Ex præmiſſis.*] Scilicet ; ex iſtis, quæ *ſuprà* ponuntur in §. 1, 2, 3. *hujus Tit.*

S TITU-

Interrogatoria.

TITULUS LXXXIV.

De quibusdam INTERROGATORIIS neceſſariis, *contra Teſtes Adverſarii*, miniſtrandis; *ac de* Petitione *et* Proteſtatione neceſſariis, *ad finem* Interrogatoriorum *adjiciendis.*

Interrogatoria quænam eſſe debent?

I. LICET *Parti contrariæ* (a), quum *Teſtes* producuntur, miniſtrare, contra eoſdem *Teſtes*, quæcunque INTERROGATORIA (b) *pertinentia ad Cauſam inſtitutam*; ſive *tangentia Negotium agitatum*; ſive *Perſonas Teſtium.* Exempli gratiâ:

Formula *Interrogatoriorum*, in Cauſâ *Teſtamentariâ*, quoad *Rem litigatam.*

II. Si *Teſtes* producti fuerint, contra TE, *ad probandum aliquod* TESTAMENTUM, *quod* TU *infirmari* cupis et conaris; poteris interrogare *Teſtes* hujuſmodi: *Utrum Teſtator fuerit ſanæ Memoriæ, et Mentis, tempore quo prætenditur, ex adverſo, Teſtamentum fuiſſe conditum?* vel, *utrum hoc, vel illud, geſſerit,* ſeu *talia Verba protulerit, indicantia et demonſtrantia Sanitatem Mentis defuncti?* vel *de aliis Circumſtantiis* (veluti) *de die, horâ diei, et loco, quibus Teſtamentum eſſe conditum prætenditur?* ac *quibus Verbis Teſtator illud approbavit? Quis illud ſcripſit?* necnon *de Præſentiis Teſtium quorumcunque?*

Interrogatoria, quâlibet *in Cauſâ*, quoad *Perſonas Teſtium*, quæ miniſtranda?

III. Et, quoad *Perſonas*; poteris eos Interrogare: *An ſint Conſanguinei, Affines, Famuli, Domeſtici,* vel *Tenentes, de Robâ* aut *Stipendio, Partis eos producentis?* vel *eidem Parti producenti indebitati?* necnon, *an ſint Inimici capitales Parti contra quam producuntur?* et ſimilia.

Proteſtatio neceſſaria, in fine *Interrogatoriorum*;

Ut, in Teſtimoniis, *Scientiæ cauſa* reddatur;

Secùs, proteſtetur de *Nullitate*;

IV. Et, ad FINEM *horum* INTERROGATORIORUM, ſubjungatur hæc ſequens PETITIO, et PROTESTATIO (c): *Et petit Pars iſta, Interrogatoria miniſtrans, ut quilibet Teſtis reddat veram, ſufficientem, et concludentem cauſam* SCIENTIÆ *ſuæ, in ſingulis ſuis Dictis, et Depoſitionibus prætenſis, in hâc Cauſâ, reddendis; alioquin proteſtatur Pars iſta miniſtrans, de* NULLITATE *eorum Examinationis.*

V. Audivi,

OBSERVATIONES.

(a) *Parti contrariæ, quum.*] Legitur; "Parti "contra quam. *MSS.*

(b) 1 *Quæcunque Interrogatoria.*] De petendo Tempus, ad miniſtranda Interrogatoria, competens; Vide *Tit.* 80. §. 9, 10, 11. et *Obs. ibid.*

2 Interrogatoria nullo modo ſint *propalanda*; nec a Teſtibus, *ante* eorum Examinationem (ſuper dictis Interrogatoriis) *inſpicienda*, aut *percontanda.*

(c) *Hæc ſequens Petitio, et Proteſtatio.*] De hujuſmodi Petitione, et Proteſtatione; Vide etiam *Tit.* 80. §. 9. necnon *Tit.* 86. §. 4.

V. Audivi, a *Doctiſſimis*, has PETITIONEM *et* PROTESTATIONEM fuiſſe admodum *neceſſarias*; et quòd, ſi *omiſſæ* fuerint, *probant* TESTES ADVERSARII (in nonnullis caſibus) quamvis *non* reddiderunt *cauſas* SCIENTIARUM, *quas* reddere *tenebantur*, ſi *interrogati* fuiſſent.

Aliter *probant* aliquando Teſtes, *abſque* cauſis *Scientiarum* expreſſis.

VI. *Caveat* tamen PROCURATOR *miniſtrans* INTERROGATORIA, ut ſit *cautus*, et *expertus* in INTERROGATORIIS *miniſtrandis*: Quia, *plerúmque*, *magìs proſunt* INTERROGATORIA *Parti producenti* TESTES, *quàm nocent* (*d*); et *e contrà*.

Interrogatoria cautè *miniſtranda*;

Sæpe, plus *nocent*, quàm *proſunt*.

OBSERVATIONES.

(d) 1 *Magìs proſunt Interrogatoria, Parti producenti Teſtes, quàm nocent.*] Hæc *Opinio* nimis frequenter (in præjudicium Partis *incautè* miniſtrantis Interrogatoria) confirmatur; ut Experientia *quotidiana* docet.

2 De Interrogatoriis miniſtrandis; Vide etiam *Obs.* in *Tit.* 91. ſub *lit.* (c).

Examinatio in Regiſtro.

TITULUS LXXXV.

De modo et formâ examinandi *Teſtes*, *per* REGISTRARIUM, *deque* Repetitione *Depoſitionum*, *eorundem Teſtium*, *coram* JUDICE.

I. SI TESTES, tempore eorum Productionis, *publicè*, et *judicialiter examinarentur*, de eorum Scientiâ, ſuper Poſitionibus illis ſuper quibus fuerint producti, de veriſimili (ſaltem ſi non eſſent admodum probi, et fide digni) *in unum convenire*, *ſeu conſpirare facilè poſſunt*, *Sermonemque conferre*; et, aliquando, ſi PARS PRODUCENS etiam *præſens* eſſet, *metu* ejuſdem PARTIS, *Verum aliud* (*a*) *ſubtacere*, quod aliàs, ſi ſciretur, plurimùm faceret contra Intentionem PRODUCENTIS; hoc quoque dici poteſt de *præſentiâ* REI:

Teſtium Examinatio *in apertâ Curiâ*, quare reprobanda?

II. Ideoque, in omnibus Curiis Eccleſiaſticis Reverendiſſimi Cantuarienſis Archiepiſcopi, REGISTRARIUS, *ad hoc juratus* (*b*), (poſtquàm Teſtes judicialiter producti, et jurati fuerint in præſentiâ Partis adverſæ) ſolet, *in aliquo loco ſecreto* (ſemotis omnibus, præſertim cæteris Teſtibus, et Partibus litigantibus) *Teſtes* hujuſmodi, *ſigillatim*

Quomodo ſolent Teſtes, *ſecretò*, et *ſeparatim* examinari, per *Regiſtrarium*?

OBSERVATIONES.

(a) *Verum aliud.*] Legitur in *MSS.* "Verum aliquando; In *aliis*; "Verum aliquod.

(b) *Regiſtrarius, ad hoc juratus*] Scilicet; in vim Juramenti *Notarii Publici*; quod *ante* præſtabat, *tempore* ſuæ Admiſſionis in *Notariatûs Officium*.

Depositio in scriptis mandanda,

Testi perlegenda,

In prætermissis castigenda,

Per Testem signanda,

(Ratio)

Coram Judice repetenda:

sigillatim (c), in vim eorum Juramenti, *super his* (super quibus fuerant producti) interrogare *et* examinare; et cujuslibet eorum Dicta, *et* Depositiones *in Scriptis*, redigere; eademque distinctè legere *Testi cuilibet*, *sigillatim*; eumque interrogare *et* examinare, *an aliquod sit scriptum contra, vel præter mentem suam?* et si, in aliquo, *Testis* peticrit *Correctionem*, *Emendationem*, *Additionem*, aut *Substractionem*, hoc illico fiet:

III. Deinde, REGISTRARIUS curare solet, ut *Testis* hujusmodi Depositionibus *Chirographum*, vel *Signum suum* (ejus manu propriâ) apponat; ne Registrarius, aut quivis postea corrumpere possit, in aliquo, hujusmodi *Depositionem*:

IV. Quâ *Examinatione*, sic per *Registrarium*, captâ, producitur *Testis* ad ipsum JUDICEM, coram QUO (ipso *Teste* præsente) idem *Registrarius* verbatim legere solet (d) *Depositionem* hujusmodi *Testis*:

Interrogat Judex; an sit ex animi sententiâ?

An continet omnia quæ dicturus est?

Ac utrum corrigi velit?

Jam tum potest emendari.

V. Quâ lectâ, JUDEX etiam interrogare solet (e) eundem TESTEM, *Utrum omnia quæ scripta* (et per *Registrarium* lecta) *fuerint, sint secundùm Mentem, et veram Intentionem ipsius Testis? et an contineant ea omnia quæ idem Testis possit deponere? et utrum voluerit aliquid aliud hujusmodi suæ Depositioni addi, vel quidpiam ab eâdem substrahi?*

VI. *Nam*, tempore hujusmodi REPETITIONIS *coram* JUDICE, *Testis* poterit *omnia* priùs per *eum* depositа, et per *Registrarium* scripta, *vel* quamcunque *partem* eorundem, corrigi revocari, *seu* deleri petere:

Cur repetenda sit Depositio?

Coram Judice recognita valet:

VII. Sed si TESTIS *omnia* quæ per *Registrarium* (modo præmisso) Scripta [et lecta] fuerint, ratificaverit, *et* approbaverit; *hæc* EXAMINATIO dicitur *perfecta*, et *completa*:

VIII. Nam

OBSERVATIONES.

(c) *Sigillatim.*] Testes *secretò* et *singulatim* examinantur, non *palàm*, et in *turbâ*; idque ab *ipso* JUDICE, si ita visum fuerit; cæterùm (ob tædium Examinis) Examinatio solet committi *fidei* REGISTRARIORUM, *et* NOTARIORUM *repetitione* et *agnitione* Depositionis cujuslibet Testis, JUDICI, *reservatis*.

(d) 1 *Verbatim legere solet.*] Haud necessarium est (ut hodie practicatur) *Depositionem*, a Registrario, *vel* Examinatore, in Scriptis conceptam, Testique prælectam, *iterum* coram *Judice* (nisi eo hoc specialiter jubente) *perlegendam* fore:

2 Sufficit enim (ex usu moderno) si Testis, *post* ejus Depositionem in Scriptis redactam, interrogatus fuerit, *per* Judicem, *ejusve* Surrogatum (seu, *coram* eo, *per* Registrarium, *aut* Examinatorem) ad effectum in §. 5. suprà specificatum; et hæc dicitur, Repetitio, *seu* Recognitio Depositionis *coram* Judice; Et (in fidem, et testimonium hujusmodi Repetitionis) *Idem Examinans* attestari solet, per Subscriptionem *suam* (quâ *Notarius Publicus*) talem Repetitionem coram Judice (*vel* tali Surrogato suo) factam fuisse, tali die, in *ejus* præsentiâ.

(e) *Quâ lectâ, Judex etiam interrogare solet.*] Quâ Depositione, in Scriptis (Manu propriâ, *vel* Signo Testis, subscriptâ, *vel* signatâ) JUDICI *ostensâ*, interrogetur Testis (vel *per* Judicem, aut, ex *ejus* licentiâ, *per* Registrarium, *seu* Examinatorem, coram eo) an Manum, *aut* Signum ejus, huic Depositioni agnoscit; et an omnia contenta sunt vera? &c. prout supra in §. 5.

VIII. Nam EXAMINATIO, aliàs capta per *Regiſtrarium* (obſervatis etiam omnibus *Solemnitatibus* prædictis) ſi eadem DEPOSITIO non fuerit (modo præmiſſo) *coram* JUDICE *recognita*, et *repetita*, non valet (*f*). *Scùs*; non.

IX. Et notandum eſt; quòd non ſolùm *Regiſtrarius*, tempore SCRIPTURÆ *Depoſitionis Teſtium*, ſed etiam ipſe *Judex*, tempore REPETITIONIS, ſæpe admonet Teſtes *de Periculo* PERJURII, *tam Corporis, quàm Animæ, ſi, in aliquo, deponerent contra* VERITATEM. *Teſtis quoties admonendus*, ut caveat de *Perjurio*, et *pœnâ Falſidici?*

X. *Caveat* PROCURATOR, quòd *Articuli*, ſive *Poſitiones* ſuper quibus producuntur *Teſtes*, non ſint dubiæ, *vel* prolixæ, multa *et* diverſa Capita continentes: In Poſitionibus evitabitur, [1] *Ambiguitas*: [2] *Prolixitas*: [3] *Multiplicitas*: [4] *Diverſitas*.

XI. *Nam*, tunc plerúmque, REGISTRARII facilè *omittere* poſſunt aliquas particulares *Poſitiones*, ſeu *Clauſulas* [etiam neceſſarias, et ad Cauſam inſtitutam ſpectantes] *Articulorum hujuſmodi*, tempore *Examinationis* TESTIUM: Quod ſi fecerint, facilè decipiuntur TESTES, in non plenè deponendo, de *ſingulis contentis in Poſitione*, et PARS *eos* PRODUCENS, per *omiſſas* has *Depoſitiones*, quoad hujuſmodi *Poſitiones*, ſuccumbit in *Cauſâ*. Ratio.

XII. Et quia *Poſitiones*, et *Articuli* quicunque ſcribi ſolent in *Linguâ Latinâ* (quam communiter *Teſtes*, præſertim *Ruſtici*, non intelligunt) expedit ut *Regiſtrarius*, ſeu *Examinator* Teſtium hujuſmodi, diligentem curam habeat in exponendo, et declarando *Teſtibus*, diſtinctè ac plenè, omnia et ſingula capita, et contenta in *Articulis*, ſeu *Poſitionibus* hujuſmodi. Articulos, *latinè* conceptos, Teſtibus *explicare* debet Examinator, in *linguâ vernaculâ*.

OBSERVATIONES.

(f) *Non valet.*] Ratio hujus Praxeôs talis eſſe videtur; nempe, quia *Examinatio* coram JUDICE fieri præſumitur.

Examinatio vigore *Commiſſionis*.

TITULUS LXXXVI.

De Petitione et *Conceſſione* COMMISSIONIS, *ad partes, pro* Examinatione *Teſtium*; et *de Proteſtatione* et *Petitione Procuratoris* Partis adverſæ, *tempore* Commiſſionis *hujuſmodi decretæ*.

Conceſſio Commiſſionis.

I. ANTE LAPSUM *Termini Probatorii* (ut in quodam præcedenti Titulo (*a*) dictum eſt) *Procurator Actoris* [licèt *alios* produxerit *Teſtes*, in JUDICIO, vel quamvis *nullos* omnino pro- *Pendente Probatorio*, petenda eſt *Commiſſio*.

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in quodam præcedenti Titulo*, &c. [Vide *Tit.* 80. §. 1, 2.

produxerat] si intendit uti beneficio COMMISSIONIS, poterit eandem petere, in hunc modum :

Forma *Petitionis Commissionis* (pro Testium Examinatione) *per* Procuratorem.

II. DOMINE JUDEX; *allego Dominum meum habere nonnullos Testes, Parti meæ necessarios, ad probandum contenta in Libello* (*ex Parte meâ, in hoc Judicio, dato*) *Senes, et Valetudinarios* (*b*); *quos, propter Loci Distantiam, Viæ Discrimen* (*præsertim hoc Hyemali tempore*) *sine magnis Expensis Domini mei, et Periculo, sive Incommodo dictorum Testium, ad hoc Tribunal non commodè possum producere:* QUARE *peto Commissionem ad partes decerni, et Vices vestras committi, aliquibus probis viris* (*in Dignitate Ecclesiasticâ constitutis*) *conjunctim, et divisim, ad sedendum* [in tali loco (*videlicet*; in aliquâ *Ecclesiâ*, sive *Consistorio*) talibus diebus] *cum potestate prorogandi, ac* (*si et quando opus fuerit*) *dies et locum continuandi, assumpto Notario Publico quocunque, Partibus indifferenti*; *et peto Terminum assignari eisdem Commissariis, ad transmittendum hujusmodi Commissionem, et eorum Processum, in eâ parte, expeditum*; *necnon Terminum Probatorium prorogari, usque in diem Transmissionis dictæ Commissionis*; *et Procuratorem Partis adversæ moneri, ad tunc et ibidem interessendum* (*c*).

Commissio *quibus* dirigenda?

Ubi (loci *et* temporis) exequenda?

Petitur Potestas *Prorogationis* Commissionis, et *Assumptionis* Notarii:

Petitur Terminus *ad transmittendum* Commissionem;

Petitur Prorogatio Probatorii;

Petitur Procuratorem moneri *ut interesit.*

Forma *Concessionis Commissionis* (pro Testium Examinatione) per *Judicem.*

III. JUDEX: *Concedimus hujusmodi Commissionem, ac Vices nostras committimus* talibus (*d*) (*videlicet*; quibusdam in Dignitate Eccle-

OBSERVATIONES.

(b) 1 *Senes, et Valetudinarios.*] Siqui *Testium* Valetudinarii sint, et Senes, vel Debilitate confecti, aut Paupertate depressi, ita quòd non possunt *ad Domini Judicantis præsentiam* adduci; ad ipsos mittit JUDEX personas idoneas, et discretas:

2 Scilicet; si *Testes* hujusmodi commorantur in partibus, *a loco Judicii remotis*, Vices suas JUDEX committere solet quibusdam *Clericis*, conjunctim, et divisim [ut in §. 3. hujus Tit.] pro eorundem Examinatione:

3 Vel aliter (idque præcipuè in Commissionibus, seu Requisitionibus, sub mutuæ Vicissitudinis obtentu) dirigùntur pro Testium Examinatione Commissiones *Ordinario loci*, quo degunt Testes, *vel ejus Vicario in spiritualibus generali, et Officiali Principali, ejusve Surrogato legitimè constituto*: Alioquin, ubi gentium *tales* Ordinarii, seu Copia *Clericorum*, desiderantur, dirigendæ sunt hujusmodi Commissiones *Dominis Judicentibus*, et *Magistratibus Oppidi*, aut *Gubernatori, ejusve Deputato*; et *Principalibus Magistratibus*, sive *Judicentibus Provinciæ.*

4 Sin autem hujusmodi *Testes* exiguo tantùm Intervallo, *nec procul a loco Judicii*, distant; attamen *isti* (sive Senectute, vel Ægritudine, seu Negotiis Regiis, aut Incarceratione, aliisve Rationibus, et Causis legitimis) *ita præpediti sint est detenti*, quominus tempestive *coram* JUDICE, *loco Judiciali*, præsentiam eorum adhibere poterint, etiamsi *prope* degant (ut suprà) et *in Vicinatu*; tum JUDEX, ad petitionem *Procuratoris*, decernere solet, *descendendum fore ad eos examinandos:*

5 Quocirca JUDEX *ipse*, vel unus e *Surrogatis ejus*, adibit locum, ubi *Testes* ita manent præpediti; *monito Procuratore, ex adversâ Parte* (soluto priùs ejus feodo) *ad ibidem interessendum, tempore Productionis Testium, si suum putaverit Interesse:*

6 Tunc Procurator Partis producentis (in præsentiâ Procuratoris adversi, ut suprà, moniti, aut in ejus pœnam) *eo loco, Testes* (præsente Registrario, ejusve Deputato) *producere solet*; et in omnibus et per omnia sit agendum, prout in *Titulo* 80. §. 4. et abinde *per totum:* Vide etiam *Observationes* desuper habitas, sub *literâ* (i) et deinceps *usque finem.*

(c) *Ad tunc et ibidem interessendum.*] Scilicet; *tempore et loco, Expeditionis Commissionis, si suum putaverit Interesse.* Vide *Tit.* 236. §. 7.

(d) *Vices nostras committimus talibus.*] Hodie

Ecclesiastica constitutis) *conjunctim, et divisim* (e), *ad sedendum* [talibus diebus et loco (f)] *assumpto quocunque Notario Publico indifferenti* (g); *et assignamus* [talem diem] *ad transmittendum hujusmodi*

Assignatur ad transmittendum

OBSERVATIONES.

Hodie *Procuratores*, ex utraque parte, *duos, aut plures Clericos*, pro Testium Examinatione, quà *Commissarios*, per *Dominum Judicantem approbandos*, nominare solent; *quibus* JUDEX (si eorum aliquos, ex mero motu, vel ob causas, ex alterutràque Partium, objectas, non rejecerit) Vices et Authoritatem suas (pro istâ vice) circa Testium Examinationem, impertiri solet.

2 Quamvis autem, in *Actis Curiæ*, appellantur *Commissarii*, hi *ex unâ*, illi *ex alterâ Parte* (prout ita se *Stylus* habet) hoc modo, videlicet; *Procurator* N. *petit Commissionem fieri ad partes, pro Testium Examinatione, Viceque Domini Judicantis, in hâc parte, committi* A. B. et C. *Clericis, Commissariis* ex parte N. *nominatis; necnon* E. F. et G. *Clericis, Commissariis* ex parte M. *nominatis*: Tamen etiamsi *Procuratoribus hincinde*, ex veniâ, sit indulta facultas *nominandi Commissarios*, JUDEX autem *Eos* approbat; atque nonnunquam (inter Partes, absque eorum alterius Nominatione) *Commissarios* hujusmodi, pro *Arbitrio suo*, constituit; sunt igitur, in utroque casu, *ipsius* Commissarii *Judicis*, et non *Partium* Commissionarii.

3 Hæc animo perpendentes, et apud se reputantes, procedant *Commissarii*, Onus Executionis Literarum Commissionalium in se susceipientes, *secundùm Conscientiæ Puritatem*; de *quâ* plurimùm *Eis*, in hâc parte, *Judex* confidit; et, *ob Reverentiam Domino committenti debitam*, oportet eosdem *Commissarios*, hâc in parte, *Vices* JUDICIS gerentes, tali dum Munere fungerentur, *Officium ejus* integrè et fideliter adimplere, ac Provinciam sibi concessam benè administrare:

4 Sint ergo *Partibus utrinque* plani, libentes, æqui, *et* honesti, *sine* Præjudicio, *vel* in *alteram Partem* declinando. Vide § 6, 7, 8. *hujus Tituli*, et *Obs.* infrà, sub *lit.* (n).

(e) 1 *Conjunctim et divisim.*] Sic habetur in Formulis Literarum Commissionalium, in *Curiis Ecclesiasticis*, præterquam in *Curiâ Delegatorum*; etenim inde ita diriguntur hujusmodi Commissiones: *Vobis, seu aliquibus Vestrum duobus, vel pluribus.*

2 Unus enim e *Judicibus Delegatis*, divisim, et ipse solus, non omninò (nisi ex Consensu Partium hincinde, qui tollit Errorem) procedere potest; ex eo quòd, in tenore Commissionis originalis, *Delegationis Regiæ*, requiritur, hoc modo (nempe) *Quatenus Vos Omnes, aut Duo vestrum, ad minus, in omnibus Actis ordinariis, in dictâ Causâ, expediendis, procedatis.*

(f) 1 *Talibus diebus et loco.*] Cùm exequenda sit, *in partibus transmarinis*, fieri solet hujusmodi *Commissio*, pro receptione, juramenti præstatione, et examinatione Testium, *quibuscunque diebus, a tali die, talis mensis* (post datum Commissionis) *usque talem diem mensis cujuslibet subsequentis* (juxtà loci distantiam) Diebus *Dominicis*, et *Festivis* exceptis; ad sedendum in *Ecclesiâ Cathedrali*, seu *Consistorio* (nonnunquam in loco Prætoriali, Tribunali, seu solio Judiciali Civitatis, aut Oppidi) *cum potestate continuationis, et prorogationis dierum extunc, et etiam loci.*

2 Et, non rarò quidem, *hisce Commissionibus* (in quibus aliqui statì dies, pro eorundem Expeditione, præscribi non poterint, tempus autem magis indefinitum, infra talem, scilicet, et talem mensem, assignatur) si petatur per *Procuratorem* Partis adversæ (propter Incertitudinem hujusmodi) *Substitutum suum certiorem fieri, de tempore Executionis hujusmodi*; Clausula sit *in Commissione* inserenda, ad *hunc* effectum, videlicet:

3 *Factâ priùs Notitiâ, per triduum, ante præsentationem et acceptationem hujusmodi Commissionis*, N. *apud talem locum* [haud procul a loco in Commissione, pro Expeditione ejusdem, designato]

4 Vel sic: *Ita tamen ut data sit Notitia cuidam* N. [infra talem locum commoranti] *de certo tempore incipiendi Processus, super Executione hujusmodi Commissionis, per triduum, antequam aliquis Processus desuper erit factus.*

(g) 1 *Assumpto quocunque Notario Publico indifferenti.*] Stylum *Almæ Curiæ* de ARCUBUS, ex antiquis, hoc modo, fuisse patet, nempe; *Nostro assumpto, in Actuarium, seu alio quocunque Notario Publico indifferenti, per eum nominando.*

2 Ad similem etiam effectum, exprimitur in Literis Commissionalibus, e *Curiâ* DELEGATORUM REGIORUM, scilicet; *Assumpto Vobis quocunque Notario Publico, Partibus indifferenti, per* A. B. *Notarium Publicum, supremæ Curiæ nostræ Delegatorum Regiorum Registrarii Deputatum, substituendo, in Actorum vestrorum, in hâc parte, Scribam, seu Registrarium:*

3 Et deinde, in pedem ejusdem Commissionis, ita

Prorogatur *Probatorius.*

Monetur *Procurator.*

Protestatio Procuratoris Rei dissentientis, tempore *Concessionis Commissionis*, pro Testium Examinatione.

Petitio pro *Interrogatoriis* ministrandis;

Deque Testibus *causas Scientiarum* reddendis;

Secùs; *Protestatio* Nullitatis.

Annuit *Judex.*

Commissarios nominant *hinc inde* Procuratores;

Quos *olim* Judex.

Reprehensio in *Commissarios*, Partium studiosos.

hujusmodi Processum (*h*); *et prorogamus Terminum Probatorium in eundem diem; ac monemus Procuratorem Partis adversæ ad tunc et ibidem interessendum* (*i*).

IV. REUS: *Dissentio omnibus et singulis gestis, tam per Dominum Judicem, quàm per Partem adversam; et protestor de Nullitate eorundem, et* (*ex nunc prout ex tunc, et ex tunc prout ex nunc*) *de dicendo contra hos Testes, et eorum Dicta et Depositiones, ac Personas, si et quatenus deposuerint contra Intentionem Domini mei; et peto eosdem Testes examinari super Interrogatoriis* (*l*) *quibuscunque, per me, vel per Dominum meum, Commissioni annectendis, vel* (diebus assignatis ad expediendam dictam Commissionem) *coram Commissariis, in partibus, ministrandis; et peto quòd reddant veras causas* (*m*), *et concludentes, Scientiarum suarum, in singulis eorum Dictis reddendis; alioquin protestor de Nullitate eorum Examinationis.*

V. JUDEX: *Decernimus.*

VI. His diebus, solent PROCURATORES *hincinde* nominare *Commissarios*, ex quibus JUDEX eligere solet *quatuor*; duos (videlicet) per *unam Partem*, et duos per *alteram Partem* nominatos:

VII. JUDEX tamen (et non Partes) ab antiquo, solebat nominare *omnes Commissarios*; et tunc plerúmque fuerunt *Partibus* indifferentes:

VIII. Secùs autem nunc; nam *Partes* solent nominare *Commissarios sibi amicissimos*; et ita communiter non dicuntur *Commissarii Judicis*, sed *Partium*; et gerunt se ut *Partes*, in Testibus examinandis; et eorum Dicta sæpe significant *Partibus*, priusquam *Publicatio*

OBSERVATIONES.

ita subscribitur: *Et Ego* A. B. *Notarius Publicus supramentionatus, variis Negotiis impeditus, Dilectum mihi in Christo* C. D. *Notarium Publicum, pro Expeditione hujusmodi Commissionis, Vice loco et nomine meis, nomino et substituo, per præsentes.*

4 Cùm autem aliquando Commissio, pro Testium Examinatione, dirigenda sit *Gubernatori*, ejusve *Deputato, Magistratibus*, sive *Judicentibus* Provinciæ cujuslibet hujus Inclyti Regni, *partibus in transmarinis*; vel alibi gentium, ubi *Copia Notariorum* desideratur, hisce Verbis utimur: *Assumpto Vobis*, &c. *quocunque Notario Publico, partibus prædictis indifferenti, vel* (*eo deficiente*) *duobus Testibus, in Actorum vestrorum, in hâc parte, Scribam, seu Scribas, et Registrarium:*

5 Aliter, ubi *non* sit, *in partibus transmarinis, Paucitas Notariorum*, sic, Stylo, loquitur: *Assumpto Vobis quocunque Notario Publico fide digno, ad præsentium Executionem, Partibus prædictis indifferenter favente, Arbitrio vestro eligendo, in Vestrorum, in hâc parte, Actorum Scribam, seu Registrarium.*

(h) *Ad transmittendum hujusmodi Processum.*] Scilicet; Commissionem, unacum Actis, Depositionibus, et integro Processu desuper habito et facto.

(i) *Ad tunc et ibidem interessendum.*] Vide *Obs.* suprà, sub *lit.* (c).

(l) *Et peto eosdem Testes examinari super Interrogatoriis*, &c.] Vide *Tit.* 80. §. 9, 10, 11. et *Tit.* 84. *per totum.*

(m) *Et peto quòd reddant veras causas*, &c.] Vide similem petitionem in *Tit.* 80. §. 9. Vide etiam *Tit.* 84. §. 4, 5.

licatio fuerit facta ; etiam aliquando ante *Productionem* omnium Teſtium (*n*).

IX. Et *nota* ; quòd ſi PROCURATOR (*contra quem* conceſſa erat dicta *Commiſſio*) non intendit intereſſe *Expeditioni dictæ Commiſſionis* ; nec miniſtrare *Interrogatoria* tempore *Expeditionis Commiſſionis* ; poteſt *quæcunque Interrogatoria* dare *Regiſtrario* JUDICIS *concedentis Commiſſionem* ; et *ipſe* tenetur *eadem* annectere *Commiſſioni* ; et *Commmiſſionem*, unà cùm *dictis Interrogatoriis*, ita Sigillo aliquo Authentico communire, ut *dicta Interrogatoria*, nec *per* Partem adverſam, nec *per* aliquem alium, *inſpici* aut *legi* valeant, antequam *Commiſſio* prædicta, prædictis *Commiſſariis*, fuerit *præſentata*, et per eos *aperta*.

Interrogatoria quomodo Commiſſioni ſint *annectenda ?*

X. Et *nota* ; quòd licèt PARS REA, modo præmiſſo, annecti curavit *Interrogatoria quæcunque* dictæ *Commiſſioni* ; tamen poteſt, ſi vult [præſertim ſi interfuerit tempore, *Productionis Teſtium*] aut *dicta Interrogatoria annexa* ſubtrahere, aut *eadem*, et *alia quæcunque* miniſtrare, *coram Commiſſariis*, *in partibus*.

Quæ, ſi vult, *Pars* ſubtrahere poteſt, et *alia* miniſtrare, *coram Commiſſariis.*

XI. Et, ultimò, *nota* ; quòd dicta PROTESTATIO *Procuratoris* PARTIS REÆ, tempore *Conceſſionis Commiſſionis*, eſt admodum *neceſſaria* ; nam ſi nec *idem Procurator*, nec *Pars ſua* intereſſe curaverit, tempore *Expeditionis* dictæ *Commiſſionis*, et *Productionis Teſtium* in partibus, ita ut producantur in *ejus Abſentiâ*, ac in *pœnam Contumaciæ*, a viris doctiſſimis audivi, ac ita adjudicari novi, quòd *eadem Pars* non poterit *excipere* (*o*) contra hujuſmodi *Teſtes*, ſic *receptos* in *pœnam Contumaciæ*.

Proteſtatio Procuratoris Rei, tempore *Conceſſionis* Commiſſionis, eſt perquàm *neceſſaria*.

(Ratio)

XII. Et

OBSERVATIONES.

(n) 1 *Eorum Dicta ſæpe ſignificant Partibus*, &c. *ante Productionem omnium Teſtium.*] Debent *Commiſſarii* Teſtes *indifferenter* examinare : Nequaquam verò ſecretè cum Partibus (inceptâ Examinatione) conferentes; nec quicquid, ante Publicationem, publicantes; vel Partibus privatè dicentes, aut intimantes ; et olim, *propter talia*, puniendi fuerunt, in *Camerâ Stellatâ*, per *Multam*, et *Incarcerationem.*

2 Nonnunquam autem, hiſce diebus, *Examinatorum fidei* committitur hujuſmodi Teſtium *Examinatio*, eo modo quo fieri ſolet etiam in Teſtium *Examinatione* penes *Regiſtrum* :

3 Nimirum ; ipſe quando Regiſtrarius aliter non præpeditus, ejuſve Deputatus, aut alius Examinator (Notarius Publicus legalis, diſcretus, probus, hincinde Partibus indifferens, et in hujuſmodi Munere perfungendo qui ſit apprimè verſatus, et gnaviter expertus) hoc Officium obire voluerit, emanare ſolent *Commiſſiones* (ad petitionem Procuratoris) *ſpeciales*, ex JUDICIS Mandato, *pro Teſtium Examinatione ſecretè* ; Commiſſariis (nempe) ſemotis :

4 Cui *Notario* DOMINUS JUDEX (tenore Commiſſionum hujuſmodi) committit poteſtatem et authoritatem *ad ſecretè examinandum omnes Teſtes* (ſcilicet, per eoſdem Commiſſarios, *priùs* admiſſos, *et* juratos) *de et ſuper admiſſis Poſitionibus, et Articulis, necnon Interrogatoriis, ex adverſâ parte, miniſtrandis* (ſi quæ eadem Pars miniſtrare curaverit) *abſque præſentiâ dictorum Commiſſariorum, aut eorum alterius* ; et *ad eorum Depoſitiones* (ſi Notarius non ſit ipſe Regiſtrarius, ejuſve Deputatus) *ſecretè obſigillandum* ; ſi verò Regiſtrarius, aut Deputatus ſit Examinator, hæc ſunt Verba [*et ad eorum Depoſitiones ſecretò, in Regiſtro Curiæ, cuſtodiendum, donec et quoſque eorum Dicta et Depoſitiones publicentur*] *repetitis ſive recognitis Dictis et Depoſitionibus eorundem Teſtium, coram Commiſſariis, eiſdemque, pro veris, agnitis.*

(o) *Non poterit excipere.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 80. ſub. *lit.* (r)

T

Protestatio tempore Concessionis Commissionis, est ad instar *Protestationis* tempore *Productionis Testium*.

XII. Et ideo dicta PROTESTATIO, tempore *Concessionis Commissionis* [videlicet ; *Dissentio omnibus et singulis gestis, tam per Dominum Judicem, quàm per Partem adversam* ; et *protestor de nullitate earundem* ; *et protestor ex nunc prout ex tunc, et ex tunc prout ex nunc, de dicendo contra hos Testes, et eorum Dicta, et Personas*] est admodum *necessaria* ; et habet eundem effectum, atque PROTESTATIO facta tempore *Productionis Testium*.

Examinatio vigore *Commissionis.*

TITULUS LXXXVII.

Subſtitutio Procuratoris

De Tenore SUBSTITUTIONIS *alicujus, per Procuratorem Originalem* (*in* ejus *loco*) *si* ipse *Procurator non poterit* personaliter *interesse tempore* Expeditionis Commissionis, *pro Testium Examinatione.*

Subſtituendi Potestas datur in Procuratorio Originali.

I. IN TITULO, *Quid sit* PROCURATORIUM, *ad Lites* (*a*), &c. dicitur ; Quod *in omni Procuratorio*, seu *Mandato, dato* per *Clientem*, conceditur POTESTAS *Procuratori*, quoties eum abesse contigerit, *alium, loco suo, subſtituendi* (*b*) :

Tenor *Subſtitutionis* alterius, per *Procuratorem Originalem*, Cui, *Commissionis Expeditioni*, non vacat adesse :

II. Ideo *Procuratores*, tam ACTORIS, quàm REI (si non fuerint conducti, per eorum Clientes, *ad interessendum Expeditioni Commissionis*) solent *subſtituere*, eorum loco, unum, vel plures Notarios, seu Literatos (commorantes in illis partibus, in quibus expedienda sit Commissio) *ad agendum, pro eodem Procuratore, omnia et singula circa Expeditionem dictæ Commissionis necessaria, et de Jure requisita, et quæ ipse Procurator faceret, aut facere potuisset, si præsens personaliter interfuisset :*

Ratihabitio ejusdem :

III. Et in hâc SUBSTITUTIONE *Procurator subſtituens* tenetur addere ; *se gratum, et ratum habiturum, totum et quicquid dictus ejus Subſtitutus fecerit, in præmissis :*

Quomodo *sigillanda ?*

IV. Et hæc SUBSTITUTIO debet sigillari *Sigillo* aliquo *Authentico* (*c*) ; et *Parti* tradi (*d*), seu destinari ; unà cum *Instructionibus* (*e*), et *Interrogatoriis*, in his casibus, requisitis.

Cui *tradenda ?*

Præcipuè cavendum est, *de Subſtitutione competenti.*

V. Et hìc notandum est ; quòd si nec *Procurator* Originalis *Partis adversæ*, nec ipsa *Pars adversa* interfuerit, tempore *Expeditionis Com-*

OBSERVATIONES.

(a) (b) *In Titulo, Quid sit Procuratorium, ad Lites*, &c] Vide *Tit.* 48 §. 1.

(c) *Debet sigillari Sigillo aliquo Authentico.*] Hodie verò, *Nobiscum*, fieri solet *Subſtitutio*, sub *Manu* et *Sigillo Procuratoris Originalis*, solummodo *firmata*.

(d) *Parti tradi.*] Id est ; *Clienti* dicti Procuratoris.

(e) *Unà cum Instructionibus.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 91. sub *lit.* (c).

Commiſſionis ſui *Adverſarii*; ſed *alius* [prætendens ſe *Subſtitutum dicti Procuratoris Rei*] et exhibuerit aliquam *Subſtitutionem*, nomine *Procuratoris* ejuſdem *Rei*; quòd maximè expedit *Procuratori Actoris* (*f*) diligentem habere Curam, *ut* SUBSTITUTIO *prædicta ſit ſufficiens* (*g*), *et authentica*:

Examinatio vigore *Commiſſionis.*

VI. Nam *aliàs* omnia geſta [in præſentiâ *Subſtituti* ſuppoſitii, *ſeu* non legitimi] de JURE, ſunt nulla; et non obſunt ADVERSARIO, nec proſunt ACTORI.

Ratio: Acta, in præſentiâ *Subſtituti minùs legitimi*, non valent.

OBSERVATIONES.

(f) *Expedit Procuratori Actoris.*] Etiam et *Rei*, cùm *Reus* producit *Teſtes* contra *Actorem*.

(g) *Sit ſufficiens*] Exceptio, *Falſi Procuratoris*, valet.

TITULUS LXXXVIII.

De formâ præſentandi COMMISSIONEM, *pro Teſtibus examinandis*, coram COMMISSARIIS, *et* acceptandi *Onus Executionis ejuſdem.*

Præſentatio Commiſſionis.

I. PARS, quæ intendit producere TESTES, poſtquam obtinuit *Commiſſionem*, ſub Sigillo JUDICIS qui eandem conceſſit, adibit (per ſe, *vel* alium ejus nomine) COMMISSARIOS conſtitutos, curabitque ut accedant ad *Locum* conſtitutum, *aliquo die aſſignato in Commiſſione*:

Obtinens Commiſſionem adire debet *Commiſſarios*, ut interſint *Executioni*:

II. Erga *quem diem*, rogandi ſunt TESTES, quos intendit producere, *ad tunc intereſſendum*:

Teſtes rogandi:

III. Et coram eiſdem COMMISSARIIS, ſedentibus unà cum NOTARIO, etiam ad hoc requiſito et parato, *in Loco aſſignato in Commiſſione* [hoc eſt, in Choro, *ſeu* Cancello Eccleſiæ Cathedralis (*a*), *et quandoque* Parochialis] PROCURATOR *obtinens Commiſſionem*, ſeu PARS *principalis*, vel SUBSTITUTUS *legitimus dicti* PROCURATORIS *Originalis*, dicet, ut ſequitur:

Notarius, in promptu, *parandus*:

Sedentibus *Commiſſariis*,

Pars, ſeu Procurator, ejuſve *ſubſtitutus*, coram adſit.

IV. *Ex parte* VENERABILIS *et* EGREGII VIRI DOMINI OFFICIALIS PRINCIPALIS ALMÆ CURIÆ CANTUARIENSIS

Forma *præſentandi Commiſſionem*, pro *Teſtium* Examinatione:

OBSERVATIONES.

(a) *In Choro, ſeu Cancello Eccleſiæ Cathedralis.*] Aut aliquando in *loco Conſiſtoriali* ibidem.

Examinatio vigore Commissionis.

ENSIS *de* ARCUBUS [si Commissio fuerit concessa per *Officialem* (*b*) dictæ *Curiæ*] vel [si Commissio impetrata fuerit a Curiis *Audientiæ* (*c*), seu *Prærogativæ*] *Ex parte* REVERENDISSIMI (*d*) *in* CHRISTO PATRIS *ac* DOMINI DOMINI CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI, *præsento Vobis has Literas Commissionales, unà cum Libello annexo* [*seu* Materiâ Allegatione, *vel* Exceptionibus annexis] *et peto quatenus dignemini acceptare, in Vos, Onus Executionis Commissionis hujusmodi, et decernere procedendum fore, juxta vim, formam, tenorem, et effectum ejusdem.*

Commissio, per Notarium, *publicè perlegenda.*

V. Tunc dicti COMMISSARII accipient hujusmodi Commissionem, *in eorum manus*, et eam, *publicè legendam*, tradent NOTARIO antedicto; quâ, per *eum*, verbatim et *publicè perlectâ*, COMMISSARII dicent:

Modus *Acceptationis*, Oneris, Executionis *Commissionis.*

VI. *Nos, ob* HONOREM [si, ut præfertur, REVERENDISSIMUS sit committens] vel [si Nomine JUDICIS *de* ARCUBUS Commissio fuerit concessa et concepta] *Nos, ob* REVERENTIAM *committentis, Onus Executionis hujusmodi Commissionis, in Nos, acceptamus* (*e*); *ac decernimus procedendum fore juxta vim, formam, tenorem, et effectum ejusdem*; *et hunc Notarium Publicum in Actorum nostrorum, in hâc parte, Scribam assumimus.*

Assumptio *Notarii*, in Actorum Scribam.

Præcaveant *Commissarii*, quem assumant in *Notarium*:

VII. Hìc rogandi et admonendi sunt COMMISSARII, ut Curam habeant, *quem* NOTARIUM, in hâc parte, *assumant*; nisi fuerit REGISTRARIUS *Curiæ* (*f*), vel aliquis *per eum* DEPUTATUS:

Ne sit *propensus* in *alteram Partem.*

VIII. Nam aliquando obtinens Commissionem producit NOTARIUM, *sibi* AMICISSIMUM, et *Partis adversæ* INIMICUM, et EUM *assumi* petit:

IX. Et

OBSERVATIONES.

(b) *Concessa per Officialem.*] Omnes enim *Commissiones* (ut et reliqui Judiciarii Processus quicunque) in *Almâ Curiâ* de ARCUBUS, emanare solent, *Nomine*, et *Stylo* ejusdem Curiæ *Officialis Principalis.* Vide *Tit.* 16. et *Obs. ibid.* sub *lit* (a) (b).

(c) *Audientiæ*] Vide *Tit.* 17.

(d) *Ex parte Reverendissimi.*] Quia omnes *Commissiones*, in *Curiâ* PRÆROGATIVÆ CANTUARIENSIS, emanant Nomine, et Titulo *Cantuariensis Archiepiscopi.* Vide *Tit.* 18.

(e) *Onus Executionis hujusmodi Commissionis, in Nos, acceptamus.*] Et si ex *Commissariis* [in Literis Commissionalibus, *conjunctim et divisim*, nominatis] *aliqui absint*, possunt *præsentes* acceptare, et reservare Potestatem *absentibus* acceptandi; et *tum* (durante Termino, in eisdem Literis, præscripto) *absentes* (vel eorum aliquis) possint acceptare, et procedere, vel *simul* cum *primò præsentibus*, vel *soli.*

(f) *Registrarius Curiæ.*] Hìc inseritur, in *MS. Antiq.* " Nam, in eo casu, non datur *Commis-* " *sariis* Electio *Notarii Publici*, quem *concedens* " *Commissionem* constituit *Notarium.*

IX. Et ideo (*g*), in omni Commiſſione, datur *Poteſtas* COMMISSARIIS *aſſumendi* NOTARIUM PUBLICUM (*h*), *quemcunque, Partibus* INDIFFERENTEM.

Poteſtas aſſumendi in *Commiſſariis.*

OBSERVATIONES.

(g) *Et ideo.*] Scilicet ; ut Notarius probus, *et* indifferens aſſumatur [*cùm* Regiſtrario, *ejuſve* Deputato, *Commiſſionis Expeditioni adeſſe non vacaverit*] datur Poteſtas aſſumendi *Commiſſariis.*

(h) *In omni Commiſſione, datur Poteſtas Commiſſariis aſſumendi Notarium Publicum.*] Vide de hoc, *Obs.* in *Tit.* 86. ſub *lit.* (g) 1, 2, 3, 4, 5.

TITULUS LXXXIX.

Examinatio vigore *Commiſſionis.*

De modo procedendi, *poſt* Acceptationem *Oneris Executionis* COMMISSIONIS, *pro Teſtium Examinatione, ſi* neque *Pars Adverſa,* nec *ejus Procurator,* nec *Subſtitutus a dicto Procuratore* comparuerit.

Executio Commiſſionis.

I. SI PROCURATOR ORIGINALIS (*a*) [*Partis Obtinentis Commiſſionem*] fuerit *præſens*, omnia ſequentia ſunt, *ſuo Nomine*, peragenda (*b*) et expedienda ; quemadmodum geri et expediri debuiſſent, ſi idem PROCURATOR *præſens* fuiſſet, coram *ipſo* JUDICE (*c*).

Quid faciat *Ipſe Procurator* Obtinentis Commiſſionem, *poſt Acceptationem Executionis ?*

II. Sed ſi ſequentia expedienda ſunt per SUBSTITUTUM *dicti* PROCURATORIS *Originalis* (quod plerúmque agitur) tunc idem SUBSTITUTUS tenetur, primò et ante omnia, exhibere ſpecialem et authenticam SUBSTITUTIONEM (*d*), ſibi a dicto *Originali* PROCURATORE conceſſam, et *ſe Partem pro eodem facere.*

Quid *Subſtitutus* Procuratoris ?

Subſtitutio exhibenda.

III. Si verò infrà ſcripta ſunt facienda per *ipſam* PARTEM PRINCIPALEM, tunc fiant omnia *ſub* PROTESTATIONE, *de non revocando Procuratorem Originalem, aliàs conſtitutum* ; vel *de non revocando Mandatum Procuratorium, eidem conceſſum* ; vel *citra revocationem Procuratoris, aliàs, conſtituti :*

Quid agat *Pars Principalis*, propriâ perſonâ ?

Fiat *Proteſtatio*, de *non revocando* Procuratorem :

IV. Nam.

OBSERVATIONES.

(a) *Procurator originalis.*] Id eſt ; Ille Procurator cum quo Lis fuit conteſtata.

(b) *Omnia ſequentia ſunt, ſuo nomine, peragenda*] Videlicet ; *ea* quæ narrantur in §. 7, 11, 12, 15, 16. et 20. *hujus Tituli.*

(c) *Coram ipſo Judice*] Quæ gerenda ſunt per Procuratorem, coram Judice, circa Teſtium Productionem ; Vide *Tit.* 76. §. 1, 2, 8. *Tit.* 77. §. 1, 3. *Tit.* 78. §. 1. *Tit.* 80. §. 3, 4, 14, 15. *Tit.* 79. §. 1.

(d) *Specialem et authenticam Subſtitutionem.*] De ſpeciali Subſtitutione hujuſmodi ; Vide *Tit.* 87. §. 4, 5, et *Obs. ibid.*

Revocatio Procuratoris fit, si quid *Pars* petat, *sine* Protestatione, *de non revocando* :

IV. Nam si PARS PRINCIPALIS quicquam, *suo nomine*, gesserit, vel Petitiones a JUDICE obtinuerit (*e*), si factæ non fuerint *citra revocationem Procuratoris aliàs per eum constituti*, eo ipso, *revocatur* Potestas, et Mandatum aliàs *ejus* PROCURATORI datum :

[Quæritur autem ex *vi verborum* Procuratorii]

V. [Sed *quære* ; quia in omni Procuratorio, datur Potestas per constituentem, *quoties adesse, vel abesse contigerit*, alium substituere]

His benè *perpensis*, perge *reliqua*.

VI. Omnibus (modo præmisso) observatis, in hunc modum [*post Acceptationem Commissionis*] est procedendum :

Forma *Accusationis Contumaciæ Procuratoris Adversarii* (aliàs moniti) *non* compatentis.

VII. *Ego accuso Contumaciam* M. *Procuratoris* (*f*) *Partis* (*ex adverso*) *principalis, in dictis Literis Commissionalibus nominati, aliàs judicialiter moniti ad interessendum istis die et loco* (*si suum putaverit interesse*) *Testes quoscunque, ex parte* N. *Domini mei, super Libello Commissioni annexo, produci, admitti, et jurari visuri, et non curantis interesse ; quare peto eum reputari* (*g*) *Contumacem ; et, in pœnam hujusmodi suæ Contumaciæ*, M. N. *et* O. *super Libello, Commissioni annexo, in Testes produco* (*h*), *quos recipi, admitti, ac Juramento onerari peto.*

Productio *Testium*, in *pœnam Contumaciæ.*

Præconizatio *Procuratoris*, ex adverso

VIII. Tunc COMMISSARII facient PROCURATOREM REI (*i*) publicè, *trinâ vice*, præconizari ; et si nec IPSE, nec ejus CLIENS, nec SUBSTITUTUS a *Procuratore* comparuerit, COMMISSARII dicent :

Admissio *Testium*, in *Pœnam Contumaciæ.*

IX. Nos, *ad Petitionem* N. *pronunciamus* M. *Procuratorem Partis adversæ Contumacem, et, in pœnam suæ hujusmodi Contumaciæ* M. N. *et* O. *admittimus in Testes :*

Forma *Juramenti Testium.*

X. Et tunc deferendum est eis JURAMENTUM, more solito [ut in Titulo, *De Productione Testium* (*l*), *et de formâ Juramenti eis deferendi*, &c.] ac postea, secretè et sigillatim, eos examinabit *Notarius Publicus*, in præsentiâ *Commissariorum* (*m*), seu *alicujus* eorum (*n*).

Modus *Examinationis.*

Quid de *Testibus absentibus ?*

XI. Tunc PROCURATOR, si habuerit *plures* TESTES *producendos* (quos rogavit ad tunc interessendum) si non venerint, dicet :

XII. *Allego*

OBSERVATIONES.

(e) *Vel Petitiones a Judice obtinuerit*] Imò, si coram eo petitionem fecerit : Vide *Tit.* 91. §. 5.

(f) *Accuso Contumaciam* M *Procuratoris.*] Hìc additur in *MSS* " Nota quòd Contumacia " *Procuratoris*, et non *Partis* est accusanda : " Quia ipse *Procurator* (et non *Pars*) fuit, per " Judicem concedentem Commissionem, mo- " nitus *ad interessendum.*

(g) *Reputari.*] Aliàs legitur ; " *Pronunciari.*

(h) *In Testes produco*] De Testium Production, Vide etiam *Tit.* 80. § 4.

(i) *Procuratorem Rei.*] Hæc adjiciuntur in *MSS* " Igitur necessarium est, ut in omni Com- " missione fieret Mentio dicti Procuratoris, ut " Commissarii ipsum *nominatim* possint præco- " nizari mandare.

(l) *Ut in Titulo, De Productione Testium*, &c.] Vide *Tit.* 80 § 6, 7, 8.

(m) *In præsentiâ Commissariorum.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 86. sub *lit.* (n) 2, 3, 4.

(n) *Seu alicujus eorum.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 88. sub *lit.* (e).

XII. *Allego* P. Q. *et* R. *esse Testes Parti meæ necessarios, ad probandum contenta in Libello* [vel *Materiâ Commissioni annexâ*] *et fuisse requisitos ad comparendum, istis die et loco, ad perhibendum Testimonium, in hâc Causâ; et quòd* (*oblatis iis Viaticis, et Expensis*) *recusârunt venire* (*o*): *Quare accuso Contumaciam* M. *Procuratoris prædictæ Partis adversæ, moniti* (ut (*p*) priùs) *et non curantis interesse; et peto eum reputari Contumacem; et, in pœnam suæ hujusmodi Contumaciæ, decerni, ipsos Testes esse compellendos* (*q*) [erga talem diem] *ad perhibendum Testimonium.*

Modus petendi *Compulsorium*, in pœnam *Procuratoris Adversarii.*

XIII. [Tunc fide factâ (*r*), per hujusmodi Procuratorem petentem Compulsorium (seu per alium Nuncium specialem, destinatum ad requirendum Testes, et inde ad faciendum fidem) de requisitione Testium, et de veritate hujusmodi Allegationis] COMMISSARII præconizari facient, *trinâ vice*, PROCURATOREM *antedictum*; quo præconizato, et non comparente, *Iidem* COMMISSARII dicent:

Præconizatio *Procuratoris*, ex adverso:

XIV. *Pronunciamus* M. *Procuratorem dictæ Partis adversæ, Contumacem, et, in pœnam Contumaciæ suæ hujusmodi, decernimus dictos Testes compellendos fore* [erga talem diem.]

Decernitur *Compulsorium*, in pœnam *Contumaciæ.*

XV. Deinde PROCURATOR *Actoris* (ne *Dies in Commissione assignati* labantur, *ante* Executionem *et* Certificationem hujusmodi *Compulsorii*) dicet insuper:

Ne pereat autem *Commissio*, ante relationem *Compulsorii*;

XVI. *Accuso Contumaciam* M. *Procuratoris Partis adversæ, moniti* (ut (*s*) priùs) *et non curantis interesse; quare peto eum reputari Contumacem; et in pœnam Contumaciæ suæ hujusmodi, diem, et locum, pro ulteriori Expeditione hujusmodi Commissionis, continuari et prorogari* [in talem diem, et locum.]

Accusanda est *Contumacia* Procuratoris, ex adverso;

Petenda est *Prorogatio* Commissionis, in *pœnam*:

XVII. Tunc COMMISSARII, in pœnam *Contumaciæ* dicti *Procuratoris*, factâ priùs, pro *eo*, publicâ *Præconizatione*, trinâ vice, dicent: *Pronunciamus* M. *Contumacem, et, in pœnam Contumaciæ hujus-*

Præconizatio *Procuratoris* Adversarii:

OBSERVATIONES.

(o) 1 *Recusârunt venire*] Adde; "Seu saltem non veniunt. *MSS.*

2 Vel (ut dicimus, in Actis) Venire recusârunt, nisi compulsi.

(p) *Moniti, ut priùs.*] In §. 7. hujus Tituli.

(q) 1 *Decerni ipsos Testes esse compellendos*] Potestatem habent Commissarii *ad Testes compellendos*; Committentis etenim sunt Ministri, eumque repræsentant:

2 Sed aliquando (pro celeriori Commissionis Expeditione) juxta Praxim usitatam, ab *ipso Judice* (nisi in Commissionibus, seu Requisitionibus, sub mutuæ Vicissitudinis obtentu) tempore Commissionis pro Testium Examinatione, decernitur hujusmodi Compulsorium, et *sub Sigillo Judicis* emanare solet, contra tales Testes, in eodem nominatos, *ad comparendum talibus diebus* (in Literis Commissionalibus, pro earundem Executione, mentionatis et præfixis) *coram eisdem Commissariis.* Prout in Formulis.

(r) *Tunc fide factâ.*] Hoc casu, juxta Praxin hodiernam, non omnino necessarium est, ad faciendum fidem in vim Juramenti. Vide *Obs.* in *Tit.* 76. sub *lit.* (c) (d) (e).

(s) *Moniti, ut priùs.*] Nempe; prout antedictum est, in §. 7. *hujus Tituli.*

Prorogatio Commissionis, in *pœnam*:

hujusmodi, prorogamus ulteriorem Commissionis hujusmodi Expeditionem usque in [talem diem, et tales horas ejusdem diei] *et ad* [talem locum] erga quos PARS *petens* PROROGATIONEM credit, *se* posse facilè curare, ut TESTES *ejus* interfint:

Omissâ *Prorogatione*, in *pœnam* Procuratoris, *Is* non efficitur *Contumax*:

XVIII. Nam si hæc PROROGATIO non fieret, idque in *pœnam* CONTUMACIÆ *Procuratoris* Partis adversæ, *idem Procurator*, lapsis diebus *assignatis in Commissione*, non esset CONTUMAX die et loco *prorogatis*:

Factâ *Prorogatione*, in *pœnam*, fit *Contumax*.

XIX. Sed ex PROROGATIONE, *si non comparuerit*, efficitur et erit CONTUMAX, perinde ac si omnia expedita fuissent *in ipsis* diebus, et loco, *limitatis in Commissione*.

N.P. Nil fit *petendum*, aut *decernendum*, in Absentiâ *Procuratoris, ex adverso*; nisi in pœnam *ejus Contumaciæ*.

XX. Generaliter nota; nihil esse *petendum*, per PROCURATOREM *ad cujus Instantiam concessa erat Commissio*, nec quicquam per COMMISSARIOS *decernendum*, nisi id fiat in *pœnam* CONTUMACIÆ *accusatæ* PROCURATORIS *Partis adversæ*, modo præmisso, *publicè præconizati*, et pro *Contumace pronunciati*.

Examinatio vigore *Commissionis*.

TITULUS XC.

Executio Commissionis.

De Petitione *Procuratoris obtinentis* COMMISSIONEM, *pro Testium Examinatione*, si *Procurator Partis Adversæ*, aut *ejus Substitutus*, fuerit præsens, *tempore* Expeditionis *ejusdem* COMMISSIONIS.

Quid faciat Procurator *Obtinentis Commissionem*, quando Procurator *Adversarii*, ejusve Substitutus *præsens* fuerit?

I. SI PROCURATOR [*Partis Adversæ*] vel ejus SUBSTITUTUS legitimus, *præsens* fuerit, tempore Expeditionis Commissionis, PROCURATOR ACTORIS præsentabit Commissionem (*a*); et COMMISSARII acceptabunt (*b*) *Onus Executionis* ejusdem; et *cætera* facient (*c*), *prout in præcedenti Titulo continetur*.

Substitutio qualis *exhibenda* sit?

II. Et si PROCURATOR *Adversarii*, vel ejus legitimus SUBSTITUTUS (*d*) [exhibendo ejus SUBSTITUTIONEM, literatoriè, sub aliquo Authentico Sigillo, *vel* sub Instrumento Publico, *vel* apud Acta Judicis concedentis Commissionem, factam] *comparuerit*, producendi sunt

Cujus in *præsentiâ* fiat *Testium Productio*?

OBSERVATIONES.

(a) *Præsentabit Commissionem.*] Prout in *Tit.* 88. §. 4.

(b) *Et Commissarii acceptabunt.*] Eam, cum Onere: *Prout* in *Tit.* 88. §. 5, 6.

(c) *Cætera facient.*] Prout in præcedenti *Titulo* 89. *per totum.*

(d) *Vel, ejus legitimus Substitutus.*] De Substitutione, Vide *Tit.* 87. *et Obs. ibid.*

ſunt TESTES (*e*); decernenda eſt PROROGATIO (*f*), ſeu *Continuatio Cauſæ et Commiſſionis* (ſi id, ex parte *Obtinentis Commiſſionem*, ex juſtis cauſis, petatur) omniaque et ſingula præmiſſa expedienda ſunt in *præſentiâ* ejuſdem PROCURATORIS *Adverſarii*, vel ejus SUBSTITUTI legitimi; et idem PROCURATOR *Adverſarii* ejuſve SUBSITUTUS monendus eſt *ad intereſſendum die et loco prorogatis*; ut, ſi *non* comparuerit, procedi poterit *in pœnam Contumaciæ*.

Et *Prorogatio Commiſſionis* ?

Moneatur Procurator *Adverſarii*, ejuſve *Subſtitutus*, ut interſit *Prorogationi*;

Unde *tunc*, ſi abfuerit, procedetur *in pœnam*.

III. Et, ſi hæc geſta ſint in *præſentiâ* PROCURATORIS *Adverſarii*, vel *ejus* SUBSTITUTI; idem PROCURATOR, vel SUBSTITUTUS *proteſtari* tenetur, et *diſſentire* [prout in ſequenti Titulo continetur] (*g*).

Quid agat *Procurator, ex adverſo*, ejuſve *Subſtitutus* ?

OBSERVATIONES.

(e) *Producendi ſunt Teſtes.*] De hoc, Vide *Tit.* 80. §. 4. necnon *Tit.* 89. §. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. Deque formâ *Juramenti Teſtium productorum*, Vide *Tit.* 80. §. 6, 7, 8.

(f) *Decernenda eſt Prorogatio.*] De Continuatione, et Prorogatione, Vide *Tit.* 89. §. 15, 16, 17, 18, 19, 20.

(g) *Prout in ſequenti Titulo continetur.*] Vide, potiùs, in *Tit.* 80. § 9.

Examinatio vigore *Commiſſionis.*

TITULUS XCI.

Executio Commiſſionis.

De Proteſtatione, *et* Petitione *Partis Principalis adverſæ*, ſi *Acta, ſuper Expeditione* COMMISSIONIS *pro Teſtibus examinandis ex alterâ Parte, geſta fuerint* in præſentiâ *dictæ Partis Adverſæ.*

I. SI *nec* PROCURATOR [*Partis Adverſæ*] *nec* ejus SUBSTITUTUS *interſit*, tempore Expeditionis Commiſſionis, ſed *ipſa* PARS PRINCIPALIS *adverſa* [cui forſan ejus Procurator miſit Interrogatoria, contra Teſtes ſui Adverſarii, miniſtranda] tunc dicet PARS *ipſa* PRINCIPALIS:

Quid agat *Pars ipſa Adverſa*, tempore *Executionis Commiſſionis* ?

II. *Ego, ſub* PROTESTATIONE *de non revocando Procuratorem aliàs per me, in hâc Cauſâ, conſtitutum*, DISSENTIO, &c. [ut ſuprà, in Titulo (*a*) *De Productione Teſtium*, &c.]

Quomodo *diſſentit* ?

III. Et tunc miniſtrabit INTERROGATORIA [ſi quæ *parata* habuerit, *vel* quæ *Commiſſioni annexa* ſunt] alioquin petat, *Terminum ſibi aſſignari, ad Interrogatoria miniſtranda:*

Interrogatoria *miniſtrantur*, vel petitur Tempus *pro miniſtrandis*:

IV. Hunc *Terminum* COMMISSARII aſſignabunt, *juxta eorum Arbitrium*, habitâ ratione ad *numerum Teſtium*, et *Cauſæ gravitatem.*

Tempus in Arbitrio *Commiſſariorum* eſt.

V. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Diſſentio, &c. ut ſuprà in Titulo, &c.*] Vide *Tit.* 80. §. 9.

Ne quid petat *Pars*, neve dissentiat, *absque* Protestatione, *de non revocando Procuratorem*; secùs, fit *Revocatio*.

V. Et caveat PARS *ista*, ne fiat aliqua mentio, *in* ACTIS, de ejus PETITIONE, nisi ea fiat *citra Revocationem Procuratoris sui antedicti*; etiam ne DISSENTIAT *alicui Petitioni Adversarii*, nisi *sub illâ* PROTESTATIONE: Ne (ut suprà dictum est (*b*)) videatur *revocare Procuratorem*, aliàs per eum, *constitutum* (*c*).

OBSERVATIONES.

(b) *Ut suprà dictum est.*] Scilicet; in *Tit.* 89. § 3, 4.

(c) *Constitutum.*] Hìc alia plura (sub tenore verborum sequentium) reperta sunt in *MS. Antiq.*

2 " Admonendi tamen sunt LITIGANTES; " quòd si Causa controversa sit *ardua*, aut *a-* " *licujus Momenti*, ut curent PROCURATORES " *suos originales*, etiam aliquando ADVOCATUM " (si commodè fieri possit) interesse *Expeditio-* " *nibus Commissionum*, pro Testibus exami- " nandis:

3 " Nam plerúmque *Nullitates*, non minùs, " committuntur, in expediendis hujusmodi " *Commissionibus*, per *Substitutos*, *in partibus*, " quàm in *Causis Instantiarum*, institutis in " *quibusdam Curiis inferioribus*, in maximum " *Litigantium* Præjudicium:

4 " Quia, si *Testes* fuerint *nulliter recepti*, " non faciant *fidem*.

5 " Et quamvis dici possit, PROCURATOREM " *teneri Interrogatoria concipere, et Clienti*, seu " *Substituto suo* (cum Instructionibus, in eâ " parte, necessariis) *mittere*:

6 Tamen, quia *Interrogatoria* concipi solent, tam *ad* " *eruendum Veritatem Causæ principa-* " *lis*, quàm etiam *contra Personas Testium*; et " cùm Cliens (qui communiter ignorat *quos* " *Testes* Adversarius suus producere intendit) " non possit suum instruere PROCURATOREM, " *pro Interrogatoriis aptis formandis*, hujusmo- " di Interrogatoria, *ante Productionem Testium*, " concipi non possunt:

7 " Et expedit ut PROCURATOR, *ministrans* " *Interrogatoria*, sit *cautus* et *expers*; quia, " plerúmque, *magìs nocent*, *quàm prosunt In-* " *terrogatoria*, Parti eadem Testibus *ministran-* " *ti*; et *e contrà*: [Vide, de hoc, in *Tit.* 84. §. 6.]

Examinatio vigore Commissionis

Certificatorium Executionis Commissionis.

TITULUS XCII.

De Certificatorio *super Executione* COMMISSIONIS, *pro Testium Examinatione.*

Certificatorium Executionis *Commissionis* concipit *Notarius.*

I. NOTARIUS adhibitus *et* assumptus *ad expediendum Commissionem*, pro Testium *Examinatione*, concipere debet quoddam CERTIFICATORIUM, seu INSTRUMENTUM PUBLICUM, Nomine COMMISSARIORUM; illudque diriget JUDICI *concedenti Commissionem:*

Quæ sint in *Certificatorio* super *Executione* Commissionis *contenta?* et quænam eidem *annectenda?*

II. Et in hujusmodi CERTIFICATORIO non solùm *Dicta Testium*, ac *omnia Acta expedita*, vigore dictæ Commissionis, sunt *inscribenda*, verùm etiam *Literæ Commissionales*, *Interrogatoria* per Partem adversam ministrata, et *Substitutiones* (si quæ exhibitæ fuerunt) sunt dicto CERTIFICATORIO *annectenda.*

Certificatorium testatur *Notarius.*

III. NOTARIUS autem tenetur hujusmodi CERTIFICATORIUM ejus *Manu*, et *Signo Notariatûs*, subscribere, et signare.

IV. Et

IV. Et neceſſarium eſt ut NOTARIUS curet *quodlibet Folium Depoſitionum Teſtium ſubſcribi*, non ſolùm per TESTES (*a*), ſed etiam per COMMISSARIOS (*b*): *Depoſitiones* qu modò *ſubſcribe da?*

V. Nam vidi objectum; *Notarium corruptè tranſcripſiſſe Dicta Teſtium* (*c*); et etiam aliquando ipſi Teſtes dicent, *ſe non depoſuiſſe, ut in dicto Proceſſu tranſmiſſo continetur*; quod ſi dixerint, facilè convinci poſſunt, ſi *Depoſitiones ſubſcriptæ fuerint*, modo præmiſſo. Ratio, quare *Depoſitiones*, per *Teſtes*, ſubſcribantur.

VI. Et deinde, hoc CERTIFICATORIUM debet ita ſigillari [aliquo *Sigillo Authentico*] ut nec *inſpici*, nec *legi*, nec, in aliquo, *corrumpi* poſſit (*d*). *Certificatorium* benè *ſigillandum.*

OBSERVATIONES.

(a) *Subſcribi, non ſolùm per Teſtes.*] Aut, ſi Teſtes ſint illiterati, apponant eorum Signa.

(b) *Etiam per Commiſſarios.*] Ad evitandum (ſcilicet) *quaſdam* Fraudis *et* Negligentiæ *Præſumptiones*, in remittendo *Depoſitiones*: Videlicet; quòd *Notarius non ſubſcripſerit Depoſitioni cujuſlibet Teſtis*; ſi *Folia ſint volantia et lacerata*, &c.

(c) *Corruptè tranſcripſiſſe Dicta Teſtium.*] Modò, Nobiſcum, non *tranſcribi* ſolent (per Notarium) ſed ipſæ *Depoſitiones originales* JUDICI *tranſmittuntur*. Vide *Tit.* 93. §. 2, 3, 4, 5.

(d) *In aliquo, corrumpi poſſit.*] Teſtium *Examinatione* completâ, *Dicta* et *Depoſitiones* eorundem, totuſque et integer *Proceſſus* coram *Commiſſariis* habitus et factus, in publicam et authenticam formam redactus, *clauſim* et *ſigillatim* (ne *pandi* aut *ſercontari* poſſint) JUDICI *Commiſſionem concedenti*, unà cùm eâdem *Commiſſione* (infra tempus præſcriptum) *tranſmitti* debent: Prout in *Formulis*.

Examinatio vigore *Commiſſionis.*

TITULUS XCIII.

Exhibitio Commiſſionis executæ.

De Exhibitione COMMISSIONIS, *pro Teſtibus examinandis, coram* JUDICE *concedente eandem.*

I. IN proximo præcedenti Titulo declaratur *Forma* CERTIFICANDI *Commiſſionem*, et quæ INSCRIBENDA *et* ANNECTENDA *ſunt Commiſſioni*: *Certificatorium Commiſſionis* quæ continet?

II. Quia [ut etiam, in eodem Titulo, dicitur] neceſſarium eſt, *ut* NOTARIUS *curet quodlibet Folium* SUBSCRIBI, *&c.* [prout in eodem Titulo continetur] æquè neceſſarium eſt [ex cauſis in eodem Titulo mentionatis (*a*)] *ut* NOTARIUS *tranſmittat ipſas* ORIGINALES *Depoſitiones*: *Depoſitiones* quomodò ſubſcribendæ? *Originales* Tranſmittendæ:

III. Nam *aliàs*, quamvis *omnia* geſta fuerint, *prout in dicto præcedenti Titulo continetur*; tamen in TRANSUMPTO (*b*) *corruptè*, ſaltem *Ratio.*

OBSERVATIONES.

(a) *Ex cauſis in eodem Titulo mentionatis.*] Scilicet; in §. 4, 5.

(b) *Tamen in Tranſumpto.*] Aliàs legitur in *MS. Antiq.* " Tamen in tranſcribendo, de novo " acta geſta, et Depoſitiones Teſtium.

ſaltem *minùs verè*, ſcribi, et tranſmitti *Depoſitiones* Teſtium hujuſmodi ſolent (*c*).

Sin *Exemplaria* tranſmittantur, ſunt *Originalia* fideliter cuſtodienda :

IV. Si verò NOTARIUS *non* tranſmiſerit ORIGINALIA, *ſed* EXEMPLARIA; curet diligenter, *ut* ORIGINALIA, *penes* SE, *cuſtodiat* : Ut ſi quæſtio, *de veritate*, aut *falſitate Proceſſûs tranſmiſſi*, oriatur, ea facilè decidi poſſit, *per Exhibitionem* ORIGINALIUM.

Ratio.

Clauſula neceſſaria, *in Commiſſione*, inſerenda, *de tranſmittendis Originalibus.*

V. Et ex cauſis præmiſſis (*d*) [et præſertim, ad evitandum *Fraudem*, ſaltem *Suſpicionem* (*e*) *Fraudis*] neceſſarium eſt, ut, *in Commiſſionibus, pro Teſtibus examinandis*, expreſſa fieret *Monitio* COMMISSARIIS, *ad tranſmittendum* ORIGINALIA *Acta et Depoſitiones* (*f*).

Modus *Exhibitionis* Commiſſionis, per *Notarium*, coram *Judice* eandem *concedente.*

VI. Quibus *præmiſſis* (*g*) in formam PUBLICI INSTRUMENTI (ut ſuprà (*h*) dicitur) *tranſmiſſis*, PROCURATOR qui *obtinuit* Commiſſionem, ſi *ipſe* NOTARIUS *aſſumptus* non interfuerit, curabit *alium* NOTARIUM, *ex parte* COMMISSARIORUM *in partibus*, et *eorum* ACTORUM SCRIBÆ, exhibere hujuſmodi *Proceſſum* (*i*) ſuper Examinatione Teſtium.

Quid dicant *Procuratores hincinde* tempore *Exhibitionis* Commiſſionis ?

VII. Et tunc PROCURATORES *hincinde* dicent : *Nos exhibemus hujuſmodi Proceſſum, quatenus facit pro Parte noſtrâ.*

Proteſtatio Procuratoris *Partis adverſæ*, tempore *Exhibitionis* Commiſſionis.

VIII. PROTESTETUR tamen PROCURATOR *Partis adverſæ*, immediatè poſt *Acceptationem* prædictam (*l*), *de* NULLITATE *omnium geſtorum* (*m*), *et de excipiendo contra eundem Proceſſum, ſi et quatenus facit contra Partem ſuam.*

Quid *alteriùs* faciat *Procurator obtinentis Commiſſionem*, tempore *Exhibitionis* ejuſdem ?

IX. PROCURATOR verò, *cujus Commiſſio erat*, poteſt, eodem die, petere PUBLICATIONEM *Teſtium examinatorum*; vel deferre PUBLICATIONEM *Teſtium*, donec eam petere cogetur per *Adverſarium*, petentem CONCLUSIONEM in *Cauſâ*, vel *Actus præparatorios ad* CONCLUSIONEM (videlicet) *ad proponendum omnia*, in Plenariis, et *ad audiendum Sententiam* (*n*), in Summariis.

Præparatoria, ad *Concluſionem*, quæ ſint ?

TITU-

OBSERVATIONES.

(c) *Solent.*] " Poſſint. *MSS.*

(d) *Ex cauſis præmiſſis.*] Vide §. 5. *Tituli præcedentis*; et §. 3. *hujus Tituli.*

(e) *Saltem Suſpicionem Fraudis.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 92. ſub *lit.* (b)

(f) *Ad tranſmittendum Originalia Acta et Depoſitiones.*] Hìc pergit *MS.* " Vel, ſi, de no-" vo, exſcripta fuerint, ut etiam iidem Com-" miſſarii eorum Manus apponant.

(g) *Quibus præmiſſis.*] Scilicet ; *Actis, habitis, factis, geſtis*, et *expeditis omnibus*, de et ſuper *Executione* Commiſſionis, pro Teſtium Examinatione.

(h) *In formam publici Inſtrumenti, ut ſuprà dicitur.*] Videlicet ; in *Tit.* 92. §. 1.

(i) *Exhibere hujuſmodi Proceſſum.*] De modo allegandi Contemptum, contra Commiſſarios, *in non tranſmittendo Proceſſum*, ſuper Examinatione Teſtium ; Vide *Tit.* 32.

(l) *Poſt Acceptationem prædictam.*] Exhibendo (ſcilicet) eundem *Proceſſum*, ſuper Examinatione Teſtium, *quatenus facit pro Parte ſuâ* : Prout *ſuprà*, §. 7.

(m) *De Nullitate omnium geſtorum.*] Additur : " Vigore Commiſſionis prædictæ expeditæ. *MS. Antiq.*

(n) *Et ad audiendum Sententiam.*] *Ex primâ* [ſcilicet, *aſſignatione.*]

Examinatio vigore *Commissionis.*

TITULUS XCIV.

De Renovatione COMMISSIONIS, *aliàs concessæ, pro Testibus examinandis; deque* causis *allegandis, ex* quibus *eadem* renovanda *sit.*

Renovatio Commissionis.

I. ALIQUANDO COMMISSARII requisiti, *ad acceptandum* Onus Commissionis, *non poterint* vacare Expeditioni *ejusdem:* — *Commissarii, seu non acceptant;*

II. Aliquando verò *acceptârunt, in se,* Onus hujusmodi Commissionis, tamen (ex causis legitimis (*a*), dictos Commissarios, *vel* Partem principalem, concernentibus) eandem, *infra Dies assignatos in Commissione,* finire *non valent* (*b*): — Vel, infra *dies* assignatos, *non expediunt* Commissionem;

III. Vel *Processus,* super *Executione* hujusmodi Commissionis, *non potest* transmitti, *in Die assignato ad transmittendum* (*c*): — Aut *ea,* tempestivè *non transmittitur;*

IV. Si *istæ causæ* allegentur, per *obtinentem* Commissionem; et, in *fidem* earundem, dicti COMMISSARII [per eorum *Literas,* seu (*d*) *aliàs*] hæc *Impedimenta* JUDICI significaverint; *renovanda est Commissio,* et *Terminus Probatorius est prorogandus,* ut suprà (*e*). — Ex hisce, *renovatur* Commissio, Et *prorogatur* Terminus Probatorius;

V. Nisi ADVERSARIUS *eas causas non fuisse veras* allegaverit, et probare *contrarium* obtulerit: — *Nisi* probetur *Rem allegatam* aliter se habere:

VI. *Sed* si defecerit, *in Probatione* hujusmodi *Allegationis*; est, non solùm, *in Expensis* condemnandus; verùm etiam, per Partem adversam obtinebitur *Restitutio* (*f*): — Quâ *deficiente Probatione*; fiat *Condemnatio* Partis *in Expensis,* et *Prorogatio* Probatorii: Secùs; *Condemnatio* alterius *in Expensis,* et Commissio *non renovatur.*

VII. Et, *e contrà*; si probaverit *objecta*; obtinebit *Expensas*; et RENOVATIO Commissionis est *deneganda.*

VIII. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Ex causis legitimis.*] De Appellatione a Commissariis; Vide *Tit.* 274. §. 2, 3, 4.

(b) *Infra Dies assignatos, in Commissione, finire non valent.*] Imò; si infra *Dies in Commissione specialiter assignatos,* aut *Dies inde* (infra Terminum assignatum *ad transmittendum* Commissionem) *prorogatos,* eandem *expedire* Commissarii non valeant (ex causis legitimis, allegandis) *renovatur Commissio.*

(c) *Non potest transmitti, in Die assignato ad transmittendum.*] In *isto* casu, non *renovari* solet *Commissio*; Sed, in Die assignato *ad transmittendum eandem,* PROCURATOR allegare solet: *Se ad partes misisse Commissionem, ex Parte suâ, pro Testium Examinatione, eandemque (ut credit) esse executam; sed nondum ad manus suas relatam:* Unde JUDEX, ad ejus petitionem, decernere solet: *Eandem expectandam fore* [in talem diem Juridicum] et continuatur *Terminus Probatorius* [in eundem diem] Prout *in Formulis Actorum Curiæ.*

(d) *Per eorum Literas, seu aliàs.*] Ad hunc effectum, Vide *Tit.* 32. §. 7.

(e) *Terminus Probatorius est prorogandus, ut suprà.*] Scilicet; in *Tit.* 86. §. 3.

(f) *Verùm etiam, per Partem adversam obtinebitur Restitutio.*] Aliàs legitur; "Verùm etiam "Pars adversa obtinebit *Restitutionem* (versùs "*Lapsum Termini Probatorii*) et *Renovationem* "*Commissionis.* MSS.

Quamplurimis de cauſis, ſit *Renovatio* Commiſſionis, et *Prorogatio* Probatorii:

Exempla *quædam*;

In *cæteris*, Arbitrium *boni Judicis* eſto.

VIII. Et nota; quòd infinitæ ſunt cauſæ allegandæ, ad petendam RENOVATIONEM *Commiſſionis*, et PROROGATIONEM *Termini Probatorii*:

IX. Ut *Peſtis*, *Bellum*, *Mandatum Principis*, *Compromiſſum*, *Incarceratio Partis*, et *Paupertas* [et *ſimilia* (g), quæ relinquuntur ARBITRIO *boni* JUDICIS, exceptis in *his*] in quibus *expreſſè* cavetur, in JURE, *dandam eſſe* RESTITUTIONEM (h).

OBSERVATIONES.

(g) *Et ſimilia.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 75. ſub *lit.* ( ) 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

(h) *Reſtitutionem.*] Alias legitur, in *MS.* " Renovationem, *non obſtante Lapſu*, Termini " Probatorii.

Examinatio vigore *Commiſſionis.*

TITULUS XCV.

Commiſſio ſub mutuæ, &c.

De COMMISSIONE *pro Teſtibus examinandis, ſub* mutuæ (a) Viciſſitudinis *obtentu.*

Quid ſi *Teſtes* ſint *extraprovinciales?*

I. ALIQUANDO contingit, quòd diverſi TESTES Actoris, *ſeu* Rei, *habitant extra Provinciam* CANTUARIENSEM, ita quòd non poſſunt compelli *ad comparendum, coram* JUDICIBUS *iſtius* ARCHIEPISCOPI (b), ad perhibendum *Teſtimonium* [quia, nemo cogendus eſt (c) *ad comparendum coram* NON SUO JUDICE] PARS, quæ intendit uti *Teſtimonio* horum TESTIUM, dicet:

Coram *non ſuo Judice* nemo cogendus.

Forma Petitionis *Commiſſionis*, pro Teſtium Examinatione, *ſub mutuæ Viciſſitudinis obtentu.*

II. DOMINE JUDEX; *Allego* N. M. *et* O. *eſſe Teſtes Parti meæ neceſſarios* (d), *ad probandum contenta in Libello* [vel *cæteris propoſitis, ex Parte meâ, datis*] *et quòd habitant* [in tali Diœceſi] *extra Provinciam Cantuarienſem; cujus prætextu, non poſſunt compelli, ad comparendum, in hoc Judicio, ad perhibendum Teſtimonium, in hâc Cauſâ; et offero me promptum et paratum ad faciendum, in*

OBSERVATIONES.

(a) *Sub mutuæ*, &c.] Vide *Provin. Conſt.* Tit. *De Judiciis*, c. *Item omnes.* §. *Et ut in præmiſſis.* et, infrà *Lyndw.* v. *Mandatis.*

(b) *Coram Judicibus iſtius Archiepiſcopi.*] Hìc adjicitur in *MS.* " Similiter de *Epiſcopis* " Provinciæ Cantuarienſis: Scilicet; non poſ- " ſunt compellere Teſtes habitantes extra ſuam " *Diœceſin*, et tamen intra *Provinciam* Cantua- " rienſem; nec eorum *Vicarii:* Sed Commiſſio " ſeu Requiſitio, *ſub mutuæ Viciſſitudinis obten-* " *tu*, eſt concedenda.

(c) *Quia, nemo cogendus eſt*, &c.] Quia etiam, ipſa Commiſſio nihil valeret, *extra* Juriſdictionem propriam

(d) *Allego* N. M. *et* O. *eſſe Parti meæ Teſtes neceſſarios*] Hìc additur in *MS. Antiq.* " Sed petens *Commiſſionem* hujuſmodi non te- " netur, ex neceſſitate, *nominare Teſtes ſuos*; " quamvis plerúmque ita practicatur.

in hâc parte, fidem (e) *juxta informationem, mihi a Domino meo traditam, quam credo esse veram) et ideo peto Commissionem decerni, sub mutuæ Vicissitudinis obtentu, ac in Juris Subsidium, Reverendo Patri* M. [Episcopo illius Diœcesis, in quâ Testes habitant] *et* N. *ejus Vicario in spiritualibus generali, et Officiali principali, conjunctim et divisim; eosque rogandos fore, in Juris* (ut præfertur) *Subsidium, et sub mutuæ Vicissitudinis obtentu* (f), *ad compellendos eosdem Testes ad comparendum coram eo, seu eorum altero* [tali die, et tali loco (g)] *ad perhibendum Testimonium, in hâc Causâ; et Vices* DOMINATIONIS VESTRÆ, *quantùm in Vobis, eisdem committi, conjunctim et divisim, ad recipiendum et examinandum Testes hujusmodi; cum etiam Requisitione ad prorogandum dies et locum, si fuerit necessarium; eosque etiam rogandos fore ad certificandum, et transmittendum eorum Acta, et Depositiones, ac totum eorum Processum, in eâ parte faciendum, coram Vobis* [tali die] *et peto Procuratorem Partis adversæ moneri ad tunc intereſſendum* (h), *si suum putaverit intereſſe.*

Commissio (sub mutuæ, &c.) *quibus dirigenda?*

Ubi *exequenda?*

Fit Requisitio *compellendi* Testes,

Prorogandi Commissionem,

Et eandem *transmittendi*;

Petitur *Procuratorem moneri*, ut interſit Executioni.

III. Tunc JUDEX: *Decernimus, ut petitur; et monemus dictum Procuratorem ad intereſſendum, ut petitur.*

Judicis *Concessio* Commissionis.

IV. Hìc etiam (i) [ne labatur *Terminus Probatorius*, ante *Commissionis Transmissionem*] petenda, et decernenda est PROROGATIO *Termini Probatorii*, in sequentem Curiam diei assignati *ad transmittendum Commissionem prædictam.*

Ne labatur *Terminus Probatorius*, diutiùs fiat *ejusdem Prorogatio.*

OBSERVATIONES.

(e) *Ad faciendum, in hâc parte, fidem*] Scilicet; de *Veritate* hujusmodi Allegationis (juxta Informationem) ut *suprà*: Hodie verò non opus est ullo *Procuratoris* (in hoc casu) *Juramento*; sed *ore tenus*, solummodo, solet *quæ suprà* allegare.

(f) *Sub mutuæ Vicissitudinis obtentu.*] Quia *idem Archiepiscopus*, in Causâ *consimili*, Vices *suas* committere solet.

(g) 1 *Tali die, et tali loco.*] Hæc adjiciuntur in *MS. Antiq.* " Nam *si dies et locus certi*, " Expeditionis hujusmodi Commissionis, *in* " *Commissione non nominarentur* (quamvis sub " mutuæ Vicissitudinis obtentu) *Pars adversa*, " Expeditioni hujusmodi, *intereſſe non potuit*; " in maximum *ejus* Præjudicium:

2 Qualiter autem hodie cavetur, in hoc casu; Vide *Obs.* in *Tit.* 86. sub *lit.* (f) 1, 2, 3, 4.

(h) *Moneri ad tunc intereſſendum.*] Scilicet; tempore et loco Expeditionis Commissionis.

(i) *Hìc etiam.*] Prout in *Tit.* 86. §. 2. in calce; *et* §. 3.

TITU-

Examinatio vigore Commissionis.

TITULUS XCVI.

Commissio sub mutuæ, &c.

De modo exequendi COMMISSIONEM, *pro Testium Examinatione, sub* mutuæ Vicissitudinis *obtentu.*

Quomodo *concipienda* sit *Commissio*, sub mutuæ, &c?

I. CONCIPIENDA est hujusmodi COMMISSIO, ad effectus respectivè *in præcedenti Titulo*, mentionatos (*a*).

Cui *præsentanda* ?

II. Est *præsentanda* EPISCOPO, *seu* ejus VICARIO, et *procedendum* est (in omnibus) in *præsentiâ* PARTIS ADVERSÆ, si comparuerit, *vel* in *pœnam Contumaciæ*, si *non* comparuerit [ut in Titulo (*b*), *De modo expediendi Commissionem in partibus, et Productione Testium* ; et *quatuor* Titulis *subsequentibus*]

Modus *Executionis* ejusdem.

III. Hujusmodi COMMISSIO *certificanda* est, prout in Titulo (*c*), *De Exhibitione Commissionis pro Testibus examinandis, coram Judice concedente eandem.*

Commissio (sub mutuæ, &c.) quomodo *certificanda* ?

Testes compellendi sint :

IV. Et est notandum ; quòd si TESTES (requisiti ad *perhibendum Testimonium*, et *comparendum* coram Domino Episcopo, *seu* ejus Vicario, *&c.*) recusaverint *comparere*, quòd idem EPISCOPUS, *seu* ejus VICARIUS possit EOS *compellere*, et CONTUMACES *excommunicare :*

Contumaces excommunicandi.

V. Sed in *eorum* CITATIONE, *seu* DECRETIS COMPULSORIIS, debent mentionem facere, *de Pendentiâ Litis, in Curiâ, et coram Judice concedente dictam Commissionem* ; et *quòd idem Episcopus, seu ejus Vicarius* HOC *decernit Decretum, requisitus per eundem* JUDICEM, *in Subsidium* JURIS.

Observanda, in Formâ *Decreti Compulsorii* (sub mutuæ, &c.) concipiendâ.

OBSERVATIONES.

(a) *In præcedenti Titulo mentionatos*] Vide *Tit.* 95. §. 2, 3.

(b) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Titulos*, in Ordine nostro distributos, 87, 88, 89, 90, 91.

(c) *Certificanda est, prout in Titulo*, &c.] Vide *Titulos*, 92, 93.

TITU-

Publicatio.

TITULUS XCVII.

De PUBLICATIONE *Depositionum Testium*, et PROTESTATIONE *Procuratoris Partis adversæ* [*cùm intendat* Materiam *directè* contrariam *proponere*] *de* non percontando DICTA *Testium hujusmodi.*

I. SI PROCURATOR credit *se sufficienter probâsse* INTENTIONEM DOMINI SUI, et non intendit *plures* producere TESTES, dicat:

Intentione Partis suæ *probatâ*, quid dicat *Procurator?*

II. *Placebit*, DOMINE JUDEX, *publicare* DICTA *Testium, ex Parte meâ, productorum*; et *decernere Partibus* COPIAS (*a*).

Petitur *Publicatio.*

III. Tunc JUDEX: *Publicamus* DICTA *Testium, ex Parte tuâ, productorum*; et *decernimus Partibus* COPIAS (*b*).

Decretum Publicationis.

IV. Tunc REUS, si habeat aliquam MATERIAM directè *contrariam* proponendam, dicat:

Quid agat *Reus*, Contraria *propositurus?*

V. *Dissentio* PUBLICATIONI *hujusmodi Testium*, et *protestor de non percontando* DICTA *Testium* hujusmodi:

Fiat *Protestatio*, de non *percontando* Depositiones.

VI. Nam si sic non *dissentiat*, et *protestetur*, et postea dederit MATERIAM *contrariam*, si per *Adversarium* objiciatur, *quòd didicit* DICTA *Testium*, hæc MATERIA non est *admittenda*; quia *præsumitur* Proponentem *hujusmodi* MATERIAM *didicisse* DICTA *Testium* sui Adversarii, et, *in eo*, amisisse beneficium DEFENSIONIS *contrariæ:*

Et dissentire, *et* protestari, *de non didicitis Testificatis*, utile sit. *Ratio;* Præsumitur Proponentem *Materiam contrariam* didicisse Testificata:

VII. Et, *e contrà*; si hæc PROTESTATIO fuerit facta, tunc *admittenda* est quævis concludens et pertinens MATERIA, quamvis directè *contraria* propositis, super quibus TESTES fuerunt *producti, jurati*, et *examinati*, et eorum DICTA (ut præfertur) *publicata* (*c*):

Protestans, *de non percontando*; Contraria dabit:

VIII. Nisi

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Decernere Partibus Copias.*] Post Terminum probatorium elapsum, *vel* ante, si *Procurator* (Actoris, aut Rei) non intendit *plures Testes producere*, aut *Examini subjicere*; petat a JUDICE, ut publicare velit *Dicta Testium*; et decernere, ut *Partibus* Copiæ tradantur:

2 Et *Publicatio Depositionum* peti non potest, nisi ab *eo* qui *Testes produxit*. Petitur autem aliquando *Publicatio*, salvâ *Examinatione* et *Repetitione* Testium.

(b) *Et decernimus Partibus Copias.*] Depositiones *Testium* habentur JUDICI *semper publicata.*

(c) 1 *Ut præfertur publicata.*] Prout *suprà*, §. 3.

2 De Productione Testium, post Publicationem, super priùs positis, ex capite, quòd de novo pervenerant ad Producentis Notitiam; Vide *Tit.* 81.

3 De aliâ Productione Testium super priùs positis, post Publicationem, sine Juramento, quòd de novo pervenerant ad Notitiam, eos producere conantis; Vide *Tit.* 82.

4 De Causis quæ impediunt Productionem Testium, post Publicationem, Vide *Tit.* 83.

Niſi probata ſit *Percontatio.*

VIII. Niſi PARS *adverſa* allegaverit, *et* probaverit, *Quòd, proponens hujuſmodi* MATERIAM (*non obſtante ejus* PROTESTATIONE prædictâ) *didicit* DICTA *Teſtium:*

Percontatio *quomodo probatur,* ex Ore *Partis,* aut *Procuratoris.*

IX. Et, ad hoc *probandum,* poteſt compellere PROCURATOREM, vel PARTEM *principalem,* dictam MATERIAM *contrariam proponentem,* vel *utroſque,* ad præſtandum JURAMENTUM; *Quòd nec per* ſe, *nec per aliquem* alium *didicit, vel percontatus ſit* DICTA *Teſtium Adverſarii.*

Qualiter *probatur,* ex *Relatione Regiſtrarii?*

X. Et ſolet etiam JUDEX, in hâc Controverſiâ, ſi id ab eo petatur, interrogare REGISTRARIUM; *Utrùm ipſe, vel aliquis ex Clericis ſuis,* COPIAS *hujuſmodi Teſtium exſcripſerit, et* PARTI *adverſæ, ſeu ejus* PROCURATORI, *vel* SOLLICITATORI *dederit?*

Percontatione *non probatâ,* admittuntur Contraria; *ſecùs,* non.

XI. Et ſi *proponens* dictam MATERIAM *contrariam,* in præmiſſis nullo modo *convinci* poſſit, EA eſt *admittenda;* ſecùs, *rejicienda.*

Quid ſi *poſt* Juramentum, *ſe non percontâſſe,* percontaverit?

XII. Quia tamen aliquando, *poſt* præſtitum JURAMENTUM (*d*) prædictum, ac *Admiſſionem* MATERIÆ prædictæ *contrariæ,* PARS eandem *proponens* curat COPIAS Teſtium *Adverſarii* ſibi dari; et ita DICTA Teſtium hujuſmodi ſit *percontata;* ac deinde, ſuper dictâ *Materiâ contrariâ,* producere conatur TESTES:

Tum idem Juramentum *iterandum eſt;*

XIII. Si PROCURATOR *Actoris,* in præmiſſis, ejus *Adverſarium* habet *ſuſpectum,* petere poteſt *ut* JURAMENTUM (*e*) *prædictum* denuo *præſtetur,* tempore quo producit TESTES:

Quo denuo etiam *non præſtito,* ſeu *Percontatione* deinceps *probatâ,* denegatur *ad probandum* Materiam, *etiamſi priùs admiſſam.*

XIV. Et *tunc,* ſi idem PROCURATOR præmiſſa *non* purgaverit, ſuo JURAMENTO (*f*), vel ſi, de præmiſſis, *convinci* poterit, TESTES prædicti ſunt *repellendi;* quamvis dicta MATERIA fuerit *admiſſa,* et Terminus datus *ad eandem probandum.*

OBSERVATIONES.

(d) (e) (f) *Juramentum.*] Se non didiciſſe Teſtificata; *prout ſuprà* §. 9.

TITU-

TITULUS XCVIII.

Interrogatoriis non *plenè reſponſum.*

De Petitione Procuratoris, ſi TESTES *Adverſarii* non plenè *reſponderint* INTERROGATORIIS, *ex parte ejuſdem Procuratoris, miniſtratis* [*deque* JUDICIS DECRETO, *ſuper hujuſmodi Petitione.*]

I. PUBLICATIS *Atteſtationibus* TESTIUM *tui* ADVERSARII, ſi *hujuſmodi* TESTES *non* plenè *reſponderint alicui* INTERROGATORIO, per *te*, contra *eoſdem*, *miniſtrato*; vel forſan TESTES *hujuſmodi*, tempore eorum Examinationis *ſuper* INTERROGATORIIS (per *te*, ut præfertur, *miniſtratis*) recuſaverint *reſpondere eiſdem*; vel reſponderint, *ſe* non teneri *talibus Interrogatoriis reſpondere*; dicat PROCURATOR hujuſmodi Interrogatoria miniſtrans:

Quid ſi *Teſtis* Interrogatorio *non plenè reſponderit?*

Vel reſpondere *omnino recuſaverit?*

Vel dixerit, *ſe non teneri reſpondere?*

II. *Ego allego* [talem] *Teſtem*, ſeu [tales] *Teſtes, ex parte Adverſarii utcunque productos, non* plenè [*vel*, non omnino] *reſpondiſſe* [tali, *ſeu* talibus] *Interrogatoriis, per me miniſtratis; referendo me ad Reſponſa hujuſmodi, ad* dicta *Interrogatoria, et ad Jura: Unde peto eos vocandos fore decerni* (*a*), *ad* plenè *reſpondendum* eiſdem.

Forma *Allegationis*, in hoc caſu, *Procuratoris* Partis Interrogatoria miniſtrantis:

Petitur Compulſorium, *ad reſpondendum ulteriùs:*

III. Tunc JUDEX; ſi fuerit informatus *non eſſe* plenè *reſponſum*; et *quòd Interrogatoria ſunt* pertinentia *ad Cauſam*; *ac* talia *quibus Teſtes* tenentur *reſpondere*; decernat, ut *petitur:*

Judex *informatus* decernit:

IV. Vel, ſi *non* fuerit in eâ parte informatus, aſſignet, *ad audiendum ejus Voluntatem in proximum Juridicum:*

Non *informatus*, ſumit *ad deliberandum.*

V. Si verò, receptâ Informatione, conſtiterit, *Reſponſa prædicta* non *eſſe plena*; decernet *pro plenioribus:*

Quando fit *ut petitur?*

VI. *Secùs*; rejiciet Petitionem; aut *tacitè* (procedendo ad alia, huic Petitioni contraria) vel *expreſſè*; ne iterum hæc Petitio repetatur.

Quando petita *rejiciuntur?*

VII. *Ante interpoſitum* DECRETUM *hujuſmodi* (*b*), dicat PROCURATOR Adverſarii (*c*): *Inficior allegata eſſe vera, et allego petita hujuſmodi fieri non debere:*

Quid dicatur, *ex adverſo*, tempore *Petitionis* factæ?

VIII. Et,

OBSERVATIONES.

(a) *Vocandos fore decerni.*] De modo procedendi contra Teſtes citatos, et non comparentes; Vide *Tit.* 78.

(b) *Decretum hujuſmodi.*] Scilicet; *Decretum* (de quo ſuprà fit mentio, in §. 2, 3, 5.) *ad plenè reſpondendum Interrogatoriis.*

(c) *Dicat Procurator Adverſarii*] Immediatè poſt *petitionem* (in §. 2. hujus Tituli) ex alterâ Parte, *factam.*

Quid ubi *Judex* annuit *alteri* Petitionem?

VIII. Et, ſi JUDEX *petita* decreverit, *diſſentiat*; ut, ſi *injuſta* ſint, ab *eiſdem* (*d*) poſſit *appellare*.

OBSERVATIONES.

(d) *Ab eiſdem.*] Nempe; *petitis ſic admiſſis,* Interrogatoriis. et *a Decreto Judicis,* ad pleniùs reſpondendum

Teſtium Reprobatio.

TITULUS XCIX.

De modo excipiendi *contra* TESTES, *tam in* genere, *quàm in* ſpecie.

Exceptiones, contra *Teſtes*, ſunt in *genere*; Vel in *ſpecie*.

I. MODUS *excipiendi* contra TESTES (*a*), eſt *duplex*; videlicet; *in* GENERE (*b*), et *in* SPECIE:

Quando permittitur *Exceptio*, in *genere*?

II. In GENERE; quando REUS (*c*) non habet *Inſtructiones* PARTICULARES *exceptivas, proponendas* in SCRIPTIS, ad impediendum *Concluſionem in Cauſâ*, VERBO, *apud* ACTA, *excipit* contra TESTES ex parte adverſâ *productos*; ſcilicet:

Modus allegandi Exceptiones, *in genere.*

III. *Quòd varii ſunt* (*d*) *vacillantes, ſingulares, inter ſe diſcrepantes, ſibimetipſis contrarii et repugnantes; amici intimi Partis producentis, ac inimici capitales Partis contra quam producuntur, affectionati, partiales, ac minùs indifferentes; infames, criminoſi* (*e*), *pauperes, egeni; ac conſanguinei, et affines, ac famuli domeſtici, et de robâ, ac ſtipendio Partis producentis; ac denique, quòd ſunt tales, quibus nulla fides eſt adhibenda: Quam Allegationem pono* (*f*), *eandemque admitti peto, ac Jus et Juſtitiam.*

Proteſtatio et *Allegatio* Procuratoris *Partis adverſæ*, tempore *Allegationis* Exceptionum.

IV. ACTOR: *Inficior allegata per* N. *eſſe vera; et proteſtor de nullitate, pariter et ineptitudine, nimiâ* GENERALITATE, *indebitâ* SPECIFICATIONE, *et inconcludentiâ hujuſmodi prætenſarum* EXCEPTIONUM; *et allego eaſdem admitti non debere, et ideo rejici*

OBSERVATIONES.

(a) *Modus excipiendi contra Teſtes.*] Sive aliquæ *Exceptiones* datæ ſint contra *Teſtes*, ſive non; ſi appareat, ex *Proceſſu*, Teſtes *non eſſe idoneos*, nullam faciunt Fidem.

(b) *In genere.*] " Exceptiones *in genere*, ita " dicuntur; quia, nec *tempus*, nec *locus*, neque " *modus* ſpecificatur. *MS.*

(c) *Quando Reus.*] " Reus, in Exceptione, " eſt Actor; et Actor, Reus *MS.*

(d) 1 *Quòd varii ſunt.*] A *Perſonâ* ſumuntur *Exceptiones*; ſi Teſtes ſint *infames, criminoſi*, vel *viles, conſanguinei, affines, ſervi domeſtici, amici, inimici, Cauſæ Sollicitatores*, &c.

2 A *Dictis*, et *Depoſitionibus* ſumuntur *Exceptiones*; Quòd *ſingulares* ſint Teſtes, *contrarii varii, repugnantes invicem*; item quòd *extra Articulum* deponant; quòd *non jurati*, quòd *ſine ratione* aut *cauſæ Dicti*, quòd *de auditu alieno*, quòd *de credulitate*, quòd *negativum* (*non coarctatum loco et tempore*) deponant.

(e) 1 *Criminoſi.*] " Exceptio contra Teſtem, " quòd *Feloniam commiſit*, vel *de eâ ſuſpectus* " *ſit*, non admittitur *in Foro Eccleſiaſtico*:

2 " At Exceptio, quòd *de Feloniâ convictus* " *fuit*, admittitur. *MS.*

(f) *Quam Allegationem pono.*] Adde, " *conjunctim, et diviſim.* MSS.

rejici peto; atque omnibus geſtis, tam per Judicem, quàm per Partem adverſam, diſſentio.

V. JUDEX: *Admittimus has* EXCEPTIONES, *quatenus de* JURE (*g*): Et tunc, ſi hoc a PROCURATORE *Partis adverſæ* petatur, aſſignabit *proponenti* has EXCEPTIONES *Terminum* PROBATORIUM, et etiam *Terminum ad* SPECIFICANDUM *hujuſmodi* GENERALES *Exceptiones.*

Qualiter *admittuntur* Exceptiones, *in genere:*

Aſſignatur *Probatorius,*

Et ad *ſpecificandum* generales.

VI. Decerni etiam poteſt (quamvis non communiter fit) *pro* PARTE *principali*, ſuper eis *Exceptionibus* GENERALIBUS; ſaltem ſi PROCURATOR, eas *proponens*, præſtiterit JURAMENTUM, *Quòd credit ſe poſſe relevari* [*in aliquâ re*] *per* RESPONSA *Partis principalis ex adverſo.*

Super *generalibus Exceptionibus*, quando decernitur *pro Parte Principali?*

Quale Juramentum *Procuratoris*, ad *id* neceſſarium?

VII. Sed ſi ACTOR credat REUM has *Exceptiones* GENERALES propoſuiſſe Animo tantùm *differendi Litem, plus juſto*, et impediendi *Concluſionem in Cauſâ*, poteſt, *ante* ADMISSIONEM hujuſmodi EXCEPTIONUM, petere JURAMENTUM CALUMNIÆ (*h*), a PARTE *Reâ*, in hunc modum, *præſtari*, videlicet;

Quando peti debet *Juramentum Calumniæ?*

VIII. *In præſentiâ* M. [ACTORIS] *diſſentientis*; et *proteſtantis de nullitate* ALLEGATIONIS *hujuſmodi*; et (*pro Parte ſuâ*) *præſtantis* JURAMENTUM (*i*) *de obſervando omnia et ſingula Capitula in* JURAMENTO CALUMNIÆ (*l*) *contenta*; et *petentis hujuſmodi* JURAMENTUM (*m*) CALUMNIÆ *præſtari ab adverſâ* PARTE.

Modus petendi Juramentum Calumniæ.

IX. Et, ſi REUS recuſaverit, *ſeu* non præſtiterit hujuſmodi JURAMENTUM (*n*); tunc JUDEX hujuſmodi ALLEGATIONEM non *admittere*, ſed eandem *rejicere* tenetur, *expreſſè*; vel *tacitè* procedendo ad *Concluſionem in Cauſâ*; vel ad *alium Actum* ADMISSIONI hujuſmodi MATERIÆ *contrarium*; ſi hoc ab eo petatur.

Juramento Calumniæ *non præſtito.*

Rejiciuntur Exceptiones,

Et *proceditur* in Cauſâ.

X. Et ſi *admiſſæ* fuerint hujuſmodi *Exceptiones, in* GENERE, et *Terminus* PROBATORIUS fuerit datus; licèt hujuſmodi *proponens* GENERALES *Exceptiones* poſtea [ſive *pendente* eodem Termino *Probatorio*, ſive eo *lapſo*] propoſuerit, in SPECIE, *Exceptiones*, ſeu DECLARATIONES harum *Exceptionum*; tamen non eſt dandus *Novus* Terminus PROBATORIUS [ut in Titulo (*o*), *Quid ſit Terminus ad proponendum omnia*, &c. §. *Sed hìc notandum eſt*]

Exceptionibus admiſſis *generalibus*, et dato *Probatorio*,

Non datur novus Terminus, *ad probandum Specificationes.*

XI. Et *nota*; quòd quoties aliquâ MATERIA, vel ALLEGATIO datur, PROCURATOR *adverſæ Partis*, ſi non poterit præſtare

Quibus caſibus, loco Juramenti *Calumniæ*, aliud peti ſolet *Juramentum* &c.

OBSERVATIONES.

(g) *Admittimus has Exceptiones, quatenus de Jure.*] Id eſt; *quatenus, de Jure*, poſſumus; vel, *quatenus, de Jure*, ſint admittendæ.

(h) (i) (l) (m) (n)] Quæ ſunt Capitula *Juramenti Calumniæ*; Vide *Tit.* 110. §. 1.

(o) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 115. §. 5. et *Tit.* 255. §. 5.

Quid ubi *Judex* annuit *alteri* Petitionem ?

VIII. Et, ſi JUDEX *petita* decreverit, *diſſentiat*; ut, ſi *injuſta* ſint, ab *eiſdem* (*d*) poſſit *appellare*.

OBSERVATIONES.

(d) *Ab eiſdem.*] Nempe; *petitis ſic admiſſis,* Interrogatoriis. et *a Decreto Judicis,* ad pleniùs reſpondendum

Teſtium Reprobatio.

TITULUS XCIX.

De modo excipiendi *contra* TESTES, *tam in* genere, *quàm in* ſpecie.

Exceptiones, contra *Teſtes*, ſunt in *genere*; Vel in *ſpecie*.

I. MODUS *excipiendi* contra TESTES (*a*), eſt *duplex*; videlicet; *in* GENERE (*b*), et *in* SPECIE:

Quando permittitur *Exceptio*, in *genere* ?

II. In GENERE; quando REUS (*c*) non habet *Inſtructiones* PARTICULARES *exceptivas, proponendas* in SCRIPTIS, ad impediendum *Concluſionem in Cauſâ*, VERBO, *apud* ACTA, *excipit* contra TESTES ex parte adverſâ *productos*; ſcilicet:

Modus allegandi Exceptiones, *in genere.*

III. *Quòd varii ſunt* (*d*) *vacillantes, ſingulares, inter ſe diſcrepantes, ſibimetipſis contrarii et repugnantes; amici intimi Partis producentis, ac inimici capitales Partis contra quam producuntur, affectionati, partiales, ac minùs indifferentes; infames, criminoſi* (*e*), *pauperes, egeni; ac conſanguinei, et affines, ac famuli domeſtici, et de robâ, ac ſtipendio Partis producentis; ac denique, quòd ſunt tales, quibus nulla fides eſt adhibenda: Quam Allegationem pono* (*f*), *eandemque admitti peto, ac Jus et Juſtitiam.*

Proteſtatio et *Allegatio* Procuratoris *Partis adverſæ*, tempore *Allegationis* Exceptionum.

IV. ACTOR: *Inficior allegata per* N. *eſſe vera; et proteſtor de nullitate, pariter et ineptitudine, nimiâ* GENERALITATE, *indebitâ* SPECIFICATIONE, *et inconcludentiâ hujuſmodi prætenſarum* EXCEPTIONUM; *et allego eaſdem admitti non debere, et ideo rejici*

OBSERVATIONES.

(a) *Modus excipiendi contra Teſtes.*] Sive aliquæ *Exceptiones* datæ ſint contra *Teſtes*, ſive non; ſi appareat, ex *Proceſſu*, Teſtes *non eſſe idoneos*, nullam faciunt Fidem.

(b) *In genere.*] " Exceptiones *in genere*, ita " dicuntur; quia, nec *tempus*, nec *locus*, neque " *modus* ſpecificatur. *MS.*

(c) *Quando Reus.*] " Reus, in Exceptione, " eſt Actor; et Actor, Reus *MS.*

(d) 1 *Quòd varii ſunt.*] A *Perſonâ* ſumuntur *Exceptiones*; ſi Teſtes ſint *infames, criminoſi*, vel *viles, conſanguinei, affines, ſervi domeſtici, amici, inimici, Cauſæ Sollicitatores*, &c.

2 A *Dictis*, et *Depoſitionibus* ſumuntur *Exceptiones*; Quòd *ſingulares* ſint Teſtes, *contrarii varii, repugnantes invicem*; item quòd *extra Articulum* deponant; quòd *non jurati*, quòd *ſine ratione* aut *cauſâ Dicti*, quòd *de auditu alieno*, quòd *de credulitate*, quòd *negativum* (*non coarctatum loco et tempore*) deponant.

(e) 1 *Criminoſi.*] " Exceptio contra Teſtem, " quòd *Feloniam commiſit*, vel *de eâ ſuſpectus* " *ſit*, non admittitur *in Foro Eccleſiaſtico*:

2 " At Exceptio, quòd *de Feloniâ convictus* " *fuit*, admittitur. *MS.*

(f) *Quam Allegationem pono.*] Adde, " *conjunctim, et diviſim.* MSS.

rejici peto; atque omnibus geſtis, tam per Judicem, quàm per Partem adverſam, diſſentio.

V. JUDEX: *Admittimus has* EXCEPTIONES, *quatenus de* JURE (*g*): Et tunc, ſi hoc a PROCURATORE *Partis adverſæ* petatur, aſſignabit *proponenti* has EXCEPTIONES *Terminum* PROBATORIUM, et etiam *Terminum ad* SPECIFICANDUM *hujuſmodi* GENERALES *Exceptiones.*

Qualiter *admittuntur* Exceptiones, *in genere:*

Aſſignatur *Probatorius,*

Et ad *ſpecificandum* generales.

VI. Decerni etiam poteſt (quamvis non communiter fit) *pro* PARTE *principali*, ſuper eis *Exceptionibus* GENERALIBUS; ſaltem ſi PROCURATOR, eas *proponens*, præſtiterit JURAMENTUM, *Quòd credit ſe poſſe relevari* [*in aliquâ re*] *per* RESPONSA *Partis principalis ex adverſo.*

Super *generalibus Exceptionibus*, quando decernitur *pro Parte Principali?*

Quale Juramentum *Procuratoris*, ad *id* neceſſarium?

VII. Sed ſi ACTOR credat REUM has *Exceptiones* GENERALES propoſuiſſe Animo tantùm *differendi Litem, plus juſto*, et impediendi *Concluſionem in Cauſâ*, poteſt, *ante* ADMISSIONEM hujuſmodi EXCEPTIONUM, petere JURAMENTUM CALUMNIÆ (*h*), a PARTE *Reâ*, in hunc modum, *præſtari*, videlicet;

Quando peti debet *Juramentum Calumniæ?*

VIII. *In præſentiâ* M. [ACTORIS] *diſſentientis*; et *proteſtantis de nullitate* ALLEGATIONIS *hujuſmodi*; et (*pro Parte ſuâ*) *præſtantis* JURAMENTUM (*i*) *de obſervando omnia et ſingula Capitula in* JURAMENTO CALUMNIÆ (*l*) *contenta*; et *petentis hujuſmodi* JURAMENTUM (*m*) CALUMNIÆ *præſtari ab adverſâ* PARTE.

Modus petendi Juramentum Calumniæ.

IX. Et, ſi REUS recuſaverit, *ſeu* non præſtiterit hujuſmodi JURAMENTUM (*n*); tunc JUDEX hujuſmodi ALLEGATIONEM non *admittere*, ſed eandem *rejicere* tenetur, *expreſſè*; vel *tacitè* procedendo ad *Concluſionem in Cauſâ*; vel ad *alium Actum* ADMISSIONI hujuſmodi MATERIÆ *contrarium*; ſi hoc ab eo petatur.

Juramento Calumniæ *non præſtito.*

Rejiciuntur Exceptiones,

Et *proceditur* in Cauſâ.

X. Et ſi *admiſſæ* fuerint hujuſmodi *Exceptiones, in* GENERE, et *Terminus* PROBATORIUS fuerit datus; licèt hujuſmodi *proponens* GENERALES *Exceptiones* poſtea [ſive *pendente* eodem Termino *Probatorio*, ſive eo *lapſo*] propoſuerit, in SPECIE, *Exceptiones*, ſeu DECLARATIONES harum *Exceptionum*; tamen non eſt dandus *Novus* Terminus PROBATORIUS [ut in Titulo (*o*), *Quid ſit Terminus ad proponendum omnia*, &c. §. *Sed hìc notandum eſt*]

Exceptionibus admiſſis *generalibus*, et dato *Probatorio*,

Non datur novus Terminus, *ad probandum Specificationes.*

XI. Et *nota*; quòd quoties aliqua MATERIA, vel ALLEGATIO datur, PROCURATOR *adverſæ Partis*, ſi non poterit præſtare

Quibus caſibus, loco Juramenti *Calumniæ*, aliud peti ſolet *Juramentum* &c.

OBSERVATIONES.

(g) *Admittimus has Exceptiones, quatenus de Jure.*] Id eſt; *quatenus, de Jure*, poſſumus; vel, *quatenus, de Jure*, ſint admittendæ.

(h) (i) (l) (m) (n)] Quæ ſunt Capitula *Juramenti Calumniæ*; Vide *Tit.* 110. §. 1.

(o) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 115. §. 5. et *Tit.* 255. §. 5.

præſtare *Juramentum Calumniæ* (*p*) (ut ſuprà) poteſt petere hoc *ſequens* JURAMENTUM; videlicet (*q*):

Forma Juramenti *Malitiæ non committendæ:*

XII. *Quòd Proponens non proponit eandem Materiam, ſive Allegationem Animo malitioſo; nec differendi Litem, plus juſto; et quòd credit Dominum ſuum poſſe eandem probare.*

Quo Juramento *præſtito*, quælibet admittitur *concludens* Allegatio.

XIII. Quod JURAMENTUM; (*r*) ſi fuerit præſtitum, *admittenda* eſt MATERIA, ſi aliàs ſit *concludens* (*ſ*).

Exceptiones in *Specie*, contra *Teſtes*, quæ ſint?

XIV. EXCEPTIONES, *in* SPECIE, ſunt *hæ* quæ proponuntur in SCRIPTIS, et *ſpecificè* continent *cauſas*, quare talis TESTIS non eſt *idoneus* (*t*); utpote: *Quia eſt* INFAMIS; ſpecificando (*u*) *quomodo*, et ex *quâ cauſâ*, hujuſmodi INFAMIA orta fuit; CRIMINOSUS; ADULTER; *vel* PERJURUS *in aliquâ parte Depoſitionum*; vel, forſan, *in aliquâ aliâ Cauſâ*; ſpecificando (ut ſuprà) *modum*, *formam*, et *tempus*.

Quibus *admiſſis* et *repetitis*, Decernitur *pro Reſponſis*, Producuntur *Teſtes*,

Petitur *Commiſſio*.

XV. *Admiſſis* hujuſmodi *Exceptionibus*, *in* SPECIE, ſunt *repetendæ*; et eſt decernendum, *pro* PARTE *principali*; producendi ſunt TESTES, *ad eaſdem probandum*; vel petenda eſt COMMISSIO *ad partes* [in omnibus, prout in ſuprà ſcriptis Titulis, *quoad Probationes ſuper Libello*, ſive *per Teſtes*, *in Judicio*, ſive *per Commiſſionem*, *ad partes*]

Quando petitur Juramentum *Calumniæ?*

XVI. Et *nota* ſimiliter; quòd ante ADMISSIONEM harum *Exceptionum*, *in* SPECIE, *Adverſarius* poteſt exigere, a *Proponente eaſdem*, ſive JURAMENTUM CALUMNIÆ (*x*), ſive *aliud* prædictum JURAMENTUM (*y*) [ut ſuprà, in hoc Titulo, *de Exceptionibus contra Teſtes*, in GENERE.]

Vel Juramentum *Malitiæ non committendæ?*

TITU-

OBSERVATIONES.

(p) *Si non poterit præſtare Juramentum Calumniæ.*] Legitur in *MSS.* "Si non petierit "*Juramentum Calumniæ.*

(q) *Poteſt petere hoc ſequens Juramentum; videlicet.*] Varia Lectio talis eſt, in *MS. Antiq.* "Poteſt petere *proponentem Exceptiones* hoc ſe- "quens Juramentum *præſtare*; videlicet.

(r) *Quod Juramentum.*] "In hoc Juramen- "to tria Capita Juramenti Calumniæ continen- "tur. *MS. Antiq.*

(ſ) 1 *Admittenda eſt Materia, ſi aliàs ſit concludens.*] Frequenter, ad petitionem *Procuratoris*, admitti ſolent *hodie* Materiæ, *vel* Allegationes (de Jure concludentes, *et* admiſſibiles) ſub hâc *Limitatione*, nempe; *factâ priùs fide*, per Partem principalem, *ſe credere*, *poſſe probare*.

2 Et ſi Pars illa *remotiùs abfuerit*, ita quòd commodè *coram ipſo Domino Judicante*, vel *ejus Surrogato*, ad hujuſmodi *fidem*, in vim Juramenti *Corporalis*, faciendam, perſonaliter adeſſe non poterit, fiat *Commiſſio* ad deferendum ei *Juramentum* hujuſmodi; vel cùm utatur Commiſſione pro *Teſtibus examinandis*, inſerenda ſit Clauſula, in *eâdem*, ad ejuſmodi *Juramentum* Parti miniſtrandum, *antequam* Teſtes examinarentur.

(t) *Quare talis Teſtis non eſt idoneus.*] Crimina, *poſt* Examinationem, per *Teſtem* commiſſa, non obſtant fidei *priùs* factarum *Depoſitionum*.

(u) 1 *Quia eſt Infamis, ſpecificando*, &c.] Si de Crimine excipiatur contra Teſtem, et Excipiens in Probatione deficiat, imminet Actio Diffamationis: Vide *Tit.* 264.

2 Proinde liceat Procurator concipiat has Exceptiones, ipſa tamen Pars (citra Revocationem Procuratoris) eaſdem proponit in Judicio, ſeu ſaltem coram Commiſſariis in partibus, ante Teſtium Examinationem.

(x) *Sive Juramentum Calumniæ.*] Vide ſuprà §. 8.

(y) *Sive aliud prædictum Juramentum.*] Vide §. 12.

Teſtium Corroboratio.

TITULUS C.

De confirmandis TESTIBUS Actoris [*vel* infra, *vel* poſt *Terminum* Reo *aſſignatum ad probandum* Exceptiones, *contra* EOSDEM *datas*]

I. ACTOR poteſt proponere MATERIAM *corroboratoriam* (*a*) ſuorum TESTIUM, *infra* Terminum REO aſſignatum *ad probandum* EXCEPTIONES; et ita uti Termino *probatorio* ſui ADVERSARII [*ut in quodam ſupradicto Titulo* (*b*) *dicitur*] et confirmare, *ſive* Perſonas, *ſive* Dicta TESTIUM *Probatoriorum*:

Actor *ad corroborandum Teſtes ſuos*, uti poteſt *Probatorio*, ejus Adverſario (ſuper Exceptionibus) *dato*:

II. *Vel* poterit expectare donec *lapſus* ſit Terminus *probatorius*, REO datus, *ad Exceptiones probandas*:

Vel *ceſſabit* Actor, ad *Lapſum Probatorii*, Adverſario *dati*.

III. Et *tunc*, ſi diſſentiat *Publicationi Teſtium Adverſarii*; et proteſtatus fuerit *de non percontando eorum Dicta*; et reverà *non percontatus fuerit eorum Dicta*; poterit proponere MATERIAM *Corroboratoriam*, tam *Perſonarum*, quàm *Dictorum* TESTIUM, *et* obtinere Terminum *probatorium* (*c*).

Tum, *Factâ Publicatione Depoſitionum*, proteſtatur *de non percontando*; Datur Allegatio *corroboratoria*; et conceditur, *ad probandum*.

OBSERVATIONES.

(a) *Materiam corroboratoriam.*] De quâ, Vide *Tit.* 102. §. 5, 7. Item *Tit.* 82. §. 1.

(b) *Ut in quodam ſupradicto Titulo.*] Vide *Tit.* 75. §. 2, 3, 4, 5.

(c) 1 *Terminum probatorium.*] Multa hìc deſunt, quæ in *MS. Antiq.* ad Calcem hujus Tituli, reperiuntur additionalia; videlicet:

2 " Sed hìc objici poteſt; *quòd corroboratoria Materia Perſonarum, et Dictorum, Teſtium, danda non ſit, per Actorem, cùm adhuc Reus non infirmaverit eorum Perſonas, nec Dicta; ſed tantum dederit Materiam exceptivam, aut corroboratoriam, contra Intentionem Actoris*; et *quòd Corroboratio, et Confirmatio, Teſtium probatoriorum locum habent, cùm iidem Teſtes, per Exceptiones, vel Materiam, per Partem adverſam datam, repellantur, aut infirmentur.*

3 " Hanc Quæſtionem ſæpe controverſam novi: Sed adjudicatum fuit; *licere Parti hanc Materiam corroboratoriam proponere, et Teſtes ſuper eâdem producere, ſi Adverſarius propoſuerit Exceptiones, quamvis nullos produxerit Teſtes.*

4 " Nam Actor probabiliter credere poſſit, Reum *nolle has Exceptiones proponere*, niſi *poterit eas probare*; præſertim, quia (tempore Propoſitionis hujuſmodi Exceptionum) Pars eaſdem proponens, plerúmque, præſtare ſolet Juramentum; *quòd credit ſe poſſe eaſdem probare.*

5 De hujuſmodi Juramento ſuprà ſcripto, notatur etiam in *Tit.* 99. §. 12. et in *Obs. ibid.* ſub *lit.* (f) 1. Vide etiam *Tit.* 103. §. 2.

TITU-

Teſtium Reprobatio.

TITULUS CI.

De proponendis Exceptionibus, *ex parte* Actoris, *contra* TESTES Rei *exceptivos* [ac *quomodo, et quando* proponi, *ſeu* non proponi *poſſint*.]

Actor, poſt *Publicationem* ſuper *Materiâ Corroboratoriâ Teſtium*, poteſt excipere contra *Teſtes Reprobatorios* Rei, *etiam* poſt *Publicationem* eorundem:

I. LIcèt ACTOR [*ut in proximo præcedenti Titulo dicitur*] produxerit TESTES, *ad corroborandum* Dicta et Depoſitiones TESTIUM *Probatoriorum*, ex parte ſuâ *productorum*, eorumque Dicta *publicari* obtinuerit; poteſt tamen, quandocunque, *ante* CONCLUSIONEM *in Cauſâ*, proponere EXCEPTIONES, *tam* contra Dicta, *quàm* Perſonas TESTIUM *Reprobatoriorum* REI, etiam *non obſtante* PUBLICATIONE hujuſmodi *Teſtium* REI, et obtinere Terminum *ad hujuſmodi* EXCEPTIONES *probandum*:

Sed poſt *Publicationem* Teſtium *Rei*, alleganda eſt *Subornatio*, et *Depoſitio facta* cum *Corruptione*, et verba *Teſtis* recitanda ſunt.

II. *Limita tamen*; Quòd non licet *excipere* contra Dicta *Teſtium* REI *Reprobatoriorum*, poſt PUBLICATIONEM prædictam; *niſi addatur*, in hujuſmodi EXCEPTIONIBUS, *quòd fuerunt* SUBORNATI, *et* CORRUPTI, *ad ita deponendum prout in eorum Depoſitionibus* (quæ ſunt, de verbo ad verbum, recitandæ) *continetur*:

Abſque Suggeſtione *Subornationis*, non admittuntur *directè contraria* Depoſitionibus *publicatis*; Niſi *Rens*, in *Exceptionibus*, quid *generaliter* allegaverit:

III. *Nam* ſi hæc qualitas SUBORNATIONIS non *adjiciatur*, ſed *omittatur*, iſta ALLEGATIO, *directè contraria* contra Dicta *Teſtium*, admitti non debet.

(Exempligratiâ)

IV. *Fallit tamen*; ſi REUS, in prædictis EXCEPTIONIBUS, allegaverit GENERALITER, *Quòd talis Teſtis Actoris commiſit Adulterium cum quâdam Muliere* (nominatâ in Exceptionibus) nullo expreſſo TEMPORE CERTO; vel forſan (ut communiter ſolet allegari) *talibus* ANNIS (recitando DIVERSOS) *vel eorum uno*; et *Teſtes* REI depoſuerint, *quòd tali* ANNO [vel *tali* die, *ſeu* menſe *ejuſdem* ANNI] *dictus Teſtis Actoris commiſit Adulterium*, vel *deprehenſus fuit in Adulterio, cum dictâ Muliere*:

Quo caſu, *poſt Publicationem*, admittuntur *directè contraria*; Et ſufficit, objici *Perjurium*, abſque *Corruptione* allegatâ:

V. In *iſto caſu*, licet ACTORI, poſt PUBLICATAS *Atteſtationes* TESTIUM *Rei*, allegare *directè contrarium*, et dictis TESTIBUS *Rei* PERJURIUM objicere, et non tenetur allegare CORRUPTIONEM dictorum *Teſtium*:

Ratio; Ob nimiam *generalitatem* Allegationis exceptivæ.

VI. Quia *Pars* ACTRIX, ante PUBLICATIONEM *Teſtium* REI, non potuit providere, propter GENERALITATEM *Allega-*

Allegationis, quomodo potuiſſet purgare *Innocentiam* TESTIUM (a) *Probatoriorum* de *Crimine objecto*.

VII. Sed hìc *nota*; Quòd REUS poteſt petere, ab ACTORE, proponente CORRUPTIONEM *Teſtium*, JURAMENTUM; Quòd *credit ſe poſſe probare* SUBORNATIONEM *prædictam*:

Juramentum proponentis *Corruptionem*, quid?

VIII. Alioquin dictæ EXCEPTIONES, contra Dicta *Teſtium* REI, non ſunt admittendæ; *niſi* in caſu (in hoc Titulo) ſuprà mentionato [§. *Fallit tamen*, &c.]

Sine Juramento *Exceptiones* non admittendæ: *Limitatio.*

IX. Sed *dato*; Quòd præſtito hoc *Juramento*, de CORRUPTIONE *Teſtium*, PARS, eandem allegans, *non* probaverit hanc CORRUPTIONEM, probavit tamen directè *dictos Teſtes* FALSUM *depoſuiſſe, et* PERJUROS *fuiſſe*; num (in iſto caſu) ſuccumbet ACTOR, quia etiam non probaverit SUBORNATIONEM?

An ſuccumbet *Actor* non probans *Corruptionem* (quam allegat) probans autem *Perjurium* Teſtium?

X. Puto *quòd non*; Quia, *probatâ Falſitate* CORRUPTIO *præſumitur*; ſaltem ita adjudicari novi: Sed quære.

Dic, quòd non: *Ratio.*

OBSERVATIONES.

(a) *Non potuit providere (propter generalitatem Allegationis) quomodo potuiſſet, purgare Innocentiam Teſtium*, &c.] Legitur in *MS.* "Non potuit *procedere* (propter generalitatem Allegationis) *ad probandum* Innocentiam Teſtium, *&c.*

TITULUS CII.

Teſtium Reprobatio, et *Corroboratio.*

Quoties proponi poſſunt Exceptiones *contra* TESTES *et* Corroboratio (a) *Perſonarum* et *Dictorum* TESTIUM.

I. SI ACTOR produxerit TESTES *ſuper Libello*, licet REO *excipere*, tam *contra* Dicta, quàm *contra* Perſonas hujuſmodi TESTIUM.

Excipiendo contra *Teſtes primos* Actoris, *Reus* producit *ſuos.*

II. Qui *Teſtes* REI dicuntur TESTES *Reprobatorii* TESTIUM *Probatoriorum.*

Quid *hi* vocantur?

III. *Contra* hujuſmodi TESTES *Reprobatorios* ACTOR poteſt etiam *excipere*, tam *contra* Perſonas, quàm *contra* Dicta TESTIUM.

Contra *hos* Teſtes Rei, *Actor* producit *alios* exceptivos:

IV. *Iſti* verò *Teſtes* dicuntur TESTES *Reprobatorii* TESTIUM *Reprobatoriorum Probatoriorum.*

Quid *iſti* vocantur?

V. ACTOR

OBSERVATIONES.

(a) *Corroboratio.*] De Teſtium Corroboratione; Vide *Tit.* 100. *per totum*, et *Obs. ibid.* Vide etiam *Tit.* 82. §. 1.

[Quando *Actor* poteſt *corroborare* Dicta, *et* Perſonas Teſtium ejuſ *Probatoriorum*?]

V. [ACTOR (ſi non antea *corroboraverit* Dicta *et* Perſonas TESTIUM *Corroboratoriorum* (*b*) ſive *primo loco*, ſive *ſecundo loco*, per eum *productorum*) poterit *ſimul* (unà cum dictis EXCEPTIONIBUS datis contra *Teſtes* REI *Reprobatorios*) vel *ſucceſſivè* (poſtquam ipſe ACTOR dederit EXCEPTIONES prædictas) *corroborare* Dicta *et* perſonas (*c*) TESTIUM *Probatoriorum*.]

Negatur *tertia Reprobatio*; ſeu contra Teſtes, *ſecundo loco excepitos*, non datur *excipere*.

VI. REUS verò prohibetur *excipere* contra *hos* TESTES *Reprobatorios*, per ACTOREM *productos*; quia tunc admitterentur TESTES *Reprobatorii* TESTIUM *Reprobatoriorum Reprobatoriorum Probatoriorum*; quod prohibetur, in *communi* et *generali* illâ Regulâ;

In teſtem teſtes, et in hos, ſed non datur ultra.

[Quando *Reus* poteſt *corroborare* Teſtes ſuos *exceptivos*?]

VII. [Sed tamen REUS poterit *corroborare* Dicta et Depoſitiones TESTIUM, *ex parte ſuâ* productorum, ſuper EXCEPTIONIBUS, ſeu *Reprobatoriis* datis, *per eum*, contra TESTES *Probatorios* ACTORIS; dummodo id fiat ante PUBLICATIONEM *Teſtium* productorum, per ACTOREM, ſuper EXCEPTIONIBUS prædictis, *per eum* datis contra TESTES *exceptivos* REI; ſaltem ita vidi practicatum.]

OBSERVATIONES.

(b) *Corroboratoriorum.*] Legitur *Probatoriorum*, in *MSS.*

(c) *Corroborare Dicta et Perſonas*, &c.] "*Corroboratio, in genere*, non juvat *Teſtem*, contra "*quem* excipitur, *in ſpecie*. MS.

Teſtis, a Litigatoribus, infamatus.

TITULUS CIII.

Quòd admodum neceſſarium ſit, ut Exceptiones *contra* TESTES, *continentes* Crimina, *darentur per ipſas* PARTES *litigantes*; vel *per tales* PERSONAS *quæ ſunt ſolvendo* Expenſas TESTIS *diffamati*, *ſi* Exceptiones *non probentur* (*a*).

Etſi *major* in *Scriptis* ſit Diffamatio, quàm *Oretenus*,

I. QUAMVIS multò magis læduntur NOMEN *et* BONA FAMA *cujuſcunque perſonæ* contra quam *Judicialiter*, etiam in *Scriptis* (*b*), proponuntur, vel objiciuntur CRIMINA, quàm ſi hujuſmodi

OBSERVATIONES.

(a) *Si Exceptiones non probentur.*] De modo procedendi in Cauſâ Diffamationis, ſi Teſtis, aliquâ productus in Cauſâ, ſit (per Propoſitiones Exceptionum) diffamatus, a Litigatoribus; Vide *Tit.* 264, 265, 266.

(b) *Etiam in Scriptis.*] Vide *Tit.* 263. §. 5.

hujuſmodi CRIMEN fuiſſet, *extra* JUDICIUM, *Verbo tenus*, objectum; quia, *Litera Scripta manet*: (Ratio)

II. Et licèt *Proponens* EXCEPTIONES tenetur (ſaltem ſi id ab *Adverſario* petatur, quod eſt quotidianum) præſtare JURAMENTUM, *quòd non proponit eaſdem Animo differendi Litem plus juſto; nec Animo malitioſo; et quòd credit ſe poſſe probare eaſdem* [ut in Titulo; *Modus excipiendi contra Teſtes*, &c. §. *Et nota* (c) *quòd quoties aliqua Materia*, &c.] Etamſi, per *Exceptiones*, diffamans *Teſtem* tenetur ad Juramentum *Malitiæ non committendæ*, et *ſe credere poſſe probare*;

III. Tamen cùm LITIGANTES *fovent malam Cauſam*; et cupiunt *protrahere Lites*; et *evitare* non ſolùm JURAMENTUM *prædictum*, verùm etiam ACTIONES, contra eos *pro Publicatione*, ſeu *Propoſitione* LIBELLORUM FAMOSORUM, *inſtituendas*; procurant aliquos *Ignobiles*, *Pauperes*, et quaſi *Fugitivos*, nulla *certa* habentes *Domicilia*, vigore SPECIALIS PROCURATORII, ad hunc finem tantùm concepti (*d*) [id eſt, *ad proponendum dictas Exceptiones*] proponere has EXCEPTIONES, contra TESTES *Adverſarii* aliquando *fide dignos*, et *optimæ famæ*, et eidem SPECIALI PROCURATORI omnino *incognitos*: Verùm aliquando (ad eludendum *Juramentum*, et *Actionem* ob *Libellum famoſum*) profilit *incerti Laris Homo novitius* (quà *Procurator ſpecialis*) ad exhibendum *Exceptiones*, contra (quos neſcit) *bona Fama* Viros:

IV. A quo, PROCURATORE SPECIALI, *nec* JURAMENTUM *prædictum* exigi, *nec* ab eo præſtari poteſt (ſaltem ſanâ Conſcientiâ) *quia* TESTES *non novit*: *Teſtium* omnino *Ignarus* non poteſt jurare, *ad hos infirmandos*.

V. Nec TESTES hujuſmodi producti, contra PROCURATOREM *hujuſmodi*, ACTIONEM, *in Cauſâ Diffamationis*, inſtituere poſſunt; quia eſt *non ſolvendo* EXPENSAS, nec conveniri poſſit, quia *nullum certum habet* DOMICILIUM. Ubi *Actio Diffamationis* non Operæ Pretium eſt?

VI. Implorandum eſt igitur, in his caſibus, JUDICIS *Officium*, per PROCURATOREM, contra quem *dictæ* EXCEPTIONES proponuntur, *ad denegandum Audientiam dicto* PROCURATORI SPECIALI, et (ex cauſis præmiſſis) *ad rejiciendum dictas* EXCEPTIONES: Quali *Procuratori* denegetur *Audientia*? Rejiciantur *Exceptiones*;

VII. Niſi PARS *ipſa* [aut alia *idonea* et *ſufficiens perſona*, et in Cauſâ prædictâ *inſtructa*] a *quâ* non ſolùm *dictum* JURAMENTUM (*e*) [*quòd non proponit hujuſmodi Exceptiones Animo differendi Litem plus juſto; et quòd credit ſe poſſe probare eaſdem*] exigi, Niſi dentur per idoneam *ad præſtandum Juramentum*,

OBSERVATIONES.

(c) §. *Et nota*, &c.] Vide *Tit.* 99. §. 11, 12.

(d) *Vigore ſpecialis Procuratorii, ad hunc finem tantùm concepti.*] Hujuſmodi Procuratorio *ſpeciali*, ad *Exceptiones dandas contra Teſtes*, ſolummodò *limitato*, hodiè non utimur: Sed ubi *Materia criminoſa contra Teſtes exceptiva* proponitur, dari ſolet *perſonaliter per Partem Principalem* (citra Revocationem Procuratoris ſui aliàs in Cauſâ conſtituti) vel *coram Judice*, ſedente Curiâ, vel *coram Commiſſariis*, ante Teſtium Examinationem.

(e) *Dictum Juramentum.*] Vide §. 2. hujus *Tit.* Vide etiam *Tit.* 99. §. 12. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (f) 1, 2.

Et *ad ſubeundum Alienem.*

exigi, *et* præſtari poſſit, verùm etiam contra *quam* [caſu quo defecerit in *Probatione* dictarum *Exceptionum*] ACTIO inſtitui valeat, *hujuſmodi* EXCEPTIONES *dederit.*

An detur *Appellatio* ob *rejectas Exceptiones*, per Procuratorem *ſpecialem datas?*

VIII. Sed utrum, propter *rejectas* EXCEPTIONES *prædictas*, datas (ut ſuprà dicitur) per PROCURATOREM SPECIALEM, datur PARTI eaſdem proponenti *juſta Cauſa appellandi?* Quære a *Peritis.*

Iſti de *Appellatione* non extat *Monumentum.*

IX. Vidi ſæpe has EXCEPTIONES datas per SPECIALEM PROCURATOREM, ex cauſis prædictis, *rejectas* fuiſſe; ſed nunquam vidi ullam APPELLATIONEM interpoſitam fuiſſe, a *Rejectione* hujuſmodi.

TITU-

Exhibita.

TITULUS CIV.

De Exhibitione INSTRUMENTORUM (*a*), *coram* JUDICE, *facientium ad Probationem contentorum in Propositis* Actoris, *sive* Rei.

Exhibitio.

I. EGO, *in subsidium Probationis contentorum in Libello* (*b*) [vel *in* tali *Materiâ*, vel *Allegatione* (*c*), *aliàs per me, in hâc Causâ, datâ*] *exhibeo quasdam Indenturas* (*d*), vel *tale Scriptum* [&c.] *sic incipiens* [hìc prima Linea Exhibiti, in Actis, est inserenda] *et sic terminans* [et hìc sex, vel quatuor, ex ultimis Verbis sunt scribenda]

Instrumentum faciens fidem *ad Probationem Contentorum in Propositis*, quomodo coram *Judice*, sit *exhibendum*?

II. *Et allego hujusmodi Exhibita fuisse et esse subscripta, et sigillata, respectivè manibus et sigillis in eisdem mentionatis; et fuisse per* [*personam*, seu] *personas in eisdem nominatas, pro earum* [seu *ejus*] *facto, tradita, et deliberata; et allego Contenta in eisdem esse vera, ac habita et gesta prout in eisdem continetur: Quam Allegationem pono conjunctim, et divisim; ac eandem admitti peto; ac Jus et Justitiam, mihi, et Parti meæ, ministrari:*

Quid tum *allegandum*?

III. Quâ ALLEGATIONE, per JUDICEM, *admissâ*, et per PARTEM eandem proponentem, et JUDICEM, in vim Positionum et Articulorum, *repetitâ* (*e*), PROCURATOR [*exhibens dicta* EXHIBITA] poterit JURARE, *se fideliter hujusmodi Allegationem posuisse, et*

Admissâ desuper *Allegatione*,

Exhibita

OBSERVATIONES.

(a) 1 *De Exhibitione Instrumentorum*, &c.] " INSTRUMENTA, propriè, ea tantùm dicuntur " *quæ* PUBLICA, sunt; id est, a *Publicis Personis* " exarata:

2 " Minùs propriè, etiam INSTRUMENTA dicuntur, quas PRIVATAS SCRIPTURAS rectiùs " appellamus.

3 " PUBLICA sunt, quæ a *Notario Publico* " confecta sunt: Item quæ *Sigillo* aliquo *Authentico* sunt munita; Quæque, *apud Acta*, " publicè *in Judicio* fiunt.

4 " PRIVATA sunt, quæ ex Conventionibus, inter *privatas Personas* contractis, fiunt:

5 " *Literæ missivæ, Libri Rationum*, et *ejusmodi*, vocantur etiam PRIVATÆ SCRIPTURÆ. *MS.*

(b) *In Subsidium Probationis contentorum in Libello.*] " Si in *Libello* mentio fiat *Instrumenti*, exhibendum *hoc* est, *ante Litem contestatam*, ut *Reus* deliberare possit, *an cedere* " *velit an contendere*. MS.

(c) 1 *Vel in tali Materiâ, vel Allegatione.*] " Inter *Litem contestatam*, et *Conclusionem in* " *Causâ*, quandocunque velit, potest *alterutra* " Partium litigantium *Instrumenta*, vel *Scripta* " quæcunque, *ad Intentionem suam fundandam*, " in Judicio exhibere:

2 " *Instrumentum* enim, *usque ad Conclusionem in Causâ*, produci potest; nisi JUDEX " *certum tempus* præstitueret (ut apud Nos) " *ad proponendum omnia, quæ consistunt in facto:*

3 " *Instrumenta* verò, *noviter reperta*, post " *Conclusionem* produci possunt. *MS.*

(d) *Exhibeo quasdam Indenturas*, &c.] " Instrumentum *producens* fatetur *Contenta* in eo- " dem. *MS.*

(e) *In vim Positionum, et Articulorum, repetitâ.*] Vide de Libellis, hoc modo, repetitis; in *Tit.* 58. § 3, 4. necnon in *Tit.* 61. § 4, 5.

Juramentum *Procuratorum*, ex *utrâque parte*, quid necessarium?

Exhibita (*f*), et petere JURAMENTUM, ab *adverso* PROCURATORE, præstari, *de fideliter respondendo eisdem, sub* JURAMENTO, in *proximum* (*g*), in *Scriptis* (*h*):

In *privatis Scripturis exhibendis*, Responsa *Procuratoris Adversi* interdum haud necessaria; quin potiùs *Partis*:

IV. Sed si dicta EXHIBITA sint PRIVATÆ SCRIPTURÆ; ita ut PROCURATOR [*ea exhibens*] non sperat, seu credit, se posse relevari ex PROCURATORIS *Partis adversæ* RESPONSIS; tunc petat *pro* PARTE *principali* [ut in cæteris Causis (*i*)]

Sin *authentica* sigillantur (Quid sit hoc?)

V. Sed *nota*; Quòd si EXHIBITA sigillantur SIGILLO *aliquo* AUTHENTICO [utpote *magno Sigillo* ANGLIÆ, vel alicujus EPISCOPI, seu JUDICIS ECCLESIASTICI] tunc petantur *Responsa* PROCURATORIS *Partis adversæ*:

Responsa *Procuratoris adversi* petenda sunt:

Ratio;

VI. Quia, *in his casibus*, verisimile est, PROCURATOREM *Adversarii* melius esse instructum, *quid credat*, quoad SIGILLA *allegata*, quàm ejus CLIENS instrui poterit.

Sigillis peritior est.

Quid agat habens *Antiqua Scripta*, seu *Libros*, ad faciendum Fidem super Propositis:

VII. Si PARS *Actrix*, vel *Rea*, habuerit aliqua Antiqua *Munimenta*, seu *Libros* pervetustos exhibendos, facientes *ad necessariam Probationem* contentorum in Propositis, *ex parte suâ*; dicat:

Forma *de his allegandis*:

VIII. *Exhibeo quædam antiqua et pervetusta Scripta*, seu *Libros sic incipientes, et sic terminantes* (ut suprà) (*k*) *et allego eosdem esse Antiquos, et fuisse fideliter custoditos penes* [talem] (aliquem, videlicet, Publicum Officiarium, *vel* Personam Publicam) *et esse tales quibus Fides plena, tam in Judicio, quàm extra, solet adhiberi, ac fuit et est adhibenda*:

Admissâ hujusmodi *Allegatione*, quomodò petitur *Juramentum* Procuratoris, *vel* Partis, de respondendo?

IX. Tunc, propositâ dictâ *Allegatione*, conjunctim et divisim, eâque admissâ, et repetitâ, præstet JURAMENTUM, *&c.* (*m*) et petat etiam JURAMENTUM a PROCURATORE *adverso* dari, *de respondendo* (ut suprà) (*n*) vel petat (ut suprà) (*o*) *pro* PARTE *principali*.

Quid si sint Exhibita *prolonga*?

X. Et nota; quòd si EXHIBITA prædicta [seu *Libri* prædicti exhibiti] sint prolixa, ita ut registrari non possint, sine magnis Expensis eadem

OBSERVATIONES.

(f) *Jurare, se fideliter hujusmodi Allegationem posuisse et Exhibita.*] Hìc additur in *MS. Antiq.* "Id est; *quod credit contenta in Allegatione, et Exhibitis, esse vera, juxtà Informationem, sibi a Domino suo datam, quam credit esse veram.*

(g) *Sub Juramento, in proximum.*] Hìc annotatur in *MS.* "Imò debet hoc *Juramentum* præstari, a *Procuratore* Partis adversæ, *adstatim* "*in Judicio*; et arctetur etiam respondere *in* "*præsenti*, in quibusdam casibus: Sit autem in "*Arbitrio* JUDICIS assignare *ad respondendum in* "*proximum Juridicum*, sub Juramento præ"stando.

(h) *In Scriptis.*] Vide *Tit.* 106. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (c)

(i) *Petat pro Parte principali, ut in cæteris Causis.*] Vide *Tit.* 61. §. 8, 9. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (l) (m) (n).

(l) *Sic incipientes, et sic terminantes, ut suprà.*] Scilicet, ut suprà describitur, in §. 1. hujus Tituli.

(m) *Præstet Juramentum*, &c.] Sic legitur, in *MS. Antiq.* Præstet, "*exhibens dicta Instru*"*menta* Juramentum; *quòd fideliter posuit con*"*junctim et divisim allegata hujusmodi.*

(n) *Ut suprà.*] §. 3.

(o) *Ut suprà.*] §. 4.

eadem exſcribere; tunc PROCURATOR curabit veram COPIAM *illius partis* EXHIBITORUM, quæ facit *pro Intentione Domini ſui* (p), exſcribi; *et* tunc dicet:

Fiat Copia *Clauſulæ*, ad Rem *appoſitæ*.

XI. *Exhibeo* [ut ſuprà] (q) hoc addito; *et præſertim Clauſulam* talem, *ſeu* talia *Verba in* tali *Lineâ Inſtrumenti*, vel *in* tali *folio Libri exhibiti, unà cum verâ Copiâ earundem Clauſularum, ſeu Verborum; Et peto Collationem fieri cum ipſâ Copiâ, et Clauſulis, ſive Verbis prædictis exſcriptis, unà cum ipſis Originalibus; et factâ Collatione, et Regiſtratione Clauſularum, Verborum, ſeu Sententiarum prædictarum, cum dictis Originalibus, eadem Originalia retradenda decerni; et tantam fidem eſſe adhibendam* COPIIS *collatis, et regiſtratis, quàm ipſis Originalibus*: Tunc JUDEX: *Decernimus.*

Forma *Exhibitionis* Clauſulæ.

Quomodò fieri petitur *Collatio* cum *Originalibus*?

Retraditio Originalium Exhibitorum e *Regiſtro*, quo pacto, petenda, *et* decernenda ſit?

XII. PARS tamen *exhibens Præmiſſa* [ad finem ut PROCURATOR, vel PARS *adverſa*, poſſit inſpicere hujuſmodi EXHIBITA, et ita ſe informare, *quid credat, aut reſpondeat* (r)] ſolet dimittere hujuſmodi EXHIBITA ORIGINALIA *penes* REGISTRUM; donec PROCURATOR *Adverſarii*, vel PARS *principalis*, reſponderit.

Exhibita *Originalia* ipſiſſima *penes Regiſtrum* exhibenda.

XIII. Et, in iſto caſu, *exhibens Præmiſſa* tenetur ſolvere *Regiſtrario*, ſolummodo, pro REGISTRATIONE illius CLAUSULÆ, quam extraxit ex *Indenturis*, ſeu *Libris* exhibitis:

Soluto Feodo *Regiſtrationis*, extrahatur *Clauſula*.

XIV. Nam notandum eſt; Nulla EXHIBITA, de quibus in *Actis* mentio ſit facta, eſſe PARTI *exhibenti* retradenda, *niſi* primò eadem fuerint, *ad perpetuam Rei Memoriam*, REGISTRATA.

Exhibita non *retradenda*, niſi priùs *Regiſtrata*.

XV. Curet igitur PROCURATOR *Præmiſſa exhibens*, ut petat JUDICIS DECRETUM, *de retradendis Exhibitis, cùm fuerint* REGISTRATA:

Fiat *Decretum Judicis* pro *Retraditione*:

XVI. Nam aliàs, ſine JUDICIS DECRETO, *Regiſtrarius* non tenetur, neque debet, eadem retradere; quamvis fuerint REGISTRATA.

Secùs; etiam *Regiſtrata*, non *retradenda*.

OBSERVATIONES.

(p) *Quæ facit pro Intentione Domini ſui.*] Hîc adjicitur in *MS. Antiq.* "Nam aliquando "*Actor*, ad probandum Intereſſe ſuum *in Decimis petitis*, exhibere neceſſariò compellitur "*Literas Patentes Regias*; in quibus multa, "*impertinentia ad Cauſam inſtitutam*, contientur.

(q) *Exhibeo, ut ſuprà.*] §. 11. in ſubſidium Probationis, *&c.*

(r) *Quid credat, aut reſpondeat.*] Vide *Obſ.* ſuprà, ſub *lit.* (b).

TITU-

Exhibita.

TITULUS CV.

Proteſtatio

De PROTESTATIONE *Procuratoris, Adverſæ Partis,* contra EXHIBITA.

Forma *Proteſtationis* Procuratoris *Adverſarii* contra *Exhibita*, tanquàm *privatas Scripturas.*

I. EGO *diſſentio Exhibitioni hujuſmodi prætenſorum Exhibitorum; et proteſtor de nullitate* (a), *et in authentitate eorundem; et allego eadem Exhibita eſſe Scripturas privatas, et inauthenticas; ac tales, quibus nulla Fides eſt abhibenda: Et ideo peto eadem rejici.*

Cave quid dicas, de *Exhibito* ſub *Sigillo Regio.*

II. Sed ſi aliquod INSTRUMENTUM ſit exhibitum ſub SIGILLO REGIO, non eſt tutùm PROCURATORI illud *inficiari*, aut *proteſtari*, quòd ſit PRIVATA SCRIPTURA, *&c.* ut ſuprà (*b*).

Quid ſi faciant *Exhibita* pro *Parte tuâ?*

III. Et *nota*; quòd ſi aut *ex Inſpectione* EXHIBITORUM, tempore EXHIBITIONIS *eorundem*, aut *aliunde*, conſtare poſſit, *eadem in aliquo facere* pro PARTE *adverſâ*, tunc dicat *ejus* PROCURATOR:

Fiat *Acceptatio*, quatenùs *pro Te*,

Aliter, *Proteſtatio*

IV. *Accepto hujuſmodi Exhibita, et Exhibitionem eorundem, quatenus faciunt pro Parte meâ; et quatenus faciunt contra, diſſentio; et proteſtor* [ut ſuprà (*c*), in principio iſtius Tituli]

Acceptatio Exhibitorum, *neceſſaria.*

V. Denique *notandum* eſt; Quòd expedit PROCURATORI *Adverſæ* PARTIS acceptare *Exhibita*, et *Exhibitionem* ADVERSARII; quamvis neſcitur utrum, *in aliquo*, *faciunt pro* PARTE *ſuâ:*

Quamobrem?

VI. Nam ſi, in *aliquo*, *faciunt* pro PARTE *ſuâ*, et ILLE tamen *eadem* non acceptaverit; ſed *eadem fuiſſe talia, quibus nulla Fides fuerit adhibenda* allegaverit; et *fuiſſe vera* inficiatus fuerit; *Exhibens* poteſt *hujuſmodi* EXHIBITA *ſubducere*, quandocunque *ante* ACCEPTATIONEM:

Quia *Exhibens* Inſtrumenta *poteſt ſubducere*;

Sed *acceptata* minimè ſubducuntur:

VII. Quod facere *non* poteſt, ſi *acceptata* fuerint *per* ADVERSARIUM:

Ergo, rectiùs fiat *Acceptatio.*

VIII. Concludo igitur; *prodeſſe poſſe* ACCEPTATIONEM, et *obeſſe non poſſe.*

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Proteſtor de Nullitate*, &c.] Sicut contra *Teſtes*, ſic etiam contra *Inſtrumenta*, Exceptiones proponi poſſunt: Quòd *falſa* ſint, *ſuſpecta fidei*, quòd *raſuris*, et *interlineationibus* ſcateant, *&c.*

(b) (c) *Ut ſuprà*] §. 1.

Exhibita.

TITULUS CVI.

De formâ concipiendi RESPONSA *Procuratoris, Allegationi,* vel *Exhibitis quibuſcunque Adverſarii.* — Reſponſa.

I. RESPONSA *Procuratoris* (*a*) [de quibus, in *ſupradicto Titulo,* facta eſt mentio (*b*)] debent concipi, in *Scriptis* (*c*); idque in *primâ perſonâ*; videlicet: — *Reſponſa* Procuratoris *qualia?*

II. RESPONSA *mei* N. *Procuratoris* M. *facta Poſitionibus Allegationis, et Exhibitis ex parte* O. [*tali die*] et deinde ſic: — Forma *Proœmii* Reſponſorum.

III. AD *dictam Allegationem et Exhibita reſpondeo, et credo,* &c. [prout Veritas ſe habet, et Procurator, in ſuâ Conſcientiâ, verum eſſe credit] — Formula *Reſponſorum* quomodò *pergit?*

IV. Et ſi ALLEGATIO, vel MATERIA cui reſpondere tenetur, ſit *articulata,* tenetur *articulatim* eidem reſpondere. — Reſponſio fit *articulatim:*

V. Si *diverſa* INSTRUMENTA fuerint exhibita, *Procurator* tenetur *ſpecificè* [per Verba *Credo* vel *non credo*] *cuilibet parti* ALLEGATIONIS, et *ſingulis* EXHIBITIS *disjunctim* reſpondere: — Fit *ſingulis* Exhibitis:

VI. Nam *generalis* RESPONSIO *negativa* (quod eſt quotidianum, non inſpectis in quibus reſpondetur) *non eſt* (ex Stylo Curiæ) *admittenda*; quamvis reſpondetur per hæc Verba: *Ad talem Allegationem, et ad Exhibita in eâdem mentionata, reſpondeo, quòd non credo eadem eſſe vera, in aliquo.* — *Reſponſio* negativa *generalis* non valet.

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Reſponſa Procuratoris.*] Confeſſio *veri Procuratoris* nocet *Domino.*

(b) *De quibus, in ſupradicto Titulo, facta eſt Mentio.*] Videlicet; in *Tit.* 104. §. 3, 5, 6, 9, 12.

(c) 1 *Debent concipi in Scriptis.*] Hodie, Procurator rariùs *in Scriptis* reſpondet: Niſi, apud *Acta Curiæ,* idque *generaliter*; utpote, *per Verba* (ſi ſit in Litis Conteſtatione) *negativè*; vel *affirmativè*; vel (quoad Allegationes apud Acta, vel in Scriptis, et Exhibita) *diſſentio*; vel *accepto quatenus facit pro Parte meâ, et quatenus contra Partem meam faciat, diſſentio*; ſeu *credo,* vel *faſſus ſum*; aut *non credo,* vel *inficior.*

2 Superiùs igitur, in hoc Titulo, contenta, potiùs (et juxta Praxin hodiernam) locum habeant *de Reſponſis perſonalibus Partis Principalis*; et quoad iſta (mutatis mutandis) rectè omnino quadrant.

Scrutinium.

TITULUS CVII.

Petitio.

De Modo petendi SCRUTINIUM.

Scrutinium, in Archivis,

I. SI *in aliquo* REGISTRO, seu *Publicis* ARCHIVIS, aliqua *Instrumenta* seu *Scripta* remaneant, *facientia ad Probationem contentorum in Propositis* ex parte ACTORIS, *vel* REI, allegandum et petendum est, ut sequitur (*a*) :

Quomodo *petendum?*

II. *Ego* N. *allego diversa Instrumenta, sive Munimenta* [et, si possit, *ea* specificet] *necessariò facientia ad Probationem contentorum in Propositis, et Exhibitis, ex parte meâ, remanere in Registro, seu Publicis Archivis Reverendi Patris* N. [vel *alterius personæ*, penes quam remanent ; et hìc *nominanda* est *persona* penes quam remanent] *Unde peto Scrutinium decerni* M. N. *et* O. [personis in *Dignitate Ecclesiasticâ* constitutis] *conjunctim, et divisim* (*b*), *ad perscrutanda Archiva, et dicta Munimenta*, talibus *diebus, ac in* tali *loco* [qui Locus solebat esse, ille Locus in quo eadem Munimenta custodiuntur] *et* N. *Partem adversam* [*seu potiùs ejus Procuratorem* (*c*)] *moneri, ad interessendum hujusmodi Scrutinio, necnon Monitionem* (*d*) *decerni contra dictum Reverendum Patrem*, &c. (*e*) *et alios quoscunque* ; *penes quos hujusmodi Munimenta remanent, ad exhibendum eadem, coram dictis Commissariis, diebus et loco prædictis, ad effectum ut scrutari possint.*

Commissio, pro *Scrutinio*, quibus *dirigenda?*

Ubi (loci et temporis) *exequenda?*

Moneatur *Procurator*, ex adverso, *ad interessendum* Expeditioni *Commissionis.*

Petitur *Monitio*, ad exhibendum *Instrumenta*, tempore *Scrutinii* :

III. JUDEX : *decernimus, et monemus, ut petitur.*

Decretum *Judicis.*

IV. In *his* SCRUTINIIS petendis, *et* decernendis (per aliquot annos, nuper retroactos) *Error subrepsit* (saltem meâ Opinione ; quære igitur a Peritis) *in eo quòd* COMMISSIO, *pro* SCRUTINIO *faciendo*, petitur, *et* decernitur, *ad sedendum in aliquo* CONSISTORIO, cum MONITIONE ad *exhibendum eadem Munimenta, coram* COMMISSARIIS, *in eodem* LOCO, et non *in* IPSIS ARCHIVIS (*f*) :

Error *quondam* introductus, de *Scrutinio* fiendo, *in Consistorio* ; deque Instrumentorum *ibidem* Exhibitione :

V. Quod

OBSERVATIONES.

(a) *Allegandum, et petendum est, ut sequitur.*] " Ista tamen, *ante Conclusionem in Causâ*, " allegari, et peti debent. *MS. Antiq.*

(b) *Conjunctim, et divisim.*] Sin in *Supremâ Curiâ Delegatorum Regiorum* Causa pendeat ; dic, *vel aliquibus eorum duobus, vel pluribus.*

(c) *Partem adversam, seu potiùs ejus Procuratorem.*] Etenim *Ille* fecit se *Partem*, pro *eâdem* ; *et post Litis Contestationem* PROCURATOR fit DOMINUS *Litis.*

(d) *Necnon Monitionem.*] De *quâ* Vide *Tit.* 108. *per totum.*

(e) *Reverendum Patrem*, &c.] Vide *Obs.* in *Tit.* 108. sub *lit.* (a) 2.

(f) *Et non in ipsis Archivis.*] Secùs autem *hodie* : Tenore nempe Commissionis, pro Scru-

V. Quod *ab antiquo* [cùm *Exhibita*, et *Munimenta* fideliter cuſtodita fuerint in *Loco Publico*, ad hoc, ſpecialiter conſtituto] *fieri non ſolebat :*

Hoc reprobat *Antiqua Praxis.*

VI. Et, in *eo caſu*, ſi *Originalia Exhibita* (mentionata in Allegatione, ſeu Commiſſione factâ, ſeu conceſſâ, pro hujuſmodi Scrutinio faciendo) *comperta* fuerint, per COMMISSARIOS *Scrutantes*, in REGISTRO, ſive ARCHIVIS hujuſmodi, multò majorem *fidem* faciebant, quàm ſi *abducta* fuiſſent *ex* REGISTRO, et ad *alium quemcunque* LOCUM adducta :

Major *Fides adhibenda* compertis in *Regiſtro*, quàm *alioſum* evectis :

VII. Nam, in *hoc caſu*, quomodo probatur hujuſmodi *Exhibita*, ſeu *Munimenta* allegata, *fuiſſe in Archiva, vel in Regiſtro fideliter cuſtodita* (*g*)?

Ubi non conſtat de *Inſtrumentis in Regiſtro cuſtoditis*,

VIII. Sanè, nullo modo ; niſi tantùm in eo quòd ſolus *Regiſtrarius* [et plerúmque ejus *Clericus*] eadem exhibendo, *Verbo tenus*, ſive ſuo *Juramento*, ita aſſerit.

Niſi ex *relatione* Regiſtrarii.

IX. *Tutiſſimum* igitur eſſe *Litigantibus* credo, de cætero, curare ; ut *omnia* SCRUTINIA *fiant in* IPSIS ARCHIVIS (*h*).

Tutiùs fiat *Scrutinium* in *Regiſtro.*

OBSERVATIONES.

Scrutinio fiendo, *Judex* Poteſtatem Commiſſariis, *hoc modo*, committere ſolet : *Ad* ſcrutandum, inveſtigandum, et inſpiciendum in Recordis, Libris publicis, et *Archivis Regiſtri* [talis Epiſcopi, *vel* Archidiaconi, *ſeu* Dominorum Decani et Capituli] pro Munimentis, Inſtrumentis, Actis, et Recordis ad Probationem Contentorum Allegationis articulatæ (dictæ Commiſſioni annexæ) neceſſariò facientibus, *in dicto Regiſtro, ſeu Archivo publico* [in tali loco ſituato] veraſque Copias dictorum Munimentorum, *&c.* per eos ſcrutatorum, et comperrtorum, extrahi et exſcribi faciendum, ac illas (tic extractas) cum ipſis Originalibus, ſive Regiſtratis conferri, et examinari, videndum. Vide *Formulas.*

(g) *Hujuſmodi exhibita, ſeu Munimenta allegata, fuiſſe in Archiva, vel in Regiſtro fideliter cuſtodita.*] Varia Lectio in *MSS.* talis eſt : " *Hujuſmodi Exhibita fuiſſe Munimenta allegata, vel* " *in Archivis, ſeu Regiſtro allegato, fideliter cuſ-* " *todita.*

(h) *In ipſis Archivis.*] " In quibus Inſtru- " menta cuſtodiuntur. *MS. Antiq.*

Scrutinium.

TITULUS CVIII.

De tenore MONITIONIS *ad exhibendum* ARCHIVA, *ſeu* MUNIMENTA, *coram* Commiſſariis, *ad effectum* ea ſcrutandi.

Monitio.

I. CURABIT *Procurator, petens* SCRUTINIUM, *Monitionem* prædictam *concipi* ; et *ſigillari*, SIGILLO JUDICIS (*a*) ; et *exequi* contra PERSONAS, *penes quas hujuſmodi Munimenta remanent :*

Monitio ad exhibendum *Archiva*, ut ſcrutentur, *qualis?*

II. Et

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Sigillari Sigillo Judicis.*] Ad hujuſmodi Monitionem obtinendam, *ſub Sigillo*, peti ſolet, a *Domino Judicante*, prout, in Calce §. 2. *proximè præcedentis Tituli, notatur :*

2 *Unde* DOMINUS *decernit* ; Ordinarium loci, ejuſque Regiſtrarium, Archivorum Cuſtodem, ſive Actorum

Cùm, et quomodo certificanda?

II. Et tunc, coram COMMISSARIIS [quamprimum, *in Loco assignato*, judicialiter ſedent] *certificanda* eſt hujuſmodi *Monitio*, cum CERTIFICATORIO AUTHENTICO; ut in cæteris Cauſis (*b*).

OBSERVATIONES.

Actorum Scribam, ſeu Scribas, in ſpecie, necnon omnes et ſingulos alios [penes quos aliqua Acta, Inactitata, Munimenta, Inſtrumenta, et Recorda, Allegationem articulatam (Commiſſioni pro Scrutinio annexam) qualitercunque concernentia, remanent, ſive exiſtunt] in genere monendos fore, quatenus ipſi, *coram Commiſſariis* in dictâ Commiſſione nominatis *conjunctim et diviſim* [vel, cùm Cauſa vertitur in *Curiâ Delegatorum*, hæc ſunt verba; *ſeu coram aliquibus eorum duobus vel pluribus*] tempore et loco Expeditionis dictæ Commiſſionis, omnia et ſingula Acta, *&c.* prædicta, hujuſmodi Negotium qualitercunque concernentia, ſeu tangentia, et penes eos remanentia, in eorum formis originalibus, ſive regiſtratis, plenè, planè, integrè, et fideliter producant, oſtendant, et exhibeant; ſeu produci, oſtendi, et exhiberi faciant; ad effectum ut ſcrutari, utque Copiæ veræ eorundem fieri, et extrahi, et unà cum ipſis Originalibus, ſive Regiſtratis, fideliter conferri poſſint: Sub pœnâ Juris, et Contemptûs. Vide *Formulas*.

(b) *Cum Certificatorio Authentico, ut in cæteris Cauſis.*] De hujuſmodi certificandi modo, Vide *Tit.* 26. et *Obs. ibid.*

Scrutinium.

TITULUS CIX.

De Formâ procedendi *in* SCRUTINIO.

Proceſſus.

Quomodo proceditur in *Scrutinio?*

I. CÙM COMMISSARII *et Notarius* præſentes ſint, die et loco, pro SCRUTINIO faciendo aſſignatis, dicet PROCURATOR [vel ejus SUBSTITUTUS exhibens primò eandem SUBSTITUTIONEM]

Subſtitutio *exhibenda.*

Forma *Præſentationis* Commiſſionis.

II. *Ego, ex parte* VENERABILIS *et* EGREGII VIRI DOMINI OFFICIALIS PRINCIPALIS ALMÆ CURIÆ CANTUARIENSIS *de* ARCUBUS [vel *alterius* JUDICIS qui conceſſit *Scrutinium*] (ut in Titulo (*a*), *De formâ præſentandi Commiſſionem pro Teſtibus examinandis*, &c.) *præſento Vobis has Literas Commiſſionales, de Scrutinio faciendo, et peto quatenus dignemini acceptare in Vos, Onus Executionis hujuſmodi Commiſſionis, et decernere procedendum fore juxta tenorem ejuſdem.*

Commiſſio *perlegenda.*

III. Tunc COMMISSARII facient Commiſſionem *publicè* legi (*b*), et (eâ lectâ) dicent:

Modus *Acceptationis* Executionis Commiſſionis.

IV. *Nos, ob* REVERENTIAM (*c*) [vel HONOREM, ſi ARCHIEPISCOPUS ſit committens] *acceptamus, in Nos, Onus Executionis*

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 88. § 4.
(b) *Publicè legi.*] Vide *Tit.* 88. § 5.
(c) *Nos, ob Reverentiam*, &c.] Vide *Tit.* 88. § 6.

cutionis hujuſmodi Commiſſionis; et decernimus procedendum fore, juxta vim, formam, tenorem, et effectum ejuſdem; et hunc Notarium Publicum, hìc præſentem, in Actorum noſtrorum Scribam, in hâc parte, aſſumimus.

Aſſumptio *Notarii*, in Actorum Scribam.

V. Et tunc facienda eſt *publica* PRÆCONIZATIO, pro PROCURATORE *Partis adverſæ*; et in omnibus eſt procedendum, quoad ejus CONTUMACIAM ſi *non comparuerit* [ut in Titulo (*d*), *De modo procedendi, poſt Acceptationem Oneris Executionis Commiſſionis, pro Teſtium Examinatione, ſi neque Pars adverſa, nec ejus Procurator, nec Subſtitutus a dicto Procuratore comparuerit.*]

Fit *Præconizatio* Procuratoris, ex adverſo.

Proceditur *in pœnam* non comparentis.

VI. Si PARS *adverſa*, vel ejus PROCURATOR, *comparuerit*, tunc, *in caſu quo* SCRUTINIUM non eſt faciendum *in* IPSIS ARCHIVIS, dicet PARS *petens* SCRUTINIUM:

Quid ſi compareat, *Scrutinio* non facto *in ipſis Archivis?*

VII. *Exhibeo Mandatum originale, cum Certificatorio* [*in Dorſo*] *et accuſo Contumaciam* M. N. *et* O. *monitorum, juxta tenorem dicti Mandati* (*e*), *ad exhibendum, iſtis die et loco, Munimenta in Literis veſtris Commiſſionalibus mentionata.*

Forma *relationis* Monitionis *contra* Regiſtrarium, *ad exhibendum* Munimenta.

VIII. Et tunc REGISTRARIUS, ſeu CUSTOS *hujuſmodi Munimentorum*, dicet: *Ex parte* N. [hoc eſt, JUDICIS cujus ſunt Munimenta] *et mei Regiſtrarii, ſive Regiſtri Cuſtodis, ſatisfaciendo hujuſmodi Monitioni, exhibeo* [tale] *Scriptum*, ſive [tale] *Inſtrumentum*, aut [talem] *Librum*, &c.

Modus *exhibendi* Inſtrumenta, *per Regiſtrarium*.

IX. Et tum PARS *petens* SCRUTINIUM dicet: *Et ego eadem Munimenta exhibeo, quatenus faciunt pro parte meâ; et peto eadem diligenter legi, perſcrutari, et inſpici; ac Copias veras eorundem* tranſcribi; *et Tranſcriptas fideliter* collationari (*f*) *cum ipſis Originalibus; ac, factâ Collatione, tranſmitti* [denuo] *Commiſſionem Domino concedenti, die et loco atque juxta tenorem Commiſſionis prædictæ.*

Modus itidem *Exhibitionis* Munimentorum, *per Procuratorem*, et ejus Petitio.

X. Quæ omnia COMMISSARII facient *et* decernent, *in præſentiâ* PARTIS *adverſæ* (*g*) et NOTARII PUBLICI adhibiti et aſſumpti; *et* certificabunt eadem [prout *Commiſſio, pro Teſtibus*, eſt certificanda (*h*).]

Forma Proceſſus *Commiſſariorum*.

XI. Sed

OBSERVATIONES.

(d) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 89. §. 7, 8, 9, 16, 17, 18, 19, 20.

(e) *Juxta tenorem dicti Mandati.*] De *quo*, Vide *Obs.* in *Tit.* 108, ſub *lit.* (a).

(f) *Collationari.*] Verbum fabricatum, pro *conferri*.

(g) *In præſentiâ Partis adverſæ.*] Aliàs, *in præſentiâ Procuratoris Partis adverſæ*.

(h) *Prout Commiſſio, pro Teſtibus, eſt certificanda.*] De Certificatorio ſuper Executione, Commiſſionis, pro Teſtium Examinatione (in quantum attinet ad certificandum Commiſſionem, pro Scrutinio) Vide *Tit.* 92. §. 1, 2, 3, 6.

Proceditur in omnibus, in *pœnam Contumaciæ* non comparentis.

XI. Sed nota (*ut ſuprà*) (*i*) quod ſi PARS *adverſa* nec per SE, nec per PROCURATOREM, *comparuerit*; tunc omnia facienda, exhibenda, et decernenda ſunt, in *pœnam* CONTUMACIÆ *Partis* præconizatæ (*l*), accuſatæ, et pro Contumace primò pronunciatæ [ut in Titulo (*m*), *De modo procedendi, poſt Acceptationem Oneris Executionis Commiſſionis, pro Teſtium Examinatione*, &c.]

Scrutinio facto *in ipſis Archivis*, quomodò *proceditur?*

XII. Et *ſi* prædictum SCRUTINIUM faciendum fuerit in IPSIS ARCHIVIS, tunc dicti COMMISSARII [*in præſentiâ* PARTIS *adverſæ*, ſi præſens fuerit, vel in *pœnam* CONTUMACIÆ (*ut ſuprà* (*n*)) ſi ſe contumaciter abſentaverit] REGISTRUM *prædictum*, pro *dictis Munimentis* in Commiſſione mentionatis, *in præſentiâ dicti* NOTARII *aſſumpti*, ſcrutari facient, *et* procedere, *et* certificare tenentur, *ut ſuprà* (*o*):

Commiſſarii *ſcrutantur Regiſtrum.*

Quid agendum *ulteriùs?*

Regiſtri Cuſtos Munimenta *Commiſſariis ſpectanda prabet.*

XIII. Sed, in *his* caſibus, REGISTRARIUS, ſeu CUSTOS *dictorum Munimentorum* (pro meliori *Expeditione* hujuſmodi *Scrutinii*) ſolet oſtendere COMMISSARIIS *dicta Munimenta*, vel *Locum* in *quo* reponi, et cuſtodiri, ſolent (*p*).

Quid ſi *monitus*, Munimenta, *coram Commiſſariis, exhibere non curat?*

XIV. Sed hìc *quæri* poſſit; *qualiter et quomodo* procedendum eſt, ſi EPISCOPUS *vel* REGISTRARIUS, ut ſuprà, moniti (*q*) *ad exhibendum dicta Munimenta, coram dictis* COMMISSARIIS, minimè tamen *comparuerint*, nec *Monitioni hujuſmodi ſatisfecerint?* videlicet:

Quæritur, an poſſint *Commiſſarii* Contumacem *excommunicare?*

XV. Utrum poſſint *per dictos* COMMISSARIOS (propter eorum CONTUMACIAS) *excommunicari*, vel aliàs [*facto* CERTIFICATORIO AUTHENTICO (*r*), *per hujuſmodi* COMMISSARIOS JUDICI *concedenti dictam Commiſſionem*, de *omnibus*, *per* EOS *geſtis*] eidem JUDICI *ſignificari*; ut idem JUDEX procedere poſſit *contra hujuſmodi* CONTUMACES in Cauſâ Contemptûs, et eos, *per Cenſuras Eccleſiaſticas, punire?*

Vel deferre *Judici* Commiſſionem concedenti, ut *ab eo* puniatur pro *Contemptu?*

Adhuc, *eâ de re*, ſub Judice Lis eſt.

XVI. De *hâc Quæſtione*, ad triginta annos elapſos (*ſ*), maximè controverſum *et* diſputatum fuit, inter peritiſſimos ADVOCATOS; ſed, de *eâ Quæſtione*, non memini fuiſſe *interlocutum* (*t*).

XVII. Periti

OBSERVATIONES.

(i) *Nota; ut ſuprà.*] §. 5.

(l) *Partis præconizata*, &c.] Aliàs; *Procuratoris præconizati*, &c.

(m) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 89. §. 7, 8, 9, 16, 17, 18, 19, 20.

(n) *Vel in pœnam Contumaciæ, ut ſuprà*] §. 5, 11.

(o) *Certificare tenentur, ut ſuprà.*] §. 10.

(p) *Vel locum in quo reponi, et cuſtodiri, ſolent.*] Hìc pergit *MS. Antiq.* " Ne Commiſſarii hujuſmodi in *Regiſtro integro* Scrutinium facerent, pro *Munimentis*, vigore Commiſſionis, *ſcrutandis.*

(q) *Ut ſuprà moniti.*] §. 7.

(r) *Facto Certificatorio Authentico.*] Vide *Tit.* 92. §. 1.

(ſ) *Ad triginta annos elapſos.*] " Ad triginta *quinque* annos elapſos. *MS. Antiq.*

(t) (u) 1 *Non memini fuiſſe interlocutum.*] Quoad *hoc*, et etiam *loco Verborum* in ſequenti §. [17.] *Varia Lectio* talis eſt, in *MS. Antiq.* " Sed *quomodo*, de hac Quæſtione, interlocutum

XVII. Periti tamen et exercitati PROCURATORES hanc tenebant ſententiam (videlicet) *dictos* COMMISSARIOS *non potuiſſe excommunicare* EPISCOPUM, *vel* REGISTRARIUM, *quamvis* (ut ſuprà) monitos *ad exhibendum dicta Munimenta* (u):

Tenent Practicantes, *excommunicare* non poſſunt Commiſſarii:

XVIII. Quia, in *Commiſſione* [*de* SCRUTINIO *faciendo*] *non data fuit* (x), *ſeu ſaltem non ſolet dari* POTESTAS, *nec Verba æquipollentia* (y), *dictis* COMMISSARIIS, *excommunicandi non Exhibentes dicta Munimenta.*

Ratio; *Defectus in vi Verborum Commiſſionis:*

XIX. Ad evitandum igitur *hanc Quæſtionem* (z); de cætero, curet PROCURATOR *petens* SCRUTINIUM, ut in eâdem *Commiſſione* POTESTAS EXCOMMUNICANDI monitos *ad exhibendum Munimenta, et* non *Exhibentes*, COMMISSARIIS concedatur:

Fiat ergo *Clauſula*, ad hoc *ſatis* apta;

XX. Quæ CLAUSULA, ſeu POTESTAS, in omni hujuſmodi *Commiſſione*, non inſeri aut inſcribi, per hos plurimos annos, ſolebat.

In Formulis *olim* deſiderata.

OBSERVATIONES.

" tum fuit, non recordatus ſum:

2 " Hoc tamen ſcio, Judicem peritos et " magìs exercitatos Procuratores interrogâſſe; " *quomodo, retroactis temporibus, practicatum* " *fuit?* Qui reſponderunt; *hanc Quæſtionem* " *nunquam, eorum temporibus, fuiſſe controverſam*; tamen retulerunt, *quòd eorum Opinione* " *(ſalvo Judicio peritorum Advocatorum) prædicti Commiſſarii non potuerant excommunicare Epiſcopum et Regiſtrarium, quamvis (ut* " *ſuprà) moniti, ad exhibendum dicta Munimenta, non comparuerint.*

(x) *Quia in Commiſſione, de Scrutinio faciendo, non data fuit*, &c.] Hujus Sectionis [18.] hæc Verba ſunt, in *MS. Antiq.* " Quia in " Commiſſione, de Scrutinio faciendo, Judex " concedens Commiſſionem non ſolet dare Po" teſtatem, dictis Commiſſariis, excommuni" candi non exhibentes dicta Munimenta.

(y) *Nec Verba æquipollentia.*] In tenore Commiſſionum hujuſmodi, pro Scrutinio (juxta Stylum, in Formulis, hodiernum) *hæc reperiuntur Verba:* VOBIS, de quorum fidelitate et induſtriâ plurimum, in hâc parte, confidimus, *&c.* Vices *et* Authoritatem noſtras committimus, per præſentes, cum *cujuſlibet legitimæ Coertionis* Poteſtate.

(z) 1 *Ad evitandum igitur hanc Quæſtionem*, &c.] Varia Lectio (loco hujus, et ſequentis Sectionis) in quodam, penes me, *MS. Antiq.* talis eſt;

2 " Ad evitandum igitur hanc *Quæſtionem*, " de cæterò, curet *Procurator* petens *Scrutinium* " ut *Monitio*, ad exhibenda Munimenta (ut ſuprà) " decernatur contra Epiſcopum, *ad exhibendum* " *Munimenta, coram Commiſſariis, diebus et* " *loco in Commiſſione mentionatis; alioquin quòd* " *Idem Epiſcopus compareat, coram Judice con*" *cedente Commiſſionem, aliquo die competente* " (poſt lapſum dierum aſſignatorum ad facien" dum Scrutinium) *ad dicendum cauſam, qua*" *re propter ejus Contumaciam (caſu, quo non* " *exhibuerit Munimenta, coram Commiſſariis)* " *excommunicari non deberet.*

3 " Et tunc, relato Proceſſu, ſuper dicto " Scrutinio, cum Monitione prædictâ, et Cer" tificatorio Authentico, ſuper Executione e" juſdem, excommunicandus eſt Epiſcopus; " niſi Contumaciam hujuſmodi legitimè pur" gaverit.

4 De hujuſmodi *Monitionis* autem *Formulâ moderna*; Vide *Tit.* 108. ſub *lit.* (a).

TITU-

Juramentum Calumniæ.

TITULUS CX.

Quæ continentur in [generali] JURAMENTO CALUMNIÆ (*a*) [deque ejuſdem ſpeciali JURAMENTO, ſcilicet, MALITIÆ *non committendæ.*]

Quænam ſunt *Capitula* Juramenti *Calumniæ?*

I. QUÒD credit ſe bonam Cauſam fovere:
QUÒD interrogatus non negabit, quod verum eſſe crediderit:
QUÒD non utetur, ſcienter, falſâ Probatione:
QUÒD Dilationem non petet, in fraudem, ad protrahendam Litem:
QUÒD nihil dedit, aut promiſit, nihilque dabit, aut promittet, pro Victoriâ obtinendâ; niſi iis perſonis, quibus Leges et Canones dare permittunt.

Juxta Verſus:

Illud juretur, quòd lis tibi juſta videtur;
Et, ſi quæretur, verum non inficietur;
Nil promittetur; nec falſa probatio detur;
Ut lis tardetur, dilatio nulla petetur.

II. Quæ

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Juramento Calumniæ*] JURAMENTORUM genera ſunt *quatuor*; quorum uſus frequens fuit, in *Curiis Eccleſiaſticis*: ſcilicet;

[1] JURAMENTUM *Veritatis.*
[2] JURAMENTUM *Litis deciſorium.*
[3] JURAMENTUM { *Calumniæ,* et *Malitiæ.*
[4] JURAMENTUM *Suppletorium.*

2 JURAMENTUM *Veritatis* eſt, quod ſubeunt *Partes*, litigantes in Judicio; *de verè reſpondendo Poſitionibus, ſecundùm ea quæ ſciunt, vel credunt* [de quo, *ſuprà* dicitur in *Tit.* 65. §. 3.] Et id etiam, quod *Teſtes* ſubeunt, *de verè deponendo, ſecundùm ea quæ ſciunt* [de quo, Vide *Tit.* 80. §. 7.]

3 JURAMENTUM *Litis deciſorium* eſt, quod *unus* Litigatorum *alteri* defert; ut, *eo*, LIS *terminetur*:

4 De *Juramento* verò hujuſmodi, Nobiſcum (hiſce temporibus) uſurpato, haud unquam audimus: Fit autem Mentio, talis qualis, et quæritur de hoc Juramento, Litis deciſorio, in *Tit.* 234. §. 6, 7, 8, 9: ſed obſoletum eſt.

5 De JURAMENTO *Calumniæ* et *Malitiæ*, ſuprà dictum eſt, in *præſenti Titulo*, necnon in *Tit.* 99. §. 7, 8, 9, 11, 12, 13, 16. Vide *Conſt. Othonis*, c. *Jusjurandum Calumniæ*.

6 De JURAMENTO *Suppletorio* tractatur, in proximo *ſequenti Titulo*.

7 Sunt et *alia quædam Juramenta*, in quâlibet parte Judicii (ut fit) occurrentia: Qualia ſunt; *Juramentum* Procuratoris; *De non percontando Depoſitiones*: *Juramentum* Procuratoris; *De neceſſariâ Expenſarum Erogatione*: *Juramentum* Partis (ad Beneficium Abſolutionis obtinendum) *De parendo Juri, et ſtando Mandatis Eccleſiæ*: *Juramentum* Partis; *ſuper Admiſſione in formâ Pauperis*: *Juramentum* Partis; *De Materiâ ad Notitiam noviter perventa*: *Juramentum* Partis; *Se credere poſſe probare*: *Juramentum* Creditoris; *De Debito*: *Juramentum Executoris*, et *Adminiſtratoris*; vel *Computantium*; *Œconomorum Eccleſiæ*; *Quæſtorum*; *Curati*; *Prædicatoris*; *Ludimagiſtri*; *Artem Medicinæ*; et *Artem Chirurgicam practicantis*; *Obſtetricum*, &c.

II. Quæ omnia, de GENERALI tantùm *Calumniæ* JURAMENTO, intelligenda ſunt. [Scilicet, Juramenti *generalis*]

III. Quod JURAMENTUM *hujuſmodi* non niſi *ſemel, in Cauſâ,* præſtari debet; atque etiam, plerúmque *ſtatim poſt* LITEM *conteſtatam* fieri ſolet: Juramentum hoc *generale* quando præſtandum?

IV. Si tamen *tunc* omittatur, poteſt *poſtea*, in quâcunque parte Judicii, *exigi.* Dic; *ſemel* in Lite.

V. Eſt autem aliud JURAMENTUM *Calumniæ* SPECIALE, alio nomine, MALITIÆ *non committendæ*, dictum. Juramentum Calumniæ *ſpeciale*, Quid?

VI. Quod JURAMENTUM, MALITIÆ *non committendæ*, quoties JUDICI æquum viſum fuerit [*Litigatoribus etiam invitis*] miniſtrari poſſit, idque LITE *conteſtatâ*, vel non *conteſtatâ*; vel JURAMENTO *Calumniæ* GENERALI *præſtito*, vel *non præſtito*. [Scilicet, *Malitiæ non committendæ*] *Quoties* hoc miniſtrabitur?

TITULUS CXI. *Juramentum Suppletorium.*

De JURAMENTO *Partis* principalis SUPPLETORIO.

I. SI ACTOR *non plenè*, ſed *plus quàm ſemiplenè*, aut *ad minùs ſemiplenè*, probaverit INTENTIONEM *ſuam*, comparere poteſt, *coram* JUDICE, ſub formâ *ſequenti*, et *ſequens* præſtare JURAMENTUM *(a)* [Nam Procurator non poteſt hoc Juramentum ſubire; quia non habet, in Procuratorio generali Mandatum ſpeciale ad id præſtandum] Juramentum *Suppletorium* [ubi *ſemiplena Probatio* fit] *a quo* præſtandum?

II. *Ego* N. *(citra revocationem Procuratoris mei) allego me probâſſe Intentionem meam, in* LIBELLO, &c. [vel, *in tali* ALLEGATIONE] *plus quàm ſemiplenè, ſaltem ſemiplenè ad minùs (referendo me ad Acta Curiæ, et ad Jura) et ideo peto* JURAMENTUM SUPPLETORIUM *mihi deferri, ac peto Jus et Juſtitiam.* Quomodo *peti* poteſt, et debet?

III. Tunc PROCURATOR *Partis adverſæ* dicet: *Inficior allegata hujuſmodi eſſe vera, et proteſtor de Nullitate eorundem, et allego hujuſmodi* JURAMENTUM *non eſſe deferendum; referendo me ad Jura.* *Proteſtatio* (tunc temporis) *Procuratoris Adverſi.*

IV. Tunc JUDEX aſſignabit; *Ad audiendum Voluntatem ſuper hujuſmodi petitione, et ad informandum (b):* *Judex* hincinde *informatus eſt:*

V. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Sequens præſtare Juramentum.*] In §. 7. *hujus Tit.*

(b) *Et ad informandum.*] Scilicet; tam in *Facto*, quàm in *Jure:*

Ubi quid *semiplenè probatur*, admittitur *Suppletorium*, in casibus *de Jure permissis*;

V. Et si EI constare possit, *quòd vera sint*, quæ *petens* JURAMENTUM allegat [id est, INTENTIONEM *esse plus quàm semiplenè, aut ad minùs semiplenè, probatam*] tenetur deferre hujusmodi JURAMENTUM SUPPLETORIUM, in casibus in quibus *Jura* admittunt.

Quære, de *his*, inter Advocatos.

VI. Consule igitur *Peritos*; in quibus casibus *hoc* JURAMENTUM *est deferendum?*

Suppletorium præstatur de *Veritate*, ex *certâ Scientiâ*;

VII. Et PARS *præstans* hujusmodi JURAMENTUM, jurabit: *Quòd, de ejus* certâ Scientiâ, *vera sunt, super quibus petit* JURAMENTUM *sibi deferri.*

Peti debet *ante* Conclusionem:

VIII. Sed *duo* hìc notanda sunt: *Primùm*; quòd hoc JURAMENTUM debet peti, *ante* CONCLUSIONEM *in Causâ*; et si, *tunc*, non deferatur, debet *iterum* peti, *post* CONCLUSIONEM *in Causâ*:

Sin *ita* sit; *Judex* ministret *ante*, vel *post*.

IX. Nam, *in isto casu*, JUDEX potest hoc JURAMENTUM deferre, *ante*, vel *post*, CONCLUSIONEM: *Secùs*, non (*c*).

Quo casu *Juramentum Suppletorium* non omnino *deferendum est?*

X. *Secundò*; si PARS *adversa* [contra quam petitur JURAMENTUM] allegaverit, et probaverit, PARTEM [petentem JURAMENTUM SUPPLETORIUM] *esse infamem, criminosam, aut nullius reputationis, vel æstimationis*; tunc *hujusmodi* JURAMENTUM non *est deferendum*, in aliquo casu (*d*).

OBSERVATIONES.

(c) *Secùs non.*] " Id est; nisi fuerit petitum, " *ante* Conclusionem. *MS.*

(d) *In aliquo casu.*] Hìc sequitur, in *MS. Antiq.* " Et nota; quòd si hoc *Juramentum* " non fuerit petitum, *ante Conclusionem in Causâ*; nec peti, nec deferri potest, *post Conclusionem in Causâ*; etiam in casu, in quo hoc " *Juramentum* sit petendum.

TITU-

Retardatus Proceſſus.

TITULUS CXII.

De EXPENSIS retardati Proceſsûs [*quando, ſcilicet, et quomodo,* tales Expenſæ *petendæ ſunt*, et *decernendæ.*]

I. SI ACTOR, vel REUS, propoſuerit aliquam MATERIAM *defenſivam*, ALLEGATIONEM, EXCEPTIONES, et *ſimilia*, et (eis admiſſis) habuerit Terminum *ad probandum*, per quod PROCESSUS *ſit* RETARDATUS [quia, pendente *hâc* DILATIONE, *Pars adverſa* nihil potuit petere, ut fieret CONCLUSIO *in Cauſâ*] ſi PROPONENS hujuſmodi MATERIAM *defenſivam* defecerit in PROBATIONE, *lapſo die Probatorio*, dicet PARS *adverſa*: *Retardatio Proceſsûs* quomodo fit?

II. *Allego* (*a*) N. *defeciſſe in Probatione Allegationis, per eum datæ* [tali die] *et quòd Proceſſus eſt retardatus; referendo me ad Acta Curiæ; et ideo peto Partem prædictam condemnari in Expenſis retardati Proceſsûs; ac Jus, et Juſtitiam, fieri et miniſtrari.* *Allegatio* Procuratoris Adverſi, *de Proceſſu retardato*: Petitur *Condemnatio* in *Expenſis*:

III. Si hoc conſtiterit JUDICI, debet condemnare, *ut petitur*; ac (porrectâ Schedulâ Expenſarum) EXPENSAS *taxare* (*b*), *et* decernere MONITIONEM, *ad ſolvendum* [ut infrà (*c*), *quoad Expenſas Litis*, &c.] præſtito JURAMENTO [ut infrà (*d*)] videlicet; *Quòd neceſſariò, hâc occaſione, tantas expoſuit Expenſas.* Fit *Condemnatio*; Taxantur *Expenſæ*; Decernitur *Monitio*, Factâ priùs *fide*, de neceſſariâ *Expenſarum* Erogatione.

IV. Si

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Si Proponens hujuſmodi Materiam defenſivam defecerit in Probatione, lapſo Die Probatorio, dicet Pars adverſa; allego.*] Lege, ex *MS. Antiq.* cum Additione ſequente.

2 " *Si Proponens hujuſmodi Materiam de-*
" *fenſivam defecerit in Probatione*; et *lapſo Die*
" *Probatorio* Adverſa Pars petierit *ad audien-*
" *dum Sententiam* [*ex primâ Aſſignatione*] in
" *Summariis*, et *ad proponendum omnia*, in *Ple-*
" *nariis* (ut fieret *Concluſio* in Cauſâ) et Pars
" illa, quæ aliàs dictam Materiam dederit [in
" dicto die aſſignato *ad audiendum Sententi-*
" *am, ex primâ*, vel *ad concludendum*, vel *lap-*
" *ſo Termino Probatorio prædicto*, et priuſquam
" Adverſarius ſuus petierit *ad audiendum Sen-*
" *tentiam, ex primâ*, vel *ad concludendum*] pro-
" poſuerit aliam quamcunque Materiam (quia
" nemo prohibetur uti pluribus Defenſionibus,
" etiam contrariis) et petierit *Terminum novum*
" *ſibi aſſignari, ad eandem probandam*, dicat
" Procurator Partis adverſæ, contra quam hu-
" juſmodi Materia data fuerit:

3 " *Allego* N. (Partem hanc ſecundam Ma-
" teriam proponentem) *aliàs quandam propoſu-*
" *iſſe Materiam, obtinuiſſe Terminum Probatori-*
" *um ſibi, ad eandem probandum, et defeciſſe in*
" *probatione ejuſdem (referendo me ad Proceſ-*
" *ſum, et Acta Curiæ, in hâc Cauſâ, expedita)*
" *Et quòd, ratione Dilationis hujuſmodi, Proceſ-*
" *ſus eſt retardatus, in præjudicium Domini*
" *mei: Unde peto* N. *condemnari in Expenſis*
" *retardati Proceſsûs, ac Jus, et Juſtitiam mihi,*
" *et Parti meæ, fieri et miniſtrari, cum effectu.*

4 " Si præmiſſa conſtiterint JUDICI, ſolet
" condemnare, *ut petitur.*

(b) *Expenſas taxare.*] Et aliquando (ex cauſis) reſervare Taxationem, in finem Litis.

(c) (d) *Ut infrà.*] De Expenſarum *Schedulâ, Taxatione, Monitione, ac Juramento* deſuper præſtando; Vide *Tit.* 331. §. 3, 4, 5, 6, 7, 8. et *Obs. ibid.*

Expenſarum hujuſmodi *Petitio* ſit perquàm *neceſſaria*,

Ad *Lites* amputandas.

IV. Si hæc Petitio [*de* EXPENSIS *retardati Proceſsûs*] in ſingulis Cauſis, petita eſſet, LITES *amputarentur*: Nam LITIGATORES non darent, *toties*, frivolas, *et* dilatorias ALLEGATIONES, ad LITES *protrahendas* (*e*).

OBSERVATIONES.

(e) *Ad Lites protrahendas.*] Sic pergit *MS.* " Eſt et alius Modus refrænandi has ſecundas, et " aliquando etiam tertias, et quartas, Propoſitiones Materiarum, ſive Allegationum: De " quo, in Titulo ſequenti [*De Aſſignatione Termini ad proponendum omnia, qua conſiſtunt in Facto, ad evitandas Dilationes*] tractatur.

TITU-

Concluſionis Præparatoriæ.

TITULUS CXIII.

De Aſſignatione Termini, ad proponendum omnia, quæ conſiſtunt in facto, *ad evitandas* DILATIONES.

I. SI REUS quærit SUBTERFUGIA, et DILATIONES (quòd, in veritate, Reo eſt quotidianum) et non vult proponere *omnes* MATERIAS DEFENSIVAS *ſimul*; ſed nunc *unam*, nunc *aliam* [videlicet; *nunc* EXCEPTIONES, *nunc* MATERIAM DEFENSIONIS] cautus ACTORIS *Procurator* has DILATIONES evitabit, et amputabit, *iſto modo:*

Quid agendum eſt, *ad amputandas Dilationes* Litem protrahentium, *dando ſeparatim Allegationes*, nunc *unam*, mox *aliam*?

II. Quamprimum REUS dederit *unam* MATERIAM, ac *Terminus probatorius* fuerit *lapſus*, ac poſtea [aut *pendente Termino probatorio* hujuſmodi, vel *eo lapſo*] dederit *aliam* MATERIAM; *Procurator* ACTORIS dicet:

Reſponde; *Reo* proponente *ſecundam* Defenſionis *Allegationem*, –

III. DOMINE JUDEX; *allego* N. *Reum, aliàs propoſuiſſe Materiam quandam, et Probatorium Terminum, ei (ad eandem probandum) aſſignatum, eſſe lapſum; et quòd jam dat alteram, ad hanc Litem protrahendam: Quare, ad Lites hujuſmodi amputandas, peto Terminum competentem dicto Reo aſſignari, ad proponendum omnia quæ conſiſtunt in facto* [tali] *Die* [videlicet; ad binos, vel trinos Dies Juridicos proximè ſequentes, juxta qualitatem, et gravitatem Cauſæ] JUDEX verò *ita* ſolet aſſignare:

Petatur *Reum* arctandum fore decerni, *ad proponendum omnia*, infra *Terminum*, competenter *aſſignandum:*

Unde *Judex*, ad hoc, *aſſignabit* Diem;

IV. Et ſi in *eodem Die*, vel *antea*, REUS non propoſuerit *omnes* ſuas DEFENSIONES, non poterit *poſtea* quicquid allegare, aut proponere, et deſuper petere *Terminum Probatorium*, ſaltem quoad TESTES, ſibi aſſignari:

Quo *adveniente* Die, *nihilque* propoſito,

Ne *quid ulteriùs* proponat *Reus:*

V. *Niſi* alia emergens cauſa [inter *Diem* in *quo* facta fuit hujuſmodi Aſſignatio, *ad proponendum omnia*, et *Diem* in vel ad *quem* ita fuit aſſignatum] interceſſerit:

Niſi, *propter* quid *interim* emergens;

VI. Hoc eſt; *niſi* ACTOR aliquam ALLEGATIONEM *Defenſionis*, vel MATERIAM *exceptivam*, contra TESTES *Adverſarii*, dederit; *vel quia* [pendente Termino hujuſmodi, *ad proponendum*, aſſignato] CAUSA (*mutuo* Partium *conſenſu*) ſteterit in COMPROMISSO; vel *alia* DEFENSIO *neceſſaria* pervenerit ad PARTIS *notitiam* [poſt *lapſum Diem*, datum *ad proponendum omnia*]

Utpote; propter *Allegationem*, ex alterâ Parte, *datam*;

Vel, ratione *Tractatûs Pacis*;

Vel, ob quid *ad Notitiam noviter perventum*;

VII. Nam

Tum datur *ulteriora* proponere.

VII. Nam *tunc* [in *his*, ſimilibuſque *caſibus*] licitum eſt REO replicare, et *contrariam* MATERIAM (*a*) proponere; non obſtante dictâ Aſſignatione, *ad proponendum omnia.*

Quæ dicuntur de *Reo*, locum etiam habent de *Actore* in ſimili caſu.

VIII. *Simili* etiam modo, ſi ACTOR unam propoſuerit (*b*) MATERIAM, et *lapſo Termino dato*, ad *probandum*, aliam dederit, REUS poteſt *ſimiliter* petere, ut ACTORI aſſignetur Terminus, *ad probandum omnia* (*c*) *quæ conſiſtunt in facto :*

Annuit Judex.

IX. Et JUDEX debet *ita* aſſignare.

Terminus, *ad proponendum omnia*, non obſtat *ulterioribus poſtmodum Probationibus*, in *Matrimoniali* :

Ratio; *Cauſa* eſt *favorabilis*, et *Privilegiata.*

X. Sed generaliter in *Cauſâ Matrimoniali* (*d*), quæ eſt *Cauſa favorabilis*, et *privilegiata*, dicta Aſſignatio, *ad probandum omnia* (*e*), non obſtat, quin proponi poſſint DEFENSIONES, et TESTES produci [ut notatur in Titulo (*f*) *De Productione Teſtium, in Cauſâ Matrimoniali poſt publicatas Atteſtationes, et de ſpeciali Prærogativâ, ſive Privilegio Cauſæ Matrimonialis.*]

OBSERVATIONES.

(a) *Contrariam Materiam.*] Aliàs legitur, in *MSS.* " Quamcunque Materiam.

(b) *Propoſuerit.*] In nonnullis *MSS.* legitur, *probaverit.*

(c) (e) 1 *Ad probandum omnia.*] Legitur, *Ad proponendum omnia*, in omnibus *MSS.*

2 Habemus autem (ſiquando multiplicantur Allegationes) terminum, *juxta Praxin hodiernam*, ad amputandas Dilationes, aſſignatum (huic, *ad probandum omnia*, conſimilem) videlicet; *ad probandum, et probata habendum* [infra talem diem.]

(d) *Sed generaliter in Cauſâ Matrimoniali*, &c.] Varia Lectio talis eſt, in *MSS.* " Limita tamen, et excipe *Cauſam Matrimonialem*, quæ eſt Cauſa, ita *favorabilis*, et *privilegiata*, quòd dicta Aſſignatio, *ad proponendum omnia*, non obſtat, quin, &c. [*ut ſuprà.*]

(f) *Ut notatur in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 205.

Concluſionis Præparatoria.

TITULUS CXIV.

De Aſſignatione Termini ad audiendum Sententiam, ex primâ Aſſignatione, *in* CAUSIS SUMMARIIS, *et* ad proponendum omnia, *in* PLENARIIS (*a*), *quæ* Præparatoria *ſunt ad* CONCLUSIONEM *in Cauſâ.*

In *Summariis*, Actor (*publicatis Teſtibus*)

I. FActâ *Publicatione* TESTIUM, dicet ACTOR (*b*); *in* CAUSIS SUMMARIIS :

II. *Peto*

OBSERVATIONES.

(a) *In Plenariis.*] Quæ Cauſæ ſunt *Cauſæ Plenariæ*; Vide *Tit.* 7.

(b) 1 *Factâ Publicatione Teſtium dicet Actor.*] Imò; ante Publicationem Depoſitionum Teſtium, ex parte *Actoris*, petitam (ejus Termino Probatorio lapſo) ſi velit, dicat *Reus :* Quòd petit Terminum aſſignari, *ad audiendum Sententiam, ex primâ*, in proximum diem Juridicum [*in Cauſis Summariis*] vel, *ad proponendum omnia, quæ conſiſtunt in* facto [*in Plenariis*] in proximum;

2 Unde

II. *Peto Terminum mihi assignari, ad audiendum Sententiam* (c), *in proximo die Juridico :*

Petit ad *Sententiam, ex primâ*, in proximum : In *Plenariis*, ad *proponendum omnia*, in proximum : *Judex* assignat.

III. Et in PLENARIIS; *ad proponendum omnia* (d); JUDEX : *Assignamus.*

IV. Tunc REUS [si credat necessarium esse PARTI *suæ*, uti EXCEPTIONIBUS contra TESTES *Adversarii*, vel DEFENSIONE *contrariâ*] dicat :

Reus, *Allegationem* daturus,

V. *Dissentio Assignationi hujusmodi* (e) : [lege Titulum ; *Quòd Testes possunt rejici* (f), *vel admitti, in die assignato ad proponendum omnia, in plenariis, et in die primæ Assignationis ad audiendum Sententiam, in Summariis* ; et tres sequentes Titulos (g) in *quibus* tractatur de *Conclusione* in *Plenariis*, et *Summariis* Causis].

Dissentire debet *Assignationi.*

OBSERVATIONES.

2 Unde cogatur Actor, *ad petendum Publicationem* ; Ne (priusquàm eandem obtinuerit) *concludatur in Causâ*, ad petitionem Rei:

3 Et deinde, *factâ Publicatione Testium*, dicat iterum *Reus*, vel tunc demum dicat *Actor* (Is, scilicet, qui credit Intentionem suam, jam esse fundatam) Quòd petit assignari *ad Sententiam, ex primâ* [in Summariis] vel, *ad proponendum omnia* [in Plenariis] (ut suprà) in proximum.

(c) *Ad audiendum Sententiam.*] Quæ Assignatio dicitur ; *ad audiendum Sententiam, ex primâ* ; prout altera (post hanc, subsequens Assignatio) vocatur ; *ad audiendum Sententiam, ex secundâ* [*Assignatione*].

(d) *Et in Plenariis, ad proponendum omnia.*] Hìc adjicitur in *MSS.* " Scilicet ; non *eodem* " *die*, quo publicantur Testes ; sed solùm, in " *proximum*, est assignandum *ad proponendum* " *omnia*.

(e) 1 *Dissentio Assignationi hujusmodi.*] Postmodum autem, adveniente (scilicet) die assignato *ad proponendum omnia*, vel *ad Sententiam, ex primâ*, Pars (aliquam volens proponere Materiam) dat Allegationem [Vide *Tit.* 115. §. 2. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (e) necnon *Tit.* 117. §. 1.]

2. Quâ Allegatione *admissâ*, seu factâ Assignatione *super Admissione ejusdem*, rescinditur inde *Conclusio Causæ* [prout in *Tit.* 115. §. 3, 4.] quæ aliàs locum haberet [ut in *Tit.* 117. §. 2, 3, 4. necnon *Tit.* 119. §. 6. ac etiam *Tit.* 121. §. 4.]

(f) *Lege Titulum, Quòd Testes possunt rejici*, &c.] De hoc, Vide *Tit.* 116.

(g) *Et tres sequentes Titulos*, &c.] Hos vide Titulos (Ordine nostro, dispositos) nempe, *De Conclusione, in Causâ Plenariâ* ; Tit. 119. *De Petitione, in die assignato ad concludendum, in Causâ Plenariâ* ; Tit. 120. *De Conclusione, in Causâ Summariâ* ; Tit. 121.

Conclusions Præparatoriæ et Impedimenta.

TITULUS CXV.

Quid sit Terminus, ad proponendum omnia, *et ex quibus Actis* rescinditur CONCLUSIO.

Terminus *ad proponendum omnia*, quid ?

I TERMINUS iste, *ad proponendum omnia* (ut a Doctissimis audivi) non reperitur in toto *Corpore* JURIS ; et dicitur esse potiùs

potiùs *Terminus* JUDICIS, quàm JURIS, *ad tollendas* DILATIONES (*a*).

Utitur in *Plenariis*; Huic æquipollet Terminus *ad Sententiam*, ex primâ, *in Summariis*: Hos infra Terminos dentur *Allegationes*.

II. Et REUS poterit, in die *ad proponendum omnia* in PLENARIIS, et *ad audiendum Sententiam*, in SUMMARIIS (*b*), quascunque MATERIAS, EXCEPTIONES, vel DEFENSIONES *dare* (*c*); vel priùs datis *addere*, et eas *declarare*, per viam POSITIONUM ADDITIONALIUM:

Ex Dilatione datâ, *super Admissione Allegationis*, fit Reciſſio *Concluſionis*:

III. Per quarum *Admiſſionem*, vel Aſſignationem *ad audiendum Voluntatem Judicis, ſuper Admiſſione*, reſcinditur CONCLUSIO (*d*):

Scilicet; ubi *admittitur Allegatio*, in die, *ſuper Admiſſione ejuſdem*, prorogato.

IV. Saltem, ſi poſtea *admiſſæ fuerint* (*e*) hujuſmodi EXCEPTIONES, vel MATERIA; et quamvis etiam in dicto die aſſignato *ad proponendum omnia*, vel *ad audiendum Sententiam* (*f*); CAUSA non fuerit *continuata*, in ſtatu quo tunc erat, *uſque in diem proximum Juridicum*.

Admiſſâ *Allegatione generali*, et dato *Probatorio*, non conceditur *novus* Terminus *ad probandum* Articulos *additionales*.

V. Sed hìc notandum eſt; Quòd licèt POSITIONES ADDITIONALES *admiſſæ fuerint*, non tamen dandus eſt *alius* TERMINUS ſeu *novus* DIES (*g*), *ad eaſdem probandas*, ſi *alius* datus fuerat TERMINUS PROBATORIUS, ad id *probandum*, *ad* quod *hæ ſunt* DECLARATORIÆ; ſed *probandæ* ſunt hujuſmodi POSITIONES *declaratoriæ*, *infra* TERMINUM *aliàs* datum (*h*).

OBSERVATIONES.

(a) *Ad tollendas Dilationes*, &c.] Vide *Tit.* 113. §. 1, 2. 3, 4, 8, 9.

(b) *Ad audiendum Sententiam in Summariis.*] Scilicet; *ex primâ* [Aſſignatione.]

(c) *Defenſiones dare*, &c.] Vide *Tit.* 117. §. 1.

(d) *Reſcinditur Concluſio.*] Quæ aliàs ſubſecuta fuiſſet: Vide *Tit.* 117. §. 2, 3, 4. necnon *Tit.* 119. §. 6. ac etiam *Tit.* 121. §. 4.

(e) 1 *Saltem ſi poſtea admiſſæ fuerint.*] Hodie dicere ſolet *Procurator*, in die aſſignato *ad proponendum omnia*, in Cauſis Plenariis, et *ad audiendum Sententiam*, *ex primâ*, in Summariis, *Do Allegationem, quam peto admitti.*

2 Cui reſpondet *Procurator* (ex adverſâ Parte) *Diſſentio; et allego eandem non concludere in Jure, nec eſſe, de Jure, admittendam, et peto rejici, ac Jus et Juſtitiam mihi, et Parti meæ, fieri, et miniſtrari, cum Effectu:*

3 *Procurator* primus: *Diſſentio; et peto, ut priùs ac Jus* [&c. ut ſuprà.]

4 Unde *Dominus Judex* (caſu quo *Procurator* dans, ut aſſeruit, Allegationem, eandem et Copiam, in promptu, non habet) aſſignare ſolet (ad petitionem Procuratoris Allegationem offerentis) *ad audiendum Voluntatem ſuam, ſuper Admiſſione Allegationis prædictæ, in proximum diem Juridicum* (*datâ Copiâ ejuſdem, Procuratori Partis adverſæ, per triduum, aut biduum ante*) *et, ſi non ſit de Jure admittenda, ad concludendum* (in Cauſis Plenariis) *aut ad Sententiam ex ſecundâ* (in Summariis) *eodem die.*

(f) *Vel ad audiendum Sententiam.*] *Ex primâ* [Aſſignatione.]

(g) (h) *Non tamen dandus eſt alius Terminus, ſeu novus Dies*, &c.] De hoc etiam, Vide *Tit.* 99. § 10, et *Tit.* 255. §. 5.

TITU-

Conclusionis Præparatoria, et Impedimenta.

TITULUS CXVI.

Quòd TESTES *possunt* rejici, *vel* admitti, *in die assignato* ad proponendum omnia, *in* PLENARIIS, et *in die primæ assignationis* ad audiendum Sententiam, *in* SUMMARIIS.

I. SI in DIE assignato *ad proponendum omnia,* in PLENARIIS, seu in DIE primæ assignationis *ad audiendum Sententiam,* in SUMMARIIS, *Pars* ACTRIX, sive REA, habuerit TESTES *necessarios,* præsentes in Judicio, et juraverit *eos esse Testes Parti suæ necessarios,* JUDEX eosdem admittere, jurare, et examinare potest :

In die assignato *ad proponendum omnia,* vel *ad Sententiam ex primâ,* admittantur *Testes* hinc inde *necessarii :*

II. Quamvis ex adversò dicatur ; *Rem non esse integram,* ac *Jus esse Parti suæ accessum, et acquisitum,* per dictam assignationem [*ad proponendum omnia,* in PLENARIIS, et *ad audiendum Sententiam, in* SUMMARIIS]

Etsi *Res* tum non dicatur *integra,* sed *Jus alteri acquisitum;*

III. Et hæc *Allegatio,* sive *Objectio,* proponenda est, per PROCURATOREM *adversæ Partis, cùm,* in hoc casu, TESTES *producuntur :*

Idque tunc temporis *allegetur.*

IV. Tamen relinquitur JUDICIS *Arbitrio,* an voluerit hujusmodi TESTES *admittere,* vel *rejicere* ; et neutri PARTIUM datur *justa causa appellandi.*

Hìc *Admissio,* seu *Rejectio Testium,* ita sub *Arbitrio Judicis* est, ut abinde *appellari* non possit :

V. Hoc obtinui, in Judicio contradictorio, ad annos triginta elapsos.

Sic *adjudicatum* fuit.

Conclusionis Præparatoria, et Impedimenta.

TITULUS CXVII.

Quid faciet Reus (*a*), *in die assignato*, ad proponendum omnia, *in* PLENARIIS, *et* ad audiendum Sententiam ex primâ assignatione, *in* SUMMARIIS, ad impediendum CONCLUSIONEM ; et *qualis Actus* inducit CONCLUSIONEM.

In die assignato *ad Sententiam ex primâ*, vel *ad proponendum omnia*, (ad impediendum *Conclusionem*) dabitur *Allegatio :*

I. REUS, in DIE assignato *ad audiendum Sententiam*, in SUMMARIIS (*b*), et *ad proponendum omnia*, in PLENARIIS, si intendit uti EXCEPTIONIBUS contra TESTES *Adversarii* ; vel ullâ *contrariâ* DEFENSIONE ; tenetur, *eodem* DIE, proponere EXCEPTIONES (*c*) hujusmodi contra TESTES, aut in *genere*, apud ACTA (ut vocant) vel *specificè*, in SCRIPTIS ; aut dare aliquam aliam DEFENSIONIS *Materiam* (*d*) :

Sin minùs, *in Summariis*, petitur *ad Sententiam, ex secundâ*, in proximum ; Vel, *nil acto, vel dato*, hinc inducitur *Conclusio :*

II. Nam si NIHIL actum fuerit in DIE assignato *ad audiendum Sententiam* (*e*), in SUMMARIIS ; et in DIE assignato *ad proponendum omnia*, in PLENARIIS (*f*) ; et *eodem* DIE (*g*) assignetur in SUMMARIIS *ad audiendum Sententiam, ut priùs* (*h*) ; erit *concluſum* in Causâ (*i*) :

Item, *in Plenariis*, petitur *ad concludendum*, in proximum ; Aut, *nil acto, vel proposito*, concluſum est ;

III. Et similiter in PLENARIIS ; si DIE assignato *ad proponendum omnia*, OMNIA fuerint exhibita, et proposita ; et assignatum fuerit *ad concludendum in proximo* ; vel si in dicto DIE assignato *ad proponendum omnia*, NIHIL actum fuerit (*l*) ; *concluditur*, eo ipso (*m*), in Causâ :

IV. Nec

OBSERVATIONES.

(a) *Quid faciet Reus.*] Quod hìc dicitur, de Reo, locum etiam habet quoad Actorem, in simili casu.

(b) *Ad audiendum Sententiam in Summariis.*] Scilicet, *ex primâ* [Assignatione.]

(c) *Proponere Exceptiones*, &c.] De modo excipiendi contra Testes, tam in genere, quàm in specie ; Vide *Tit.* 99.

(d) *Aut dare aliquam aliam Defensionis Materiam.*] Vide, de hoc, etiam in *Tit.* 115. §. 2.

(e) *Ad audiendum Sententiam.*] Ex primâ.

(f) (1) *Ad proponendum omnia, in Plenariis.*] Si nihil actum fuerit, in die, ad hoc, assignato ; Terminus, *ad proponendum omnia*, habet Vim *Conclusionis* in Causâ. Vide *Tit.* 119. §. 6.

(g) *Et eodem die.*] Legitur in *MSS.* Vel eodem die.

(h) *Ad audiendum Sententiam ut priùs.*] Quod, *Nobiscum*, appellatur ; *Ad audiendum Sententiam ex secundâ* [Assignatione.]

(i) *Erit concluſum in Causâ.* Vide *Tit.* 121. §. 4.

(m) 1 *Concluditur, eo ipso.*] Sed, quoad JUDICEM, Causâ nunquam concluditur, ante *Sententiam* latam : Et cùm *Pars alterutra* fidem fecerit, quid admissibile *noviter ad Notitiam perventum*

IV. Nec poſtea admittitur REUS, vel ACTOR, *ad proponendum* (*n*) MATERIAM aliquam, aut EXCEPTIONES.

Poſtea *neutri Partium* datur *quid ulterius* proponere.

OBSERVATIONES.

ventum eſſe, reſcinditur aliquando Concluſio; *factâ Condemnatione Partis in Expenſis retardati Proceſſûs*:

2 De Reciſſione Concluſionis; Vide *Tit.* 78. §. 10.

3 Et cavendum eſt *Partibus*; ut Concluſio, *ſemel* reſciſſa, *novâ* Concluſione, redintegretur.

(n) *Nec poſtea admittitur Reus, vel Actor, ad proponendum*, &c.] Quoad Cauſas autem *Matrimoniales*, in hoc caſu, *Privilegiatas*; Vide *Tit.* 205. necnon *Tit.* 14. §. 4.

Concluſio, ſuper Articulo emergente.

TITULUS CXVIII.

Quando dicitur eſſe concluſum in Cauſâ, *ſuper aliquo* ARTICULO EMERGENTE, ante *finalem* SENTENTIAM in *Cauſâ* PRINCIPALI.

Quænam ſit *Allegatio*, ſuper *Articulo emergente?*

I. MULTOTIES contingit quòd ALLEGATIO datur, non concernens NEGOTIUM PRINCIPALE, ſed *aliam* EMERGENTEM CAUSAM; Exempli gratiâ:

Exempla:

Quoad *falſum Certificatorium*;

II. Objicio contra CERTIFICATORIUM cujuſdam *Mandati* [cujus vigore fui excommunicatus] *quòd eſt fictum, falſum, fabricatum*, &c. [Ut in Titulo (*a*), *De Objectione contra Certificatorium Mandati Citatorii*, et *de Abſolutione ab injuſtâ Excommunicatione, ex falſo Certificatorio, latâ*] Vel allegavi COMPOSITIONEM *in Cauſâ* (*b*):

Quoad *Compromiſſum.*

Finitis *Probationibus*, et factâ *Publicatione*, ſuper *Emergente quolibet in Cauſâ*, allegandum eſt, *Intentionem* eſſe *probatam:*

III. Et *produxi* TESTES ſuper hujuſmodi ALLEGATIONE; et [*factâ Publicatione* eorundem TESTIUM] allegavi *Intentionem meam, in hujuſmodi Allegatione, fuiſſe ſufficienter probatam; referendo me ad acta, et probata; ac petii Dominum meum ſimpliciter abſolvi* (*c*); *ac Partem adverſam condemnari in Expenſis, factis in Probatione dictæ Allegationis:*

Negatur, *ex adverſo*; Aſſignat Judex *ad audiendum Voluntatem* (an ſit, necne) *in proximum*;

IV. Et JUDEX, in præſentiâ *Procuratoris* PARTIS ADVERSÆ, *inficiantis allegata per me* [hoc eſt, quòd probavi Intentionem meam] *eſſe vera*, aſſignavit *ad audiendum ejus Voluntatem, in proximo die Juridico:*

Quo adveniente die, aſſignatur etiam *ad audiendum Voluntatem* deſuper *in proximum*;

V. Si verò JUDEX, in *eo* DIE, ad meam Petitionem [allegantem, *et* petentem, *ut priùs*] aſſignaverit, in præſentiâ *Procuratoris* PARTIS ADVERSÆ, *ad idem in proximo* [id eſt; *ad audiendum ejus Voluntatem ſuper meâ Petitione*]

Per hanc Aſſignationem, *bis factam, concluſum eſt* in Cauſâ, ſuper hoc *Emergente Articulo:*

VI. Tunc hæ *binæ* ASSIGNATIONES (*d*) [ſeu hæc ASSIGNATIO *ſecunda*] inducunt CONCLUSIONEM *in Cauſâ, quoad hujuſmodi Articulum* EMERGENTEM:

VII. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 27. et *Tit.* 28.

(b) 1 *Allegavi Compoſitionem in Cauſâ.*] Aliàs legitur in *MSS.* " Allegavi, *in Cauſâ Compromiſſum*; quod ſæpe contingit, ad obtinendum *Reſtitutionem Termini Probatorii* (ratione hujuſmodi Compromiſſi) *lapſi.*

2 Ex Stylo, verò dicimus hodie, *Cauſam fuiſſe ſub Tractatu Pacis:*

3 Et deinde, Partibus ad Concordiam adductis, allegatur *Pax inter Partes*; ſeu quòd *concordatum eſt, in Cauſâ.*

(c) *Simpliciter abſolvi.*] Hìc ſupple; prout in *MS. Antiq.* " Vel Partem meam reſtitui *verſus Lapſum Termini Probatorii*, lapſi ratione *Compromiſſi.*

(d) *Hæ binæ Aſſignationes.*] Vide *Tit.* 328. §. 3.

VII. Et non licet PARTI *adversæ* contra dictos TESTES *excipere*; nec quicquid *contrarium*, ALLEGATIONI *et* PETITIONI antedictis, *proponere*.

Nec valet *Adversarius*, de hoc, *ulteriùs proponere*.

Conclusio, in *Causâ Plenariâ*.

TITULUS CXIX.

De Conclusione *in Causâ* PLENARIÂ [*quando* et *quomodo fit*]

In *Plenariâ*, Die *ad proponendum omnia*, quid agendum, ut *concludatur* in Causâ?

I. IN DIE assignato, *ad proponendum omnia*, dicat PROCURATOR, qui SPERAT OBTINERE in Causâ:

Forma *Exhibitionis omnium Actorum*, et Petitionis *ad concludendum*.

II. *Ego exhibeo omnia Acta, inactitata, deducta, allegata, proposita, exhibita, probata, et confessata, in hâc Causâ, quatenus faciunt pro Parte meâ; et peto Terminum assignari ad concludendum, in proximum.*

Quid *agat* alter, *Causâ fidens*?

III. Altera verò PARS (*a*), si Causæ suæ CONFIDAT, dicat: *Exhibeo, similiter, omnia Acta*, &c. (ut suprà) *quatenus faciunt pro Parte meâ:* Et *ne dissentiat* Assignationi *ad concludendum:*

Quid *diffidens Victoriâ*?

IV. Si verò Causæ DIFFIDAT, *dissentiat* Exhibitioni *Actorum*, et Propositioni *eorundem*, ac Assignationi *ad concludendum* (*b*):

Actorum Exhibitio, et Assignatio *ad concludendum*; vel *nil actum*, die dato *ad proponendum omnia*, vim habent *Conclusionis*.

V. Hæc *Exhibitio omnium Actorum*, et *Assignatio ad concludendum*, inducit CONCLUSIONEM in Causâ:

VI. Inducitur etiam CONCLUSIO, non solùm, *per ipsorum Actorum Exhibitionem*, sive *Assignationem ad concludendum*, verùm etiam, *si* NIHIL *omnino factum fuisset*, in DIE, *ad proponendum omnia*, assignato [ut in Titulo (*c*), *Quid faciet Reus in die assignato ad proponendum omnia, in Causis Plenariis, et ad audiendum Sententiam ex primâ Assignatione, in Summariis, ad impediendum Conclusionem; et qualis Actus inducit Conclusionem*]

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Altera verò Pars.*] Per *Partem*, hìc (utì nonnullis aliis in locis) intelligitur etiam *Procurator in Judicio*; qui fecit se *Partem* pro *Domino suo*.

(b) *Dissentiat*, &c; *Assignationi ad concludendum.*] Si Procurator nollet *ut in Causâ concludatur* (intendens aliquam, ex Parte suâ, proponere Materiam) dicat, et agendum est, prout annotatur in *Obs.* de *Tit.* 115. sub *lit.* (e).

(c) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 117. et *Obs.* *ibid.*

Conclusio, in Causâ Plenariâ.

TITULUS CXX.

De Petitione *in die assignato* ad concludendum [*in Causâ* PLENARIÂ]

In *Plenariâ*, Die *ad concludendum*,

I. IN DIE assignato *ad concludendum* (*a*), dicat PROCURATOR [ad *cujus* Petitionem *assignatum fuit* ad concludendum]

Concludit Judex, cum Parte concludente:

II. DOMIME JUDEX; *concludo, in hâc Causâ* (*b*), *cum Dominatione Vestrâ, et peto, per Eandem, mecum concludi.* JUDEX: *Concludimus, cum Parte concludente.*

Petitur *ad audiendum Sententiam, in proximum.*

Judex *annuit.*

III. Deinde dicat ACTOR: *Peto Terminum* (*c*) *assignari ad audiendum Sententiam, in proximo die Juridico* (*d*). JUDEX: *Assignamus.*

Pars *altera, Causa diffidens,* dissentit;

IV. REUS, si Causæ suæ DIFFIDAT, dicat: *Dissentio* (*e*) *Conclusioni hujusmodi,* et *Assignationi prædictæ*:

Secùs; non.

V. Si SECÙS; *concludat* cum PARTE, et JUDICE (*f*), et *ne dissentiat* Assignationi, *ad audiendum Sententiam.*

Superiùs dicta locum habeant, tam quoad *Reum*, quàm *Actorem*;

VI. Præmissa dici, petique possunt, per PROCURATOREM *Adversæ Partis*; quamvis *non* fuerit, ad *ejus* Petitionem, assignatum *ad concludendum*:

Ratio.

VII. Nam aliquando petens *ad proponendum omnia,* vel *ad concludendum,* saniori usus *Consilio* [id est; *Consilio* ADVOCATI *in Causâ* (*g*)] nollet (*h*).

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *In Die assignato ad concludendum.*] "Intelige, fuisse *aliàs*, in hunc Diem, *assignatum* ad concludendum. *MS.*

(b) 1 *Concludo in hâc Causâ.*] Quemadmodum *Lapsus Termini Probatorii* excludit omnes *Probationes*, per *Testes*;

2 Ita *Conclusio Causæ* excludit omnem *Probationem*, per *Instrumenta*; nisi sint, *post* Conclusionem in Causâ, *de novo. reperta.*

(c) *Dicat Actor; peto Terminum*, &c.] Imò dicat idem aliquando *Reus*: scilicet; Alterutra Partium, cui lubet.

(d) 1 *Ad audiendum Sententiam, in proximo die Juridico.*] Et *ad informandum* eodem die:

2 Vel aliquando (scilicet; ubi non proceditur *in pœnam Contumaciæ*) *Ad Sententiam in proximum* [diem Juridicum] et *ad informandum interim*: Die (scilicet) aliquo, per Judicem, ante Curiam, *pro Informationibus habendis*, præstituendo.

(e) *Reus, si Causæ suæ diffidat, dicat; Dissentio.*] Similiter *Actor*, cùm id ei potius videbitur.

(f) *Concludat cum Parte, et Judice.*] Concluditur in Causâ, cùm, utrinque, *Allegationibus et Probationibus renunciatur.*

(g) *Consilio Advocati in Causâ.*] Quòd Procuratores, inconsulto Advocato, in Causâ concludere prohibentur: Vide *Canon.* (Anno 1603) 131.

(h) *Nollet.*] Supple; "*Concludere in Causâ,* "vel *ut in Causâ concluderetur.* MSS.

Concluſio, in *Cauſâ Summariâ.*

TITULUS CXXI.

De Concluſione *in Cauſâ* SUMMARIÂ [*quando* et *quomodo fit.*]

I. IN DIE aſſignato *ad audiendum Sententiam* (*a*), petat ILLE ad *cujus* Petitionem *ita aſſignatum fuit*, ut aſſignetur *ad idem in proximum* (*b*):

In *Summariâ*, Die *ad Sententiam, exprimâ*, Petitur *ex ſecundâ, in proximum*:

II. *Diſſentiat*, aut *taceat* ADVERSA *Pars*, ut in *caſu* prædicto (*c*):

Diſſentit *alter diffidens*, tacet *fidens*:

III. Et ſi, *ante* hujuſmodi SECUNDAM Aſſignationem *ad audiendum Sententiam*, NEUTRA *Partium* dederit MATERIAM, ſeu ALLEGATIONEM, vel EXCEPTIONES contra TESTES, iſta SECUNDA *Aſſignatio* inducit CONCLUSIONEM in Cauſâ.

Ante Aſſignationem hujuſmodi, *ex ſecundâ*, datur *Allegatio*: Secùs; Aſſignatio, *ex ſecundâ*, inducit *Concluſionem.*

IV. Et nota (ut (*d*) ſuprà) quòd ſi in dicto *primo* DIE aſſignato *ad audiendum Sententiam* (*e*) [id eſt; DIE *ad quem* aſſignatum fuit *ad audiendum Sententiam* (*f*)] NIHIL *actum ſit*, quòd tunc, *eo ipſo*, dicitur eſſe *concluſum* in Cauſâ [ut in Titulo (*g*), *Quid faciet Reus, in die aſſignato ad proponendum omnia, in Cauſis Plenariis, et ad audiendum Sententiam ex primâ Aſſignatione, in Summariis, ad impediendum Concluſionem; et qualis Actus inducit Concluſionem.*]

Nil actum *die dato ad Sententiam, ex primâ*, inducit *Concluſionem.*

V. Quamprimum *concluſum ſit in Cauſâ*, etiam (in ipſo, et eodem *Actu Concluſionis*) petenda et aſſignanda eſt DIES, *ad informandum Judicem, tam in* FACTO, *quàm in* JURE.

Factâ *Concluſione*, petitur *ad audiendum Informationes.*

VI. Hic verò DIES INFORMATIONIS ſolet fieri in aliquo DIE *non Juridico*, et in *Cœnaculo* ADVOCATORUM; et aliquando, ex cauſâ, in *Ædibus* JUDICIS:

Ubi *temporis*, et *loci*, celebrantur *Informationes?*

VII. Solent

OBSERVATIONES.

(a) (e) (f) *Ad audiendum Sententiam.*] Ex primâ.

(b) *Ad idem in proximum.*] Ad Sententiam *iterum*; quam Aſſignationem appellamus, *ad Sententiam ex ſecundâ, et ad informandum.*

(c) *Ut in caſu prædicto.*] Nempe; prout Cauſæ ſuæ diffidat, *aut* confidat. Vide *Tit.* 120. §. 4, 5. quoad hoc, *in Cauſâ plenariâ*; quoad hoc etiam, tam *in Cauſâ ſummariâ*, quàm *plenariâ*, Vide *Obs.* in *Tit.* 115. ſub *lit.* (e).

(d) (g) *Ut ſuprà*, &c.] *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 117. §. 2.

Procuratores *interesse debent*, tempore *Informationum*,

Ratio.

Per quos Acta Curiæ concipiuntur ?

VII. Solent etiam intereſſe hujuſmodi INFORMATIONIBUS *Procuratores* ſalariati in Cauſâ; quia ſunt prompti (*h*) ad informandum ADVOCATOS, de ACTIS expeditis in Cauſâ; nam in ILLIS magìs experti, et verſati ſunt, quàm ADVOCATI; non ſolùm quia ACTA, per *eos* in Judicio, ab *eis* communiter *concipiuntur*; verùm etiam *ſcribere* ſolent ACTA hujuſmodi in quodam *Libro* (*i*), ad hoc ſpecialiter apto: Tamen aliquando, in *arduis*, et *gravioribus Cauſis*, ADVOCATI *concipiunt* ACTA.

OBSERVATIONES.

(h) *Quia ſunt prompti.*] Legitur in *MSS.* "*Ut ſint prompti.*

(i) *In quodam Libro.*] Quem appellant *Librum Aſſignationum.*

TITU-

Informatio.

TITULUS CXXII.

De Informationibus (*a*) *dandis*, JUDICIBUS.

I. ADVOCATUS *Actoris*, in præſentiâ ADVOCATI *Rei* (*b*), primò leget *Libellum* JUDICI, qui ſummatim ſcribet effectum ejuſdem :

In *Informationibus*, perlegantur

[1] *Libellus*,

II. Deinde, leget *Reſponſa Partis principalis* ; quæ etiam JUDEX ſcribet :

[2] *Reſponſa*,

III. Et [ſi Intentio *Actoris* non ſit *plenè probata*, ex hujuſmodi *Reſponſis*] tunc *Dicta Teſtium* legenda ſunt :

[3] *Depoſitiones*.

IV. Deinde, audiendus eſt ADVOCATUS *alterius Partis* ; qui etiam leget *Materiam Defenſionis ſuæ*, ac *Probationes quaſcunque* :

[4] *Allegatio*, et *Probationes*, e *contrà* :

V. Quibus *ſic* geſtis ; ſolent hujuſmodi ADVOCATI *informare*, ex FACTO hincinde oſtenſo, JURIS QUÆSTIONES (*c*) :

Oriuntur, ex *Facto*, Juris *Quæſtiones* ;

VI. Et ſi de hujuſmodi *Quæſtionibus* ADVOCATI, inter ſe, non convenerint, JUDEX, in eâ parte, ſolet interponere ſuas partes, et deſignare *quas*, et *quales* JURIS QUÆSTIONES diſputabunt :

De quibus, ſi *non concordatum ſit*, inter *Advocatos*, Dictat *Judex* quas, inter *ſe*, diſceptandas velit :

VII. Pro *his* verò JURIS QUÆSTIONIBUS, et aliquando etiam pro FACTO, ſeu MERITIS *Cauſæ*, alii, atque alii *Dies* aſſignandi ſunt ; priuſquam JUDICI fuerit, in eâ parte, *ad plenum*, SATISFACTUM : Quia, *omnia* JUDEX *ſummariè* ſcribere ſolet.

Aſſignatur *ad audiendum, Informationes*, tam *in Facto*, quàm *in Jure*, uſquedum *Judex* (has Notis excipiens) *plenè ſit informatus*.

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) 1 *De Informationibus.*] INFORMATIONES, *per Advocatos hincinde*, non ſolùm ſuper MERITIS CAUSÆ, ad obtinendum SENTENTIAM DEFINITIVAM, ſed etiam ſuper INCIDENTE, ſeu EMERGENTE aliquo *Articulo*, ad obtinendum SENTENTIAM INTERLOCUTORIAM, ſuper eodem *Articulo* (pendente adhuc *principali* Negotio) ſæpe fiunt :

2 In iſto verò caſu (diſtinguendo) non dicimus, *ad* INFORMANDUM, ſeu *ad audiendum* INFORMATIONES, *ſuper tali Articulo* ; ſed *ad audiendum* VOLUNTATEM DOMINI, *ſuper Admiſſione ejuſdem* :

3 Vocantur autem INCIDENTIA, quæ ortum habent *ante* LITEM CONTESTATAM ; ut Exceptiones *peremptoriè* [de quibus habetur in *Tit.* 60. §. 1.]

4 EMERGENTIA, quæ demum *poſt* LITEM CONTESTATAM obveniunt ; ut *dilatoriè* : Utpote ; ſi quæritur, an *Dilatio danda?* an *Teſtis recipiendus ?* an *Poſitio, vel Allegatio ſit admittenda*, vel *rejicienda?* cum *ſimilibus*.

5 De *Informationibus* etiam hujuſmodi, Vide *plura* inter *Obs.* in *Tit.* 2. ſub *lit.* (d) 2, 3, 4. *et ibid* ſub *lit.* (f) 5, 6, 7, 8. 9, 10, 15. Vide etiam *Tit.* 121. §. 5, 6, 7. Necnon *Obs.* in *Tit.* 125 ſub *lit.* (b) 2.

(b) *In præſentiâ Advocati Rei.*] Sed ſi *una Pars* informare Judicem omnino neglexerit ; ſolet JUDEX audire *Informationes* datas ex *alterâ Parte*.

(c) *Juris Quæſtiones.*] JUDEX, *ex Facto* (per *Advocatos* hincinde) in ejus præſentiâ, rimato et collecto, QUÆSTIONES JURIS (vel *ad Inſtantias Advocatorum*, vel *proprio motu*) formar, et *diſcutiendas* proponit.

Interlocutorium.

TITULUS CXXIII.

Quid ſit DECRETUM INTERLOCUTORIUM, *habens* vim SENTENTIÆ definitivæ.

Interlocutorium, habens *Vim definitivæ*, Litem dirimit, quoad *Rem* de *quâ* ſit *interlocutum*:

I. ILLUD dicitur DECRETUM INTERLOCUTORIUM, *habens* vim SENTENTIÆ DEFINITIVÆ, quando *illud Decretum* eſt *finale*, et non ſperatur *alia* SENTENTIA, ſeu *aliud* DECRETUM, ſuper illo *Articulo*, *Re*, vel *Cauſâ*; ſed, per *illud*, imponitur FINIS illi *rei*, de *quâ* interlocutum eſt:

Exempli gratiâ;

II. Utpote; datur *Exceptio peremptoria*, ad impediendum *Litis Ingreſſum* (*a*):

[1] In *Exceptione* contra *Litis Ingreſſum*:

Vel, allegavi *Proceſſum eſſe retardatum*, et petii *Expenſas retardati Proceſsûs* (*b*):

[2] Quoad *Petitionem* Expenſarum *retardati Proceſſûs*:

Et JUDEX hanc Petitionem *rejecit*:

[3] In *Objectione* contra *Certificatorium*:

Datur etiam *Objectio*, nomine *Excommunicati*, contra *Certificatorium* (*c*), per *quod* fuit *injuſtè Excommunicatus*, et *Objiciens* probavit *Objecta*, et petiit *Abſolutionem*, ſine *Expenſis Contumaciæ*, ac *Adverſarium* condemnari *in Expenſis*:

JUDEX tamen pronunciavit, Partem *non* probâſſe *Objecta* prædicta, ſed *defeciſſe*:

Vel ſaltem, ſæpiùs interpellatus, ad condemnandum *Adverſarium* in *Expenſis* hujus Articuli *Objectionis* contra *Certificatorium*:

Recuſavit *expreſſè*: Vel *tacitè*, procedendo ad *alia*, huic Petitioni *contraria*:

Interlocutorium, de *his*, terminat, et, *eatenus*, Vim habet *definitivæ*.

III. Quoad *hos Caſus*, ſive *Articulos*, non ſperatur *alia* SENTENTIA: Ideoque *dicta* SENTENTIA, ſive DECRETUM INTERLOCUTORIUM, habet *Vim* SENTENTIÆ definitivæ.

OBSERVATIONES.

(a) *Ad impediendum Litis Ingreſſum.*] De Exceptionibus peremptoriis, ad hunc effectum, datis; Vide *Tit.* 60. § 1.

(b) *Petii Expenſas retardati Proceſſûs.*] De hujuſmodi Expenſis habemus in *Tit.* 112. et *Obs. deſuper.*

(c) *Objectio, nomine Excommunicati, contra Certificatorium*, &c.] De tali Objectione tractatur, in *Tit.* 27, 28. 280.

TITU-

Sententia, in pœnam Abſentiæ.

TITULUS CXXIV.

De formâ pronunciandi SENTENTIAM, in pœnam CONTUMACIÆ *Procuratoris*, vel *Partis principalis*.

I. FActâ *Concluſione* in Cauſâ, ſi datæ fuerint *Informationes* JUDICI (tam in *Facto*, quàm in *Jure*) et JUDEX [intendens hanc Litem, per Sententiam finire] aſſignaverit, *ad audiendum Sententiam* [tali die] curet PROCURATOR [ſperans obtinere Sententiam] PARTEM *adverſam*, vel *ejus* PROCURATOREM, moneri (*a*), *ad tunc intereſſendum, ad audiendum Sententiam in Cauſâ*:

Poſt *Concluſionem*, habitis *Informationibus*, et aſſignato die *pro ferendâ Sententiâ*, moneatur *Adverſa Pars*, ut *tunc temporis* interſit:

II. Et

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Partem Adverſam, vel ejus Procuratorem, moneri.*] Etiamſi, *juxta Praxin antiquam*, conſtat [ut *ſuprà*, et prout in *Tit.* 125. §. 3. etiam in *Tit.* 144 §. 5. et *Tit.* 295. §. 10.] pro More fuiſſe, *ipſam Partem Adverſam*, aut *ejus Procuratorem*, moneri *ſeu* citari, *ad comparendum die aſſignato ad audiendum Sententiam, ad videndum eandem ferri*;

2 Attamen, *juxta Stylum Curiarum hodiernum*, hujuſmodi *Praxis* penitùs eſt *exploſa*:

3 Quippe, cùm *Pars ipſa* (ſine Procuratore) *ſe defendere, periclitatur*, JUDEX *eam*, primo die *ſuæ Comparitionis* (ad petitionem Procuratoris Partis alterius) prorſùs *monere* ſolet, *ad comparendum ſingulis Seſſionibus generalibus, durante pendentiâ Litis*:

4 Vigore cujus *Monitionis*, tenetur *Pars* intereſſe, *ad videndum Actus quoſcunque Judiciales* (dum ſub JUDICE Lis eſt) *fieri, et expediri*:

5 Secùs; efficitur *Contumax*: Et, in *pœnam* ejus *Contumaciæ* (factâ, trinâ vice, præconizatione) expediatur *omnis Actus*, in *Judicio*, abſque novâ *Citatione*, vel *Monitione* ſpeciali, *ad tunc intereſſendum*.

6 Etiam (in quibuſdam caſibus) imprimis emanare ſolet Citatio, *ſeu* Decretum, *ſub Sigillo Judicis*, contra *Partem*, *non ſolùm ad comparendum, tali die, et loco, ſed etiam, et ſingulis abinde Seſſionibus generalibus, in illo loco, tenendis, uſque ad prolationem Sententiæ, definitivæ* (*in eâ Cauſâ, ferendæ*) *incluſivè*.

7 Dictâque *Citatione* perſonaliter (alioquin Citatione, poſt hanc, Viis et modis) *debitè executâ*, arctatur iſta *Pars Rea* ſuam præſtare præſentiam, aut per *Procuratorem* comparere, *in omnibus Actis*, in Cauſâ prædictâ, *Judicialiter* expediendis, *uſque Terminationem ejuſdem finalem* (id eſt, *Sententiam latam, incluſivè*)

8 Et ejus *Abſentia*, ſeu potiùs *Contumacia*, in aliquo non obſtat, quin *Actus quilibet*, in *Judicio*, fiat:

9 Dummodo præconizetur (ut antedictum eſt) et *pro Contumace* pronuncietur; et *inde* proceditur (ut *ſuprà*) in *pœnam* ejuſdem *Contumaciæ*.

10 Quòd ſi *Pars* alterutra *Procuratorem* habeat, in Judicio, *Is* (exhibendo Procuratorium ſuum, pro dictâ Parte, et faciendo ſe Partem pro eâdem) ex *More ſolito*, deque *Stylo Curiarum* quotidie, nobiſcum, uſitato, aſtringitur [in Obſequium *Domino Judicanti* debitum] *die quolibet Juridico, ſedente Curiâ, præſtare præſentiam, et munus implere Procuratoris*:

11 Si verò (propter cauſas rationabiles) *in Judicio ſiſtere ſe minimè poteſt*; ſuum eſt, ut *alium* ſubſtituat *Procuratorem*, ad ſubeundum *ejus Officium*:

12 At ſi neglexerit [per *ſe*, vel *alterum*, coram adeſſe] fiat, trinâ vice, *præconizatio* pro dicto *Procuratore originali*, ſiquando quicquam, *in Actis Curiæ*, fieri petitur, ex *adverſâ Parte*:

13 Unde JUDEX (ad petitionem *Procuratoris* adſtantis in Judicio) ſolet interponere *quodlibet Decretum*, in Proceſſu Cauſæ, etiam legere, ferre, et promulgare *Sententiam* ei porrectam, condemnare in *Expenſis*, eaſdemque taxare, et decernere *Monitionem pro Solutione* earundem, et *Sortis principalis*, in *pœnam* ejuſdem *abſentis Procuratoris*, abſque *Monitione*, olim (ut *ſuprà* dicitur) *requiſitâ*, ſecùs autem hodie:

14 Limita tamen; Quòd ſi *Pars ipſa* monita fuerit (ut *ſuperiùs* annotatur) *ad comparendum ſingulis Seſſionibus generalibus, pendente Lite*, nil ex *alterâ Parte* agendum eſt, in *Die Extraordinario*

Tum, *in Abſentiâ Partis monitæ*, quid faciendum ?

II. Et ſi in die aſſignato, *ad audiendum Sententiam*, nec PARS, nec *ejus* PROCURATOR comparuerit ; dicet PROCURATOR [petens Sententiam]

Accuſatur Contumacia ;

III. *Accuſo Contumaciam* N. *Procuratoris Partis adverſæ* [vel ipſius Partis, ſi Pars (et non Procurator) fuerit monita] *moniti ad intereſſendum iſtis die et loco, Sententiam in dictâ Cauſâ ferri, et Juſtitiam fieri, viſuri et audituri ; et non curantis intereſſe : Quare peto eum reputari Contumacem, et, in pœnam Contumaciæ ſuæ hujuſmodi, Sententiam ferri, et Juſtitiam fieri :*

In pœnam, *petitur* Sententia ;

Fit Præconizatio ;

IV. Tunc JUDEX *præconizari* faciet PARTEM, vel PROCURATOREM (ut præfertur) monitum, *trinâ vice*, et *altâ voce* ; et ſi *neuter* comparuerit, pronunciabit eum *Contumacem*, et, in *pœnam hujuſmodi Contumaciæ*, decernet, *procedendum fore ad prolationem Sententiæ ſuæ definitivæ.*

Pronunciatur abſens *pro* Contumace ;

Proceditur in pœnam :

Hoc caſu (In *Proœmio*)

V. Deinde curabit PROCURATOR [petens Sententiam] *eandem* (in hunc modum) *corrigi* (*b*), ſeu *ſcribi*, in *Exordio* dictæ Sententiæ ; videlicet :

Formula *Sententiæ*.

VI. *Parte dicti* N. [id eſt ; Partis petentis Sententiam] *per ejus Procuratorem, coram Nobis judicialiter et legitimè comparente* (*c*), *Parte verò dicti* M. [videlicet ; illius Partis abſentis] *contumaciter abſente* [*cujus abſentia*, Dei *præſentiâ*, *ſuppletur* (*d*)] *Parteque dicti* N. [obtinentis Sententiam] *Sententiam ferri, et Juſtitiam fieri, pro Parte ſuâ :* RIMATOQUE *primitùs, per Nos, toto et integro Proceſſu*, &c. [ut in cæteris Sententiis] (*e*).

TITU-

OBSERVATIONES.

ordinario [quia non numeratur inter *Seſſiones generales*] abſque *ſpeciali* Monitione *Partis principalis*, nullum habentis Procuratorem, *ad tunc perſonaliter intereſſendum :*

15 Imò, pariter etiam, quando *Procuratorem* PARS habet, in Judicio, *Procurator ejus* (in majorem Cautelam) moneri ſolet, ſuam adhibere præſentiam, *tali Die Extraordinario*, cùm *Sententia* ferenda, vel *aliquid* agendum, et decernendum ſit, in *illo Die*.

16 Tenent autem aliqui hunc *Diem Extraordinarium*, ita *ex uſu*, vim obtinuiſſe, quòd *Procuratores* (quibus conſtat de *tali die*, pro Cauſarum Auditione, *per Judicem*, ſpecialiter poſt Terminum, *ſtatuto*) ſine *Monitione* Judiciali, *ad tunc intereſſendum*, præſentias debent exhibere ſuas, *eo Die*, pariter ac in *Seſſionibus ipſis generalibus*, in pleno Termino ; et quòd ſi *tunc* (illo, *ſcilicet*, Die Extraordinario) *ſeſe abſentaverint*, ſimiliter in *pœnam eorum* tutò procedatur. Vide *Obs.* in *Tit.* 2. ſub *lit.* (*f*) [11.]

(*b*) *Corrigi.*] Aliàs legitur ; " *concipi.*

(*c*) *Coram Nobis, judicialiter et legitimè comparente.*] Aliàs *coram Nobis, in Judicio, legitimè comparente :* Et hæc ſunt Verba quibus utimur, juxta Stylum, in hodiernis hujuſmodi Sententiarum Formulis.

(*d*) *Cujus abſentia, Dei præſentiâ, ſuppletur.*] Quamvis hæc Verba, his diebus, non inſeruntur ; ab antiquo, tamen fuere in uſu, et in Sententiis latis, in pœnam Contumaciæ, ſic inſcripta.

(*e*) *Ut in cæteris Sententiis.*] Quarum *in Formulario* patent Exemplaria.

Sententia, in pœnam Abſentiæ.

TITULUS CXXV.

Quòd ASSIGNATIO, *ad audiendum Sententiam*, facta in præſentiâ *Procuratoris*, aut *Partis principalis*, *eandem habet* vim, *et eundem* effectum, ac MONITIO SPECIALIS, *ad intereſſendum* Die aſſignato *ad audiendum Sententiam.*

I. SI in *præſentiâ* PROCURATORIS, aut PARTIS *principalis*, JUDEX aſſignaverit, *ad audiendum Sententiam in Cauſâ* [talibus die et loco] ſine MONITIONE *ad intereſſendum* [ut in præcedenti Titulo] tamen obſervatis præmiſſis [id eſt; accuſatâ ejus *Contumaciâ*, factâque *Præconizatione*, in dicto Titulo ſpecificatis] SENTENTIA *ferri poteſt*, in *pœnam* CONTUMACIÆ non comparentis; perinde ac ſi PARS *adverſa*, ſeu PROCURATOR *ejus* monitus fuiſſet, *ad intereſſendum*, *ad videndum Sententiam ferri:*

Factâ *Aſſignatione*, ad Sententiam, in *talem diem*, in *præſentiâ Partis*, abſque Monitione ad *tunc intereſſendum*,

Sententia, *eo Die adveniente*, ferenda eſt, *in pœnam ejuſdem Partis*, non comparentis:

II. Nam hæc ASSIGNATIO, *ad audiendum Sententiam*, facta in *præſentiâ* PARTIS, habet eandem *Vim*, et eundem *Effectum*, atque MONITIO *ad intereſſendum:*

Ratio;

Idem valet *Aſſignatio*, in *præſentiâ*, ac *Monitio* ad *intereſſendum:*

III. Tamen [quia *abundans Cautela non nocet*] moneatur PROCURATOR (*a*) *adverſæ* PARTIS, vel *ipſa* PARS, *ad intereſſendum* [ut *ſuprà*] ad tollendam, *hâc de re*, Quæſtionem.

At, ne *veniat in Dubium*, ſatiùs eſt, *ut fiat Monitio.*

IV. Notandum hìc eſt; quòd ſi, in dicto Die aſſignato *ad audiendum Sententiam*, JUDEX, quia non fuerit plenè informatus, *non pronunciaverit Sententiam*, PARS, ad *cujus* petitionem aſſignatum fuit *ad audiendum Sententiam*, non poteſt, in *pœnam Contumaciæ* PARTIS, vel PROCURATORIS, *abſentis*, petere ut JUDEX aſſignet *alium* Diem, ad *ferendam Sententiam in Cauſâ*, in *pœnam* CONTUMACIÆ:

Die aſſignato *ad audiendum Sententiam*, Judice *non plenè informato*,

Dies alter peti non poteſt, *ad ferendam Sententiam*, in pœnam *Contumaciæ:*

V. Quia PARS prædicta, vel ejus PROCURATOR non fuit monitus ad *aliquem alium Actum*, ſeu *Effectum*, quàm *ad audiendum Sententiam ferri in Cauſâ*; et ideo non eſt CONTUMAX, quoad *quemcunque alium Effectum.*

Ratio;

Adverſarius, *eò tantùm* monitus fuit, *ad audiendum Sententiam;*

VI. Moneatur igitur (in hoc caſu) PROCURATOR, vel PARS, *ad intereſſendum*, non ſolùm *ad audiendum Sententiam*, ſed *ad videndum*

Ergo,

Moneatur, *ad videndum ulteriorem Proceſſum.*

OBSERVATIONES.

(a) *Moneatur Procurator:*] Vide *Obs.* in *Tit.* 124. ſub *lit.* (a).

videndum ulteriorem Proceſſum fieri, uſque ad *Sententiæ definitivæ, incluſivè ferendæ, Prolationem* (*b*).

OBSERVATIONES.

(b) 1 *Uſque ad Sententiæ definitivæ, incluſivè ferendæ, Prolationem.*] Sic pergit *MS.* "Et tunc "ſi Judex *non* tulerit Sententiam, in *die* aſſig-"nato *ad audiendum Sententiam*, nec *Pars ad-*"*verſa* comparuerit, poterit aſſignare *alium* "diem *ad audiendum Sententiam*, et *eodem die* "ferre Sententiam, etiamſi *Pars adverſa* non "comparuerit.

2 Hodie verò, Nobiſcum, aſſignatur *ad audiendum Sententiam & ad informandum*, in unum et eundem Diem *Juridicum*; et eo Die, *non finitis Informationibus*, uſque dum *plenè ſit informatum in Cauſâ*, de *Juridico* in *Juridicum*, aſſignatur *ad idem in proximum* [vel, aliquando *ad audiendum Sententiam*, tali Die Juridico, *et ad informandum interim*] et, *habitis Informationibus*, lata erit Sententia in Die *ad audiendum Sententiam et ulteriùs informandum*, ut ſuprà, ſtatuto ſeu prorogato; in *præſentiâ*, vel in *pœnam* Procuratoris Adverſarii, *abſque Monitione ſpeciali* (ſi *Juridicus* fuerit) *ad tunc intereſſendum*: Quia tenetur, in *Curiâ*, præſtare *præſentiam* diebus omnibus *Juridicis*, uſque ad *Sententiæ definitivæ Prolationem.*

Sententia, Parte demortuâ.

TITULUS CXXVI.

De formâ concipiendi SENTENTIAM, ſi Reus fuerit mortuus *poſt* LITEM *conteſtatam.*

Demortuo Adverſario, poſt *Litis Conteſtationem,* fiat *Sententia* in præſentiâ *ejus Procuratoris,* et non contra *perſonam:*

I. SI ADVERSARIUS *tuus* fuerit *mortuus*, poſt LITEM *conteſtatam*, et ante *latam* SENTENTIAM; cave, ne condemnes PERSONAM *defunctam* [licèt Sententia poſſit fieri in præſentiâ ejus Procuratoris] *in aliquo*; quoniam tunc SENTENTIA erit NULLA:

[Formula Sententiæ]

II. Sed concipiatur SENTENTIA, in hunc modum: PARTEM *dicti* N. [in tali Legato, vel in Expenſis] *condemnandam, eandemque* PARTEM, *ad ſolvendum*, &c. *monendam fore decernimus.*

Deinde [lapſo die ad *appellandum* dato] citentur *Executores*, ad dicendum cauſam, *quare Sententia non deberet Executioni demandari.*

III. Et, in *iſto caſu*, poſt lapſum Terminum, *ad appellandum*, de JURE, indultum [id eſt; de JURE, infra *decem*, et de STATUTIS (*a*), infra *quindecim dies*, a die latæ Sententiæ] vocandi ſunt EXECUTORES, vel ADMINISTRATORES defuncti, *ad videndum Executionem Sententiæ* [ut in quodam ſequenti Titulo (*b*)]

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *De Statutis.*] Vide *Stat.* 24. *Hen.* 8. *c.* 12. §. 6, 7.

(b) *Ut in quodam ſequenti Titulo*] Vide *Tit.* 132.

Sententia, Parte præſente.

TITULUS CXXVII.

De formâ Prolationis SENTENTIÆ, in præſentiâ *Procuratoris*, aut *Partis*; deque PROTESTATIONE *neceſſariâ Partis victæ*, ejuſve *Procuratoris*, tunc temporis, *de appellando*.

Proteſtatio de appellando.

I. PROCURATOR *ſperans obtinere* SENTENTIAM, eam concipiet, in *Scriptis*, erga Diem aſſignatum *ad audiendum Sententiam*, eamque porriget JUDICI, dicendo: *Sententiam* concipere ſolet *Procurator*;

II. *Peto Sententiam ferri* (*a*), *et Juſtitiam fieri, pro Parte meâ*: Quam *porrigens*, quid petit?

III. [Sed, ex longo uſu, in *Curiâ* de ARCUBUS, *Actorum Scriba* (per Inſtructiones ſibi datas, ab *Advocatis*, vel *Procuratoribus*) ſolet SENTENTIAS concipere (*b*)] [*Sententia*, per *Actuarios*, olim *exarata*]

IV. Et datâ *Sententiâ* JUDICI (ſi Judex intendit ferre eandem) leget eam, *uſque ad* hæc Verba; PARTE *verò dicti* N. [videlicet; PARTE *contra quam* intendit ferre Sententiam] et interrogare ſolet *eandem* PARTEM, *quid ſit dictura*, vel *petitura* (*c*)? QUÆ reſpondere communiter ſolet; *Peto Juſtitiam* (*d*): Forma *legendi Sententiam*: Petit Adverſarius *Juſtitiam*;

V. Quod Verbum [*Juſtitiam*] JUDEX ſemper ſcribit, *manu ſuâ propriâ* (*e*), in omni *Sententiâ*; nam (in omni Sententiâ ferendâ) relinqui ſolet *locus*, ſeu *ſpatium* pro *ſcriptione* illius Verbi [*Juſtitiam*] Quod *Verbum*, in Sententiâ, *Judex Inſcribit*:

VI. Unde, ſi contenderetur *de Sententiâ latâ* (videlicet; utrum JUDEX hanc, *vel* illam tulerit) JUDEX, inſpecto illo Verbo [*Juſtitiam*] *manu ſuâ ſcripto*, facilè hanc controverſiam finire poteſt. Ratio.

VII. Quo-

OBSERVATIONES.

(a) *Peto Sententiam ferri.*] Quòd appellare licet a Judicibus, ſi (plus juſto) differunt Sententiam ferre, in Cauſâ; Vide *Tit.* 281.

(b) 1 *Solet Sententias concipere.*] Sententiam concipit, pleriſque in locis, *Procurator* pro cujus Parte fertur; alicubi tamen *Actuarius* Curiæ hoc facit.

2 Nobiſcum hodie, *Procuratores hincinde* (pro partibus ſuis) concipere ſolent Sententiam, ut *alteram* JUDEX (quam ferre intendit porrectam) *eligat*.

3 Sententiam conceptam *Advocati* (qui a Conſiliis ſunt Parti) emendant, et corrigunt, et, Nominibus adjectis, ſubſcribunt:

4 Poſtea, die præſtituto, porrectâ Sententiâ, JUDEX eam legendo fert, et latam manu ſuâ ſubſignat.

5 Legitur autem Sententia, per Judices Delegatos ferenda, coram eis, per Regiſtrarium Curiæ.

(c) *Quid ſit dictura, vel petitura?*] Hìc adjicitur in *MS.* "Aliquando *Pars*, contra quam "lata ſit Sententia, *aliàs appellavit a Gravaminibus*; in *quo caſu*, reſpondere ſolet hujuſ- "modi Interrogationi: *Ego (ſub Proteſtatione "de non conſentiendo in Judicem, nec de recedendo ab Appellatione, per me interpoſitâ, vel "interponendâ) diſſentio*: Quæ Verba ſunt inſcri- "benda in ipſâ Sententiâ, vel ſaltem in Actis.

(d) *Peto Juſtitiam.*] Vel, aliquando, *Peto Sententiam*.

(e) *Judex ſemper ſcribit, manu ſuâ propriâ.*] Coram Delegatis, ſcribitur per Regiſtrarium, qui Sententiam legit.

Perlectâ Sententiâ,

VII. Quo verbo [*Juſtitiam*] per JUDICEM *in Sententiâ ſcripto*, procedit ad *finalem* lectionem ejuſdem Sententiæ; *quâ lectâ*, dicet ILLE *pro quo lata eſt* SENTENTIA:

Quid dicat *Pars vincens?*

VIII. BENEDICAMINI, PROPTER JUSTITIAM; *et requiro te, Notarium Publicum* (id eſt; Actorum Scribam) *ad conficiendum mihi Inſtrumentum publicum, ſuper Prolatione hujuſmodi Sententiæ*, ac *Teſtes, hìc præſentes, ad perhibendum Teſtimonium.*

Regiſtrarius, in Actis Curiæ, *inſcribit Nomina* (ſuper *Prolatione* Sententiæ) *præſentium.*

IX. Et *Notarius* tenetur, in *Actu* (ſuper Prolatione hujuſmodi Sententiæ) *concepto*, ſcribere *Nomina, et Cognomina Teſtium præſentium, tempore Prolationis ejuſdem.*

Quid dicat *Pars victa?*

X. PARS verò, *contra quam lata eſt* SENTENTIA [ſi non intendit *appellare Judicialiter*, vel *apud Acta*, ab eâdem; ſed *poſtea* coram *Notario*, in *Scriptis*] dicat:

Forma Proteſtationis *de appellando.*

XI. *Diſſentio Prolationi hujuſmodi Sententiæ* (*f*); *et proteſtor de Nullitate ejuſdem, ac de Gravamine, et de Appellando, ab eâdem, infra tempus, de Jure, indultum* (*g*).

Ubi *plura* de *Appellationibus?*

XII. De hiſce *Appellationibus* plenè tractatur, *in Titulis ſequentibus* (*h*).

OBSERVATIONES.

(f) *Diſſentio Prolationi hujuſmodi Sententiæ.*] Hìc inſeritur in *MS.* "Caveat autem *Procurator*, ne conſentiat Prolationi Sententiæ *contra* "Partem ſuam; etiam licèt *Pars ipſa* conſentit; Sed, ſi vult, *Procurator* taceat.

(g) 1 *Infra tempus, de Jure, indultum.*] Id eſt; infra *decem dies*; vel juxta *Statut.* 24. *H.* 8. c. 12. §. 6, 7. infra *quindecim dies*, a die prolationis Sententiæ.

2 Quòd Procurator *tenetur appellare*, debitis loco et tempore, *a Sententiâ definitivâ*; Vide *Tit.* 288.

3 De Proteſtatione ad appellandum, et de Acceptatione Sententiæ, in parte, vel quatenùs facit pro Parte contra quam lata fuit; et in quo caſu non expedit appellare tempore latæ Sententiæ, ſed in Scriptis, coram Notario Publico; Vide *Tit.* 294.

(h) *In Titulis ſequentibus*] Vide *Tit.* 276. cum cæteris abinde, De Appellationibus.

TITULUS CXXVIII.

Quòd licet querelari, *de* Nullitate SENTENTIÆ, *et* de *quâcunque aliâ* Nullitate, *coram eodem* JUDICE [vel *coram* SUPERIORE.]

De *Nullitatibus* querelari licet, coram *Superiore*;

I. ETSI PARS *gravata* per quamcunque NULLITATEM, poterit de *eâ querelari*, coram JUDICE *Superiore*; quia eſt JUDEX ORDINARIUS *ad Univerſitatem Cauſarum*, et habet COGNITIONEM *in Cauſis* tam APPELLATIONUM, quàm QUERELARUM:

II. Tamen,

II. Tamen, ſi vult, poteſt adire *eundem* JUDICEM *a quo gravata ſit*, et NULLITATEM hujuſmodi, coram *eo*, allegare (*a*).

Vel, coram *eodem Judice Inferiore.*

III. Et JUDEX, ſi de NULLITATE hujuſmodi *ſibi* conſtare poſſit, tenetur et ſolet *eandem revocare*; et ſi *non revocaverit*, datur *juſta cauſa appellandi:* Exempli gratiâ;

Nullitate, per *Inferiorem*, non revocatâ, licet ad *Superiorem* appellare:

IV. Si JUDEX *aliquis* tulerit NULLAM SENTENTIAM [hoc eſt; SENTENTIAM, in Abſentiâ *Partis* (*b*); vel, *quòd* TESTES, *producti in Cauſâ, fuerint* nulliter *recepti*; vel, in Cauſâ Plenariâ, *quòd* LIS non ſit *conteſtata*] PARS contra quam lata erat hujuſmodi SENTENTIA [ſi vocata fuerit, *ad dicendum cauſam, quare* SENTENTIA, *aliàs lata, non debeat* EXECUTIONI *demandari*] poteſt allegare NULLITATEM ejuſdem; *ſpecificando* hujuſmodi NULLITATEM:

Nullitates quænam dicuntur?

V. Nam non valet *Allegatio* GENERALIS; *quòd* SENTENTIA eſt NULLA; niſi *ſpecificet* allegans, *in quo* eſt NULLA.

Nullitates *ſpecificè* proponendæ ſunt.

OBSERVATIONES.

(a) *Coram eo allegare.*] Quòd licet *appellare* ab injuſtâ *Excommunicatione*, per *Certificatorium* fictum et falſum, *latâ*; vel *objicere* contra *Certificatorium* hujuſmodi, coram *ipſo Judice excommunicante*; Vide *Tit.* 280. *per totum*: Vide etiam *Tit.* 27. *per totum.*

(b) *Hoc eſt; Sententiam, in Abſentiâ Partis.*] Hìc intelligi videtur: *Ejuſve Procuratoris; ſi Sententia non lata ſit* (factâ præconizatione) *in pœnam Abſentis.*

Querela Nullitatis.

TITULUS CXXIX.

Quòd Nullitas SENTENTIÆ, *vel* Actorum, JUDICIS SUPERIORIS, *poteſt* allegari *coram* JUDICE INFERIORI.

I. NON licet, nec *appellare*, nec (per viam Appellationis) *querelari*, a JUDICE SUPERIORI, ad INFERIOREM:

A *Superiore*, ad *Inferiorem*, non datur *querelari*;

II. Tamen ſi in quâcunque Cauſâ, pendente coram JUDICE INFERIORE, aliqua *Sententia lata*, ſeu aliquis *Actus habitus*, coram JUDICE SUPERIORE, objicitur, *ad elidendum tuam Intentionem*, vel *ad confirmandam Intentionem Adverſarii*, licet tibi NULLITATEM ejuſdem *objicere:*

Objicias autem de *Nullitate*, quoad Acta *Superioris*, contra *te*, invocata;

III. Et ſi *probaveris*; JUDEX INFERIOR [quamvis de hujuſmodi NULLITATE *principaliter* non cognoſcet] debet tamen ita in Cauſâ pronunciare, et adjudicare, *perinde ac ſi hujuſmodi Sententia* NULLA, ſive *Actus* NULLUS, non *fuiſſet coram* EO *exhibitus*; et ita *incidenter*, ac *tacitè*, pronunciare poteſt de NULLITATE hujuſmodi.

Et, probatâ *Nullitate*, tacitè judicabit *Inferior.* de Actis *Superioris*, Pronunciando, *quaſi* non *introducta fuerint.*

Executio Sententiæ.

TITULUS CXXX.

De formâ Petitionis, *ut* SENTENTIA mandetur EXECUTIONI.

Si infra tempus, *ad prosequendum Appellationem*,

I. SI PARS *appellans* non curaverit *inhibere* JUDICI *a Quo*, infra Terminos assignatos *ad prosequendum*, et *certificandum de Prosecutione*; Vel, in casu, cùm *non* fuerit *appellatum judicialiter*, si, lapsis *quindecim diebus*, post *Prolationem Sententiæ*, PARS *appellans* non curaverit *inhibere* JUDICI:

Vel, *ad appellandum*, indultum,

Non inhibetur *Inferiori*,

Quid dicat *Victor?*

II. Tunc PROCURATOR *Partis obtinentis Sententiam* adibit JUDICEM, qui *tulit Sententiam*, dicendo:

Forma petitionis *Citationis* contra *Partem* Principalem, *ad dicendum causam, quare Sententia Executioni demandari non debeat:*

III. *Ego* N. *ex superabundanti, exhibeo Procuratorium meum* (a) *pro* M. *ac facio me Partem pro eodem, ac peto* (b) L. (id est, Partem contra quam lata fuit Sententia) *vocandam fore decerni* [erga talem diem] *ad dicendum causam quare* (c) *Sententia, aliàs lata contra eam, non debeat* EXECUTIONI *mandari, et* EXPENSÆ LITIS *taxari non debeant*:

Annuit *Judex.*

IV. Tunc JUDEX: *Decernimus*; statuendo *Diem* COMPARITIONIS *Appellanti* [juxta *Loci* DISTANTIAM.]

OBSERVATIONES.

(a) *Ex superabundanti, exhibeo Procuratorium meum.*] "Nam Mandatum Procuratoris, aliàs (in "initio Litis) exhibitum, post latam Sententi- "am finitur; nisi (de novo) post latam Senten- "tiam exhibeatur. *Ita MS.*

(b) *Ac peto*] Varia Lectio talis est, in *MS. Antiq.* "Et allego quindecim dies esse lapsos, "a tempore latæ, in hâc Causâ, Sententiæ: "*Quare peto* N. *&c.*

(c) 1 *Ad dicendum Causam quare*, &c.] Vide, de *hoc*, etiam in *Tit.* 331. §. 1, 2.

2 Praxis autem hujusmodi [de petendo Monitionem Citatoriam, contra Partem victam, *ad dicendum causam, quare Sententia Executioni demandari non debeat*] hodie parùm in usu est; videtur autem, quòd (nonnullis in casibus) sit *necessaria*; ut, *eò citiùs, forsitan appareat* (si quæ sit) APPELLATIO, *diutiùs aliter, latitura.*

TITU-

Executio Sententiæ.

TITULUS CXXXI.

De formâ demandandi SENTENTIAM EXECUTIONI, *per Judicem*, ſi Pars, *contra quam lata fuit Sententia*, comparuerit (*a*).

I. SI PARS, *contra quam* lata fuerit Sententia, *non appellaverit* tempore *Prolationis Sententiæ*; ſed in *Scriptis*, coram Notario *et* Teſtibus, *extra Judicium*; et vocata, *ad dicendum cauſam, quare* (*b*) *Sententia* EXECUTIONI *demandari non deberet* [ſive *perſonaliter*, ſive per *Procuratorem ſuum*] comparuerit, dicet VICTOR: — Parte vocatâ, *ad dicendum cauſam*, quare *Sententia Executioni mandari non debeat*, comparente,

II. *Ego* N. *in præſentiâ iſtius, peto Sententiam, aliàs per* DOMINATIONEM VESTRAM, *latam*, EXECUTIONI *demandari, et* EXPENSAS *taxari* (*c*). — Quid dicat Procurator *Vincentis?*

III. Tunc APPELLANS (ſi intendit proſequi Appellationem) dicet: *Ego, ſub* PROTESTATIONE *de non conſentiendo in* VOS, &c. [ut in Titulo (*d*) *De modo proſequendi, in Cauſâ Appellationis*] *exhibeo Procuratorium meum pro* L. *et facio me Partem pro eodem; et allego, ſub meis præviis* PROTESTATIONIBUS, *veſtram Sententiam non eſſe demandandam* EXECUTIONI; *pro eo* (*videlicet*) *et ex eo, quòd fuit et eſt, ex parte Domini mei, ab eâdem veſtrâ Sententiâ, debitis loco et tempore,* APPELLATUM, *et quòd adhuc pendet* PRIMUM FATALE [id eſt; ANNUS non eſt lapſus, *a die Prolationis Sententiæ*, ſeu potius *interpoſitæ Appellationis*] — Quid Procurator *Partis Villæ?* — *Primum Fatale* quid?

IV. Et tunc, ſi PARS VICTRIX credat, fuiſſe per VICTUM, *debito tempore*, coram Notario *et* Teſtibus, *appellatum*, petat a JUDICE, — Quando petatur *Terminum*, aſſignari *ad proſequendum Appellationem*, et *ad certificandum*, de *Proſecutione?*

OBSERVATIONES.

(a) *Si Pars, contra quam lata fuit Sententia comparuerit.*] De formâ demandandi Sententiam Executioni, *in primâ Cauſæ Inſtantiâ*, quando *Pars*, contra *quam* Sententia lata fuerat, *non comparuerit*: Vide *Tit.* 331. §. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 13. Quoad hunc etiam effectum, *in altera Cauſæ Inſtantiâ* (ſcilicet, in Appellatione) Vide *ibidem*; necnon §. 10, 11, 12.

(b) *Vocata, ad dicendum cauſam, quare*, &c.] Vide *Tit.* 331. §. 1, 2. et *Obs.* in *Tit.* 130. ſub *lit.* (c) 2.

(c) 1 *Et Expenſas taxari.*] Tempore *latæ Sententiæ*, peti ſolet, *Partem victam* in Expenſis *condemnari*, eaſdemque *taxari*:

2 Frequentiùs, etiam in *ipſâ Sententiâ* fit *Condemnatio*, et *Taxatio*.

3 Sin in *Sententiâ*, vel tempore *prolationis* ejuſdem, JUDEX ſolummodo *condemnaverit* Partem *in Expenſis*, et *eaſdem* non *taxaverit* in eâdem, ſed *reſervaverit*, aſſignando *ad audiendum ejus voluntatem, ſuper* Taxatione *Expenſarum* in *alium diem*; tunc, *iſto die*, petendum eſt, *Expenſas taxari*: Proinde *Taxatio Expenſarum* fit etiam *pars Executionis Sententiæ*.

4 De *modo petendi Taxationem Expenſarum*, et *formâ Taxationis earundem*; Vide *Tit.* 331. §. 3, 4, 5, 6.

(d) *De non conſentiendo in Vos*, &c. *ut in Titulo*, &c.] De *Proteſtatione* hujuſmodi; Vide *Tit.* 308. §. 3. necnon *Tit.* 310. §. 1.

JUDICE, ut ſtatuat TERMINOS *ad proſequendum, et certificandum, hujuſmodi Appellationem* (*e*):

Eo lapſo *Termino*, petitur *Executio Sententiæ*,

V. Et tunc, *lapſis* illis DIEBUS, ſi interim non fuerit JUDICI *inhibitum*, PARS (quæ obtinuit Sententiam) poterit in *præſentiâ* Procuratoris VICTI, petere *Sententiam Executioni demandari* (*f*) [ſine aliquâ aliâ Citatione, aut Monitione, ad illum finem]

Abſque *ulteriori* Citatione:

Ratio;

Scilicet, *Exhibitio Procuratorii*, poſt *latam Sententiam.*

VI. Quia dictus *Procurator* VICTI exhibuit, *poſt Sententiam latam*, ejus PROCURATORIUM pro VICTO, allegando *fuiſſe* APPELLATUM; et JUDEX tenetur *hanc Sententiam* EXECUTIONI demandare.

Obtenta Inhibitio dicitur *Proſecutio Appellationis:*

VII. Hìc tamen animo advertendum eſt; quòd ſi VICTUS, *debitis loco et tempore*, a dictâ Sententiâ *appellaverit*, ac obtinuerit INHIBITIONEM [nam qui obtinuit *Inhibitionem* concedi, dicitur *proſequi Cauſam*] a JUDICE APPELLATIONIS, infra Terminum datum, *ad proſequendum*, licèt nec in Die, *ad proſequendum Appellationem*, aſſignato, nec in Die dato, *ad certificandum eandem*, nec ante, *certificaverit* JUDICEM *a* QUO, de PROSECUTIONE *hujuſmodi*:

Appellationis Proſecutio non impeditur,

VIII. Et licèt, *lapſis* (ut *ſuprà*) DIEBUS *Proſecutionis* (*g*), et *Certificationis*, JUDEX *a* QUO, in *præſentiâ* PROCURATORIS, Appellantis [vel (*h*) in *pœnam Contumaciæ* PARTIS citatæ, *ad dicendum cauſam quare dicta Sententia non deberet* EXECUTIONI *demandari* (*i*)] hujuſmodi *Sententiam* [ſive in *præſentiâ* PROCURATORIS, nullam cauſam allegantis; ſive (*l*) in *pœnam Contumaciæ* PARTIS principalis (*m*)] EXECUTIONI *demandaverit*:

Per *Executionem Sententiæ.*

IX. Tamen (hâc Executione non obſtante) PARS *Appellans* poteſt *proſequi Appellationem ſuam*, et (ſi juſta fuerit) *obtinebit*; non obſtante, quòd *dicta Sententia fuerit* EXECUTIONI *demandata*:

X. *Diſſen-*

OBSERVATIONES.

(*e*) *Terminos ad proſequendum, et certificandum, hujuſmodi Appellationem.*] Vide, de hoc, in *Tit.* 291. §. 2, 3. *Tit.* 294. §. 1, 2. *Tit.* 302. §. 9, 10, 11, 12, 13.

(*f*) 1 *Petere Sententiam Executioni demandari.*] In Cauſâ *Subſtractionis Legati, Decimarum, Penſionis, Procurationum, Feodorum*, vel *Summæ, ad Eccleſiam reparandam, taxatæ*, monetur *Pars*, contra *quam* lata eſt Sententia, *ad ſolvendum* alteri Parti *Rem adjudicatam*, unà cum *Expenſis taxatis*, infra *quindecim, viginti, triginta* (ſeu plures, aut pauciores) *dies*, poſt *Monitionem*, in eam, *debitè factam*, ſub pœnâ *majoris Excommunicationis Sententiæ*, extunc (lapſo dicto Solutionis Termino, Summâque, vel Re taxatâ, cum Expenſis, non ſolutâ) in eandem Partem monitam, *latæ*,

2 In Cauſâ *Matrimoniali* monenda, ſimiliter, eſt *Pars victa*, ut, *cum vincente, Matrimonium ſolemnizet*, citra *talem diem*; ſub *ſimili pœnâ.*

3 De formâ *demandandi* Sententiam *Executioni*, in Cauſâ *Diffamationis*; Vide *Tit.* 268. *per totum.*

(*g*) *Lapſis, ut ſuprà, diebus Proſecutionis.*] Scilicet; ad proſequendum, *et* certificandum; ut *ſuprà*, in §. 5.

(h) (i) (l) (m)] Quoad Clauſulas, *his literis* (ut ſuprà) annotatas, et *hiſce Signis* [ ] interpunctas; Vide *Obs.* in *Tit.* 130. ſub *lit.* (*c*)

X. *Diſſentiat* tamen PROCURATOR (vel PARS, ſi *præmiſſa* geſta fuerint *in ejus* præſentiâ) *omnibus geſtis* per JUDICEM, et *proteſtetur de* NULLITATE *eorundem*: — Quando *diſſentire* ſolet, et *proteſtari*?

XI. [De hâc *Quæſtione*, videlicet; *utrum hæc Demandatio Sententiæ* EXECUTIONI *obſit* APPELLANTI? ad viginti ſex elapſos annos, fuit maximè, inter *peritiſſimos* ADVOCATOS, *controverſum*; ſed *adjudicatum* fuit *pro* APPELLANTE] — Quæſtionis fuit; *An Executio Sententiæ, obſit Appellanti?* Deciſum eſt; *quòd non.*

XII. Sed ſi PROCURATOR (obtinens Sententiam) credat PROCURATOREM (contra quem lata fuit Sententia) *non appellâſſe*, infra *quindecim dies*, a tempore *latæ Sententiæ*, poteſt petere, *ut* JUDEX *aſſignet ei* TERMINUM, *ad docendum* ſeu *probandum eſſe appellatum*, in proximo Juridico: — Quando *vincens* petat *Procuratorem Adverſum* moneri, *ad docendum de Appellatione interpoſitâ*, in *proximum*?

XIII. Quia hæc ALLEGATIO *probari poſſit*, per ſolam EXHIBITIONEM *Inſtrumenti Publici*, ſuper lecturâ *Appellationis* coram *Notario Publico*. — *Exhibitio* Inſtrumenti Appellationis *probat*, eſſe appellatum:

XIV. Et ſi, *infra* TERMINUM datum, *ad probandum*, PARS docuerit, *fuiſſe debitè appellatum*, JUDEX (*petente* PARTE) aſſignare debet, APPELLANTI, Terminos, *ad proſequendum, et certificandum* [ut ſuprà (*n*):] — Exhibitâ *Appellatione*, aſſignatur *ad proſequendum*, et *certificandum*.

XV. Et ſi *non* probaverit *fuiſſe appellatum*, demandanda eſt *Sententia* EXECUTIONI. — Si *non* conſtiterit, de *Appellatione interpoſitâ*, fiat *Executio Sententia*:

XVI. Sed hìc *nota*; quòd aliquando *appellatur*, per PROCURATOREM in *primâ Inſtantiâ*, in *partibus*; vel etiam quòd *ille* NOTARIUS, in *cujus* præſentiâ *appellabatur*, habitat in *partibus* (*o*): — Quid ſi *Procurator* appellans, vel *Notarius* teſtans Appellationem, *procul* abſit? *Reſponde*;

XVII. In *his* igitur *caſibus*, dandus eſt APPELLANTI *competens* TERMINUS, *ad probandum*, quòd fuit, *debitis loco et tempore*, appellatum: — Detur diutiùs, *ad docendum de Appellatione*:

XVIII. *Nam* PROCURATORES in *ſecundâ Inſtantiâ* [APPELLATIONIS] non habent ſemper, in *promptu*, hujuſmodi APPELLATIONES; ſed remanent penes PROCURATORES in *primâ Inſtantiâ*, vel potiùs penes NOTARIUM, coram *quo* lecta *et* interpoſita fuit APPELLATIO. — Ratio.

OBSERVATIONES.

(n) *Ut ſuprà.*] §. 4.

(o) *Habitat in partibus.*] Tum in *MS. Antiq.* hæc Verba ſequuntur: "Nam NOTARIUS habere tenetur, penes SE *Protocollum Appellationis*." [Vide etiam, de *hoc*, in *Tit.* 297. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (b)]

TITU-

Executio Sententiæ.

TITULUS CXXXII.

De Petitione *Procuratoris contra* Executores, *seu* Administratores *defuncti, ad dicendum causam, quare* SENTENTIA non deberet EXECUTIONI demandari.

Forma *Allegationis*, et *Petitionis* Procuratoris contra *Executores*, vel *Administratores* Partis defunctæ, *ad dicendum causam, quare Sententia non deberet Executioni demandari?*

I. PROCURATOR (qui *obtinuit* SENTENTIAM) allegabit; *Quòd post Litem contestatam* [vel, forsan, *pendente Causâ Appellationis*] N. (id est; PARS *contra quam lata erat* SENTENTIA) *mortem obiit* (a), *atque condidit Testamentum, et tales constituit Executores; et quòd illi Testamentum hujusmodi, coram Judice competente, probârunt* [Vel, *quòd* N. *decessit abintestatò; et quòd Administratio bonorum ejusdem defuncti fuit et est commissa* M. *et per eum acceptata*] Et ideo petat, M. *vocandum fore decerni* [erga talem diem] *ad dicendum causam, quare Sententia aliàs* [in tali Causâ, *et* inter tales personas] *lata, Executioni demandari, et Expensæ taxari non debeant:*

Modus *Executionis* hujusmodi *Sententiæ.*

II. Et tunc *exequenda est hæc* SENTENTIA, et *procedendum est*, in omnibus, ut si PARS *ipsa non fuisset mortua* [ut in Titulo; *De formâ* (b) *demandandi Sententiam Executioni, quando Appellans abest*: Et in Titulo (c); *De formâ demandandi Sententiam Executioni, per Judicem, si Pars, contra quam lata fuit Sententia, comparuerit.*]

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Mortem obiit.*] In quibus casibus Procurator, mortuo Cliente, desinit esse Procurator, et functus est Officio, &c. Vide *Tit.* 51.

2 Quomodo Procurator, mortuo Cliente, non desinit esse Procurator, nec functus est Officio; &c. Vide *Tit.* 52.

3 De formâ concipiendi Sententiam, si Reus fuerit mortuus, post Litem contestatam; Vide *Tit.* 126.

(b) *Ut in Titulo; De formâ*, &c.] Vide *Tit.* 331.

(c) *Et in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 131.

TITU-

Liquidatio rei adjudicatæ.

TITULUS CXXXIII.

De LIQUIDATIONE *rerum adjudicatarum* in Sententiâ, *tempore* EXECUTIONIS *ejuſdem.*

I. SI, in *Cauſâ* LEGATI, probavi [tale] *Legatum*, in SPECIE (videlicet) *Supellectilia, Vaſa aurea, Catenam auream*, et *ſimilia* mihi *relicta fuiſſe*, et Executorem *eadem ſubtraxiſſe*, et ad SOLUTIONEM *eorundem*, ſeu *eorum veri* VALORIS, *cogendum eſſe*, per SENTENTIAM *obtinui*; non tamen probavi VALOREM *hujuſmodi* LEGATORUM:

Liquidatio Valoris *rei adjudicatæ*, quid?

In Cauſâ *Legati?*

II. Si, in *Cauſâ* DECIMARUM, probavi [tales] *mihi deberi Decimas*, et *eas fuiſſe ſubtractas*, defeci tamen in Probatione VALORIS *earundem:*

In Cauſâ *Decimarum?*

III. Similiter, de PROCURATIONIBUS, et *Annuis* PENSIONIBUS, ſi probavi *eas mihi deberi*, omiſi tamen probare VALOREM:

In *Procurationibus*, et *Penſionibus?*

IV. Ferenda eſt SENTENTIA, pro PARTE meâ, *Præmiſſa ſolvi debere, et ſubtracta fuiſſe*; et REUS eſt *in eiſdem* condemnandus, et *in Expenſis:*

In *his*, cùm lata ſit *Sententia*, quoad *Rem litigatam*;

V. Et debet ACTOR, in omni caſu prædicto, antequam petat EXECUTIONEM *Sententiæ, quoad* SORTEM PRINCIPALEM, vocare REUM *ad videndum* LIQUIDATIONEM *dictæ Sententiæ, et Rerum adjudicatarum*, et petere TESTES, ſuper eâdem LIQUIDATIONE, et VALORE *Rerum adjudicatarum*, produci, jurari, et examinari, eorumque Dicta et Depoſitiones publicari.

Non *probato* Valore,

Vocatur Pars Adverſa, *ad videndum Liquidationem fieri*,

Deinde fiat *probatio*, de Valore *liquidando.*

VI. Et ſi ACTOR hanc LIQUIDATIONEM *probaverit*, tunc [in *præſentiâ* REI, ſeu *ejus* PROCURATORIS] *demandanda eſt hæc Sententia* EXECUTIONI, et cogenda eſt PARS REA *ad ſolutionem* VALORIS *Rerum adjudicatarum*: Ut in cæteris Cauſis ordinariis (*a*).

Probatâ Liquidatione, fiat *Executio Sententiæ*,

VII. Sed ſi Præmiſſa, quoad *dictam* LIQUIDATIONEM, geſta fuerint in *pœnam Contumaciæ* REI, tunc antequam fiat ulla EXECUTIO dictæ *Sententiæ*, quoad hujuſmodi *Liquidationem*, PARS REA eſt denuo vocanda (ſaltem ita eſt tutiſſimum) *ad dicendum cauſam*

Si Probationes, *ſuper Liquidatione*, factæ ſint *in pœnam* Partis Adverſæ,

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in cæteris Cauſis ordinariis.*] De Monitione, contra Partem, pro (Sortis principalis, et Expenſarum) Solutione; Vide *Obs.* in *Tit.* 131. ſub *lit.* (c) necnon *Obs.* in *Tit.* 134. ſub *lit.* (c) Vide etiam *Tit.* 135. et *Tit.* 136.

Vocetur, ad *videndum Executionem Sententiæ*, quoad *Liquidationem* :

causam quare Sententia, aliàs lata, quoad *Valorem liquidatum Rerum adjudicatarum, non debeat Executioni demandari, et eadem Pars moneri, ad ſolvendum Valorem liquidatum* :

Ratio.

VIII. Ratio eſt : *Quia* REUS *potuerat, ab hâc* LIQUIDATIONE [ſi JUDEX exceſſit modum in eâdem] *appellare.*

Pars Adverſa, comparens, *excipere* poteſt *contra Teſtes, ſuper Liquidatione* ;

IX. Et *nota* ; quòd, in iſto caſu LIQUIDATIONIS, ſi REUS *comparuerit*, poteſt *excipere* contra hos TESTES, ſuper VALORE *productos*, et uti *quâcunque* DEFENSIONE, quæ ſibi competebat, *vel* quâ uti potuiſſet, ſi *dicta* LIQUIDATIO, ſeu VALORIS PROBATIO, facta fuiſſet *ante Concluſionem in Cauſâ* :

Ac ſi *Liquidatio* propoſita fuiſſet, ante *concluſum in Cauſâ* :

X. *Limita* tamen : Quòd ſi ACTOR allegaverit VALOREM *Præmiſſorum*, in LIBELLO *ſuo*, et deſuper produxerit TESTES, et eorum Dicta *publicari* obtinuerit, *tunc* ita obſtat PUBLICATIO *hujuſmodi*, quòd *eadem* PARS non poſſit *novos* producere TESTES, ſuper hujuſmodi VALORE, ſeu LIQUIDATIONE.

Sin, *in Libello*, ponitur *Valor*, ſeu *Liquidatio*,

Poſt *Publicationem Depoſitionum*, non licebit *Teſtes*, eâdem de re, *novos* producere.

Monitio pro Expensis.

TITULUS CXXXIV.

Decretum.

De Petitione et Decreto MONITIONIS ad solvendum EXPENSAS (a).

Taxatis Expensis, Forma petendi Monitionem, pro Solutione.

I. FACTÂ TAXATIONE *Expensarum*, dicet REUS: *Placebit decernere* ACTOREM [seu Partem Actricem] *monendum fore, ad solvendum Expensas prædictas taxatas, citra aliquem Diem competentem; alioquin citandum fore, ad comparendum coram Vobis, aliquo Die Juridico, post lapsum Diem statutum ad solvendum (b):*

Decretum Judicis, pro Monitione ad solvendum, sub pœna Excommunicationis.

II. JUDEX: *Decernimus Partem monendam fore, ad solvendum hujusmodi Expensas, citra* [talem Diem] *vel citandam ad comparendum* [tali] *Die Juridico* [proximo sequente Diem hujusmodi statutum, ad solvendum] *et, propter non Solutionem Expensarum hujusmodi, se excommunicari visurum (c).*

TITU.

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Ad solvendum Expensas.*] EXPENSÆ sunt, *vel* { *Dimissionis*; *Contumaciæ*; *Retardati Processûs*; *Litis.*

2 [1] EXPENSÆ *Dimissionis* sunt, ob *defectum Interesse* Partis, quempiam in Jus trahentis; *vel*, propter *Negligentiam* Actoris, in non prosequendo Litem inchoatam. Vide *Obs.* in *Tit.* 282. sub *lit.* (b) 2.

3 [2] EXPENSÆ *Contumaciæ* sunt, quas fecit Actor, in *excommunicando*, et *incarcerando* Reo latitante, et Judicium subterfugiente:

4 Quæ taxandæ sunt, per JUDICEM, et solvendæ, vel deponendæ, per *Excommunicatum*, antequam *Absolutionem* obtineat. Vide *Tit.* 46. et *Obs. ibid.*

5 [3] EXPENSÆ *retardati Processûs* sunt, quas solvit Is, qui *sedulò moras nexuit:*

6 Utpotè; qui *Materiam*, aut *Allegationem* proposuit *pretensam*, et Terminum *ad probandum* obtinuit, et in *Probatione* ejusdem *defecit.* Vide *Tit.* 112. *per totum*; et *Obs. ibid.*

7 [4] EXPENSÆ *Litis* sunt, in quibus *Victus Victori* (in Sententiâ definitivâ) *condemnatur:*

8 Suntque non solùm *Judiciales*; quæ (scilicet) *ex stylo Curiæ* debentur, quæque *ex Actis* apparent; sed etiam *Viatica Testium*, aliæque *extraordinariæ*, si *quæ* necessariò *factæ sint.*

9 Si *justam* autem *litigandi* causam *Victus* habuerat, in *Expensis Litis* non est *condemnandus:* Imò *Victor* aliquando *condemnabitur* in *Expensis.* Vide *Tit.* 208.

(b) *Post lapsum diem statutum ad solvendum.*] Hìc additur, *in nonnullis MSS.* " Ad dicendum " causam quare, propter non Solutionem Ex- " pensarum hujusmodi, excommunicari non " deberet: In *aliis* legitur; " Se, propter non " Solutionem Expensarum hujusmodi, excom- " municari visurum.

(c) 1 *Se excommunicari visurum.*] Hodie non emanare solet, ut olim, Monitio contra Partem (utì suprà dicitur) ad solvendum, *seu* Sortem principalem, *aut* Expensas, *citra Diem aliquem certum, ad id statutum, sin minùs, ad comparendum* (tali Die Juridico, post lapsum Diem statutûm ad solvendum) *se, propter non Solutionem, excommunicari visurum:* Vel (ut in aliis Formulis Antiquis) *ad dicendum causam quare, propter non Solutionem hujusmodi, excommunicari non deberet:*

2 Modò verò JUDEX, ad petitionem *Procuratoris*, decernit *Monitionem*, sub Sigillo, *emanare* contra *Partem*, pro Solutione, *vel* Expensarum, *vel* Sortis principalis, *infra decem, quindecim, viginti, triginta* (plures, vel pauciores) *dies, post Executionem* ejusdem *Monitionis*, in *eandem Partem* debitè factam, *sub pœnâ majoris Excom-*

Monitio pro Expensis.

communicationis Sententia; quæ quidem Excommunicationis Sententia (*dictæ Solutionis Termino præterito*, et *Summâ prætaxatâ*, seu *priùs adjudicatâ*, non *solutâ*) in eandem Partem, *exnunc prout extunc, et extunc prout exnunc*, lecta lata et promulgata est, in Scriptis:

3 Unde, *Monitione* hujusmodi debitè *executâ*, et abinde *lapso* Solutionis *Termino*, Summâque *non* solutâ, *publicè denunciandæ est Excommunicatio*, juxta *Tenorem* ejusdem *Monitionis*; et procedendum est *contra* Partem, ut *infrà*, in *Tit.* 135.

4 Sin autem *Pars ipsa* sit *præsens*, in Judicio, *monita* est per JUDICEM, *Ore tenus*; quæ *Monitio personalis* eundem sortitur effectum, *cum* Decreto, *seu* Monitione prædictâ, *sub Sigillo.*

Executio Decreti. Non Solutio. Excommunicatio.

TITULUS CXXXV.

De Executione MONITIONIS *pro* EXPENSIS, et *de formâ* Denunciationis EXCOMMUNICATIONIS, *in Sententiâ definitivâ, latæ*, propter *non Solutionem earundem.*

Monitio, *ad solvendum Expensas*, qualis est?

I. PROCURATOR, qui obtinuit *Sententiam*, curabit MONITIONEM *ad solvendum Expensas, in eâdem Sententiâ, taxatas* [continentem etiam EXCOMMUNICATIONEM, seu LITERAS DENUNCIATORIAS] et *eandem* debitè exequi (*a*) *contra* PARTEM *condemnatam in Expensis* [id est; monenda est PARS, *ad solvendum Expensas, citra Diem constitutam, sub pœnâ Excommunicationis sententiæ*, ipso facto, *in eam latæ*, casu quo *non solverit*]

Fit sub pœnâ *Excommunicationis.*

Expensis *non solutis*, fiat *Denunciatio* Excommunicationis;

II. Et si *eadem* PARS non curaverit *hujusmodi Expensas solvere*, infra Terminum, seu Diem, constitutum, LITERÆ DENUNCIATORIÆ EXCOMMUNICATIONIS *hujusmodi sunt* MINISTRO Ecclesiæ Parochialis, dictæ PARTIS (*b*), *deferendæ*, qui *eas* denunciabit,

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Et eandem debitè exequi.*] Scilicet, *personaliter*: Parte verò *latitante*, ad petitionem Procuratoris, conceditur *alia Monitio* (quæ dicitur, *Viis* et *Modis*) pro Solutione Summæ *priùs* taxatæ, *præter* etiam *Expensas* ejusmodi *secunda Monitionis* (infra tot dies post Executionem ejusdem) sub pœnâ Excommunicationis, *exnunc*, &c. [prout in *priori Monitione*; de *quâ* fit mentio, inter *Obs.* in *Tit.* 134. sub *lit.* (c) 2.]

2 Et, *lapso* (post Executionem Monitionis hujusmodi) Solutionis *Termino*, Summâque taxatâ *non solutâ*, procedendum est, ut *suprà*, in *hoc Titulo*, specificatur.

(b) 1 *Ministro Ecclesiæ Parochialis dictæ Partis.*] Etiam in *aliquâ aliâ Ecclesiâ*, infra Jurisdictionem JUDICIS Excommunicantis, *denunciari* potest *Excommunicatio*: Dirigitur enim, UNIVERSIS *et singulis Rectoribus, Vicariis, Capellanis, Curatis, et Clericis quibuscunque, in et per totam Provinciam Cantuariensem*, [vel Eboracensem] *ubilibet constitutis*: E Curiis (scilicet) ARCHIEPISCOPORUM; et simili modo; UNIVERSIS, *&c. quibuscunque in et per totam Diœcesin nostram* L. &c. E Curiis EPISCOPORUM: Etiam; *in et per totum Archidiaconatum nostrum* N. vel *totam Jurisdictionem nostram*; in Stylo *ceterarum* Curiarum:

2 Et, hisce (postea) Verbis, pergit Formula: VOBIS *igitur conjunctim et divisim committimus, ac firmiter injungendo mandamus, quatenus præfatum* A. B. &c. *pro sic Excommunicato, in Ecclesiis vestris Parochialibus, seu earum aliquâ, Die aliquo Dominico, seu Festivo, receptionem præsentium proximè et immediatè sequente, inter Divinorum Solennia, dum major in eisdem, ad Divina audienda, adfuerit Populi Multitudo, palàm et publicè denuncietis et publicetis, seu sic denunciari et publicari faciatis, realiter et cum effectu.*

ciabit, *et* certificabit [ut in Titulo, *De modo Denunciationis Excommunicationis* (*c*)] *Certificatorium* desuper:

III. Et si PARS in hujusmodi *Sententiâ* EXCOMMUNICATIONIS, per *quadraginta dies*, post DENUNCIATIONEM, perseveraverit, *significandum est* Regiæ Majestati, et *proturandum est* Breve Regium, *pro Corporis Captione* [ut in Titulo, *De Petitione Literarum Significatoriarum* (*d*), *pro Corporis Captione Excommunicati*; et in Titulo, *De Literis Significatoriis* (*e*), *et Brevi Regio, de Excommunicato capiendo.*] Deinde *significandum est*, pro *Corporis Captione*, Et *Incarceratione.*

OBSERVATIONES.

(c) *Ut in Titulo, De modo Denunciationis Excommunicationis.*] Vide *Tit.* 39.

(d) *Ut in Titulo, De Petitione Literarum Significatoriarum*, &c.] Vide *Tit.* 43.

(e) *Et in Titulo, De Literis Significatoriis*, &c.] Vide *Tit.* 44.

Sors principalis, et *Expensæ.*

TITULUS CXXXVI.

De Renovatione DECRETI, *ad solvendum* EXPENSAS, vel SORTEM PRINCIPALEM.

Renovatio Monitionis.

I. SI obtinens DECRETUM, in casibus prædictis (negligentiâ, vel aliàs) non curaverit *illud exequi, debito tempore* (scilicet; per quosdam Dies, ante Diem pro Solutione assignatum) vel forsan *eo executo*, non curaverit *debitè certificare* (*a*) [ex *quo*, Certificatorium super Executione, sit discontinuatum] PROCURATOR allegabit, ut sequitur: Si Monitio *ad solvendum*, sine *fructu* perierit.

II. RE-

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Debitè certificare*, &c.] Hoc intelligitur; cùm *olim* MONITIO fieri solebat, contra Partem, *ad Solvendum, in* [*talem*] *Diem*; alioquin, ad citandum Partem, *ad comparendum* [*tali*] *Die Juridico* (post lapsum *Diem*, pro *Solutione*, statutum) *ad dicendum causam quare, propter non Solutionem, excommunicari non deberet*; in isto casu, *relatio Monitionis*, cum *Certificatorio* super Executione ejusdem, in Die statuto *pro Comparitione Partis* (ut suprà) *citatæ*, omninò necessaria fuit:

2 MONITIO verò (ad *solvendum* Sortem Principalem, *vel* Expensas) *quâ* utimur *hodie*, *peremptoria* est: nec *ullam* in se continet *Citationem*; ac igitur *hujusmodi Monitio nostra* (præterquam ad petendum *alteram* concedi, *Viis* et *modis*) coram JUDICE *non exhibetur*; nisi, *post Executionem ejusdem*, et *lapsum Termini Solutionis*, PARS (in non parendo eidem Monitioni) *pro excommunicatâ* (juxta tenorem ejusdem) *denunciata fuerit*, et *in Sententiâ Excommunicationis hujusmodi*, per quadraginta dies, *perseveraverit*: Tunc autem fiat *relatio dictæ Monitionis* unà cum *Certificatorio*, tam super *Executione ejusdem*, quàm *Denunciatione Excommunicationis* in eâdem; et (eo casu) petendum est, *significandum fore Regiæ Majestati, pro Corporis Captione.*

Petitur *Renovatio Monitionis:*

II. REVERENDE JUDEX; *Allego Decretum veſtrum, aliàs* [ad talem effectum] *emanatum, periiſſe ſine fructu; et ideo peto hujuſmodi Decretum renovari* (*b*), *ac Partem monendam fore decerni, ad ſolvendum,* &c. [vel *ad comparendum* (*c*), &c.]

Annuit *Judex.*

III. JUDEX: *Decernimus.*

OBSERVATIONES.

(b) *Peto hujuſmodi Decretum renovari.*] Hodie communiter non fit MONITIO, *ad ſolvendum* in *diem aliquem certum*; ſed infra [*tot dies*] poſt *Executionem Monitionis in Partem:* Unde non eadem ſubeſt Ratio (quondam) *Renovationis* ejuſdem; quoniam hæc noſtra *diuturna eſt*; ni forſan *amiſſa perierit.*

(c) *Ad comparendum,* &c.] Vide *Obs.* in *Tit.* 134. ſub *lit.* (c).

TITU-

Visitatio.

TITULUS CXXXVII.

Modus procedendi *in* CAUSIS CRIMINALIBUS *corrigendis, et ad* JURISDICTIONEM ECCLESIASTICAM *spectantibus.*

I. DE JURE *communi*, CORRECTIO et PUNITIO (*a*) *Criminum* ad *Reverendos* EPISCOPOS, eorumque VICARIOS *in spiritualibus generales*, spectant.

Crimina sunt *Cognitionis Ecclesiastica.*

II. Solet igitur quilibet EPISCOPUS [*ad Crimina corrigenda, et punienda*, atque *Errores quoscunque extirpandos*] in *primo anno* INTHRO-

Solent *Episcopi* visitare, *primo* Anno *Inthronizationis.*

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Correctio, et Punitio.*] Ecclesiasticæ *Jurisdictionis* exercendæ NERVI sunt *Pœnæ* et *Censuræ Ecclesiasticæ.*

2 Quæ verò tam *Ecclesiasticis*, quàm *Laicis* possunt infligi, sunt:

3 [1] MONITIO; quæ præparatoria est, plerúmque præcedens Ecclesiasticas Censuras:

4 [2] EXCOMMUNICATIO; Cujus innodati Vinculo (tam in Foro Ecclesiastico-Civili, quàm in Foro Seculari) vel agere, vel Testimonium perhibere, nequaquam admitti debent. Et si, per quadraginta dies, et ultra, quis (animo obdurato, et pertinaci) steterit Excommunicatus (Episcopo certificante) Rescriptum Regium, e Curiâ Cancellariæ, solet emanare, pro Corporis Captione talis Excommunicati; qui Carceri Comitatûs, quo degit (vigore ejusmodi Brevis Regii captus) mandabitur, ibidemque, salvâ Custodiâ, detinendus est, donec ejus purgaverit Contumaciam, et Ecclesiæ, pro Delicto, satisfecerit. Sin aliquis ab hâc luce migraverit Excommunicatus, in locis sacratis deneganda est Sepultura, nisi constiterit Episcopo, de Pœnitentiâ.

5 [3] POENITENTIA; Quæ (Judicis Arbitrio) juxta Criminum differentiam, publicè peragenda Pœnitentibus injungitur: Decernitur autem ut (albâ Virgâ manu sustentatâ, et in Linteis) publicè peragatur, *in facie Ecclesiæ*, propter Crimina publica et notoria *Incestûs*, *Adulterii*, *Fornicationis*, &c: Et quò *majora* sint *Scelera*, eò *solemniori* luenda sint *Supplicio*. Quibusdam autem in casibus, (ubi Culpa non sit nimis publica, seu notoria, et Judici constet aliqua gravis et necessaria causa) *Pœnitentia* priùs injuncta *corporalis* (ad petitionem Delinquentis) in *pœnam* aliquando commutari potest *pecuniariam*, in Pauperum (ubi commissum Crimen est) levamen, vel ad certas pias Causas, Arbitrio Judicis, erogandam [Vide *Statut.* (Articuli Cleri) 9 *Ed.* 2. *cap.* 2. § 2, 3. et *cap.* 3, 4.] *Pœnitentia* verò cuivis injungenda, propter *Verba diffamatoria* (contra bonos mores, et Vinculum Charitatis, in alicujus nominis et bonæ famæ læsionem, et denigrationem seu diminutionem) utcunque prolata, peragitur (absque Linteis) plerúmque quidem *in Ecclesiæ Vestiario*, vel *alibi* (si Judici meliùs visum fuerit) perlectâ (scilicet) *per diffamantem*, Pœnitentiæ Schedulâ; præsentibus, unà cum parte læsâ, Ministro et Guardianis Ecclesiæ, totque Parochianis, quot Judici statuere videbitur opportunum. *Pœnitentia* similiter, per Schedulam publicè perlectam, fit *in apertâ Curiâ* (vel *aliter* Arbitrio Judicis) per *Contemptorem Juris, et Jurisdictionis Ecclesiasticæ.*

6 Præter hujusmodi *Pœnas* et *Censuras Ecclesiasticas*, tam *Ecclesiasticis*, quàm *Laicis* communes, sunt et aliæ nonnullæ, quæ *particulariter* ipsos respiciunt *Ecclesiasticos*; cujusmodi sunt:

7 [1] SEQUESTRATIO *Fructuum Ecclesiæ*; Quæ est eorundem Allocatio temporanea, penes aliquem, in usum Jus habentis: Et hujusmodi *Sequestri* (debitè publicati) *Violatores*, juxta Canones Antiquos Ecclesiæ Anglicanæ, majoris *Excommunicationis* Vinculo, ipso facto, innodantur. [Vide *Lyndw.* De Sequestrationibus. *Lib.* 2. *Tit.* 4. *c.* 1. *per totum.*]

8 [2] SUSPENSIO dicitur; quæ (post Monitionem debitè factam) Ecclesiasticam personam *ab Officio*, seu *Beneficio*, vel *ab utroque*, ad tempus, *excludit.*

9 [3] DEPRIVATIO est; cùm, ob Delicta majora, quis *ab Ecclesiastico Beneficio* penitùs *amovetur.*

10 [4] DEGRADATIO *simplex*, seu *verbalis*, fit solummodo per *Judicis Sententiam*, et tum vocatur Clerici *Depositio*: *Degradatio* verò *realis* et *solennis* est, cùm (ante Magistratui Civili tradatur puniendus) *Vestibus et Insigniis sui Ordinis*, *Clericus* (ex Episcopi Mandato) *palàm exutus est.*

Visitatio. THRONIZATIONIS *suæ* [id est; *post* ejus CONSECRATIONEM, *et* INSTALLATIONEM, *in* EPISCOPATUM] *personaliter* VISITARE (*b*), tam in CAPITE, quàm in MEMBRIS [id est; tam *Ecclesiam* CATHEDRALEM (*c*), quàm Ecclesias COLLEGIATAS, et PAROCHIALES] CLERUMQUE et POPULUM totius *Diœcesiôs* suæ (*d*), et GREGEM *universum* SIBI *commissum*.

Deinde quolibet Triennio. III. Solet etiam, ex causis hujusmodi, *quolibet triennio* consimilem VISITATIONEM exercere.

Ratio, quare *non* commodè possunt, *annuatim*, totam *visitare* Diœcesim. IV. Sed quoniam EPISCOPI communiter residere in CIVITATE Eorum *Diœcesium*, et *specialem* curam, quoad Mores *et* Religionem *Civium* et *Inhabitantium ibidem*, habere solent; *ex quo*, commodè non possunt, *quolibet anno* totam Diœcesin *personaliter* Visitare:

Archidiaconi visitant eorum *Archidiaconatus*, quolibet *Anno*. V. Ne tamen *cæterorum Diœcesanorum* DELICTA impunita remaneant, et ut ERRORES et HÆRESES (si quæ irrepserint) extirpentur, ARCHIDIACONI (*e*) [qui *Oculi* dicuntur *Episcopi*] tenentur et solent *annuatim*, personaliter, *vel* per eorum OFFICIALES, visitare eorum ARCHIDIACONATUS, ac *Crimina Erroresque* corrigere, *et* reformare.

Punitio Criminum, de *Jure*, spectat ad *Episcopos*; VI. Et quamvis, *ex ipso* JURE, *Correctio* et *Reformatio* CRIMINUM [saltem *majorum*] non spectant ad ARCHIDIACONOS; sed propriè, ac (ut superiùs (*f*) dicitur) de JURE *communi*, ad EPISCOPOS:

Ex *Concessionibus*, aut *Præscriptione*, ad *Archidiaconos*; VII. Tamen, aut ex *Concessionibus*, et *Compositionibus* inter EPISCOPOS et eorum ARCHIDIACONOS (olim initis, et habitis) aut ex *Præscriptione* (*g*), Correctio, *et* Reformatio, *et* Punitio CRIMINUM [etiam *majorum*] spectat ad quemcunque ARCHIDIACONUM cujuscunque Diœcesiôs Provinciæ Cantuariensis:

Hinc non excluditur autem *Jurisdictio Archiepiscoporum*, et *Episcoporum*. VIII. EPISCOPUS tamen et ARCHIEPISCOPUS non excluduntur; sed possunt [quotiescunque apud eos, de quocunque *Crimine Ecclesiastico*, querelatur] ex *Officio mero* (*h*), vel *promoto*, contra quoscunque *Delinquentes* procedere, *vel* hujusmodi *Crimina* corrigere.

TITU-

OBSERVATIONES.

(b) *Visitare.*] Vide *Othonis Constit.* c. *Quid ad Venerabiles*, &c. *De Officio Archiepiscoporum et Episcoporum*, in verb. *corrigendo:* Ubi multa reperiuntur de *Visitatione*, et *Correctione*: Ubi etiam refert ad *notanda de Notoriis.*

(c) *Cathedralem.*] De Ecclesiis Cathedralibus, Vide *Can.* (Anno 1603) 24, 25, 42, 43, 44.

(d) *Totius Diœcesiôs suæ.*] De Visitatione *Provinciali*, seu *Archiepiscopali*; Vide *Tit.* 5. §. 12. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (g)

(e) *Archidiaconi.*] Vide *Lynd.* De *Officio Archidiaconi:* necnon *Constit. Othonis*, cap. *De Archidiaconis.*

(f) *Ut superiùs dicitur.*] Scilicet, in §. 1. *hujus Tituli.*

(g) 1 *Ex Præscriptione.*] Vide *Lyndw.* Lib. 1. *Tit.* 3. *c.* 1. De Consuetudine, *verb.* Ordinarii, et *verb.* Inquirere.

(h) 1 *Ex Officio mero.*] *Officium Judicis* (ita simpliciter dictum) etiam, JURE CANONICO, vocatur *Officium merum*, et JURE CIVILI, *Officium Nobile Judicis*; seu *Nobile Judicis Imperium.*

Inquisitio.

TITULUS CXXXVIII.

Quibus Modis EPISCOPUS, seu ARCHIDIACONUS, procedere potest, *in corrigendis* et *reformandis* CRIMINIBUS.

In *Criminalibus*, Modus procedendi *Triplex* est.

I. UT a *Doctissimis* accepi, atque ex *Praxi* didici; TRES sunt Modi procedendi, *in Criminibus Ecclesiasticis*; videlicet:

II. Per INQUISITIONEM; ACCUSATIONEM; et DENUNCIATIONEM; de quibus, *suo ordine*, tractabitur.

Citatio.

TITULUS CXXXIX.

De formâ prosequendi *per* INQUISITIONEM (*a*).

Suspectus Criminis conveniri potest, *in Animæ Salutem*, coram *Ordinario*; etsi per *OEconomos* non *præsentatus*.

I. SI ad Aures EPISCOPI, seu ARCHIDIACONI, sive *Famâ Publicâ referente*, sive *ex relatione Personarum Fide dignarum*, pervenerit, *quenquam* (suæ Diœcesiôs, et Archidiaconatûs) *aliquod* CRIMEN *notorium* commisisse, vel *de aliquâ* OPINIONE *erroneâ*, aut PERVERSITATE *obstinatâ*, insignem, *aut* suspectum fuisse [quamvis tale CRIMEN non fuerit per *Guardianos*, *OEconomos*, seu *Inquisitores*, de quibus inferiùs tractabitur (*b*), *detectum*, aut *præsentatum*] EPISCOPUS, seu ARCHIDIACONUS, potest citari mandare DELINQUENTEM, *ad comparendum personaliter*, *coram eo*, *in loco solito Judiciali* [et non in *Ædibus privatis*, quia JUS debet *publicè*, in *solito loco*, reddi] *certis Articulis Animæ suæ Salutem*, *et præsertim* [tale] CRIMEN [hìc specificandum est Crimen] *concernentibus*, *et sibi objiciendis*, *responsurum*.

Jus debet *publicè* reddi.

OBSERVATIONES.

(a) *Per Inquisitionem.*] Vide *Lynd. Lib.* 1. *Tit.* 3. *c.* 1. *verb.* Inquirant.

(b) *De quibus inferiùs tractabitur.*] Scilicet, in *Tit.* 151. *per totum*, et *Obs. ibid.* Vide etiam *Tit.* 152. §. 1, 6, 7. Item *Tit.* 154. §. 7. *in Calce*. Necnon *Tit.* 156. §. 3, 4, 5, 6.

TITU-

Inquisitio.

TITULUS CXL.

Citatio, et Certificatorium.

De Executione CITATIONIS, et *ejusdem* CERTIFICATORIO, in *Causâ* INQUISITIONIS.

Citatio, *vivâ voce,*

I. QUAMVIS nonnunquam EPISCOPI et ARCHIDIACONI solent, in *Causis* CRIMINALIBUS, Personas *citare*, non per CITATIONES, *in* SCRIPTIS (*a*) [eorum Nominibus *et* Sigillis] *communitas*; sed per eorum Apparitores, *seu* Mandatarios; VERBO *tenus*:

An *valeat?*

In *Dubio* est:

II. Tamen, sæpe controversum fuit; *An valeret* CITATIO *vivâ voce*, et non *in* SCRIPTIS, *facta*; et *utrum sic citatus, non comparens, possit* (sine Gravamine, per Judicem illato) *excommunicari?*

Fiat ergo *in Scriptis.*

III. Ad evitandum igitur *hoc Dubium*, citentur (in futuro) Delinquentes, per CITATIONEM *in* SCRIPTIS [modo præmisso] *communitam* (*b*).

Praxis olim fuit, citare per *Edictum publicum*, nullâ præcedente *Citatione primariâ*,

IV. *Similiter* consueverunt EPISCOPI et ARCHIDIACONI [nullâ præcedente CITATIONE *primariâ*; et nullâ factâ *Inquisitione*, pro Personâ *citandâ*; nulloque relato, aut introducto *Certificatorio*, de *Inquisitione*; neque *fide factâ*, quòd PARS *citata latitat*, quò minùs *personaliter citari* valeat] decernere Personas *citandas fore per Edictum publicum*, quod dicitur CITATIO, *viis et modis*:

Et excommunicare *Partem*, ex *Notulâ Apparitoris*, absque *Juramento*, de eâdem apud *Ædes Partis* dimissâ:

V. Et *etiam* (quòd Praxi *et* Juri videtur magìs dissentaneum) *Apparitores* solent minimam quandam *Notulam*, seu *Chartam* [in quâ solummodo *Nomen* et *Cognomen* citandæ PARTIS, et *dies et locus Comparitionis*, omissâ CAUSâ *ejusdem*, continentur] dimittere *apud Ædes* PARTIUM conveniendarum, et si PARTES *non comparuerint* [nullâ fide juratoriâ factâ, per Apparitores *hanc Notulam, seu Chartam dimissam fuisse apud Ædes* PARTIS *citandæ*] easdem *excommunicare*, et pro Excommunicatis denunciare (*c*):

In *his*, datur *Appellatio.*

VI. Ex *quibus procedendi modis*, diversæ Causæ APPELLATIONUM ortæ fuerunt, et APPELLANTES, in eisdem, obtinuerunt.

Pars hodie, per *Citationem primariam, personaliter* citanda est;

VII. *Tutissimum* igitur est, in posterum, ut CITATIO *primaria* concedatur, et ut PARS *personaliter*, si possit *ita* appehendi, *citetur*:

VIII. *Alio-*

OBSERVATIONES.

(a) *Non per Citationes, in scriptis.*] Hodie Citationes, *in scriptis*, emanare solent.

(b) *Modo præmisso, communitam.*] Id est; sub *Sigillo* JUDICIS.

(c) *Denunciare.*] Hodie Praxis hujusmodi [in §. 4, et 5.] minimè comprobatur.

VIII. *Alioquin*, CERTIFICATORIO authentico (*d*) relato, aut FIDE juratoriâ factâ (*e*) *Perſonam citandam ita latitâſſe*, quò minùs *perſonaliter citari poſſit*, tunc decernatur CITATIO *viis et modis* (*f*):

Pars *quæſita*, et non *inventa*, citanda eſt *per* Decretum *Viis* et *Modis*:

IX. *Quâ* debitè executâ et relatâ, ſi REUS *non comparuerit*, legitimè excommunicari poſſit; et *ulteriùs* contra EUM procedi poteſt, ut in *cæteris Cauſis Inſtantiarum* [*de quibus ſuperiùs, pleniùs tractatur, in præſenti Libro* (*g*).]

Tum *non comparens* excommunicabitur.

OBSERVATIONES.

(d) *Certificatorio authentico*.] De quo, Vide *Tit.* 26. *per totum:* etiam *Tit.* 25. §. 2.

(e) *Aut fide juratoriâ factâ*.] Vide, de hâc, in *Tit.* 25. §. 1.

(f) *Viis et modis*.] De modo obtinendi *Citationem*, quæ dicitur Citatio, *ſeu* Decretum *Viis* et *Modis*; Vide *Tit.* 23.

(g) *De quibus ſuperiùs, pleniùs tractatur, in præſenti Libro*.] Vide *Tit.* 39, 40, 41, 42, 43, 44.

Inquiſitio.

TITULUS CXLI.

De modo procedendi *in Cauſâ* INQUISITIONIS, *ſi citatus* comparuerit.

Comparitio.

I. RELATO *Mandato Citatorio*, ac PARTE comparente *citatâ*, JUDEX [Epiſcopus, *vel* Archidiaconus, *ſeu* eorum Officialis] *ex Officio ſuo mero*, contra comparentem, ARTICULOS [*continentes* tam *cauſas Conventionis* (*a*), quàm FAMAM *publicam* de CRIMINE, *propter* quod *citavit* PARTEM] in *ſcriptis* dare et objicere ſolet (*b*), et *conventum* (*c*) ad JURAMENTUM *ſubeundum* (*d*), ad reſpondendum *de* Veritate, *in facto proprio*, et *de* Credulitate, *in facto alieno* (*e*), monere *et* mandare:

Parte citatâ *comparente*,

Miniſtrantur *Articuli*, ex *Officio Judicis*;

Monetur *Pars* ad *præſtandum Juramentum* de reſpondendo.

II. Et, ſi hoc *Juramentum* ſubire *contumaciter* recuſaverit, monendus eſt, *ad præſtandum et ſubeundum Juramentum*, primò, ſecundò, et tertiò [quamvis uno *et* eodem tempore.]

Juramentum *ſubire recuſans*, trinâ vice, moneatur:

III. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Conventionis*.] Id eſt; *In Jus Vocationis*.

(b) *In Scriptis, dare et objicere ſolet*.] Articulorum hujuſmodi *Copia* Parti citatæ (ſi petatur) hodie *tradenda eſt*; prout etiam fieri ſolet, Nobiſcum, in caſu in *Tit.* 34. §. 5. *in Calce*.

(c) *Conventum*.] Scilicet; *Reum citatum*.

(d) *Ad Juramentum ſubeundum*.] Quomodo tollitur JURAMENTUM *ex Officio*, conſule *Statut An.* 13. *Car.* 2. *c.* 12. §. 1, 4, 5.

(e) *De Veritate, in facto proprio, et de Credulitate, in facto alieno*.] De formâ *Juramenti* Partis principalis; Vide *Tit.* 65. §. 3.

Contumax excommunicetur, *donec Juramentum subiverit*, de *respondendo*, et *parendo Juri.*

III. Et si adhuc *pertinax*, seu potiùs *contumax*, in non subeundo *hoc* JURAMENTUM, perstiterit [seu, plus justo, distulerit præstare] pro hâc *manifestâ Contumaciâ*, est excommunicandus: et absolvendus non est, donec JURAMENTUM, *de respondendo*, et *de parendo Juri, et stando Mandatis Ecclesiæ* præstiterit.

Præstito Juramento, monetur Pars, *sub pœnâ* Excommunicationis, *ad subeundum Examen*, infra *tempus* præstitutum: *Tempus* in Arbitrio *Judicis* est.

IV. Si *conventus* JURAMENTUM, *de respondendo* ARTICULIS, *subiverit*, monendus est, *ab subeundum* EXAMEN *super eisdem, citra vel ante aliquem diem* (in eâ parte, arbitrio Judicis) *assignandum, vel, ad comparendum eodem die, seipsum, propter ejus in eâ parte Contumaciam, excommunicari visurum:*

Responsis, *infra tempus*, non datis, *Pars* excommunicabitur.

V. Et si non *subiverit* EXAMEN ante *tempus assignatum* (quamvis comparuerit, sive non) nisi, ex causis legitimis, hanc *Contumaciam* purgaverit, est (propter *Contemptum*, et *Contumaciam*) excommunicandus; *ut suprà* (*f*).

OBSERVATIONES.

(f) 1 *Ut suprà.*] Tum hìc *alter* addendus est *Titulus* (prout patet in *MSS.*) sub hisce Verbis sequentibus.

TITULUS. { " *Conventus, in Casibus prædictis,* " *non tenetur respondere* POSITIONI " *criminosæ.*

" QUAMVIS *conventus*, in Casibus prædictis, " præstiterit JURAMENTUM *de respondendo* POSITIONIBUS, *seu* ARTICULIS, *propositis et objectis*; si tamen POSITIONES contineant *Crimina*, vel sunt POSITIONES *criminosæ*, REUS " non *tenetur* eisdem *respondere*: Sed, tempore " Examinationis suæ, *respondere* potest, *talem* " POSITIONEM *esse criminosam*, vel *captiosam*, " et *quòd credit se non teneri respondere eidem*, " *referendo se ad* POSITIONES, *et ad* JURA.

2 " Cautela igitur bona est, ut *conventi*, in " casibus prædictis [ante præstitum JURAMENTUM, de respondendo ARTICULIS, contra eos " ministratis] PROTESTENTUR, *quod si contigerit eos respondere alicui* POSITIONI, *cui, de* JURE, " *respondere non tenentur, ut ea Responsio pro* " *nullâ, et non factâ, habeatur.*

[Quoad hoc, Vide *Tit.* 66. *per totum.*]

3 " Sed dato, *hanc* PROTESTATIONEM *omissam* " *fuisse* per *juratum*; tamen Interpretatione et " Constructione JURIS (ut a Doctissimis audivi, " et adjudicari novi) perinde est, ac si *ea* PROTESTATIO *facta fuisset:*

4 " PROTESTARI tamen solet, *ut suprà*; " Quia *abundans Cautela non nocet.*

5 " Et licèt supradictum sit (in Titulo præcedenti) JUDICEM posse ARTICULOS, contra " comparentem, *ex mero suo Officio*, objicere; " solet tamen aliquem, *ex Procuratoribus* Curiæ suæ, exercitatum, in *Promotorem Officii* " *sui* assignare, et constituere:

6 " Qui *Procurator* dicet: *Accepto in me* " *Onus Promotoris Officii Judicis, in hâc Causâ,* " *et Officium ejus promovendo, do et ministro* " *hos* ARTICULOS; quos JUDICI porriget, vel " apud *Acta*, penes *Registrum*, dimittet.

7 " Sed notandum est; quòd etsi REUS " non tenetur respondere POSITIONI *criminosæ*, " tenetur tamen respondere POSITIONI *continenti* " FAMAM *publicam* CRIMINIS *articulati*: Igitur, *in his* ARTICULIS, *Fama publica objecti* " *Criminis* est alleganda, et objicienda.

[Vide, de hoc, in *Tit.* 142. §. 1. et in *Tit.* 150. §. 4, 5.]

TITU-

Inquisitio.

TITULUS CXLII.

Forma procedendi *contra* REUM *juratum*, ad respondendum ARTICULIS, *et* recusantem respondere POSITIONIBUS, quibus, *de* JURE, respondere tenetur.

Responsio.

I. LICÈT (ut superiùs (*a*) dicitur) REUS *non tenetur respondere* POSITIONI *criminosæ*; tamen respondere tenetur POSITIONI *Famæ* (*b*), et *Jurisdictionis* JUDICIS:

Positioni Criminosæ non respondendum est, sed *Famæ*, et *Jurisdictioni.*

II. Nam solent JUDICES, in ARTICULIS allegare, REUM *esse suæ Jurisdictionis* (*c*), ut apparere possit *Fori Competentia*:

Unde constat *Fori Competentia?*

III. Ideo si REUS hujusmodi POSITIONIBUS *respondere recusaverit*, interrogandus, jubendus, et monendus est, etiam *primò*, *secundò*, et *tertiò* respondere:

Respondere *recusans* trinâ vice *moneatur:*

IV. Et si sic monitus, interrogatus, et jussus *non responderit*, vel *responderit frivolè*, seu *respondere*, *plus justo*, *distulerit*, pronunciandus est CONTUMAX; atque in *pœnam* CONTUMACIÆ declarandus est, *pro* CONFESSO (*d*), super his ARTICULIS quibus *non responderit.*

Tum *non respondens* pronunciandus est, *pro Confesso.*

V. Et hæc pronunciatio *et* Declaratio, *pro* CONFESSO, æquipollet CONFESSIONI *simpliciter factæ*; et contra REUM procedi possit, perinde ac si IPSE *confessus fuisset* ARTICULOS, quibus *respondere recusavit*, vel si ARTICULI *sufficienter per* TESTES *probati fuissent.*

Declaratio, *pro Confesso*, est ad instar *Confessionis*, seu *Probationis* factæ.

OBSERVATIONES.

(a) *Ut superiùs dicitur.*] Prout habetur (scilicet) in Titulo [ex *MSS.* adjecto] quem inserimus inter *Obs.* in *Tit.* 141. sub *lit.* (f)

(b) *Positioni Famæ.*] Fassâ, vel probatâ Famâ, *Reus* condemnabitur *in Expensis.*

(c) *Reum esse suæ Jurisdictionis.*] Scilicet; *Quòd dictus* N. *fuit et est* talis *Parochiæ*, *in* tali *Comitatu*, *et in* tali *Diœcesi* [seu *Archidiaconatu*] *et horum Intuitu*, *Jurisdictioni hujus Curiæ notoriè subditus*, *et subjectus.*

(d) *Declarandus est*, *pro Confesso.*] De pronunciatione *pro Confesso*; Vide *Tit.* 72. §. 4 *Tit.* 73. §. 3, 4, 5. *Tit.* 74. per totum; et *Obs. ibid.* sub *notâ* (h) *Tit.* 142. §. 3, 4, 5. et *Tt.* 143.

Inquisitio.

TITULUS CXLIII.

Responsio. *Modus* procedendi *contra* REUM negantem respondere POSITIONI CRIMINOSÆ, quamvis FAMA *fuerit probata*, vel *confessata.*

Fassâ, vel *probatâ Famâ*, Positioni Criminosæ *respondendum est:*

I. SI *Reus* FAMAM *fateatur*, vel FAMA fuerit sufficienter *probata* (*a*), REUS tenetur respondere POSITIONIBUS, *quamvis criminosis:*

Tum *respondere recusans* trinâ vice *moneatur:*

II. Et si *respondere recusaverit*, vel, *plus justo*, *distulerit*, interrogandus, monendus, et jubendus est, *ut respondeat:*

Non respondens habeatur *pro Confesso.*

III. Et si *non respondeat*, pronunciandus est *pro* CONFESSO, [modo et formâ in proximo præcedenti Titulo (*b*) specificatis.]

OBSERVATIONES.

(a) *Vel Fama fuerit sufficienter probata.*] Reum, scilicet, infamatum esse *apud bonos et graves.* [Vide *Constit. Provinc.* c. 1. *de Purg. Canon.* et ibi *Lynd.* v. *compellant.*] Vide etiam *Tit.* 146. §. 4, 5.

(b) *Modo et formâ in proximo præcedenti Titulo.*] Scilicet; in §. 3, 4, 5. Vide etiam *Obs. ibid.* sub *lit.* (d).

Inquisitio.

TITULUS CXLIV.

Responsio. *Modus* procedendi *contra* REUM negantem CRIMEN, *et* FAMAM fatentem.

Fassâ Famâ, *Crimine* negato, *Promotor* (spem fovens probandi) *Terminum* habet *Probatorium.*

I. SI *Reus* FAMAM fateatur, et CRIMEN objectum negaverit, et si JUDEX et *Promotor* OFFICII *sui* crediderint *se posse* CRIMEN *probare*, assignandus est, *Promotori necessario* OFFICII JUDICIS, Terminus competens, *Articulos criminales comprobandi.*

Fit *Probatio*, ut in cæteris.

II. *Ac producendæ sunt* PROBATIONES, ut in cæteris Causis ordinariis.

Moneatur Reus, *ad comparendum singulis Sessionibus:*

III. Et monendus est REUS, *ad interessendum singulis Sessionibus generalibus, usque ad Sententiæ definitivæ prolationem, inclusivè ferendæ:*

In *pœnam non Comparentis*, procedatur usque *Prolationem Sententiæ:*

IV. Et si non comparuerit, PROBATIONES *et* TESTES *super* ARTICULIS *objectis* [in *pœnam* ejus CONTUMACIÆ] *recipi, admitti, jurari, et examinari, et eorum Dicta publicari debent*; necnon

Sen-

Sententia definitiva ferri et promulgari poteſt, ejus *Abſentiâ* ſeu potiùs *Contumaciâ*, in aliquo, non obſtante : *Inquiſitio.*

V. Sed tutiſſimum eſt, poſt *receptas* et *publicatas Atteſtationes* TESTIUM, citare (de novo) REUM (*a*), *ad audiendum Sententiam definitivam* [tali die] *ferendam.* *Vel* fiat Citatio, *ad audiendum Sententiam.*

VI. Et REUS poteſt *contra hos* TESTES *excipere, et eos et eorum Dicta reprobare* ; vel (ante PUBLICATIONEM *Teſtium*) MATERIAM *quamcunque* [pro DEFENSIONE *ſuâ*, et ad probandum INNOCENTIAM *ſuam*, in CRIMINIBUS *objectis*] *proponere et probare.* Competit Reo *Exceptio* contra *Teſtes*, et *Allegatio*, et *Probatio defenſiva.*

VII. Sed ſi FAMA *confeſſata*, vel *probata* fuerit (*b*) JUDEX poterit PURGATIONEM *indicere* [prout in ſequentibus Titulis (*c*) continetur.] Faſſâ, *vel* probatâ *Famâ*, indicitur *Purgatio.*

VIII. Et *notandum* eſt ; quòd *omnes* CAUSÆ CORRECTIONUM, *ex mero* JUDICIS OFFICIO, *inſtitutæ*, ſunt CAUSÆ SUMMARIÆ, ſaltem ſolet in eiſdem *ſummariè* procedi, et *ita* eſt procedendum : Ex Officio *mero*, eſt *Cauſa Summaria* :

IX. Secùs, de OFFICIO *voluntariè promoto* (*d*). Ex *voluntariè* promoto, *Plenaria.*

OBSERVATIONES.

(a) *Citare (de novo) Reum*, &c.] Ut Reus [priùs monitus *ad comparendum, ſingulis Seſſionibus generalibus, uſque ad Sententiæ definitivæ, incluſivè ferendæ, prolationem*] iterum citetur, *ad audiendum Sententiam definitivam ferendam*, hodie, Nobiſcum, haud videtur neceſſarium. Vide *Obs.* in *Tit.* 124. ſub *lit.* (a).

(b) *Sed ſi Fama confeſſata, vel probata fuerit.*] *Pars Rea* condemnabitur *in Expenſis.*

(c) *In ſequentibus Titulis.*] Vide *Tit.* 147, 148. et *Statut. An.* 13. *Car.* 2. c. 12. §. 1, 4, 5.

(d) *Secùs, de Officio voluntariè promoto.*] Vide *Tit.* 7. §. 12. et *Tit.* 150. §. 3.

Inquiſitio.

TITULUS CXLV.

Modus procedendi, *ſi* REUS *negaverit* CRIMEN *objectum*, et FAMAM. *Reſponſio.*

I. SI REUS negaverit CRIMEN objectum et FAMAM, tunc [ſi CRIMEN objectum fuerit *notorium* et *publicum*, ac de eodem laboraverit *publica* VOX, et FAMA] JUDEX producere et examinare curabit Parochianos REI, ſeu alios quoſcunque *ad* FAMAM *probandam*, coſque *ad perhibendum Teſtimonium* (ſi rogati recuſaverint) per Cenſuras Eccleſiaſticas compellere (*a*). *Crimine* et *Famâ negatis*, ſi conſtiterit de *Notorietate*, *Teſtes*, ſuper *Famâ*, producuntur, Inviti *compellantur.*

II. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Compellere.*] De Teſtibus ad perhibendum Teſtimonium, et dicendum (quam noverint) Veritatem compellendis, ante dictum eſt in *Tit.* 76, 77, 78.

In Causâ Correctionis, *Reus* ministrabit *Interrogatoria*:

II. Et quemadmodum in *Causis* INSTANTIARUM, licet PARTI contra *quam* producuntur TESTES quæcunque INTERROGATORIA [ad Causam institutam pertinentia] ministrare, contra TESTES Adversarii, *ad Veritatem eruendam* (b):

Ratio;

Vertitur *bona Fama* Periculum.

III. Ita etiam in his *Causis* CORRECTIONUM [*in quibus Status hominis, Opinio, Nomen, et bona Fama, apud bonos et graves* (c), pendent] maximè licet, et expedit REO, quæcunque INTERROGATORIA contra TESTES, ex *Officio* JUDICIS, *productos*, ministrare.

OBSERVATIONES.

(b) *Ad Veritatem eruendam.*] De Interrogatoriis, Testibus, ministrandis; Vide *Tit.* 84. §. 1, 3, 4, 5, 6. etiam *Tit.* 146.

(c) *Graves.*] Vide *Lynd.* de hoc *verbo* in *Constitut. Provinc.* c. 1. *De Purgatione Canonicâ.*

Inquisitio.

TITULUS CXLVI.

Interrogatoria.

De tenore INTERROGATORIORUM, *contra* TESTES in *Causâ seu Negotio* CORRECTIONIS [sive *ad probandum* CRIMEN, seu FAMAM CRIMINIS] *productos*, ministrandorum.

Incuria fuit (olim) *Testes examinare*, sine *cautis Scientia*, in Depositione, *reddi-tis.*

I. QUANDOQUIDEM *Testes* examinati, *ad* FAMAM *probandam*, nonnunquam, inscitiâ Registrarii, solent generaliter deponere, FAMAM *publicam laborâsse Reum commisisse* CRIMEN *objectum*; non exprimendo *ex quibus causis*, et per *quas personas* FAMA *orta fuit*, aut *originem habuit*, nec reddendo *causas* SCIENTIARUM *suarum*, in eorum *Dictis*:

Qualia sunt *Interrogatoria* contra Testium *Personas?*

II. REUS potest sequentia INTERROGATORIA ministrare, videlicet; primò *contra* PERSONAS *Testium* [ut superiùs tractatur, *in Titulis* (a) *tangentibus Productionem Testium, in Causis Instantiarum*] deinde petere, *ut Testes specificent Personas a quibus* FAMAM *audiverint*, necnon *ut specificè declarent* INDICIA *illa*, seu PRÆSUMPTIONES *illas, ex quibus* FAMA *Originem habuit.*

Interrogatoria, quoad *Famam*, sunt:
[1] *E quibus* nascitur?
[2] *Unde* præsumitur?

III. [INDICIA, et PRÆSUMPTIONES, hæc sunt; *si* REUS, *tempore nocturno, vel in locis suspectis, sæpiùs visus fuerit cum* MULIERE *suspectâ, aut infamosâ*, et *sæpiùs eam, secretis in locis, alloquendo, et osculando*]

Præsumptiones (ex quibus *Origo* Famæ) *quænam* sint?

IV. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Ut superiùs tractatur, in Titulis*, &c.] Vide *Tit.* 80. §. 9. et *Tit.* 84. §. 1, 3, 4, 5, 6.

IV. Et ſi [aut ex *Reſponſis* Teſtium ad *Interrogatoria*, vel ex *Probationibus* per Reum producendis] appareat FAMAM *objecti* CRIMINIS, *proceſſiſſe, aut laborâſſe ex malevolis, et inimicis* PARTIS REÆ, *vel* (quod plerúmque contingit) *ex nudâ et ſolâ* ACCUSATIONE *Mulieris diffamatæ, propriam Turpitudinem confitentis,* REUS non tenetur iſtis *criminoſis* POSITIONIBUS *reſpondere*, nec ſe de eiſdem *accuſare*:

Famâ probatâ, a *malevolis* ortâ;

Vel *ex* merâ *Confeſſione, Mulieris adulteratæ,*

Tum *Poſitioni* Criminoſæ *non reſpondendum eſt:*

V. Quia hæc FAMA, tam *generaliter* probata, propriè non dicitur, nec eſt FAMA; ſed potiùs *falſus* RUMOR.

Ratio; *Hæc* non *Fama* vocatur; ſed *malè ſparſus Rumor.*

Inquiſitio.

TITULUS CXLVII.

De finali terminatione *Cauſæ ſeu Negotii* CORRECTIONIS, et *Prolatione* SENTENTIÆ *definitivæ.*

Sententia.

I. SI [aut per *Confeſſionem Rei*, aut per *Probationes* per *Teſtes*] FAMA *publica*, de Crimine objecto, *fuerit probata*; vel *ſi vehementes* PRÆSUMPTIONES, et INDICIA [notata in proximo præcedenti Titulo (*a*), vel conſimilia] *probata fuerint*; quamvis CRIMEN *objectum* non fuerit *probatum*, tamen JUDEX poteſt REO *Canonicam* PURGATIONEM (*b*) indicere:

Famâ faſſâ, *vel* probatâ, *Vel* probatis *Præſumptionibus* (unde ſumpſit Originem) *Crimine* verò *non probato,* Indicitur *Purgatio.*

II. Et ſi REUS in *Purgatione defecerit*, pro CONVICTO pronunciandus eſt; et *Pœnitentia publica* eſt ei injungenda [prout in Titulo proximè ſequenti magis ſpecificè continetur.]

Deficiens in *Purgatione* pronunciatur pro *Convicto,* Et injuncta eſt *Pœnitentiâ:*

III. Sed ſi CRIMEN *objectum* fuerit *probatum* (*c*), tunc procedendum eſt ad *Sententiam*, et ad *Concluſionem* in Cauſâ [prout in cæteris Cauſis *Summariis* (*d*) et ferenda eſt *Sententia definitiva*:

Crimine probato, ſummariè proceditur ad *Sententiam.*

IV. Per *quam* pronunciandum eſt; JUDICEM [ſeu *Officii ſui Promotorem neceſſarium*, ſi Promotor neceſſarius fuiſſet aſſignatus] *probâſſe Intentionem, in Articulis, objectam, et Reum nihil probâſſe, ad elidendam Intentionem Officii, in eiſdem deductam* [ut in ordinariis Cauſis (*e*)]

Formula *Sententiæ,* in Negotio *Correctionis,* contra *Reum*:

V. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Præſumptiones, et Indicia, notata in proximo præcedenti Titulo.*] Scilicet; in §. 3.

(b) *Canonicam Purgationem.*] De quâ, Vide *infrà*; §. 2. et *Obs.* ſub *lit.* (c) Necnon *Tit.* 150. §. 7. *Tit.* 152. §. 4, 5. Vide etiam *Tit.* 153, 154, 155. Conſule verò *Statut. An.* 13. *Car.* 2. *c.* 12. § 1, 4, 5.

(c) *Fuerit probatum.*] " Nam ſuper *Notorio* " non indicitur *Purgatio*; et ſi *probatum* fue- " rit *Reum deliquiſſe*, non admittitur ad *Pur-* " *gationem*.. MSS.

(d) *Prout in cæteris Cauſis Summariis.*] Vide *Tit.* 114. §. 1, 2. et *Tit.* 121. §. 1.

(e) *Ut in Ordinariis Cauſis.*] Hujuſmodi Sententiarum Exemplaria patent in *Formulario.*

Clauſula ulterior *Sententiæ*;

V. Et, in *concluſione Sententiæ*, pronunciandum eſt; *Reum*, tali *tempore*, tale *Crimen* [videlicet; Crimen objectum, et probatum] *commiſiſſe, eoque prætextu canonicè puniendum, caſtigandum, et corrigendum eſſe, Pœnitentiamque ſalutarem, et condignam, Reo injungendam fore, et, de Jure, injungi debere:*

Decernitur Pœnitentia;

Fit Condemnatio *in Expenſis*,

VI. Et eſt in *Expenſis Litis*, ex parte *Officii*, ſeu *Promotoris Officii*, condemnandus, cum reſervatione *Taxationis* (*f*) [ut in *cæteris* Sententiis.]

OBSERVATIONES.

(f) *Cum reſervatione Taxationis*, &c.] Vide *Obs.* in *Tit.* 131. ſub *lit.* (c).

Inquiſitio.

TITULUS CXLVIII.

Sententia.

De formâ demandandi SENTENTIAM Executioni, *in Cauſâ*, ſeu *Negotio*, CORRECTIONIS.

Forma Demandandi Sententiam *Executioni*, contra *Delinquentem*, ſeu *Convictum*.

I. DEMANDANDA *eſt Sententia Executioni*, et *Pœnitentia eſt* DELINQUENTI, ac CONVICTO, *injungenda*, ac in omnibus vel per omnia *eſt procedendum* (aut in *præſentiâ*, aut in *abſentiâ Partis*) prout in cæteris Titulis (*a*) [ſcriptis *De formâ demandandi Sententiam Executioni*, præſertim ut in Titulo, *De formâ* (*b*) *demandandi Sententiam Executioni, in Cauſâ Diffamationis*] continetur.

Pœna Convicti, *ſeu* Delinquentis, eſt *Pœnitentia*.

OBSERVATIONES.

(a) *Prout in cæteris Titulis*, &c.] De formâ demandandi Sententiam Executioni; Vide *Tit.* 130. *Tit.* 131. necnon *Tit.* 331. §. 1, 2, 3, 4, 5, 6. Vide etiam *Obs.* in *Tit.* 130. ſub *lit.* (c).

(b) *Præſertim ut in Titulo, De formâ*, &c.] Vide *Tit.* 268.

TITU-

Inquisitio.

TITULUS CXLIX.

Sententia.

De tenore SENTENTIÆ *absolutoriæ*, in *Causâ seu Negotio* CORRECTIONIS, *ferendæ* pro *Parte accusatâ*, si *Judex*, vel *Promotor defecerit* in Probatione *Articulorum*.

I. SI nec CRIMEN *objectum*, nec INDICIA, nec PRÆSUMPTIONES *vehementes* (a) CRIMINIS *objecti* probatæ fuerint, *ferenda est* SENTENTIA *absolutoria*, pro parte REI, *quoad narrata et deducta in Articulis objectis*, ac *restituendus est pristinæ Famæ, et Opinioni* (quæ aliquantulum læduntur per hanc Litem) et *dimittendus est*, *ab Officio* JUDICIS, *quoad objecta*, unà cum suis *Expensis*.

Formula *Sententiæ*, pro Parte accusatâ, *absolutoria*, ob Defectum *Probationis*, ex alterâ:

Datur *boni Nominis* Restitutio;

Cum *Expensis*.

OBSERVATIONES.

(a) *Præsumptiones vehementes.*] De Indiciis, *et* Præsumptionibus hujusmodi, Vide *Tit.* 146. §. 3.

Accusatio.

TITULUS CL.

Promotor Voluntarius.

Modus procedendi *per* ACCUSATIONEM.

I. SI quis CRIMEN [ad *Fori Ecclesiastici* Cognitionem spectans] *commiserit*, et de *eodem* non fuerit *detectus*, *denunciatus*, vel *præsentatus*, vel *Episcopus*, vel *Archidiaconus* non processerit contra eum, *per* INQUISITIONEM; *Quælibet tamen Persona* (si fuerit solvendo Expensas Parti conveniendæ, si Objecta non probaverit) *habet Interesse* [quoniam *Reipublicæ interest*, *ut Delicta puniantur*] et JUDICIS OFFICIUM *implorare*, et *voluntariè promovere*:

Contra *Reum Criminis*, per *OEconomos* non *præsentatum*, nec in Animæ salutem, *ex Officio*, *conventum*,

Promotor Voluntarius implorabit *Officium Judicis*.

II. Et Delinquentem, *ad respondendum Articulis*, *ex* OFFICIO JUDICIS promoto, *ministratis*, in Jus vocare potest, et Parti comparenti ARTICULOS [Nomine JUDICIS, et ex ejus OFFICIO promoto] *objicere*, et *ministrare*, et Delinquentem *accusare*.

Modus *citandi* et *accusandi* Reum *voluntarii*.

Est Causa *Plenaria.*

III. Et quoniam *Causa* CORRECTIONIS, *voluntariè promota*, est CAUSA PLENARIA (*a*), eo modo procedendum est, ut in *cæteris Causis* PLENARIIS (*b*).

Positioni Criminosæ quando quis *tenetur respondere*, quando *non?*

IV. Et REUS, in *his* casibus [exceptis quibusdam Causis, videlicet, *Causâ Simoniacæ*, et *Usurariæ Pravitatis*, et *Incestûs*, et in omnibus *Causis tangentibus Privationem, aut Depositionem Clerici, a Beneficio, et Ordinibus*] non *tenetur* respondere *eisdem* ARTICULIS, *ex Officio* JUDICIS *voluntariè promoto*, ministratis et objectis; quia sunt POSITIONES *Criminosæ* (*c*):

Respondendum est de *Famâ:*

V. *Tenetur* tamen respondere, *quid credit de* FAMÂ (*d*) *publicâ*, et est procedendum ut *suprà* [in Titulis; De *formâ procedendi in Negotio Inquisitionis* (*e*).]

Quid tum postea?

Datur *replicare*, et *duplicare.*

VI. Et licet Partibus *replicare* et *duplicare* [ut in cæteris Causis ordinariis (*f*)] et ferenda est *Sententia* pro ACTORE, vel (contra Actorem) pro REO [prout in prædictis Titulis continetur (*g*).]

Sententia *qualis?*

Famâ Publicâ probatâ, Seu *Præsumptionibus* unde oriebatur, *Crimine* verò *non* probato, Incidit *Purgatio*; Dantur *Expensæ.*

VII. Sed hìc *notandum* est; quòd si ACTOR (in hoc casu) probaverit FAMAM *publicam*, vel PRÆSUMPTIONES *vehementes* [ob quas PURGATIO *Parti Reæ* indicta fuerit, *vel* indici possit, *et* debuisset] quamvis non probaverit CRIMEN *objectum*, tamen obtinebit *Sententiam*, PURGATIONEM (*h*) *esse indicendam*, et REUS est *in* EXPENSIS *illius Litis* condemnandus.

Famæ *Negatio* dat Locum *Expensis.*

VIII. Nam REUS, *negando* FAMAM, causavit ACTOREM litigare, et EXPENSAS facere circa *Probationem ejusdem.*

OBSERVATIONES.

(a) *Est Causa plenaria.*] Causa Correctionis, *ex Officio mero*, est Causa *Summaria* [prout habetur in *Titulo* 144. §. 8] Causa verò Correctionis, *ex Officio voluntariè promoto*, est Causa *Plenaria* [*ibidem* §. 9.]

(b) *Ut in cæteris Causis plenariis.*] De modo procedendi in Causis plenariis; Vide *Tit.* 7. §. 17.

(c) *Positiones criminosæ*] Quòd his *non tenetur respondere* Reus; Vide *Obs.* in *Tit.* 141. sub *lit.* (f).

(d) *Tenetur tamen respondere, quid credit de Famâ.*] De hoc, etiam Vide *Obs.* in *Tit.* 141. sub *lit.* (f) 7 necnon *Tit.* 142. §. 1.

(e) *Ut in Titulis, de formâ procedendi in Negotio Inquisitionis.*] De hoc modo procedendi; Vide *Tit.* 138. et *Titulos* huc abinde *sequentes.*

(f) *Ut in cæteris Causis Ordinariis.*] De Replicatione, et Duplicatione hujusmodi, in Causis Ordinariis; Vide *Tit.* 99, 100, 101, 102.

(g) *Prout in prædictis Titulis continetur.*] De Sententiâ, in Causis Correctionum hujusmodi, ferendâ; Vide *Tit.* 147, 148, 149.

(h) *Purgationem*] Vide *Tit.* 147. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (b).

TITU-

Denunciatio

TITULUS CLI.

Modus procedendi *per* DENUNCIATIONEM.

OEconomus.

I. A Tempore Memoriam Hominum longè ſuperante, in omni Parochiâ Provinciæ Cantuarienſis, *Major et ſanior Pars cujuſlibet Parochiæ* [interveniente Conſenſu RECTORIS, ſive VICARII (*a*)] conſuevit, *quolibet Anno* (*b*), duos probos et diſcretos viros Parochiæ in GUARDIANOS ſeu OECONOMOS (*c*) (ut vocant) ac

Modus *Electionis* OEconomorum.

Quando eliguntur?

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Interveniente Conſenſu Rectoris, ſive Vicarii.*] Præſcriptum eſt [in *Canon.* An. 1603.] *Quòd omnes Eccleſiarum* OEconomi, *ſive Inquiſitores, Parochianorum et Miniſtri ſui unito Conſenſu (ſiquidem id fieri poſſit) eligerentur* [Vide *Can.* 89.]

2 *Qui ſi, in tali Electione, diſſenſerint, tum Miniſtro licebit unum eligere, Parochianis alterum* [Vide *Can.* 89.]

3 *Nec quiſquam pro* OEconomo *habendus erit, niſi quem ejuſmodi Conſenſus (ſive conjunctus, ſive diviſus) elegerit* [Vide *Canon.* 89.]

(b) 1 *Quolibet Anno.*] In Paſchali hebdomadâ, *quotannis*, eligendi ſunt Eccleſiarum OEconomi, *et* Inquiſitores, *vel* Aſſiſtentes [Vide *Canon.* 90.]

2 Nec his, in eorum Officio, *ultra Anni ſpatium* permanere licebit, niſi ad modum ſupraſcriptum, *de novo*, ſint electi [Vide *Canon.* 89.]

3 Attamen OEconomi, et Inquiſitores, vel Aſſiſtentes, non priùs *Officio ſuo ſoluti* intelligentur, quàm ipſorum Succeſſores *Juramentum ſuum* (primâ, ſcilicet, poſt Feſtum Paſchatis Septimanâ, vel aliquâ ſtatim, pro Arbitrio Ordinarii, ſequente) *ſuſceperint* [Vide *Canon.* 118.]

4 Tenentur autem *Anni ſuperioris* OEconomi, Criminum ſuas exhibere Detectiones, antequam recens electi OEconomi, et Aſſiſtentes, *Juramentum ſuum hujuſmodi præſtent* [Vide *Canon.* 118.]

(c) 1 *In Guardianos, ſeu* OEconomos.] OEconomorum, ſive Guardianorum Eccleſiæ (inter alia) præcipuè Munus eſt;

In Eccleſiâ:

Primò; Comparare neceſſaria; ut Libros, Ornamenta, Suppellectilem Eccleſiaſticam, Panem et Vinum in *S.* Cœnam:

Secundò; Tempore Divinorum, Collectiones pro Pauperibus extraneis peragere, Abſentes obſervare; Silentio et Decoro proſpicere:

Tertiò; Proſpicere ne quis, abſque Facultate legitimâ, ſe ingerat ad concionandum.

Quartò; Navem Templi, Maceriam Cœmeterii, Ornamenta, et reliquam Suppellectilem, publicis Parochiæ Sumptibus, ſarta tecta et decora tueri.

Quintò; Unà cum Miniſtro, Baptiſmorum, Nuptiarum, et Sepulturarum Indicem Eccleſiaſticum cuſtodire:

Extra Eccleſiam:

2 *Primò*; Ordinarii Mandata exequi, et referre:

Secundò; Delictorum Reos, aut ſuſpectos, Ordinario (quolibet triennali Viſitatione, et bis annuatim) detegere, et præſentare:

Tertiò; Redditus Eccleſiæ cogere, cuſtodire, ſique detineantur, in Judicio poſtulare; Computum, ſeu Rationes (tam in uſum Eccleſiæ receptorum, quàm expoſitorum) Miniſtro, et Parochianis (ad Anni Terminum, vel ſaltem infra ejuſdem

ac ſex, quatuor, vel duos (plures aut pauciores) etiam probos, in JURATORES ſeu INQUISITORES (*d*) eligere et conſtituere :

Mos eligendi, *abſque Miniſtro*, OEconomos, *nequam* eſt.

II. Quidam tamen *Parochiani* intendunt Electionem, et Conſtitutionem hujuſmodi perſonarum, ad SE ſolùm [excluſo RECTORE, vel VICARIO] ex antiquâ *Conſuetudine* (ſeu veriùs *Corruptelâ*) ſpectare.

Citantur OEconomi, ad *ſubeundum Viſitationem*,

III. EPISCOPUS autem et ARCHIDIACONUS viſitare proponentes Hos GUARDIANOS, ſive OECONOMOS, JURATORES ſeu INQUISITORES, ad comparendum *in eorum Viſitatione, Viſitationem eandem ſubituros*, vocare ſolent ; eiſque comparentibus, ARTICULOS *in ſcriptis* miniſtrare ; ac eos *de fideliter inquirendo ſuper eiſdem*, et *de inquiſitis et compertis, eorum Judicium*, ſeu *Præſentationem*, aut (ut vocant) *Detectionem* [quodam tempore tunc conſtituendo] *exhibere*, JURAMENTO corporali onerare.

His, miniſtrantur *Articuli*, Prælo excuſi ;

De *quibus* inquirere, *et Detectionem* exhibere, *Juramento* onerantur.

IV. ARTICULI verò (in his caſibus uſitati) ſolent concipi per viam ſeu modum *Interrogatoriorum* ; videlicet :

Articuli *formantur* interrogativè :

Exemplum,

V. *Utrum aliquis infra Parochiam commiſit* ADULTERIUM, FORNICATIONEM, INCESTUM ? vel *de eiſdem* CRIMINIBUS, *aut eorum aliquo, fuerit notatus, aut ſuſpectus ?*

Quoad *nonnulla Crimina* :

Similiter in *aliis*.

VI. Et ſic de *cæteris* quibuſcunque CRIMINIBUS ad Cognitionem FORI ECCLESIASTICI ſpectantibus.

Quomodo *ſeparatim inquirere* debent OEconomi, *de Criminibus* perpetratis, aut *ſuſpectis* ?

VII. Poſtquam GUARDIANI et INQUISITORES prædicti fuerint (ut præfertur) *jurati*, diſjunctim [*in Exonerationem Conſcientiarum*) inquirere, et (quantum in eis eſt) indagare ſolent, *quæ et quales perſonæ prædicta Crimina, vel eorum aliqua, commiſerint*, vel *de eiſdem notatæ, aut ſuſpectæ fuerint* :

Quomodo debent *inter ſe* conferre,

Et *Detectiones* formare ?

VIII. Necnon etiam [*præter particularem Inquiſitionem*] convenire ſolent in Eccleſiâ Parochiali, ſeu alio loco ſecreto, et *ſimul* conferre (*e*) de præmiſſis ; ac inventa et comperta in *ſcriptis* redigere, ac nomina et cognomina Delinquentium, in hunc modum, ſpecificare :

Formula *Detectionis*.

IX. *Ad* [talem] *Articulum, præſentamus* [talem] *eſſe* ADULTERUM, FORNICATOREM, vel LENONEM, &c. vel *de* [tali] CRIMINE, *publicè et communiter, notatum et ſuſpectum*.

OBSERVATIONES.

ejuſdem Termini Menſem) reddere ; Contributiones, pro Operibus publicis fiendas, denunciare ; et (functo Officio) Pecuniarum, penes ſe, reſiduum, et quæcunque ad Eccleſiam, ſive Parochiam ſpectantia cedere Parochianis ; ut (per eos) in ſuccedentium OEconomorum Cuſtodiam, per billam indentatam, transferantur.

(d) *In Juratores, ſeu Inquiſitores.*] Hos *Teſtes Synodales* [vulgò, *Sides Men*] appellant, qui in Inquiſitionibus Morum, et Viſitationibus, adjunguntur *OEconomis*, quibus ſunt adminiculo, et (eorum in Officio) opitulantur.

(e) *Et ſimul conferre.*] Etiam præſcriptum eſt, ut OEconomi, Inquiſitores, ſive Aſſiſtentes, ipſorum *Detectiones* deliberatè, et cum fide, *domi ſuæ* ; formare debeant [*Canon.* 119.]

X. Hanc

X. Hanc *Præſentationem* in vim JURAMENTI (aliàs, ut præfertur, per eos (*f*) præſtiti) coram VISITATORE [die præſcripto] exhibere tenentur (*g*).

Quomodo, et quando *Detectio* ſit *exhibenda ?*

XI. Quod ſi non fecerint, excommunicandi ſunt, virtute præcedentis MONITIONIS (*h*) factæ *ad exhibendum Præſentationem* [tali] *die*, et non ſunt abſolvendi, donec comparuerint, et *Præſentationem* exhibuerint.

Detectionem tempeſtivè *non exhibentes* excommunicantur.

XII. Et *notandum* eſt; quòd non ſufficit præſentare [talem] *commiſiſſe* ADULTERIUM (quamvis, per ignorantiam, ſit quotidianum) vel *de* ADULTERIO *notum, aut ſuſpectum eſſe*; ſed nominanda eſt PERSONA *cum* quâ *Crimen commiſit*; vel *cum* quâ *ſuſpectus ſit commiſiſſe*; et *quòd de Suſpicione laboravit publica* VOX, *et* FAMA:

Non valet ſolummodo præſentare de *Crimine commiſſo*, vel de *ejuſdem Suſpicione*; ſed nominandus eſt *Particeps Criminis*, unà cum *Famâ* de *eodem :*

XIII. Nam *aliter*, ex generali et incertâ Præſentatione, *Purgatio indicenda non eſt*; et ſi *indicta fuerit*, detectus ſe *purgare* non poteſt, *propter incertitudinem et generalitatem Detectionis.*

Cùm *Detectio* nimis ſit generalis, *Purgatio* fieri non poteſt.

OBSERVATIONES.

(f) *Ut præfertur, per eos præſtiti.*] Scilicet; ut antedictum eſt in §. 3. *hujus Tituli.*

(g) 1 *Coram Viſitatore, die præſcripto, exhibere tenetur.*] OEconomi *ad binas detegendi Vices annuatim tenentur* : Licebit autem eis *quandocunque interim* (quoties his opportunum videbitur, cúmque juſtam, ad hoc, cauſam invenerint) *Accuſationes, aut Detectiones ſuas ſpontaneas, Judici Eccleſiaſtico præſentare.* [Vide *Can.* 116.]

2 OEconomi, *binis detegendi vicibus* debitè perfuncti, non ſunt *de reliquo* in Curiam vocandi : *Niſi* pro Detectionum *priorum* Explanatione : *Vel* ubi, ex certis et manifeſtis Indiciis, conſtiterit, *eos volentes et ſcientes omiſiſſe Detectionem Notorii alicujus Criminis, aut Criminum quæ vel commiſſa fuiſſe noverint ; vel ignorare ſaltem non potuerint Famam publicam de eiſdem laborare :* Quo caſu (Voluntariæ, ſcilicet, omiſſionis) contra *hos*, per *Judicem Eccleſiaſticum*, in Cauſâ *Perjurii ſpontanei in Curiâ Eccleſiaſticâ commiſſi*, procedendum eſt. [Vide *Can.* 117.]

(h) *Virtute præcedentis Monitionis.*] Factæ (ſcilicet) tempore præſtationis Juramenti; prout *ſuprà*, §. 3.

Denunciatio

TITULUS CLII.

De formâ procedendi *contra detectos*, et *præſentatos*, per *OEconomos* et *Guardianos*, et de PURGATIONE *indicendâ.*

Purgatio.

I. CITANDÆ ſunt perſonæ præſentatæ, *ad comparendum* [die aliquo competente, per Judicem aſſignando] ARTICULIS *Animæ ſalutem, et præſertim Crimina quædam Eccleſiaſtica* (*a*) (*in Viſitatione, nuper celebratâ, detecta*) *concernentibus, perſonaliter reſponſuræ.*

Formula *Citationis*, contra *Detectos* et *præſentatos* per *OEconomos.*

II. *Executâ*

OBSERVATIONES.

(a) *Et præſertim Crimina quædam Eccleſiaſtica.*] Crimina detecta ſpecificanda ſunt in Citatione. Vide *Lynd.* Tit. *De Judiciis*, c. *nlt.* verb. *Primaria.*

Relatâ *Citatione*, et *Parte comparente*,

II. *Executâ* et debitè *certificatâ* dictâ CITATIONE [ut in Titulis ; *De modo exequendi Citationis* (*b*), &c. *De Certificatorio* (*c*), &c.] eâdemque *relatâ*, JUDEX significabit PARTI *conventæ*, vivâ voce, *Verba* PRÆSENTATIONIS, vel effectum corundem, in hunc modum :

Quomodo *Judex* objicit *Crimen*, et *Famam*?

III. *Objicimus tibi, quòd es, coram Nobis, per OEconomos, Guardianos, et Inquisitores tuæ Parochiæ, legitimè detectus, et præsentatus, quòd commisisti* [tale] CRIMEN (specificando Crimen præsentatum) *et quòd laborat* FAMA *publica, te Crimen præsentatum commisisse.*

Positioni Criminosæ non respondendum est, sed *Famæ*.

IV. Licèt *conventus* non teneatur respondere, *utrum* CRIMEN *objectum commiserit* [quia est *Positio criminalis* (*d*)] tenetur tamen respondere, *affirmativè*, vel *negativè*, quoad FAMAM (*e*) *objectam* ; et quamvis tam CRIMEN, quàm FAMAM *negaverit*, indici potest PURGATIO (*f*).

Crimine *et* Famâ *negatis*, Indicitur *Purgatio*.

Quid sit *Purgatio Canonica* ?

V. Solet igitur JUDEX interrogare REUM ; *An aliquam causam, ob quam Purgatio* (*g*) *Canonica ei indici non deberet, allegare possit* ? et, si nullam causam sufficientem allegaverit, *Canonicam Purgationem* (*h*) indicere potest, et Reo assignare et constituere *diem competentem* [habitâ consideratione debitâ ad distantiam loci habitationis Rei, a loco Judicii] *ad se purgandum* (*i*), *quartâ*, [sextâ, *vel* octavâ] *manu hominum proborum Parochiæ suæ* [juxta qualitatem personæ, et juxta gravitatem Criminis præsentati, et Infamiæ] et decernere *omnes et singulos quoscunque, opponere et objicere volentes, ac valentes, contra Purgationem* (*l*), *et Compurgatores* (*m*) *introducendos, citandos fore, per Edictum publicum* [id est ; Citationem viis et modis, *vel* per Citationem publicè denunciandam in Ecclesiâ Parochiali Rei] *quòd compareant* [die et loco assignatis pro Purgatione (*n*) faciendâ] *ad proponendum et objiciendum, in debitâ Juris formâ, si sua putaverint interesse, contra Purgationem* (*o*), *et Compurgatores* (*p*) *producendos.*

Quales debent esse *Compurgatores* ?

Quomodo, per *Edictum Publicum*, citandi sunt *objicere volentes* contra *Compurgatores* ?

Ex *OEconomorum Præsentatione* solummodo, absque *Testibus*, indicitur *Purgatio*:

VI. Et *notandum* est ; quòd semper practicatum et adjudicatum fuit, PURGATIONEM (*q*) indici posse, ex *solâ* PRÆSENTATIONE *Guardianorum* et *Inquisitorum*, nullis productis TESTIBUS, *ad*

OBSERVATIONES.

(b) *De modo exequendi Citationes*, &c.] Vide *Tit.* 21, 24.

(c) *De Certificatorio*, &c.] De Certificatorio Executionis Citationis Primariæ, et Viis et modis ; Vide *Tit.* 25, 26.

(d) *Quia est Positio Criminalis.*] Quòd Positioni Criminosæ quis non tenetur respondere ; Vide *Tit.* 150. §. 4. et *Obs.* in *Tit.* 141. sub *lit.* (f).

(e) *Quoad Famam.*] Quòd Conventus tenetur, quoad Famam objectam, respondere ; Vide *Tit.* 150. §. 5. et *Obs.* in *Tit.* 141. sub *lit.* (f) 7. necnon *Tit.* 142. § 1.

(f) (g) (h) (i) (l) (m) (n) (o) (p) (q) Consule de *Statut. An.* 13. *Car.* 2. *c.* 12. §. 1, 4, 5.

ad Famam probandum, non obſtante quòd REUS et CRIMEN, et FAMAM [etiam mediante JURAMENTO] *negaverit*:

VII. Quia *OEconomi* et *Inquiſitores* [modo præmiſſo, JURATI (r)] dicuntur TESTES SYNODALES.

Ratio; *OEconomi* ſunt *Teſtes Synodales* jurati.

OBSERVATIONES.

(r) *Modo præmiſſo, jurati.*] Scilicet, ut ſuprà dicitur, in *Tit.* 151. §. 3.

Denunciatio.

TITULUS CLIII.

De tenore Edicti publici, *pro* PURGATIONE (a) *faciendâ*, ac de *formâ Executionis*, et *relationis ejuſdem.*

Compurgatores.

I. IN EDICTO PUBLICO ſpecificanda ſunt *ſequentia*; videlicet: Quòd [talis] *eſt de* [tali] CRIMINE *detectus*; *quòd habet ad ſe purgandum* [talibus] *die et loco* [tali] *numero* COMPURGATORUM, *honeſtorum Parochianorum.*

Formula *Edicti publici* contra *Compurgatorum Oppoſitores*,

II. Hoc EDICTUM eſt per MINISTRUM Eccleſiæ Parochialis REI, in eâdem Eccleſiâ, Divinorum tempore [*per ſex, ad minùs, dies præcedentes diem* PURGATIONIS *faciendæ*] denunciandum, et publicandum:

Edictum eſt in Eccleſiâ *publicandum*,

III. Ut, de veriſimili, *Opponentes*, et *abjicere valentes contra* PURGATIONEM, ſcientiam et notitiam habeant (vel veriſimiliter habere poſſint) *ante diem conſtitutum pro* PURGATIONE *faciendâ.*

Ut *in majus innoteſcat.*

IV. EDICTUM verò CITATORIUM eſt aut *perſonaliter* (per publicantem et exequentem) *in vim Juramenti* (b), vel *per Certificatorium authenticum* (c), certificandum.

Quomodo *certificabitur Edictum?*

OBSERVATIONES.

(a) *Purgatione.*] De hoc Titulo, Vide *Statut. An.* 13. *Car.* 2. *c.* 12. §. 1, 4, 5.

(b) *Perſonaliter*, &c. *in Vim Juramenti.*] De Certificatorio Citationis, in vim Juramenti, Vide *Tit.* 25.

(c) *Vel per Certificatorium authenticum.*] De Certificatorio authentico, Vide *Tit.* 26.

TITU-

Denunciatio

TITULUS CLIV.

Compurgatores.

De comparitione REI, *cum ſuis* COMPURGATORIBUS (*a*), et *de* Juramento, *per* REUM, *et per eoſdem* COMPURGATORES, præſtando.

Reo præconizato,

I. RELATO EDICTO PUBLICO, cum *Certificatorio* (modo et formâ (*b*) prædictis) publicè præconizandus eſt REUS :

Quid *Judex* loquitur ?

II. Si comparuerit, JUDEX interrogabit eum, *an habeat paratos in Judicio ?* [id eſt ; numerum COMPURGATORUM, juxta Aſſignationem factam (*c*)]

Reſpondet *Pars.*

III. Et ſi dixerit ; *Eos ſe, in promptu, habere :* Tunc facienda eſt [de Mandato Judicis, per Præconem Curiæ] *publica* PRÆCONIZATIO (trinâ vice) *pro omnibus et ſingulis perſonis citatis* (modo et formâ (*d*) prædictis) *ad proponendum et objiciendum* (*ſi quæ proponere et objicere habeant*) *contra* PURGATIONEM, *vel ad impediendum eandem, vel contra* COMPURGATORES, *in eâ parte producendos.*

Præconizantur *Purgationis* et *Compurgatorum* Oppoſitores.

Proceditur *in pœnam non comparentium*, qui deinceps excluduntur.

IV. Si verò nulli OPPOSITORES comparuerint, pronunciandi ſunt *Contumaces*, et [in pœnam *Contumaciarum* ſuarum] decernendum eſt, *procedendum fore in negotio* PURGATIONIS, et OPPOSITORES *quoſcunque in poſterum* (*quoad præmiſſa*) *excludendos eſſe.*

Productio Compurgatorum.

V. Deinde producat PRÆSENTATUS ſuos COMPURGATORES, ac petat a REGISTRARIO, *ut ſcribat eorum nomina et cognomina in Actis* ; dicetque :

Oblatio Juramenti *Partis*, de *Innocentiâ.*

VI. *Offero me promptum et paratum ad præſtandum Juramentum de Innocentiâ meâ, quoad Crimen prætenſum objectum ; et peto Compurgatores recipi et admitti, ac Jus et Juſtitiam mihi fieri et miniſtrari.*

Petitur *Admiſſio Compurgatorum.*

Judex ipſe poteſt *objicere* contra *Compurgatores.*

VII. Tunc [quia JUDEX non excluditur a propoſitione *Objectionum*, quamvis nulli alii objicient] ſi nihil per JUDICEM proponi aut objici poſſit contra COMPURGATORES ; vel ſi conſtiterit JUDICI, *eos*

OBSERVATIONES.

(a) *Compurgatoribus.*] De Contentis in hoc Titulo, Vide *Statut. An.* 13. *Car.* 2. *c.* 12. §. 1, 4, 5.

(b) *Cum Certificatorio, modo et formâ prædictis.*] Id eſt ; cum Certificatorio, vel *perſonaliter* (in vim Juramenti Mandatarii) facto ; vel cum Certificatorio *authentico* [prout in §. 4. *Tituli proximè præcedentis*]

(c) *Juxta Aſſignationem factam.*] Prout in §. 5. *Tituli penultimi.*

(d) *Citatis, modo et formâ prædictis.*] Scilicet, per Publicationem in Eccleſiâ [prout in §. 2. *Tituli præcedentis.*]

eos esse Parochianos Parochiæ Detecti, atque probos; publicè recitabit [tam Præsentato, quàm Compurgatoribus] *periculum Perjurii, et pœnam (tam Jure divino quàm humano) perjurantibus, et falsò Dei nomen invocantibus, debitam*; eosque seriò etiam sæpiùs hortabitur, *maximam habere curam Animarum suarum*; et eis publicè leget *Præsentationem, factam per Guardianos* [vel eam per Registrarium legi mandabit]

Explicabitur quid *Perjurium*; et *Pœna Falsidici.*

Præsentatio *Oblationum* publicè perlegenda est.

VIII. Si (præmissis non obstantibus) DETECTUS (inhærendo priori suæ petitioni) obtulerit *et* petiverit, *ut priùs* [id est; *se esse promptum et paratum ad præstandum Juramentum prædictum* (*e*); et petierit *Compurgatores suos admitti et recipi*] JUDEX deferre debet PARTI *petenti* sequens JURAMENTUM; videlicet:

Oblatio iterum Juramenti *Partis*, et Petitio *Admissionis Compurgatorum.*

IX. *Quòd non commisit Crimen objectum*, vel *quòd non sit Reus Criminis hujusmodi.*

Forma *Juramenti* Partis *de Innocentiâ.*

X. Quod JURAMENTUM si DETECTUS, *animo constanti, et non timido, aut trepidante*, præstiterit, tunc interrogandi sunt COMPURGATORES, *An voluerint, et, sanâ Conscientiâ, possint jurare*, quòd, *in eorum Conscientiâ, credunt Detectum innocentem esse Criminis objecti*, vel *eum verum præstitisse Juramentum.*

Solemnitas in *præstatione* Juramenti *Partis.*

Forma *Juramenti* Compurgatorum, *se credere, Partem jurâsse Veritatem.*

XI. Quod JURAMENTUM si fuerit per COMPURGATORES prædictos, *intrepidè et constanter*, præstitutum, JUDEX pronunciabit, *Detectum legitimè et canonicè se purgâsse, et innocentem esse Criminis objecti*, et restituet eum *pristinis Statui, Opinioni, et Famæ*, eumque *ab Officio suo*, quoad *Objecta*, dimittet.

Solemnitas in *præstatione* Juramenti *Compurgatorum.*

Dimissio *Partis*, se purgantis, *a Judicii Observatione.*

OBSERVATIONES.

(e) *Juramentum prædictum*] In §. 6.

Denunciatio

TITULUS CLV.

De Objectione *contra* COMPURGATORES (*a*).

Compurgatores.

I. SI, *relato* EDICTO *publico*, OPPOSITORES *comparuerint*, admittendi sunt, *ad probandum* quamcunque concludentem Materiam, *contra admissionem* PURGATIONIS; videlicet:

Oppositores quando, *et* quamobrem *admittendi?*

II. *Quòd*

OBSERVATIONES.

(a) *Compurgatores.*] Quoad in hujusmodi Titulo contenta, Vide *Statut. An.* 13. *Car.* 2. *c.* 12. §. 1, 4, 5.

Allegatio Oppositoris, contra Partem Ream.

II. *Quòd conventus commiſit* CRIMEN *objectum* [ſpecificando *perſonam* cum *quâ* Crimen commiſſum fuit, ac *tempus* et *locum* commiſſi Criminis]

Allegatio *Oppoſitoris*, contra *Compurgatores.*

III. Vel, *quòd perſonæ prædictæ, in* COMPURGATORES, *non ſunt recipiendæ, aut admittendæ; ex eo quòd ſunt parentes, conſanguinei, affines, tenentes, Partis eos producentis*; vel *in ſuo ære*; *pauperes* [pauper enim non eſt admittendus, ſi ſpacioſa ſit Parochia, et Parochianorum multitudo ſatìs ampla; ſecùs, in exiguâ, et depopulatâ] *et egeni, et tales qui, minimo pretio, corrumpi et ſubornari poſſunt*; *malæ famæ, opinionis læſæ ac criminoſæ* [ſpecificando Crimina; nam contra Purgationem objicientes quæcunque Crimina proponere poſſunt] vel *quòd ſunt de conſimili Crimine (de quo Reus præſentatus eſt) notati; et denique tales* qui, *ad Purgationem cujuſcunque perſonæ, non ſunt admittendi.*

Admiſſio *Allegationis.*

IV. Si proponentes OBJECTIONES prædictas *Onus probandi eaſdem in ſe aſſumpſerint*, ſunt admittendæ (*b*).

Formula *Sententiæ*, probatâ Allegatione, *contra Partem*:

V. Et ſi *Objicientes* probaverint CRIMEN *objectum*, ferenda eſt Sententia, *Objicientes eorum probâſſe Intentionem in eorum objectis deductam*; et REUS eſt *pro convicto* pronunciandus; et *Pœnitentia Canonica* eſt EI injungenda [ut in præcedenti Titulo (*c*)]

Formula *Sententiæ*, probatâ Allegatione, *contra Compurgatores*;

VI. Si verò *Objecta*, ſolummodo, *contra* COMPURGATORES probata fuerint, CONVENTUS eſt pronunciandus *defeciſſe in Purgatione*; et *Pœnitentia* eſt injungenda [ut (*d*) ſuprà] cum *condemnatione Expenſarum*, in *utroque* caſu [id eſt; ſi vel CRIMEN *probetur*, vel *Objectiones contra* COMPURGATORES *probatæ fuerint*]

In *utroque caſu*, injuncta eſt *Pœnitentia.*

Sin repelluntur *primi Compurgatores*, penes *Judicem* eſt *alios* admittere:

VII. Poteſt tamen JUDEX, in iſto *ultimo* caſu [videlicet; ſi *Objecta* contra COMPURGATORES probata fuerint] ex gratiâ, concedere CONVENTO *novum*, ſeu *alium* diem, *pro Purgatione ſuâ faciendâ*, per *alios* COMPURGATORES:

Quo facto *ſe purgans* dimittitur.

VIII. Et, ſi tunc *ſe legitimè purgaverit*, eſt dimittendus *ab Officio Judicis*, et pronunciandus *ſe legitimè ſemet purgâſſe*, et reſtituendus eſt *priſtinæ ſuæ Famæ.*

Ratio, *pro ſecundâ Purgatione*, quænam ſit?

IX. Cauſa verò quæ JUDICEM inducat, *ad hanc ſecundam Purgationem concedendam*, hæc eſt:

(Scilicet) Quòd *Objectiones*, contra *primos* Compurgatores, *Parti* fuerunt *ignotæ.*

X. Si OBJECTIONES *probatæ*, contra *primos* COMPURGATORES *rejectos*, tales *fuerint*, quæ PARTI, *eos producenti*, antea *incognitæ fuerunt.* Duotamen notanda ſunt:

XI. *Primùm*,

OBSERVATIONES.

(b) *Sunt admittendæ.*] Adduntur in *MSS.* " *Et Compurgatores repellendi, ſaltem non ad-* " *mittendi ſunt.*

(c) *Ut in præcedenti Titulo.*] Vide *Tit.* 148.

(d) *Ut ſuprà.*] Vide *Tit.* 147. §. 2.

XI. *Primùm*, quòd INTIMATIO istius *secundæ Purgationis* est denuncianda *et* publicanda, *et* admittendæ sunt OBJECTIONES *contra eandem*, ut suprà (*e*) quoad *primam Purgationem*. *Secunda Purgatio* perimplenda est, modo quo *prior*.

XII. *Secundùm*, quòd licèt PARS REA, ad hanc *secundam Purgationem* admissa, *legitimè se purgaverit*, non tamen est *dimittenda*, donec primò solverit *Expensas*, factas per OPPOSITORES *primos* : In *Purgationem secundam* admissus solvet *Expensas* priorum *Oppositorum* :

XIII. Nam si *primi* OPPOSITORES defeciissent, *in probandis Objectis*, condemnandi essent REO in *Expensis* (*f*). Ratio.

OBSERVATIONES.

(e) *Ut suprà.*] Scilicet in *Tit.* 152. §. 5. *Tit.* 153. et in *præsenti Tit* §. 1, 2, 3, 4, 5, 6.

(f) 1 *Expensis.*] Addenda sunt, ad Calcem hujus Tituli, prout in *MSS.*

" In Causis CORRECTIONUM licet *Parti accusatæ* [sive per *Promotorem necessarium*, et ex " *mero Officio*, aut per *Promotorem voluntarium*] appellare a *Decreto Interlocutorio*, vel " *Gravamine*, vel *Sententiâ definitivâ* :

2 " Et si *Sententia sit lata*, vel *Gravamen* " *illatum*, ad petitionem *Promotoris necessarii*, " Deinde tam JUDEX quàm *hujusmodi* PROMOTOR, fit *Pars appellata*, et *ambo* citandi, *ad* " *respondendum in Causâ Appellationis* :

3 " Secùs, in Negotio CORRECTIONIS *voluntariè promoto* : Ista enim *Appellatio* [saltem ita " ob *Reverentiam* eidem JUDICI debitam] procedi " solet tantùm contra PARTEM, *Officium* JUDICIS " *voluntariè promoventem.*

[Vide etiam, de hoc, *Tit.* 284. et *Obs.* ad Calcem *ejusdem Tit.*]

Denunciatio

TITULUS CLVI.

CAUTIO tam *Accusatoribus*, in *Causis criminalibus*, *voluntariis*, quàm *Guardianis*, *OEconomis*, seu *Inquisitoribus*.

OEconomi et Accusatores.

I. SIQUIS *accusatus* fuerit [quamvis *judicialiter*] de CRIMINE *aliquo*, per *Promotorem Voluntarium*, si non probaverit *Veritatem* CRIMINIS *objecti*, vel, ad minùs, FAMAM *publicam*, ex *causis et præsumptionibus vehementibus ortam*, ita ut Purgatio Canonica *Accusato* indicta, *vel* indicenda sit, *tenetur de Actione Injuriarum* ; vel *Accusatus* agere potest contra *Accusantem* in *Causâ Diffamationis* : *Promoter Voluntarius* non probans *Crimen*, Seu *Famam, bene ortam*, Obnoxius est *Actioni Injuriarum* ; Vel conveniatur in *Causâ Diffamationis* ;

II. Et *Accusans*, non minùs, etiam magìs, puniendus est [id est ; *Pœnitentia gravior, et magìs publica* assignanda est] quàm pro *Verbis diffamatoriis* publicè [*verbo tenus*] prolatis. Magisque puniatur, quàm *Ore tenus* Diffamator.

III. Similiter si *Guardiani*, *OEconomi*, vel *Inquisitores*, quemquam de CRIMINE *notorio*, et per JUDICEM ECCLESIASTICUM *corrigendo*, vel de FAMÂ *publicâ*, præsentaverint, et *Præsentatus* (legitimè) tam de CRIMINE, quàm de FAMÂ *ejusdem* se purgaverit, *OEconomi* quempiam *præsentantes*, Qui *de Crimine*, et *Famâ*, se *purgaverit*,

rit, vel [ut in Titulo prædicto (*a*)] FAMAM [utcunque præsentatam) *ortam fuisse, et* Originem *sumpsisse ex malevolis*, et *personis infamosis*, et aliquando *ex solâ et nudâ Accusatione Mulieris, propriam Turpitudinem suam confitentis*, probaverit, et JUDEX [ratione Probationis hujusmodi] *Præsentatum* ab *Officio suo* (*nullâ indictâ Purgatione*) dimiserit, *Præsentatus* agere potest contra hos *Præsentantes*, in *Causâ Diffamationis* (*b*) [ut suprà, De Accusatoribus *voluntariis*]

Vel ubi *Fama* nascitur a *Malevolis, infamosis*, aut a *Participe Criminis*,

Unde Purs, *absque Purgatione*, dimittitur;

Conveniantur in *Causâ Diffamationis.*

IV. Caveant igitur omnes, ne, de cætero, quenquam accusent, aut de *aliquo* CRIMINE, vel FAMÂ *Criminis*, præsentent, nisi *aut* CRIMEN, *aut* FAMAM *ejusdem ex justis causis et Præsumptionibus vehementibus* Originem *habuisse* (si ad id compellantur) probare possint.

Præcaveant *Accusatores*, certò scire de *Famâ* probandâ, ex *justis* ortâ *Præsumptionibus.*

Si *Rumor* sit a *Malevolis*, aut ab *infamosâ Muliere* sparsus,

V. Ideo quamvis FAMA, vel RUMOR *alicujus* CRIMINIS apud multos, *et graves et probos*, laboraverit, vel aspersus fuerit; tamen *si* Originem *habuerit ex Inimicis*, vel *nudâ Accusatione Mulieris infamosæ*, PRÆSENTATIO, seu DETECTIO SPECIALIS, et PARTICULARIS, secundùm *rei* VERITATEM [id est; *talem Famam, vel, potiùs, Rumorem sparsum esse, per* tales *personas*; vel *per Accusationem, aut Confessionem in ipso Partu, aut Puerperio Mulieris cognitæ, ac propriam suam Turpitudinem allegantis*] et non GENERALIS (ut communiter fieri solet) facienda est:

Præsentatio fiat *specialis*, prout *Res ipsa* loquitur?

Exemplum:

Quo facto,

VI. Et tunc si *Præsentatus* instituerit ACTIONEM, *in Causâ Diffamationis*, cadet in *Causâ*, si replicatum, et probatum fuerit, *Famam, vel Rumorem laborâsse, aut sparsum fuisse* prout *in* PRÆSENTATIONE *continetur.*

Qui periclitabitur *in Causâ Diffamationis* agere, *succumbet:*

Ratio.

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo prædicto.*] Scilicet; de Famâ hujusmodi ex malevolis ortâ, vel ex merâ Accusatione Mulieris adulteratæ, supradictum est *in Titulo* 146 §. 4.

(b) *Præsentatus agere potest contra hos præsentantes, in Causâ Diffamationis.*] Cautum est autem, per *Canon.* [An. 1602] 115. *Ne instituatur Querela, Actio, Litis Intentatio, aut Prosecutio, contra Ecclesiarum OEconomos, Inquisitores*, &c. *qui Detectiones ejusmodi exhibuerint.* Vide etiam *Statut.* [Circumspectè agatis] *An.* 13. *Ed.* 1.

TITU-

TITULUS CLVII.

Quid sit DUPLEX QUERELA, *in Causâ Beneficiali.*

I. SI CLERICUS (*a*) fuerit *præsentatus* ad Ecclesiam, et *Præsentationem* hujusmodi exhibuerit, coram EPISCOPO *Diœcesano* [seu ejus VICARIO *in spiritualibus generali*, habente potestatem *instituendi*] et, ab Eo, petierit *se institui*: — Exhibetur *Præsentatio*: Petitur *Institutio*:

II. Si EPISCOPUS illum instituere *et* admittere *recusaverit*, potest iste [*præsentatus*] de eo, *querelari* apud OFFICIALEM *de* ARCUBUS, vel JUDICEM *Curiæ* AUDIENTIÆ (*b*): — Recusatur; Querelatur;

III. Qui JUDICES solent *rescribere*, in Juris formâ, EPISCOPO, ad effectus subscriptos (*c*): — Rescriptum est.

IV. Quod RESCRIPTUM dicitur, DUPLEX QUERELA (*d*). — Quid *Duplex Querela?*

OBSERVATIONES.

(a) *Clericus.*] De Diaconorum, et Presbyterorum Ordinatione; Vide *Canon.* [1603.] 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 8, 76.

(b) *Audientiæ.*] Vide *Operis Prolegom.* cap. 3. §. 11.

(c) *Ad effectus subscriptos.*] In *subsequenti* (scilicet) *Titulo.*

(d) 1 *Duplex Querela.*] De Duplicibus Querelis hujusmodi; Vide *Can.* 95.

2 De Duplici Querelâ in cæteris Causis; Vide *Tit.* 273.

TITULUS CLVIII.

De Contentis in DUPLICI QUERELÂ, *in Causâ Beneficiali.*

I. DUPLEX QUERELA (*a*) est concipienda *Nomine* JUDICIS *eandem concedentis*; et dirigenda est, ut CITATIO *ordinaria* dirigitur (*b*): — Duplex Querela *cujus Nomine* formanda? *Quibus* dirigenda?

II. Et hæc DUPLEX QUERELA, primò, summariè continebit præmissa, *notata in proximo præcedenti Titulo* [videlicet; talem *præsentatum*, *ad* tale *Beneficium vacans*, *petiisse Institutionem*, et *Episcopum recusâsse admittere*] — Hujus *Contenta* sunt; *Institutio petita*, *Denegata*,

III. Deinde

OBSERVATIONES.

(a) *Duplex Querela.*] Non sit instituenda ante *lapsum viginti et octo dierum*, juxta Constitutionem Ecclesiæ Anglicanæ; nisi *alius ab Episcopo sit institutus*, ante *decursum eorundem dierum.* Vide *Can.* 95.

(b) *Ut Citatio ordinaria dirigitur.*] De modo dirigendi Citationes originales, Vide *Tit.* 16. §. 1, 2.

Monitio, Citatio, Inhibitio.

III. Deinde continere debet non solùm *Monitionem*, sed etiam *Citationem*, et *Inhibitionem*, ut sequitur ; videlicet :

Formula *Monitionis.*

IV. Primò, monebit EPISCOPUM [vel ejus VICARIUM *in spiritualibus generalem*, habentem potestatem instituendi] *quòd infra* quoddam tempus [utpote ; infra *novem* dies, vel aliquando *quindecim* dies] N. *præsentatum ad* talem *Ecclesiam admittat, et instituat, ac sibi Justitiam ministret*, quorum dierum tres [si *novem* dies constituti fuerint] *vel* quinque [si *quindecim* dies fuerint assignati] pro *primo* ; tres, *vel* quinque pro *secundo* ; et tres *vel* quinque pro *tertio* (vel *peremptorio termino*, ac *Monitione Canonicâ*) JUDICI, *a quo querelatur*, assignabit :

Monitio Canonica, *quid ?*

Formula *Citationis.*

V. Alioquin [*lapsis* illis diebus, *et* dicto N. *non* instituto, *nec* Justitiâ ministratâ] citabit EPISCOPUM, *quòd compareat* (*per se*, vel *ejus Procuratorem legitimum, sufficienter instructum*) decimo (*vel* decimo quinto) die *post executionem hujusmodi Duplicis Querelæ, si Juridicus fuerit, alioquin proximo die Juridico* [ut in Citatione ordinariâ] *causam rationabilem et legitimam* (*si quam pro se habeat, aut dicere sciat*) *quare* (*ob ejus negligentiam, et non administrationem Justitiæ*) *Jus instituendi, et induci mandandi dictum præsentatum, non deberet devolvi ad Judicem concedentem Duplicem Querelam, et dictus præsentatus, per eum, institui et induci, mandari non deberet, dicturus et allegaturus :*

Devolutio Jurisdictionis, ob *Negligentiam* Episcopi, *quid?*

Formula *Inhibitionis.*

VI. Inhibendum est etiam EPISCOPO, et ejus VICARIO, *Ne* (*pendente hujusmodi Duplicis Querelæ negotio indiscusso*) *quicquam faciant in præjudicium Partis querelantis, sub pœnâ Juris.*

Ratio, Quare sit Inhibitio perpetua.

VII. Admodum verò necessarium est, ut hæc INHIBITIO fiat ; nam aliquando EPISCOPUS, vel JUDEX *inferior*, post *Executionem Duplicis Querelæ*, et ante *relationem ejusdem* [saltem *diem comparitionis*] admittat *alium Clericum* (*c*), in maximum QUERELANTIS *Præjudicium*, ac *Contemptum* SUPERIORIS :

De *Contemptu Inhibitionis.*

VIII. Quod si fecerit, *majorem* CONTEMPTUM *commisisse dicitur*, quàm si id feciset, *nullâ factâ* INHIBITIONE (*d*).

Attentata *post Inhibitionem*, sunt *imprimis revocanda :*

IX. Hæc ADMISSIO [facta post *Executionem dictæ Duplicis Querelæ*, ac post *Inhibitionem antedictam*] per JUDICEM *concedentem* dictam *Duplicem Querelam*, primò et ante omnia [*per viam* ATTEMPTATORUM] *revocanda* (*e*), *cassanda, et pro nullâ et invalidâ, declaranda est.*

X. Potest

OBSERVATIONES.

(c) *Admittat alium Clericum*] Provisum est ; quòd infra *viginti et octo dies* ; a tempore Exhibitionis, coram eo, Præsentationis *Episcopus alium nullatenus instituet*, in præjudicium Partis ita præsentatæ, idque *sub pœnâ Nullitatis*. Vide *Can.* 95.

(d) *Inhibitione.*] Varia Lectio (hujus Sectionis 8.) talis est, in *MS. Antiq.* " Quod si fecerit, *Inhibitione* in contrarium *præcedente*, et " non obstante, *graviorem facit Contemptum* ; " Nam in eo casu, dicitur, *Contemptum* JURIS *et* JUDICIS *commisisse*.

(e) *Per viam attemptatorum, revocanda.*] De attentatis revocandis ; Vide *Tit.* 307.

X. Poteſt etiam ARCHIEPISCOPUS [cujus *Juriſdictio*, et *Authoritas*, in hoc caſu, *contemnitur*] etiam et OFFICIALIS *de* ARCUBUS [ut ex Statutis Curiæ conſtat (*f*)] contra EPISCOPUM, *ſic attemptantem* (*g*), procedere, *in Cauſâ Contemptûs*, et eum (*ſuo Arbitrio*) canonicè corrigere:

Contemptus Inhibitionis eſt, *Arbitrio Judicis*, puniendus;

XI. Etiamſi dictus PRÆSENTATUS, et *obtinens* DUPLICEM QUERELAM (factâ Examinatione Vitæ, Morum, et Religionis, ac Doctrinæ) INIDONEUS *reperietur* (*h*):

Quamvis *Inhibitio* ſit *immeritò* conceſſa.

XII. *Punitio* tamen, et *Correctio* EPISCOPI, in hoc caſu, *delinquentis*, referri ſolet ad IPSUM ARCHIEPISCOPUM.

Punitio *Epiſcopi* deferri ſolet ad *Archiepiſcopum*.

OBSERVATIONES.

(f) *Ut ex Statutis Curiæ conſtat.*] Vide *Statuta* Curiæ de Arcubus [*Anno* 1295.] *Winchelſey* §. 29. *De modo procedendi in Contemptibus, tam contra Suffraganeos quàm cæteros:* Necnon *Statuta* ejuſdem Curiæ [*Anno* 1342.] *Stratford* §. 56. *De Contemptoribus Curiæ Cantuarienſis.*

(g) *Contra Epiſcopum, ſic attemptantem*] " Scilicet, Clericum (poſt et contra Inhibitio-" nem, ac Lite pendente) admittentem. *MSS.*

(h) *Inidoneus reperietur:*] " Ac rejectus, vel " non admiſſus fuerit. *MSS.*

Duplex Querela.

TITULUS CLIX.

De formâ Executionis DUPLICIS QUERELÆ, et *de faciendis per* PRÆSENTATUM.

Modus Executionis.

I. PRIMÒ curabit PRÆSENTATUS aliquem *literatum Mandatarium* monere EPISCOPUM (*a*), *ad inſtituendum Perſonam præſentatam, et ad miniſtrandum Juſtitiam, infra* tempus [*in Duplici Querelâ mentionatum*] et etiam EIDEM inhibere, *juxta tenorem* Inhibitionis (*b*) [*in eâdem Duplici Querelâ mentionatæ*]

In *Duplici Querelâ*,

Modus Executionis *Monitionis*,

Et *Inhibitionis*.

II. Quâ *Executione* factâ, *infra triduum* adibit *Præſentatus* EPISCOPUM, et (debitâ cum reverentiâ) petet *ſe inſtitui*, et *Juſtitiam ſibi miniſtrari:* et offeret *ſe promptum, et paratum ad ſubſcribendum Articulis Religionis* (*c*) (per Clericos, ad quæcunque Beneficia Eccleſiaſtica admittendos (*d*), ſubſcribendis) *et de præſtando Juramentum,*

Forma petendi *Inſtitutionem*, ab *Epiſcopo*.

OBSERVATIONES.

(a) *Aliquem literatum Mandatarium monere Epiſcopum.*] " Hæc Executio debet fieri *cum* " *debitâ Reverentiâ*, et ſolebat exequi *per Mi-*" *niſtrum.* MSS.

(b) *Juxta tenorem Inhibitionis.*] Scilicet; ad effectum in *Tit.* 158. §. 6.

(c) *Articulis Religionis.*] Vide *Canon* [*An.* 1603.] 5, 36, 37, 38.

(d) *Subſcribendis.*] In quibus ſubſcribendis Articulis hâc utendum eſt Verborum Formulâ: " *Ego* N. N. [Nomine, ſcilicet, et Cognomine expreſſis] " *tribus his præfixis Articulis, omnibuſque in eiſdem contentis, lubens, et ex* " *animo, ſubſcribo.* Vide *Can.* 36.

Duplex Querela.

tum, de agnoscendo supremam Regiam Authoritatem (juxta Statuta hujus Regni, in câ parte, edita) *et de Canonicâ Obedientiâ Episcopo, ac aliud quodcunque Juramentum licitum, et honestum, et (in hoc casu) requisitum* :

Petitio *Institutionis* ter (ex Intervallo) *repetenda est* ;

III. Hoc etiam faciet PRÆSENTATUS, *binis aliis vicibus*, infra *dies præscriptos* (videlicet) quolibet *tertio die*, si *novem dies* (*e*) fuerint constituti, vel quolibet *die quinto*, si *quindecim dies* fuerint assignati (*f*) *ad instituendum* :

Vel, fiat *Protestatio*, si *præsentiam Episcopi* non datur habere.

IV. Si saltem poterit habere *Præsentiam* EPISCOPI ; si non possit, *de eo debet protestari, et* TESTES (g) *ad perhibendum Testimonium rogare* :

Lapsis diebus, *ad deliberandum*, datis, citetur *Episcopus*, ad Effectum *Duplicis Querelæ*.

V. Et si EPISCOPUS, infra *tempus assignatum*, non curaverit instituere PRÆSENTATUM, tunc, *lapsis diebus deliberatoriis*, PRÆSENTATUS curabit EPISCOPUM citari, *juxta tenorem* DUPLICIS QUERELÆ (*h*).

OBSERVATIONES.

(e) *Si novem dies*, &c.] (f) *Si quindecim dies fuerint assignati.*] Prout in Titulo 158. §. 4.

(g) *Et Testes.*] Seu Notarium Publicum.

(h) *Juxta tenorem Duplicis Querelæ.*] Scilicet ; *ad dicendum causam, quare Jus instituendi ad Superiorem devolvi non deberet* : Prout in Tit. 158. §. 5.

Duplex Querela.

TITULUS CLX.

Viis et modis.

De CITATIONE Viis *et* Modis, *si* EPISCOPUS *non possit* personaliter *citari.*

Absente Episcopo, quid faciet *Mandatarius* ?

I. SI EPISCOPUS præsentiam suam subtraxerit a *Mandatario* [vel potiùs, ita aliis urgentibus negotiis, impeditus fuerit] *quominus Mandatarius possit eum citare*, significet *Mandatarius* [debitâ cum reverentiâ] famulis dicti EPISCOPI, *quòd habet Citationem* (videlicet, *Duplicem Querelam*, ad Instantiam N. *Præsentati* ad [tale] Beneficium) *exequendam*, et petat, *ut possit habere Præsentiam* EPISCOPI :

Præconizatio *Episcopi* quando fit, etiam *non citati* ?

II. Et si hoc *non possit obtinere*, expectet *Præsentatus* Diem *in quo* comparuisset EPISCOPUS (*a*), casu quo fuisset citatus, et *præconizetur* :

III. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Expectet præsentatus diem, in quo comparuisset Episcopus.*] " Nam aliquando *Episcopi*, " quamvis *nollent citari*, tamen *solent constituere* " *Procuratorem, ad comparendum pro eis* ; ac " concedatur *Decretum* Viis *et* modis [*MS. Antiq.*]

III. Et si per *Procuratorem* non comparuerit, nec satisfecerit contentis in *Duplici Querelâ*, decernenda est CITATIO *viis et modis* [ut in cæteris Causis (*b*)] Citatio, *Viis et Modis*, contra *Episcopum* quando *decernitur*?

IV. Sed ante *Executionem* ejusdem, facienda est *Petitio* per Mandatarium (*c*) *ut possit convenire* EPISCOPUM, *ad effectum exequendi dictum Mandatum personaliter* (*d*): Modus *Executionis* ejusdem *personaliter*;

V. Et si non possit, tunc *Citatio affigenda est Foribus exterioribus Palatii Episcopi*, vel *illarum Ædium in quibus residet Episcopus*, vel *Ecclesiæ Cathedralis Episcopatûs*. Vel, per *Affixionem*.

OBSERVATIONES.

(b) *Ut in cæteris Causis.*] In Causis ordinariis, hodie, *si Pars citanda latitaverit*, non expectatur *ille dies* in *Citatione primariâ* pro *Partis ejusdem Comparitione præstitutus*, antequam alia *Citatio, Viis et modis*, emanaverit, sed immediatè [factâ fide per Mandatarium, *Partem fuisse diligenter quæsitam, animo et intentione Citationem primariam in eam personaliter exequendi, ita verò latitâsse quominus personaliter apprehendi poterit*] ex *more*, decernenda est *Citatio, Viis et modis*, ad effectum quem priùs. Vide *Obs.* in *Tit.* 23. sub *lit.* (e) 1, 2, 3.

(c) *Facienda est Petitio per Mandatarium.*] Prout in *Calce* §. 1. huius *Tit.*

(d) *Ad effectum exequendi dictum Mandatum personaliter.*] Tenor enim Citationis *viis et modis* est, ad *personaliter citandum*, si, ad *sic citandum*, tutus pateat accessus; *alioquin publicæ Citationis Edicto*, &c. aliisque *viis, modis atque mediis* quibus meliùs *et* efficiatiùs, de Jure, fieri poterit. [Vide *Formulas.*]

Duplex Querela.

TITULUS CLXI.

Tempus Deliberatorium.

In quo casu PRÆSENTATUS *non tenetur expectare* TEMPUS DELIBERATORIUM, *datum* EPISCOPO *ad instituendum.*

I. SI EPISCOPUS [cùm fuerit monitus, per *Mandatarium* (*a*), vel rogatus, ad *ministrandum Justitiam*, et ad *admittendum Præsentatum* (ut suprà, post Executionem Mandati) per *Præsentatum* (*b*),] dixerit; *se nolle instituere hujusmodi Præsentatum*; vel *eundem admittere expressè recusaverit*: Institutione *negatâ*,

II. Tunc *Mandatarius prædictus* poterit statim citare EPISCOPUM (*c*), *ad comparendum* [ut (*d*) suprà] et *Præsentatus* non tenetur Tunc *citetur Episcopus*;

OBSERVATIONES.

(a) *Monitus per Mandatarium.*] Prout in *Tit.* 159. §. 1.

(b) *Vel rogatus*, &c. *per Præsentatum*] Prout in *Tit.* 159. §. 2, 3.

(c) *Poterit statim citare Episcopum.*] Hìc additur, in *MS. Antiq.* " Illique *inhibere*, juxta " tenorem *Duplicis Querelæ.*

(d) *Ad comparendum, ut suprà.*] Videlicet; *ad dicendum causam, quare Jus instituendi, et induci mandandi Præsentatum, ad Judicem concedentem Duplicem Querelam, devolvi non deberet:* Prout in *Tit.* 158. §. 5.

Et *Dilatio* in Duplici Querelâ, data, non sit petenda:

tus expectare DILATIONEM, in *Duplici Querelâ*, datam (*e*) [hoc est; adire EPISCOPUM (*f*), nec citare EPISCOPUM *post lapsum Dierum assignatorum, ad instituendum*]

Actio:

Tempus Deliberatorium, per *Denegationem Institutionis*, recusans.

III. Ratio est; quia *Tempus* Ipso datum erat EPISCOPO, *ad deliberandum*, et Ille, *expressè denegando instituere* (*g*), recusat *Tempus deliberatorium* Sibi datum.

OBSERVATIONES.

(e) *Dilationem, in Duplici Querelâ, datam.*] Scilicet; Spatium (novem, vel quindecim dierum) assignatum *ad instituendum*; ut in *Tit.* 158. §. 4.

(f) *Hoc est adire Episcopum.*] Prout in *Tit.* 159. §. 2, 3, 4.

(g) *Denegando instituere.*] Imò videtur, quòd casu quo *Episcopus* expressè dixerit, *se nolle admittere præsentatum*, potest *præsentatus* obtinere Duplicem Querelam, *non expectato decursu viginti octo dierum* [juxta *Canon.* 95.]

Duplex Querela.

TITULUS CLXII.

Certificatorium.

De Certificatorio DUPLICIS QUERELÆ.

Quæ contineri debent in *Certificatorio* Duplicis Querelæ?

I. MANDATARIUS debet certificare PARTI QUERELANTI, vel *ejus* PROCURATORI [per literas, *aut* per subscriptionem in dorso Duplicis Querelæ] non solùm *de* die *Executionis Monitionis ad instituendum*; sed *de* diebus *quibus Præsentatus petiit se institui*; quo die *citavit Episcopum, ad comparendum*; et quo die *inhibuit Episcopo*: Et si *Episcopus recusaverit admittere præsentatum*, MANDATARIUS tenetur etiam *illud* certificare (*a*).

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Etiam illud certificare.*] Huc addenda sunt, prout in *MS. Antiq.* "Ex quibus Instructionibus, *Procurator, præsentaturi* curabit "*Certificatorium authenticum* concipi:
2 "Vel, alias, debet Mandatarius *personaliter* "*comparere*, et, de his, *fidem facere*.

TITU-

Duplex Querela.

TITULUS CLXIII.

Episcopus non comparens.

De Petitione *Procuratoris*, et Decreto *Judicis*, cùm DUPLEX QUERELA sit relata, et *Episcopus* non comparuerit (*a*).

I. IN die Comparitionis EPISCOPI (*b*), *Procurator* ACTORIS dicet: *Exhibeo Procuratorium meum pro* N. *Clerico præsentato* [ad tale Beneficium] *ac facio me Partem pro eodem; et exhibeo Mandatum originale, cum Certificatorio in dorso ejusdem; et accuso Contumaciam Reverendi Patris* M. [Wigornienſis] *Episcopi, moniti ad instituendum Dominum meum, ad Ecclesiam de* R. *infra tempus in hujusmodi Mandato specificatum, et ad ministrandum sibi Justitiam, alioquin citati, ad comparendum istis die et loco, ad dicendum causam quare (ob ejus Negligentiam) Jus instituendi eundem* N. *non deberet devolvi ad hanc Curiam, et ad Dominum Judicem ejusdem; et non curantis, nec instituere, nec Justitiam ministrare, nec comparere, nec aliquam causam allegare: Quare peto eum reputari Contumacem; et (in pœnam suæ hujusmodi Contumaciæ) pronunciari, et decerni, prout in dicto Mandato introducto continetur* [id est; *pro Jurisdictione Curiæ, ac Jus instituendi, &c. esse devolutum,* ob *Negligentiam Episcopi*]

Episcopo *non comparente*, Fiat [1.] Exhibitio *Procuratorii*: [2.] Exhibitio *Mandati*: [3.] Accusatio *Contumacia*: [4.] Petitio *Procuratorii*. [*Juris instituendi* ht *Devolutio*, ob *Negligentiam* Episcopi]

II. Tunc JUDEX faciet dictum EPISCOPUM *publicè* (*trinâ vice*) *præconizari*, et si *non comparuerit* (nec per *se*, nec per ejus *Procuratorem*) dicat JUDEX: [5.] Fiat *Præconizatio*,

III. NOS *pronunciamus eum Contumacem; et* (*in pœnam Contumaciæ suæ hujusmodi*) *pronunciamus Jus instituendi* N. *ad dictam Rectoriam, esse* (*ob Negligentiam Domini Episcopi*) *Nobis devolutum, atque dictum* N. *ad et in dictam Ecclesiam instituendum, et Loci Ordinario* [videlicet; Archidiacono, *vel* ejus Officiali] *pro ejus Inductione, scribendum fore decernimus.* [6.] Pronunciatio *Contumaciæ*, [7.] Decernitur *Jus devolutum*; [8.] Fiat *Institutio*, et *Inductio*;

IV. In his casibus (factâ *Præconizatione* (*c*) prædictâ) solent JUDICES remittere *Præsentatum* ad *Examen* ARCHIEPISCOPI, ut [si [Sed præcedit *Examinatio præsentati*, per *Archiepiscopum*]

OBSERVATIONES.

(a) *Cùm Duplex Querela sit relata, et Episcopus non comparuerit.*] De modo procedendi in Negotio Duplicis Querelæ, *si Episcopus comparuerit*: Vide *Tit.* 165.

(b) *In die comparitionis Episcopi.*] Potiùs; in die *pro Episcopi comparitione*, in Citatione, præstituto.

(c) *Factâ Præconizatione.*] Rectiùs legitur in *MSS.* "Factâ *Pronunciatione* prædictâ.

[De quâ, Vide *suprà*; §. 3.]

[Tum *Judici* rescriptum est]

[si *idoneus* reperiatur] ILLE rescribat JUDICI, pro *Admissione Præsentati.*

[9.] Forma *Cautionis*, per Instituendum, *interponenda.*

V. Tunc, *editâ* CAUTIONE, per Instituendum, *de conservando Instituentem indemnem, ratione hujusmodi Institutionis* [juxta formam Regiſtri, in his Cauſis, et conſimilibus, a tempore immemorato, uſitatam] *Literæ* INSTITUTIONIS (*d*) ſunt Sigillo JUDICIS *communiendæ*, et PARTI *tradendæ*, et decernendum eſt MANDATUM *Archidiacono Loci, pro ejus* INDUCTIONE:

[16.] Fiat Emanatio *Institutionis et Inductionis*, ſub *Sigillo.*

[11.] Modus *Inductionis*, per *Archidiaconum.*

VI. Qui *Archidiaconus* ſolet, et tenetur [*aut* perſonaliter, *aut* per ejus Officialem] *realiter, et actualiter, dictum Institutum, ad hujuſmodi Beneficium, inducere, et realem illi Poſſeſſionem tradere,*

OBSERVATIONES.

(d) 1 *Literæ Institutionis.*] In Formulâ *Literarum Institutionis*, fiat *Mentio*, quòd Inſtituendus ſit *Clericus.* Vide *Lynd.* de *Institutionibus*, c. 3. v. *Clerico.* et v. *Ordine.*

2 In Literis Inſtitutionis, debet exprimi *Titulus*, quo admittendus ſit ad Beneficium; num per Viam *Præſentationis*, *Nominationis*, aut *Collationis*, aut *aliam* Viam quamcunque, per *quam* quis devenire poſſit ad Beneficium Eccleſiaſticum. Vide *Lynd. ibid.* verb. *quo Titulo.*

Duplex Querela.

TITULUS CLXIV.

De JURAMENTO *per Instituendum præstando.*

Juramentum Instituendi.

Sequentia ſubibit *Instituendus*; (ſcilicet)

I. PRÆSENTATUS, ante ejus INSTITUTIONEM [de quâ, in præcedenti Titulo, fit mentio] primò ſubit JURAMENTUM [mentionatum in Actu Parliamenti] *de agnoſcendo Supremam Authoritatem Regiam:*

Juramentum Supremaciæ:

II. Deinde tenetur SUBSCRIBERE *Articulis Religionis* [mentionatis in dicto Statuto]

Articulorum Religionis *Subſcriptio*:

III. Tunc JURABIT *Canonicam Obedientiam, tum Archiepiſcopo Cantuarienſi, et ejus Succeſſoribus* (*a*):

Juramentum de Canonicâ Obedientiâ:

IV. Ac [ſi ſit VICARIA] *de perſonali Reſidentiâ*, in eâdem.

Juramentum de Reſidentiâ, in Vicariâ.

OBSERVATIONES.

(a) *Jurabit Canonicam Obedientiam, tum Archiepiſcopo Cantuarienſi, et ejus Succeſſoribus.*] Legitur in *MSS.* " Jurabit *Canonicam Obedientiam* tam *Archiepiſcopo Cantuarienſi*, et *ejus* " *Succeſſoribus*, quàm *Epiſcopo Diœceſano*, et " *ejus Succeſſoribus.*

Duplex Querela.

TITULUS CLXV.

Objectiones contra Institutionem.

De modo procedendi *in Negotio* DUPLICIS QUERELÆ, *si Episcopus* comparuerit (*a*).

I. SI EPISCOPUS comparuerit, *et* allegaverit *causas sufficientes, ob quas non admisit Præsentatum:* Contra *Admissionem* Præsentati,

Veluti; *Quòd Ecclesia sit plena, de Personâ alterius Incumbentis:* Quænam sint *causæ*, per Episcopum, *objiciendæ?*

Vel; *Quòd Præsentatus sit infamis, criminosus, simoniacus, vel indoctus, ita quòd non potest reddere rationem Fidei, in Latino sermone:*

Vel; *Quòd habet aliud Beneficium, incompatible cum Beneficio controverso:*

II. Tunc procedendum est, in *hujusmodi Negotio* (*b*), prout in aliis *Causis Summariis* (*c*), et *utrique* PARTI liceat replicare, duplicare, et excipere, contra TESTES (*d*), [ut in cæteris *Causas Summariis*] Modus *tunc procedendi:* Licet *replicare, et duplicare.*

III. Si tandem *causæ, allegatæ per* EPISCOPUM, *probatæ non fuerint*, pronunciandum est, ut suprà (*e*) [per Sententiam definitivam, *vel* per Decretum Interlocutorium] *pro Jurisdictione* JUDICIS; ac PRÆSENTATUS *est instituendus* [observatis præmissis, in præcedenti Titulo (*f*) specificatis] et EPISCOPUS *in Expensis condemnandus est:* Quomodo decernendum est, *causis* per Episcopum *Objectis*, non *probatis?*

IV. Sed si EPISCOPUS *objecta præmissa* (*g*), vel *eorum aliqua*, [sufficientia ad elidendum Actoris Intentionem] *probaverit*, ob quæ *non tenebatur instituere Præsentatum*, et *in non instituendo* [quamvis, ut suprà dicitur, monitus (*h*)] *non fuerit Contumax*; tunc *ferenda est* Quomodo *probatis?*

OBSERVATIONES.

(a) *Si Episcopus comparuerit*] De Petitione Procuratoris, et Decreto Judicis, cùm Duplex Querela sit relata, *et Episcopus non comparuerit*: Vide *Tit.* 163.

(b) *In hujusmodi Negotio.*] Scilicet; in eo Negotio *Duplicis Querelæ.*

(c) *Prout in aliis Causis Summariis.*] Id est; sine *Litis Contestatione*, et Assignatione *ad proponendum omnia*, et *ad concludendum.* Vide *Tit.* 7 §. 17.

(d) *Replicare, duplicare, et excipere contra Testes.*] Vide *Tit.* 98, 99, 100, 101, 102, 103.

(e) *Ut suprà.*] De Pronunciatione pro *Jurisdictione Judicis*, et pro *Jure Institutionis* per *Devolutionem*; Vide *Tit.* 163. §. 3.

(f) *Observatis præmissis, in præcedenti Titulo.*] Videlicet; subscriptis *Articulis Religionis*, et præstitis *Juramentis*, de Jure, *requisitis.*

(g) *Objecta præmissa:*] Scilicet; in §. 1. *hujus Tituli.*

(h) *Quamvis, ut suprà dicitur, monitus.*] Hoc suprà dictum est in *Tit.* 159. §. 1.

est Sententia pro Eo, et PRÆSENTATUS *est in Expensis* [factis ex parte Episcopi] *condemnandus* :

Cùm *Clericus* (non *Episcopus*) allegat *Ecclesiam plenam*,

V. Sed si EPISCOPUS *noluerit litigare*, nec *Litem prædictam defendere*, ILLE CLERICUS qui Beneficium controversum *possidet*, vel forsan est *etiam* ad idem *Præsentatus*, solet *hanc Litem*, *in* SE, *suscipere*, ac comparere, et allegare ; *Ecclesiam esse plenam de ejus Persona* :

Primo loco, pronunciandum est *pro Jurisdictione Superioris, et Jura devoluto* ;

VI. Sed in isto casu [id est ; *si hæc* ALLEGATIO *data fuerit nomine Clerici, et non* EPISCOPI] solet JUDEX *Querelæ* pronunciare, primò, *pro suâ, in hâc parte, Jurisdictione* (ut suprà) *ac Jus instituendi Præsentatum* (si nulla præmissorum obviant) *sibi esse devolutum, et ad Curiam suam* [quoniam EPISCOPUS *nullam allegavit causam*, ob quam ita non pronunciaretur]

Quia ex parte *Episcopi* nil fit, *in contrarium*, allegatum.

Fiant hæc *in pœnam* Episcopi.

VII. Facienda tamen sunt hæc *in pœnam Contumaciæ dicti* EPISCOPI (*i*).

Clericus (Episcopo consentiente) potest salariare *Procuratorem*, ad objiciendum *Nomine Episcopi* :

VIII. Et quamvis suprà dicitur (*l*), *quòd* ILLE, *qui* etiam *est Præsentatus* ad Beneficium, *solet hanc Litem, in* SE, *suscipere*, tamen [si EPISCOPO placuerit, ac MANDATUM *sufficiens*, ad hoc, dederit (*m*)] CLERICUS, qui *etiam* est ad Beneficium controversum *Præsentatus*, et qui intendit obstare *Admissioni Querelantis*, potest *Nomine* EPISCOPI salariare PROCURATOREM, ad allegandum *illas causas* (*n*) contra *Admissionem Querelantis* :

Tunc *pro Jurisdictione*, non primò pronunciatur, Quin *in Eventu Probationis*.

IX. Et in hoc casu [quia *hæc* allegantur *Nomine* EPISCOPI] non est pronunciandum, *pro Jurisdictione* JUDICIS, nisi *in eventu Probationis*, aut *non Probationis*, hujusmodi allegatorum.

Negligentia Episcopi non excusatur, ex hoc, quòd *duo*, ad *idem*, præsentantur :

X. Sed notandum est ; quòd si *causa*, ob *quam* EPISCOPUS recusavit *prædictum* CLERICUM [qui obtinuit *Duplicem Querelam*] *admittere*, sit, *quia etiam* alius CLERICUS *fuerit* ad idem Beneficium *præsentatus* ; hæc *causa* non est *sufficiens*, aut *concludens*, ad excusandum EPISCOPUM *a Negligentiâ* :

Quo casu, *purgatur Negligentia*, per Inquisitionem *De Jure Patronatûs* :

XI. Nam si DUO CLERICI ad *unum* et *idem Beneficium* fuerint *præsentati*, EPISCOPUS [ad *purgandum* ejus *Negligentiam*] tenetur procedere *ad* INQUISITIONEM *de Jure Patronatûs* (*o*) ; Dicitur enim *omninò negligens*, si (vacante Ecclesiâ) DUO *præsentati fuerint*, et EPISCOPUS *non processerit ad* INQUISITIONEM.

Secùs ; *de Negligentiâ* patet.

XII. Si

OBSERVATIONES.

(i) *In pœnam Contumaciæ dicti Episcopi.*] Vide *Tit.* 163. §. 1.

(l) *Suprà dicitur :*] In §. 5.

(m) *Mandatum sufficiens, ad hoc, dederit.*] " Hoc est, non commune et usuale Procuratorium, *communi Sigillo*, sed *Episcopali*, sigillatum [*MS. Antiq.*]

(n) *Illas causas :*] suprà specificatas, in §. 1.

(o) *Ad Inquisitionem de Jure Patronatûs.*] De Inquisitione hujusmodi ; Vide *tres Titulos proximè sequentes.*

XII. Si tamen JUDICI [*ad quem pro Juſtitiâ*, ita ut ſuprà dicitur, *querelatur*] conſtiterit *dictum* primum CLERICUM *querelantem* [propter *Incapacitatem*, vel *Defectus* (*p*) alios] *non eſſe admittendum, iſte* ſecundus CLERICUS [ſi exhibuerit Literas Præſentationis de Perſonâ ſuâ factas, ad Eccleſiam controverſam, et ſe admitti ad eandem petierit, et idoneus reperiatur] *admittendus eſt* per *dictum* JUDICEM *ſuperiorem*, et non eſt *remittendus* ad EPISCOPUM; quia, *pro hâc vice, ſeu vacatione* [ob *Negligentiam* EPISCOPI] *devolvitur Jus inſtituendi* ad *dictum* JUDICEM *ſuperiorem*.

Si Clericus, *primò querelans*, ſit *inhabilis*,

Alter Præſentatus *habilis*,

Fiat *Inſtitutio* (illius *habilis*) per *Superiorem*;

Ob *Jus* (per *Negligentiam* Inferioris) *devolutum*.

XIII. Sed dato; *cauſam nullam* objici poſſe *contra* primum CLERICUM, quoad *Habilitatem ejus Perſonæ*, et quòd [ob *Negligentiam* EPISCOPI, ut ſuprà, *nullam cauſam allegantis* (*q*), &c.] pronunciatum fuerit *pro Juriſdictione dicti* JUDICIS *ſuperioris*: Et dato; quòd *unus* CLERICORUM (*r*) ſteterit *pro ejus Admiſſione* ad dictum Beneficium: JUDEX (in iſto caſu) non debet ULLUM, ex *dictis* CLERICIS, admittere [quamvis *nihil eis obviat*, quia ſunt *per diverſos* PATRONOS *præſentati* (*ſ*)] ſed procedere tenetur *in Negotio* INQUISITIONIS *de Jure Patronatûs*; et tunc [factâ INQUISITIONE *hujuſmodi*] tenetur *illum* CLERICUM *admittere, pro quo* VEREDICTUM *ſit latum* (*t*).

Si Clericus, *primò querelans*, ſit *habilis*, et (ob *Negligentiam Epiſcopi* nil *allegantis*) pronunciatur *pro Juriſdictione Superioris*, ſique *duo* ſine *Patronis* præſentantes, quódque, *Clericus uterque petat* Admiſſionem,

Fiat *Inquiſitio*, per Superiorem, *De Jure Patronatûs*.

XIV. Denique caveant CLERICI reſpectivè prædicti, *quòd exhibeant* LITERAS PRÆSENTATIONIS (*u*) *de Perſonis ſuis* ad *Beneficium litigioſum*, infra SEX MENSES *a* VACATIONE *ejuſdem*, ne fortè [lapſis dictis SEX MENSIBUS] interveniat EPISCOPUS, ad *quem* [ratione Lapsûs TEMPORIS] COLLATIO *dicti Beneficii* ſpectat, vel *alius* tertius CLERICUS, *cui* EPISCOPUS *hujuſmodi vacuum Beneficium controverſum* [per Lapſum TEMPORIS] contulit:

Præſentatio tempeſtivè *exhibenda eſt*;

Ne fiat *Lapſus*:

Lapſus Beneficii *quid?*

XV. Nam (in iſto caſu) ſufficiunt (*x*) SEX MENSES *a* die VACATIONIS *Beneficii* [ut fiat Lapſus (*y*)] *Si* PATRONI, vel PATRONUS, non *præſentaverint*, vel *præſentaverit*, infra hujuſmodi SEX MENSES:

Quando currit *Tempus?*

XVI. Nam

OBSERVATIONES.

(p) *Vel Defectus alios.*] Supple; "*Non objectos per Epiſcopum*; et, in caſu quando "*Epiſcopus* tantùm allegavit, *alium Clericum* "*fuiſſe præſentatum* [*MS. Antiq.*]

(q) *Ut ſuprà, nullam cauſam allegantis.*] Scilicet; ut habetur in § 6.

(r) *Quòd unus Clericorum.*] Legitur in *MSS.* "Quòd *uterque Clericorum* [Scilicet; *Ii* qui "præſentati erant Epiſcopo.]

(ſ) *Quamvis nihil eis obviat, quia ſunt per diverſos Patronos præſentati.*] Legitur autem *aliis* modo, in omnibus penes me *MSS.* Scilicet; in *MS. Antiq.* "*Quamvis nihil eis obviat,* "*quàm quòd ſunt ex diverſis Patronis præſentati*: Et ad ſimilem etiam effectum, hiſce verbis, habetur in *cæteris MSS.* Videlicet; "*Quamvis nihil eis obviat, quin quòd ſint per* "*diverſos Patronos præſentati.*

(t) *Pro quo Veredictum ſit latum.*] De Veredicto hujuſmodi; Vide Tit. 168. §. 4.

(u) *Quòd exhibeant Literas Præſentationis.*] Scilicet; "coram *Judice Querela*, ſi *antea* non "exhibitæ fuerint, *coram Epiſcopo* [*MS. Antiq.*]

(x) *Sufficiunt.*] Legitur in *MSS.* "currunt.

(y) *Ut fiat Lapſus.*] Hæc Verba ſequuntur in *MSS*, ſcilicet; "*Non obſtante Litis pendentiâ prædictâ.*

Quando *non* currit?

XVI. Nam non ſufficit *ſecundo* [aut *tertio* forſan] Clerico intervenienti pro Intereſſe ſuo, *in Negotio Duplicis Querelæ* [agitato contra Episcopum, vel *primum* Clericum *præſentatum*] allegare *ſe fuiſſe præſentatum*; ſed *exhibere tenetur* Literas Præsentationis, *et petere ejus* Admissionem, *et* Institutionem, et tunc *non currit* Tempus.

Jus Patronatûs.

TITULUS CLXVI.

Citatio.

Modus Procedendi *in Negotio* (*quod dicitur*) De Jure Patronatûs.

Duo præſentantur Epiſcopo *Clerici*:

I. Si *duo* Patroni (*a*) præſentaverint Ordinario reſpectivè *Clericos*, et *Clerici* hujuſmodi inſtiterint *pro eorum Admiſſionibus*, et Episcopus admittendo *unum*, rejecerit *alterum*; Rejectus [ſeu ſaltem ejus Patronus] non habet Actionem contra Episcopum, in *Foro Eccleſiaſtico*, ſed in *Foro Seculari*, de Quare Impedit, vel confimilem Actionem:

Imminet Breve Regium [*Quare impedit*]

Quid faciendum?

II. Ideo, in his caſibus (*b*) Episcopus ſolet decernere, *procedendum fore in Negotio* (quod dicunt) De Jure Patronatûs:

[1.] Fiat *Monitio* contra *Patronos*, et *Præſentatos*;

III. Hoc eſt, ſtatuendus eſt, ab Episcopo, dies certus *ad ſedendum in Eccleſiâ vacuâ*, et decernenda eſt Monitio contra *Patronos* præſentantes, et *Clericos* præſentatos, *ad tunc intereſſendum, ad videndum Proceſſum fieri, in dicto Negotio, juxta Juris exigentiam*:

IV. Erga

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Patroni.*] Quò alacriùs ædificarentur Ecclesiæ, Jus, ab antiquo, habuere Fundatores [qui, ſcilicet, Episcopo *conſentiente*, vel eaſdem *fundaverunt*, *ædificârunt*, vel, ante Conſecrationem, *dotaverunt*] *nominandi, præſentandi, et exhibendi Clericos idoneos* Episcopo, *in Eccleſiis inſtituendos*; et hoc appellatur Jus Patronatûs: Unde carmen,

Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.

2 Dicitur autem Nominatio, cùm (ut aliquando fit) *Jus præſentandi* ſit in alio, quàm nominante.

3 Præsentatio dicitur, cùm *Jus* et *nominandi* et *præſentandi*, ad unam ſpectat, et eandem perſonam.

4 Collatio vocatur, cùm Epiſcopus inſtituens ipſe potitus eſt hoc *Jure Patronatûs*, et idem eſt quod (cùm Epiſcopus inſtituit, ad Petitionem alterius) dicitur *Inſtitutio*.

5 Nonnulli quidem *alternatim*, et pro tali tantùm *vice*, Jus habent *Patronatûs*.

6 Advocatio dicitur, ubi Patronus *advocat alium*, ut, *ejus in loco*, præſentare poſſit ad Eccleſiam.

7 *Nominationis Præſentationis, Collationis, Advocationis*, et hujuſmodi generis varias Formulas habebis accuratas, in *Formulario noſtro Eccleſiaſtico*, &c.

(b) *Ideo, in his caſibus.*] Supple: "Ante "Admiſſionem Clerici [*MS. Antiq.*]

IV. Erga diem hujuſmodi, EPISCOPUS curabit, per CITATIONEM (ad effectum in præſenti Titulo mentionatum) *ſex Clericos*, et *ſex Laicos* [ex proximis Vicinis dictæ Eccleſiæ] intereſſe, die et loco aſſignatis, *ad ſubeundum* JURAMENTUM, *de fideliter inquirendo de et ſuper quibuſdam Articulis* (*eis, tunc et ibidem, miniſtrandis*) *Inquiſitionem Juris præſentandi ad dictum Beneficium, concernentibus* :

[2.] *Citatio* contra *ſex Clericos*, et *tot Laicos* :

[Eorum *Juramentum*]

V. Decernendum eſt etiam EDICTUM *publicum* [affigendum in Foribus exterioribus Eccleſiæ controverſæ, Divinorum tempore] contra omnes, *Jus aut Intereſſe*, in dicto Negotio, habentes, *vel* habere prætendentes, *ad intereſſendum, die et loco prædictis, ad proponendum eorum Intereſſe, in eâ parte, ſi quod habeant* :

[3.] Fiat Edictum *Publicum*, contra *omnes Jus habentes.*

VI. Erga *diem Comparitionis* perſonarum prædictarum citatarum [tam in *ſpecie*, quàm in *genere*] ARTICULI etiam *ſunt concipiendi*, ſuper *quibus*, per JURANDOS, *inquiri debet.*

[4.] Formentur *Articuli*, ſuper *Inquiſitione faciendâ*, de Jure Patronatûs.

Jus Patronatûs.

TITULUS CLXVII.

Tenor ſeu effectus ARTICULORUM *miniſtrandorum, in Negotio* (*quòd dicunt*) DE JURE PATRONATÛS.

Articuli.

Forma *Articulorum*, ſuper *Inquiſitione* de Jure *Patronatûs* : (Scilicet)

I. IMPRIMIS (*a*) : *Quis, vel qui, præſentavit, aut præſentabant, ultimò ad Eccleſiam de* N. *ultimâ Vacatione ejuſdem ; necnon pro duabus, vel tribus, ultimis ſeu poſterioribus Vacationibus dicti Beneficii ?*

Præſentavit

Quis ?

Quando ?

Quo Jure ?

II. ITEM : *Utrum perſona, ſeu perſonæ, quæ ultimò, ſeu dictis duabus, vel trinis ultimis Vicibus, vel Vacationibus præſentavit, vel præſentârunt, ad dictum Beneficium, ſic præſentârunt, vel præſentavit propriis eorum Titulis* (*b*) *?*

III. ITEM : *Utrum aliquis ex Clericis præſentatis ſit notatus, aut ſuſpectus, de aliquo notorio ſeu famoſo Crimine, vel Hæreticæ, aut Simoniacæ Pravitatis, Perjurii, Adulterii, vel Ebrietatis ?*

Quibus *gravibus Criminibus* (in genere) onerari poteſt *utrque Clericus præſentatus ?*

IV. ITEM :

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Imprimis.*] Hìc omittitur *Articulus*, quem invenio in *Antiquo Codice* MS. *penes me, cum hiſce verbis*, videlicet :

2 " IMPRIMIS : *Utrum Beneficium de* N. *va-*
" *cet, ac quamdiu vacavit ; ac utrum per*
" *Mortem, vel Reſignationem ultimi Incumben-*
" *tis ibidem, aut alio quocunque modo ?*

(b) 1 *Propriis eorum Titulis.*] Hìc addas; *ut in omnibus habetur veteribus* MSS. Videlicet :

2 Poſt Verba [propriis eorum Titulis] " *Seu*
" *alterius Jure, vel ratione Advocationis ?* Si
" ratione Advocationis ; tunc, *A quo, ſeu cu-*
" *jus Jure, conceſſa, vel derivata fuit hujuſ-*
" *modi Advocatio ?*

An (ſpecificè) ſit *Simoniacus?*

IV. ITEM: *Utrum aliquis ex Clericis præſentatis aliquid dederit, aut promiſerit* [*per ſe, aut per aliquam aliam interpoſitam perſonam, ſuo nomine, aut de ejus conſenſu, vel notitiâ*] *aliquam pecuniam, aut munus aliquod, directè, vel indirectè* [*ad effectum obtinendi Præſentationem de perſonâ ſuâ ad dictum Beneficium*] *Patrono ejuſdem, vel alii, qui dictum Clericum præſentavit, aut præſentari procuravit, aut obtinuit?*

Jus Patronatûs.

TITULUS CLXVIII.

Proceſſus.

De modo procedendi *tempore relationis* MANDATI CITATORII, *in Negotio* INQUISITIONIS, ſeu (*quòd dicunt*) DE JURE PATRONATÛS.

Certificatorium Mandati Citatorii qualiter fieri debet?

I. MANDATA *prædicta* (a) [tam contra *Clericos* et *Laicos*, quàm contra *Perſonas prædictas*, tam in *ſpecie*, quàm in *genere*] *ſunt debitè et authenticè* [videlicet; *aut* per Juramentum perſonale Mandatarii (qui hujuſmodi Mandata executus fuit) *vel* per Certificatorium authenticum, et authenticè ſigillatum, et ſcriptum in dorſis Mandatorum prædictorum] *certificanda:*

Introducto *Mandato Citatorio*, Fiat *Præconizatio*;

II. Et *factâ publicâ Præconizatione* pro *citatis hujuſmodi* [et in *ſpecie*, et in *genere*] eiſque comparentibus, *procedendum eſt in dicto Negotio*, in eorum *præſentiis*, et in pœnam *Contumaciæ* non comparentium [factâ priùs *pronunciatione* quòd ſint *Contumaces*] juxta *tenorem* MANDATORUM *prædictorum.*

Pronunciatio Contumaciæ.

Forma Juramenti Inquiſitorum.

III. Et tunc *Laici* et *Clerici* JURAMENTO onerandi ſunt, *de fideliter inquirendo de et ſuper* ARTICULIS [tum miniſtratis, ac publicè lectis, et eis traditis] *ac de referendo eorum* VEREDICTUM, *ſeu* JUDICIUM, *eodem die:* Vel [ſi Cauſa ſit dubia] *infra biduum*, vel *triduum.*

Eorum *Veredictum.*

IV. Et ſi JURATORES *ſeu* INQUISITORES *prædicti* tulerint VEREDICTUM, *ſeu* JUDICIUM: *Talem* PATRONUM, *ſeu* PRÆSENTANTEM *fuiſſe in poſſeſſione præſentandi, tempore ultimæ Vacationis dicti Beneficii*; CLERICUS PATRONI *hujuſmodi*, ſi nulla præmiſſa obviant [ſcilicet; quæ in tertio vel quarto Articu-

OBSERVATIONES.

(a) *Mandata prædicta.*] De quibus ſuprà fit mentio, in *Tit.* 166. §. 3, 4, 5.

culis (*b*), prædictis Inquisitoribus, datis, continentur] *est admittendus.*

Adsint, *tempore Inquisitionis* (de Jure Patronatûs) *factæ*, et *Legum Doctores*, et *Jurisconsulti* e Foro Seculari.

V. Et hìc notandum est; quòd PATRONI *prædicti* solent curare, ut intersint (tempore Inquisitionis prædictæ) ADVOCATI, et JURISPERITI in *Lege Municipali* hujus Regni, *ad informandum Conscientias* JURATORUM, et *ad exhibendum* (*saltem ostendendum*) *hujusmodi* JURATIS INQUISITORIBUS, *Instrumenta, et Evidentias quascunque, pro* PROBATIONE *eorum* JURIS *in* PRÆSENTATIONE.

OBSERVATIONES.

(b) *Quæ in tertio et quarto Articulis*] Scilicet; in §. 3, 4. *Tit.* 167. Legitur autem in *MS. Antiq.* "*Quæ in quarto et quinto Articu-*" *lis*: Alter enim *Articulus* (qui in *Tit.* 167. de iderатur) pro *primo*, inseritur in *MS.* et suppletur per *Obs.* in *Tit.* 167. sub *lit.* (a) 2. Et in le mutatur *Articulorum hujusmodi* Ordo numeralis.

Dilapidationes.

TITULUS CLXIX.

De Causâ DILAPIDATIONIS (*a*), *et contra* quos *instituenda est* (*b*).

Institutio Actionis.

I. SI Episcopus, Rector, *sive* Vicarius, dilapidaverit *Palatia, Mansionem, Ecclesias, Cancellum, Capellas, Ædes, vel alia Ædificia quæcunque*, ad Episcopatum, Rectoriam, *vel* Vicariam [quorum nuper stetit Episcopus, Rector, *vel* Vicarius] *spectantia*; tunc *proximus Successor* agere potest *contra Prædecessorem suum* in Causâ *Dilapidationis, Ruinæ, vel Decasûs* dicti Episcopatûs, Rectoriæ, *vel* Vicariæ:

Competit *Actio Dilapidationis* Successori, *contra* Prædecessorem;

II. Et Episcopus, Rector, *vel* Vicarius agere potest, in Causâ prædictâ, *contra Executores* (*c*), *vel Administratores ultim Incumbentis*;

Prædecessore demortuo, *contra* Executores, *vel* Administratores suos;

OBSERVATIONES.

(a) *De Causâ Dilapidationis.*] Vide *Lynd. c.* 1. De Ecclesiis ædificandis, *per totum.* Vide *Const Othob.* De domibus Ecclesiarum reficiendis; et ibi *Joh. Athon.* Vide *Stat.* An. 13. Eliz. *c.* 10.

(b) *Instituenda est.*] Hujus Tituli Descriptio talis est, in *MS. Antiq.* "*Quòd Causa* DILA-" PIDATIONIS *instituenda sit*, contrà *ultimum* " *Incumbentem*, vel *ejus Incumbentis Execu-*" *tores, vel Administratores*, per *modernum In-*" *cumbentem.*

(c) *Et Episcopus, Rector, vel Vicarius agere potest, in Causâ prædictâ, contra Executores*, &c.] Varia Lectio talis est in *MSS.* "Et si " Episcopus, Rector, vel Vicarius, contra quem " Actio hujusmodi instituenda esset, fuerit mor-" tuus, ante Institutionem Actionis hujusmo-" di, modernus Episcopus, Rector, vel Vicari-" us agere potest, in Causâ prædictâ, contra Ex-" ecutores, *&c.* [*ut suprà.*]

Etiamsi, *suo tempore*, Dilapidationes *non* contigerint;

tis; etiam quamvis *Dilapidationes, Ruinæ, vel Decasus* præmissorum *non contigerint suis temporibus* (*d*), sed *temporibus suorum prædecessorum*:

Ratio.

III. Ratio est; *Quia isti Executores, vel Administratores, habent consimilem Actionem contra Executores, sive Administratores, Antecessoris eorum Testatoris* (*e*), *ac potuerunt recuperare Valorem Reparationum hujusmodi contra eosdem, et (in non instituendo hanc Actionem) stetit, per eos, quò minùs recuperârunt.*

OBSERVATIONES.

(d) *Non contigerint suis temporibus*] Hìc adjicitur, in *MSS.* "Id est; temporibus ultimo-"morum eorum Incumbentium.

(e) *Quia isti Executores, vel Administratores, habent consimilem Actionem contra Executores, et Administratores, Antecessoris eorum Testatoris.*] Ita legitur, in *MSS.* "Quia non so-"lùm Incumbentes ultimi, sed etiam eorum "Executores, vel Administratores, habeant "consimilem Actionem contra Executores, vel "Administratores, eorum Prædecessoris.

Dilapidationes.

TITULUS CLXX.

Excusatio.

De causis quæ excusant Episcopum, Rectorem, *vel* Vicarium, *et eorum* Executores, *vel* Administratores, *a Condemnatione in* DILAPIDATIONIBUS.

Causæ *Excusationis*, a Dilapidationibus:

Dilapidatio *non suo tempore*:

I. SI *Causa Dilapidationis* fuerit instituta *contra* Episcopum, Rectorem, *vel* Vicarium (*a*), *in cujus tempore Dilapidationes petitæ non contigerunt*:

Hæc probari debet,

II. Si Episcopus, Rector, *vel* Vicarius allegaverit, et probaverit, *Dilapidationes et Ruinas hujusmodi non contigisse tempore Incumbentiæ suæ*; *et quòd ipse, pro ratâ temporis* [id est; tanti temporis spatio quo stetit Incumbens] *habitâ etiam ratione ad Valorem annuum Episcopatûs, Rectoriæ, sive Vicariæ, et ad Onera eidem incumbentia, unà cum congruâ et necessariâ Sustentatione, et Hospitalitate* [quas juxta ejus Dignitatem præstare tenetur] *exposuit et erogavit*

Et, pro ratâ temporis, *Expensio sufficiens*;

sufficientem summam in Reparationibus rerum libellatarum; *et quòd ultimus Incumbens ejusdem* (*per quem Præmissa fuerunt dilapidata*) *ita ære alieno gravatus decessit, quòd non habuit bona, tempore mortis suæ, ex quibus hujusmodi Decasus poterant reparari*:

Et quòd ultimus Incumbens obiit, et *non* fuit solvendo:

III. Vel,

OBSERVATIONES.

(a) *Contra Episcopum, Rectorem, vel Vicarium.*] "Intellige Episcopum ad alium transla-"tum Episcopatum; et similiter de Rectore, "et Vicario, non moderno. [*MS. Antiq.*]

III. Vel, *Quòd dictus ultimus Incumbens, tempore Incumbentiæ ſuæ, inſtituit Actionem contra Prædeceſſorem ſuum (cujus tempore hujuſmodi Dilapidationes contigerunt) et quòd, Lite hâc pendente, Incumbens hujuſmodi mortem obiit; nullis conſtitutis Executoribus, et ita ære alieno gravatus, ut nullus audeat, aut velit, ejus Hæreditatem adire* [id eſt, Adminiſtrationem ejus bonorum acceptare] — Vel, quòd ultimus Incumbens *Lite* (de Dilapidationibus) *pendente, non ſolvendo*, demortuus eſt:

IV. Vel, *Quòd inſtituit Actionem contra Executores, vel Adminiſtratores, ultimi Incumbentis; et quòd illi, Sententiâ Judicis, liberati ſunt beneficio plenæ Adminiſtrationis, et Inſufficientiæ bonorum:* — Vel, Executores *plenè adminiſtrabant:*

V. Vel, *Quòd obtinuit Sententiam contra hujuſmodi Executores, vel Adminiſtratores; et quòd illi (Virtute Executionis ejuſdem Sententiæ) incarcerati fuerunt, ac ibidem Fatis ceſſerunt; nullis relictis bonis, ſaltem ſufficientibus ad ſolvendas Dilapidationes adjudicatas:* — Vel, obtentâ Sententiâ, *incarcerati*, abſque bonis, *deceſſerunt:*

VI. Et, *Quòd adhibuit omnem, quam potuit, Diligentiam pro Dilapidationibus hujuſmodi recuperandis* (*b*). — Et de *omnimodâ* Diligentiâ, pro recuperandis, *adhibitâ*.

OBSERVATIONES.

(b) *Recuperandis.*] *Ad Calcem hujus Tituli*, hæc adduntur Verba [in *MS. Antiq.*] "*Reus in* "*caſibus prædictis, non eſt in Dilapidationibus,* "*vel in Expenſis (ſaltem, ſi Actor, ante Litem* "*inſtitutam, informatus fuerit de cauſis De-*"*fenſionis prædictæ) condemnandus, ſed ab* "*eiſdem abſolvendus.*

Dilapidationes.

TITULUS CLXXI.

De modo probandi DILAPIDATIONES, *et* RUINAS *Ædificiorum* [per ARTIFICUM Inſpectionem, *ex parte* ACTORIS.]

Inſpectio.

Modus *Inſpectionis*, ex Parte *Actoris*:

I. QUAMPRIMUM EPISCOPUS *ad* Epiſcopatum fuerit inſtallatus, et RECTOR ſeu VICARIUS inductus, *procurent* ARTIFICES [videlicet; *Fabrum lignarium, Tegularium*, et conſimiles Artifices] *in Ædificiis conſtruendis peritos, videre, inſpicere, et perſcrutari omnia Ædificia dilapidata, vel quæcunque Reparatione carentia:* — [Scilicet] Adhibendi ſunt *Artifices*, ad inſpiciendum *Dilapidationes:*

II. Et ſcribi curent; *pro quâ ſummâ*, quilibet ARTIFEX vult et poſſit *eadem reædificare*, et *conſtruere:* — Fiat *Æſtimatio*;

III. Et tunc ARTIFICES *apponere faciant eorum manus hujuſmodi Chartæ*; ut poſſint *eadem recordari*, cum fuerint *in* TESTES *vocati:* — Per *eoſdem* ſubſcribenda;

IV. Nam

Quandocunque (poſtea) *inſtituatur Actio.*

IV. Nam, factâ hâc INSPECTIONE, *Epiſcopus, Rector,* vel *Vicarius* poteſt *hanc Cauſam* DILAPIDATIONIS *inſtituere,* quandocunque *ſibi* placuerit.

Quid *teſtificare* debent *Artifices?*

V. Iſti ARTIFICES, ut probent *Intentionem* ACTORIS, deponere debent: *Quòd* [talis, *et* talis] *Ruina non poteſt ſufficienter reparari, aut emendari, minori ſummâ quàm* [tali] *ſummâ, nec eos velle minori ſummâ (caſu quo, ad id, conducti et ſalariati fuerint) hujuſmodi Ruinas reparare.*

Horum duo ſint, in *quâlibet Arte.*

VI. Et, ut hæc PROBATIO *fiat plena*; neceſſarium eſt, ut ex ARTIFICIBUS *prædictis* ſint *in quâlibet Arte* DUO; ut fiant PROBATIONES, *in omni Decaſu,* per DUOS TESTES, et non *unum, in ſingulari Arte, ſingularem Teſtem.*

Dilapidationes.

TITULUS CLXXII.

Inſpectio.

Quòd REUS, pro defenſione ſuâ, *admittendus eſt, in Cauſâ* DILAPIDATIONIS, *ad producendum* ARTIFICES, *ad inſpiciendum* RUINAS, *et* DECASUS *libellatos.*

Modus *Inſpectionis,* ex Parte *Rei:*

I. SI *Teſtes* ACTORIS in hujuſmodi *Cauſâ* DILAPIDATIONIS [videlicet]

Si depoſuerint *Artifices,* de *Summâ exceſſivâ, erogandâ,*

[aut *in favorem Producentis,* aut *quia Pars, eos producens, eos conduxit,* aut *conducere promiſit, ad Decaſus hujuſmodi conſtruendos et reparandos*] depoſuerint, *hujuſmodi Ruinas non poſſe reparari ſine* [tali] *Summâ exceſſivâ, aut admodum magnâ* [ſaltem, *in Opinione* REI]

Reus allegabit, *minorem ſufficere:*

II. Licitum eſt REO, in hoc caſu, *hujuſmodi Exceſſus* allegare; et particulariter proponere [tales, *et* tales] *Res libellatas poſſe benè et ſufficienter reparari, et emendari* [tali, *et* tantâ] *Summâ:*

Et habebit *ad inſpiciendum,* per *Artifices:*

III. Et, ad *hujuſmodi allegata* probanda, REUS eſt admittendus, *ad introducendum* ARTIFICES, *ad inſpiciendum omnes et ſingulas Ruinas, ſeu Res dilapidatas*; monenduſque eſt *modernus* EPISCOPUS RECTOR, ſeu VICARIUS, *ad permittendum hujuſmodi* ARTIFICES, *ad faciendum Scrutinium, et ad inſpiciendum Decaſus hujuſmodi*; et *ut permittat* REUM, *vel ejus* PROCURATOREM, *etiam intereſſe, ſi voluerit.*

Fiat *Monitio* ad hunc effectum.

Datur *Exceptio* contra *Artifices* hincinde,

IV. Contra hujuſmodi reſpectivè ARTIFICES [tam ACTORIS, quàm REI] proponi poſſunt EXCEPTIONES *contra* PERSONAS *et* DICTA;

DICTA; et PARTIBUS *hincinde litigantibus* licet, JUDICIUM *sive* RELATIONEM *horum* ARTIFICUM [per *plures, ac alios magis peritos* ARTIFICES] *reprobare* (*a*). *Et eorum Reprobatio, per peritiores.*

OBSERVATIONES.

(a) *Reprobare.*] Deinde sequuntur hæc [in *Vet. MSS.*] "*Allegandus est etiam hujusmodi Excessus, et petenda est hujusmodi Inspectio Rerum dilapidatarum, ante Conclusionem in Causâ; nisi proponatur per viam Exceptionum contra Testes Actoris, ad probandum eos esse perjuros.*

Dilapidationes.

TITULUS CLXXIII.

In quo casu integræ RUINÆ (et Decasus) *non sunt* INCUMBENTI *allocandæ.* Defalcatio.

I. SI *Episcopatus, Rectoria,* vel *Vicaria* vacaverit, et PASTORIS *solatio* destituta fuerit, per *tres* aut *quatuor annos,* vel *consimile tempus,* ante tempus INSTALLATIONIS *Episcopi,* vel INDUCTIONIS *Rectoris,* vel *Vicarii,* intendentis agere *in Causâ* DILAPIDATIONIS, in *quo tempore,* de verisimili, *multæ* RUINÆ *et* DECASUS *contigerunt:* Si Beneficium *diu vacaverit* ruinosum, ante *Inductionem;*

II. Vel si *Episcopus, Rector,* vel *Vicarius,* non instituit Actionem, *in Causâ* DILAPIDATIONIS, infra *quosdam annos* a tempore INSTALLATIONIS, vel INDUCTIONIS, nec *hujusmodi* RUINAS per ARTIFICES *inspici* curaverit, intra *tot annos,* in *quibus* etiam (ut suprà dicitur) *diversæ* RUINÆ *contigerunt.* vel, si *dentro*, post *Inductionem*, nulla *Actio* instituta, vel *Inspectio* facta fuit; de *Dilapidationibus;*

III. In *his casibus,* quamvis *Episcopus, Rector,* vel *Vicarius* probaverit RUINAS *prædictas* [cum post *tot annos,* ab ARTIFICIBUS *prædictis,* inspectæ fuerint] *extendisse ad* [talem] *Summam,* non recuperabit *integram Summam:* *Integra* Summa, pro *cunctis* Decasibus, *haud* allocanda est:

IV. Sed defalcanda est *tanta Summa, quantam* ARTIFICES *prædicti judicabunt,* de verisimili, *contigisse* inter *tempus* VACATIONIS *Beneficii,* et INSPECTIONIS RUINARUM *hujusmodi.* Fiat *ergo Defalcatio,* quoad *Dilapidationes,* a Vacatione Beneficii, ad tempus Inspectionis earundem, *intervenientes.*

V. Circumspectus igitur PROCURATOR REI solet, in *his casibus,* inter cætera INTERROGATORIA, quæ *Testibus* ADVERSARII ministrat, eosdem *Testes* interrogare; *Ad quam, et quantam Summam* (*eorum Judicio, et Arte*) DECASUS *rerum petitarum in Libello, contingentes* tempore *tantæ* VACATIONIS, vel *ante* INSPECTIONEM *prædictam,* de verisimili, *extendunt* (*a*)? *Interrogatoria* per *Reum* (his in casibus) *ministranda;* De *Ruinis* (scilicet) durante Vacatione Beneficii, *vel* ante Inspectionem earundem, *incidentibus.*

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Extendunt.*] Supple; "*Et si Reus, ex Responsis hujusmodi Testium, ad Interrogatoria, non relevatus fuerit, admittendus est ad probandum Decasus hujusmodi.* [MS. Antiq.]

Decimæ.

TITULUS CLXXIV.

Monitio.

De MONITIONE *contra* PAROCHIANOS, ad ſolvendum *eorum* DECIMAS, *ſub pœnâ* SUSPENSIONIS *ab Ingreſſu Eccleſiæ*, et EXCOMMUNICATIONIS.

Forma *Monitionis* contra *Parochianos, in genere*, in pœnam Canonis incidentes, *in non ſolvendo Decimas.*

I. IMPRIMIS, impetranda eſt MONITIO *nomine* JUDICIS *competentis*; utpote, de *Arcubus*, vel *Audientiæ* (*a*); vel *Epiſcopi*, ſeu *ejus Officialis principalis* [ſed quære de inferioribus Judicibus] *ad peremptoriè monendum omnes et ſingulos Parochianos, quatenus ſolvant, ſeu ſolvi faciant eorum Decimas* (*b*) N. *Rectori* [ſive *Vicario*] de M. *ſub pœnâ Suſpenſionis ab Ingreſſu Eccleſiæ, et majoris Excommunicationis Sententiæ, contra non ſolventes Decimas poſt Monitionem Canonicam et legitimam, in eos ferendæ et promulgandæ.*

Alia Formula.

II. In MONITIONIBUS *antiquis* (in his caſibus) *uſitatis*, loco horum Verborum [*ferendæ et promulgandæ*] hæc Verba [*ipſo facto, latæ et promulgatæ*] ſcribebantur; ſed quære, *quare nunc omittuntur?*

Contenta *ulteriora.*

III. Sed in MONITIONE *hujuſmodi* mentio facienda eſt, N. *eſſe Rectorem* [vel *Vicarium*] *et quòd Parochiani recuſant ſolvere ſuas Decimas.*

Qualis eſt *Monitio*, ſi *omnes* Parochiani *ſolvere recuſent?*

IV. Si *omnes* PAROCHIANI recuſaverint *ſolvere ſuas Decimas*, tunc [quoniam *omnes* perſonaliter moneri, *commodè* non poſſunt] concedenda eſt MONITIO *viis et modis*, ut poſſit publicè, *die Dominico*, ac *Divinorum tempore*, in *dictâ Eccleſiâ Parochiali*, publicari et denunciari:

Qualis, ſi *pauci?*

V. Sed ſi *quædam certæ perſonæ* recuſaverint, tunc [quia *facilè* conveniri poſſunt] *ordinaria, et perſonalis* MONITIO (*c*) decernenda eſt.

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Audientiæ*] Vide *Operis Prolegom.* cap. 3. §. 11.

(b) *Decimas.*] Vide *Lynd.* De Decimis; *Lib.* 3. *Tit.* 16. *per totum.*

(c) *Ordinaria et perſonalis Monitio.*] Hodie *Citatio*, prout in cæteris *Cauſis Ordinariis*, emanare ſolet, in *hunc modum:*

1 JOHANNES, &c. *Univerſis et ſingulis*, &c. SALUTEM: *Vobis conjunctim et diviſim committimus, ac firmiter injungendo mandamus, quatenus citetis, ſeu citari faciatis peremptoriè* N. &c. *quòd compareat coram*, &c. [ali tempore, et loco] *cuidam* M. &c. *in quâdam Cauſâ Subſtractionis Decimarum, ſeu Emolumentorum Eccleſiaſticorum, de Juſtitiâ, reſponſurus: ſub pœnâ Juris, et Contemptûs.*

3 Quâ *Citatione relatâ*, Parteque citatâ *non comparente*, DOMINUS JUDEX *eam* pronunciare ſolet *Contumacem*; eamque, in *pœnam Contumaciæ* ſuæ hujuſmodi, *excommunicandam fore* decernit.

Decimæ.

TITULUS CLXXV.

Certificatorium.

De Executione, et *Certificatorio* MONITIONIS *contra* PAROCHIANOS, *ad ſolvendum* DECIMAS (*a*).

I. SI MONITIO prædicta fuerit *generalis*, et (ut prædicitur) *Monitio viis et modis*, ea eſt *publicè denuncianda*, ut ſuprà (*b*) :

Qualis eſt Executio Monitionis, contra Parochianos, *in genere ?*

II. Et ſi (hâc *Monitione* non obſtante) PAROCHIANI *ſuas Decimas ſolvere recuſaverint*, certificandum eſt, *quo die*, et *per quem, denunciata et publicata fuit.*

Certificatorium ejuſdem, Quale ?

III. Si verò MONITIO emanavit contra *quoſdam* PAROCHIANOS, ea eſt exequenda, *et* certificanda, prout *Originalis* CITATIO (*c*), *in quâcunque ordinariâ Cauſâ.*

Quomodo fiant *Executio et Certificatorium Monitionis*, contra Parochianos, *in Specie ?*

OBSERVATIONES.

(a) *Ad ſolvendum Decimas.*] Quoad contenta in hoc Titulo, Vide *Obs.* in *Tit.* 174. ſub *lit.* (c).

(b) *Publicè denuncianda, ut ſuprà.*] Scilicet ; in *Tit.* 174. §. 4.

(c) *Et exequenda et certificanda, prout Originalis Citatio.*] De Executione Citationis originalis, ſeu primariæ ; Vide *Tit.* 21. De Certificatorio ejuſdem ; Vide *Tit.* 25, 26.

Decimæ.

TITULUS CLXXVI.

Proceſſus contra non ſolventes.

De petitione *Procuratoris* poſt MONITIONEM *relatam*, ſi PAROCHIANI, *moniti* ad ſolvendum, DECIMAS non ſolverint (*a*).

I. RELATÂ *dictâ* MONITIONE *Procurator* ACTORIS allegabit, ut ſequitur :

Relatio *Monitionis*, contra *Parochianos.*

II. *Exhibeo Procuratorium meum pro* N. *ac facio me Partem pro eodem ; ac allego Dominum meum fuiſſe et eſſe Rectorem* [vel Vicarium] *Eccleſiæ Parochialis de* M. *ac pro tali communiter reputatum ; et quòd, Jure Eccleſiæ ſuæ hujuſmodi, percipere debet omnes Decimas, ac Jura quæcunque Eccleſiaſtica, creſcentia, et renovantia, infra eandem Parochiam ; quódque, præmiſſis non obſtantibus* [tales] (nominando omnes monitos prædictos) *eorum Decimas ſolvere recuſârunt, ſeu plus juſto diſtulerunt ; quódque fuerunt, Authoritate*

Exhibitio *Procuratorii*,

Allegatio Procuratoris, apud Acta.

OBSERVATIONES.

(a) *Non ſolverint.*] Quoad contenta in hoc Titulo, Vide *Obs.* in *Tit.* 174. ſub *lit.* (c).

Decima.

thoritate veſtrâ, REVERENDE JUDEX, *legitimè et peremptoriè, primò, ſecundò et tertiò, moniti ad ſolvendum hujuſmodi Decimas dicto* N. *Rectori* [ſive Vicario] *ſub pœnâ Sententiæ Excommunicationis, in eos ferendæ* [vel potius; *ſub pœnâ declarationis, eos incidiſſe in Sententiam Excommunicationis, in Jure latam*] *prout in Mandato prædicto, et Certificatorio ejuſdem, apparet: Et quòd (hujuſmodi Monitione non obſtante) Decimas ſuas dicto Rectori ſolvere expreſſè recuſârunt, in pœnas (contra non ſolventes Decimas poſt Monitionem Canonicam) latas, incidere non formidantes:*

Petitio Citationis contra monitos, Decimas non ſolventes, ad comparendum et videndum ſeipſos in Sententiam Excommunicationis incidiſſe pronunciari.

III. UNDE *peto eos citandos fore decerni, ad comparendum* [talibus die et loco] *ſeipſos, propter non ſolutionem Decimarum dicto Rectori, et in non parendo Monitioni veſtræ antedictæ, excommunicari* [ſeu potiùs; *in Sententiam Excommunicationis incidiſſe*] *pronunciari et declarari viſuros et aduituros.*

Decretum *Judicis.*

IV. JUDEX:-*Decernimus.*

Praxis antiqua fuit, *pronunciare* canonicè monitos, *incidiſſe in Sententiam Excommunicationis*; abſque novâ *Citatione* prædictâ:

V. *Temporibus retroactis practicari ſolebat,* quòd ſi PAROCHIANI moniti fuerunt, *ad ſolvendum eorum Decimas* (modo et formâ (*b*) prædictis) *et tamen eas non ſolverint,* JUDEX [relatâ MONITIONE hujuſmodi, factâque fide de *Executione ejuſdem,* ac præſtito JURAMENTO corporali, perſonaliter, per RECTOREM, tales PAROCHIANOS *monitos,* ut ſuprà, *et requiſitos ad ſolvendum ſuas Decimas, eas non ſolviſſe,* nullâ præcedente CITATIONE, ad effectum *in præſenti Titulo* ſpecificatum] *ſolebat pronunciare, eoſdem monitos Contumaces, et incidiſſe in Sententiam Excommunicationis, latam contra non ſolventes Decimas poſt Canonicam Monitionem:*

Praxis hodierna, qualis?

VI. *Nunc verò practicatur* (admodum tamen rarò) prout *in Titulo proximè ſequenti:*

An *hodierna* potior *antiquâ?*

VII. Sed utrum *hæc moderna* PRAXIS ſit JURI *magis conſona,* quàm *antiqua illa* PRAXIS? Quære *a Peritis.*

OBSERVATIONES.

(b) *Modo et formâ prædictis.*] Scilicet; ut habetur in *Tit.* 174. *per totum.*

TITU-

Decimæ.

TITULUS CLXXVII.

De modo procedendi, *ſi* PAROCHIANI *citati* non comparuerint (*a*).

Proceſſus contra non ſolventes.

I. CERTIFICETUR dicta CITATIO (*b*) authenticè [ut in Titulo, *De Certificatorio* (*c*), &c.]

Certificatorium Citationis, quid?

II. Et ſi citati *non comparuerint*, ex *hodiernâ* PRAXI [quamvis citati fuerint *ad certum illum effectum*, in præcedenti Titulo, *ſpecificatum* (*d*)] excommunicandi ſunt, *in pœnam Contumaciarum in non comparendo*; et non pronunciandi ſunt *incidiſſe in Sententiam Excommunicationis prædictam*; ſed quære (*e*).

Citati, *ad videndum ſeipſos in Sententiam Excommunicationis incidiſſe pronunciari*, non comparentes, non ita *incidiſſe* pronunciantur; ſed excommunicantur, *in non comparendo*.

III. Ad tollendam igitur et evitandam omnem in hâc parte quæſtionem, inſeratur, in dictâ Citatione, INTIMATIO; *quòd ſi moniti non ſolverint Decimas, nec citati ad effectum prædictum comparuerint, et cauſas ſufficientes allegaverint, ob quas Decimas hujuſmodi ſolvere non tenebantur, Judex intendit pronunciare eos incidiſſe in dictam Sententiam Excommunicationis, eoſque pro Excommunicatis eſſe denunciandos.*

Ex *Praxi potiori*, fiat *Primaria Citatio* cum *Intimatione*, quòd (Decimis non ſolutis) Moniti *et* Citati *ſive venerint, ſive non*, pronunciandi ſint *incidiſſe in Sententiam Excommunicationis.*

IV. *Relatâ* et authenticè *certificatâ* hâc CITATIONE cum INTIMATIONE, ac *accuſatâ*, in formâ Juris, *Contumaciâ* citatorum *et* intimatorum, eiſque *non comparentibus*, nec *cauſam aliquam allegantibus* [ut ſuprà] pronunciandi ſunt *incidiſſe in dictam Sententiam Excommunicationis*, et ſunt *pro talibus* denunciandi:

Relatâ *Citatione*, cum *Intimatione*, non comparentes pronuncientur *Contumaces*, et incidiſſe in Sententiam *Excommunicationis*;

V. Et, ſi perſtiterint *in eâdem* (*f*), ſignificandi (*g*), *et* in Carceribus detinendi ſunt; donec *ſatisfecerint*, non ſolùm ECCLESIÆ, *pro Contemptu* (*h*), verùm etiam *ſolverint* RECTORI tam DECIMAS *ſubtractas*, quàm EXPENSAS *Litis*, et *Contumaciæ* (*i*).

Deinde fiat *Denunciatio*; *Significatio*; *Incarceratio*;

Dentur *Expenſæ.*

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Non comparuerint.*] Quoad contenta in hoc Titulo, recurramus ad *Obs.* in *Tit.* 174. ſub *lit.* (c)

(b) *Dicta Citatio.*] De quâ fit mentio in *Tit.* 176. § 3.

(c) *Ut in Titulo de Certificatorio.*] Vide *Tit.* 25, 26, *per totum.*

(d) *In præcedenti Titulo ſpecificatum.*] Scilicet; §. 3.

(e) *Sed quære.*] Hæc Verba ſunt in *MSS.* " Quære tamen, an non poſſint pronunciari, " *incidiſſe in Sententiam Excommunicationis?*

(f) *Si perſtiterint in eâdem.*] Per quadraginta dies.

(g) *Significandi.*] Aliàs legitur; " *Significandum eſt Regiæ Majeſtati.*

(h) *Non ſolùm Eccleſiæ, pro Contemptu.*] Vide *Tit.* 41. § 2. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (c)

(i) *Contumaciæ.*] De Expenſis Contumaciæ; Vide *Obs.* in *Tit.* 46.

Decima.

Proceſſus contra non ſolventes.

TITULUS CLXXVIII.

De modo procedendi, *ſi* PAROCHIANI *citati* comparuerint.

Quid ſi *Parochiani* comparentes *ſolvere recuſant Decimas?*

I. SI PAROCHIANI *citati* [*ad dicendum cauſam quare* (*a*) *non deberent excommunicari*, ſeu *pronunciari incidiſſe in Sententiam Excommunicationis, pro non ſolutione Decimarum juxta* MONITIONEM, *in eâ parte, in eos executam*] comparuerint, et allegaverint *ſe non teneri ſolvere Decimas Parti agenti, donec conſtiterit de ejus Intereſſe in Decimis* (*b*) [mentionatis in dictis Monitione et Citatione]

Forma *Allegationis Rectoris*, de *Intereſſe ſuo* Decimas petendi.

II. Tunc ACTOR tenetur allegare et probare *Intereſſe ſuum* (id eſt) ſi ſit RECTOR; *Quòd, ad* [tot] *Annos elapſos, canonicè admiſſus, inſtitutus, et inductus fuit ad dictam Eccleſiam; et quòd ſit in pacificâ Poſſeſſione ejuſdem; et Curæ Animarum ejuſdem* (*tam in Sacramentis miniſtrandis, quàm in Divinis celebrandis*) *inſervit; et quòd ibidem perſonaliter reſidet; et pro* RECTORE *legitimo, et Canonico Poſſeſſore ejuſdem Eccleſiæ, ſit communiter dictus, habitus, et reputatus.*

Decimæ, *de Jure*, debentur *Rectori.*

III. Si REI fateantur *hæc allegata*, ſufficienter fundatum eſt *Intereſſe* RECTORIS; nam in eo ſequitur, *ex* PRÆSUMPTIONE JURIS, *Decimas omnes ejus Parochiæ ad* EUM *ſpectare*;

Intereſſe Rectoris negatum quomodo probatur?

IV. Si verò REI inficiantur *allegata dicti* ACTORIS facilè probantur, per *ſolam Exhibitionem Literarum* INSTITUTIONIS et INDUCTIONIS *dicti* RECTORIS: Probare tamen debet [per REORUM *Confeſſionem*, vel per TESTES] *ipſam* INDUCTIONEM: Quia MANDATUM, *ad inducendum*, non probat *realem* INDUCTIONEM (*c*).

Intereſſe Vicarii negatum qualiter probandum?

V. Si verò VICARIUS egerit in hujuſmodi Cauſâ, et *Jus ſuu Intereſſe ſuum* fuerit (ut ſuprà) per REOS *conventos* negatum (*d*), *oportet* EUM non ſolùm probare INSTITUTIONEM *et* INDUCTIONEM

OBSERVATIONES.

(a) *Ad dicendum cauſam quare*, &c.] Omittamus hanc Clauſulam, hîce Signaculis [ ] ſuperiùs incluſam; nam hodie parùm in uſu eſt. Vide, de hoc, etiam *Obs.* in *Tit.* 174. ſub *lit.* (c)

(b) *Donec conſtiterit de ejus Intereſſe in Decimis.*] " Videlicet; quòd ſit *Rector.* [*MSS*]

(c) *Mandatum, ad inducendum, non probat realem Inductionem.*] Nullum enim cujuſmodicunque *Mandatum* probat *Actum realem.*

(d) *Ut ſuprà, per Reos conventos, negatum*] Ut ſuprà, in §. 1. hujus Tituli.

TIONEM *ſuas* (ut ſuperiùs notatur quoad (*e*) RECTOREM) ſed etiam *quòd habet* [aut ex COMPOSITIONE, aut FUNDATIONE VICARIÆ (*f*), aut ex *legitimâ* PRÆSCRIPTIONE] *Jus percipiendi Decimas, per eum, petitas :* — *Decimæ.*

VI. Quia (ut ſuprà (*g*) dicitur) VICARIUS *non habet, pro ſe,* PRÆSUMPTIONEM JURIS. — Decimæ, de *Jure*, non debentur *Vicario.*

VII. Sed ſi REI (citati, ut ſuprà) non negaverint *Intereſſe* ACTORIS, ſed illud [id eſt ; quòd eſt RECTOR, vel VICARIUS] fateantur, negant tamen *eos ullas ſubtraxiſſe Decimas* ; quia forſan *eaſdem ſolverant*, aut aliter *pro eiſdem compoſuerant :* — Cùm (a *Parochi-onis*) prætenditur *Solutio*, ſeu *Compoſitio*,

VIII. Tunc ACTOR allegare et probare tenetur, REOS [tales] *habuiſſe Decimas* [tali] *tempore, infra dictam Parochiam, quas ſubtraxerunt, non obſtante Monitione prædictâ :* — Forma *Allegationis* Actoris :

IX. Et etiam allegare tenetur, *dictos* REOS, *ratione præmiſſorum, incidiſſe in Sententiam Excommunicationis*, contra *non ſolventes Decimas, poſt legitimam et canonicam Monitionem, ferendam et promulgandam* [ſeu potiùs *latam et promulgatam*] — *Alter* ejuſdem *Articulus :*

X. Et, in *concluſione* Petitionis *ſeu* Allegationis hujuſmodi, petat *Jus et Juſtitiam ; dictoſque* REOS *pronunciari incidiſſe in dictam Sententiam Excommunicationis ; ac pro talibus denunciandos eſſe* (*h*). — *Petitio*, qnâ concluditur *Allegatio.*

XI. Admiſſâ iſtâ Allegatione, ſi REI *producti* [virtute *Juramenti*, ſeu *aliàs*] faſſi fuerint, *ſe Decimas quaſdam habuiſſe, et percepiſſe, infra dictam Parochiam*, et ſi REI non allegaverint et probaverint *Solutionem Decimarum* [ſeu *aliam exceptionem* (*aut cauſam*) *ſufficientem* non *Solutionis*] procedere poteſt JUDEX, (ad petitionem ACTORIS) *ad Prolationem Sententiæ ſuæ* (videlicet) Verbo tenùs, *vel* in Scriptis, pronunciare REOS *propter non Solutionem* (*non obſtante prædictâ Monitione Canonicâ*) *Decimarum* ACTORI *debitarum, incidiſſe in Sententiam Excommunicationis, a Jure* (*in hoc caſu*) *latam, et eſſe pro talibus publicè denunciandos :* — Decimarum *Solutione* non *probatâ*, — Ferenda eſt *Sententia*, — (Scilicet) *Reos* incidiſſe in *Excommunicationem*, a Jure *latam :*

XII. Condemnandi ſunt etiam REI in EXPENSIS *Litis :* — Dentur *Expenſæ.*

XIII. Et REI non ſunt *ab hujuſmodi Sententiâ Excommunicationis abſolvendi*, donec ſolverint, aut compoſuerint cum ACTORE, *pro Decimis ſubtractis*, et ſatisfecerint ECCLESIÆ, *pro Contemptu* (*i*). — Quando Rei (*in non ſolvendo*) *excommunicati*, ſint abſolvendi ?

XIV. Hìc

OBSERVATIONES.

(e) *Ut ſuperiùs notatur quoad Rectorem.*] Scilicet ; per *Reſponſa Partis adverſæ*, ſeu per *Teſtes* ; ut in §. 4.

(f) *Vicariæ.*] Vide *Conſt. Othon.* c. *ad Vicariam*, et ibi *Joh. de Athon.*

(g) *Ut ſuprà dicitur.*] § 3.

(h) *Denunciandos eſſe.*] Supple [prout in *MSS.*] " *Et in Expenſis condemnari.*

(i) *Et ſatisfecerint Eccleſiæ, pro Contemptu.*] Vide *Tit.* 41. §. 2. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (c)

Probans *se esse Vicarium*,

XIV. Hìc duo notanda ſunt ; *Primò* ; quòd quamvis probatur [ſive per REI *Confeſſionem*, ſive per TESTES] [talem] (id eſt, ACTOREM) *eſſe* VICARIUM *Eccleſiæ*, et *quòd* REI *habuerunt Decimas infra eandem Parochiam :*

Probabit etiam *Jus percipiendi Decimas.*

XV. Si tamen REI negaverint *eas ſpectare ad* VICARIUM, tenetur VICARIUS (ut ſuperiùs (*l*) notatur) *probare Jus ſuum in eiſdem* [Quia non, *pro ſe, habet* JURIS PRÆSUMPTIONEM] alioquin cadet in Cauſâ (*m*).

Si Excommunicati, *in non ſolvendo* (ad obtinendum beneficium Abſolutionis) *efferent Decimas* [ſeu Valorem]

XVI. *Secundò* ; dato ; *quòd* REI (*in caſibus prædictis*) *excommunicati, et denunciati, cupiunt ab hujuſmodi Sententiâ abſolvi, ac Sacramentis Eccleſiæ et Communioni fidelium reſtitui ; et parati ſunt ad ſolvendum eorum Decimas ſubtractas* ; vel *verum Valorem earundem* [cùm Decimæ in ipſis Speciebus non extant] *et ſatisfacere Eccleſiæ, pro hujuſmodi Contemptu* ; Et tamen RECTOR [vel VICARIUS] plus petendo [tam quoad quantitatem, quàm quoad valorem earundem] quàm quod debeatur, *recuſat Oblata recipere* ; REI (in hoc caſu) poſſunt adire JUDICEM, qui prædictam SENTENTIAM tulit, et (ſuo periculo) *deponere verum Valorem Decimarum quarumcunque debitarum* (*n*), et petere, ut JUDEX (*o*) decernat RECTOREM [ſeu VICARIUM] vocandum fore, *ad recipiendum dictam Summam oblatam*, et *ad dicendum cauſam, quare dicti* REI *a dictâ Sententiâ Excommunicationis abſolvi, et Sacramentis Eccleſiæ, et fidelium Communioni, reſtitui non debeant.*

Quas (plus petendo) *Actor recuſat*,

Deponentur *Oblata*, ad Valorem,

Emaneat *Citatio*, contra *Actorem*, ad recipiendum *Oblata*,

Et ad dicendum cauſam, *quare* non fiat *Abſolutio.*

Quomodo abſolvuntur *Rei*, in pœnam *Actoris* non comparentis ?

XVII. Si RECTOR non comparuerit [relato Mandato citatorio antedicto, et ſervatis de Jure, in eâ parte, ſervandis] REI ſunt [in pœnam *Contumaciæ* ACTORIS] abſolvendi (*p*), *factâ priùs fide, de parendo Juri, et ſtando Mandatis Eccleſiæ*, ſolutiſque EXPENSIS *Contumaciæ*, ſed non EXPENSIS *Litis*, quia *illæ* (*q*) ſunt primò *taxandæ*, et PARS ad *eaſdem ſolvendas* monenda eſt.

XVIII. Sed

OBSERVATIONES.

(l) *Ut ſuperiùs notatur.*] §. 5, 6.

(m) Alioquin cadet in Cauſâ.] Vide *Obs.* in *Tit.* 179. ſub *lit.* (c)

(n) *Quarumcunque debitarum.*] Hìc ſupple [prout in *MS. Antiq.*] " Et offerre ſe promptos et paratos *ad ſolvendas quaſcunque Expenſas, de* JURE *debitas*, et *per* JUDICEM *taxandas* ; atque ad præſtandum Juramentum, " *de parendo Juri, et ſtando Mandatis Eccleſiæ*, " et petere *beneficium Abſolutionis eis impendi.*

(o) *Et petere, ut Judex.*] Quoad *hæc Verba*, cum *cæteris* (in §. 16.) *ſequentibus*, hæc *varia Lectio* eſt [in quodam, penes me, *MS. Antiq.*] " JUDEX tamen (quia, *abſentibus Partibus*, ignorat utrum, *juſtus Valor Decimarum* offeratur) decernere ſolet *Rectorem* [ſeu Vicarium] " *vocandum fore, ad dicendum cauſam, quare dicti Rei a dictâ Sententiâ Excommunicationis abſolvi, et Sacramentis Eccleſiæ, et Communioni Chriſti fidelium reſtitui, non deberent :* Et in Citatione hujuſmodi mentio fienda eſt " *Oblationis*, et *Petitionis Reorum.*

(p) *Abſolvendi.*] " Nam JUDEX, *in abſolvendo*, " non debet eſſe difficilis. *MSS.*

(q) *Quia illæ.*] Scilicet ; Expenſæ Litis : Vide ſuprà, *Obs.* ſub *lit.* (n)

XVIII. Sed ſi ACTOR comparuerit, et *Summam oblatam recipere* (r), *in plenam Solutionem*, recuſaverit, tunc *Summa oblata* [unà cum EXPENSIS *de Jure debitis*, et per JUDICEM *taxandis*] *dimittenda eſt apud* ACTA [ut in cæteris Cauſis *Subtractionum Decimarum* (ſ)] et ACTOR tenetur allegare, ſpecificare, et probare *quas Decimas* REUS *ſubtraxit*, et *verum Valorem earundem.*

Actore comparente, *Oblata* recuſata (penes Regiſtrum) relinquenda ſunt.

XIX. Si ACTOR *majorem ſibi debere Summam* probaverit, *eandem* obtinebit, cum *novis* EXPENSIS:

Actor, *plus deberi* probans, *alteriores* obtinebit *Expenſas*:

XX. Si verò non probaverit, *condemnandus eſt in* EXPENSIS, *per* REOS [pendente hâc quæſtione, inter RECTOREM et REOS PAROCHIANOS, de *Quantitate*, vel de *Valore* Decimarum] *factis*, et PAROCHIANI ſunt abſolvendi *a dictâ Sententiâ Excommunicationis*:

Secùs; Reus obtinebit *Expenſas*, eâ Occaſione, factas,

Et *abſolvetur*

XXI. Quia non contenditur *de Jure decimandi*, aut *de Jure Eccleſiæ*, ſed *de privato Jure* RECTORIS (videlicet) de *Valore*, et *Quantitate*, quæ ſolùm ſpectant *ad beneficium*, et *commodum privatum*, ipſius RECTORIS (t).

Ratio.

OBSERVATIONES.

(r) *Et Summam oblatam recipere.*] Quoad hanc *Sectionem*, hæc *varia Lectio* eſt [in *MS. Antiq.*] Videlicet; " Sed *ſi Actor comparuerit*, " Summa *aliàs* oblata eſt *de novo* offerenda, in " præſentiâ *Partis comparentis*, et dimittenda " eſt *apud Acta* [ut in Cauſis *Subtractionum* " *Decimarum*] et hæc *Oblatio* fienda eſt *unà* " *cum Expenſis* de *Jure* debitis, et per *Judi-* " *cem* taxandis: Si Actor *Oblationem hujuſmo-* " *di recuſaverit*, tenetur allegare, ſpecificare, " et probare *quas Decimas Reus ſubtraxit*, et " *Valorem earundem.*

(ſ) *Dimittenda eſt apud Acta, ut in cæteris Cauſis Subtractionum Decimarum.*] Vide, de hoc, *Tit.* 180. §. 4; 5.

(t) *Rectoris.*] Tum in *Vet. MSS.* ſequuntur hæc Verba; Scilicet: " Sed quia Rei cùm mo- " niti et citati fuerunt (ut ſuprà) ad ſolven- " dum eorum Decimas, eaſdem non ſolvebant, " ſed pronunciati fuerunt Contumaces, et inci- " diſſe in Sententiam Excommunicationis, et pro " talibus denunciati fuerunt, priuſquam com- " paruere; et quia, per Oblationem ſuprà men- " tionatam, faſſi fuere ſeſe Decimas debere " Actori, et in hâc Lite ſolummodo contendi- " tur de Valore, et Quantitate Decimarum; Ac- " tor, in hoc caſu, petere poteſt, ut condem- " narentur in prioribus Expenſis, factis ante " Oblationem prædictam, et taxandæ ſunt hu- " juſmodi Expenſæ, et Rei ad Solutionem " earundem compellendi ſunt, non obſtante hâc " ultimâ Lite.

Decimæ.

TITULUS CLXXIX.

Consuetudo.

Quòd CONSUETUDINES *de modo et formâ decimandi, et* IMMUNITATES *non ſolvendi Decimas*, poſſunt allegari *coram* JUDICE ECCLESIASTICO.

I. SI in *Parochiâ* REI inolevit aliqua CONSUETUDO [uſitata per tempus immemoratum, *vel*, ad minùs, per quadraginta annos] *de* MODO DECIMANDI: Hoc eſt; quòd *Decima* GRANI

Conſuetudines, de *Decimis*, ſunt *Cognitionis Eccleſiaſtica.*

cu-

Exemplum; De *modo decimandi.*

cujuſcunque ſit ſolvenda *per* GARBAM [Anglicè *A Sheaf*] et quòd PAROCHIANI *non tenentur redigere* GARBAS *hujuſmodi* (*a*) *in* CUMULOS [Anglicè *into Shocks, or Stacks*] allegatâ et probatâ hâc CONSUETUDINE, obtinebit REUS.

Aliud Exemplum.

II. Similiter de *Decimâ* FŒNI, ſi *decima Acra*, non *defalcata*, ſit [de CONSUETUDINE *Parochiæ*] ſolvenda, NOMINE *Decimæ* FŒNI, et non FŒNUM *ſuccisum, et compoſitum in* ACERVOS [Anglicè *Cocks*] valebit hæc CONSUETUDO.

Exemplum *aliud.*

III. Si *certa quædam et ſtata* PECUNIARUM SUMMA ſolvi conſuevit, NOMINE *Decimarum*, et non *Decima Pars* FŒNI, vel GRANI, in *ipſâ* SPECIE, prævalebit etiam REUS.

Exempla *plura.*

IV. Similiter etiam de *omnibus aliis* CONSUETUDINIBUS, licèt *minus* [ex CONSUETUDINE] ſolvi ſolet, *quàm* DECIMA PARS (*b*).

Immunitates, Exemptiones, Privilegia de *Decimis,* ventilantur in *Foro Eccleſiaſtico.*

V. IMMUNITATES etiam et EXEMPTIONES, ſive PRIVILEGIA, *de non ſolvendo Decimas* [de quibuſdam *Terris*, et per quaſdam *Perſonas*] allegari poſſunt, et ſolent *coram* JUDICE ECCLESIASTICO: Qui tenetur et ſolet *hujuſmodi Allegationes admittere*; ac [ſi probatæ fuerint] *pro Valore, et Validitate earundem pronunciare*; *ac* REUM *a petitione* ACTORIS, *quoad petita in Libello, unà cum ſuis* EXPENSIS *dimittere.*

Exemptiones hujuſmodi quænam ſint?

VI. Quæ verò *Terræ* et *Perſonæ* ſunt *immunes, exoneratæ*, et *exemptæ* a SOLUTIONE *Decimarum*, cavetur in *Statuto, triceſimo primo Henrici Octavi*; *Cap.* 13.

Compoſitio, quoad *Decimas*, qualis eſt?

VII. COMPOSITIONES (ſcilicet) *reales* (id eſt) factæ cum Conſenſu *omnium Intereſſe habentium* [utpote olim factæ inter *Rectores* et *Parochianos*, vel, ut contingit aliquando, inter *Rectorem* et quendam certum *Dominum Manerii*, pro *ſe*, et *Hæredibus ſuis*] *de non ſolvendo* DECIMAS *omnino*, ſed *de ſolvendo*, intuitu earundem, *quandam certam et ſtatam* SUMMAM, allegari poſſunt *coram* JUDICE ECCLESIASTICO (*c*).

Etiam ad *Forum* ſpectat *Eccleſiaſticum.*

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Peligere Garbas hujuſmodi*] " (In fundo " ſparſim dimiſſas) in Cumulos. *MS.*

(b) *Licèt minus* (*ex Conſuetudine*) *ſolvi ſolet, quàm decima Pars.*] V de *Lynd. cap* quoniam propter, *De Decimis*, Verb. *Conſuetudines.*

(c) *Eccleſiaſtico.*] Deinde ſequitur [in *MSS. Antiq.*] hic Titulus infrà ſcriptus.

TITULUS, { " *Quòd* CONSUETUDO *de non ſolvendo omninò* DECIMAS, *nec aliquid aliud Intuitu earum, valet.*

" Licèt ab omnibus ſit receptum, quòd CONSUETUDO (quamvis antiquiſſima) *de non ſolvendo omninò* DECIMAS *non valet*, niſi in caſibus *in præcedenti Titulo* mentionatis;

2 " Tamen ſi VICARIUS egerit *pro Decimis*, et LAICUS negaverit *Decimas ſibi deberi*; Niſi " VICARIUS probaverit *hujuſmodi Decimas petitas*, ex CONSUETUDINE vel PRÆSCRIPTIONE, " aut per COMPOSITIONEM *realem*, SIBI *deberi*, " ſuccumbit in Cauſâ; et REUS eſt abſolvendus, cum *Expenſis ſuis*:

3 " *Ratio* eſt; Quia *omnes Decimæ, de* JURE, " ſpectant ad RECTOREM [ſeu RECTOR habet, " pro ſe, JURIS PRÆSUMPTIONEM] ſecùs, de VICARIO: Et ideo VICARIUS percipiet tantùm " eas *quas poſſidet*, vel pro *quibus* habet *Compoſitionem realem.*

Decimæ.

TITULUS CLXXX.

Oblatio.

De OBLATIONE *Summæ*, NOMINE *Decimarum*, ad *evitandas Lites.*

I. SIQUIS fuerit citatus *ad reſpondendum in Cauſâ Decimarum*, et cupit evitare *Condemnationem Expenſarum* (*a*), fiat OBLATIO *veri* VALORIS *earundem*, in *Initio Litis*, ante *oblatum Libellum*, ſeu ſaltem ante *Litem conteſtatam*, in hunc modum (*b*) : *Ad evitandas Expenſas*, quando fiat *Oblatio Valoris* Decimarum ?

II. *Exhibeo Procuratorium meum pro dicto* N. *citato, et facio me Partem pro eodem ; et (animo evitandi Litem, et redimendi injuſtam Vexationem, et futuras Expenſas) realiter offero* (*c*), *in Judicio*, M. *Procuratori Partis agentis* [talem Summam] *pro omnibus et ſingulis Decimis, per Dominum meum* N. *Actori hucuſque, de Jure, vel Conſuetudine Parochiæ de* O. *debitis et ſolvendis ; unà cum Expenſis, de Jure debitis, et per Dominum Judicantem taxandis.* Forma *Oblationis generalis*, nomine *Decimarum* omnium.

III. Si ACTORIS *Procurator* petierit INDUCIAS, *ad conſulendum Dominum ſuum*, utrum *velit recipere* SUMMAM *oblatam*, in *plenam Solutionem*, aut in *partem* ; concedendæ ſunt hujuſmodi INDUCIÆ, in *proximum*, vel in *ſecundum diem Juridicum*, juxta JUDICIS Arbitrium (*d*) : Datur ad *conſulendum*, an *acceptanda* ſint *Oblata*, pro *parte*, vel ad *plenum* ; Tempus in *Arbitrio Judicis* eſt.

IV. In quo caſu, *dimittenda, vel deponenda eſt* SUMMA *oblata, apud* ACTA, *penes* REGISTRARIUM (*e*) : Ne fortè in poſterum dicatur, *Oblata* relinquuntur *in Regiſtro:*

OBSERVATIONES.

(a) *Et cupit evitare Condemnationem Expenſarum.*] Scilicet ; *de futuro.*

(b) *In hunc modum.*] Adjicitur in *MSS.* " In " die Exhibitionis Mandati Citatorii.

(c) *Realiter offero*, &c.] " Et ſi *Reus* hoc " omiſerit *maturiùs* facere [ſcilicet ; *primo die* " *Comparitionis ſuæ*, vel ante *Litis Conteſtationem*] poteſt *poſtea*, in *quâvis parte Judicii*, " hoc facere, *ad evitandum futuras Expenſas.* MSS.

(d) *Arbitrium.*] Varia Lectio *Sectionis hujuſmodi* (quam, Numero *tertio*, ſuprà notavimus) talis eſt, in *MS. Antiq.*

" Si *Procurator* ACTORIS dubitaverit, *utrum* " *Decimæ* [pro *quibus* Dominus ſuus *intendit* " *litigare*] fuerint *majoris Valoris* quàm *Summa* " *oblata*, acceptet *hujuſmodi Oblationem, qua-* " *tenus facit pro parte Domini ſui* ; et proteſte- " tur, *Se eſſe promptum et paratum ad accep-* " *tandum eandem Summam in partem Solutio-* " *nis debitarum Decimarum* ; ac petat INDUCIAS " *ſibi concedi, ad conſulendum Dominum ſu-* " *um*, utrum *velit accipere Summam oblatam*, " in *plenam Solutionem*, aut *in partem :* Quas " INDUCIAS *Judex* ſolet concedere in *proximum*, " vel in *ſecundum Juridicum.*

(e) *In quo caſu, dimittenda, vel deponenda eſt Summa oblata, apud Acta, penes Regiſtrarium.*] Ad ſimilem *Effectum*, hiſce *Verbis*, patet hæc Clauſula in *MSS.* " Tunc dimittat *Reus* Sum- " mam oblatam, *apud Acta*, penes *Regiſtrum.*

Ratio.

dicatur, *hanc* OBLATIONEM fuiſſe *Verbalem tantùm*, et non *realem* (*f*).

Oblatio, apud Acta, *depoſita* valet; ac ſi *conſignata* eſſet.

V. Et nota; quòd hæc *depoſitio apud* ACTA (ex longo *Uſu*, et *Stylo* omnium Curiarum) habet *eandem vim*, et *effectum eundem*, ac ſi ea SUMMA *conſignata* fuiſſet, et *depoſita*; et perinde ac ſi *omnes aliæ Solemnitates*, in hoc caſu [de *Jure*, in hujuſmodi OBLATIONIBUS faciendis, requiſitæ] *adhibitæ* et *obſervatæ* fuiſſent.

OBSERVATIONES.

(f) 1 *Verbalem tantùm, et non realem.*] "OBLATIO *realis* eſſe debet; non *verbalis* tantùm, "niſi in *tribus* caſibus:

"*Primò*; ſi RES *offerenda* vel *immobilis* "ſit, vel ſaltem ejuſmodi *qua manibus portari commodè non poſſit*; tunc enim ſufficit "REM [tali loco] ACTORI ſe reſtituturum, *ſuis* "*Sumptibus*, offerre.

"*Secundò*; Si SUMMA non ſit *liquida*, ſed "CALCULI *conficiendi* ſunt, tum ſufficit *minorem* aliquam Summam *realiter*, et *verbis* reſiduum offerre.

"*Tertiò*; Si REO, *verbis*, offerente, ACTOR "*expreſsè recuſet* accipere. *MSS.*

Decimæ.

TITULUS CLXXXI.

Oblatio.

De Acceptatione OBLATIONIS [*Summæ* NOMINE *Decimarum*] *in plenam Solutionem*, et *Condemnatione* Rei *in Expenſis*.

Acceptatâ *Oblatione*, nomine *Decimarum* omnium,

I. SI ACTOR [aut tempore OBLATIONIS *Summæ prædictæ* (*a*), vel in die dato, *pro* INDUCIIS, *ad conſulendum* (*b*), &c.] *acceptaverit* SUMMAM *oblatam*, in *plenam Solutionem*, tunc petat,

Acceptans petit *Expenſas:*

ut OFFERENS *condemnetur in Expenſis:*

Annuit *Judex:*

II. JUDEX: *Condemnamus:*

Fit *Expenſarum Taxatio:*

III. Et tunc [porrectâ *ſchedulâ Expenſarum*] JUDEX *hujuſmodi Expenſas* taxabit, ac decernet MONITIONEM *ad ſolvendum* [ut ſuprà, in Titulo (*c*), *De Petitione, et Decreto Monitionis, ad ſolvendum Expenſas.*]

Decernitur *Monitio* pro *Solutione.*

OBSERVATIONES.

(a) *Summæ prædictæ.*] Summæ *Nomine Decimarum*, et in *plenam Solutionem*, unà cum *Expenſis*. Prout in *Tit.* 180. §. 2.

(b) *Ad conſulendum*, &c.] Ut in *Tit.* 180. §. 3.

(c) *Ut ſuprà, in Titulo*, &c.] De Petitione et Decreto Monitionis, *ad ſolvendum Expenſas*: Vide *Tit.* 134. et *Obs. ibid.*

TIT U-

Decimæ.

TITULUS CLXXXII.

Quòd ACTOR *poterit* recusare OBLATIONEM *generalem*, pro omnibus DECIMIS *debitis ante datum Libellum*, factam.

Oblatio.

I. QUAMVIS REUS vocatus *ad respondendum in Causâ Subtractionis Decimarum* [animo evitandi Litem, et futuras Expensas] *ante oblatum Libellum*, quandam SUMMAM, *pro omnibus Decimis debitis*, obtulerit, unà cum *Expensis* [ut in penultimo Titulo (a) continetur]

Factâ *Oblatione generali*, Nomine *Decimarum* omnium,

II. Et ACTOR, si in die dato, pro INDUCIIS (b), *ad consulendum*, an *voluerit recipere* SUMMAM *oblatam*, in *plenam Solutionem*, recusaverit EANDEM sic recipere, et dederit LIBELLUM continentem *quasdam Decimas* [non extendentes *ad Valorem* SUMMÆ *oblatæ*] et in Lite processerit, et non probaverit *plures sibi deberi Decimas* (c), obtinebit SENTENTIAM pro *Decimis* (d) *libellatis* (seu pro *Valore earundem* (e) per eum probato) et pro *Expensis Litis*; non obstante dictâ GENERALI OBLATIONE pro *omnibus Decimis*, vel pro *integro debito*:

Actor (*nolens* acceptare *Oblationem*, pro *Decimis* omnibus)

Dat *Libellum* quoad *Decimas* quasdam *particulares*, infra *Valorem* Oblationis *generalis* factæ,

Actor *probans* obtinebit, *quoad libellata*, cum *Expensis*:

Oblatione generali non obstante:

III. Nam si *diversæ* SPECIES *Decimarum* [utpote *Grani*, *Fœni*, *Agnorum*, et *similium*] debitæ fuerint, ACTOR poterit, pro *quâcunque harum* SPECIERUM, instituere *Actionem ad ratam* (f); et cùm *unam* instituerit *Actionem*, non tenetur liberare REUM ab *omnibus Actionibus* (g).

Ratio,

Pro *Decimis* agatur *accumulatè*, et *in genere*, vel *speciatim*, pro *singulis*.

IV. Ad evitandum igitur hujusmodi Cautelam (h), et Condemnationem, *quamprimum* ACTOR *dederit* LIBELLUM, *offerat* REUS, *de*

Potior est *Oblatio specifica*, pro quâlibet *Decimarum* specie, *separatim*, cum *Expensis*:

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in penultimo Titulo*] §. 2.

(b) *Si in die dato, pro Induciis*] Varia Lectio talis est in *MSS*. "Sive in die *hujusmodi Oblationis*, sive in die *dato, pro Induciis*.

(c) *Et in Lite processerit, et non probaverit plures sibi deberi Decimas.*] Hujusmodi Clausulæ hæc sunt Verba in *MS. Antiq.* "Et in Lite processerit, *et Decimæ, per eum probatæ non excesserint Summam oblatam.*

(d) *Pro Decimis libellatis.*] "Per eum probatis, *MS. Antiq.*

(e) *Seu pro Valore earundem.*] Vide *Tit.* 254. §. 4, 5, 6.

(f) *Instituere Actionem ad ratam.*] Legitur in omnibus *MSS.* "Instituere Actionem separatam.

(g) *Ab omnibus Actionibus.*] "Ita jamdudum adjudicatum fuit in Curiâ de *Arcubus*, "et eadem Sententia, per *Judices Delegatos*, "confirmata fuit. *MS. Antiq.*

(h) *Ad evitandum igitur hujusmodi Cautelam.*] In *MS Antiq.* Varia Lectio *hujus Sectionis* talis est; Videlicet:

"Ad evitandum igitur *Actiones*, seu *Lites* "*infinitas* [in die *Dationis Libelli*, et ante *Litis* "*Contestationem*] offerat REUS *specificè*, et *par*"*ticulatim*, SUMMAS pro *Decimis petitis* [Vi"delicet; *talem, et tantam Summam* pro *tali* "*Decimâ*; et sic *de Decimis libellatis cæteris*, "si *diversæ Decimæ petitæ fuerint.*]

Decimæ.

de novo, SPECIFICÈ [id est ; *talem Summam*, pro *tali Decimâ*, et *talem*, pro *tali*] aut *Summam* priùs *oblatam* [si extendit ad *Valorem Decimarum libellatarum*] aut *aliam*, pro *Decimis libellatis*, cum *Expensis* :

Isto casu, *quando* Reus *condemnabitur* in *Expensis* ?

Quando non ?

V. Et tunc, si recusata, *aut* acceptata fuerit OBLATIO, facienda est *Expensarum Condemnatio*, vel *Absolutio* ab *Expensis* [ut in Titulis sequentibus (*i*)]

De hoc, *Quid olim* ?

VI. Sed tamen, annis præteritis, *contrariam tenebant sententiam* ADVOCATI [et aliter adjudicatum fuit] *hisce inducti rationibus* ; Videlicet :

Opinio DD.

VII. Si REUS, *ante oblatum Libellum* [animo evitandi Lites (*l*), ac redimendi injustas Vexationes, et futuras Expensas] SUMMAM *quandam* [nomine *omnium Decimarum debitarum*] obtulerit, *cum Expensis* (ut (*m*) suprà) et ACTOR (*n*) habuerit tempus *ad deliberandum*, utrum *velit eandem recipere*, in *plenam Solutionem*, seu potiùs INDUCIAS *sibi dari ad consulendum* petierit ; Si in *eodem die* recusaverit *sic* accipere, et *postea* dederit LIBELLUM (*o*), et in *Lite* processerit [conando probare *majorem* sibi deberi *Summam*, pro *Decimis subtractis*] et non probaverit *plures sibi deberi Decimas*, vel *majorem Summam* [nomine *Decimarum*] quàm *Summam prædictam* (priùs *oblatam*) et in *Lite* processerit, usque ad SENTENTIÆ *prolationem* ; quòd ACTOR, licèt recuperet *Summam oblatam*, et *Expensas*, usque in diem OBLATIONIS, tamen condemnandus esset *in Expensis totius Litis*, a die OBLATIONIS prædictæ.

De Expensis (Oblatione generali, Nomine omnium Decimarum recusatâ, et uberiori Summâ, quàm oblatâ, non probatâ) *a die Oblationis, Reo allocandis.*

Stylus Curiæ fuit ;

Quòd *Oblatio* generalis *acceptanda* sit, vel *refutanda* :

VIII. Et notandum est ; quòd [ex *antiquo Stylo* Curiarum] *factâ* OBLATIONE *Decimarum* [quamvis GENERALI] ACTOR tenebatur *aut* recipere SUMMAM *oblatam*, in *plenam Solutionem omnium Decimarum*, vel recusare *sic* recipere :

Oblata *non acceptans*, et libellando *nil probans ultra deberi*, fit in *malâ Fide* :

IX. Si verò ACTOR recusaverit, et LIBELLUM dederit, ac *Litem* prosecutus fuerit, et *non* probaverit *majorem sibi deberi Summam*, reddit SE *in malâ fide* ; et ideo condemnandus est (ut (*p*) suprà) *in Expensis*, a die OBLATIONIS.

Ex *malâ Fide* nascuntur *Expensæ*, a die *Oblationis factæ*.

OBSERVATIONES.

(i) *Ut in Titulis sequentibus.*] Supple ; *De Decimarum Oblatione tractantibus, fit mentio.*

(l) *Animo evitandi Lites*] " Id est ; ne diversæ Causæ instituentur pro Decimis. *MS.*

(m) *Ut suprà.*] In *Tit.* 180 §. 2.

(n) *Et Actor*, &c.] (o) *Dederit Libellum.*] Hujus Clausulæ (usque Verba *dederit Libellum*) Varia Lectio est in *MS. Antiq.* scilicet :

" Et *Actoris Procurator* petierit et habuerit " *Inducias*, seu tempus *ad deliberandum*, et *con-* " *sulendum Dominum suum*, utrum *velit eandem* " *recipere*, in *plenam Solutionem*, vel *ulteriùs liti-* " *gare* ; et *Actor*, ejusve *Procurator*, eodem *die* re- " cusaverit recipere *Summam oblatam* in *plenam* " *Solutionem*, et *postea* dederit Libellum.

(p) *Ut suprà.*] §. 7. in fine.

TITU-

Decimæ.

TITULUS CLXXXIII.

Oblatio.

In quo casu Offerens DECIMAS non est *condemnandus* in *Expensis.*

I. SI SUMMA *oblata* recepta fuerit, in *plenam Solutionem*, et recipiens petierit, OFFERENTEM *condemnari in* EXPENSIS, si OFFERENS allegaverit, et [si *negatum fuerit ab* ADVERSARIO] probaverit, *se eandem* SUMMAM *obtulisse* ante *Litem motam*, ac tempore *Executionis Citationis*, saltem ante diem *relationis ejusdem, et comparitionis* REI, et *quòd* ACTOR *oblata recusavit, seu plus justo distulit Summam oblatam recipere*; tunc OFFERENS *est absolvendus ab* EXPENSIS, et ACTOR recusans *condemnandus est in* EXPENSIS, *factis circa Probationem hujusmodi* OBLATIONIS.

Fiat *Oblatio* (ad evitandum *Expensas*) ante *Citationem emanatam*,

Ac *iterum* post ejusdem *Executionem*, ante verò diem *Relationis*;

Tunc Actor, *qui priùs recusavit, acceptans Oblata*, condemnabitur, et *Reus* absolvetur ab *Expensis*.

II. Sed nota; quòd (in isto casu) non sufficit probare, SUMMAM *fuisse oblatam, et recusatam*, ante *Litem motam*, et denuo *fuisse oblatam* in die *comparitionis* REI, ad excusandum OFFERENTEM ab omni *Solutione* EXPENSARUM:

Nil prosit, *ad Expensas evitandas*, Oblatio *ante Citationem*, ac *iterum* die *Comparitionis* facta:

III. Quia per *Executionem Citationis* intenditur, et præsumitur, ACTOREM (*a*) jam *alterius esse sententiæ*, et *interpellâsse* (*b*), ac, per *Executionem Citationis, requisivisse* SUMMAM *oblatam.*

Ratio,

Citatio est *Debiti Postulatio.*

IV. Et ideo, si *non sit* denuo *oblata* ACTORI [si conveniri possit, alioquin apud ædes suas] *coram Testibus*, vel *coram Ministro Ecclesiastico* (*c*) [ut verisimiliter ACTOR possit habere *notitiam* hujusmodi OBLATIONIS tempore *Executionis Citationis*, vel ante diem *comparitionis* REI] REUS est in *Morâ*: Et *Ultima Mora nocet.*

Oblatio quomodo fiat post *Citationem* executam, et ante diem *Comparitionis* Rei (in *Absentiâ* Actoris) *ad evitandum* Expensas?

Mora nocet;

V. Nam si REUS obtulisset *hujusmodi Summam*, modo præmisso, ACTOR non salariâsset *ejus Advocatum*, et *Procuratorem*, nec solvisset *feodum Procuratorii*, et *Certificatorii dictæ Citationis.*

Ratio.

VI. Tamen, in isto casu, *moderandæ sunt* hujusmodi EXPENSÆ: Quia MALITIA, *talis qualis*, videtur esse *in* ACTORE (*d*).

Quo casu *Expensa* sint *moderatè* taxandæ?

OBSERVATIONES.

(a) *Præsumitur Actorem.*] "Saniori usum "Consilio. *MSS.*

(b) *Et interpellâsse.*] "Reum ad solvendum. *MSS.*

(c) *Ministro Ecclesiastico.*] "Ministro Ecclesiæ. *MSS.*

(d) *Videtur esse in Actore.*] Tum sequuntur hæc Verba, in *MS. Antiq.*

"In non *petenda Decimas*, post *Recusationem "prædictam*, et ante *Executionem Citationis.*

TITU-

Decimæ.

TITULUS CLXXXIV.

Oblatio.

De Condemnatione tam PARTIS REÆ offerentis DECIMAS, *post datum Libellum, in* EXPENSIS, quàm ACTORIS recusantis recipere, *in plenam Solutionem.*

Acceptatâ Oblatione, post Litem contestatam, pro *Decimis omnibus,* factâ,

I. SI OBLATIO facta fuerit [post *Litem contestatam* (*a*), seu potiùs, postquam JUDEX decreverit, *procedendum fore summariè et de plano*] pro *omnibus Decimis libellatis,* et ACTOR *eandem* receperit in *plenam Solutionem,* tunc adjudicanda est SUMMA *oblata* ACTORI per SENTENTIAM *definitivam,* et OFFERENS est condemnandus in EXPENSIS, *factis* ante *hujusmodi* OBLATIONEM, unà cum *feodo* SENTENTIÆ *definitivæ* :

Summa oblata (cum Expensis) decernenda est Actori, per Sententiam:

Ratio ;

II. Quia ACTOR [*Lite,* ut suprà, *contestatâ*] non potuit nec obtinere SUMMAM *oblatam* sibi decerni, nec REUM in EXPENSIS condemnari, nisi per JUDICIS *Sententiam, seu* DECRETUM INTERLOCUTORIUM.

Litis Contestatio postulat *Sententiam.*

Cùm Oblatio sit *recusata,* et *plus deberi* non probatur,

III. Sed si ACTOR OBLATIONEM hujusmodi, in *plenam Solutionem,* recipere recusaverit, *et* processerit *et* perstiterit *in Lite,* conando probare *majorem sibi deberi Summam* (*b*), si defecerit, est condemnandus *in quibuscunque* EXPENSIS, *factis per* REUM a die OBLATIONIS, et REUS (ut suprà (*c*) dicitur) est condemnandus *in* EXPENSIS *factis* usque in diem OBLATIONIS, unà cum *feodo* SENTENTIÆ *Judicis* (*d*).

Utraque Pars condemnatur *in Expensis:*

Quomodo *hoc* fit ?

OBSERVATIONES.

(*a*) *Post Litem contestatam.*] Confessus post *Litem contestatam* est condemnandus per *Sententiam.* Vide *Lynd.* c. *ult.* de *Simoniâ.* v. *confessus.*

(b) *Conando probare sibi majorem deberi Summam.*] " Videlicet ; *Decimas* petitas, vel " oblatas, *majoris esse valoris,* vel *plures* deberi " *Decimas* ; nempè, quoad *Quantitatem,* vel " *Qualitatem.* [MS. *Antiq.*]

(c) *Ut suprà dicitur.*] § 1. in Calce.

(d) *Unà cum feodo Sententiæ Judicis.*] ' Nam " *Actor* tenetur obtinere *Sententiam,* aliàs non " obtinebit *Summam oblatam.* [MS. *Antiq.*]

TITU-

Decimæ.

TITULUS CLXXXV.

De aliâ recusatione OBLATIONIS *factæ, ante oblatum Libellum,* in *plenam Solutionem* omnium DECIMARUM *debitarum.*

Oblatio.

I. SI ACTOR credit *plures* sibi deberi *Decimas*, extendentes ad *majorem Summam*, quàm *Summam oblatam*; dicet PROCURATOR *ejus*, in die dato pro INDUCIIS (*a*): *Accepto Oblationem per Reum factam, et Summam oblatam, quatenus facit pro Parte meâ, et Domini mei; et quatenus facit contra, dissentio, et protestor de Nullitate ejusdem; et offero me promptum, et paratum, ad recipiendum Summam oblatam, in partem Solutionis, et non aliter; et do Libellum; et peto procedendum fore summariè, et de plano.*

Ubi plus *debetur* quàm *oblatum*.

Forma tum *Acceptationis* Oblationis, *in partem.*

Datio *Libelli.*

II. Tunc REUS poterit reassumere *Summam oblatam* [Sed tutiùs est, durante Lite, ut apud Acta remaneret (*b*)] dicendo in Actis: *Quia Actor recusavit recipere Summam oblatam, in plenam Solutionem, eandem reassumo.*

Reus vel reassumat, vel potiùs *in Registro* relinquat *Oblata, non* (*pro integro*) *acceptata.*

III. Sed nota; quòd in his OBLATIONIBUS *Decimarum*, si diversæ *Decimæ*, diversorum *generum*, debeantur, consulendi sunt JURISPERITI de formâ OBLATIONIS hujusmodi *Decimarum* (videlicet) *An* OFFERENS *tenetur* specificè *declarare*, pro quibus *Decimis*, ac *quæ* et *qualis summa*, pro eisdem, *sit offerenda?*

Quæstio nascitur;

Utrum *Oblatio* specificè *fieri debet*, pro quâlibet *Decimarum* Specie, *separatim?*

IV. Nam aliqui, *ex* ADVOCATIS *modernis*, istius sunt sententiæ, *quòd non valet* (ut suprà dicitur) *generalis* OBLATIO, *et quòd* ACTOR *potest recusare* (sine suo damno) *Summam oblatam*, propter *generalitatem* OBLATIONIS:

De hoc casu, *Opinio* DD.

V. Sed ego (quòd memini) nunquam vidi hoc adjudicatum, aut practicatum a majoribus: Nam, per hos quadraginta annos retroactos (salvis quibusdam annis nuper elapsis) OBLATIO *hujusmodi* fieri solebat, *generaliter* (videlicet) *talis Summa* pro *omnibus Decimis*; et tunc *Opinio* practicantium fuit, *quòd tutiùs esset* REO offerre *Summam grossam*, seu *generalem*, pro *omnibus Decimis* (ut (*c*) suprà) quàm

Praxis quoad *Oblationem generalem* pro *omnibus Decimis:*

Praxeôs hujusmodi *Ratio.*

OBSERVATIONES.

(a) *In die dato pro Induciis.*] De petendo *Inducias hujusmodi dari*, seu *ad consulendum in diem aliquem ulteriorem*; Vide *Tit.* 180. §. 3. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (d)

(b) *Sed tutiùs est, durante Lite, ut apud Acta remaneret.*] Vide *Tit.* 180. §. 4.

(c) *Pro omnibus Decimis, ut suprà.*] Scilicet; ut in *Tit.* 180. §. 2.

Decimæ. quàm *particulares Summas*, ne fortè OFFERENS, non offeret *juſtum Valorem* cujuſlibet *particularis Decimæ*, et ita condemnaretur *in Expenſis* :

Quando fieri debet *Specificatio Oblationis*, generaliter *facta* ?

VI. Tamen, ex *antiquâ Praxi*, ſi ACTOR petierit, ut REUS *ſpecificet*, pro *quibus Decimis* offerat *illam generalem Summam* ; REUS tenebatur *ſpecificare* pro *quibus* ; ſaltem ſi ACTOR allegaverit, *quòd intendit agere pro Decimis in* SPECIE, *et obtinere* SENTENTIAM, *eaſdem* in SPECIE *deberi*, et non *Pecuniam*, aut *aliud quicquam*, intuitu *earundem* (*d*).

OBSERVATIONES.

(d) 1 *Intuitu earundem.*] Huc addendum invenio Titulum alterum hujuſmodi [prout in *MS. Antiq.*]

TITULUS. " Quòd OBLATIO *generalis*, Nomine *omnium Decimarum*, ſpecificanda eſt, *ad Petitionem* ACTORIS.

" QUAMVIS (in Titulo quodam præcedenti, §. " *Sed tamen*, &c.)
[Vide *Tit.* (Ordine noſtro) 182. §. 6, 7, 8, 9.]
" dicitur, REUM, per *generalem* OBLATIONEM " (innis præteritis) *liberatum fuiſſe* ab *Expenſis*, " ſi ACTOR habuerit tempus *ad conſulendum*, " utrum voluerit *eandem* recipere in *plenam* " *Solutionem*, vel in *partem* tantùm, et *eandem* " in *plenam* recipere recuſaverit, et *majorem* " *ſibi deberi Summam* non probaverit ;

2 " Tamen ſemper practicatum fuit, quòd " ſi ACTOR petierit *Specificationem particularem* " Summæ oblatæ [videlicet, pro *quibus Decimis* oblata fuit] REUS tenebatur *eandem ſpecificare* :

3 " Hæc *Petitio*, in quibuſdam caſibus, eſt " admodum *neceſſaria* : Utpote ; ſi ACTOR prætendit *Decimas* quaſdam, in SPECIE, ſibi deberi, et REUS (e *contrà*) inficiatur, prætendens *Decimas* quaſdam, *ex Conſuetudine Parochiæ*, in ipſis SPECIEBUS, *non* eſſe ſolvendas ; *ſed*, intuitu earundem, *certam et ſtatam quandam Pecuniæ Summam* ; Vel *nullas omninò Decimas*, nec aliquid aliud, *intuitu earundem*, ſolvi debere :

4 " Si igitur, in hoc caſu, ACTOR reciperet " *Summam* illam *generalem*, *id* non obtineret, " *quod* in *Propoſito habuit*, cùm *hanc Litem inſtituit* ; Nempe obtinere SENTENTIAM, *Decimas prædictas*, *in* SPECIE, *præſtandas eſſe*.

Decimæ.

TITULUS CLXXXVI.

Oblatio. *In quo caſu* expedit REO ſpecificare, pro *quibus* DECIMIS *facta ſit* OBLATIO (*a*).

Poſt *datum Libellum* pro *Decimis*, in *Specie*, ſolvendis,

I. SI LIBELLUS fuerit datus, *ante* OBLATIONEM *Decimarum*, et ACTOR, in eodem, petierit *Decimas* [*Lactis, Caſeorum*, vel *ſimilium*, quæ non ſunt *de* CONSUETUDINE *Parochiæ*,

OBSERVATIONES.

(a) *Facta ſit Oblatio.*] Varia Lectio Deſcriptionis hujus Tituli, in nonnullis *MSS.* talis eſt : " Quòd *Specificatio* particularis, OBLATIONIS " Summarum pro *Decimis*, in caſibus quibuſdam, *Reo* prodeſt, *et* eſt neceſſaria.

chiæ, in ipsis SPECIEBUS, *persolvenda*, sed *certâ quâdam Summâ*, intuitu eorundem] *in ipsis* SPECIEBUS, *sibi adjudicari* : *Decimæ.*

II. Tunc si REUS obtulerit *Summam grossam* [nomine *omnium Decimarum*] et ACTOR *eandem* acceptaverit, *in plenam Solutionem*, videtur OBLATIONEM fuisse factam *pro Decimis in* SPECIE, juxta *petita* in LIBELLO (*b*). Tum Oblatio *generalis* agnoscit *Decimas*, in *Specie*, deberi ;. *Quamobrem ?*

III. In isto igitur casu, *fiat* OBLATIO, in hunc modum : Modus quo expedit *Reo*, ad *Valorem*, et juxta *Parochiæ Consuetudinem*, offerre pro *Decimis*, petitis in *Specie*.

Pro Lacticinio Vaccarum,	* * * * *	juxta CONSUETUDINEM *Parochiæ*.
Pro quâlibet Vaccâ,	*Duos denarios*	
Et pro quâlibet Acrâ depastâ per Animalia sterilia,	*Quatuor denarios*	
Et sic de cæteris rebus, pro quibus Decimæ non sunt in SPECIE persolvendæ,	* * * * *	

IV. Tunc ACTOR, si OBLATIONEM [in *hunc modum, factam*] acceptaverit, agnoscit *Parochiæ* CONSUETUDINEM. Quomodo agnoscitur *Consuetudo ?*

V. Caveat igitur ACTOR ; ne hanc OBLATIONEM acceptet [quamvis offeratur *verus* VALOR *Decimarum*] nam per *hanc* ACCEPTATIONEM OBLATIONIS, agnoscit ACTOR CONSUETUDINEM *Parochiæ* : Cavenda, per *Actorem*, ne agnoscat *Consuetudinem*.

VI. Quemadmodum REUS *per* GENERALEM OBLATIONEM, pro omnibus *Decimis libellatis*, videtur recedere *a* CONSUETUDINE, et agnoscere *Decimas deberi* in SPECIE (*c*). Cavenda, per *Reum*, ne recedat a *Consuetudine*.

TITU-

OBSERVATIONES.

(b) *Juxta petita in Libello.*] Hìc additur, in *MS. Antiq.* " Et *Reum*, per hanc *generalem* " *Oblationem*, agnovisse *Decimas* deberi in *Specie*. [Vide de hoc etiam in §. 6. hujus *Tit.*]

(c) 1 In *Specie.*] Tunc inseritur in *MS. Antiq.* Titulus hìc infrà positus.

TITULUS. " Quòd OBLATIO *generalis*, Summæ pro *omnibus Decimis*, aliquando prodest ACTORI, si *eandem* acceptaverit.

" IN proximo præcedenti Titulo, dicitur ; REO " prodesse offerre *Summas particulares*, pro " *Decimis*, juxta CONSUETUDINEM *Parochiæ* : " Videlicet [talem] *Summam* Nomine et Intuitu *Decimarum* [talis] *rei decimabilis* ; " præsertim cùm, in LIBELLO, *Decimæ*, in ipsis " SPECIEBUS, petantur ; ne REUS videatur, per " *generalem* OBLATIONEM, agnoscere *Decimas* " *deberi*, in SPECIE :

2 " Ideo si REUS obtulerit *generalem Summam*, pro omnibus *Decimis libellatis*, et diversæ *Decimæ* in LIBELLO petitæ fuerint, in ipsis SPECIEBUS, et REUS prætendens CONSUETUDINEM (ut suprà) ante Litem motam, *eas solvere recusaverit*, acceptet ACTOR OBLATIONEM *hanc generalem*, in *plenam Solutionem*, et *quatenus facit pro parte suâ*, in quo casu REUS videtur (ut in præcedenti Titulo dicitur) agnoscere *Decimas*, in SPECIE, *solvendas esse*.

Decimæ.

TITULUS CLXXXVII.

Oblatio. *Quòd* ACTOR *si* OBLATIONES *particulares factæ fuerint*, poterit *unam recipere*, et *litigare de reliquis* (*a*).

Actor potest acceptare *unam* specificam *Oblationem*,

I. SI OBLATIO fuerit facta *specificè*, pro [tali] et [tali] *Decimâ* [specificando *Decimas*] ACTOR poterit recipere *unam*, aut *alteram Summam oblatam*, et, si LIS *fuerit contestata*, ante *hujusmodi* OBLATIONEM, petere *eandem sibi*, per SENTENTIAM JUDICIS, *decerni, et pro Jure suo, in eâ parte, pronunciari*, et poterit litigare pro *reliquâ Summâ oblatâ*; Quia *verus Valor*, vel *omnes Decimæ libellatæ* non offeruntur (*b*):

Et de *cæteris* litigare: Ratio.

Litigans de *cæteris oblatis*, plus deberi *probans*, quales obtinebit *Expensas* ?

II. Et obtinebit EXPENSAS *totius Litis*, si probaverit *majorem Summam sibi deberi*, quàm *Summa oblata, et per eum recusata, seu non acceptata*, vel *alias* aut *plures deberi Decimas* (*c*):

Secùs, *in Expensis* quantis condemnabitur?

III. Et (*e contrà*) si non probaverit, *condemnabitur in Expensis* [ut suprà, in Titulo (*d*) *De Condemnatione tam Partis Reæ offerentis Decimas*, post datum Libellum, in Expensis, quàm ACTORIS *recusantis recipere, in plenam* SOLUTIONEM]

OBSERVATIONES.

(a) *De reliquis.*] Inscribitur hic Titulus, in *MS. Antiq.* hoc modo:

" Quòd OBLATIONES *particulares*, factæ per " REUM, possunt, per ACTOREM, in *parte* re- " cipi, et in *parte* recusari.

(b) *Non offeruntur.*] Hujus Sectionis *varia Lectio* talis est, in *MS. Antiq.*

" Si *Oblatio* fuerit facta *specificè* pro [tali] " et [tali] *Decimâ* [specificando *Decimas*] ante " LITIS *contestationem*, ACTOR poterit *unam*, " aut *alteram Summam oblatam* recipere, *unà* " *cum Expensis* tunc *debitis*; et si LIS *fuerit* " *contestata*, ante *hujusmodi Oblationem particu-* " *larem*, ACTOR etiam poterit accipere *unam*, " vel *alteram Summam oblatam*, et petere *ean-* " *dem sibi*, per *Sententiam Judicis, tradendam* " *fore decerni* [Quia, LITE *contestatâ*, JUDEX " non solet, *nec* tenetur decernere *Summam* " *oblatam, tradendam*; nisi per *Sententiam*] et " *pro Jure suo in eâ parte pronunciari*, ac *Rè-* " *um* in *Expensis*, in diem *Oblationis* hujus- " modi *debitis*, condemnari; et JUDEX ita con- " demnare et pronunciare tenetur; et quoad " *reliquas Summas oblatas* ACTOR poterit liti- " gare, aut quia *integræ Decimæ*, vel *earum* " verus *Valor* non offeruntur.

(c) *Plures deberi Decimas.*] Hujus Sectionis hæc Verba sunt, in *MS. Antiq.*

" Et si probaverit *plures Decimas*, vel *ma-* " *jorem Valorem*, obtinebit *Sententiam* pro *eis-* " *dem*, cum *Expensis suis* factis *a die* quo re- " cusavit *easdem* accipere.

(d) *Ut suprà, in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 184. §. 3.

TITU-

TITULUS CLXXXVIII.

De aliâ OBLATIONE *Decimarum,* ad evitandum Pœnam *in Statuto Parliamenti.*

I. SI REUS in Litem fuerit vocatus, pro *Decimis Prædialibus* [utpote *Grani,* vel *Fœni*] ſi *non* ſeparaverit *Decimam Partem* (*a*), *nec* compoſuerit (*b*) cum RECTORE [ſeu alio Jus percipiendi Decimas habente] pro *eiſdem,* offerre tenetur *triplicem Valorem Decimarum* (*c*) : Oblatio *triplicis Valoris Decimarum,* quando facienda ?

II. Vel, ſi REUS ſeparaverit *Decimas ſuas,* et tamen prohibuerit, *aut* Impedimento fuerit RECTORI [ſeu alii Jus habenti in eiſdem] quò minùs potuit *eaſdem colligere, et aſportare,* facienda eſt OBLATIO *duplicis Valoris Decimarum* ; et hoc etiam [id eſt ; *triplex,* vel *duplex Valor,* in caſibus prædictis] cavetur per STATUTA (*d*). Quando *Duplicis* ?

OBSERVATIONES.

(a) *Si non ſeparaverit Decimam partem.*] Aliàs legitur ; " *Si non ſeparaverit Decimam, a* " *cæteris nonis partibus.* MS.

(b) *Si non ſeparaverit,* &c. *nec compoſuerit,* &c.] Supple ; *Priuſquam res decimabiles hujuſmodi, a loco in quo creſcebant, aſportaverit :* Juxta *Statut.* An. 2. *Ed.* 6. *c.* 13. §. 1.

(c) *Triplicem valorem Decimarum.*] Additur in *MS. Antiq.* " *Quia ex Statutis Regni, in* " *hoc caſu, editis, triplex Valor tenetur et de-* " *betur.*

(d) *Cavetur per Statuta*] Vide *Statut.* 27. *H.* 8. *c.* 20. *Stat.* 32. *H.* 8. *c.* 7. *Stat.* 2. *Ed.* 6. *c.* 13. Per Statutum etiam, hìc ultimò mentionatum, cavetur *Partem in his caſibus gravatam, agere poſſe coram* JUDICE ECCLESIASTICO, *pro pœnis in dicto Statuto mentionatis* : Videlicet, pro *triplici* et *duplici* Valore.

Decimæ.

TITULUS CLXXXIX.

Sequestratio Fructuum.

De SEQUESTRATIONE *Fructuum Beneficii* (*a*), pendente LITE, sive *de Titulo Beneficii*, sive *de Jure Decimarum.*

Sequestratio Fructuum Beneficii controversi peti potest, sive per *Actorem*, sive per *Reum.*

I. SI litigatur de *Beneficio* [videlicet, *an talis*, vel *talis*, sit *Rector*, vel *Vicarius*] tunc PROCURATOR [sive *Actoris*, sive *Rei* (*b*)] potest, in hunc modum, allegare:

Forma Petitionis *Sequestrationis Fructuum Beneficii*, Lite pendente.

II. *Allego quòd* (*pendente hâc Lite*) *Decimæ et fructus Beneficii* (*c*) *litigiosi dissipantur; et quòd verisimiliter timetur ne convoletur ad Arma, circa Collectionem Decimarum hujusmodi; et quòd hujusmodi Beneficium est inofficiatum* (*d*), *ratione Litis hujusmodi: Quare* (*ad evitandas causas hujusmodi*) *peto Fructus hujusmodi Beneficii, durante Pendentiâ Litis, sequestrandos fore decerni, et Sequestrum committi aliquibus personis indifferentibus* (*e*).

III. Tunc

OBSERVATIONES.

(a) 1 *De Sequestratione Fructuum Beneficii.*] SEQUESTRATIONES in *Foro Ecclesiastico* sunt,

Vel { PERSONARUM, RERUM:

2 PERSONARUM, in *Causis Matrimonialibus*; idque in variis casibus, de quibus, in suis locis, mox opportunè tractabitur [Vide *Tit.* 200, 201, 202: unà cum *Obs.*]

3 RERUM etiam SEQUESTRATIO fit; utpote, FRUCTUUM BENEFICII ECCLESIASTICI:

4 Dum *uterque litigantium, de Beneficio*, prætendat *se possidere*, contenditur plerúmque, tam circa *Officium Curæ*, quàm etiam circa *Collectionem Decimarum* et *Fructuum*; proinde (ne Partes ad Arma convolent) potest JUDEX, *pendente Lite*, sequestrare *Fructus Beneficii*, et *eos colligendos* [sub *Computo*, post reddendo *Jus habenti*] committere *aliquibus Personis indifferentibus:*

5 Solet etiam *aliquem Ministrum*, ad interim *Curæ deserviendum*, constituere; *Stipendio* eidem, per *Sequestratores*, ex *Fructibus* [juxta *Judicis* Arbitrium] *præstito.*

6 Solent etiam, *aliis* in *casibus* sequestrari *Fructus Beneficii:* Utputa, *a tempore Vacationis*; Item, *ratione Dilapidationis*; Item, *pro Debito privato Incumbentis*; et *aliis similibus:* Et *hujusmodi* SEQUESTRATIONES *ex mero* JUDICIS *Officio* procedunt.

(b) *Procurator, sive Actoris, sive Rei.*] "Si "*utraque Pars* prætendat ad idem, *hujusmodi* "*Sequestratio* per *Judicem* decernitur, causâ "cognitâ, etiam *invitis utrisque litigatoribus*, vel "*altero eorum petente:* Nam *Fructus Beneficii*, "de quo *Lis pendet*, possunt sequestrari, ut "serviant ad *Necessitatem Ecclesiæ.* MS.

(c) *Fructus Beneficii.*] Fructûs nomine continetur *omnis Utilitas ad Ecclesiam spectans* [Vide *Lynd.* de *Consuet.* c. *Nullus Rector.* v. *Fructus.*]

(d) *Hujusmodi Beneficium est inofficiatum.*] Additur in *MS. In maximum præjudicium Parochianorum.*

(e) 1 *Aliquibus personis indifferentibus.*] "Ad "usum Jus habentis. *MS.*

2 Hìc etiam ulteriùs procedit *MS. Antiq.* Scilicet; "Si *altera Partium litigantium* fue"rit in *Possessione dicti Beneficii*, ante Litem "hanc motam, et *Adversarius* nunquam fue"rit in *Possessione hujusmodi Beneficii*, sed so"lummodò prætendit *legitimum Jus*, et *Titu"lum, in eodem*, sibi competere, *inficiari tene"tur allegata petentis Sequestrum esse vera, et "protestari de Nullitate Petitionis hujusmodi, "et allegare eadem non concludere in Jure, et "petitam Sequestrationem non esse conceden"dam.*

3 "Et si *Possessio* in *Beneficio hujusmodi* con"stiterit *ex Actis Curiæ*, alleget *eandem*, et

"referat

III. Tunc, *Si (ex Actis) conſtiterit, Utroſque* [id eſt, tam *Reum*, quàm *Actorem*) *fuiſſe inſtitutos ad Beneficium controverſum* ; licèt *non* conſtiterit, *cui verum Jus competit* (*f*). Quibus in caſibus, decernitur *Sequeſtratio Fructuum*, pendente Lite ?

Vel, *Si lata fuerit Sententia* (*g*), pro *Jure unius*, et contra *Jus alterius* ; licèt ſit, *ab eâdem Sententiâ* appellatum :

Vel, *Si contenditur*, inter *duos* RECTORES, ad quem *Decimæ* [Fundi talis] *ſpectant* (*h*) :

IV. JUDEX poteſt (ex cauſis prædictis) decernere SEQUESTRATIONEM *prædictam*, et SEQUESTRUM committere *Guardianis*, ſeu aliquibus perſonis, *dictæ Parochiæ* (*i*) : *Sequeſtrum* quibus *committitur* ?

V. Interpoſitâ priùs, *ab eis*, CAUTIONE idoneâ [*de colligendis Decimis hujuſmodi ; et de fideliter cuſtodiendo eaſdem, ad uſum Jus habentis ; et ad reddendum Computum de collectis, cùm requiſiti fuerint* (*l*)] *Cautio* per *Sequeſtratores* interponenda *qualis ſit* ?

VI. Interpoſitâ hâc SEQUESTRATIONE, JUDEX ſolet conſtituere MINISTRUM, *ad deſerviendum Curæ* [*pendente* LITE *prædictâ*] et mandare SEQUESTRATORIBUS, ad *præſtandum ei Salarium*, per JUDICEM *aſſignandum*, ex *dictis Fructibus* (*m*). Monentur *Sequeſtratores*, de *Juſtentando Curatum*, pendente Lite, *aſſignatum*.

VII. Iſtam SEQUESTRATIONEM curabunt SEQUESTRATORES publicari, *in Eccleſiâ Parochiali, tempore Divinorum* ; ut PAROCHIANI *habeant Notitiam ejuſdem*. *Sequeſtratio* eſt, in Eccleſiâ, *publicanda*.

VIII. Et

OBSERVATIONES.

" referat ſe *ad Acta Curiæ* ; Et ſi probata fuerit " [niſi *adverſa Pars* probaverit *Curam animarum eſſe inofficiatam*, et *Fructus eſſe diſſipatos*, " et *vehementem præſumptionem Convolationis ad Arma*] deneganda eſt *Sequeſtratio* :

4 " Secùs, ſi *præmiſſa* probata fuerint.

(f) *Tunc ſi (ex Actis) conſtiterit, utroſque*, &c. *fuiſſe inſtitutos*, &c. *licèt non conſtiterit cui verum Jus competit.*] Hujus Clauſulæ *varia Lectio* talis eſt, in *MS. Antiq.* Videlicet :

" Sed dato, *utrumque Clericum* fuiſſe *admiſſum* " et *inductum*, ſaltem *inſtitutum*, ad dictum *Bene-* " *ficium*, tunc ſi *Allegatio* et *Petitio Sequeſtrationis* " *hujuſmodi* facta fuerit per *unam Partem*, et " *altera Pars* Conceſſioni *Sequeſtrationis* hujuſ- " modi contradixerit (quia præſumitur eos con- " volaturos ad Arma, circa Fructuum perceptio- " nem, et, eâ Occaſione, Fructus, de veriſi- " mili, diſſipatos eſſe) *Judex* ſolet *Sequeſtrum* " *in Fructibus* interponere.

(g) *Si lata fuerit Sententia.*] Vide *Lynd.* c. unic. *De Sequeſtratione* v. *Jure permiſſis.*

(h) *Vel, ſi contenditur, inter duos Rectores, ad quem Decima Fundi talis ſpectant.*] Horum loco, hæc reperiuntur Verba in *MS. Antiq.*

" Decerni etiam poteſt *Sequeſtratio in Fructi-* " *bus* (ex cauſis præmiſſis) ſi contenditur inter " duos Rectores, de *Jure percipiendi Decimas*, " in *quodam Fundo*, ex *quo* unus hujuſmodi " Rectorum prætendit *Decimas ad ſe ſpectare*, " quamvis *Fundus* ſit in alterius *Parochiâ*.

(i) 1 *Dicta Parochia.*] Hujus Sectionis *varia Lectio* eſt :

" *Sequeſtratio prædicta* concedi ſolet *Guardi-* " *anis Parochiæ Beneficii controverſi* ; vel *aliis Per-* " *ſonis*, Arbitrio JUDICIS, *conſtituendis*. MS.

2 Hìc etiam addamus : Quòd, ex cauſis, JUDEX revocare ſolet *Sequeſtrationem*, priùs factam, et *aliis* (de novo) committere :

3 *Sequeſtri* autem *Violatores* ſunt, *ipſo facto*, excommunicati [Vide *Lynd.* c. unic. *De Sequeſtratione.*]

(l) *Cùm requiſiti fuerint.*] Aliàs legitur : " *Sequeſtratoribus* interponenda eſt *Cautio Fide-* " *juſſoria*, pro *fideli Collectione Fructuum*, et *de-* " *reddendo verum Computum, de collectis, quo-* " *ties* ad hoc *requirentur*. MS.

(m) *Aſſignandum ex dictis Fructibus.*] Varia Lectio : " *Si verò conſtiterit* JUDICI *Curam* " *eſſe* (ratione Litis prædictæ) *inofficiatam*, con- " ſtituere ſolet *Miniſtrum*, ad *deſerviendum Cu-* " *ræ*, et *ei*, ex *Fructibus*, congruum *Stipendium* " aſſignare [*MS. Antiq.*]

Sequestratio a Partium alterutrâ *petenda sit.*

VIII. Et nota; quòd hæc Petitio solet fieri, per *illam* PARTEM, quæ non est *in Possessione Beneficii*; sed hoc non obstat, quin et *ipsa* PARS *possidens* potest etiam illud SEQUESTRUM petere, ex causis prædictis.

Sequestratio quando *relaxatur?*

IX. Et nota; quòd *finitâ hâc Lite*, SEQUESTRATIO est *relaxanda*, et *Fructus collecti* sunt VICTORI restituendi:

Fructus Victori *solvere recusantes* quomodo compelluntur *Sequestratores?*

X. Et si SEQUESTRATORES *eos solvere recusaverint*, vocandi sunt, *ad reddendum Computum de receptis hujusmodi*, et ita, per CENSURAS ECCLESIASTICAS, cogendi sunt, *ad Præstationem receptorum* [si *in ipsis Speciebus remaneant* (*n*), si non, *tunc veri Valoris eorundem*.]

Non redditio Computi, de *Fructibus perceptis*, est *Cautionis Forisfacturæ.*

XI. Et si, per *frivolas* DILATIONES, et forsan APPELLATIONES, plus justo, *distulerint Litem*, et non *reddiderint Computum*, potest agi contra eos, in FORO SECULARI, pro *Forisfacturâ* CAUTIONIS, *interpositæ tempore concessionis Sequestrationis*; *si* JUDICI placuerit, coram quo *interposita fuit* CAUTIO:

Modus *Assignationis Cautionis*, per *Judicem*, in usum *Partis læsæ.*

XII. Qui JUDEX dabit PARTI *gravatæ*, et LITERAS OBLIGATORIAS (*o*), et LITERAS ATTORNATORIAS (*p*) ad agendum pro *pœnâ*, et recuperandum *pœnam stipulatam* (*q*), ad usum PARTIS *gravatæ*.

OBSERVATIONES.

(n) *Si in ipsis Speciebus remaneant.*] Nam aliquando *Decimæ collectæ* sunt *vendendæ*; tam quia, pendente Lite, *peritura*, vel *minoris pretii* fuere, quàm *ad solvendum Stipendium Ministri*, et *similia*.

(o) *Literas Obligatorias.*] Scilicet, *Cautionem Originalem*, tempore *Concessionis* SEQUESTRATIONIS, *interpositam*.

(p) *Et Literas Attornatorias.*] Sub *manu*, et *Sigillo*, JUDICIS *firmatas*, ad instituendum *Actionem* contra *Sequestratores*.

(q) *Et recuperandum pœnam Stipulatam.*] "Si sint *in Morâ solvendi*, in FORO *Seculari*. MS.

Decimæ.

TITULUS CXC.

Restitutio Termini Probatorii.

De RESTITUTIONE in *Causâ Decimarum*, versus *Lapsum* TERMINI PROBATORII.

Restituendus est *lapsus* Terminus Probatorius *in Causâ Decimarum:*

I. IN CAUSÂ DECIMARUM, licèt *Terminus Probatorius fuerit lapsus*, et *nulli fuerint producti Testes*, tamen ACTOR (si hoc petierit) est *restituendus* versus *lapsum Termini Probatorii*, allegando, ut sequitur:

Allegatio, hoc casu, *qualis?*

II. *Ego allego hanc Causam esse Causam Ecclesiæ, et quòd per negligentiam Domini mei (non curantis producere Testes, infra Terminum*

minum Probatorium) *Eccleſia eſt enormiter læſa ; Quare peto Partem meam reſtitui verſus lapſum Termini Probatorii* (*a*). Qualis *Petitio?*

III. Tunc JUDEX (*b*) : *Nos, ad tuam petitionem, te reſtituimus verſus Lapſum Termini Probatorii,* et (ad petitionem ejuſdem Partis) aſſignabit *novum Terminum Probatorium,* in præſentiâ PROCURATORIS PARTIS ADVERSÆ, *diſſentientis,* et *proteſtantis de Nullitate petitionis, et Decreti Judicis,* ac *allegantis hujuſmodi Reſtitutionem fieri non debere, referendo ſe ad Jura.* Forma *Reſtitutionis,* et Aſſignationis *novi Termini.* Forma *Proteſtationis* Adverſarii.

IV. Sed nota ; quòd hæc RESTITUTIO ſolet fieri, *cùm* CLERICUS [*et non* LAICUS] *agit pro Decimis* ; et, in caſu, *cùm* JUS ECCLESIÆ [id eſt ; cùm REUS prætendit *Nullas omnino Decimas deberi,* aut *Summam quandam, nomine Decimarum,* et non *Decimas in ipſâ Specie*] et non JUS PARTICULARE, aut PRIVATUM COMMODUM RECTORIS (*c*), fuerit, *per* REUM, negatum : Quando *Reſtitutio* non dabitur *Laico ?* Quid dicitur *Jus Eccleſiæ?* Quando *Reſtitutio* non dabitur *Clerico ?*

V. Tamen ſi LAICUS probaverit, *ſe eſſe* FIRMARIUM, et REUS negaverit *Decimas Eccleſiæ* [*cujus eſt* FIRMARIUS] *ſolvi debere,* tunc LAICUS eſt *reſtituendus* ut RECTOR : Quando *Laico* dabitur, æque ac *Clerico ?*

VI. Et vidi hanc RESTITUTIONEM (ex ſolâ Allegatione prædictâ) fuiſſe, in contradictorio Judicio, *bis* aut *ter,* in *unâ Cauſâ,* obtentam. Caſus, *de hoc,* adjudicatus.

VII. Tamen ſi RESTITUTIO facta fuerit *ſæpiùs* quàm *ſemel,* ſolet JUDEX condemnare PARTEM, petentem RESTITUTIONEM *ſecundo* tempore, *in Expenſis retardati Proceſſûs,* a die *primæ* RESTITUTIONIS, uſque in diem *ſecundæ* RESTITUTIONIS. *Bis* petens *Reſtitutionem,* quas ſolvet *Expenſas* retardati Proceſſûs ?

VIII. JUS PARTICULARE, ſeu PRIVATUM COMMODUM (*de* quo *ſuprà fit* (*d*) *mentio*) dicitur, *Quando* RECTOR, vel LAICUS, in caſu prædicto, *non probavit* QUANTITATEM, ſeu VALOREM *Decimarum petitarum,* nec *quòd ſit* RECTOR, vel LAICUS FIRMARIUS. *Privatum Commodum Rectoris,* quid dicitur ?

OBSERVATIONES.

(a) *Reſtitui verſus lapſum Termini Probatorii.*] " Et *alium,* ſeu *novum Terminum Probatorium* " *competentem aſſignari* [Additio in *MS. Antiq.*]

(b) *Tunc Judex.*] In *MS.* hæc ſequuntur : " *Si ſibi conſtiterit hanc eſſe Cauſam Eccleſiæ* " [ut infrà notatur, in hoc Titulo] *dicet : Reſtituimus te verſus lapſum Termini Probatorii,* " *et aſſignamus tibi* [talem] *Terminum Probato-* " *rium* ; in præſentiâ Procuratoris Partis ad- " verſæ diſſentientis, *&c.* [ut ſuprà.]

(c) *Jus particulare, aut privatum Commodum Rectoris.*] Quid ſit hoc ; Vide §. 8.

(d) *De quo ſuprà fit mentio.*] Scilicet, in §. 4.

TITU-

Decimæ.

TITULUS CXCI.

Executio Sententiæ.

De modo demandandi SENTENTIAM EXECUTIONI, *in Causâ Decimarum*, quoad EXPENSAS, licèt fuerit a SENTENTIÂ *appellatum*, et JUDICI *inhibitum*.

In Causâ *Decimarum*, Sententia poteſt exequi *quoad Expenſas*, non obſtante *Appellatione*;

I. QUAMPRIMUM conſtare poterit JUDICI qui *tulit Sententiam* [ſive pro ACTORE, ſive pro REO] quòd *appellatur ab eâdem*, JUDEX poteſt, et (ſi, ab eo, id requiritur) tenetur, *ſtatim demandare Sententiam ſuam Executioni*, quoad EXPENSAS, et EASDEM *taxare*, et *compellere Partem ad ſolvendum* EASDEM, in omnibus perinde ac ſi omnino *non* fuiſſet, *ab ejus Sententiâ, appellatum*:

Etiam *Inhibitione* non obſtante;

II. Et hoc etiam, *non obſtante quâcunque* INHIBITIONE (*a*) contra eum *executâ*, ratione APPELLATIONIS, a *Sententiâ definitivâ*, interpoſitæ:

Ratio, Statutum Regni.

III. Nam ita cavetur, *per* STATUTUM PARLIAMENTI, *An.* 32. *Hen.* 8. *cap.* 7.

OBSERVATIONES.

(a) *Non obſtante quâcunque Inhibitione*, &c.] Vide *Tit.* 294. §. 4.

Decimæ.

TITULUS CXCII.

Executio Sententiæ.

In quibus caſibus licet appellare *ab* EXECUTIONE SENTENTIÆ, quoad *Taxationem* EXPENSARUM, in *Cauſis Decimarum*, non obſtante STATUTO *in præcedenti Titulo mentionato*.

Quamvis (juxta *Statutum Parliamenti*) in *Cauſâ Decimarum* Sententia poteſt exequi, *quoad Expenſas*, non obſtante *Appellatione*,

I. LICÈT in STATUTO *prædicto* (*a*) caveatur; *Quòd non obſtante* APPELLATIONE, in *Cauſâ Decimarum*, a *Sententiâ definitivâ*, JUDEX *poteſt exequi ejus Sententiam*, quoad EXPENSAS, et *taxare* EXPENSAS:

II. Tamen

OBSERVATIONES.

(a) *In Statuto prædicto.*] An. 32. *H.* 8. *c.* 7.

II. Tamen quia hæc EXECUTIO et TAXATIO debent fieri, *juxta* JURIS, *in eâ parte, exigentiam* [id eſt; in *præſentiâ Partis Appellantis*, vel *in pœnam Contumaciæ illius*, ſi fuerit legitimè *citata*, et contumaciter *ſe abſentet*] licet *appellare ab* EISDEM, *ex capite* NULLITATIS, non obſtante STATUTO *prædicto*:

Obſtat autem Appellatio ab *Expenſarum Taxatione*,

[1.] Propter *Nullitatem* Taxationis:

III. Et etiam *ſi* JUDEX *exceſſerit modum* in TAXATIONE *hujuſmodi* EXPENSARUM; et cùm *Decem* tantùm *Libræ* debebantur, pro EXPENSIS *obtinentis Sententiam*, JUDEX aliquando (offenſus, ex eo quòd ab ejus Sententiâ appellatum eſt) taxabit EXPENSAS ad *Quadraginta Libras*:

[2.] Ob *Taxationem nimis exceſſivam*:

[Exempli gratiâ]

IV. Necnon *ſi* JUDEX *excommunicaverit* PARTEM, quam condemnavit *ad ſolvendum* EXPENSAS, pro non *Solutione* EARUNDEM, ſine *ullâ* (ſaltem legitimâ) MONITIONE *ad ſolvendum* EASDEM:

[3.] Propter *Excommunicationem* in non *ſolvendo Expenſas*, Parte, *ad id*, non *legitimè* monitâ.

V. PARS, in *his* EXPENSIS *condemnata*, poteſt [non ſolùm *ab hujuſmodi exceſſivâ* TAXATIONE EXPENSARUM, verùm etiam *a dictâ injuſtâ* EXCOMMUNICATIONE] *appellare* [ut in Titulo, *De Appellatione a Taxatione immoderatâ, ſive exceſſivâ Expenſarum* (*b*)] non obſtante *dicto* STATUTO.

[Quo caſu, datur *Appellatio*, tam ab *exceſſivâ Taxatione*, quàm ab *injuſtâ Excommunicatione*]

VI. Ratio eſt; Quia *in* STATUTO *hujuſmodi* cavetur, his Verbis: *Et* JUDEX, *qui tulit Sententiam, decernet, ſeu taxabit* EXPENSAS RATIONABILES *Partis obtinentis Sententiam, non obſtante ullâ Appellatione a Sententiâ definitivâ* [prout in Statuto prædicto plenius liquet, et apparet]

Ratio Pro *Appellatione a Taxatione nimis exceſſivâ*:

VII. Ideo, ſi JUDEX exceſſiſſet *modum* in TAXATIONE EXPENSARUM, exceſſit *fines Mandati, ſive Commiſſionis in dicto* STATUTO *mentionatæ*.

Rationis Elucidatio.

VIII. Similiter, *ſi* JUDEX *eas Expenſas* NULLITER *taxaverit* [videlicet; *in abſentiâ Partis, vel ejus Procuratoris*] vel NULLITER [ſine *legitimâ* MONITIONE *ad ſolvendum Expenſas taxatas*, vel ante *diem* SOLUTIONIS] *excommunicaverit* PARTEM pro non *Solutione*:

Ratio Pro *Appellatione* propter *Nullitatem* in *Taxatione Expenſarum*, vel propter *injuſtam Excommunicationem* in non *ſolvendo eaſdem*.

IX. In *iſtis caſibus*, prout in *aliis* (videlicet) *a nimis exceſſivâ Taxatione Expenſarum*, &c. licet *appellare*, non obſtante STATUTO *prædicto*:

In quibus (*præmiſſis*) procedit *Appellatio*, non obſtante *Statuto Parliamenti*:

X. Nam *Omne* STATUTUM, editum *contra* JUS COMMUNE, ſtrictè, *et* ſecundùm literam *eſt interpretandum, et accipiendum*:

Ratio:

XI. Et

OBSERVATIONES.

(b) *Ut in Titulo, De Appellatione a Taxatione immoderatâ, ſive exceſſivâ Expenſarum.*] Vide *Tit.* 282. Item, *De modo juſtificandi Appellationem, a Taxatione Expenſarum*; Vide *Tit.* 283.

Rationis Elucidatio.

XI. Et *ante* editum *hujuſmodi* STATUTUM *De* JURE, non *licebat* JUDICI, *in Cauſâ Decimarum, exequi Sententiam ſuam*, quoad EXPENSAS, vel *eas taxare*, ſaltem *Partem condemnatam, ad* SOLUTIONEM *earundem, compellere*, ſi *fuiſſet ab ejus Sententiâ ad Superiorem Judicem* APPELLATUM, *et eidem Judici, a Quo*, INHIBITUM.

Quoad *hæc*,

Unanimis Opinio

Juriſconſultorum :

XII. In hâc enim ſententiâ fuerunt *omnes* JURISCONSULTI, qui interfuerunt conditioni *dicti* STATUTI, de *Expenſis taxandis* ; alioquin fruſtrà *cautum fuiſſet*, prout in *dicto* STATUTO continetur (videlicet) *Quòd* JUDEX *decernet* EXPENSAS RATIONABILES.

Similis Opinio

Judicum, ex utroque Foro.

XIII. Et etiam in quâdam CONSULTATIONE, habitâ per JUDICES ECCLESIASTICOS, cum JUDICIBUS SECULARIBUS *hujus Regni*, in *caſu prædicto* (videlicet) *Utrum liceret appellare, ab exceſſivâ, et immoderatâ Expenſarum Taxatione ?* Eorum JUDICIUM fuit, *licere appellare*, in *his caſibus*, non obſtante STATUTO *prædicto*.

TITU-

Causæ Matrimonium tangentes.

TITULUS CXCIII.

Quòd Causæ tangentes MATRIMONIUM tractari solent *in* CURIIS ECCLESIASTICIS; et *de formâ* instituendi *easdem.*

Institutio Actionis.

I. SIQUIS MATRIMONIUM *contraxerit*, sed non *solemnizaverit*, *in facie Ecclesiæ*, et MULIER negaverit *hujusmodi Contractum*; agendum est, *in Causâ* MATRIMONIALI, seu SPONSALITICÂ, seu potiùs SPONSALIORUM:

Contractu Matrimoniali negato, quomodo *Lis* instituenda sit?

II. Et si ACTOR veretur, quòd MULIER (Lite pendente) intendit *aliunde Matrimonium contrahere*, potest curare, ut, in eâdem CITATIONE, inseratur INHIBITIO, contra PARTEM citandam, *ne* (*Lite pendente*) *cum alio contrahat*, *vel* [forsan priùs contractum] *Matrimonium solemnizari procuret* [ut in Titulo, specialiter tractante *de Citatione*, in hoc casu (*a*), pleniùs apparet]

In *Causâ Contractûs*, unà cum *Citatione*, fiat *Inhibitio*, ne convoletur *ad alia Vota.*

III. Si MATRIMONIUM fuerit, *in facie Ecclesiæ*, *solemnizatum*, et MULIER *recesserit a* VIRO, vel (e contrà) si VIR *repudiaverit* UXOREM; tunc agendum est, *in Causâ* RESTITUTIONIS OBSEQUIORUM CONJUGALIUM (*b*):

Causa *Restitutionis Obsequiorum Conjugalium*, quamobrem instituenda?

IV. Si quis *solemnizaverit* MATRIMONIUM cum *unâ*, et postea convolaverit *ad secundas* NUPTIAS; si legitima UXOR cupit VIRO *suo restitui*, instituenda est LIS, *in Causâ* DIVORTII *a* VINCULO MATRIMONII, et RESTITUTIONIS OBSEQUIORUM CONJUGALIUM:

Causa *Divortii a Vinculo*, quoad *secundas Nuptias*, et *Restitutionis Obsequiorum Uxori legitimæ*, qualis est?

V. LIS tamen est ista instituenda, tam contra *superinducentem*, quàm contra *superinductam*; aliàs *Sententia Divortii lata* contra VIRUM [non *vocatâ superinductâ* MULIERE] non *valet* quoad *eam*, nec *ei* LIS *hujusmodi præjudicabit*; quod aliàs faceret, si *vocata*, et LIS prædicta *contra* UTROSQUE *instituta fuisset*:

Quomodo sit instituenda?

Quæ dicta sunt, *de* MULIERE, locum etiam habent, *de* VIRO.

VI. Similiter

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo specialiter tractante de Citatione, in hoc casu.*] De *Citatione*, in Causâ Matrimoniali, cum *Inhibitione*; Vide *Tit.* 198. Vide etiam *Tit.* 31. necnon *Tit.* 200. §. 3, 7. item *Tit.* 202, 203, 204.

(b) *Restitutionis Obsequiorum Conjugalium.*] De cautis quæ impediunt *Restitutionem* Obsequiorum Conjugalium, in *Causâ Matrimoniali*; Vide *Tit.* 216. §. 1, 3.

Causa *Divortii a Vinculo* ratione *prioris Matrimonii* qualiter instituenda sit?

VI. Similiter si MULIER *superinducta* (*c*) intendit recedere a VIRO *superinducto*, ac ut PERFORMATIO PROMISSI (*d*) MATRIMONII (inter eam et dictum Virum) *pro nullâ, et invalidâ pronunciaretur*; agere potest (ut solet) *in Causâ* DIVORTII, a VINCULO MATRIMONII, et [ex causis, superiùs specificatis (*e*)] expedit, ut *ea* ACTIO instituatur contra *legitimam* UXOREM *dicti* VIRI:

Præmissa (*f*) etiam locum habent *contra* MULIEREM (*g*).

De *Desponsatione* Impuberum.

VII. Si PUELLA *quæ* [infra *duodecimum ætatis annum*, ultra tamen *septimum annum*] MATRIMONIUM, cum MINORE [*quatuordecim annis*] de facto, *solemnizaverit*, quamprimum ad *legitimam ætatem* [id est, ad *duodecimum annum* (*h*)] pervenerit, *coram* TESTIBUS, *et* NOTARIO PUBLICO (si Notarius adhiberi possit) *dissentierit hujusmodi* MATRIMONIO, et protestata fuerit, *quòd* non *intendit* ILLUD *quovismodo ratificare*, aut *in* ILLUD *consentire*, sed *ab* EODEM *recedere, et resilire*, legitimè potest ad *secundas* NUPTIAS *convolare*:

De *Matrimonio* Impuberum *dissolvendo.*

VIII. Nam, per DISSENSUM *hujusmodi*, SOLEMNIZATIO *prioris* MATRIMONII redditur *nulla*:

Causa *Nullitatis Matrimonii* [inter Impuberes] *habiti*, quomodo instituenda?

IX. Quæ hìc dicta sunt de PUELLÂ [infra *duodecimum ætatis annum*, solemnizante MATRIMONIUM] etiam in VIRO [solemnizante MATRIMONIUM post *annum septimum*, ante tamen *decimum quartum annum*] locum habent:

X. Solent tamen PERSONÆ (in hoc casu) ante *has secundas* NUPTIAS, agere contra PERSONAM *illam*, cum *quâ*, de facto, MATRIMONIUM *fuit solemnizatum* [si *legitimæ* fuerit *ætatis*] in *Causâ* NULLITATIS MATRIMONII, et obtinere *Sententiam* JUDICIS, pro NULLITATE *ejusdem.*

Quo casu *Matrimonium* [inter Impuberes] *secundum valet*, non obstante *priori.*

XI. Sed quamvis suprà dicitur, PERSONAS (in casu prædicto) solere, ante hujusmodi *secundas* NUPTIAS, *Actionem* NULLITATIS MATRIMONII instituere, ac *Sententiam* pro NULLITATE *ejusdem* obtinere; Tamen si, ante *Institutionem Causæ hujusmodi*, dicta MULIER

OBSERVATIONES.

(c) *Mulier superinducta.*] "Superinducta est "Mulier, cum quâ, Vir (habens Uxorem su- "perstitem) de facto, profanavit Matrimonium. *MS. Antiq.*

(d) *Ac ut Performatio promissi Matrimonii.*] Legitur in *MSS.* "Ac ut *Profanatio prætensi Matrimonii.*

(e) *Ex causis superiùs specificatis.*] Scilicet in §. 5. *hujus Tituli.*

(f) *Præmissa.*] "Intellige, quoad *superin-* "*ductum*, quæ notantur de *Muliere superinductâ.* MS.

(g) *Locum habent contra Mulierem.*] Hæc adduntur Verba in *MS. Antiq.* "Si *superin-* "*ductus* instituere voluerit *Actionem*, contra "*Mulierem superinductam.*

(h) 1 *Ad duodecimum annum.*] Hæc Ætas, videlicet, duodecim annorum in *Muliere*, et quatuordecim in *Viro*, est idonea *ad consentiendum Nuptiis*, etiam JURE *communi* ANGLIÆ.

2 Minores autem (vicesimo primo Ætatis anno nondum completo) absque *Parentum* Consensu, *eisve defunctis*, absque *Tutorum* sive *Gubernatorum suorum* Consensu, *Matrimonium* sive *Sponsalia* contrahere prohibentur. Vide *Canon.* [*An.* 1603.] 100.

MULIER *ſolemnizaverit aliunde* MATRIMONIUM [nullâ præcedente *Sententiâ*] hoc *ſecundum* MATRIMONIUM valet, et legitimum cenſetur; dummodo, poſt *legitimam ætatem*, nullus [nec VERBIS, nec ACTIS] anteceſſerit CONSENSUS in *prius* MATRIMONIUM *prædictum*.

Cauſæ Matrimonium tangentes.

XII. Sed dato, MULIEREM perveniſſe *ad legitimam ætatem*, cùm VIR fuerit adhuc *in Minori ætate* [id eſt, infra *decimum quartum ætatis annum*] nam in hoc caſu, requiritur DISSENSUS (*i*) *expreſſus* (ut (*l*) ſuprà) vel *Inſtitutio Actionis* pro NULLITATE MATRIMONII: Quoniam *ut Matrimonium fiat perfectum* requiritur *mutuus Partium Conſenſus*, qui adhiberi non poſſit, *ſi altera Partium fuerit Minor*; ideo (ut ſuprà dicitur) licitè MULIER poteſt *ad ſecundas convolare* NUPTIAS: Præmiſſa tamen intelligenda etiam ſunt de JUVENE, *ſolemnizante* MATRIMONIUM infra *decimum quartum ætatis annum*, et non *diſſentiente*, quamprimum *ad legitimam* pervenerit *ætatem*, PUELLÂ tunc *in Minori ætate* exiſtente.

Alius caſus quoad [Impuberes] quo licebit *ſecundas* inire *Nuptias*.

XIII. Si (in caſu, in præſenti Titulo, ſpecificato) PARTES *prædictæ* [*quæ* MATRIMONIUM, de facto, *ſolemnizârunt* in *Minori ætate*] quamprimum pervenerint *ad legitimam ætatem* [id eſt, MULIER *ad duodecimum*] et VIR *ad decimum quartum ætatis annum*) VERBIS [*invicem* CONJUGES *appellantes*] vel FACTIS [*per* LITERAS *miſſivas*, ſeu *alia Familiaritatis, et Amoris* SIGNA, *et* DONARIA] dictum *primum* MATRIMONIUM [quamvis ſolemnizatum *infra annos prædictos*] approbaverint, *et* ratificaverint [*præcipuè* (*invicem*) *carnaliter cognoſcendo*, vel *in uno, et eodem Lecto decumbendo*] et tamen (his non obſtantibus) *ad ſecundas* NUPTIAS convolaverint; *altera* PARTIUM agere poteſt *contra* convolantem ad *ſecundas* NUPTIAS (*m*), in *Cauſâ* MATRIMONIALI, *et* DIVORTII:

Alia *Cauſa Matrimonialis* et *Divortii* [quoad Impuberes] quomodo inſtruenda?

XIV. Et ſi ACTOR, in *hâc Cauſâ*, probaverit CONSENSUM *in primum Matrimonium* [VERBIS, *vel* FACTIS] ante *ſecundas* has NUPTIAS, poſt *legitimam ætatem*, obtinebit Sententiam, DIVORTII *a ſecundis* NUPTIIS, ac pro VALIDITATE *prioris* MATRIMONII.

Sententia qualis, in *hoc caſu*?

XV. Si

OBSERVATIONES.

(i) *Nam, in hoc caſu, requiritur Diſſenſus.*] " Legitur in *MSS.* Non, in hoc caſu, requiritur " Diſſenſus.

(l) *Ut ſuprà.*] §. 7, 8.

(m) *Et tamen (his non obſtantibus) ad ſecundas Nuptias convolaverint; altera Partium agere poteſt contra convolantem ad ſecundas Nuptias*, &c.] Varia Lectio talis eſt, in *MSS.*

" Et tamen (his non obſtantibus) ad ſecun-
" das Nuptias *convolaverit altera Partium*;
" agi poteſt tam contra *ſuperinductam*, quàm
" contra *ſuperinducentem*, convolantem ad ſe-
" cundas Nuptias, &c.

Causa *Nullitatis Matrimonii*, ob *Gradûs Propinquitatem*, quomodo instituenda?

XV. Si quis *contraxerit*, et *solemnizaverit* MATRIMONIUM, in Gradu *Consanguinitatis*, vel *Affinitatis*, de *Jure Divino*, prohibito, *vel* de *Legibus hujus Regni* non permisso (*n*) [quia hujusmodi *Copulatio* non est *Matrimonium*, sed *Adulterium*, seu potiùs *Incestus*] competit UTRIQUE PARTIUM *Causa* DIVORTII, a VINCULO MATRIMONII, seu potiùs [quia, *ab initio*, non fuit *Matrimonium*] *Causa* NULLITATIS MATRIMONII.

Causa *Jactitationis Matrimonii* quomodo instituenda?

XVI. Si JUVENIS cum FŒMINÂ *tractaverit*, MATRIMONIUM *contrahendo* (*o*), vel forsan *contraxerit* SPONSALIA, de *futuro*, sed non contraxerit verum MATRIMONIUM, *per verba* de *præsenti*, si FŒMINA jactitaverit *et* affirmaverit, *dictum Juvenem, cum eâ, Matrimonium, per verba* de *præsenti, contraxisse, et eum ejus Maritum, seque ipsius* [*Juvenis*] *Conjugem esse* (quod quàm sæpissimè contingit, in maximum præjudicium Juvenis, aliunde proponentis Matrimonium contrahere) JUVENIS *iste* potest agere *contra hanc* MULIEREM, in *Causâ* JACTITATIONIS MATRIMONII (*p*):

Consimilem etiam *Causam* MULIER (in casu consimili) instituere potest, *contra* VIRUM.

Causa *Nullitatis Matrimonii*, ob *Inhabilitatem* [scilicet, *Impedimentum naturale*] quomodo instituenda?

XVII. Quia MATRIMONIUM *ordinatum fuit*, non solùm *ad evitandam* FORNICATIONEM, sed etiam *ad* PROLES *procreandas*; si MATRIMONIUM (tale quale) *fuerit*, inter *Virum* et *Mulierem*, de facto, *solemnizatum*, qui omnino *inhabiles* sunt (*q*), non propter ÆTATEM, sed propter aliquod *naturale* IMPEDIMENTUM (*r*), ad PROLES *suscitandas* [utpote, propter *Impotentiam*, *Frigiditatem*, *Maleficentiam*, et *similia*, quæ, *ipso* JURE, reddunt hujusmodi MATRIMONIUM *nullum*]

Hæc IMPEDIMENTA *naturalia* aliquando contingant, tam *in* MULIERE, quàm in VIRO (*s*).

Causa *Separationis a Thoro* et *Mensâ*,

XVIII. Si MARITUS fuerit, erga UXOREM, *crudelis et ferox, ac Mortem ei comminatus et machinatus fuerit*; vel *eam inhumaniter* [Verbis *et* Verberibus] *tractaverit*, et aliquando *Venenum, loco Potûs, paraverit*; vel *aliquid simile commiserit*, propter quod MULIER (*sine periculo Vitæ*) *cum* MARITO *cohabitare, aut* OBSEQUIA CONJUGALIA *impendere, non audeat*; MULIER agere potest,

OBSERVATIONES.

(n) *De Jure Divino prohibito, vel de Legibus hujus Regni non permisso.*] Vide *Cap.* 18. et 20, *Legis Levitica.* Vide *Statut An.* 2. *Ed.* 6. *cap.* 23. Vide *Canon.* [*An.* 1603.] 99.

(o) *Tractaverit, Matrimonium contrahendo.*] "Tractaverit *de Matrimonio* contrahendo. *MSS.*

(p) *In Causâ Jactitationis Matrimonii.*] De modo procedendi in *tali Causâ*; Vide *Tit.* 194, 195, 196, 197.

(q) *Qui omnino inhabiles sunt.*] Legitur in *MSS.* "Et tamen *una Partium* omnino *inhabilis* est.

(r) *Impedimentum.*] De modo probandi *Defectus* inter *Conjugatos*, ad *dissolvendum Matrimonium*; Vide *Tit.* 217.

(s) *Contingant tam in Muliere, quàm in Viro.*] Hìc pergit *MS. Antiq.* "Et *Pars grava*ta agere potest, in *Causâ* NULLITATIS "*Matrimonii.*

poteſt, *contra* talem VIRUM, in *Cauſâ* DIVORTII, *ſeu potiùs* SEPARATIONIS, *a* THORO *et* MENSÂ (*t*), *propter* SÆVITIAM: *Conſimilis* etiam *Cauſa* competit VIRO, *contra* UXOREM.

Propter *Sævitiam*, quomodo inſtituenda?

XIX. Si MULIER cupiat *divortiari*, ſeu potiùs *ſeparari* a VIRO, vel (e contrà) MARITUS ab UXORE, *propter* ADULTERIUM (*u*), agendum eſt (ut ſuprà) *in Cauſâ* DIVORTII (*x*), *ſeu* SEPARATIONIS, *a* THORO *et* MENSÂ.

Quomodo propter *Adulterium*?

XX. Si PARENTES, vel AMICI, *Viri*, vel *Mulieris*, qui *interfuerunt* SOLEMNIZATIONI, vel CONTRACTUI inter *Liberos*, vel *Conſanguineos ſuos*, ſeu *alias Perſonas quaſcunque*; vel ſi SENTENTIA *definitiva* lata fuerit, *pro quocunque hujuſmodi Matrimonio*, de *Scientiâ*, vel *Credulitate* PARENTUM vel AMICORUM *hujuſmodi* [a quâ *non appellatur*, vel *interpoſitâ* forſan *Appellatione*, ea non ſit *proſecuta*, ſed *deſerta*] Tamen hujuſmodi PARENTES, et AMICI dictæ Fœminæ, *eam* [etiam aliquando *invitam*] ita *cuſtodiunt*, et *detinent*, quò minùs citari, *ad reſpondendum in Cauſâ Matrimoniali*, vel (poſt latam Sententiam) *ad ſolemnizandum Matrimonium adjudicatum* conveniri poſſit; vel, Verbis et Communicationibus (*y*) conantur perſuadere *Puellæ*, ut MATRIMONIUM [aliàs, *in* eorum *præſentiis*, *contractum*, vel, ut ſuprà, *adjudicatum*] negaret; *ac mentem et amorem*, *a* VIRO *hujuſmodi*, alienaret; *et*, aliquando, *ut ad alia* VOTA *convolaret*, ſolicitant:

Contra iſtos *Matrimonii Celebrationem*, aut *Conſummationem* Impedientes,

Seu *Sponſam*, aut *Uxorem detinentes*,

Minantes,

Suadentes,

A proprio Viro *alienantes*,

Et ad alia Vota *ſolicitantes*,

XXI. Tunc ILLE, qui MATRIMONIUM cum *dictâ* PUELLÂ *contraxit*, agere poteſt, *in Cauſâ* IMPEDIMENTI MATRIMONII, contra PARENTES, vel AMICOS *prædictos*, et (probatis præmiſſis) *corrigendi et puniendi ſunt* (*z*), *juxta* JURIS *exigentiam*, et JUDICIS *Arbitrium*, et *condemnandi ſunt in* EXPENSIS:

Competit Cauſa *Impedimenti Matrimonii*:

In *hoc caſu*, Delinquentes, *ad Arbitrium Judicis*, puniendi ſunt.

Similiter, in omnibus, de JUVENE, ſi *Fœmina fuerit* ACTRIX.

OBSERVATIONES.

(t) *Separationis, a Thoro et Menſâ*] Vide *Tit.* 215, *per totum.*

(u) *Propter Adulterium.*] De cauſis per *Judicem* perpendendis, in *Cauſâ Divortii* propter *Adulterium*; Vide *Tit.* 213.

(x) *In Cauſâ Divortii*, &c.] Quæ hoc *impediunt*; Vide *Tit.* 214.

(y) *Communicationibus.*] Aliàs, ut in *MS.* Comminationibus.

(z) 1 *Puniendi ſunt.*] Ne quis *impediat* Matrimonium celebrari *in facie Eccleſiæ*; Vide *Conſtit. Othobon.* Conjugale fœdus; *per totum.*

2 Quòd Miniſtri ſine Bannis ritè indictis, vel legitimè diſpenſatis, Matrimonium celebrare prohibentur: Vide *Canon.* [*An.* 1603.] 62. Vide etiam *Lynd.* De Clandeſtinâ Deſponſatione.

3 Similiter etiam Miniſtri in locis exemptis, ſine Bannorum juſtâ Indictione, vel Diſpenſatione legitimâ, Matrimonium celebrare prohibentur: Vide *Can.* 63.

4 Per quos autem, et quibus, Facultates pro Bannis Matrimonialibus omittendis (interpoſitâ Cautione) concedendæ ſint: Vide *Can.* 101.

5 Sub quibus Conditionibus, in Facultatibus pro Bannorum Omiſſione concedendis, Cautio ſit interponenda: Vide *Can.* 102.

6 Quòd eædem Conditiones, ob majorem Cautelam jurejurando ſuffulciri debent; Vide *Can.* 103.

7 Viduis autem contrahentibus remittitur Parentum Conſenſus: Vide *Can.* 104.

TITU-

Jactitatio Matrimonii.

TITULUS CXCIV.

Processus in Causâ.

De modo procedendi, *in Causâ* JACTITATIONIS *Matrimonii*, et *de tenore* SENTENTIÆ, *in eâdem Causâ, ferendæ.*

Jactitationis Matrimonii, et *Causæ Diffamationis*, Similitudo :

I. CAUSA JACTITATIONIS MATRIMONII est *Causa* PLENARIA (*a*), ac sapit naturam *Causæ* DIFFAMATIONIS, seu *quasi* ; et in *eâdem Causâ* procedendum est, ut in *Causâ* DIFFAMATIONIS (*b*) :

Quoad *Responsa Rei*, Dissimilitudo.

II. Hoc excepto, quòd in hâc *Causâ Jactitationis*, REUS cogendus est, *ad respondendum Positionibus Libelli, quamvis nulli Testes producti fuerint, super eodem* ; secùs *in Causâ Diffamationis* ; ut suo loco tractatur (*c*).

Quænam *Probationes hinc inde* requiruntur, in *Causâ Jactitationis* ?

III. Si igitur ACTOR probaverit [sive per *Confessionem* PARTIS *Reæ*, sive per TESTES] *Partem Ream dixisse, seu jactitâsse, se Matrimonium, cum Actore, contraxisse*, vel *Actorem ejus Maritum fuisse*, et PARS *Rea* non allegaverit et probaverit, SE justè *ita dixisse, et jactitâsse* [*scilicet* ; QUIA revera *Matrimonium fuit inter eos*, per *Verba de præsenti, contractum*] ferenda est SENTENTIA pro ACTORE, *Partem Ream temerè et injustè dixisse, et jactitâsse se Matrimonium cum Actore contraxisse*, et *Silentium perpetuum* (in eâ parte) *est* PARTI REÆ *imponendum*, et etiam est *in Expensis* ACTORI *condemnanda* (*d*).

Qualis sit *Sententia* ?

Quænam *Expensæ* ?

OBSERVATIONES.

(a) *Causa Jactitationis Matrimonii est Causa Plenaria.*] Vide *Tit.* 7. §. 1, 7.

(b) *Procedendum est, ut in Causâ Diffamationis.*] Vide *Tit.* 7. §. 1. 4.

(c) *Ut, suo loco, tractatur.*] Vide *Tit.* 61. §. 14.

(d) *Condemnanda.*] Quæ superiùs dicuntur *de Muliere*, locum etiam habent *de Viro.*

TITU-

Jactitatio Matrimonii.

TITULUS CXCV.

De formâ allegandi *et* juſtificandi JACTITATIONEM MATRIMONII, ante LITIS CONTESTATIONEM; et *de tenore* SENTENTIÆ, ſi *Pars Rea* juſtificaverit JACTITATIONEM.

Juſtificatio Jactitationis.

I. SI PARS REA vocata (ut (*a*) ſuprà) *in Cauſâ* JACTITATIONIS MATRIMONII, intendit *juſtificare* JACTITATIONEM *libellatam* [id eſt; *quòd* verè, *et* juſtè *dixit, et jactitavit*, SE *Matrimonium cum* ACTORE *contraxiſſe*] proponere poteſt MATERIAM, ſive ALLEGATIONEM JUSTIFICATORIAM, ſeu DEFENSIVAM, in die dato, ſeu aſſignato PARTI REÆ, ſeu *ejus* PROCURATORI, *ad reſpondendum Libello*, ante CONTESTATIONEM LITIS, ſeu loco LITIS CONTESTATIONIS; ſub hâc formâ:

Datur *Allegatio Juſtificationis Jactitationis*, ante *Litem Conteſtatam*, ſeu loco *Conteſtationis.*

II. *Ego* N. [id eſt; PARS REA, vel *ejus* PROCURATOR] *reſpondendo Libello, aliàs (in hâc Cauſâ) dato, do Materiam, ſive Allegationem, loco Reſponſionum; atque reſpondeo, allego, proteſtor, et cætera facio, prout in Materiâ, ſive Allegatione hujuſmodi continetur:*

Forma dandi *Allegationem Juſtificationis:*

III. *Et ſub Proteſtatione de nullitate* (*b*), *ineptitudine, nimiâ generalitate, obſcuritate, et indebitâ ſpecificatione dicti Libelli, conteſtor Litem negativè ad eundem* (*c*).

Forma *Proteſtationis*, eodem tempore, et *Litis Conteſtationis.*

IV. Quoniam JUSTIFICATIO JACTITATIONIS *hujuſmodi* propoſita, et allegata fuit, *tempore et loco* LITIS CONTESTATIONIS, ſi PARS REA probaverit, *ſe* juſtè *jactitâſſe* [id eſt; SE *Matrimonium*, per *Verba de præſenti*, *cum* ACTORE *contraxiſſe*] pronunciandum eſt (in unâ et eâdem Sententiâ) non ſolùm, ACTOREM *defeciſſe in Probatione Libelli, ſaltem ad effectum in eodem petitum* [ſcilicet, ut pronunciaretur, PARTEM *Ream* ACTOREM *defamâſſe, et* injuſtè *jactitâſſe, ſe Matrimonium cum* ACTORE *contraxiſſe*,

Sententia pro *Jactitatione* (allegatâ loco Litis Conteſtationis) *juſtificatâ*, qualis eſt?

OBSERVATIONES.

(a) *Vocata, ut ſuprà.*] *Tit.* 193. §. 16.

(b) *Et ſub Proteſtatione de nullitate*, &c.] Hæc Verba ſunt in *MS. Antiq.* " Et, *aliter* " *quàm in hujuſmodi Materiâ continetur*, ſub " Proteſtatione de nullitate, *&c.*

(c) *Ad eundem.*] Hìc pergit *MS. Antiq.* in hiſce Verbis, videlicet:

" Acceptet ACTOR Allegata hujuſmodi, *quatenus faciant pro Parte ſuâ* (nam per hujuſmodi Allegata, *propoſita per Partem Ream*, " ACTOR liberatur *ab Onere probandi* Jactitationem) *et quatenus faciunt contra*, diſſentiat, " inficiando *eadem eſſe vera*.

Pronunciatur, in eâdem, *pro Matrimonio.*

contraxisse, et SILENTIUM *eidem* PARTI *Reæ imponendum esse*] verùm etiam pronunciandum est, *pro hujusmodi* MATRIMONIO *allegato*; prout pronunciari solet *in Causâ* MATRIMONIALI originaliter institutâ.

Sententia, *contra Jactitationem*, dimissoria, *qualis?*

V. Si verò REUS defecerit, *in Probatione* JUSTIFICATIONIS *hujusmodi* JACTITATIONIS, tunc (e contrà) pronunciandum est, ACTOREM *probâsse Libellum, ac* PARTEM *Ream defeciſſe in Probatione Materiæ Justificatoriæ Jactitationis allegatæ, et* SILENTIUM *est* PARTI *Reæ imponendum* (*d*), quoad *contenta, deducta*, et *petita*, in MATERIÂ JUSTIFICATORIÂ; *dimittendus est etiam* ACTOR, quoad *petita* hujusmodi in MATERIÂ *datâ* per PARTEM REAM, et PARS *Rea condemnanda est in* EXPENSIS *totius Litis.*

Quales *Expensæ?*

OBSERVATIONES.

(d) *Et Silentium est Parti Reæ imponendum.*] Hìc adjiciuntur hæc Verba sequentia, in *MS. Antiq.*

" Sed quære, an hæc *Silentii Impositio* va-
" leat, cùm *Exceptio Rei Judicatæ*, in *Causâ*
" *Matrimoniali*, non habet locum?

[Quòd Sententia *in Causâ Matrimoniali*, contra Matrimonium, *nunquam transit in Rem Judicatam*; Vide *Tit.* 205. §. 2, 3, 4, 5.]

Jactitatio Matrimonii.

TITULUS CXCVI.

Justificatio Jactitationis.

Quòd PARS REA, *in Causâ* JACTITATIONIS MATRIMONII, *possit* dare *et* proponere *Materiam justificatoriam* JACTITATIONIS, post LITIS CONTESTATIONEM, et *de tenore* SENTENTIÆ, *in eâdem Causâ.*

Quomodo datur *Allegatio Justificationis Jactitationis* post *Litis Contestationem?*

I. QUAMVIS suprà dictum (*a*) sit, *proponi posse* MATERIAM JUSTIFICATORIAM JACTITATIONIS, in die assignato *ad respondendum Libello* ac loco LITIS CONTESTATIONIS; *Pars Rea* tamen potest *hujusmodi* MATERIAM *proponere*, post LITEM CONTESTATAM, ad elidendam Intentionem *Actoris:*

Danda est *Justificatio Jactitationis*, ante *Publicationem*, et *Percontationem*,

II. Ita tamen, ut *proponatur* ante PUBLICATIONEM *Testium Actoris, super Libello*, nam tunc (*b*) obstabit EXCEPTIO, *quòd Materia* directè contraria *non sit proponenda*, post *publicatas Attestationes* et *percontatas* per *Partem Ream:*

Ne objiciatur, *Materiam esse contrariam;*

III. Sed

OBSERVATIONES.

(a) *Suprà dictum est.*] Scilicet; in *Tit.* 195. §. 1.

(b) *Nam tunc.*] Post Publicationem.

III. Sed quære, *utrum* non obſtante *Publicatione* (*c*), et *Percontatione*, in CAUSÂ MATRIMONIALI, *Materia* quamvis contraria *proponi poſſit ?*

Nonne dabitur *poſt Publicationem* et *Percontationem*, in *favorem Matrimonii ?*

IV. Si PARS REA, in hoc caſu, *juſtificaverit* JACTITATIONEM [id eſt ; *plenè probaverit Contractum Matrimonialem, inter eum et Actorem*] obtinebit tantùm SENTENTIAM *abſolutoriam* [videlicet *Actorem defeciſſe in probatione Libelli*, et *Partem Ream dimittendam, et abſolvendam eſſe, ab Impetitione Actoris*]

Jactitatione (allegatâ *poſt Litem conteſtatam*) juſtificatâ, *Sententia* ſit ſolummodo (quoad Reum) *abſolutoria ;*

V. Tenebant tamen ADVOCATI, annis retroactis [ac etiam ita communiter practicatum fuit] quòd, in iſto caſu (in hoc Titulo, mentionato) videlicet ; *ſi* PARS REA *probaverit Matrimonium*, quamvis, per eam, *poſt* LITIS CONTESTATIONEM, *allegatum*, obtineret SENTENTIAM, *in proximo præcedenti Titulo* [§ Quoniam Juſtificatio] *mentionatam.*

Opinio DD. et *Praxis* olim,

Quòd *Sententia* ſit etiam (in hoc caſu) pro *Matrimonio declaratoria.*

VI. Quamvis ſuprà dicitur (*d*), *Materiam prædictam eſſe proponendam*, ante PUBLICATIONEM *Teſtium*, ne objiciatur, *quòd non ſit admittenda*, quia *Publicatio Teſtium, ſuper Libello, obſtat* ; ſi tamen, in *Libello*, nec *Dies*, nec *Locus certus* [in *quo* Verba JACTITATIONIS proferri prætenditur] *ſit ſcriptus*, ſed generaliter *talibus Menſibus* [numerando *diverſos*] ac *in tali, vel tali, Loco* (ut in his caſibus ſolet fieri) *Materia* contra prædicta (*e*) *proponi poteſt :*

Quando *Materia* Jactationis (ex unâ parte) *propoſita*, non ſit certis loco et tempore coarctata, tum *Materia contraria* ſit (ex alterâ parte) *admittenda*, poſt *Publicationem :*

VII. Quia, *per illam* generalem *Allegationem*, PARS REA non *potuit ſe defendere*, quod aliàs *facilè poſſit*, poſt *publicatas Atteſtationes :*

Ratio.

VIII. Nam *tunc*, ſi TESTES depoſuerint, *quo Tempore*, ac *quo in Loco* (*f*), PARS REA protulit *Verba libellata*, poteſt probare *Negativum* (*g*) : videlicet ;

Modus probandi *negativum :*

IX. *Abſentiam* ſuam, *eodem Tempore*, ab *eodem Loco*, et ejus continuam *Præſentiam*, in *alio loco :*

Exemplum :

X. Necnon *per alios* TESTES [diligenter attendentes *quæ*, et *qualia*, *Verba* PARS REA protulit] *numero plures* (*h*) (tempore et loco, per Teſtes Actoris, depoſitis) *præſentes*, PARTEM REAM *talia Verba* non *protuliſſe.*

Exemplum aliud.

XI. Poteſt etiam PARS REA probare, *Se*, ante *Tempus Prolationis Verborum libellatorum*, MATRIMONIUM *cum* ACTORE *contraxiſſe* ; et ideo, *Se* juſtè *jactitâſſe*, ut ſuprà.

Juſtificatio Jactitationis Matrimonii quomodo probanda ?

TITU-

OBSERVATIONES.

(c) *Non obſtante Publicatione*, &c.] De *Productione* Teſtium, in *Cauſâ Matrimoniali*, poſt *publicatas Atteſtationes*, &c. Vide *Tit.* 205.

(d) *Suprà dicitur.*] §. 2.

(e) *Materia contra prædicta.*] Legitur in *MS.* " Materia directè contraria.

(f) *Depoſuerint, quo tempore, ac quo in loco.*] " Nam aliàs Teſtes nihil probant. *MS. Antiq.*

(g) *Poteſt probare negativum.*] Vide de hoc etiam in *Tit.* 27. §. 3.

(h) *Numero plures.*] Additur in *MS. Antiq.* " Et fide digniores.

Factitatio Matrimonii.

TITULUS CXCVII.

Justificatio Jactitationis.

Quòd PARS REA *citata,* in *Causâ* JACTITATIONIS MATRIMONII, *potest* (sive *in eodem Judicio, sive in alio*) *instituere* ACTIONEM, contra *hujusmodi* ACTOREM, in *Causâ* MATRIMONIALI.

Opinio DD. *Quòd citatus, in Causâ Jactitationis, potest instituere Actionem, in novâ Causâ Matrimoniali, coram alio Judice.*

I. NONNULLI, ex modernis ADVOCATIS, tenent [et ita etiam adjudicari novi] licere PARTI citatæ ad *respondendum* in *Causâ* JACTITATIONIS MATRIMONII, aut in *eodem Judicio,* aut coram *alio Judice competente* [etiam non obstante quòd CITATIO, in *Causâ* JACTITATIONIS, primò *emanavit*, et *executa fuit*] contra *hunc* ACTOREM instituere *Causam* MATRIMONIALEM.

Altera Opinio DD. *Quòd non potest; nisi in eâdem Causâ, et coram eodem Judice:*

II. Retroactis tamen temporibus, *contrariam* tenebant ADVOCATI *sententiam*; videlicet: PARTEM REAM non posse [in hoc casu] nec in *eodem Judicio,* nec in *alieno Judicio,* LITEM in *Causâ* MATRIMONIALI instituere; *sed* teneri MATRIMONIUM (si quod cum Actore contraxerit) *allegare*, coram *eodem Judice,* in *ipsâ et eâdem Causâ* JACTITATIONIS MATRIMONII, et non *in aliâ,* aut *novâ Causâ* (*a*); his etiam adducti rationibus:

Ratio Hujus Opinionis.

III. Quòd si *duæ separatæ Causæ* instituerentur, *una* JACTITATIONIS, *alia* MATRIMONIALIS, facilè fieri potuisset, ut *duæ contrariæ pronunciarentur* SENTENTIÆ, etiam per *eundem* JUDICEM; videlicet:

Rationis Argumentum.

IV. Si PARS REA non allegaverit *et* probaverit MATRIMONIUM, in *dictâ Causâ* JACTITATIONIS MATRIMONII, quòd tunc pronuncianda est SENTENTIA, ut suprà (*b*), ACTOREM *probâsse Libellum,* et PARTEM REAM *injustè jactitâsse, se Matrimonium cum* ACTORE *contraxisse,* atque *Silentium* (in eâ parte) *esse* PARTI REÆ *imponendum:*

Argumenti Explicatio.

V. Et (e contrà) si in *aliâ Causâ* (videlicet) MATRIMONIALI, ACTOR probaverit MATRIMONIUM *allegatum,* ferenda est SENTENTIA, *pro* MATRIMONIO *allegato, inter* PARTEM REAM *et* ACTOREM:

VI. Diceba-

OBSERVATIONES.

(a) *Et non in aliâ, aut novâ Causâ.*] Sic et hodie practicatur.

(b) *Ut suprà.*] In Titulo 194 §. 3.

VI. Dicebaturque, ab ADVOCATIS hujuſmodi, *hanc ſecundam Cauſam dividere Continentiam Cauſæ:* Conſule igitur, in hâc Quæſtione, peritiſſimos ADVOCATOS. *Rationis* Elucidatio.

VII. Sed dato, hanc *ſecundam Cauſam* (ſcilicet) MATRIMONIALEM, poſſe inſtitui *in* alio *ſeu* eodem *Judicio*, quamvis CAUSA JACTITATIONIS inſtituta *fuit* (*c*), arguendus tamen eſt iſte *ſecundus* ACTOR, de *Malitiâ* (*tali, quali*) Quia videtur, SE *hanc ſecundam* inſtituiſſe *Cauſam, animo malitioſo*, ac *onerandi ejus* ADVERSARIUM *diverſis Litibus, et Expenſis*, cum (ut in præcedenti Titulo (*d*) dicitur) *utraque Cauſa hujuſmodi* [videlicet, JACTITATIONIS, et MATRIMONII] *ſimul et ſemel*, ac *unis et eiſdem Expenſis*, tractari potuiſſet. Quo caſu *Actor* arguendus eſt de *Malitiâ?* Ratio.

OBSERVATIONES.

(c) *Poſſe inſtitui in alio, ſeu eodem Judicio, quamvis Cauſa Factitationis inſtituta fuit.*] Varia Lectio talis eſt, in *MS. Antiq.* "Poſſe inſtitui *in* alio *Judicio*, quàm *in* illo, *in* quo "*Cauſa Factitationis* inſtituta fuit, ſeu *in* eodem *Judicio*.

(d) *Ut in præcedenti Titulo.*] 195. §. 4.

TITULUS CXCVIII. *Matrimonium* et *Sponſalia.*

De CITATIONE, in *Cauſâ* MATRIMONIALI, cum INHIBITIONE. Citatio.

I. SI AGENS, in *Cauſâ* MATRIMONIALI, credit, vel dubitat PARTEM REAM *citandam* velle (Lite pendente) *ad alia Vota convolare* [id eſt; cum alio aut contrahere, aut ſolemnizare Matrimonium] curare poteſt, ut in CITATIONE inſeratur INHIBITIO (*a*), contra Partem Ream, *Ne (Lite hujuſmodi pendente) convolet ad alia Vota, Matrimoniumve aliunde quoviſmodo contrahat, et quòd ſi, de facto, antea contraxerit* [id eſt; ante *Executionem* CITATIONIS] *illud, in facie Eccleſiæ, ſolemnizari non procuret, ſub pœnâ Juris et Contemptûs* (*b*). In *Cauſâ Matrimoniali*, (Unà cum *Citatione*) Fiat *Inhibitio* contra *Partem citatam*, Ne *convolet ad alias Nuptias.*

H. Si

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Citatione inſeratur Inhibitio.*] Vide *Tit.* 193. §. 2. *et Obs. ibid.* ſub *lit.* (a) Vide etiam *Tit.* 200. §. 7.

(b) 1 *Sub pœnâ Juris et Contemptûs.*] De modo petendi *Decretum*, in Negotio *Contemptûs*, in Cauſâ *Matrimoniali*, nempe propter Solemnizationem Matrimonii (pendente Lite) *Inhibitione Judicis*, in contrarium, *non obſtante*; Vide *Tit.* 31.

2 De *puniendis* perſonis ſolemnizantibus, *vel* contrahentibus *Matrimonium Clandeſtinum*, Lite pendente, et contra *Inhibitionem Judicis*; Vide *Tit.* 201. §. 2. necnon *Tit.* 203. *per totum.* et *Tit.* 290. §. 10.

Quando talis *Inhibitio* peratilis *est*, tam in *Specie*, contra *Partem citatam*, quàm contra *omnes*, in *genere*?

II. Si autem ACTOR existimet, vel suspicetur *aliquem intendere Matrimonium solemnizare cum Parte Reâ*, potest [in *eâdem* CITATIONE] obtinere *generalem* (c) INHIBITIONEM (videlicet) tam in *specie*, contra Partem (vel Personam) quam, in hoc, suspectam habet, quàm in *genere*, contra quosounque alios, ne (*Lite hujusmodi indiscussâ pendente*) *faciant, aut attemptent aliquid, in præjudicium ejusdem Litis, sub pœnâ Juris et Contemptûs.*

OBSERVATIONES.

(c) *Obtinere generalem Inhibitionem.*] De *Intimatione*, et *Inhibitione generali*, in Causâ *Matrimoniali*; Vide *Tit.* 202. §. 3, 4, 5.

Matrimonium et *Sponsalia.*

TITULUS CXCIX.

Edictum Publicum.

De modo inchoandi, prosequendi, *et* finiendi LITEM, *in* CAUSÂ MATRIMONIALI, si REUS non *possit* citari, *vel* citatus *per Edictum publicum*, nec *per se*, nec *per Procuratorem* comparuerit.

In *Causâ Matrimoniali*, latitante Parte citandâ, *quid agendum*, ut fiat *Examinatio Testium*, ad perpetuam *rei Memoriam*?

I. SI VIR *contraxerit Matrimonium* cum MULIERE (vel *e contrà*) ac cupit agere, *in* CAUSÂ MATRIMONIALI, attamen non possit citare PARTEM *talem adversam* [quoniam aut latitat in Regno, aut extra Regnum transmigravit] *Ne Testes* [quos Actor, ad probandum hujusmodi Matrimonium, habet] *Fatis cederent, antequam examinentur*; hoc modo, procedendum est:

Emaneat *Citatio*;

II. Primò ACTOR impetrabit CITATIONEM, contra ABSENTEM, *ad respondendum, in Causâ Matrimoniali*, et curabit, ut MANDATARIUS PARTEM *citandam perquirat*, in locis ubi ultimò residebat, aut moram fecit, ac diligenter faciat Inquisitionem,

Fiat *Inquisitio*, pro Parte,

apud notos, vicinos, parentes, et consanguineos PARTIS *citandæ*,

Certificatorium de Parte non inventâ,

et si PARS ita latitaverit, *quominus citari possit*, certificetur *hujusmodi* MANDATUM CITATORIUM [ut in Titulo (*a*), *De modo obtinendi Citationem, quæ dicitur Citatio, seu Decretum, viis et modis*]

Decretum *Viis et modis*,

et petendum, et obtinendum est DECRETUM *viis et modis* [ad effectum *Primariæ Citationis*] illudque est *exequendum*, et *certificandum*, ut in Titulo prædicto (*b*):

Certificatorium Executionis ejusdem,

III. Si

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 23. *Tit.* 25.

(b) *Ut in Titulo prædicto*,] Vide *Tit.* 23. et

III. Si verò *sic citata* PARS non comparuerit, *excommunicetur*, et *pro Excommunicatâ*, publicè in Ecclesiâ Parochiali, ubi (ut præfertur) ultimò residebat, et in unâ, vel alterâ Ecclesiâ parentum suorum, *denuncietur*.

Non comparentis *Excommunicatio*, *Denunciatio*,

IV. Quibus sic gestis [post unam, aut alteram hebdomadam sequentem *Denunciationem hujusmodi*] compareat ACTOR, seu *ejus* PROCURATOR, et alleget: *Quòd adhibuit omnem (quam potuit) Diligentiam, ad citandam Partem adversam, ad respondendum sibi, in Causâ Matrimoniali*; et *quòd ipsa ita latitavit et latitat, quominus possit personaliter citari*; et *quòd ideo curavit eam citari per Edictum Publicum*; et *quòd illud etiam debitè certificari, et Contumaciam dictæ* PARTIS *Reæ accusari, fecit*; et (*in pœnam ejusdem Contumaciæ*) *eandem excommunicari obtinuit*; *prout ex Actis hujus Curiæ* (*ad quæ se refert*) *apparet*: Et etiam *quòd curavit eandem* PARTEM *Ream pro excommunicatâ, palàm et publicè, in Ecclesiâ Parochiali, ubi moram facere solebat, denunciari*; *prout ex Certificatorio Literarum Denunciatoriarum hujusmodi Excommunicationis* [quas etiam Actor tunc exhibebit] *liquet*: Et *quòd* (*præmissis non obstantibus*) *Pars Rea subterfugit Judicium, et contumaciter se absentat ab eodem, et quòd communiter dicitur, apud parentes, et consanguineos, et vicinos ejusdem Partis, quòd transtulit se ad partes transmarinas, ne Mandatum vestrum*, DOMINE JUDEX, *in eam exequatur, vel Lis ista contra eam prosequatur*: Et *quòd Testes, quos habet ad probandum Contractum Matrimonialem, sunt Senes et Valetudinarii* [si ita sint] vel, *quòd maximè dubitatur de eorum Vitâ, vel saltem, ne* (*tractu temporis*) *ipsa Verba formalia Contractûs, aut cæteræ necessariæ Circumstantiæ ejusdem* [ut Tractatus, Signorum (etiam Auri, seu Annuli) Datio et Receptio, ac Partis ipsius Confessio, seu Recognitio Contractûs præcedentis] *labentur ex eorum Memoriâ* (*quæ admodum labilis est*) et *ita eorum Testimonium periret, in maximum præjudicium dicti Actoris*:

Allegatio Procuratoris de Parte citandâ, Judicium (latitando) *subterfugiente*:

Quo casu, *Testes* ubi sint *valetudinarii*,

Seu, vix tenaces *Memoriæ suæ* Domini,

[*Horum ne* pereat *Testimonium*]

V. Unde petat; *ut decernatur, dictam* PARTEM REAM *vocandam fore, ad comparendum, infra sexaginta, quinquaginta, quadraginta*, vel (ad minùs) *triginta dies, post Executionem hujusmodi Citationis* [si Pars citanda sit extra Regnum] *si Juridicus*, &c. [prout in ordinariâ Citatione (*c*)] *per Edictum Publicum, tam in foribus Ecclesiæ Parochialis dictæ Partis Reæ, ubi ultimò residebat, quàm in Publico Excambio Regali, tempore Concursûs Mercatorum ibidem* [ad hos respectivè effectus, videlicet]

Contra *Reum latitantem*, quomodo petatur *Edictum Publicum Citatorium*?

Qualiter hoc *exequendum* est?

VI. *Ad*

OBSERVATIONES.

(c) *Si Juridicus*, &c. *prout in Ordinariâ Citatione.*] Vide *Tit.* 20.

Ad quos Effectus, in *Edicto Publico*, citabitur (*qui latitat*) *Reus*, in Causâ *Matrimoniali* ?

VI. *Ad respondendum* N. [Actori] *in Causâ Matrimoniali* :

Ad videndum Libellum dari :

Ad videndum Terminum assignari, ad probandum eundem :

Ad videndum Testes produci, recipi, jurari, et examinari super eodem :

Ad videndum Dicta et Depositiones Testium hujusmodi publicari :

Ad proponendum quascunque Materias, Allegationes, Defensiones, vel Exceptiones contra quoscunque Testes in dictâ Causâ producendos, si quas proponendas habuerit :

Ad videndum et audiendum Terminum, et Terminos assignari, ad audiendam Sententiam in Causâ :

Ad videndam et audiendam Sententiam definitivam ferri et promulgari in Causâ :

[Denique] *Ad interessendum singulis Sessionibus generalibus, in Curiâ prædictâ tenendis, durante pendentiâ dictæ Causæ, usque ad Sententiæ definitivæ prolationem, in eâdem Causâ, inclusivè ferendam* :

Tenor *Intimationis*, de procedendo in *pœnam Contumaciæ* Partis, *se absentantis*.

VII. Necnon petat INTIMATIONEM fieri *dictæ* PARTI, *quòd si ipsa, die et loco prædictis, comparuerit, sive non*, JUDEX *intendit procedere ad receptionem et admissionem Libelli*, &c. [hìc specificè reiterandi et repetendi sunt omnes effectus præcedentis Citationis] *ejus Absentiâ, seu potiùs Contumaciâ, in aliquo, non obstante*.

Fiat *Certificatorium* Executionis *Edicti Publici Citatorii*, cum *Intimatione*,

Præconizatio :

Pronunciatio *Contumaciæ* :

VIII. Relato *hujusmodi* MANDATO, seu DECRETO *Citatorio*, cum CERTIFICATORIO *Authentico*, de et super *Executione ejusdem*, factâque *publicâ Præconizatione*, trinâ vicc, *pro* PARTE *citatâ*, eâque *non comparente*, procedendum est, *in pœnam* CONTUMACIÆ *ejusdem* PARTIS, ad omnes et singulos respectivè *effectus prædictos*, etiam ad *Prolationem Sententiæ definitivæ* inclusivè, CONTUMACIÂ *dictæ* PARTIS, *in aliquo, non obstante*.

Tum licitè procedatur, *in pœnam Absentis*.

Absentis *Contumacia* est (in omnibus Actis) *accusanda* :

IX. Caveat tamen PROCURATOR ACTORIS, ut nihil faciat, aut decerni petat, nisi in *pœnam Contumaciæ* PARTIS REÆ, priùs *accusatæ, præconizatæ, et pro Contumace pronunciatæ* :

Certificatorium Mandati, de Juridico in Juridicum, *continuandum est* :

Ratio.

X. Et ut hæc *legitimè*, et *juxta Juris exigentiam*, fiant ; *continuetur, de die, in diem* [id est ; de Juridico, in Juridicum] *Certificatorium dicti Mandati* [sive Decreti Primarii Citatorii] nam *eo Certificatorio circumducto*, aut (ut aiunt) *discontinuato*, circumducitur etiam *dictum Decretum Citatorium*, et *nihil potest decerni* [saltem ut Actus valeat] *in pœnam Contumaciæ* PARTIS REÆ.

Forma *Edicti Publici Citatorii*, ad alios particulares Effectus, *in Causâ Matrimoniali*.

XI. Sed quamvis suprà dicitur (*d*), PARTEM REAM citandam esse, per Edictum Publicum, *ad omnes respectivè effectus prædictos* (*e*) ; tamen

OBSERVATIONES.

(d) *Suprà dicitur.*] §. 5.

(e) *Effectus prædictos.*] §. 6.

tamen tutiſſimum eſſe arbitror (et ita practicatus ſum) *poſt productos et examinatos Teſtes*, denuo (modo et formâ quibus (*f*) ſuprà) citare PARTEM REAM, *ad aliquos particulares effectus*; utpote, *Ad videndum Teſtium Publicationem*; et *Ad proponendum Exceptiones contra hujuſmodi Teſtes* [qui nominandi ſunt in hujuſmodi Decreto] *vel aliam quamcunque Materiam, ſi aliquibus uti, aut aliquam proponere voluerit*; necnon *Ad videndum et audiendum Terminum et Terminos aſſignari, ad audiendum Sententiam* (*g*), et *Ad intereſſendum Prolationi ejuſdem incluſivè*, cum INTIMATIONE etiam [ut (*h*) ſuprà]

Matrimonium et *Sponſalia.*

XII. Conſimilis etiam Proceſſus, ſeu Modus procedendi, fieri poteſt (*i*), *Si quis* (poſt ſolemnizatum, vel contractum Matrimonium] *Scientiam habuerit, Partem* [cum quâ hujuſmodi Matrimonium ſolemnizatum, vel contractum fuit] *priùs*, cum alio, *ſolemnizâſſe*, vel *contraxiſſe Matrimonium*; Ne (ut ſuprà (*l*) dicitur) *pereat Teſtimonium Teſtium neceſſariorum in eâ parte.*

Conſimili modo procedendum eſt, *in Cauſâ Nullitatis Matrimonii, ratione prioris*, ſeu *ratione Præcontractûs*;

[Ne pereat *Teſtimonium.*]

XIII. Sed in his, et omnibus caſibus prædictis, vel conſimilibus, notandum eſt; Quòd *ſi* TESTES, *ad probandum Libellum neceſſarii*, non *fuerunt producti*, vel (propter diſtantiam loci, vel propter ætatem Teſtium) *commodè produci* non *poſſunt*, judicialiter, *in ipſo Loco* [videlicet, loco ad quem PARS REA citata fuit] ſed quòd *producendi ſunt*, in partibus, *Vigore Commiſſionis* [quia PARS REA non fuit, per Edictum Publicum Citatorium prædictum, citata ad comparendum, *in aliquo alio Loco, niſi in Loco Judiciali*, et ideo non eſt *Contumax*, ad ullum effectum, *extra Locum hujuſmodi*, ad *quem* primò fuit citata] ACTOR tenetur, *de novo*, citare PARTEM REAM (modo et formâ prædictis) *Ad comparendum in loco ac diebus, coram Commiſſariis, aſſignandis pro Expeditione dictæ Commiſſionis, ad videndum Teſtes produci, recipi, et jurari ſuper Libello prædicto, et Proceſſum ulteriorem fieri, in et circa Expeditionem dictæ Commiſſionis, juxta Juris, in eâ parte, exigentiam*, cum INTIMATIONE [*ut* (*m*) *ſuprà*]

Contra *Reum* latitantem, *Edictum Publicum Citatorium* (de *novo*) emanare debet, quoties *Teſtes examinantur*, per *Commiſſionem*, in partibus;

(Scilicet)

Ad comparendum, coram Commiſſariis, *tempore Executionis* ejuſdem *Commiſſionis*:

Fiat cum *Intimatione.*

TITU-

OBSERVATIONES.

(f) *Modo et formâ quibus ſuprà.*] Scilicet; per Edictum publicum, prout habetur in § 5.

(g) *Terminos aſſignari ad audiendum Sententiam.*] Sin autem *ad totam Cauſam* citatus ſit [ut ſuprà §. 6. præcipuè in Calce, *ad comparendum ſingulis Seſſionibus*] Cur *Citatione ſingulari*, ad hos reſpectivè *Particulares effectus* in §. 11. aut *ad audiendum Sententiam*, Opus eſt? [Vide, de hoc, etiam inter *Obs.* in *Tit.* 124. ſub *lit.* (a)]

(h) *Cum Intimatione etiam, ut ſuprà*, in §. 7.

(i) *Fieri poteſt.*] Supple [prout in *MS.*] "*In* "*Cauſâ Divortii, a Vinculo Matrimonii, ſeu* "*Nullitatis Matrimonii, ratione prioris.*

(l) *Ut ſuprà dicitur.*] §. 4. in Calce.

(m) *Cum Intimatione, ut ſuprà.*] §. 7.

Sequestratio Fœminæ.

TITULUS CC.

Sequestratio ad respondendum.

Quòd Fœmina sit sequestranda (*a*), *in* Causâ Matrimoniali, et *de* Petitione *ejusdem* Sequestrationis.

Forma *Juramenti* Partis, *ad petendum Sequestrationem Fœminæ*, quæ in *aliquorum Potestate* coarctata est:

I. Si Actor perfonaliter fecerit fidem (*b*); *Quòd Fœmina* [contra quam agit] *remanet cum suis parentibus* [*vel* consanguineis, *vel* amicis] *qui admodum adversantur Matrimonio allegato*; *et quòd dicta* N. *non gaudet liberis suis Habenis, ita ut non ausa sit* (*c*) Veritatem, *in hâc Causâ, fateri*; et ideo petierit Actor *eam sequestrandam fore decerni, in locum aliquem indifferentem*; Judex debet *eam sequestrare* [Sumptibus petentis hujusmodi Sequestrationem] *per quosdam dies* [Arbitrio suo, designandos] *ante ejus Examinationem super Positionibus Libelli, vel alterius Materiæ Actoris*:

Petitio desuper.

Fiat *Sequestratio* Sumptibus *petentis.*

Quousque durabit *Sequestratio?*

Tempus *Sequestrationis* est, ad *Arbitrium Judicis*, usque *finem Litis*, dilatandum:

II. Et, si ita visum fuerit Judici [ex causâ emergente ex Responsis Partis Reæ, vel Probationibus] *custodiri* decernet eam, *in* Sequestro, *durante Lite* (*d*):

Idque *tutissimum*, ad *novas Vetas* ne convoletur.

III. [Hoc est tutissimum; nam (his diebus) *cùm relaxantur a* Sequestro, *convolare solent* ad *secundas* Nuptias, *Lite pendente*]

IV. Et

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Quòd Fœmina sit sequestranda*, &c.] Sequestrationes (ut alibi notatur) in *Curiis Ecclesiasticis* sunt,

Vel { Rerum, / Personarum:

2 Rerum, videlicet; in *Causis Beneficialibus*; utpote, *Fructuum Beneficii*:
[Prout habetur in *Tit.* 189. et inter *Obs. ibid.*]

3 Personarum autem Sequestratio fit, in *Causis Matrimonialibus*; idque variis in casibus:

4 *Primò*; Si *Fœmina* (contra quam agitur) cum *eis* commoretur et habitet *qui adversantur Matrimonio, de quo agitur*; potest Actor (fidem de præmissis faciens Juramento suo) petere ut (Sumptibus suis) *sequestretur Fœmina, antequam super Libello examinetur, per dies aliquot, in aliquem locum indifferentem*, ad quem liberum Accessum possit habere, et ei Positiones legere, et cætera, quæ vult, interrogare.

5 *Secundò*; Si *Fœmina* in casu prædicto (non obstantibus Pendentiâ Causæ, et Inhibitione Judicis) ad *secundas Nuptias* convolaverit, *sequestranda est a Viro, pendente Lite*; quinimo tam *Ipsa*, quàm *Vir, puniendi sunt*, et publicè corrigendi. Vide *Tit.* 201. §. 1, 2. necnon *Tit.* 290. §. 10.

6 *Tertiò*; Pendente Lite *super Sponsâ duorum*, Puella *sequestrari*, et Copulâ interdici debet.

7 *Quartò*; Si Pars *obtinens Sententiam* contra Matrimonium, *post interpositam* (ab adversâ Parte) *Appellationem*; cum *alio* Matrimonium solemnizaverit, *sequestrandi sunt solemnizantes*, per *Judicem Appellationis*, primò, et ante omnia. [Vide *Tit.* 200. §. 10]

8 *Quintò*; Ex causâ *Sævitiæ*, in Marito, *Mulier sequestrari debet.* MSS

(b) *Si Actor personaliter fecerit fidem*, &c.] Varia Lectio talis est, in *MS. Antiq.*

" Si Actor, *dato Libello, et Lite contestatâ*, " allegaverit et fidem fecerit, *&c.*

(c) *Ita ut non ausa sit*] " Metu eorum. *MS. Antiq.*

(d) *Custodiri decernet eam in Sequestro, durante Lite.*] Vide *Tit.* 201. §. 1.

IV. Et licitum erit ACTORI, vel ejus PROCURATORI, debito tempore, *convenire* PUELLAM *ſequeſtratam*; et EI *legere* ARTICULOS, *ſuper quibus examinabitur*; *ac* EAM *admonere*, ut in *reſpondendo* VERITATEM *dicat, et devitet* PERJURIUM.

Quibus, *ad ſequeſtratam*, patent Acceſſus?

V. Et nota, quòd ſæpe decernitur iſta SEQUESTRATIO per ſolum JURAMENTUM PROCURATORIS, *de Credulitate*, allegando *ut ſuprà* (e).

Sufficit aliquando *Juramentum Procuratoris*, ad petendum *Sequeſtrationem*.

VI. Et nota, quòd JUDEX poteſt, et ſolet, JURAMENTO *onerare* SEQUESTRANDAM, judicialiter, eùm IPSA *ſit producta* (f) [antequam *fuerit* SEQUESTRATA] *de fideliter reſpondendo Libello*, vel *Materiæ*, &c. *non* tamen *examinabitur*, donec *ſubiverit* SEQUESTRUM.

Quale *Sequeſtranda* ſubibit *Juramentum*, ante *Sequeſtrum*?

Poſt *Sequeſtrationem* ſubeundum eſt *Examen*.

VII. Solet etiam JUDEX (ſi hoc ab eo petatur) ex ſuperabundanti, *inhibere* Fœminæ; *Ne, Lite pendente* (ut in Citatione ordinariâ (g), in Cauſâ Matrimoniali) *aliunde Matrimonium contrahat*; *et ſi, de facto, contraxerit, quòd illud, in facie Eccleſiæ*, SOLEMNIZARI *non procuret* (h).

Quando fiat *Inhibitio Judicialis*; de non convolando *ad novas Nuptias*?

OBSERVATIONES.

(e) *Allegando ut ſuprà.*] §. 1. Sectionis autem hujuſmodi (numero quinto ſuperiùs notatæ) *Varia Lectio* talis eſt, in *MS. Antiq.*

" Hæc *Sequeſtratio* ſæpe decernitur, *ſine Ju-*
" *ramento Partis principalis*, ad petitionem Al-
" legantis, ut ſuprà, et facientis fidem *de Veri-*
" *tate ejuſdem Allegationis, juxta Informatio-*
" *nem ſibi traditam, quam credit eſſe veram.*

(f) *Et nota, quòd Judex poteſt*, &c. *cum ipſa ſit producta.*] Legitur hujuſmodi Clauſula, hiſce Verbis, in *MS. Antiq.*

" *Sequeſtratio hujuſmodi* peti ſolet *in die*
" *Comparitionis Fœminæ*, citatæ *ad perſonaliter*
" *reſpondendum Poſitionibus Libelli*, vel *Poſitio-*
" *num, additionalium*, et *eodem tempore*, JU-
" DEX, ſi ab eo petatur, *&c.* [ut *ſuprà.*]

(g) *Ut in Citatione ordinariâ*, &c.] De *Inhibitione hujuſmodi*, quandoque *inſerendâ* in *Citatione originali*; Vide *Tit.* 193. §. 2. necnon *Tit.* 198. §. 1.

(h) 1 *Non procuret.*] Supple [prout in *MS.*] " Sub pœnâ Juris *et* Contemptûs.

Tunc etiam, ad Calcem hujus Tituli, hæc adduntur ſequentia, in *MS. Antiq.*

2 " His ita geſtis, JUDEX (ad petitionem Acto-
" ris) monere ſolet hanc Fœminam, *ad ſube-*
" *undum hujuſmodi Sequeſtrum, apud Ædes*
" [per eum tunc nominatas] *proximo*, vel *ſe-*
" *cundo die ſequente.*

3 " Solent, in his caſibus, *Partes hinc inde*
" nominare *locos*, ſeu *Perſonas*, in quibus, *ſeu*
" cum quibus, cupiunt *Fœminam ſequeſtrari*,
" et *eoſdem* JUDICI *offerre.*

4 " JUDEX verò, in his caſibus (ſi nihil, in
" contrarium, objici poſſit) *unam, ex his Per-*
" *ſonis* eligere ſolet.

5 Sed, ſi *Partes* objicere poſſunt quaſcun-
" que juſtas *Exceptiones*, contra *Perſonas* hinc-
" inde nominatas, JUDEX ſolet aliquam nomi-
" nare Perſonam, per *Partes* non nominatam.

6 " Et quamvis *Reſponſa Partium principa-*
" *lium* fienda Poſitionibus *Libelli*, vel alterius
" cujuſcunque *Materiæ*, ſolent concipi per *Ad-*
" *vocatum*, ſeu *Procuratorem* earundem *Perſo-*
" *narum*:

7 " Tamen, in his caſibus, JUDEX *ſolet*, in
" præſentiâ Regiſtrarii, *Partes* ſecretè, et ſe-
" motis omnibus, *examinare.*

Sequestratio Feminæ.

TITULUS CCI.

Sequestratio pendente Lite.

De aliâ SEQUESTRATIONE *Mulieris* (*a*), in CAUSÂ MATRIMONIALI [pendente Lite, *convolantis ad secundas* NUPTIAS.]

Pars, in contrarium inhibita, convolans ad alia Vota, *sequestretur,* pendente Lite :

I. SI MULIER, contra quam agitur, *in* CAUSÂ MATRIMONIALI, non obstante *Pendentiâ* LITIS, et INHIBITIONE [*quòd, Lite pendente, non convolaret ad alias Nuptias*] *Matrimonium solemnizaverit,* vel *Matrimonium contraxerit* cum *alio* ; hoc allegato, et probato, *est* SEQUESTRANDA (Sumptibus petentis) *Lite pendente* (*b*) :

Quomodo *Pars ista punienda sit,* unà cum *Viro participe ?*

II. Et etiam tam *ipsa,* quàm *Vir ille* (si Notitiam habuerit dictæ Pendentiæ Litis) cum *quo* Matrimonium hujusmodi contraxerit, sunt [*Arbitrio* JUDICIS] puniendi (*c*), *et* publicè corrigendi (*d*).

OBSERVATIONES.

(a) *De aliâ Sequestratione Mulieris.*] Vide *Lynd.* c. unico, *De Sequestrationibus,* verb. *Causis justis.*

(b) *Lite pendente.*] " Durante Lite. *MS. Antiq.*

(c) *Sunt, Arbitrio Judicis, puniendi.*] Vide *Tit.* 290. §. 10.

(d) 1 *Corrigendi.*] Vide plura in *MS. Antiq.* prout *infrà* ;

" Quære tamen utrum *Mulier* [quæ, *Lite* " pendente, et *Inhibitione* prædictâ non ob- " stante, Matrimonium cum alio solemnizavit] " *sit sequestranda* (ut suprà dicitur) *durante* " *Lite* ; nisi primò per petentem *hanc Seque-* " *strationem,* fuerit allegatum et probatum, " *Virum* (cum *quo* Matrimonium solemniza- " vit) *habuisse Notitiam Inhibitionis, et Litis* " *prædictæ ?*

2 " Nam quamvis, in hoc casu, *Sequestratio* " concedi solet, *ad evitandum Peccatum,* inter " hanc *Mulierem* et *Virum* cum *quo* solemniza- " vit Matrimonium, si adjudicetur, in Causâ " prædictâ, *pro Matrimonio,* inter *Actorem* præ- " dictum *et* dictam *Mulierem :*

3 " Ita (e *contrà*) Si nullus *Contractus Ma-* " *trimonialis* initus fuerit inter *litigantes* præ- " dictos, *Injuria* talis qualis (si *Vir* non habue- " rit *Scientiam Litis,* et *Inhibitionis*) fuerit *Viro* " *illo,* qui, *bonâ fide,* Matrimonium, cum *dictâ* " *Muliere,* solemnizavit ; et etiam aliquando " causa, *seu* occasio *Peccati* daretur, in eo quòd " *legitimi ad invicem* separati, *et* sequestrati " sunt.

[Vide *Tit.* 202. §. 2.]

Sequeſtratio Fœmina.

TITULUS CCII.

Sequeſtratio pendente Lite.

De INTIMATIONE, et INHIBITIONE *generali, in* CAUSÂ MATRIMONIALI.

I. QUAMVIS [in ſupradicto Titulo (*a*)] dicitur, *Fœminam* [ſi Lite pendente, et Inhibitione in Cauſâ non obſtante, convolaverit ad aliâ Vota Matrimonialia] *eſſe ſequeſtrandam*, LITE PENDENTE:

Etſi Pars, in contrarium inhibita, convolans ad novas Nuptias, *ſit,* pendente Lite, *ſequeſtranda* ?

II. Tamen dicunt, et tenent quidam Docti (et ita adjudicari novi, et obtinui) quòd *ſi* VIR (qui ſolemnizavit Matrimonium, cum dictâ Fœminâ) *non fuerit* SCIOLUS *hujuſmodi* INHIBITIONIS, *vel* LITIS PENDENTIÆ, *ſed fuerit in bonâ fide* [id eſt, ſolemnizaverit Matrimonium, cum dictâ Fœminâ, nihil ſciens aut prudens de LITE, vel INHIBITIONE prædictâ] quòd (in iſto caſu) *propter* DELICTUM *Mulieris*, ILLE *non ſit puniendus* [id eſt ; *ejus Uxor non eſt, ab eo, ſequeſtranda* (*b*)]

Non ita ſanè, ſi Viri participis ſit Ignorantia, de Lite pendente ?

Ratio.

III. Ad evitandum igitur *hujuſmodi* DOLUM (qui ſæpiſſimè, hiſce caſibus, contingit) quamprimum CITATIO, *et* INHIBITIO (*c*) ſit executa, *contra Mulierem*, in *Cauſâ Matrimoniali*, curet ACTOR, ut INTIMATIO, *et* INHIBITIO decernatur, *in* GENERE, *contra omnes, et ſingulas perſonas* ; primò, intimando et ſignificando, *talem Cauſam*, inter *tales perſonas, pendere, coram tali Judice* ; deinde inhibendo eiſdem, *ne* (*pendente Lite*) *quicquam faciant, aut attemptent, in præjudicium Pendentiæ Litis prædictæ:*

Tutiſſimum eſt, ut fiant tam *Citatio et Inhibitio* contra Partem, in *ſpecie*, quàm *Intimatio* et *Inhibitio* contra omnes in *genere* ?

Harum *Tenor.*

IV. Et fiat hujuſmodi INTIMATIO, *et* INHIBITIO, per Decretum *viis et modis*, et publicetur *in Eccleſiâ Parochiali*, ſolitæ habitationis *dictæ Mulieris* (*d*), tempore *Divinorum:*

Inhibitio (quâ Edictum Publicum) quomodo *in Eccleſiâ*, publicanda ?

V. Et tunc (in iſto caſu) *ſi quis* contraxerit *Matrimonium*, cum *dictâ Reâ*, non poteſt prætendere IGNORANTIAM *ejus* dictæ LITIS; nam SCIENTIA *Præſumitur:* et eſt *puniendus* non ſolùm,

Poſt *Publicationem* Inhibitionis, eſt *Viri contrahentis præſumpta Scientia* ;

OBSERVATIONES.

(a) *In ſupradicto Titulo.*] 201. §. 1.

(b) *Non eſt ab eo ſequeſtranda.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 201. ſub *lit.* (d)

(c) *Citatio et Inhibitio.*] De *Citatione*, in Cauſâ Matrimoniali, cum *Inhibitione*, Vide *Tit.* 198.

(d) *In Eccleſiâ Parochiali ſolitæ habitationis dictæ Mulieris.*] Additur in *MS. Antiq.* " Vel, ſi " Mulier non habuerit ſolitam habitationem, " tunc in Eccleſiâ Parentum, et Conſanguineo- " rum, et Amicorum, in quâ communiter reſi- " dere ſolebat.

Unde *puniendus* est ille *contrahens*, qui contemptor, et Mulier *Sequestranda* est.

Quando fiat *Executio* Intimationis, *et* Inhibitionis hujusmodi?

solùm, ut CONTEMPTOR (*e*), sed etiam MULIER est *sequestranda* [ut in Titulo prædicto (*f*)] et hæc INTIMATIO *et* INHIBITIO possunt exequi, tempore quo PRIMARIA CITATIO, *in Causâ Matrimoniali*, executa fuerit, *vel* postea, ante relationem ejusdem.

OBSERVATIONES.

(e) *Ut Contemptor.*] De modo procedendi contra Contemptores hujusmodi; Vide *Tit.* 31, 33, 34, 35, 36.

(f) *Ut in Titulo prædicto.*] Vide *Tit.* 201. §. 1.

Matrimonium Clandestinum.

TITULUS CCIII.

Pœna clandestinè solemnizantium.

De puniendis *Personis solemnizantibus*, vel *contrahentibus* MATRIMONIUM CLANDESTINUM (*a*), *Lite pendente*, ac contra *Inhibitionem* JUDICIS.

Matrimonium clandestinum aliquando fuit *consumaciter solemnizatum*, etiam *pendente Lite*, et *Inhibitione*, in contrarium, *non obstante*;

I. QUOTIDIANUM est, quòd quamprimum agitur *in Causâ Matrimoniali*, si REUS (sive Mulier, sive Vir) credit AGENTEM *posse probare Contractum allegatum, saltem ita plenè, quòd* [si aliunde Matrimonium non sit solemnizatum, vel contractum] ACTOR *obtinebit in Causâ*; REUS [non obstante LITIS PENDENTIÂ, et INHIBITIONE JUDICIS] *aliunde contrahere solet Matrimonium, illudque etiam solemnizari procurare*; his rationibus sequentibus inductus:

Sub *Spe*, quòd *Fœmina*, jam *defiorata*, haud sit ab altero *appetenda*; quódque *Lis, inter Partes*, exinde forsan *sopita sit*;

II. Primò; *Quòd credit ejus* ADVERSARIUM *nolle* (saltem volenter) *obtinere* SENTENTIAM *adjudicatoriam* pro *Muliere* (suâ sententiâ) *defloratâ*, vel *ab alio cognitâ*, et (ex eo) *velle faciliùs* CAUSAM *componere*, vel *a* LITE *desistere*:

Vel quòd *Judicis Officium*, de *Contemptu*, fortè *conquiescat*;

III. Secundò; *Quòd, de verisimili*, JUDEX *non vult*, ex OFFICIO *suo* [nullo id instigante, aut ejus Officium promovente] *procedere contra* CONTEMPTOREM *hujusmodi*:

Seu forsitan, ante *Litis* ultimum *Fatale*, Pars altera *Fatis cedat*:

IV. Tertiò; *Quòd licèt* ACTOR *noluerit componere* CAUSAM, tamen REUS *possit ita protrahere* LITEM [aut per frivolas Allegationes, et Exceptiones, aut per Appellationes] *ut interim*, aut MORS *faciat*

OBSERVATIONES.

(a) *De puniendis Personis solemnizantibus, vel contrahentibus Matrimonium Clandestinum.*] Vide, de hoc, *Constit. Provinc.* De *Clandestinâ Desponsatione*: Quódque *scienter interessentes* incurrant Pœnam *Excommunicationis*; Vide *c.* Humana Concupiscentia, §. *Clandestina etiam Matrimonia*; et *Lynd. ibid.*

faciat finem CAUSÆ, aut REGIA *generalis* CONDONATIO, *Punitionem* CONTEMPTÛS *aboleat :*

Aut interveniat aliquando *Condonatio Regia*, quoad *Contemptum :*

V. His igitur omnibus obviabit JUDEX, et ut ea ne in posterum (saltem tam frequenter) committantur, curabit, *si immediatè* [postquam possit ei constare de hujusmodi Contemptu, vel de eo Notitiam habuerit] *processerit* contra *hujusmodi* CONTEMPTORES, *nullo habito respectu, nec ad* PROBATIONES *Adversarii, nec ad* PERSONAS *contendentes*, sed solummodo *ad ipsum* CONTEMPTUM (*b*) :

Hisce qualiter occurrendum est ?

Respondè ; Procedendo *statim* contra *Contemptores*,

Postpositâ Causâ inter *Partes :*

VI. Nam CONTEMPTUS JURIS *et* JUDICIS non est *minor*, neque *major*, si *probatus*, vel *non probatus* fuerit CONTRACTUS *allegatus :*

Ratio, Causa Contemptûs, *Juris* et *Judicis*, seorsim *ventilanda est.*

VII. Evitabit etiam JUDEX hos quotidianos CONTEMPTUS, si in INTERROGATORIIS, quæ ministrabit, contra hos CONTEMPTORES, interroget ; *Utrum aliquis Advocatus*, vel *Procurator*, seu *Procuratoris Clericus*, aut *aliquis alius* (*præsertim Curiæ suæ Minister*) *dederit Consilium* (*c*), *ut hujusmodi fieret Matrimonii Solemnizatio, vel Contractus ?*

Interrogatoria necessaria in *Causâ Contemptûs.*

VIII. Et *si aliquis Advocatus*, vel *Procurator fuerit* (*in hâc parte*) *justè* SUSPECTUS [justa enim est SUSPICIO, si per CONFESSIONEM *proprii Clientuli* hoc appareat] *suspendatur ab Officio suo*, donec, *de hâc* SUSPICIONE, *se legitimè purgaverit :*

Pœna *Advocati*, seu *Procuratoris*, Contemptoribus *consulentis*,

IX. Et si CONVICTUS fuerit, *suspendatur*, per *Annum*, vel, *durante* JUDICIS ARBITRIO (*d*).

Suspensio, ad Arbitrium *Judicis.*

OBSERVATIONES.

(b) *Sed solummodo ad ipsum Contemptum.*] " Juris manifestum, et Contemptoribus hujus- " modi injunxerit Pœnam. [*MS. Antiq.*]

(c) *Dederit Consilium.*] Additur, in *MS. Antiq.* " Directè, vel indirectè.

(d) *Arbitrio.*] Contenta superiùs, in §. 8, et 9. sic habentur, in nonnullis *MSS.*

" Et si *Contemptor hujusmodi fassus fuerit* " *aliquem Advocatum* " disse Consilium, *ut solemnizaret, vel contra-* " *heret Matrimonium* [*non obstante Litis Pen-* " *dentiâ*] sanc JUDEX processerit, *contra hujus-* " *modi Advocatum*, et *Procuratorem*, per *Sus-* " *pensionem ab Officio*, donec *se* legitimè, in *eâ* " parte, *suo Juramento*, purgaverit, et si *con-* " *victus* fuerit, *Delinquentem*, per *Annum*, vel " *Arbitrio suo*, suspenderit.

TITU-

Matrimonium Clandestinum.

TITULUS CCIV.

Pœna clandestinè solemnizantium.

Quòd MATRIMONIUM contractum (*a*) *vel* solemnizatum, *Lite pendente*, non *gaudeat eisdem* PRIVILEGIIS, *quibus* MATRIMONIUM, *bonâ fide*, solemnizatum.

Privilegium Matrimonii, *bonâ fide*, solemnizati, *Quid?*

I. LICÈT omnis CONTRACTUS MATRIMONIALIS, quem quis prætendit, *ad dissolvendum* MATRIMONIUM [*aliàs*, BONÂ FIDE, *solemnizatum, et consummatum, et diuturnâ Cohabitatione confirmatum*] deberet probari *per* DUOS (*ad minùs*) TESTES, *omni* EXCEPTIONE *majores*: Tamen hoc, *singulare* PRIVILEGIUM *indultum*, non est *concessum Personis*, MALÂ FIDE [id est, *pendente* LITE, et contra *Inhibitionem* JUDICIS] *clandestinè* MATRIMONIUM *solemnizantibus*:

Non indultum est *idem Privilegium* in Matrimonio, *malâ fide*, seu *clandestinè* solemnizato:

Ratio.

II. Nam *si hoc* permissum, *et* indultum esset, *vel* JURA *prædicta* locum haberent, in CLANDESTINIS *his* MATRIMONIIS, justa causa daretur, PERSONIS litigantibus, *contrahere*, etiam et *solemnizare* MATRIMONIUM (*Lite pendente*) cùm, post *publicatas* ATTESTATIONES sui ADVERSARII, intelligant, *ferri* SENTENTIAM *debere*, pro CONTRACTU *allegato*, si non *convolaverint ad* SECUNDAS NUPTIAS; et hoc est quotidianum.

Opinio DD.

De *Matrimonio Clandestino.*

III. Sed JURA *etiam prædicta* in *his* CLANDESTINIS MATRIMONIIS locum habere, *multi* ADVOCATI, et JUDICES *tenuerunt*, his annis posterioribus.

Altera, de hoc, *Opinio.*

IV. Sed *contra* hanc OPINIONEM [videlicet, *Quòd Matrimonium solemnizatum*, pendente Lite, *non gaudeat iisdem* PRIVILEGIIS, *quibus Matrimonium*, bonâ fide, *solemnizatum*] ad triginta octo annos elapsos, JUDICES quidem, communi omnium sententiâ, Doctissimi, et REVERENDI PATRES (ex meâ certâ scientiâ, quia interfui, et audivi) in CAUSIS GRAVISSIMIS, et inter EGREGIAS PERSONAS, *tulerunt* SENTENTIAS:

Doctorum Judicum, *et* Episcoporum.

Casus singularis,

De Matrimonio, pendente Lite, *clandestinè* solemnizato:

V. *Quorum* JUDICUM *unus*, cùm quàm sæpissimè audivisset Eruditissimos quosdam ADVOCATOS (numero, ad minùs, octo) hinc inde salariatos, *de hâc* JURIS QUÆSTIONE [videlicet, *Utrum Matrimonium solemnizatum*, pendente Lite, *et contra* Inhibitionem Judicis,

OBSERVATIONES.

(a) *Quòd Matrimonium contractum*, &c.] Legitur in *MS. Antiq.* "Quòd Matrimonium *clandestinè, et contra Inhibitionem Judicis,* "contractum, *&c.*

JUDICIS, *gauderet ipsis, et eisdem* PRIVILEGIIS, *atque Matrimonium*, bonâ fide, *et ante ullam* Litem institutam, *contractum*] disputantes, ac statueret *Sententiam definitivam* ferre in Causâ, haberetque *utrasque Sententias*, in manibus suis [hoc est, tam ACTORIS, quàm REI *Sententiam*] percontatus est ADVOCATUM (præ reliquis eruditissimum) PARTIS quæ, *pendente Lite*, solemnizavit Matrimonium; *Ut sincerè* (prout coram JUDICE Altissimo) *responderet et publicè diceret, quam dictarum Sententiarum ille* ADVOCATUS, *si* JUDEX, *in eâ Causâ esset, eligeret, seu pronunciare voluerit?*

Matrimonium Clandestinum.

Judex loquitur:

VI. Qui ADVOCATUS (paululùm, ut videbatur, quid responderet dubitans) tandem respondebat: *Quòd si hoc* secundum *Matrimonium solemnizatum* non fuisset, *Sententiam* IPSE pro ACTORE *meritò tulisset* [id est, pro Matrimonio allegato, seu libellato pronunciâsset]

Respondet *Advocatus*:

VII. Tunc illico dixit JUDEX antedictus: *Approbo*, DOMINE DOCTOR, *Sententiam tuam*; et cùm ita sit, *quâ Conscientiâ, quâve Ratione commoverer, habere rationem* hujus CLANDESTINI, *et* FURTIVI (ut istud nuncupare placuit) MATRIMONII, et *(contra meam Conscientiam) ferre Sententiam* pro eodem *prætenso* MATRIMONIO?

Replicatio *Judicis*:

VIII. Et statim, *rejectâ illâ Sententiâ* [videlicet, *Sententiâ* porrectâ per solemnizantem Matrimonium, *Lite pendente*] tulit *Sententiam* pro ACTORE, cassando, *et* pro nullo declarando *illud Secundum* MATRIMONIUM.

In *hoc Casu*, Sententia *Judicis* contra Matrimonium, *pendente Lite*, solemnizatum.

IX. Sed, de hâc QUÆSTIONE, consule *Peritissimos* JUDICES, et ADVOCATOS. Certè si PRIVILEGIUM *justi legitimique Matrimonii*, his *Nuptiis clandestinis*, JURA *negarent*, non toties litigantes, LITE *pendente*, et contra JUDICIS *Inhibitionem*, convolarent ad SECUNDAS NUPTIAS.

Quomodo provide frustrentur *Matrimonia clandestinè solemnizata?*

Matrimonium legitimè *Solemnizatum.*

TITULUS CCV.

Causa Privilegiata.

De PRODUCTIONE TESTIUM, in *Causâ Matrimoniali*, post *publicatas* ATTESTATIONES, et *de speciali* PRÆROGATIVÂ, sive PRIVILEGIO *Causæ Matrimonialis.*

I. LICÈT *generaliter* non admittuntur TESTES, post PUBLICATIONEM, *super eisdem*; admittuntur tamen *in Causâ Matrimoniali*, etiam sine JURAMENTO quòd TESTES de novo *perve-*

In *Matrimoniali* producuntur *Testes*, post *Publicationem*, super *eisdem*; Absque Juramento, *de noviter ad notitiam perventis:*

pervenerunt ad Notitiam PARTIS, post *publicatas* ATTESTATIONES (*a*):

Imò, produci possunt post *Sententiam*,

II. Et dato etiam, quòd *in Causâ Matrimoniali*, lata sit SENTENTIA contra ACTOREM, *quòd defecit in* PROBATIONE *Libelli*, et REUS *absolvitur*; tamen ACTOR [in *eodem Judicio*, seu in alio] potest, *de novo*, instituere *novam Causam Matrimonialem*, contra *eandem* PERSONAM [non solùm ex *novo*, aut *secundo Contractu*, sed ex *priori*] et producere PROBATIONES, *sibi priùs cognitas*, vel *incognitas*:

Aut in *secundâ Causâ*, de *re eâdem*:

Ratio,

III. Et, in isto casu, non obstat *Exceptio Rei Judicatæ* (*b*), vel *quòd prædicta* SENTENTIA transivit *in Rem Judicatam*; Quia SENTENTIA *lata, in Causâ Matrimoniali*, contra *Matrimonium*, nunquam transit *in Rem Judicatam*, et habet *multa* PRIVILEGIA (*c*).

[1] *Sententia* contra *Matrimonium* non transit *in rem judicatam*;

[2] *Matrimonialis* est *Causa Privilegiata.*

IV. Et quoties ECCLESIA decipitur, *pronunciando* SENTENTIAM contra *Matrimonium*, ex *novis* PROBATIONIBUS [etiam aliquando ex *eisdem*] potest revocari *prior* SENTENTIA:

Sententia contra *Matrimonium* revocari potest, ex *novis* (interdum *eisdem*) *Probationibus*:

Ratio.

V. Et ratio est; *ad evitandum* PECCATUM, *et* PERICULUM ANIMÆ, *si injusta* SENTENTIA *sortiretur effectum, et locum haberet.*

OBSERVATIONES.

(a) *Post publicatas Attestationes.*] De Productione Testium, post Publicationem, super priùs positis, ex capite quòd de novo pervenerant ad Producentis Notitiam; Vide *Tit.* 81.

De aliâ Productione Testium, super priùs positis, post Publicationem, sine Juramento, quòd de novo pervenerant ad Notitiam eos producere conantis. Vide *Tit.* 82.

(b) *Exceptio rei judicatæ.*] Vide *Obs.* in *Tit* 60 sub *lit.* (e)

(c) *Habet multa Privilegia.*] Vide *Tit.* 14. §. 3, 4.

Vide *c.* 1. *De postulando* in *Provinc. Constit.* et *Lynd. ibid.* v. *Pro Matrimonio.* Vide etiam *c.* 1. *De Sententiâ Excommunicationis.*

Sumptus et Alimonia.

TITULUS CCVI.

Pro Parte Reâ.

De Petitione Sumptûs LITIS *et* ALIMONIÆ (*a*), *in quibuscunque Causis Matrimonialibus*, inter *Virum* et *Uxorem.*

Alimonia quando petenda?

I. IN omni Causâ, in quâ UXOR *agit* contra MARITUM, vel *e contrà*, quamprimum constare poterit JUDICI [sive per Responsa Procuratoris, *seu* Partis principalis, *vel* Probationes] *Matrimonium*

OBSERVATIONES.

(a) *Alimoniæ.*] Sumptus Alimoniæ sunt Cibaria, et Vestimenta (in nutrimentum, et Corporis cultum) et Habitatio; seu causæ necessariæ, in subsidium Vitæ, sine quibus Corpus ali nequit.

monium fuiſſe ſolemnizatum, PROCURATOR MULIERIS allegabit, ut ſequitur:

II. *Allego conſtare ex Actis Curiæ* [vel, *ex Libello Adverſarii* (*b*), quando VIR *agit* contra UXOREM *in Cauſâ Divortii, vel in Cauſâ Reſtitutionis Obſequiorum conjugalium*; vel, *ex Reſponſis Procuratoris*; vel *Partis principalis*] *Matrimonium fuiſſe ſolemnizatum, inter Dominam meam, et* M. *Partem adverſam, referendo me ad Acta* [*Reſponſa Procuratoris*, vel *Partis*, *Libellum*, vel *Teſtes in hâc Cauſâ examinatos*] *Quare peto eandem Partem adverſam, condemnari in Expenſis* LITIS, *et* ALIMONIÆ. *Allegatio* Procuratoris, apud Acta, *pro Alimoniâ*: *Petitio* ejuſdem.

III. Tunc JUDEX [*ſi ſibi conſtiterit de* MATRIMONIO *allegato*] condemnabit, *ut petitur*. *Decretum* Judicis.

IV. Deinde PROCURATOR MULIERIS *dabit* JUDICI *Schedulam Expenſarum* LITIS (*c*): *Expenſarum Schedula* porrigenda eſt.

V. Et in fine, ſive calce *ejuſdem Schedulæ* ſcribet, in hunc modum: *Et petit Pars dictæ* N. *Sumptus Alimoniæ*, a *die datæ primariæ Citationis, durante Lite, juxta ratam* . . . . . [relinquendo ſpatium, ut JUDEX ſcribat Summam (*d*)] *pro quâlibet hebdomadâ, a temporeprædicto, uſque in finem Litis, decerni.* Formula *olim* uſitata, *ſuper Taxatione Alimoniæ*, per *Schedulam*, Qualis?

VI. Tunc JUDEX, primò taxabit *Expenſas* LITIS, ac deinde [*ſi ſibi conſtare poterit de* FACULTATIBUS (*e*) *Viri*] taxabit hujuſmodi *Sumptus Alimoniæ*, juxta ejus *Arbitrium*, in hunc Modum: *Taxamus Sumptus Alimoniæ, pro quâlibet hebdomadâ*, a *tempore datæ*, vel *relatæ Citationis Primariæ* [ſi hoc ſibi æquum viſum fuerit] *ad* talem *Summam* (*f*), *ſolvendam durante Lite*, niſi *aliter per* NOS *decretum fuerit*. Primò taxantur *Expenſæ Litis*. *Alimoniæ Sumptus* quomodo *taxandi?*

VII. Nam eſt notandum, quòd ADVERSARIUS poteſt, *in quâcunque parte Litis* [ad evitandum *ulteriorem Taxationem*, aut *Allocationem Sumptûs Alimoniæ*, ſaltem ut *moderatè taxetur*] allegare et probare PAUPERTATEM *ſuam*, vel *quòd ſit lapſus* FACULTATIBUS, Ex quibus cauſis *Alimonia*, poſt *ejuſdem Taxationem*, ſit *moderanda?*

OBSERVATIONES.

(b) *Ex Libello Adverſarii.*] "Nam ſi *Vir* "egerit contra *Uxorem*, in Cauſâ *Divortii*, vel "*Reſtitutionis Obſequiorum Conjugalium*, tene"tur in *Libello* allegare *Solemnizationem Ma*"*trimonii*; et *qui ponit fatetur*. MS.

(c) 1 *Dabit Judici Schedulam Expenſarum Litis.*] Unam, ſcilicet, offeret *Judici*, et Copiam dabit *Procuratori Partis adverſæ*, ut (ſi quid habeat) objiciat.

2 De *modo petendi Taxationem Expenſarum*, et *formâ Taxationis earundem*; Vide *Tit.* 331. §. 3, 4, 5, 6.

(d) *Relinquendo Spatium, ut Judex ſcribat Summam.*] Hodie *Taxatio Sumptûs Alimoniæ* fieri non ſolet, ut ſuprà, per *Schedulæ Subſcriptionem*: Sed *ex Ore* JUDICIS; et intratur hujuſmodi *Decretum ſuum*, in Actis Curiæ, per *Regiſtrarium*.

(e) *Si ſibi conſtare poterit de Facultatibus.*] Vide *Tit.* 207. §. 1, 2.

(f) *Ad talem Summam.*] In taxatione Alimentorum, conſiderantur Partis Conſuetudo, et Qualitas ejus, cui Alimenta aſſignantur.

TIBUS. *citra Decretum Judicis interpositum citra Sententiam definitivam, super quantitate Alimoniæ.*

A quo tempore *Alimenta* sunt *Uxori allocanda?*

VIII. Caveat tamen JUDEX, ne circumveniatur *in Taxatione prædictâ* (videlicet) *a die datæ Citationis*; nam aliquando AGENTES curant *Citationes extrahi*, et tamen *eas exequi*, et *certificari* differunt, *per* Annum, *aut* circiter: *Quâ fraude*, per JUDICEM, *compertâ*, taxare solet EXPENSAS, et allocare *Sumptus* ALIMONIÆ, a *die executionis*, sive *relationis Citationis*.

Sumptus et *Alimonia.*

TITULUS CCVII.

Pro Parte Actrice.

De Clausulâ necessariâ inserendâ in LIBELLO, cùm UXOR *agit* contra VIRUM, ut *eò citiùs allocentur* Sumptus LITIS et ALIMONIÆ.

De Formâ Positionis *in Libello* necessariæ, *quò citiùs* allocentur *Alimonia.*

I. PROCURATOR UXORIS ponere et allegare potest, *in Libello*, VALOREM *bonorum*, quæ MARITUS *habuit*, in DOTEM, *ratione Nuptiarum*, et VALOREM *bonorum quorumcunque*, quæ MARITUS *possidet*, ut *Certitudo* VALORIS *hujusmodi* possit constare, *ex Responsis* VIRI, et ita JUDEX informabitur *quoad* SUMMAM *taxandam.*

Modus *Summariè* probandi *Facultates* Viri.

II. Et nota, quòd JUDEX potest informari, *super* FACULTATIBUS *Viri* (*a*) ex relatione factâ, *vivâ voce*, VICINORUM, vel *alio summario modo* (*b*).

A *Marito* alenda est *Uxor Adultera*, etiam *quid habens* aliunde, *quo* ali potest: *si* petatur *ante conclusum* in Causâ:

III. Et licèt MARITUS alleget, et offeret se promptum et paratum ad probandum, *Quòd* UXOR *sit* ADULTERA; vel, *Quòd habeat* ALIUNDE *de quibus sufficienter alimentari possit*, et *Litis Expensas sustinere*; Etiam dato, quòd hujusmodi allegata MARITUS *per* TESTES *probaverit*, vel potiùs TESTES plenè deposuerint *eadem allegata esse vera*; JUDEX tamen tenetur *Expensas*, et *Sumptus hujusmodi allocare*; nisi fuerit *conclusum in Causâ*:

Ratio.

IV. Quia, *nihil dicitur esse probatum*, quamdiu *aliquid*, *ex adversò*, *proponi et probari possit* (*c*): Nam dicunt JURISPERITI: *Nihil*

OBSERVATIONES.

(a) *Super Facultatibus Viri*] De quibus etiam, Vide *Tit.* 206. §. 6, 7.

(b) *Summario modo.*] Additur *in MS. Antiq.* " Et hæc in *Actis Curiæ* redigenda sunt; ut, si " appelletur ab *excessivâ Taxatione*, ex *Actis*, " hujusmodi *Taxatio* justificari possit.

(c) *Proponi, et probari possit*] " Ad elidendum " Intentionem Adversarii. *MS.*

Nihil probari dicitur, ante *prolationem Sententiæ*, saltem quamdiu *adversa Pars possit excipere contra Testes*; sed quære.

V. TAXATIS *Expensis Litis*, et *Alimoniæ*, JUDEX solet decernere MONITIONEM, *pro* SOLUTIONE *earundem* [ut in Titulo (*d*), *De Petitione et Decreto Monitionis, ad solvendum Expensas*] — Fiat *Monitio pro Solutione* Expensarum *Litis*, et *Alimoniæ*.

VI. Et nota, quòd *in* TAXATIONE *Alimoniæ*, JUDEX solet allocare UXORI *tertiam*, vel (ad minùs) *quartam partem* ANNUI VALORIS *bonorum immobilium*: — Quantum *pro Alimento* est allocandum?

VII. Quòd si VIR non habet *bona immobilia*, tunc taxandi sunt Sumptus, *juxta* COMMUNEM REPUTATIONEM VALORIS *bonorum mobilium*, ac DIGNITATEM *Viri*, prout JUDICI videbitur. — *Taxatio Alimoniæ* fit, quoad *Viri Facultates*, juxta *Arbitrium boni Judicis*.

OBSERVATIONES.

(d) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 134. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (c)

Expensarum aut *Absolutio*, seu *Condemnatio*.

TITULUS CCVIII.

Victor aliquando condemnandus: Victus aliquando absolutus.

In quibus casibus JUDEX potest condemnare *Partem obtinentem Sententiam* in EXPENSIS, *vel* absolvere *Partem contrâ quam lata est Sententia ab* EXPENSIS (*a*).

I. SI in *Causâ Matrimoniali*, ACTOR probaverit CONTRACTUM *Matrimonialem*, per *unum Testem, omni Exceptione majorem*, et TRACTATUM, per *alios*; vel probaverit RECOGNITIONEM *Contractûs*, per *duos Testes*, præsentibus PARTIBUS: — Quando *Victor*, in *Matrimoniali*, condemnabitur *in Expensis*?

Exempla.

[Vidi etiam EXPENSARUM *Condemnationem*, si ACTOR probaverit RECOGNITIONEM, per *duos Testes*, in absentiâ PARTIS, dummodo etiam probetur TRACTATUS *Matrimonii*]

Vel, si probaverit CONTRACTUM, *per Verba de futuro*, per *duos Testes*, et TRACTATUM, per *eosdem*, seu *alios Testes*:

Vel, probaverit MATRIMONIUM, *per Verba de præsenti*, per *duos Testes*, et hujusmodi PROBATIONES postea tolluntur, per EXCEPTIONES *legitimas*, PARTI tamen producenti *incognitas*:

Vel,

OBSERVATIONES.

(a) *Absolvere Partem, contra quam lata est Sententia, ab Expensis.*] Huc tendunt quæ habet *Jo. Athon, Constitut.* Cùm non solùm, *Othonis*; v. *Matrimoniales Causæ*.

Expensarum aut Absolutio, seu Condemnatio.

Vel, si PROBATIONES ACTORIS factæ fuerint *duriores* (hoc est) *si Testes* desierint *esse Testes omni Exceptione majores*, ratione prioris *Contractûs, seu Matrimonii*, vel per subsequentem *Solemnizationem Matrimonii* [*Lite pendente*] *habitam*:

In istis casibus, solet JUDEX [quamvis tulit *Sententiam* pro REO] condemnare *obtinentem Sententiam* in EXPENSIS *factis* per ACTOREM.

Quando Victus absolvetur ab Expensis?

II. Sed si probetur TRACTATUS, tam *de* MATRIMONIO, quàm de DOTE *assignandâ* [iteratis vicibus] factus, *ac* DATIO, *et* RECEPTIO hinc inde DONORUM, præsertim ANNULORUM, JUDEX solet absolvere ACTOREM ab EXPENSIS *Litis*:

Exemplum:

Ratio (Scilicet) *Justa causa litigandi.*

III. Quia, in hoc casu, dicitur EUM habuisse *justam causam litigandi* (*b*).

OBSERVATIONES.

(b) *Habuisse justam causam litigandi.*] A tali verò Sententiâ quæ facit aliquatenus pro Parte tuâ (scilicet) *quoad Expensas* [seu *contra* Victorem *taxatas*, aut *quoad* Partem tuam Victam *deletas*] qualiter appellandum est, *quoad Causam principalem*; Vide *Tit.* 294. §. 9, 10, 11. Lege etiam *Tit.* 300. per totum, *De Adhæsione*.

Executio Sententiæ, pro Matrimonio solemnizando.

TITULUS CCIX.

De EXECUTIONE SENTENTIÆ, in *Causâ Matrimoniali.*

Executio rei judicatæ.

Forma demandandi Sententiam Executioni, in Causâ Matrimoniali:

I. SI SENTENTIA sit lata, *pro Matrimonio* [vocanda est PARS REA, *ad dicendam causam quare Sententia non debeat Executioni demandari*, et, ut fiat *Verbalis Executio*, procedendum est, ut in *cæteris Causis* (*a*), *quando Sententiæ sunt verbaliter Executioni demandandæ*]

(Scilicet)

Fiat Monitio, pro Matrimonio solemnizando;

II. [Et postquam *Sententia* sit *Executioni demandata*] decernenda est MONITIO, contra PARTEM REAM, *ad solemnizandum Matrimonium cum* PARTE AGENTE, *citra* tale *Festum* (*b*):

III. [Alio-

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in cæteris Causis.*] De formâ demandandi *Sententiam Executioni*; Vide *Tit.* 130, 131. Necnon *Obs.* in *Tit.* 131. sub *lit.* (a) et *Obs.* in *Tit.* 130. sub *lit.* (c)

(b) *Citra tale Festum.*] Seu infra *tot dies* post Executionem ejusmodi Monitionis, in eandem Partem Ream debitè factam, sub pœnâ [*ex more Curiarum hodierno*] majoris Excommunicationis Sententiæ, in eandem Partem, infra *tempus ita præstitutum*, idem Matrimonium non solemnizantem, exnunc prout extunc, et extunc prout exnunc, lectæ, latæ, et promulgatæ.

III. [Alioquin citanda eſt Pars Rea, *ad comparendum* tali *die* (poſt lapſum dicti Feſti) *ad dicendam cauſam quare, propter Contumaciam ſuam, excommunicari non debeat* (c)] — Sub *pœnâ* Excommunicationis.

IV. PETENS *Solemnizationem Matrimonii* curabit LICENTIAM, ſive DISPENSATIONEM concedi, *ad ſolemnizandum hujuſmodi Matrimonium*, BANNIS *non editis, et in quâcunque Eccleſiâ.* (d) — *Licentia* qualis, *ad ſolemnizandum*, impetranda?

V. Deinde adibit ACTOR PARTEM REAM, et petet ab eâdem *ut deſignêt, et ſtatuat diem aliquem certum*, pro *Solemnizatione hujuſmodi Matrimonii*; et ſi non poſſit IPSE, ad hunc finem, convenire PARTEM REAM (e), id agat *per* interpoſitam Perſonam. — *Diem*, pro *Nuptiis celebrandis*, deſignat *Pars Rea*.

VI. Et ſi PARS REA non vult *conſtituere diem*, pro *Nuptiis hujuſmodi celebrandis*, nec forſan *quicquam Petitioni hujuſmodi reſpondere*, tunc ACTOR, *aliquo die Dominico, vel Feriato, ſtatuat, apud* SEIPSUM, *ſolemnizari procurare hujuſmodi Matrimonium, in* tali *Eccleſiâ*, et hoc etiam aut perſonaliter (ſi fieri poſſit) *ſignificet* PARTI REÆ, vel ſaltem *de eo proteſtetur, coram* TESTIBUS. — Parte *Reâ* diem *non* deſignante, Deſignabit *Actor*, Et *eidem* ſignificabit.

VII. Deinde, *die et loco conſtitutis*, adibit ACTOR *conſtitutam Eccleſiam*, et curabit etiam ut MINISTER, *ad ſolemnizandum hujuſmodi Matrimonium*, adſit, expectetque *adventum* PARTIS REÆ: ſed ſi non venerit, *de præſentiâ et diligentiâ ſuis* (f), *coram* TESTIBUS *proteſtetur*. — *Tempore ſtatuto*, adſit *Actor*, in *promptu*, cum *Parocho*, ad *ſolemnizandum*: *Parte Reâ* ſe tunc *abſentante*, fiat *Proteſtatio*, de Diligentiâ *Actoris* adhibitâ.

OBSERVATIONES.

(c) 1 *Excommunicari non debeat.*] In hujus Tituli Lectione, prætereamus *iſtiuſmodi Clauſulas*, in §. 1, 2, 3. ſuperiùs *inſertas*, et Hamulis hujuſmodi [ ] *incluſas*:

2 *Talis* enim *Praxis* hodie *parùm in uſu eſt*; procedere verò ſolemus modo quo *ſuprà* notatur, ſub *lit.* (b)

(d) *Bannis non editis, et in quâcunque Eccleſiâ.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 193. ſub *lit.* (z) 2, 3, 4, 5, 6, 7. Vide *varias etiam Formulas* Licentiarum ſive Diſpenſationum, pro Matrimoniis, abſque Bannorum Indictione, ſolemnizandis, in *Formulario noſtro Eccleſiaſtico*, &c.

(e) *Convenire Partem Ream.*] Id eſt; eam invenire, ad Colloquium.

(f) *De præſentiâ et diligentiâ ſuis.*] Quo caſu *Judex Ipſe* diem aſſignabit, *pro Matrimonio* inter Partes *celebrando?* Vide *Tit.* 211. §. 1, 2.

TITU-

Executio Sententiæ, pro Matrimonio solemnizando.

Executio rei judicatæ.

TITULUS CCX.

De modo procedendi *contra* PARTEM REAM, *recusantem solemnizare Matrimonium* [juxta JUDICIS SENTENTIAM]

Parte Reâ (ad *id* monitâ) *Matrimonium solemnizare recusante,*

I. IN *die assignato* (*a*), certificandum est JUDICI dictum DECRETUM, seu MANDATUM *ad solenninizandum Matrimonium*, una cum CERTIFICATORIO, in dorso, super debitâ EXECUTIONE ejusdem :

Fiat *Certificatorium, Monitionis executæ,* pro *Matrimonio solemnizando* ;

II. Et (ad majorem Cautelam) allegari possunt REQUISITIO *ad solemnizandum Matrimonium*, ASSIGNATIO *diei*, et *cætera præmissa* (*b*), et desuper facienda est fides, *Juramento* ACTORIS.

Et *Juramentum, de Requisitione Partis, et Assignatione Diei pro Nuptiis.*

III. [Deinde, accusanda est *Contumacia* (*c*) PARTIS REÆ, monitæ *ad Solemnizandum Matrimonium*, tali *die*, vel *ad comparendum*, istis *die et loco*, seipsum *excommunicari visuræ*, et *non curantis hujusmodi Matrimonium solemnizare*, nec *comparentis*, nec *ullam causam allegantis, propter quam non deberet excommunicari*]

[Olim *accusanda erat* ejus *Contumacia*, non *comparentis*, ad dicendum causam *quare excommunicari non deberet*]

IV. [Tunc JUDEX faciet PARTEM REAM, trinâ vice, *publicè præconizari* (*d*), et, si non comparuerit, *est pronuncianda contumax* (*e*), et *excommunicanda*] et *est procedendum*, ut *in cæteris Causis Ecclesiasticis* (*f*).

[Factâ Præconizatione]

Hodie (Vi *Monitionis primariæ*) sit exnunc, &c. *Excommunicatio :*

V. Et si PARS REA fuerit vigore BREVIS REGII, *De Excommunicato capiendo*, in CARCERIBUS *detrusa*, ibidem est *detinenda*, donec

Deinceps *Incarceratio,*

OBSERVATIONES.

(a) 1 *In die assignato.*] Hìc intelligitur, *in die* [pro Comparitione Partis Reæ, *ad dicendum causam*, quare *propter Contumaciam suam*, excommunicari non debet] *assignato* ; prout in *Tit.* 209. § 3.

2 Quoniam autem ejusmodi *Monitio*, seu *Citatio* [*ad* tale *faciendum*, alioquin *ad comparendum*, tali die, *ad dicendum causam, quare excommunicari non debeat*] Nobiscum hodie rariùs obtinet :

3 Dic potiùs ; *In die Juridico* proximò sequente *quadraginta dies, post lapsum Termini*, pro *Solemnizatione Matrimonii*, juxta *Monitionem* [sub pœnâ majoris Excommunicationis Sententiæ, exnunc prout extunc, et extunc prout exnunc, lectæ, latæ, et promulgatæ] *aliàs emanatam*, certificanda est JUDICI *hujusmodi Monitio*, unà cum *Certificatorio*, in dorso, super *debitâ, Executione* ejusdem, in *Partem*, et super *Denunciatione* (juxta tenorem ejusdem) *Literarum* Excommunicationis :

4 Tunc etiam alleget PROCURATOR ; *Partem fletisse excommunicatam, per quadraginta dies* ; et petat, *Significandum fore Regiæ Majestati* pro *Corporis Captione.*

(b) *Cætera Præmissa.*] Scilicet, in *Tit.* 209. § 4, 5, 6, 7.

(c) *Accusanda est Contumacia*, &c. (d) *Trinâ vice, publicè præconizari*, &c. (e) *Est pronuncianda Contumax*, &c.] Omittenda sint, *quà obsoleta*, quæ *superiùs* exarata sunt in §. 3, 4, et sub *hisce Signis* [ ] limitata ; proceditur enim, *ex more Praxeos hodiernæ*, prout in *Obs.* in *præsenti Tit.* sub *lit.* (a) 3, 4.

(f) *Et est procedendum, ut in cæteris Causis Ecclesiasticis.*] De modo procedendi *post Denunciationem Excommunicationis* ; Vide *Tit.* 39, 43, 44.

donec *solemnizaverit Matrimonium*, et *satisfecerit Ecclesiæ pro Contemptu* (*g*).

Hæc quousque duratura ?

OBSERVATIONES.

(g) *Et satisfecerit Ecclesiæ, pro Contemptu.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 41. sub *lit.* (c).

Executio Sententiæ, pro *Matrimonio solemnizando*

Executio rei judicatæ.

TITULUS CCXI.

De modo procedendi *si persona* [propter *ejus Contemptum* in *non solemnizando*, juxta SENTENTIAM JUDICIS, *Matrimonium*] *excommunicata*, et *incarcerata*, tandem *consentiat* MATRIMONIUM *solemnizare.*

Si Pars *excommunicata*, et *incarcerata*, consentiat *solemnizare* Matrimonium,

I. SI PARS REA, excommunicata *et* incarcerata, *in non solemnizando Matrimonium*, juxta *Sententiam* JUDICIS, per PROCURATOREM *suum* comparuerit ; et *idem* PROCURATOR, *Nomine* PROCURATORIO *ejusdem* REÆ, obtulerit se promptum et paratum *ad præstandum* JURAMENTUM (*a*), *de parendo Juri, et stando Mandatis Ecclesiæ* ; et allegaverit *eandem* REAM fuisse et esse promptam et paratam *ad solemnizandum Matrimonium, quocunque Die, per Judicem, assignando* ; et ideo petierit *eandem a Sententiâ Excommunicationis* [saltem *in Diem* (*b*), vel *ad Cautelam*] *absolvi* ; non tamen *absolvenda est*, donec *sufficiens* CAUTIO interponatur, *quòd parebit Juri, stabit Mandatis Ecclesiæ, et solemnizabit Matrimonium cum Actore, in Die per Judicem assignando :*

Fiat *Oblatio* Juramenti, *de parendo Juri*, &c.

Allegatio Procuratoris,

Petitio ejusdem.

Cautio qualis *interponenda est*, pro Parte *excommunicatâ* incarceratâ, *ante Absolutionem*, in Matrimoniali ?

II. Quâ CAUTIONE præstitâ, *absolvenda est, in Diem* [videlicet, in proximum *Diem Juridicum*, proximè sequentem *Diem assignatum* ad solemnizandum Matrimonium]

Quo *casu*, fiat *Absolutio*, in *Diem* ?

III. Et hìc notandum est ; quòd licèt, in *cæteris* Causis *et* Casibus, REUS EXCOMMUNICATUS, propter *aliquod Crimen*, seu *Contemptum Ecclesiasticum*, non sit *absolvendus*, priusquam *Ille* JUDICIS MANDATO *satisfecerit*, propter quod *fuit Excommunicatus :*

In *aliis Casibus*, fiat *Satisfactio*, per Partem, de *eo*, propter *quod* excommunicatur, *antequam* absolvetur:

IV. [Ex-

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Nomine Procuratorio ejusdem Reæ, obtulerit se promptum et paratum ad præstandum Juramentum*, &c.] Peti solet a JUDICE, per *Procuratorem* (in casibus hujusmodi) *descendendum fore decerni, ad præstandum Juramentum* [per *Judicem*, ejusve *Surrogatum*] *ipsæ Parti principali, incarceratæ :*

2 Vel petenda est COMMISSIO, *pro receptione talis Juramenti* Corporalis.

(b) *Saltem in diem.*] De Absolutione *in diem* ; Vide plura inter *Obs.* in *Tit.* 45. sub *lit.* (b) Vide etiam *Tit.* 303, et 304.

Utpote, de *Decimis, Legato, Procurationibus* ſolvendis, &c.

IV. [Excmpli gratiâ; EXCOMMUNICATUS *in non* ſolvendo *Expenſas, Decimas, Legatum,* ſeu *Procurationes,* non eſt *abſolvendus* priuſquam *ea perſolverit*]

Item de *reſpondendo Libello.*

V. [Similiter; EXCOMMUNICATUS *in non* reſpondendo *Libello,* non eſt *abſolvendus,* priuſquam *eidem reſponderit*]

Quoniam *Excommunicati* non ſolemnizant *Matrimonium,*

VI. Quia tamen MATRIMONIUM *non eſt ſolemnizandum per* PERSONAS EXCOMMUNICATAS, ideo, in iſto caſu, *interpoſitâ* CAUTIONE antedictâ, *ad Diem,* ſeu *ad Cautelam,* et *præſtito* JURAMENTO prædicto, *de parendo* JURI, *abſolvenda* eſt PARS, priùs, EXCOMMUNICATA (*c*).

Abſolvuntur igitur *in Diem,* vel *ad Cautelam,* in Cauſâ *Matrimoniali.*

OBSERVATIONES.

(c) *Interpoſitâ Cautione antedictâ, ad Diem ſeu ad Cautelam, et præſtito Juramento prædicto, de parendo Juri, abſolvenda eſt Pars priùs Excommunicata.*] Varia Lectio talis eſt, in *MSS.* " Interpoſitâ Cautione antedictâ, et præſtito " Juramento prædicto, de parendo Juri, abſol- " venda eſt priùs Pars Excommunicata, *ad Di-* " *em, ſeu ad Cautelam.*

Executio Sententiæ, pro *Matrimonio ſolemnizando*

TITULUS CCXII.

Executio rei judicatæ.

De modo procedendi *ſi* PARS REA [in *non ſolemnizando* MATRIMONIUM adjudicatum, *excommunicata,* et *incarcerata,* et poſtmodum *a Sententiâ Excommunicationis, abſoluta*] iterum etiam *recuſaverit ſolemnizare* MATRIMONIUM.

Si Pars *excommunicata,* et *incarcerata,* in non ſolemnizando (*fictitium* perhibendo *Conſenſum,* et datâ *Cautione*) *abſoluta* fuerit, in *diem,* tum verò ſolemnizare *iterum recuſaverit*; quid faciendum?

I. IN caſu prædicto [*in proximo præcedenti Titulo* (*a*), mentionato] videlicet; licèt PARS REA præſtiterit *juratoriam,* ſeu *fidejuſſoriam* CAUTIONEM, de ſolemnizando *Matrimonium, cum Actore, Die per Judicem conſtituto,* et (ex eo capite) obtinuerit ABSOLUTIONEM, *uſque in Diem,* vel *ad Cautelam*; ſi tamen recuſaverit *hujuſmodi Matrimonium* ſolemnizare; *Quomodo ſit contra dictam Partem procedendum?* ſæpius fuit controverſum:

Anne Pars *reincidat* in Excommunicationem *priorem?*

II. Scilicet; *An* JUDEX, *vigore* primæ *Excommunicationis, et Denunciationis,* poſſit (de novo) ſcribere *Regiæ Majeſtati,* pro *Corporis Captione dictæ Partis?* quoniam fuerat *abſoluta* tantùm *in Diem,* et, *lapſo illo Die,* reincidebat *in* priorem *Excommunicationem* (*b*):

III. Vel,

OBSERVATIONES.

(a) *In præcedenti Titulo.*] §. 1, 2, 6.

(b) *In priorem Excommunicationem.*] Poſt hæc Verba, in *Antiquis MSS.* ſequitur etiam hæc Clauſula:

" Vel, *utrum* JUDEX teneatur (de novo) *de-* " *nunciare* primam *Excommunicationem,* et " *Pars,* poſt *hanc ſecundam Denunciationem,* " *ſteterit excommunicata,* per *quadraginta dies.* " (de novo) certificare *Regia Majeſtati,* pro " *Corporis Captione?*

III. Vel, *Utrum* JUDEX teneatur (de novo) monere Partem, *ad ſolemnizandum Matrimonium*, citra alium Diem, *ſub pœnâ Excommunicationis*, et deinde procedere *ad Denunciationem Excommunicationis*, et *in Omnibus*, ut *in ſecundo præcedente Titulo* continetur? (*c*).

Vel, *de novo*, monenda ſit, *et* denuncianda?

IV. Hunc *ultimum procedendi modum* ego practicatus ſum, ac ita, *in hoc caſu*, practicari tutiſſimum eſſe, *ad tollendas has Ambiguitates*, arbitror.

Dic; *de novo*, monere, *et* denunciare *ſatiùs eſt*.

V. Et quia JUDEX, in caſu prædicto, *per* PARTEM REAM *circumventus fuit* [promittendo *quòd voluit ſolemnizare Matrimonium*, et, eo prætextu, obtinendo ABSOLUTIONEM; et quia etiam fuit *manifeſtus Contemptor* JUDICIS, et JURISDICTIONIS *Eccleſiaſticæ*] JUDEX poterit (et, ex æquo, tenetur) *dare* PARTI *gravatæ* et *injuriatæ* [per hunc *Dolum* PARTIS *Reæ*, et *Retardationem Litis*] LITERAS OBLIGATORIAS, captas *pro Solemnizatione Matrimonii* ante *certum diem*, LITERASQUE ATTORNATORIAS pro *recuperatione* FORISFACTURÆ (*d*) *Cautionis fidejuſſoriæ hujuſmodi*:

Quo caſu, *Judex circumventus eſt*?

Quis dicatur *Contemptor manifeſtus*?

Quomodo fiat *Aſſignatio Cautionis*, per *Judicem* (tanquam *forisfacta*) in uſum *Partis leſæ*?

VI. Præſertim *hæc fieri* expedit, *ſi* PARS [poſtquam fuerit, ut præfertur, *vigore dictæ* ABSOLUTIONIS *in diem*, a CARCERIBUS *liberata*] ita ſe abſentet, ut ACTOR non poſſit (de novo) *eam* citare *ad effectum prædictum* (*e*); Et tunc FIDEJUSSORES curabunt *eandem* PARTEM REAM in *Judicio ſiſtere*.

Partem, ſemet *occultantem* (aſſignatâ Cautione) *Fidejuſſores* exturbabunt, *e Latebris*, uſque *Tribunal*.

OBSERVATIONES.

(c) *Et in omnibus, ut in ſecundo præcedente Titulo continetur*] Vide *Tit.* 210. *per totum*, et *Obs. ibid.* quoad *Praxin hodiernam*.

(d) *Pro recuperatione Forisfacturæ*.] Vide *Tit.* 189. §. 12.

(e) *Ad effectum prædictum*.] Scilicet, *ad ſolemnizandum Matrimonium* cum Parte agente.

Adulterium.

TITULUS CCXIII.

Judicis Indagatio.

De causis *per* JUDICEM perpendendis, *in Causâ* DIVORTII, *propter* ADULTERIUM.

In Causâ *Divortii*, ne *collusoriè* fateatur Uxor *Adulterium*, non *commissum*,

I. QUIA nostris diebus (suadente Diabolo) quamplurima petuntur DIVORTIA, *propter Adulterium*, ut (eo colore) sic SEPARATI *ad* SECUNDAS NUPTIAS *convolare valeant* (*a*): Et [ut eò faciliùs hujusmodi DIVORTIUM obtineri possit] solet UXOR fateri *Adulterium* (*b*), de quo *collusoriè* accusatur; quamvis, reverà, *nullum fuerat commissum*:

Ne *minis*, aut *blanditiis*, cogatur id (*contra Veritatem*) fateri,

II. Aliquando etiam MARITUS [ut Ipse ALIAM *possit* UXOREM *ducere*] aut *Minis, Verberibus, Blanditiis*, aut *aliquo alio modo illicito*, inducit UXOREM, *ad confitendum Adulterium*, quamvis, *nullum commiserat*:

Judex indagare solet, *de veritate*, et *causâ* Confessionis:

III. Ad hunc igitur DOLUM, *et* FRAUDEM, obviandum et evitandum, solet (in his casibus) *circumspectus* JUDEX, *secretò* [semotis omnibus, præsertim MARITÓ] *indagare Animum* MULIERIS, eamque *sedulò examinare*, de *veritate*, et *causâ hujusmodi* CONFESSIONIS; ac (omnibus etiam viis, et modis licitis) *veritatem percontari*; et si DOLUM, *et* FRAUDEM *hujusmodi reperire possit*, vel saltem de Eo aliquam *Probabilem* SUSPICIONEM *habuerit*, solet abstinere a *Pronunciatione Sententiæ* DIVORTII:

Ubi de *Dolo* constiterit, ne fiat *Divortium*.

Quibus modis, *Conscientia Judicis* est plenè *informanda*, in Causâ *Divortii*, *ad Dolum evitandum*, ex Confessione *Uxoris*?

IV. Nisi PETENS *Sententiam* DIVORTII *Adulterium objectum probaverit*, per TESTES, vel saltem per *vehementes* PRÆSUMPTIONES, et FAMAM *Publicam*; vel aliter JUDICIS CONSCIENTIAM [quòd, de verisimili, *objectum Crimen* sit verum] *informaverit*, ex quo credat CONFESSIONEM *dictæ* MULIERIS, de *Adulterio commisso*, non emanâsse *per* DOLUM, *aut* FRAUDEM.

Uxoris in *loco*, ne *Persona* confiteatur *Supposititia*,

V. Caveat etiam JUDEX de his *Adulterii* voluntariis CONFESSIONIBUS; ne PERSONA SUPPOSITITIA (quod meis diebus bis novi) coram Eo, ad *Adulterium libellatum confitendum*, *producatur*,

OBSERVATIONES.

(a) *Ad secundas Nuptias convolare valeant*] Quomodo Separatis (eorum altero superstite) nova Copula sit interdicta; deque Cautione ut castè vivatur, et ad alias Nuptias (durante alterius vitâ) ne convoletur; Vide *Canon.* [*An.* 1603] 107, et 108.

(b) *Solet Uxor fateri Adulterium.*] Pro Conjugio dirimendo, nuda Partium Confessio non audienda; Vide *Canon.* 105.

catur, quamvis coram Eo allegetur, *eam esse* illius *Viri* UXOREM, qui DIVORTIUM *petit*:

VI. Huic DOLO, *et* FRAUDI, facilè obviabit JUDEX [*si de eo suspicatur*] curando, *ut intersint*, coram Eo, antè *Sententiæ Prolationem*, (*c*) PERSONÆ *aliquæ, fide dignæ*, NOTITIAM *exploratam habentes dictæ* CONFITENTIS MULIERIS (*d*). Adsint *Notitiam* Confitentis *habentes.*

OBSERVATIONES.

(c) *Sententiæ Prolationem.*] Sententiæ *Divortii*, et *Separationis*, a *Thoro et Mensâ*, vel *Nullitatis Matrimonii*, non sunt, nisi *publicè*, ac *pro Tribunali*, ferendæ. Vide *Can.* 106.

(d) *Dictæ confitentis Mulieris.*] "Viri (scili-"cet, illius) *Uxoris*. MSS.

Adulterium.

TITULUS CCXIV.

Inter Partes Compensatio: Condonatio.

De Causis quæ *impediunt* SEPARATIONEM, etiamsi PARS *conventa* commiserit ADULTERIUM.

Impedimenta Divortii:

I. COMPENSATIO CRIMINIS (id est) *si* PARS REA (*a*) probaverit PARTEM AGENTEM etiam *Adulterium commisisse*, absolvenda est PARS REA, quoad *petita in Libello* PARTIS AGENTIS. [1] *Compensatio Criminis*, per Adulterium, ex alterâ Parte, commissum.

II. Similiter; si *Actio* DIVORTII, *propter Adulterium*, instituta fuerit, per MULIEREM contra VIRUM (vel, *e contrà*) ad obtinendum DIVORTIUM, *propter Adulterium*; si PARS REA, in hoc casu, allegaverit et probaverit, PARTEM AGENTEM, ante hanc Litem institutam, *habuisse* NOTITIAM, saltem PROBABILEM, *Criminis commissi, et libellati*, et tamen postea CARNALE COMMERCIUM *cum* PARTE REÂ *habuisse*; PARS AGENS non obtinebit *Sententiam* DIVORTII: Quia, in hoc, dicitur, PARTEM AGENTEM *hanc Injuriam* (id est, Crimen objectum) *remisisse et condonâsse*: [2] *Condonatio Injuriæ*, per Carnale Commercium, post Adulterii Notitiam probabilem.

III. PROBABILIS *verò* SCIENTIA, in hoc casu, dicitur, si MARITUS, *suspectam habens* UXOREM *de Adulterio*, EAM *de eodem* accusaverit, *et* ILLA *hujusmodi Crimen* confessa fuerit: *Probabilis Scientia*, quid? [1] (Scilicet) *Uxoris Confessio*;

Vel, TESTES illi [quos MARITUS, in Judicio contradictorio, *ad probandum Adulterium objectum*, produxit] *significaverint* MARITO, ante Litem hujusmodi institutam, SE *posse deponere*, *seu* [2] *Testium Significatio*, de visu et scientiâ propriis, quoad Adulterium commissum;

OBSERVATIONES.

(a) *Si Pars Rea.*] Scilicet; sive *Vir*, sive *Mulier*.

Adulterium. *ſeu teſtificare*, ex propriis eorum Viſu et Scientiâ, *de hujuſmodi Adulterio*:

[3] Partis, *In Actu, Deprehenſio.* Vel, *ſi* MARITUS *Uxorem ſuam*, in *ipſo Actu adulterino*, deprehenderit:

Poſt hæc, per *Copulam*, IV. *In quibus caſibus*, ſi tamen MARITUS poſtea UXOREM *carnaliter cognoverit*, hanc *Injuriam* remittit, et *ſeparandus non eſt*, ab ejus UXORE.

Remittitur *Injuria.*

Divortium cupiens abſtineat a *Thoro.* V. *Abſtineat igitur*, in hoc caſu, MARITUS *a Thoro Mulieris* [quamvis ſtatim eam, *ab ædibus ſuis*, non repudiaverit] ſi cupit *ab eâ divortiari.*

Adulterium, ſive *Sævitia.*

TITULUS CCXV.

Sententia. *De* tenore SENTENTIÆ, in *Cauſâ* DIVORTII, ſeu potiùs SEPARATIONIS a *Thoro* et *Menſâ*, propter ADULTERIUM, ſive SÆVITIAM.

Non licet, *ſeparatis*, ad *ſecundas* convolare *Nuptias*, I. QUAMVIS [in Titulo, *Quòd Cauſæ* TANGENTES *Matrimonium tractari ſolent in Curiis Eccleſiaſticis*, &c. § Si *Maritus* (*a*) et § *ſi Mulier* (*b*)] dicitur (in *caſibus*, in *eiſdem ſpecificatis*) agendum eſſe *in Cauſâ* DIVORTII, *ſive* SEPARATIONIS *a* THORO, *et* MENSÂ; Tamen *de* JURE CANONICO [Legibus hujus Regni, in hâc parte, approbato] *non licet Perſonis*, in *his caſibus* [videlicet, nec *propter* ADULTERIUM, nec *propter* SÆVITIAM] *divortiatis, aut ſeparatis* (*c*), ad SECUNDAS *convolare* NUPTIAS, *viventibus* prioribus *Maritis*, vel *Conjugibus* (*d*):

Conjugibus *inter vivos* exiſtentibus:

Ratio. II. Quia VINCULUM MATRIMONIALE [*Matrimonii ſemel perfecti*] *non poteſt ab Homine diſſolvi*, niſi *Morte naturali.*

Clauſula *Sententiæ*, in Cauſâ *Divortii*, ſive *Separationis* a *Thoro* et *Menſâ*, propter *Adulterium*, ſive *Sævitiam.* III. Ideo in *omni* SENTENTIÂ, in his caſibus, *latâ*, inſeritur hæc Clauſula; *Dictos* N. *et* M. (ſcilicet Partes illas cupientes Divortium) *ratione Adulterii* (ſi Cauſa fuerit inſtituta propter Adulterium) [vel, *ratione Sævitiæ allegatæ et probatæ*] *a Thoro, Menſâ, ac mutuâ Cohabitatione, atque Obſequiorum conjugalium impenſione, donec et quoſque duxerint invicem reconciliandos, et non aliter, neque*

OBSERVATIONES.

(a) §. *Si Maritus.*] *Tit.* 193. §. 18.

(b) §. *Si Mulier.*] *Tit.* 193. §. 19.

(c) *Divortiatis, aut ſeparatis.*] " Separantur, " ſed remanent Conjuges. *MS.*

(d) *Viventibus prioribus Maritis, vel Conjugibus.*] Vide *Statut.* An. 1. *Jac.* 1. c. 11.

neque alio modo, ſeparamus et divortiamus : plerumque verò omittitur hoc verbum [*divortiamus*]

IV. Solent etiam JUDICES *moderni* [ad evitandas SECUNDAS *has* NUPTIAS, *viventibus* prioribus *Conjugibus*, quòd eſt admodum commune] *expreſſè* INHIBERE *Perſonis ſeparatis*, ne *convolent ad alia Vota* (e), *durante vitâ ſeparatorum*, cum ADMONITIONE etiam, *quòd innuptæ* (*niſi fuerint reconciliatæ*) *maneant*.

Fiat *Inhibitio*, Separatis, *ne convolent ad alia Vota.*

V. Et quoties de hujuſmodi NUPTIIS SECUNDIS, coram SUMMIS COMMISSARIIS REGIIS, *in* CAUSIS ECCLESIASTICIS, vel coram JUDICIBUS REVERENDISSIMI CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI, *querelatur*, DELINQUENTES (in his caſibus) *puniuntur, et corriguntur*, atque ab hujuſmodi SECUNDIS NUPTIIS, ſeu potiùs CONNUBIIS ADULTERINIS *divortiantur, et ſeparantur*.

Nuptias ſecundas ineuntes Separati (*Conjugibus* intervivos) quomodo *puniendi ſint?*

OBSERVATIONES.

(e) *Inhibere perſonis ſeparatis, ne convolent ad alia Vota*, &c.] Vide *Canon.* [An. 1603.] 107, 108.

TITULUS CCXVI.

Reſtitutio Obſequiorum Conjugalium.

Reſtitutionis Impedimenta.

De cauſis, quæ *impediunt* RESTITUTIONEM OBSEQUIORUM CONJUGALIUM, in *Cauſâ Matrimoniali.*

I. PROBATIO quòd *poſt contractum*, vel *citra ſolemnizatum Matrimonium*, ac *Receſſum* MULIERIS a VIRO (vel, *e contrà*) VIR, vel UXOR *commiſerit Adulterium*, ſufficit ad impediendum RESTITUTIONEM, *in Cauſâ Matrimoniali* (a) :

Reſtitutionem *Obſequiorum Conjugalium* impedit *Adulterium :*

II. In hoc tamen caſu, *ſi* ACTOR *replicaverit, et probaverit* COMPENSATIONEM, vel SCIENTIAM, CONDONATIONEM, vel REMISSIONEM *Criminis* [ut ſuperiùs notatur, in quodam præcedente Titulo (b)] *obtinebit* ACTOR *Reſtitutionem petitam :*

Niſi probetur *Compenſatio ; Scientia ; Condonatio,* Seu *Remiſſio :*

III. Proponi etiam poſſunt, *ad hanc* RESTITUTIONEM *impediendam*, omnes cauſæ quæ reddunt *Matrimonium*, aliàs *contractum*, IPSO JURE, *nullum* : Quæ *ſuperiùs* mentionatæ ſunt [in Titulo, *Quòd Cauſæ* (c), *tangentes Matrimonium, tractari ſolent, in Curiis Eccleſiaſticis, et de formâ inſtituendi eaſdem.*]

Quænam *alia* ſint *Impedimenta* Reſtitutionis *Obſequiorum Conjugalium ?*

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Adulterium ſufficit ad impediendum Reſtitutionem, in Cauſâ Matrimoniali.*] Similiter Sævitia. Vide *Tit.* 193. §. 18.

(b) *In quodam præcedente Titulo.*] Vide *Tit.* 214. *per totum.*

(c) *In Titulo, Quòd Cauſæ*, &c.] Vide Tit. 193. §. 17.

Nullitas, ob Defectum.

TITULUS CCXVII.

Causa Frigiditatis.

De modo probandi DEFECTUS, *inter* CONJUGATOS, *ad dissolvendum* MATRIMONIUM.

De Impedimentis, inter Conjugatos, ad dissolvendum Matrimonium:

Modus Inspectionis Viri.

I. AD probandum DEFECTUS [de quibus tractatur in Titulo, *Quòd Causæ* (a), *tangentes Matrimonium, tractari solent in Curiis Ecclesiasticis*, &c.] JUDEX, ad petitionem PARTIS *allegantis* IMPEDIMENTA [si talia sint, quæ ex CORPORIS INSPECTIONE judicari possunt] compellere potest VIRUM, *ad exhibendum præsentiam suam, et ad ostendendum* [in loco aliquo secreto, per JUDICEM assignando] *Pudenda sua*, seu *illos Corporis Defectus quos* MULIER objicit [si ex INSPECTIONE *Corporis* apparere possint] MEDICIS, *et* CHIRURGIS *peritis*, priùs judicialiter, in

Juramentum, de fideliter inspiciendo.

præsentiâ PARTIS ADVERSÆ, *de diligenter inspiciendo Virum, et de referendo in scriptis eorum Judicium*, juratis.

Forma *Relationis* Judicii *Medicorum*, quòd *Defectus*, in *Viro*, sit *insanabilis*:

II. Et si MEDICORUM et CHIRURGORUM *Judicium* sit, *Quòd Morbus*, vel *Defectus Viri fuerit insanabilis, et incurabilis* [tamen tenentur, in Relatione eorum Judicii, ipsum Morbum, seu Defectum specificare, ne circumveniatur Ecclesia] *et quòd* (*in eorum Scientiâ, Doctrinâ, et Experientiâ*) *Morbus aut Defectus hujusmodi, nullâ Re, aut Arte Medicâ, curari possit*, MULIER obtinebit in Causâ:

Forma *Allegationis*, eapropter, ex parte *Mulieris.*

III. Hoc addito, et allegato, *ex parte* MULIERIS; *Quòd ipsa sit Juvenis*, et *ad Procreationem apta*, et *quòd, per tres annos* (b), *insimul pernoctârunt*, et *quòd quamvis a Marito cognosci cupiebat, ab eo tamen cognita non fuit, nec cognosci potuit.*

Quid si *Relatio Medicorum*, de *Viro*, sit *dubia?*

IV. Et si DEFECTUS, prædicto VIRO (ut præfertur) *objecti*, non possunt *directè*, per MEDICOS et CHIRURGOS juratos, *judicari*, aut *decerni*; vel forsan *dubia* sit EORUM *Relatio*; allegetur [*ex parte* MULIERIS] non solùm, *quæ ultimò recitata sunt*, sed etiam, hoc addito; *Quòd sit Virgo intacta, nec a quoquam cognita:*

Forma *Allegationis*, eapropter, ex parte *Mulieris.*

V. Et

OBSERVATIONES.

(a) *In Titulo, Quòd Causa*, &c.] Vide *Tit.* 193. §. 17.

(b) 1 *Per tres Annos.*] Continuos, non interpositos.

2 Hæc triennalis Expectatio non est necessaria, ubi statim possit constare, de Impotentiâ coeundi. *MS.*

V. Et, *ad hoc probandum*, judicialiter [*præcedente petitione*, ex parte MULIERIS] jurandæ ſunt OBSTETRICES, et MULIERES *vetulæ*, et in his caſibus *expertæ*, et *peritiſſimæ*, ad *inſpiciendam Mulierem, an vera ſint hæc allegata.*

Probatur *Allegatio Mulieris*, per *Inſpectionem Obſtetricum*:

Harum *Juramentum.*

VI. [Hìc nota ; quòd ſi DEFECTUS objiciantur *contra* MULIEREM, probandi ſunt, iſto modo, *per Inſpectionem, et Relationem, harum Mulierum juratarum*]

[*Defectus in Muliere*, inſpiciant *Obſtetrices*]

VII. Et ſi, *Judicio* hujuſmodi OBSTETRICUM et MULIERUM, reperta fuerit *Virgo, ſaltem Fœmina intacta, nec a quoquam cognita* ; et ſi VIR non poſſit aliquos DEFECTUS objicere contra UXOREM, *ob quos cognoſci non poſſit* ; hæc dictarum MULIERUM *Relatio*, cum *Judicio* MEDICORUM et CHIRURGORUM, quamvis *dubio* (c), unà cum *cæteris prædictis* INDICIIS [videlicet, *in eo quòd Mulier ſit Juvenis*, et *quòd concubuit cum Viro, per triennium*, ac *quòd, ex Aſpectu, apta et idonea videatur, ad Procreationem*] ſufficiunt *ad* DIVORTIUM ; ſeu potiùs ad pronunciandum, *Nullum, ab initio, Matrimonium fuiſſe inter hujuſmodi Perſonas* ; *eaſque ab invicem, et ab omni Vinculo, et Fœdere Conjugali, liberas, et immunes fuiſſe, et eſſe.*

Relatio Judicii Obſtetricum qualis ?

Quænam *Circumſtantiæ*, et *Indicia* ſufficiant ad *Diſſolutionem Matrimonii*, propter *Impedimentum naturale*, in *Viro* ?

OBSERVATIONES.

(c) *Quamvis dubio.*] Ut ſuprà dicitur, §. 4.

Testamenti Probatio, Communi Formâ.

TITULUS CCXVIII.

Juramentum,

De Formâ et *Juramento*, in *probandis* TESTAMENTIS, in *Communi Formâ.*

Exhibitio *Testamenti*, coram *Judice.*

I. EXECUTOR *personaliter*, sive per *aliquem* PROCURATOREM de ARCUBUS, debet exhibere TESTAMENTUM defuncti coram JUDICE (*a*); qui ministrabit ei sequens JURAMENTUM:

Juramentum (olim) *Procuratoris*, in *Animam* Executoris.

II. Et primò, PROCURATORI: *Jurabis* (*b*), *quòd* CREDIS (*c*) *hoc esse verum Testamentum, et ultimam Voluntatem defuncti*; et *quòd Executor solvet omnia Debita et Legata defuncti, quatenus Jura volunt, et Facultates defuncti* (*d*), *ad hoc, extendent*; *et etiam Bona omnia et singula ejusdem defuncti, benè et fideliter, faciet appreciari*; et *de appreciatis conficiet verum et plenum Inventarium, et confectum exhibebit*, Die . . . . [quem JUDEX tunc præfiget]

Juramentum Executoris *Corporale.*

III. Consimile JURAMENTUM præstabit EXECUTOR: Videlicet; si fuerit personaliter præsens, *tempore* CONDITIONIS *Testamenti, de* VERITATE *Testamenti* (*e*); alioquin, *de* CREDULITATE [ut *suprà* (*f*)] sed *de cæteris* (*g*) præstabit JURAMENTUM *de* VERITATE, adjectâ limitatione prædictâ; *quatenus Jura volunt, et Facultates defuncti, ad hoc se extendent.*

IV. Tunc

OBSERVATIONES.

(a) *Debet exhibere Testamentum defuncti coram Judice.*] De *Judicibus*, in hâc parte, *competentibus*; Vide *Obs.* in *Tit.* 6 sub *lit.* (a)

(b) *Jurabis.*] " In *Animam* N. Executoris. *MSS.*

(c) 1 *Quòd credis.*] " Licèt *Procurator* præ- " stat *Juramentum* Nomine *Executoris*, et in " ejus *Animam*; habet, ad hoc, ab eodem Ex- " ecutore, *Mandatum speciale*, et jurat de *Cre-* " *dulitate*, non de *Scientiâ*, aut *Veritate.* [MS. *Antiq.*]

2 Prohibitum autem est hujusmodi Juramentum [in *Animam constituentis.*] in Causis Testamentariis, per *Canonem* (*An.* 1602.) 132. Ejusque loco, substituta est *Commissio*, gravi alicui Viro Ecclesiastico (Partis habitationi Vicino) *concedenda per Judicem*; cum Potestate Juramentum usitatum *Executori*, vel *Administrationem petenti*, Vice suâ, ministrandi.

(d) *Et Facultates defuncti.*] Legitur in *MSS.* " Et Facultates bonorum defuncti.

(e) *Si fuerit personaliter præsens, tempore Conditionis Testamenti, de Veritate Testamenti.*] Nempe; Jurabis *hoc esse* verum Testamentum, et ultimam Voluntatem defuncti.

(f) *Alioquin, de Credulitate, ut suprà.*] §. 2. Scilicet; Jurabis, *quòd credis hoc esse* verum Testamentum, et ultimam Voluntatem defuncti.

(g) 1 *De cæteris*] Id est, quòd solvet Debita et Legata, et de appreciandis bonis, et in Inventarium redigendis, et exhibendis; ut sup. §. 2.

2 Superiùs autem in §. 2, et 3. omittit *in hujusmodi Juramento*, Clausula peræquè necessaria, *de vero Computo reddendo*, quæ scripta est in *Calce* §. 1. *Tit.* 219.

3 Hìc ergo subjiciam hodiernam *hujusmodi Juramenti* Formulam.

IV. Tunc JUDEX dicet: *Approbamus hujuſmodi Teſtamentum*, et *illud inſinuamus* (*h*), ac *committimus Adminiſtrationem Bonorum dicti defuncti* (*juxta Tabulas* (*i*) *Teſtamentarias*) N. *Executori in eodem nominato*, et *aſſignamus ad exhibendum Inventarium* (*l*) [tali Die (*m*)]

Approbatio et Inſinuatio Teſtamenti per Judicem.

Conceſſio Adminiſtrationis ſecundum Tabulas.

Aſſignatio pro Inventario exhibendo.

OBSERVATIONES.

Tenor Juramenti Executoris.

JUrabis, quòd credis hoc Teſtamentum eſſe veram et ultimam Voluntatem defuncti; Et quòd ſolves omnia Debita et Legata defuncti quatenus Jura volunt, et Facultates defuncti ad hoc extendunt; Et etiam exhibebis verum, plenum, et perfectum Inventarium omnium, et ſingulorum Bonorum, Jurium, et Creditorum dicti defuncti, unà cum juſto et fideli Computo, Calculo, ſive Ratiocinio, in Regiſtrum Curiæ [Prærogativæ Cantuarienſis] cùm ad ea legitimè requiſitus fueris: *Sic te* DEUS *adjuvet, et hæc Sancta* DEI *Evangelia.*

(h) 1 *Inſinuamus*] Id eſt; quaſi in *Sinu* inferrimus; ſcilicet, in *Archivis* Teſtamentum reponimus, *regiſtrandum.*

2 Cautum eſt autem, ut *Regiſtrarius*, vel ipſius *Aſſignatus*, aut *Deputatus* curet Teſtamenti omnia, infra tempus idoneum, *in Regiſtrum deſcribi*, ſub pœnâ *Suſpenſionis* a ſuo Munere, et Officio, ad tempus præſcriptum in *Canone* 34.

(i) *Juxta Tabulas Teſtamentarias.*] Vide *Obs. Tit.* 220. ſub *lit.* (b)

(l) 1 *Inventarium.*] Inventarium eſt Scriptura, in quâ res inventæ in Hæreditate conſcribuntur.

2 Neceſſum olim æſtimabatur, Inventarium incipi, aut fieri, intra triginta dies, ab aperturâ Teſtamenti, et compleri, intra duos Menſes alios, rebus et perſonis in præſentiâ poſitis [Vide *Authentic. Collat.* 1. *Tit.* 1. *de Hæredibus*, et *Falcidia* cap. 2. Gl. *tempora.*]

3 Pars, quæ habet Intereſſe, poteſt quærere ſi aliquid ſit ſurreptum, vel non manifeſtatum, in Confectione Inventarii.

(m) 1 *Tali die*] Tum inſeritur hæc Clauſula, in *MSS.*

" *Uxor*, ſi ſit *Executrix*, poteſt præſtare hoc " Juramentum, *ſub Proteſtatione, de non recedendo ab aliquo Commodo, Titulo, vel Intereſſe ſuis, et hâc Proteſtatione ſibi ſemper ſalvâ*: Sic et *alius Executor*, ſi Cauſa requirat.

2 In nonnullis etiam Formulis (quas vidi) recentioribus, Jurata fuit *Uxor* (ſeu Relicta) *et Executrix*, ſub hâc Reſervatione, videlicet:

Salvo *dicta* A. B. *Relictæ et Executrici*, quocunque beneficio *ad eam*, tanquam *Relictam dicti defuncti* (dum vixit Civis London) *ratione Conſuetudinis Civitatis London*, ſpectante; *Acceptatione ſuâ hujuſmodi*, Oneris Executionis dicti Teſtamenti, *non obſtante.*

Adminiſtratio abinteſtatò decedentis.

TITULUS CCXIX.

De *Formâ committendi* ADMINISTRATIONES (*a*), et *Juramenti*, per *Adminiſtratorem præſtandi.*

Juramentum.

JURABIS, ut ſuprà [in præcedenti Titulo (*b*), *de Juramento Procuratoris*] ſcilicet, *Quòd* CREDIS *defunctum deceſſiſſe ſine teſtamento*; et *quòd fideliter adminiſtrabis omnia et ſingula Bona ejuſdem*

Juramentum Adminiſtratoris Corporale.

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Adminiſtrationes.*] *Stylus* hodie *Curiæ* eſt; Ne emanet *Adminiſtratio* ſub Sigillo, *quatuordecim diebus*; a Morte Inteſtati, *nondum plenè elapſis*: Niſi *ſpeciales ob cauſas* [utpote, facta

Administratio abintestato decedentis.

ejusdem defuncti; et *solves Debita ipsius, quantùm ad hoc sufficiant Bona*; et *conficies verum Inventarium*, &c. [ut in proximo præcedente Titulo (*c*)] et *quòd reddes verum Computum, de Administratione tuâ, cùm, ad hoc, fueris requisitus, ex* OFFICIO JUDICIS [vel *vocatus, ad* INSTANTIAM PARTIS; vel *tali* DIE CERTO, si ita, ex causâ, JUDICI necessarium videbitur]

Concessio *Literarum Administrationis.*

II. Tunc JUDEX dicet: *Committimus Administrationem dicto* N.

Juramentum (olim) *Procuratoris*, in *Animam* Administratoris.

III. Potest etiam ADMINISTRATIO peti per PROCURATOREM [et consimile JURAMENTUM (*d*) etiam, per EUM, præstari debet]

Cautio obligatoria, de fideliter administrando,

IV. Et omnis ADMINISTRATOR tenetur idoneè cavere (*e*), *ad omnes effectus prædictos*; necnon *ad Distributionem* (*f*) *Residui Bonorum defuncti* (*solutis Debitis, Funeralibus, et cæteris Oneribus*) *in pios usus, vel inter pauperes, et consanguineos defuncti, juxta* JUDICIS ARBITRIUM, dummodo tamen *rationabilis Portio* allocetur ADMINISTRATORI:

Quo tempore *interponenda?*

V. Et hæc CAUTIO interponi consuevit, *ad effectus prædictos* (in his casibus) *tempore præstationis* JURAMENTI (*g*), a tempore immemorato.

Dilatio, pro *Inventario* et *Computo exhibendis, ex Officio Judicis*, ad tempus, *indulta,*

VI. Et quamvis *suprà* dicitur (in prædictis (*h*) Titulis) JUDICEM solere assignare EXECUTORI Terminum, sive Diem, *pro Inventario exhibendo* (*i*), et ADMINISTRATORI, *tam ad exhibendum Inventarium, quàm etiam ad exhibendum, seu reddendum Computum*, super *Administratione suâ* in *Bonis defuncti*, cùm, *ad hoc, fuerit requisitus:*

Non impedit quin fiat *Citatio, ad Instantiam Interesse habentis*, pro *eisdem* citiùs *exhibendis.*

VII. Tamen (non obstante utrâque Assignatione hujusmodi) LEGATARIUS, *proximi* CONSANGUINEI, et CREDITOR, possunt vocare EXECUTOREM, ac ADMINISTRATOREM, ad *exhibendum Inventarium, et ad reddendum Computum*, non obstante *Assigna-*

OBSERVATIONES.

facta Fide, *bona esse peritura*, &c.] Literas Administrationis specialiter decernere, *Judici melius visum fuerit*, citiùs extrahendas.

2 Præter autem Literas Administrationis *simplices*, solent etiam JUDICES ECCLESIASTICI concedere

Literas Administrationis cum Testamento annexo;

Literas Administrationis bonorum inadministratorum;

Literas Administrationis durante Absentiâ Partium, in remotis agentium;

Durante Minori Ætate;

Durante Corporis, aut Animi, Vitio;

Pendente Lite;

In usum Jus habentium;

Literas Administrationis limitatas;

Literas Administrationis in Juris Subsidium, et ad corroborandum Processum in Foro Seculari, vel Curiâ Cancellariæ, *&c.*

(b) (c) *Præcedenti Titulo.*] §. 2.

(d) *Consimile Juramentum.*] Ut suprà notatum est [inter *Obs.* in *Tit.* 218. sub *lit.* (c) 2.] non sat est Procuratorem jurare.

(e) *Idoneè cavere*, &c.] (f) *Necnon ad Distributionem*, &c.] Vide *Statut.* 22, et 23. *Car.* 2. *c.* 10. Etiam 1. *Jac.* 2. *c.* 17.

(g) *Tempore Præstationis Juramenti.*] Saltem, ante Emanationem Literarum Administrationis sub Sigillo.

(h) *In prædictis Titulis.*] Scilicet, in præcedenti *Tit.* §. 2. et §. 4. in Calce; et præsenti *Tit.* §. 1. similiter.

(i) *Pro Inventario exhibendo.*] Etiam ad reddendum Computum.

Assignatione, aut *Dilatione* priùs *datâ*, per JUDICEM, ex OFFICIO *suo* [ut latiùs, in quibusdam Titulis sequentibus (*l*) apparet] — Institutio Actionis.

OBSERVATIONES.

(l) *Quibusdam Titulis sequentibus.*] Vide *Tit.* 227. §. 1, 5, 6. *Tit.* 228. per totum; *Tit.* 234. §. 2. *Tit.* 239. §. 2. *Tit.* 256. §. 3.

Temeraria Administratio.

TITULUS CCXX.

De Præparatoriis, sive *necessariò faciendis*, ante *Institutionem Actionis*, in *Causâ* TEMERARIÆ ADMINISTRATIONIS *Bonorum*, et *de modo Institutionis ejusdem.* — Institutio Actionis.

I. ANTE *Institutionem* hujusmodi *Causæ*, TEMERARIÆ ADMINISTRATIONIS, ostendat EXECUTOR *Parti conveniendæ* [id est, Parti temere Bona defuncti administranti (*a*)] *Testamentum defuncti, sub Sigillo* JUDICIS, *illud approbantis*: — *Temerario Administratori* ostendat Executor *Probationem, sub Sigillo,*

II. Similiter, ostendat ADMINISTRATOR *Administrationem, Sigillo* JUDICIS *committentis communitam*, ut possit, dictæ *Parti conveniendæ*, constare de *eâdem*: — Similiter Administrator *Administrationem;*

III. Et etiam, coram TESTIBUS, interpellet dictam *Partem* citandam, *ad tradendum sibi Bona defuncti, in manibus suis existentia*; ad finem *ut appreciari*, et *in Inventarium redigi possint*; *necnon, ut Legata, et Debita defuncti persolvi*, et *eadem Bona* [*juxta Tabulas Testamentarias* (*b*)] *per Executorem*, vel *Administratorem, valeant administrari*; *et Testamentum defuncti procedere, et debitum effectum sortiri valeat.* — *Bona*, coram Testibus, *postulanda sunt:* — Quem in Finem?

IV. Si quis (in hunc modum) interpellatus, Bona hujusmodi [*sine Authoritate legitimâ*] retinens, illa tradere recusaverit, seu plus justò distulerit; tunc gravatus agere potest contra hujusmodi Temerarium Administratorem, *in Causâ* TEMERARIÆ ADMINISTRATIONIS *Bonorum dicti defuncti*; vel potiùs citare Partem temere Bona prædicta administrantem, *ad respondendum* ARTICULIS, *Animæ suæ salutem*, et *præsertim Impedimentum Executionis Testamenti, et Temerariam Administrationem Bonorum defuncti, concernentibus, ad Promotionem dicti* N. [Executoris, *vel* Administratoris] *objiciendis.* — Contra *bona tradere* recusantem, Agitur, ad *Instantiam Partis*, In Causâ *Temeraria Administrationis*; Vel, ex *Officio Judicis*, In *Anima Salutem*, Propter *Impedimentum* Executionis Testamenti, et *temerariam* Administrationem.

OBSERVATIONES.

(a) *Temere bona defuncti administranti.*] Temerarius Administrator est qui, nullâ munitus Authoritate, se defuncti bonis immiscet. [Vide *Tit.* 248. §. 5.]

(b) 1 *Juxta Tabulas Testamentarias.*] Tabulæ proprie *Testamentum* significant: Unde bonorum Possessiones, *secundum Tabulas*, et *contra Tabulas*, dictæ:

2 Perantiquus enim Mos *scribendi* fuit in *ceratis Tabulis*; scilicet, *Tabellis* ligneis, *Cerâ* illitis.

Temeraria Administratio.

Sententia; ejusdem Executio; Expensæ.

TITULUS CCXXI.

Tenor SENTENTIÆ, in *Causâ* TEMERARIÆ ADMINISTRATIONIS *Bonorum*, et *forma Executionis ejusdem.*

Contra *temerarium* Administratorem,

I. TENOR SENTENTIÆ in his casibus, TEMERARIÆ ADMINISTRATIONIS *Bonorum*, talis esse debet, *vel*, per eandem, pronunciandum est, ut sequitur, videlicet:

Clausula *Sententiæ definitivæ* qualis?

II. *Quòd* talis *est Executor* [vel *Administrator*] *Bonorum* N. *defuncti*; et *quòd omnia Bona defuncti cadere debent sub ejus Administratione, ad solvendum Debita, et Legata defuncti*; et *quòd talis* [scilicet Reus] *nonnulla Bona ejusdem defuncti, præsertim talia* [specificando ea Bona quæ probantur, sive per Testes, sive per Confessionem Partis adversæ, Reum administrâsse, sine legitimâ Authoritate] *temere administrat*; atque *ex eo, impedimento fuit, et est, quò minùs Executor* [vel *Administrator*] *eadem Bona administrare*, ac *de eisdem Inventaria conficere*, ac *Debita, et Legata* [si Executor in hujusmodi Causâ agat] *dicti defuncti persolvere*, ac *Testamentum procedere, ac debitum effectum sortiri valeat*: Et dictus N. [id est Reus] *est pronunciandus, incidisse in Sententiam Excommunicationis, contra hujusmodi personas latam* (a); atque *esse personam, ipso facto, excommunicatam*; et *pro tali publicè denunciandum*: Et Reus *est in Expensis Litis condemnandus.*

Est (inter alia) *declaratoria* Sententiæ Excommunicationis, *de Jure*, latæ;

In *Expensis* autem *condemnatoria.*

Non Opus est *Monitione*, pro *bonorum traditione*;

III. Sed hìc notandum est; *Quòd* [latâ Sententiâ prædictâ, modo et formâ prædictis, eâque Executioni verbali mandatâ] JUDEX non *solet decernere* MONITIONEM, contra hujusmodi *Temerarium Administratorem*, pro *Solutione*, aut *Traditione dictorum bonorum, temere administratorum*:

Sat est *Denunciatio*, Sententiæ Excommunicationis, *de Jure*, latæ,

IV. Sed factâ PUBLICATIONE, seu DENUNCIATIONE *dictæ Sententiæ* EXCOMMUNICATIONIS [de JURE, in casu præmisso, *latæ*] in Ecclesiâ Parochiali *Temerarii Administratoris*, si ILLE perstiterit in hujusmodi *Sententiâ* EXCOMMUNICATIONIS, *per quadraginta dies*, post DENUNCIATIONEM, significandum est *Regiæ Majestati*,

Postmodum, *Significatio*,

OBSERVATIONES.

(a) *Incidisse in Sententiam Excommunicationis, contra hujusmodi Personas latam.*] Vide c. *Statutum*, De *Testamentis*, in *Constit. Provinc.* ¶. *Caterùm contingit.*

Majeſtati, pro BREVI REGIO, *De Excommunicato capiendo*; et *eſt* (virtute ejuſdem Brevis Regii) *in Carceribus detinendus*; et *non eſt abſolvendus*, donec *reſtituat Bona temere adminiſtrata*; et *ſatisfecerit Eccleſiæ* pro *Contemptu* (*b*), ac *pertinaci Contumaciâ*. *Corporis Capti.* *Incarceratio,* Donec ſatisfactum fuerit.

V. Procedere tamen poteſt JUDEX ad *Executionem* SENTENTIÆ, quoad *Expenſas* PARTIS, *eandem obtinentis*; prout in *cæteris* Cauſis Eccleſiaſticis (*c*). Fiat autem *Monitio* pro *Expenſis*.

OBSERVATIONES.

(b) *Et ſatisfecerit Eccleſiæ, pro Contemptu.*] Vide *Tit.* 41. §. 2. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (c)

(c) *Prout in cæteris Cauſis Eccleſiaſticis.*] De Expenſis recuperandis, Vide *Tit.* 134, 135, 136, et *Obs. ibid.*

Teſtament Probatio, Teſtes.

TITULUS CCXXII.

De INTIMATIONE *neceſſariâ* [*inſerendâ*] in CITATIONE, in *Cauſâ* TESTAMENTARIÂ. Citatio, cu Intimation

I. SI ILLE, qui cupit *Teſtamentum probari, per* TESTES (*a*), vereatur, ne [ſi nimis longa mora protrahatur, per REUM, in non comparendo] TESTES *Teſtamentarii* Fatis cedant, PROBATIONESQUE *ejus neceſſariæ* pereant; vel, ſi EXECUTOR cupit EXPEDITIONEM *Cauſæ*; poteſt curare, ut, in *primariâ*, ſive *originali* CITATIONE [de quâ ſuprà, in Titulo, *De Cauſis tractandis* (*b*) *in Curiâ Prærogativæ Cantuarienſis*, facta eſt mentio, § *Si Executor extraneus*, &c.] INTIMATIO *inſeratur*, ſub hâc, vel conſimili formâ, videlicet: In Cauſâ *Teſtamentariâ*, Quando in *Citatione primariâ*, inſeritur *Intimatio?*

II. *Intimetis inſuper, ſeu intimari faciatis, peremptorie, prædictis citatis, tam in ſpecie, quàm aliis quibuſcunque, in genere, Quòd ſive ipſi, die et loco prædictis, comparuerint, ſive non* (*c*), *Nos, aut aliàs dictæ Curiæ noſtræ Prærogativæ Cantuarienſis Magiſter, Cuſtos, ſive Commiſſarius, ad receptionem, Juramenti præſtationem* Tenor Intimationis, In Cauſâ *Teſtamentariâ*.

OBSERVATIONES.

(a) *Qui cupit Teſtamentum probari, per Teſtes.*] Notandum eſt (utì Nobiſcum indies practicatur) Ubi *Teſtis* in Teſtamento (quod, in ſolenni Juris formâ, probari velis) nominatus ſit *Legatarius*, tempore *Productionis ejuſdem in Teſtem* (ad idem probandum) et ante *ejus Juramenti Præſtationem*, allegandum eſt; *eundem Teſtem*, aut, *in plenam Satisfactionem, recepiſſe Legatum, ſibi in dicto Teſtamento donatum*; vel, *eidem Legato expreſſè renunciâſſe*: Et, eo tempore, exhiberi, peneſque Regiſtrum relinqui debet ſive *Relaxatio*, ſeu *Renunciatio dicti Legati*, ſub ejus Manu et Sigillo *firmata*, quam *pro facto ſuo* tunc agnoſcat.

(b) *In Titulo, de Cauſis tractandis,* &c.] Vide *Tit.* 6. §. 5.

(c) *Comparuerint, ſive non.*] Sic ſe habet Formula moderna: Scilicet;

Quòd

Testamenti Probatio, per Testes.

præstationem, et Examinationem dictorum Testium, eorumque Dictorum et Depositionum Publicationem, procedere intendimus, seu intendit, eorum Absentiâ, seu potiùs Contumaciâ, in aliquo, non obstante (*d*)..

OBSERVATIONES.

Quòd si ipsi, die, horis et loco prædictis, non comparuerint, aut comparentes Causam rationabilem et legitimam, in contrarium, non ostenderint, Magister, Custos, sive Commissarius noster antedictus, ejusve Surrogatus, aut alius Judex, in hâc parte, competens quicunque, ad, &c. *procedere intendit et procedet, ipsorum sic citatorum et intimatorum Absentiâ, seu potiùs Contumaciâ, in aliquo non obstante.*

(d) 1 *In aliquo non obstante.*] In quamplurimis autem aliis casibus, in Causis Testamentariis, deque Concessione Literarum Administrationis abintestatò decedentium, inseri debent, in *Citationibus* primariis, *Intimationes* :

2 Utpote, in *Citatione contra Executorem*, ad videndum Codicillum probari.

3 In *Citatione contra proximum Consanguineum*, ad exhibendum Testamentum defuncti (si quod condiderit) et ad acceptandum, vel refutandum Onus Executionis ejusdem, vel Literarum Administrationis, alioquin ad dicendum Causam, quare defunctus abintestatò decessisse pronunciari, et Administratio, tanquam ita decedentis, uni Creditorum committi non debeat.

4 In *Citatione contra Administratorem*, ad introducendum Literas prætensas Administrationis, surreptitiè obtentas, et ad dicendum Causam, quare revocari non debeant.

5 In *Citatione* ad dicendum Causam, quare Administratio, ob defectum Jurisdictionis ; seu ob defectum Cautionis; aut quia Administrator non fuit plenæ Ætatis (vel aliis ex Causis legitimis) revocari non debeat.

6 In *Citatione* ad dicendum Causam, quare Literæ Obligatoriæ, pro fideli Administratione bonorum cujusdam defuncti, interpositæ, tanquàm forisfactæ, cuidam Interesse habenti, tradi non debeant.

7 In *Citatione contra proximos Consanguineos defuncti*, ad videndum Computum reddi, et Literas acquietantiales, super plenâ Administratione, concedi [prout in *Tit.* 239. §. 3, 4.]

Declinatio Fori, et *Probatio Jurisdictionis.*

TITULUS CCXXIII.

Bona Notabilia.

In quo casu Pars, seu *Procurator Partis*, potest declinare JUDICEM *Curiæ Prærogativæ Cantuariensis*, et excipere, *quòd non sit* JUDEX *competens.*

Citatus ad *probandum* Testamentum, sive *per Testes* ;

I. SI EXECUTOR vocatus fuerit [sive ex OFFICIO JUDICIS, sive ad INSTANTIAM PARTIS] *ad probandum aliquod Testamentum* [aliàs, *coram Judice in partibus*, probatum in communi formâ] *per Testes :*

Seu, *in communi formâ :*

II. Vel, *ad acceptandum, vel refutandum, Onus Executionis Testamenti* [quod Executor differt probare in communi formâ]

Vel, ad *acceptandum*, vel *refutandum* Administrationem *abintestatò decedentis :*

III. Vel, si PROXIMUS CONSANGUINEUS defuncti, *vel* defuncti RELICTA [ad quos Administratio bonorum decedentis abintestatò sit committenda] vocatus, *seu* vocata fuerit, *ad acceptandum, vel refutandum, Administrationem bonorum defuncti, vel ad dicendum causam, quare Administratio bonorum ejusdem defuncti non deberet*

ceret tali [ſcilicet, alicui remotiori gradu Conſanguinitatis, etiam aliquando Creditori] *committi :*

IV. Vel, ſi aliquod Teſtamentum fuerit probatum, *coram Judice in partibus*, in caſu *ubi defunctus* [ut ab ACTORE prætenditur] *habuerit bona ſufficientia extra Diœceſin, in quâ mortem obiit, ad fundandum Juriſdictionem Curiæ Prærogativæ Cantuarienſis* ; et EXECUTOR fuerit vocatus, *ad dicendum cauſam, quare Probatio hujuſmodi Teſtamenti, tanquam per non Judicem facta, pro nullâ et invalidâ declarari, et caſſari non deberet :* Aut, ad *dicendum Cauſam* quare *Probatio* Teſtamenti *caſſari* non deberet, *ob defectum Juriſdictionis :*

V. Similiter, ſi Adminiſtratio abinteſtatò, cujus commiſſio ſpectat *ad Curiam Prærogativæ* [ſaltem, ut per ACTOREM prætenditur] fuerit *coram incompetenti Judice, in partibus*, commiſſa ; et ADMINISTRATOR hujuſmodi vocatus fuerit, *ad dicendum cauſam, quare eadem Adminiſtratio non deberet revocari, et, tanquam per non Judicem competentem commiſſa, retractari :* Similiter, de *Adminiſtratione* abinteſtatò decedentis :

VI. Vel, ſi Ille qui obtinuit, *a Judice Curiæ Prærogativæ*, Literas Adminiſtrationis *bonorum cujuſdam defuncti*, vocaverit alium, etiam habentem Adminiſtrationem *bonorum ejuſdem defuncti*, ſibi, *per Judicem inferiorem*, commiſſam, *ad reſpondendum certis Articulis, temerariam Adminiſtrationem bonorum dicti defuncti, concernentibus :* Vel, *ad reſpondendum Articulis*, de *Adminiſtratione* temerariâ :

VII. Et *in ſimilibus Cauſis, ſpectantibus ad Cognitionem* JUDICIS CURIÆ PRÆROGATIVÆ : *&c.*

VIII. In *his omnibus Cauſis*, ſi defunctus tamen *non* habuerit *bona ſufficientia ad fundandum Juriſdictionem Curiæ Prærogativæ* [ut in Titulo, *De Cauſis tractandis* (*a*) *in Curiâ Prærogativæ Cantuarienſis*] In *hiſce caſibus*, ubi non ſunt *bona Notabilia* ;

IX. PROCURATOR, pro PARTE *citatâ*, poterit comparere, *ſub proteſtatione, de non conſentiendo in Judicem* (*b*), *tanquam in Judicem Parti ſuæ, in hâc Cauſâ, competentem*, et allegare, ut ſequitur, videlicet : Fiat, [1.] *Proteſtatio* Citati :

X. *Quòd* N. *citatus non tenetur comparere, nec ſatisfacere contentis in prætenſo Mandato introducto, ex eo quòd, Cognitio hujus Cauſæ non ſpectat ad hanc Curiam ; pro eo, videlicet, et ex eo quòd defunctus* (*in dicto Mandato introducto nominatus*) *mortem obiit, in* tali *Parochiâ in Diœceſi* N. *et quòd* non *habuit, tempore vitæ et mortis ſuarum, bona ſufficientia* [vel *nulla omnino bona*] *ad fundandam Juriſdictionem hujus Curiæ, extra dictam Diœceſim, in quâ morieba-tur.* [2.] *Allegatio* Citati ; ſeu *Declinatio Fori*, nempe, *Juriſdictionis Curiæ* Prærogativæ.

XI. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo, de Cauſis tractandis*, &c.] Vide *Tit.* 6. 6

(b) *In Judicem.*] Vel *aliàs*, ut in *MS.* " In " Dominum hujus Curiæ Judicantem.

[3.] *Allegatio Actoris, ad fundandum Jurisdictionem* Prærogativæ.

Bonorum Notabilium Præsumptio non valet:

Jus de *Testatis*, et *Intestatis*, penes *Ordinarium Loci* censetur;

XI. Et tunc ACTOR tenetur allegare, *et* probare, *ut in Titulo proximo subsequenti* (*c*) *continetur*:

XII. Nam non præsumitur, *defunctum habuisse bona extra Diœcesim, in quâ mortem obiit*;

XIII. Ac omne Testamentum est probandum, omnisque Administratio committenda est [de JURE (*d*) communi] *coram* ORDINARIO *Loci* (*e*):

Cùmque *Præsumptio Juris* (hoc casu) pro *Reo* sit; *Actoris* est *Onus probandi Jurisdictionem* Prærogativam.

XIV. Et ideo REUS, in hoc casu, habet pro se *Præsumptionem* JURIS; ideoque incumbit ONUS *probandi* (*f*) JURISDICTIONEM *Curiæ Prærogativæ*, in hoc casu, ACTORI.

Notanda, de prædictâ *Allegatione*, Fori *declinatoriâ*.

XV. Et nota; quòd licèt suprà dictum (*g*) est, REUM debere allegare, *quòd defunctus* non *habuit, tempore mortis suæ, bona sufficientia extra Diœcesim, in quâ moriebatur, ad fundandum Jurisdictionem Curiæ Prærogativæ* [prout suprà (*h*), in hoc Titulo, §. *In his omnibus Causis* (*i*), &c.]

Quædam *Allegationis hujusmodi*, Fori *declinatoriæ*, Forma præstabilior.

XVI Tamen [ne *dubitari* possit, PARTEM dictam Allegationem *proponentem* teneri, *ad eam probandam*] credo tutissimum esse [*ad evitandas*, de eâ re, *Juris quæstiones*] ut REUS comparens, in aliquo casuum prædictorum, *sub præmissis Protestationibus* (*l*), hoc solùm dicat; *Se non teneri satisfacere contentis in Mandato introducto, nisi primò constiterit de Jurisdictione hujus Curiæ, et Domini Judicis* (*m*).

OBSERVATIONES.

(c) *Ut in Titulo proxima subsequenti.*] §. 2.

(d) *De Jure communi.*] "Hæc Verba [*de "Jure communi*] non sunt intelligenda *de Jure "hujus Regni* tantùm; sed *de Jure Canonico*, "seu *Ecclesiastico*. [MS. *Antiq.*]

(e) *Coram Ordinario Loci.*] Vide *Lynd.* c. *Statutum*, De *Testamentis*, in *Text.* et v. *Ad quos pertinet*; et v. *Laicis*.

(f) *Incumbit Onus probandi*, &c.] Et si is, qui Reum vocavit, non probaverit, tenetur solvere Expensas. [Vide *Can.* (An. 1603.) 93.]

(g) (h) (i) Vide *suprà*, §. 8, 9, 10.

(l) *Sub præmissis Protestationibus.*] Prout *suprà*, in §. 9.

(m) *Et Domini Judicis.*] In quo casu, *Actor* tenetur allegare, prout in *proximo sequenti Titulo*, §. 2.

TITU-

Declinatio Fori, et Probatio Jurisdictionis.

TITULUS CCXXIV.

De modo allegandi, *et* probandi JURISDICTIONEM *Curiæ Prærogativæ Cantuariensis.*

Bona Notabilia.

I. SI, in aliquo casuum prædictorum (*a*) JURISDICTIO CURIÆ PRÆROGATIVÆ *fuerit negata, et declinata*; tunc PROCURATOR *Actoris*, seu PARS *ipsa*, tenetur allegare, prout sequitur, videlicet:

Negatâ *Curiæ Prærogativæ* Jurisdictione,

II. *Quòd defunctus mortem obiit, in* tali *Diœcesi*, seu *peculiari Jurisdictione*; et *quòd, tempore mortis suæ, habuit extra* eandem *Diœcesim*, vel *peculiarem Jurisdictionem* talia, *vel* talia *bona, nomina* (*b*), *seu catalla* (*c*), *extendentia ad* talem *Summam* [ut in Titulo, *De Causis* (*d*) *tractandis, in Curiâ Prærogativæ Cantuariensis*] *in* tali *Parochiâ*; ac quòd eadem *Parochia fuit et est infra* talem *Diœcesim*, vel *peculiarem Jurisdictionem* [videlicet; in aliâ Diœcesi, seu Jurisdictione, extra quam defunctus mortem obiit]

Allegatio Actoris, ad fundandum Jurisdictionem, *qualis?*

III. Et si *hoc* fuerit, per ADVERSARIUM, *negatum*, et, per ALLEGANTEM, *probatum*, REUS, non solùm *in Expensis, factis et faciendis in Probatione Jurisdictionis Curiæ*, est *condemnandus*, verùm etiam (in præsentiâ ejus Procuratoris) ADVERSARIUS potest petere, et JUDEX decernere, *juxta contenta in Mandato introducto*: Id est; REUM *teneri satisfacere id, quod esset faciendum, si Objectio contra Jurisdictionem Curiæ proposita non fuisset.*

Probatâ *Curiæ Prærogativæ* Jurisdictione, Fiat

[1.] *Condemnatio* in *Expensis*,

[2.] Decretum, *ad satisfaciendum contentis in Mandato Citatorio.*

IV. Notandum tamen est; Quòd expedit PROCURATORI *neganti* JURISDICTIONEM *Curiæ Prærogativæ*, ut illud agat *bonâ, et optimâ fide*:

Curia Prærogativa Jurisdictio cautè declinanda est,

V. Nam aliàs (meâ sententiâ) PROCURATOR (ut suprà) *declinans* (*e*) JURISDICTIONEM *Curiæ Prærogativæ*, committit PERJURIUM:

Præ Metu *Perjurii*:

VI. Quia

OBSERVATIONES.

(a) *In aliquo casuum prædictorum.*] in *Tit.* 223. §. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

(b) *Nomina.*] De quibus, Vide *Obs.* in *Tit.* 9. sub *lit.* (b)

(c) *Seu Catalla.*] Hodie, loco verborum hujusmodi [scilicet, *bona, nomina, sive catal'a*] substituimus sequentia, nempè, *Bona, Jura, sive Credita.*

(d) *Ut in Titulo de Causis*, &c.] Vide *Tit.* 6. §. 1, 2.

(e) *Ut suprà, declinans*, &c.] Prout habetur in *Titulo* proximè præcedenti, §. 9, 10, 15, 16.

Ratio eſt Forma Juramenti Procuratoris.

VI. Quia [tempore ſuæ Admiſſionis in PROCURATOREM de ARCUBUS] præſtitit JURAMENTUM (*f*); *Quòd nunquam faciet, aut fieri procurabit aliquid, contra Privilegia, et Juriſdictiones Eccleſiæ Chriſti* CANTUARIENSIS.

OBSERVATIONES.

(f) *Præſtitit Juramentum.*] Hiſce, ſcilicet, verbis:

Quòd nunquam ad Impugnationem, Diminutionem, vel Læſionem Juris, Libertatis, vel Privilegii Cantuarienſis Eccleſiæ poſtulabo; Nec Jus, Libertatem, vel Privilegium ejuſdem Eccleſiæ, quoquo modo, impugnabo, impugnarive procurabo, aut impugnanti, vel hujuſmodi Impugnationem procuranti, præſtabo Conſilium, Auxilium, vel Favorem: Sed omnia Jura, et Privilegia, et omnes Libertates ipſius Eccleſiæ ſemper manutenebo, pro poſſe meo. [Vide *Statuta* de Arcubus: *Stratford.*]

Comparatio Manuum, ſeu Characterum.

TITULUS CCXXV.

Comparatores.

De COMPARATIONE LITERARUM (*quæ communiter habetur, in Curiâ Prærogativæ Cantuarienſis*) ad probandum *manum* TESTATORIS.

Si *Teſtamentum* ſit, Manu Teſtatoris, *ſcriptum*, ſeu *ſubſcriptum*;

I. SI contenditur; *Utrùm Teſtamentum litigioſum ſit ſcriptum*, vel *ſubſcriptum*, manu *Teſtatoris*; vel *Utrùm aliquod Inſtrumentum* (utpote) *Indenturæ, Locationes, et Literæ obligatoriæ* [quæ communiter, incidenter tamen, et non principaliter, exhibentur, ad probandum intentionem Actoris, vel Partis Reæ] *fuerint ſcriptæ*, vel *ſubſcriptæ*, manu propriâ *Perſonarum in eiſdem nominatarum:*

Vel, *Inſtrumentum aliquod* ſit, a quovis, *ſcriptum*, aut *ſubſcriptum*,

Teſtibus, putà, *demortuis*,

II. Si TESTES *Teſtamentarii*, et *Inſtrumentarii*, defuncti fuerint, *ante hujuſmodi Litem motam*; vel, *non producentur in* TESTES (*a*):

Alia Scripta, ſub *horum* Manibus *firmata*,

III. Tamen, ſi PARS habuerit alia SCRIPTA [quamvis omnino impertinentia ad Cauſam inſtitutam] *ſub* manu *Teſtatoris* [vel *aliarum perſonarum, in dictis Exhibitis mentionatarum*] et TESTES qui poterint deponere, *quòd viderunt Teſtatorem ſubſcribentem* [vel *Partes prædictas ſubſcribentes*] hujuſmodi SCRIPTIS, *&c.*

Et *quorum Subſcriptio* probari poſſit, per *Teſtes oculatos*,

IV. Tunc PROCURATOR illa SCRIPTA exhibebit, *in* SUBSIDIUM PROBATIONIS *contentorum*, in *Allegatione*, *Teſtamento*, ſeu *alio Scripto antedicto*, et allegare debet:

In *Subſidium Probationis*, exhibenda ſunt.

Forma *Allegationis* quoad *Scriptum*, ad *Quod* fiat Manuum *Comparatio*;

V. *Hæc* VERBA * * [videlicet, Verba quæ continentur in Exhibitis, datis in Subſidium Probationis contentorum] *ac* NOMEN, *et* COGNOMEN *Teſtatoris* [vel *Perſonarum antedictarum*] *fuiſſe et eſſe ſcripta*

OBSERVATIONES.

(a) *Vel non producentur in Teſtes.*] Legitur in *MSS.* " Vel cùm producerentur in Teſtes.

ta, et exarata, manu propriâ *Teſtatoris* [vel *Perſonarum prædictarum*] ipſâ, videlicet, et eâdem manu, cum quâ *Teſtamentum* fuit et eſt *ſcriptum, et exaratum*; ſeu *alia prædicta Exhibita* [primo loco data] *ſcripta et exarata* fuerunt et ſunt. *Comparatio Manuum, ſeu Characterum.*

VI. Ponenda eſt hæc ALLEGATIO, *conjunctim, et diviſim*; ac admittenda, ut in *cæteris* Cauſis: Ponitur conjunctim, *et* diviſim;

VII. Ac producendi ſunt TESTES, ſuper *hujuſmodi allegatis, et exhibitis:* Producuntur *Teſtes*;

VIII. Et [factâ PUBLICATIONE *Depoſitionum* eorundem TESTIUM] ſi PARS, præmiſſa exhibens, *probaverit hujuſmodi allegata*, dicet PROCURATOR, ut ſequitur; videlicet: Fiat *Publicatio*: Factâque *Probatione*,

IX. *Allego Intentionem meam (b), in Allegatione et Exhibitis, per me* [tali die] *datis* (iſta ſunt Exhibita quæ, primo loco, data fuerunt) *fuiſſe et eſſe ſufficienter fundatam, ex Exhibitis, per me, ultimo loco, datis, et Depoſitionibus Teſtium ultimò productorum; referendo me ad eorum Dicta, et Depoſitiones, ac reſpectivè Exhibita prædicta, et ad Jura:* Et *ideo, peto* COMPARATIONEM *fieri, inter hæc* VERBA** (ſpecificando Verba, quæ per Teſtes deponuntur, fuiſſe ſcripta per Teſtatorem, *vel* per Perſonas prædictas) *et hæc* VERBA** (ſpecificando illa Verba, quæ allegantur, in primis Exhibitis fuiſſe ſcripta per Teſtatorem, *vel* Perſonas antedictas) *et peritos, in arte ſcribendi, eligi, et* JURAMENTO *onerari, de fideliter comparando præmiſſa, et de referendo eorum* JUDICIUM [tali die] Forma *Allegationis* Procuratoris, *apud Acta*: Deinceps petitio *Comparationis* Manuum, *ſeu* Characterum, inter priùs *Exhibitum* et *Inſtrumentum*, ad *Quod* fieri petitur *Comparatio*;

X. Tunc JUDEX [ſi ſibi conſtiterit, *probata eſſe Exhibita prædicta* (quæ, ultimo loco, data fuerunt, in Subſidium Probationis priùs Exhibitorum) *fuiſſe ſubſcripta* manu propriâ *Teſtatoris*, vel *Perſonarum in dictis primis Exhibitis mentionatarum*] dicet: Undè *Judex* (probatis Exhibitis)

XI. *Decernimus* COMPARATIONEM *fieri, et* N. M. O. et P. [hoc eſt, quatuor, vel ſex, e ſenioribus Procuratoribus, et peritioribus in arte ſcribendi] JURAMENTO *onerari, de fideliter comparando reſpectivè Exhibita prædicta, et de referendo eorum* JUDICIUM [tali die] Decernit *Comparationem.* Quinam ſint *Comparatores?* Juramentum *Comparatorum.*

XII. Ipſos COMPARATORES curabit PARS, petens *Comparationem*, convenire, in aliquem locum, *utrique* PARTI indifferentem, *ad faciendam Comparationem*; et etiam curabit, ut REGISTRARIUS interſit, *ad oſtendendum*, COMPARATORIBUS *hujuſmodi, omnia Exhibita*, ac *Actum habitum ſuper Decreto dictæ Comparationis*; ut poſſit *eiſdem* COMPARATORIBUS conſtare, *de et ſuper quibus facienda ſit Comparatio:* Ubi loci fiat *Comparatio?* Fiat præſente *Regiſtrario*:

XIII. Et

OBSERVATIONES.

(b) *Allego Intentionem meam.*] Et Partis meæ [*ſeu* Domini mei.]

Interfit *Adverſarii Procurator*;

XIII. Et licitum etiam eſt PARTI *adverſæ*, vel *ejus* PROCURATORI, intereſſe *hujuſmodi Comparationi*, et, ex *Actis*, vel *Exhibitis ipſis*, informare COMPARATORES, *de Diſſimilitudine, vel Varietate* manuum, *vel* characterum, *reſpectivè Exhibitorum*.

Informet *Is* de *Manuum Diſſimilitudine.*

Relatio *Comparatorum*, qualis, de *Similitudine?*

XIV. Si, per *Comparationem factam*, COMPARATORES invenerint, et retulerint, *Ad eorum* JUDICIUM, *et* VEREDICTUM, *dicta reſpectivè Scripta* (videlicet, Scripta, tam primò, quàm ſecundo loco, exhibita) *eſſe unâ et eâdem* manu *exarata, et ſcripta*: Ita eorum JUDICIUM [virtute eorum JURAMENTI, die ad hoc conſtituto] referre tenentur *in* SCRIPTIS; unà cum SUBSCRIPTIONE [eorum reſpectivè manuum] *relationem hujuſmodi* certificante:

Relatio *Comparatorum*, in *Scriptis*, certificanda eſt:

XV. Et PARS petens *dictam Comparationem* debet hujuſmodi *relationem* exhibere, *in* SUBSIDIUM PROBATIONIS *contentorum in allegatis, et exhibitis prædictis, primo loco, datis*:

Fiat *Exhibitio* Relationis *Comparatorum*, in *Subſidium Probationis*:

XVI. PROCURATOR verò PARTIS ADVERSÆ *diſſentiat*; et *proteſtetur de Nullitate ejuſdem.*

Proteſtatio *Adverſarii*, contra Relationem *Comparatorum.*

XVII. Si COMPARATORES [*factâ diligenti Comparitione præmiſſorum*] retulerint, *Scripta reſpectivè prædicta* non *eſſe unâ et eâdem* manu *ſcripta, ſed diſſimilia*: Ita eorum referendum eſt JUDICIUM;

Relatio *Comparatorum*, de *Diſſimilitudine*, qualis?

XVIII. PROCURATORE ADVERSARII *acceptante hujuſmodi relationem, pro parte ſuâ, et Domini ſui.*

Relationis *Comparatorum* Acceptatio, per *Adverſarium*, qualis?

Comparatio Manuum, ſeu Characterum.

TITULUS CCXXVI.

Comparatores.

De modo probandi TESTAMENTUM, in *Judicio contradictorio*, ut SENTENTIA poſſit ferri *pro Viribus ejuſdem*, quámvis *nulli* TESTES fuerint adhibiti (*a*) *tempore* CONDITIONIS *ejuſdem* [Deque *Subſidio* COMPARATORUM, *in hoc caſu*]

Teſtamentum, *Manu Teſtatoris*, ſcriptum, *vel* ſubſcriptum,

I. SÆPISSIMÈ contingit, quòd defunctus, ſanæ exiſtens Memoriæ, *ſcripſit* TESTAMENTUM *ſuum*, manu ſuâ propriâ, *vel* forſan ILLUD [per alium, de ejus mandato, ſcriptum] manu ſuâ propriâ *ſubſcripſit*; et [antequam illud, coram Teſtibus, publicavit, agnovit, aut approbavit] *Fatis ceſſit*:

Abſque *Teſtibus* eidem *adhibitis*,

II. Si

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Quámvis nulli Teſtes fuerint adhibiti.*] Teſtamenta hujuſmodi, minùs ſolennia, vocamus *Schedulas Teſtamentarias.*

2 Teſtamentum etiam aliud eſt *non Scriptum*, ſeu *Nuncupativum*; De quo Vide *Stat.* 29. *Car.* 2. *c.* 3.

II. Si tamen (in iſto caſu, Teſtatore mortuo) ejus EXECUTOR vocatus fuerit, *ad probandum hujuſmodi Teſtamentum per* TESTES; ſi idem EXECUTOR poſſit probare, per DUOS TESTES idoneos, *dictum Teſtamentum fuiſſe*, immediatè *poſt Mortem Teſtatoris, repertum* [vel, ſaltem tam citò, quòd non potuit ſcribi, in tempore tam anguſto, inter mortem Teſtatoris, et repertum Teſtamentum] *in Ciſtâ, ſeu Capſâ ſeratâ* (*b*) *Teſtatoris, in quâ cætera ejus Scripta, magni momenti, reponere ſolebat*; et ſi etiam, per COMPARATORES [in caſu prædicto, mentionato in *proximo præcedenti Titulo* (*c*)] inventum et compertum fuerit, *Teſtamentum allegatum fuiſſe ſcriptum*, vel *ſubſcriptum* manu propriâ *Teſtatoris*; pronunciandum eſt *pro Viribus hujuſmodi Teſtamenti*:

Repertum autem, in *Teſtium duorum* præſentiâ [*ſtatim poſt Mortem Teſtatoris*] in ejus *Scriptorum Momenti* Reconditorio,

Ex Relatione *Comparatorum*,

Valet:

III. Ita ſæpiſſimè adjudicari vidi, et obtinui; ſaltem, ſi hoc Teſtamentum ſit *Teſtamentum inter Liberos*, vel *ad Pios uſus* (*d*).

Præcipuè inter *Liberos*, et ad *Pias cauſas*.

IV. Similiter, ſi UNUS TESTIS depoſuerit, *de* CONDITIONE *Teſtamenti, ex ſuâ certâ ſcientiâ*; et compertum fuerit, per COMPARATIONEM Literarum, *illud eſſe ſcriptum*, vel *ſubſcriptum*, manu propriâ *Teſtatoris*; ſufficiunt hæ duæ *ſemiplenæ Probationes*, ad pronunciandum *pro Viribus dicti Teſtamenti*: Intellige, de Teſtamento *inter Liberos*, vel *ad Pios uſus*.

Item *duæ ſemiplenæ Probationes*, viz. *Teſtis ſingularis*, de condito Teſtamento, et *Comparatio Literarum*, ſufficiunt inter *Liberos*, et *ad Pios uſus*.

V. Similiter etiam, ſi DUO TESTES depoſuerint, *quòd Teſtator, in eorum præſentiis, faſſus eſt, ſe condidiſſe Teſtamentum* [licèt non declaraverit contenta ejuſdem, nec penes quem, aut quo in loco, remanebat] ſi etiam, per COMPARATIONEM, compertum fuerit, *fuiſſe ſcriptum*, vel *ſubſcriptum*, manu propriâ *Teſtatoris*, et *repertum fuerit in Capſâ Teſtatoris*, ut ſuprá (*e*) [quámvis non ſtatim, ſed interjectis quibuſdam diebus] *valebit hujuſmodi Teſtamentum*; ſaltem, *in Cauſis prædictis Piis*, et *inter Liberos*:

Si *duo* ſint *Teſtes*, de *Declaratione Teſtatoris*, ſe Teſtamentum condidiſſe (ſine *contentis*, vel ubi *depoſitum*) ex *Comparatorum* Relatione, ſi repertum ſit [*etiamſi non ſtatim poſt Mortem*] *in Capſâ Teſtatoris*, Teſtamentum valet, in *Cauſis prædictis*.

VI. Et ita etiam vidi ſæpe adjudicatum.

Hæc, *in Judicio*, comprobata ſunt.

OBSERVATIONES.

(b) *In Ciſtâ, ſeu Capſâ ſeratâ.*] Legitur, in nonnullis *MSS.* "*In Ciſtâ, ſeu ſecretâ Capſâ*: " In aliis, *In Ciſtâ, ſeu Capſâ ſecurâ*.

(c) *In caſu prædicto, mentionato in proximo præcedenti Titulo*] §. 14.

(d) *Ad Pios uſus.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 240. ſub *lit.* (a) 1.

(e) *Ut ſuprà.*] §. 2.

TITU-

Inventarium et Computus.

TITULUS CCXXVII.

Actoris Interesse.

Quæ personæ dicuntur habere Interesse *ad vocandum* Executores, *vel* Administratores, *ad exhibendum* INVENTARIA, et *reddendum* COMPUTOS.

Legatarius Executorem (*regatum*, et Legatum solvere *recusantem*) vocet, *ad exhibendum Inventarium*, et *Computum*:

[Ratio]

I. SI LEGATARIUS rogaverit EXECUTOREM *ad solvendum sibi Legatum, relictum in Testamento*, et EXECUTOR [prætendendo se non habere, in manibus suis, Bona sufficientia Testatoris, ad præstationem hujusmodi Legati] *illud solvere recusaverit*; LEGATARIUS *iste* poterit vocare EXECUTOREM, *ad exhibendum Inventarium*, et *ad reddendum Computum*, ut (ex Inspectione eorundem) *eidem* LEGATARIO possit constare, de *Sufficientiâ*, et *Insufficientiâ* Bonorum defuncti, *ad solvendum Legatum*:

Et compellat, *ad Computum probandum*,

II. Potest etiam LEGATARIUS *hujusmodi* compellere EXECUTOREM *ad probandum et justificandum*, per TESTES, *hujusmodi Computum*.

Exhibito Computo, non cogens, *ad probandum*, ab Expensis absolvitur:

III. Et nota; quòd, in isto casu, petens *Exhibitionem Computi* non est condemnandus Computanti, *in Expensis*, si (exhibito, et inspecto Computo hujusmodi) *renunciaverit Liti*; vel, ulteriùs *non steterit in Lite*, nec *coegerit* Computantem *ad probandum* (*a*), *seu justificandum Computum*, per TESTES:

Cogens verò, *deficiens in Probatione Objectionum*, condemnabitur in Expensis.

IV. Sed (si petens Computum) *coegerit* Computantem *justificare Computum*, per TESTES, et (factâ Publicatione Testium, super Computo productorum) si idem (petens Computum) *dederit Objectiones* contra hujusmodi Computum, et *defecerit in Probatione earundem*, est condemnandus, *in Expensis*, Computanti (*b*).

Legatarius residuarius similiter vocabit *Executorem*.

[Ratio]

V. Item LEGATARIUS, cui RESIDUUM *Bonorum relictum est*, vel *aliqua pars* RESIDUI, ut possit constare ei, *quæ et qualis Portio sibi debeatur*, habet *præcipuum Interesse*, ad vocandum EXECUTOREM, *ad reddendum Computum*.

Creditor consimile habet *Interesse*.

[Ratio]

VI. Item *consimile Interesse* habet ILLE, cui *defunctus fuit indebitatus*; ut sciat, *utrùm defunctus habuerit Bona sufficientia, ad solvendum hujusmodi* DEBITUM.

VII. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Nec coegerit Computantem, ad probandum*, &c.] Vide *Tit.* 238. §. 10. necnon *Tit.* 258. §. 3, 4.

(b) *Est condemnandus, in Expensis, Computanti.*] Vide *Tit.* 258. §. 5, 6.

VII. Et si REUS, in hoc casu, negaverit *Interesse* ACTORIS, et allegaverit; *se non teneri satisfacere contentis in Citatione, donec constiterit de Interesse hujusmodi* [prout in Titulo (*c*), *In quo casu vocatus ad reddendum Computum, vel exhibendum Inventarium, non tenetur personaliter comparere; sed poterit comparere per Procuratorem, ad objiciendum, quod Actor non habet Interesse*] ACTOR tenetur allegare, *et* probare *Interesse hujusmodi*; priusquam REUS cogendus sit, *ad satisfaciendum Contentis dicti Mandati* (*d*).

Interesse negatum, primò, *probandum est.*

De *Interesse Actoris*, donec constiterit,

Reus non tenetur satisfacere contentis *in Mandato Citatorio.*

OBSERVATIONES.

(c) *Prout in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 229. §. 4. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (d).

(d) *Ad satisfaciendum Contentis dicti Mandati.*] Scilicet, *Citatorii*, ad exhibendum *Inventarium*, et ad reddendum *Computum*; ut *supra*, §. 1, 5, 6.

Inventarium et *Computus.*

TITULUS CCXXVIII.

De aliis Personis Interesse *habentibus*, ad *vocandum* Executores, *vel* Administratores, *ad reddendum* COMPUTUM, et exhibendum INVENTARIUM.

Actoris Interesse.

I. PRÆDICTIS PERSONIS [mentionatis in *proximè præcedenti Titulo* (*a*)] addendæ sunt *sequentes* item PERSONÆ:

II. Si *aliquod* LEGATUM *fuerit relictum* MINORI, tunc PATER, seu *proximus* CONSANGUINEUS MINORIS, *Nomine* (*b*) *Curatorio* [si fuerit in Curatorem, per Judicem, assignatus] *ad usum ejusdem* MINORIS, potest compellere EXECUTOREM, *ad exhibendum Inventarium*, et *ad reddendum Computum.*

III. Similiter, *proximi* CONSANGUINEI (saltem, si Pauperes sint) poterint vocare ADMINISTRATOREM defuncti, decedentis abintestatò, *ad exhibendum Inventarium*, et *ad reddendum Computum*, ut, quamprimum constare possit JUDICI, de RESIDUO *Bonorum* (solutis persolvendis) *fiat* DISTRIBUTIO (*c*) *alicujus partis ejusdem*, inter hujusmodi *proximos* CONSANGUINEOS, juxta JUDICIS Arbitrium (*d*).

Addenda priori Titulo:

Legatarius, in *Minori Ætate*, per *Curatorem* (ad ejus usum) *agens*, vocet Executorem, *ad exhibendum Inventarium*, et *reddendum Computum* bonorum *Testatoris.*

Proximi Consanguinei vocent Administratorem, *ad exhibendum Inventarium*, et *reddendum Computum* bonorum *Intestati*;

Ut exinde fiat, inter se, *Distributio*, seu *Portionum Allocatio.*

IV. Item,

OBSERVATIONES.

(a) *In proximè præcedenti Titulo.*] §. 1, 5, 6.

(b) *Nomine Curatorio.*] Hodie, non *Curator*, Nomine *suo Curatorio*, agit [*pro Minore*] in aliquâ Causâ; sed *Minor*, Nomine *suo proprio*, agit [*per ejus Curatorem*] prout in *Formulis*: Vide, de hoc, *Obs.* in *Tit.* 242. sub *lit.* (d) necnon *Obs.* in *Tit.* 244. sub *lit.* (b) (e).

(c) *Fiat Distributio*, &c.] Vide *Stat.* 22. et 23. *Car.* 2. c. 10. Et 1. *Jac.* 2. c. 17.

(d) *Arbitrium.*] Hìc ulteriùs inseritur hæc Clausula, in *MSS.*

" Item *Judex*, qui concessit *Administrationem*, poterit, quandocunque, *ex Officio suo*, " vocare prædictos Administratores, *ad reddendum Computum*; ac eos, *ad Distributionem Portionis bonorum*, ad pios usus, *vel* inter " proximos Consanguineos, etiam compellere.

Si *Testator* sit *Intestatus* quoad *Residuum*,

Dando *Legatum Executoribus*, ad *Testamentum exequendum*,

Unde *nudi* fiunt *Executores*,

Ex Officio, vel *ad Instantiam* (similiter) vocandi sunt *Executores*,

Ut inde fiat *Distributio Residui*,

Juxta *Praxin antiquam.*

IV. Item, si defunctus, in *Testamento*, RESIDUUM *Bonorum* non legaverit, nec *de* EODEM quovismodo disposuerit: Quámvis ejusdem sui *Testamenti* constituerit EXECUTORES, eisdemque EXECUTORIBUS, *ratione, ac intuitu Executionis ejusdem Testamenti*, aliquod PARTICULARE LEGATUM dederit: Nam, in hoc casu, dicuntur *nudi* EXECUTORES, et quasi SUPERVISORES: JUDEX, tam *ex Officio suo*, quàm *ad Instantiam Pauperum Consanguineorum*, poterit vocare EXECUTORES hujusmodi Testamenti, *ad reddendum Computum*, et compellere eos, ad DISTRIBUTIONEM hujusmodi Bonorum RESIDUI, in pios usus, *vel* inter proximos defuncti Consanguineos:

V. Hoc, ab antiquo, ita practicari solebat.

Inventarium et *Computus.*

TITULUS CCXXIX.

Actoris Interesse.

In quo casu vocatus *ad reddendum* COMPUTUM, vel *exhibendum* INVENTARIUM, non tenetur *personaliter comparere*; sed poterit *comparere* per PROCURATOREM, ad objiciendum *quòd* ACTOR *non habet* Interesse (*a*).

Computans tenetur *personaliter* comparere, *ad præstandum Juramentum*, de Veritate Computi:

I. QUAMVIS [in quodam sequenti Titulo (*b*)] dicitur, EXECUTOREM, vel ADMINISTRATOREM citatum *ad reddendum Computum*, vel *ad exhibendum Inventarium* (sive ex Officio mero, seu promoto) teneri *personaliter* comparere, et ea facere specificata in eodem sequenti Titulo (*c*):

Si verò *de Interesse Actoris* non *constet*, Compareat Computans per *Procuratorem*, animo excusandi ejus Contumaciam.

II. Tamen si, *ex tenore* MANDATI *originalis citatorii*, non poterit citato constare, *de Interesse Partis instituentis hanc Causam*; licitum est REO comparere per *ejus* PROCURATOREM, ad effectum infrà scriptum, ac sub formâ sequenti:

Relato *Mandato* cita

III. Cùm PROCURATOR ACTORIS (exhibito Mandato prædicto citatorio) accusaverit *Contumaciam* REI, citati *ad comparendum personaliter, ad reddendum Computum*, vel *ad exhibendum Inventarium*, compareat REI PROCURATOR, dicendo ut sequitur:

Forma *Allegationis* Procuratoris,

IV. *Exhibeo Procuratorium meum, literatoriè conceptum, pro dicto Reo, ac facio me Partem pro eodem*; et *allego Dominum meum non teneri, nec, de Jure, cogendum esse ad reddendum Computum, nec ad exhibendum Inventarium, nec ad satisfaciendum contentis, in Mandato*

OBSERVATIONES.

(a) *Quòd Actor non habet Interesse.*] Exceptio, *Tua non interest*, quando opponi potest; Vide *Tit.* 60. §. 1. et *Obs. ibid.* sub *notâ* (h) 2.

(b) (c) *Sequenti Titulo*] Vide *Tit.* 231. *per totum*; necnon *Tit.* 234. §. 1, 2, 3.

Mandato prædicto introducto, ad Inſtantiam N. [Actoris] *ex eo quòd non habet, in hâc Cauſâ, Intereſſe* (*d*); ſaltem, *quòd non conſtat, illum habere Intereſſe, in hâc Cauſâ* (*e*).

(Scilicet) Quòd *Actor* (quatenus conſtat) *non habet Intereſſe.*

V. Si ACTOR *Intereſſe ſuum* [de Jure approbatum, in his (*f*) caſibus] *allegaverit, et* [ſive per Confeſſionem Procuratoris, ſive Partis adverſæ, ſive per Teſtes] *probaverit*; REUS non ſolùm tenetur *ſatisfacere contentis in dicto relato Mandato,* verùm etiam eſt *condemnandus* ACTORI *in Expenſis, circa hanc Probationem Intereſſe, factis:*

Actoris verò *Intereſſe probato,* Reus *ſatisfaciet* contentis in *Mandato Citatorio*; Et condemnabitur *in Expenſis:*

VI. [E *contrà*; ſi ACTOR defecerit *in Probatione,* REUS eſt *dimittendus, cum ſuis Expenſis*]

Actoris Intereſſe non *probato,* Dimittetur Reus, *cum Expenſis.*

VII. Limita tamen, quòd ſi *Intereſſe* ACTORIS fuerit tale, de quo REUS non habet *Scientiam, ſaltem probabilem* [utpote, quia Actor prætendebat ſe fuiſſe Creditorem] *antequam illud fuerit probatum:*

Actoris autem *Intereſſe* Parti Reæ *priùs ignoto*;

VIII. Vel ſi REUS, quamprimum *hoc Intereſſe fuerit probatum,* nullam propoſuerit *Materiam contrariam,* aut *exceptivam contra Teſtes,* vel *ad elidendum Intentionem Actoris,* quoad *Intereſſe hujuſmodi:*

Vel *Intereſſe Actoris probato,* et, in contrarium, *nil propoſito*; Tum Reus excuſatur *ab Expenſis*; Ratio:

IX. Tunc REUS [*quoniam juſtam habuit cauſam, de hâc Quæſtione* (*g*), *litigandi*] excuſatur ab *Expenſis* (*h*):

Exceptio.

X. Secùs, *ſi propoſuerit,* et *defecerit* [*in* (*i*) *Probatione*]

XI. Admonendi tamen ſunt PROCURATORES ACTORIS, in his caſibus, *De exhibendis Inventariis,* et *reddendis Computis* [ſi, modo præmiſſo, Intereſſe Clientum ſuorum negatum fuerit, ex quo, ipſi Actores ad illud probandum cogentur] *quòd de die, in diem* [ſcilicet, ſingulis diebus Juridicis] *procurent Certificatorium Mandati prædicti* (ad reddendum Computum, et exhibendum Inventarium) *introducti, continuari* (*l*), uſque ad *Probationem Intereſſe*; ut (*eo probato*) poſſint obtinere REUM excommunicari, *ſi non ſatisfecerit contentis in dicto Mandato:*

Peropus eſt (dum agitur de Intereſſe) *Certificatorium* originalis Mandati *continuari:*

Ratio;

XII. Nam

OBSERVATIONES.

(d) 1 *Quòd non habet, in hâc Cauſâ, Intereſſe.* (e) *Saltem,* quòd *non conſtat, illum habere Intereſſe, in hâc Cauſâ*] Ne quid autem oriatur Dubii; Utrùm Pars iſta quæ (hoc modo) propoſuit et allegavit (ſcilicet) *Adverſarium* non *habere Intereſſe in Cauſâ,* teneatur ad *Onus* id *probandi* potiori Jure) ſic allegandum eſt:

2 *Nihil eſſe decernendum, ad petitionem Partis adverſæ* [vel *Partem Ream non teneri ſatisfacere contentis in Mandato introducto*] *donec conſtiterit de Intereſſe Partis adverſæ*; In quo caſu, *Pars adverſa* ſuum *Intereſſe* proponere tenetur, et ad *Onus probandi* [Ad *ſimilem effectum,* Vide *Tit.* 223. §. 15, 16. necnon *Tit.* 227. §. 7.]

(f) *Intereſſe ſuum, de Jure, approbatum, in his caſibus.*] De perſonis, in his caſibus (ſcilicet, ad vocandum Executores, vel Adminiſtratores ad exhibendum Inventaria, et reddendum Computos) *Intereſſe* habentibus; Vide *Tit.* 227. §. 1, 5, 6. et *Tit.* 228. *per totum.*

g) *De hâc Quæſtione.*] Id eſt; *De Intereſſe Actoris.*

(h) *Excuſatur ab Expenſis.*] Vide *Tit.* 6. §. 7. necnon *Tit.* 258. §. 3.

(i) *Secùs, ſi propoſuerit, et defecerit in Probatione.*] Vide *Tit.* 6. §. 8.

(l) *Continuari.*] Vide *Tit.* 236. §. 6.

(Scilicet) Citatus *ad ſubeundum Juramentum Corporale*, de Veritate Computi,

XII. Nam [ut in quodam ſequenti Titulo (*m*) dicitur] EXECUTOR, vel ADMINISTRATOR, vocatus *ad exhibendum Inventarium, et reddendum Computum*, tenetur illa *perſonaliter*, in vim *Juramenti ſui corporalis*, reddere:

Certificatorio diſcontinuato, non poteſt excommunicari, *propter non præſtationem ejuſdem Juramenti.*

XIII. Ideo, ſi dictum *Certificatorium* præfati *Mandati* fuerit *circumductum* (*n*), et (ut vocant) *diſcontinuatum*, PARS REA non poterit excommunicari, *in non ſatisfaciendo contentis in dicto Mandato.*

OBSERVATIONES.

(m) *In quodam ſequenti Titulo.*] Vide *Tit.* 231. *per totum*: ac etiam, *Tit.* 234. §. 1, 2.

(n) *Circumductum.*] Id eſt; quaſi ſubductum, ſeu deſertum; unde perit, et aboletur.

Inventarium et Computus.

TITULUS CCXXX.

Actoris Intereſſe.

De modo probandi Intereſſe CREDITORIS, ſi Intereſſe *negatum fuerit*, per REUM, vocatum *ad exhibendum Inventarium*, et *ad reddendum* COMPUTUM.

Intereſſe Creditoris negato, quid faciendum?

I. SI *Intereſſe* CREDITORIS negatum fuerit, per PARTEM vocatam *ad reddendum Computum*, vel *ad exhibendum Inventarium*; allegandum et proponendum eſt *hujuſmodi Intereſſe*, ſub formâ ſequenti:

Quomodo fiat *Allegatio* de *Debito*?

II. N. [ſcilicet, ACTOR, vel *ejus* PROCURATOR] *ad omnem Juris effectum, allego defunctum* (*a*) *fuiſſe, tempore Vitæ et Mortis ſuarum, prænominato* N. *indebitatum, in* [tali Summâ]

Ponenda eſt *conjunctim* et *diviſim*:

Petitur *Admiſſio*:

III. Si ALLEGATIO *hujuſmodi*, per REUM, inficiata fuerit, *tunc* ponenda eſt, *conjunctim et diviſim*; et petendum eſt *Jus*, et *Juſtitia*; et *Admiſſio hujuſmodi Allegationis*:

Fiat (in ſubſidium Probationis) Exhibitio *Obligationis* pro *Debito*:

IV. *Quâ admiſſâ* [in Subſidium Probationis *contentorum in hujuſmodi Allegatione*] exhibendæ ſunt *Literæ* OBLIGATORIÆ, *captæ* pro DEBITO *allegato*, adjectis his Verbis: *Quòd contenta in eiſdem ſunt vera*, ac *habita et geſta prout in eiſdem continetur.*

Allegatio deſuper *qualis*?

Quâ Admiſſâ,

V. Admittenda eſt *iſta* ALLEGATIO; et ſi, *hujuſmodi Literis* OBLIGATORIIS *exhibitis*, PARS REA *eas veras eſſe* inficiata fuerit,

OBSERVATIONES.

(a) *Allego defunctum.*] "Perſonam, ſcilicet, de cujus bonis petitur Computus. *MSS.*

fuerit, *producendi ſunt* TESTES ad probandum *Sigillationem*, et *Traditionem* (*b*) earundem :

Producendi ſunt *Teſtes*, ad probandum *Sigillationem*, et *Traditionem Obligationis*.

VI. Vel, ſi DEBITA *allegata* debeantur *ex* LIBRO *Mercatoris*, tunc exhibendus eſt *hujuſmodi* LIBER ; ac allegare, et probare tenetur exhibens, *eundem Librum fuiſſe Librum defuncti* (*c*), *in quo* [quum Mercator, *ſeu* cujus fuerat] *ſcribere ſolebat Nomina perſonarum, quæ ſibi indebitatæ fuerunt* :

Modus probandi *Debitum*, ex *Libro* Creditoris: *Allegatio deſuper* :

VII. Et hæc PROBATIO ſufficit, *ad probandum Intereſſe allegatum*.

Qualis, in *his*, ſufficit *Probatio*.

VIII. Sed dato, *hujuſmodi Intereſſe* ACTORIS non poſſe probari, nec *per Literas* OBLIGATORIAS, nec *per* LIBRUM *Mercatoris* ; admittendus tamen eſt, *ad probandum* DEBITUM *allegatum*, *per* TESTES.

Si nec *Obligatio* ſit, nec *Liber*, de *Debito*, Probatur *Debitum*, per *Teſtes*.

IX. Et notandum eſt ; Quòd, in *hoc* caſu [PROBATIONIS *Intereſſe* ACTORIS, ad petendum *Computum reddi*, et *Inventarium exhiberi*] non requiritur *tam exacta, aut plena* PROBATIO, prout in *cæteris* Cauſis, in quibus *principaliter* agitur, *ad obtinendam Cauſam inſtitutam* [videlicet, DECIMAS, aut LEGATUM]

In *Computo* petendo, *perexacta* non requiritur *Probatio*, de *Intereſſe* Partis petentis ;

X. Nam, in *his* caſibus, *ad probandum* INTERESSE *Actoris*, non agatur *principaliter*, pro DEBITO *allegato* ; ſed præmiſſa allegantur *incidenter tantùm* ; ad probandum, *quòd Agens habet* INTERESSE, *ut Computus reddatur* ; et non *ad recuperandum* DEBITUM.

Quia, *incidenter* agitur, non *principaliter*.

XI. Parvi etiam *Præjudicii* eſt, imò potiùs *Commodi*, EXECUTORIBUS *reddere Computum*, et *exhibere Inventarium* [ut latiùs appareat in aliis Titulis (*d*), et *De hujuſmodi Computis reddendis*, et *De Inventariis exhibendis*, ſcriptis]

Prodeſt *Executoribus* Exhibitio *Inventarii*, et *Computi* :

XII. Sed ſine omni dubio eſt, *Quòd perſonæ quibus defunctus* INDEBITATUS *fuit*, in *hoc* caſu *maximè releventur* :

Prodeſt *Creditoribus*,

XIII. Quia, ſi per INSPECTIONEM *Computi*, ac *Probationis ſuper eodem*, evidenter eis conſtare poſſit, EXECUTOREM, vel ADMI-

Ratio,

[1] Perſæpe *litigare vetat, pro Debito* ;

OBSERVATIONES.

(b) 1 *Ad probandum ſigillationem, et traditionem.*] Quòd *Exhibitio Obligationis*, et *Teſtis ſingularis*, ſufficienter probant *Veritatem Debiti* ; Vide *Tit.* 23. §. 13. *et Obs. ibid.* ſub *lit.* (i).

2 " Talem autem Obligationem exiſtere, *de* " *Validitate*, alibi determinandum eſt ; neque " enim, coram Judice Eccleſiaſtico, *de recupera-* " *tione Debiti*, ſed *de Inventario*, res agitur. *MS.* [Vide *infrà*, §. 10.]

(c) 1 *Eundem Librum fuiſſe Librum defuncti.*] Aliter habetur, *in Antiquo*, penes me, *MS.* hiſce Verbis, quæ ſubjiciam :

2 " *Eundem Librum fuiſſe Librum Agentis ;* " *et quòd idem Mercator fuit, et eſt Mercator et* " *Civis London ; et quòd, in eodem Libro, ſole-* " *bat, et ſolet, Nomina perſonarum, quæ ſibi fue-* " *rint indebitata, ſcribere ; et Librum hujuſmodi* " *fideliter cuſtodiri :*

3 " *Quibus probatis, probatum eſt ſufficienter* " *Intereſſe allegatum.*

(d) *Latiùs appareat in aliis Titulis.*] De Beneficio Exhibitionis Inventarii, et Redditionis Computi ; Vide *Tit.* 233. §. 2, 3. Item *Tit.* 237. *per totum* : Necnon *Tit.* 239. §. 5, 6, 7, 8, 9. Etiam *Tit.* 256. §. 14.

ADMINISTRATOREM *plenè administrâſſe bona defuncti*; fruſtrà inſtituerent ACTIONES, pro DEBITIS *hujuſmodi recuperandis*:

[2] Sæpiſſimè, *pro Legato.*

XIV. Sic quoque LEGATARII, plerúmque, ab ACTIONIBUS, *in Cauſis Subſtractionis Legatorum*, abſtinerent; cùm, per INSPECTIONEM *Computi*, appareat, EXECUTORES, *in perſolvendis* DEBITIS, *totas defuncti facultates erogâſſe.*

Inventarium et Computus.

TITULUS CCXXXI.

Computantis Præſentia.

Quòd vocatus *ad exhibendum* INVENTARIUM, vel *ad reddendum* COMPUTUM (ſive *ex Officio Judicis*, ſive *ad Partis Inſtantiam*) tenetur *perſonaliter comparere.*

Computans citatur, *ad exhibendum* Inventarium, *et* Computum *perſonaliter*:

I. IN *omni* CITATIONE *ad reddendum Computum*, vel *ad exhibendum Inventarium*, ſolet EXECUTOR, vel ADMINISTRATOR vocari, *ad reddendum et exhibendum, perſonaliter*; vel *ad comparendum, perſonaliter, ad exhibendum* (*a*); etiam licet vocatus fuerit *ad Inſtantiam* PARTIS:

Tenetur, ergo, *perſonaliter* comparere:

II. Tenetur igitur *perſonaliter* comparere [ſaltem, ita obſervatum et practicatum fuit, *in* CURIÂ PRÆROGATIVÆ, per Tempus immemoratum]

Niſi *Procurator* (animo excuſandi ejus Contumaciam) *cauſas allegaverit*, in *contrarium*;

III. Poterit tamen PROCURATOR comparere, *pro* PARTE *citatâ*, ad allegandum cauſas *Abſentiæ* PARTIS *citatæ*; et cauſas, ob quas, *non tenetur reddere Computum* [ut ſuprà, in Titulo (*b*), *In quo caſu, vocatus ad reddendum Computum, vel exhibendum Inventarium, non tenetur perſonaliter comparere*, &c.] vel, Quòd ſit *Valetudinarius* (*c*); vel *Septuagenarius*; vel *conſimiles cauſas* poteſt allegare; et quòd, ideo, *non tenetur perſonaliter comparere*:

Quibus *non* probatis, tenetur *perſonaliter* comparere:

IV. Sed *ſi hujuſmodi cauſæ allegatæ*, et *probatæ non fuerint*; tenentur vocati, in caſu prædicto, *perſonaliter* (ut ſuprà dictum eſt) *comparere* (*d*):

Ratio;

(Scilicet)

Ad præſtandum *Juramentum*, de Veritate.

V. Ratio eſt; Quia, in his caſibus, vel Cauſis, *De Computis reddendis*, requiritur JURAMENTUM perſonæ Computantis, *de Veritate ejuſdem* (*e*).

OBSERVATIONES.

(a) *Ad comparendum, perſonaliter, ad exhibendum.*] Stylus ita fuit, in Formulis antiquis; ſcilicet, "Quòd compareat, *&c.* Inventarium, "*&c.* in vim Juramenti ſui, *perſonaliter*, exhibiturus: Inque Formulis hodiernis; "In "vim Juramenti ſui *corporalis* exhibiturus.

(b) *Ut ſuprà, in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 229. § 2, 3, 4.

(c) *Valetudinarius*, &c.] Perlege *Tit.* 236.

(d) *Perſonaliter, ut ſuprà dictum eſt, comparere.*] Vide *ſuprà*, §, 1, 2. necnon *Tit.* 229. §. 12. etiam *Tit.* 234. §. 1, 2.

(e) *De Veritate ejuſdem.*] "Quod per Procuratorem præſtari non poteſt. *MS. Antiq.*

TITU-

Inventarium et Computus.

TITULUS CCXXXII.

Formulæ Dictatio.

De formâ concipiendi COMPUTUM (ſive *ex Officio Judicis*, ſive *ad Inſtantiam Partis*) in *Judicio contradictorio.*

Continentur in *Computo*,

I. IN *Computo*, EXECUTOR, vel ADMINISTRATOR tenetur, *Primùm*, onerare ſe, *cum vero* VALORE *bonorum defuncti, in* INVENTARIO *ſpecificatorum* [nam, in Inventariis, ſolent et tenentur Executores OMNIA bona, jura, credita, et catalla defuncti inſcribere] [1] *Oneratio*: (ſcilicet) *Valor bonorum*, &c.

II. Deinde, ALLOCATIONES, ſive DEDUCTIONES, in hunc modum, allegandæ *et* petendæ ſunt (videlicet) [2] *Exoneratio*: (videlicet) *Debita defuncti*;

III. *Primò*, inſcribenda ſunt DEBITA, in quibus defunctus *obnoxius* fuit, vel quæ, *per eum, debita* fuerunt; et ſi *ea ſunt ſoluta*, ita allegandum eſt; ſi verò *omnia* DEBITA non *ſunt ſoluta*, ea *tantùm* ſunt ſcribenda, *quæ ſolvuntur* (a):

IV. Deinde, ONERA, *tam Funeralia* (b), *quàm alia ordinaria quæcunque*; vel EXPENSÆ, *quas Computans neceſſariò expoſuit, ſeu exponere coactus fuit, in probando Teſtamentum defuncti* [ſive in communi formâ, ſive in Judicio contradictorio] *ſive in Actionibus quibuſcunque* [pro, vel contra Executorem (c), ratione Executionis hujuſmodi Teſtamenti; utpote *pro Debitis*, ſeu *Bonis Teſtatoris* (d) *recuperandis*] inſcribenda ſunt: *Funeralia*; *Expenſa alia neceſſaria*;

V. *In Fine* verò hujuſmodi COMPUTI, *Summa totalis expoſitorum, et allocandorum* ſcribenda eſt; ut, *ex eâ*, apparere poſſit, *quæ, et qualis Summa* [allocatis, de Jure, allocandis, et deductis deducendis] *remanet, in manibus Computantis, inadminiſtrata.* *Summa totalis Expoſitorum.*

OBSERVATIONES.

(a) *Si verò omnia Debita non ſunt ſoluta, ea tantùm ſunt ſcribenda, quæ ſolvuntur.*] Legimus hanc Clauſulam, ſub tenore Verborum ſequentium, in *MS. Antiq.*

" Si verò *omnia Debita* non *fuerint ſoluta*, " ita allegandum eſt; *et tunc* ſpecificet Com- " putans diſtinctè, *quæ ſolvuntur*, et *quæ non* " *ſolvuntur.*

(b) *Funeralia.*] Impenſæ *Funeris* debent fieri, ſecundùm *Qualitatem*, *Divitias*, et *Dignitatem* defuncti.

(c) *Sive in Actionibus quibuſcunque, pro, vel contra Executorem*, &c.] Hujuſmodi Clauſulæ, uſque finem Sectionis 4. ſuprà ſcriptæ, *Varia Lectio* talis eſt, in *MS. Antiq.*

" Sive in Actionibus quibuſcunque, *per* Ex- " ecutorem, ratione Executionis hujuſmodi " Teſtamenti (utpote, pro Debitis, ſeu Bonis " Teſtatoris recuperandis) *vel, per alios, contra* " *Executores* (*pro Debitis ſuppoſititiis*) *inſtitutis*, " ſcribenda ſunt.

(d) *Pro Debitis, ſeu Bonis Teſtatoris recuperandis.*] Ad ſimilem effectum habetur, in *Tit.* 238. §. 4.

TITU-

Inventarium et Computus.

Beneficium Exhibitionis.

TITULUS CCXXXIII.

De Beneficio *Confectionis* (a), et *judicialis Exhibitionis* INVENTARII.

Inventaria ad ipsam *Juris Normam*, hodie *non confecta sunt:*

I. LICÈT INVENTARIA non sunt *confecta*, neque *appreciata*, secundùm JURA *Ecclesiastica*, nec secundùm *formam* STATUTI, *hujus Regni* (b):

Quænam, igitur, *in Inventario conficiendo* ex *approbatâ Consuetudine*, requiruntur?

II. Tamen [ex *longo usu*, per tempus immemoratum, et ex *Stylo Curiarum* observato] *si Bona defuncti fuerint, per aliquas Personas honestas* [Vicinos tamen defuncti] *appreciata, et in Inventarium redacta, ac postea dictum Inventarium, debito tempore* (c), *coram Judice probante Testamentum* [vel *committente Administrationem*] *sub Juramento Partis principalis* (d), seu *ejus Procuratoris, in ejus animam*

Beneficia *Confectionis*, et (debito tempore) *Exhibitionis Inventarii*,

OBSERVATIONES.

(a) *De Beneficio Confectionis*, &c.] De Beneficio Exhibitionis Inventarii, et Redditionis Computi; Vide *Tit.* 230. §. 11, 12, 13, 14. Item *Tit.* 237. *per totum*; necnon *Tit.* 239. §. 5, 6, 7, 8, 9. Etiam *Tit.* 256. §. 14.

(b) *Secundùm formam Statuti, hujus Regni.*] Utpote, per Creditores, et proximos Consanguineos defuncti. Vide *Statut.* 21. *Hen.* 8. *cap.* 5. §. 4.

(c) *Debito tempore.*] Vide *Lynd.* de Testamentis, c. *Statutum*, §. Inventarium, *in Text.* ubi sic habetur:

" Inventarium hujusmodi *locorum Ordinariis* " tradi volumus, infra tempus *eorum Arbitrio* " moderandum.

(d) 1 *Sub Juramento Partis principalis.*] Virtute (scilicet) ejusdem *Juramenti*, quod Pars ista principalis aliàs, *tempore Concessionis, Probationis*, vel *Administrationis*, præstiterat [cujus Formula patet in *Tit.* 218. §. 2, 3. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (g) 3. et in *Tit.* 219. §. 1.]

2 Nisi *postea* Pars vocetur, *ad exhibendum Inventarium, in vim Juramenti corporalis:* Tunc enim *Juramentum*, de Veritate ejusdem, denuo *specialiter præstandum est*; non obstante *Juramento generali*, De vero exhibendo Inventario, *priùs* (ut præfertur) *præstito*, die *Concessionis* Probationis, *aut* Literarum Administrationis. [Vide *Tit.* 234. §. 2.]

3 Petitur etiam aliquando, et per *Judicem* decernitur, ad Instantiam *Jus habentis in bonis defuncti*, Inventarium exhiberi, *in vim Juramenti* Executoris, *vel* Administratoris, *ante Emanationem Probationis*, vel *Literarum Administrationis sub Sigillo:* Et tum etiam, quámvis *Juramentum usitatum* aliàs præstitum fuerat *generale*, De fideliter perimplendo Testamentum, aut administrando Bona defuncti, et *de vero exhibendo Inventario*, solet autem præstari *Juramentum speciale* tempore Exhibitionis Inventarii, *de ejusdem Veritate*; idque vel personaliter, aut vigore Commissionis.

4 Nonnunquam autem *ante Probationem*, aut *Administrationem concessam*, saltem, *emanatam* (loco Inventarii bonorum defuncti, in vim Juramenti Partis) ad petitionem *Interesse habentis*, fieri solet *Commissio Judicis*, ad partes, pro *Appretiatione*, et *fideli Æstimatione* bonorum, jurium, et creditorum, et *Inspectione* Obligationum, Locationum, et aliorum Scriptorum, et Chartarum, quorumcunque, concernentium Statum personalem defuncti, apud Ædes ejusdem defuncti, vel alibi, ubicunque bona, jura, aut credita sua remanent, aut existunt [talibus diebus, *seu* tali die] cum continuatione et prorogatione dierum et loci, extunc proximò sequentium, si opporteat fieri.

5 Emanare solet etiam, in his casibus, *Monitio* contra Partem alteram, *in Specie*, ac omnes alios quoscunque, penes quos aliqua bona, jura, aut credita dicti defuncti remanent, et existunt, *in Genere*, quatenus exhibeant, aut ostendant, seu exhiberi, aut ostendi faciant, realiter et cum effectu, *Appretiatoribus* vigore Commissionis antedictæ *constitutis*, diebus et loco Executionis ejusdem, prædicta bona, jura, et credita dicti defuncti, necnon Obligationes, Locationes, et alia Scripta,

unimam [obſervandum eſt, quòd hujuſmodi Juramentum (*e*) reprobatur, per Conſtitutiones Eccleſiaſticas, in (*f*) Hiberniâ] *in debitâ Juris formâ fuerit exhibitum* (*g*), tunc *facit plenam Fidem*, in *omnibus Cauſis*, et *Curiis*:

(Scilicet) [1] *Fides eidem*, in Judiciis, *adhibenda eſt*:

III. Ac EXHIBENS liberatur *ab* ONERE *probandi Veritatem* (*h*) INVENTARII; ſcilicet, *quòd defunctus non habuit plura Bona*:

[2] Exhibens liberatur *a Veritate Inventarii probandâ*:

IV. Et retorquet PROBATIONEM, *de Bonis omiſſis*, in LEGATARIUM, ſeu quemcunque alium *prætendentem Intereſſe in Bonis defuncti* [ut in Titulo (*i*), *De Objectione contra Inventarium et Computum*, continetur]

[3] Adverſarius oneratur *Probatione*, de *bonis*, ex eodem, *omiſſis*.

OBSERVATIONES.

Scripta, et Chartas, Statum perſonalem dicti defuncti concernentia, penes eos, aut eorum aliquem remanentia, et exiſtentia, *ad effectum ut appretientur, et in Inventarium redigantur*: Sub pœnâ Juris et Contemptûs.

6 Et *Commiſſione tali* debitè executâ, *Inventarium hujuſmodi* introducitur, et exhibetur, *Manibus propriis Commiſſariorum*, ſive *Appretiatorum*, eorumve duorum, ad minùs, *ſubſcriptum*; ſine *Juramento* Partis, *de Veritate ejuſdem*.

7 In caſibus autem hujuſmodi, plerúmque peti ſolet *Inventarium bonorum* (ejuſdem defuncti) *diſpoſitorum*, in vim *Juramenti* Partis principalis, exhiberi.

(e) *Hujuſmodi Juramentum*] In animam Domini, *ſeu* Clientis.

(f) *Reprobatur, per Conſtitutiones Eccleſiaſticas, in Hiberniâ.*] De Procuratoris Juramento (in *animam Domini*) prohibito, in *Cauſis Teſtamentariis*; Vide *Canon. Hibern.* [Anno 1634] 78. Vide etiam *Canon. Anglican.* [Anno 1603] 132.

(g) 1 *Exhibitum.*] Modus Exhibitionis Inventarii (in communi formâ) talis eſt; Videlicet:

Exhibitum fuit hujuſmodi Inventarium .... die Menſis ..... Anno Domini ..... per Magiſtrum A. B. *Notarium Publicum*; *Procuratorem pro Executore* [vel, *pro Adminiſtratore*] *dicti defuncti, pro vero, pleno, et perfecto Inventario omnium, et ſingulorum bonorum, jurium, et creditorum ejuſdem defuncti, ſub Proteſtatione tamen, de addendo*, &c. *ſi*, &c.

2 *Pars una* hujus Inventarii, in Rotulis Membraneis, dentè ſcriptis, *ſub manu Procuratoris*, vel *Partis exhibentis*, ſubſignata, penes Regiſtrum dimittenda eſt.

3 *Altera*, ſimiliter, in Pergamenæ Schedulis, literis verò majuſculis, exarata, *manu Regiſtrarii Curiæ* ſubſcripta, Clienti traditur.

(h) *Ab Onere probandi Veritatem.*] Præſumitur pro Inventario confecto, et ei ſtatur; niſi Intereſſe habentes probent in contrarium.

(i) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 237. *per totum*; necnon *Tit* 256. § 2, 3, 11, 12, 13, 14. etiam *Obs.* in *Tit.* 218. ſub *lit.* (l) 3.

Inventarium et Computus.

TITULUS CCXXXIV.

Juramentum Computantis generale.

De generali JURAMENTO *Computantis*, ſuper *omnibus contentis in* COMPUTO.

I. SI in his caſibus, *de Computis reddendis*, aliquis habens *Intereſſe* ad vocandum EXECUTOREM, vel *bonorum* ADMINISTRATOREM, *ad reddendum Computum* [utpote, FILIUS *defuncti*,

Vocatus *ad exhibendum* Inventarium, *et* Computum,

Inventarium et Computus.

LEGATARIUS, CREDITOR, et *cæteri*, ut in aliis Titulis (*a*), de hâc quæstione specialiter tractantibus, apparet] vocaverit EXECUTOREM, vel ADMINISTRATOREM *ad exhibendum verum, plenum, et integrum Inventarium bonorum defuncti, quæ ad ejus manus pervenerunt*; et *ad reddendum Computum, de et super suâ Administratione, in bonis hujusmodi*:

Tenetur *exhibere personaliter*,

II. VOCATUS, in his casibus, tenetur illud INVENTARIUM exhibere, ac dictum COMPUTUM *personaliter* reddere (*b*), et (si

In vim *Juramenti corporalis*,

id, ab eo, ex adversâ Parte petatur) JURAMENTUM *corporale* præstare (*c*), *de Veritate eorundem*; non obstante quòd aliàs (forsan) INVENTARIUM fuerit exhibitum, *ex Officio mero Judicis, et in Absentiâ Partis* (*d*), et COMPUTUS redditus, virtute JURAMENTI

Non obstante *priori Exhibitione*, in Absentiâ *vocantis*.

Partis, *vel* Procuratoris.

Sit Inventarium, *verum, plenum*, et *perfectum*;

III. Et nota, quòd hoc INVENTARIUM non est exhibendum, *sub Protestatione, de addendo eidem* (*e*) [prout fieri solet in INVENTARIIS exhibendis, per PROCURATORES, *in communi Formâ*, et non ad PARTIS *Instantiam*] sed simpliciter, et directè, *pro Inventario pleno, vero, et integro* (*f*), *omnium et singulorum bonorum defuncti, quæ ad manus hujusmodi Computantis pervenerunt, a Morte defuncti.*

Cave, de *minùs integris* Inventariis *et* Computis,

IV. Caveant igitur *Exhibentes*, et *Computantes hujusmodi*, ne *falsa*, et *minùs integra* exhibeant INVENTARIA, et reddant COMPUTOS, virtute eorum JURAMENTI:

Præ metu *Perjurii*:

V. Nam, si secùs fecerint, *manifestum committunt* PERJURIUM; et possit procedi contra *eos*, per JUDICEM ECCLESIASTICUM, *in Causâ* PERJURII; et JUDEX poterit *eos canonicè punire*, si convinci possint *de Omissione bonorum*, vel *de non Expositione Summarum petitarum in Computo* (*g*).

Canonicè puniuntur *bona omittentes*, et *falsò computantes*, in Causâ *Perjurii*.

Reprobatio Inventarii, *et* Computi,

VI. Et quámvis [in sequenti Titulo, *De Objectione* (*h*) *contra Inventarium et Computum*] dicitur, *licere* PARTI *adversæ reprobare, vel objicere contra hujusmodi Inventarium, et Computum*:

An fiat *ante*, vel *post* præstitum Juramentum, *de Veritate?*

VII. Tamen quæri potest; Utrùm PARS adversa hujusmodi, petens *Exhibitionem Inventarii, et Computi*, ac JURAMENTUM PARTIS *Computantis* præstari, *de Veritate eorundem*, possit postea [videlicet,

OBSERVATIONES.

(a) *Et cæteri, ut in aliis Titulis.*] Vide *Tit.* 227. §. 1, 5, 6. necnon *Tit.* 228. §. 2, 3, 4.

(b) *Personaliter reddere.*] Vide *Tit.* 229. § 12. et *Tit.* 231. § 1, 2, 4.

(c) *Juramentum corporale præstare*] Vide *Tit.* 229. §. 12. *Tit.* 231. §. 5.

(d) *Et in Absentiâ Partis.*] "Cùm Administratio fuit commissa, vel Testamentum probatum, in communi formâ. *MS. Antiq.*

(e) *Sub Protestatione, de addendo eidem.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 233. sub *lit.* (g) 1. *in Calce.*

(f) *Pleno, vero, et integro*] "Vero, plano, et "integro. *MS.*

(g) *Computo.*] Additur; "*Tanquam manifestos Perjuros.*" MS. Antiq.

(h) *In sequenti Titulo, De Objectione*, &c.] Vide *Tit.* 237. *per totum.*

[videlicet, cùm Computans, *ad ejus petitionem*, præstitit JURAMENTUM, *de Veritate*] admitti, *ad objiciendum contra hujusmodi Inventarium, et Computum:* *Inventarium et Computus.*

VIII. Quia mihi videtur, *hanc Objectionem* proponi debuisse, *ante præstitum* JURAMENTUM (*i*) *prædictum per Computantem:* Videtur quòd *ante.*

IX. Nam quære; Utrùm hoc JURAMENTUM sit LITIS DECISORIUM (*l*)? vel NECESSARIUM, ut (in cæteris Causis Ordinariis) cùm ACTOR *producit* REUM, super *Positionibus Libelli* (*m*)? Anne, *Juramentum* hoc *Litis Decisorium?* Vel *Necessarium?*

OBSERVATIONES.

(i) *Videtur, hanc Objectionem proponi debuisse, ante præstitum Juramentum.*] Non ita hodie: Delatum est enim hujusmodi Juramentum (ex Consuetudine quotidianâ) *per Judicem*, et licitum erit Parti *post* excipere.

(l) *Litis decisorium.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 110. sub *lit.* (a) 3, 4.

(m) *Cùm Actor producit Reum, super Positionibus Libelli.*] Ut ex Responsis, in vim Juramenti Partis principalis, relevari possit (quoad confessata) ab Onere probandi.

Inventarium et Computus.

TITULUS CCXXXV.

Juramentum de Minoribus Summis.

De JURAMENTO *Partis Computantis* de *Minoribus Summis* (*a*), *non excedentibus* quadraginta *Solidos.*

I. SI quis EXECUTOR, vel ADMINISTRATOR, vocatus fuerit *ad reddendum computum*, ad alicujus Instantiam, INTERESSE (*in eâ parte*) *habentis:* *In reddendo Computo*, vel, ad Instantiam *Interesse habentis*;

II. Vel, si agatur *in Causâ* LEGATI, et REUS (in eo casu) allegaverit *Insufficientiam bonorum* (*b*): Vel, in *Causâ Legati*;

III. Si EXECUTOR, vel ADMINISTRATOR *hujusmodi*, exposuerit diversas SUMMAS, *non excedentes Summam quadraginta Solidorum*; hujusmodi *Summæ* sunt sibi allocandæ, *solo* JURAMENTO *Computantis* (*c*), in hunc modum: *Minores Summa*, solo *Juramento* Computantis, *allocantur.*

IV. *Com-*

OBSERVATIONES.

(a) *De Minoribus Summis.*] Vide *Lynd.* De *Testamentis.* c. *Statutum.* v. *Reddere rationem.*

(b) 1 *Allegaverit Insufficientiam bonorum.*] De modo et formâ allegandi, in Judicio contradictorio, *plenam Administrationem*, seu *Insufficientiam bonorum*, ad solvendum Legatum libellatum et petitum; Vide *Tit.* 255. *per totum.*

2 Quòd Beneficium plenæ Administrationis, in Causâ Legati, possit allegari post latam Sententiam; Vide *Tit.* 257. *per totum.*

(c) 1 *Hujusmodi Summa sunt sibi allocandæ, solo Juramento Computantis.*] Juramento (scilicet) generali, *super omnibus contentis in Computo*, seu, *de Veritate Computi*; De quo *Juramento* tractatur, in *Tit.* 234.

2 *Summæ* verò *Minores hujusmodi* non allocantur Executoribus, *vel* Administratoribus *secundis*, ex *solo Juramento*; solummodo verò *primis*; videlicet, *Partibus* quæ easdem Summas Minores *exposuerunt:* Prout in *Tit.* 239. §. 8, 9.

Forma *Juramenti*, de Minoribus Summis erogatis :

IV. *Comparuit perſonaliter* N. *ac (citra revocationem Procuratoris ſui) fecit fidem, ſe expoſuiſſe omnes & ſingulas Summas Minores (d), in Computo mentionatas, non excedentes Summam quadraginta Solidorum : Quare petiit hujuſmodi Summas ſibi allocari, ac Jus et Juſtitiam ſibi fieri, et miniſtrari.*

Petitio *Allocationis* earundem.

Præſtito *Juramento*,

V. Tunc JUDEX [delato JURAMENTO (*e*), dicto Computanti-*de Veritate hujuſmodi Allegationis*, videlicet, *Quòd expoſuit hujuſmodi Minores Summas*, et eo præſtito, per Computantem] dicet :

Decretum Judicis, pro *Allocatione* Summarum, non extendentium ultra *quadraginta Solidos*.

VI. *Nos allocamus, dicto* N. *Computanti, omnes Minores Summas, in dicto Computo, mentionatas, non excedentes Summam quadraginta Solidorum*, dummodo *de Dolo, aut Fraudulentâ Diviſione (f), convinci non poſſit :*

[Quid ſit *Dolus*, et *Fraudulenta Diviſio*.]

VII. [Nam aliquando Computantes (ſcientes, quòd omnes iſtæ *Minores Summæ* ſolent allocari, eorum *ſolo* JURAMENTO) dividunt *groſſas*, ſeu *Majores* Summas, in *Minores*, et *particulares* Summas]

Factâ *Fide*, et Interpoſito *Judicis Decreto*, plena fit *Probatio*, de Minoribus Summis :

VIII. Et JURAMENTUM *prædictum* præſtitum, et admiſſum, interveniente etiam JUDICIS DECRETO, facit *plenam* PROBATIONEM, quoad has *Minores Summas* ; ad evitandum *Expenſas* faciendas, in *Probatione* hujuſmodi *Minorum Summarum :*

Ratio, De *Summis Minoribus*, bonæ Fidei *Præſumptio* eſt.

IX. Quia præſumitur ; *neminem velle præſtare* JURAMENTUM *falſum*, ad obtinendum *Allocationem tam vilium Summarum.*

OBSERVATIONES.

(d) 1 *Ac (citra revocationem Procuratoris ſui) fecit fidem, ſe expoſuiſſe omnes et ſingulas Summas Minores.*] Non opus eſt *Juramento Partis*, eâ de re, *iterato* ; præſtiterat enim *Pars illâ* Juramentum generale, *ſuper omnibus contentis in Computo :* Prout in *Tit.* 234.

2 Sufficit ergo (juxta Praxin hodiernam) *Allegatio* (apud Acta) per *Procuratorem* Computantis, *facta*, Partem ſuam *expoſuiſſe omnes et ſingulas Summas Minores*, &c. [ut ſuprà] Unde petit *hujuſmodi Summas, eidem Parti ſuæ, allocari*, &c. [ut ſuprà.]

(e) *Delato Juramento*, &c.] Vide, retrò, *Obs.* in hunc *Tit.* ſub *l t.* (c) 1. et, (hìc e ſiniſtrâ) ſub *lit.* (d) 1, 2.

(f) *De Dolo, aut Fraudulentâ Diviſione.*] Vide *Tit.* 236. §. 8.

TITU-

Inventarium et *Computus.*

TITULUS CCXXXVI.

Commissio pro Juramenti Præstatione.

De Delatione JURAMENTI *Computanti*, super *Minoribus Summis* (*a*), virtute COMMISSIONIS *in partibus.*

I. SI *Valetudinarius* (*b*), aut *Septuagenarius*, vel *alia Persona, de* JURE, *Privilegiata*, vocetur *ad reddendum Computum*, quámvis *personaliter* (*c*) :

Privilegiati, *ad comparendum personaliter*, vocati,

II. PROCURATOR *ejus legitimus*, in die, ad quem citatur *ad reddendum Computum* [animo excusandi *Dominum suum* (*d*), a quâcunque *Contumaciâ*] allegabit causam aliquam causarum prædictarum (*e*), *ob quam non possit*, vel *non tenetur* personaliter *comparere, et reddere Computum* ; et, si ea *non inficiata* sit per *Adversarium*, concedenda est COMMISSIO, ad partes, *pro* JURAMENTI *præstatione Computantis*, non solùm, super toto *Computo*, sed etiam, de Veritate quarumcunque *Minorum Summarum*, non excedentium *quadraginta Solidos* ; et statuendus est dies, *et* locus certus, *pro Expeditione hujusmodi* COMMISSIONIS :

Excusentur a *Contumaciâ*, per *Procuratorem*,

Allegantem causas *non Comparitionis, personaliter*,

Quibus *non* inficiatis, fiat *Commissio*, pro receptione *Juramenti* Computantis, super *toto Computo*, deque *Minoribus Summis* :

III. Ac omnia facienda, et expedienda sunt, in *præsentiâ* ADVERSARII, seu *ejus* PROCURATORIS, seu in *pœnam Contumaciæ*, ut suprà [in Titulis, *De Expeditione Commissionis* (*f*), *ad partes, pro Testibus examinandis*]

Modus *expediendi Commissionem* hujusmodi.

IV. Sed si, ex PARTE *adversâ*, causa per PROCURATOREM *Rei citati* allegata [ad excusandum *Reum*, a personali *Comparitione*] fuerit *inficiata* ; tunc ea est *alleganda* ac *probanda* ; ac *probatâ*, Persona *inficians* est condemnanda in *Expensis*, et concedenda est COMMISSIO, *ad effectus prædictos* :

Negans alterius *Absentia causas*, postea *probatas*, in *Expensis* condemnabitur, et fiat *Commissio* :

V. Et, e *contrà*, si PARS, eandem causam *allegans*, defecerit in *Probatione* ejusdem ; tunc PARS *sua*, non solùm, in *Expensis* condemnanda,

E *contrà*, deficiens in *causarum Absentia Probatione*, condemnabitur in *Expensis*,

OBSERVATIONES.

(a) *Super Minoribus Summis.*] Imò, non solùm super *Minoribus Summis*, sed super Veritate *totius Inventarii et Computi.*

(b) *Valetudinarius.*] Vide *Tit.* 231. §. 3. *in Calce.*

(c) *Quámvis personaliter.*] Vide *Tit.* 229. §. 12. *Tit.* 231. §. 1, 2, 4, 5. *Tit.* 234. §. 1, 2.

(d) *Animo excusandi Dominum suum.*] Vide *Tit.* 231. §. 3.

(e) *Causam aliquam causarum prædictarum.*] Hìc additur in *MSS.* " Vel *quamcunque aliam* " legitimam causam.

[De causis quibusdam allegandis, quare Citatus non tenetur, ad exhibendum Inventarium, aut ad reddendum Computum, ob defectum Interesse Actoris ; Vide *Tit.* 229. §. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.]

(f) *In Titulis, De Expeditione Commissionis*, &c.] Vide *Tit.* 86. cum *sequentibus*, sub Capite, *De Testium Examinatione.*

Et, *in non comparendo* excommunicabitur.

demnanda, ſed etiam, *in non comparendo, et ſatisfaciendo contentis in Mandato introducto*, excommunicanda eſt:

Caveto, pendente *Probatione* hujuſmodi, *de Certificatorio Mandati originaliscontinuando.*

VI. Caveat, igitur, PROCURATOR ACTORIS (in iſto caſu) ut continuetur CERTIFICATORIUM *Mandati prædicti* (ut ſuprà) *introducti* (*g*), uſque in *proximum Juridicum*, poſt diem datum PROCURATORI *legitimo* REI citati, *ad probandum cauſas, ob quas Dominus ſuus non tenebatur*, perſonaliter, *comparere.*

Moneatur *Adverſarii Procurator*, ad intereſſendum *Expeditioni Commiſſionis*;

VII. Et nota; quòd in ACTU [tempore *Conceſſionis* dictæ COMMISSIONIS] monendus eſt PROCURATOR ADVERSARII, *ut interſit* (*ſi ſuum putaverit Intereſſe*) *tempore Expeditionis dictæ Commiſſionis*; ut (ſi nec IPSE, nec *ejus* DOMINUS *interfuerit*) omnia geſta, *in pœnam Contumaciarum*, valeant.

Ratio,

Ut procedatur *in pœnam.*

Relatâ Commiſſione,

VIII. Hic demum notandum eſt; quòd *tranſmiſſo* PROCESSU, ſuper receptione *Computi* prædicti, et *Juramenti* Partis Computantis, *de Veritate ejuſdem* [tam in *genere*, quàm in *ſpecie*, quoad particulares illas *Minores Summas*] ſi JUDICI, *hanc* COMMISSIONEM *concedenti*, conſtiterit, *omnia, debito Ordine, expedita fuiſſe*; atque *Summas prædictas Minores* non *fuiſſe fraudulenter, aut doloſe*, in *Minores Summas, diviſas* (*h*); tunc [præcedente PETITIONE PROCURATORIS *Computantis*] omnes *hujuſmodi Summæ Minores* ſunt, *Computanti, allocandæ* (*i*):

(Dummodo de *Dolo*, aut *Fraudulentâ Diviſione*, non conſtiterit)

Allocantur *Computanti* (ad *Procuratoris* Petitionem) *Summæ Minores:*

Relatâ Commiſſione, omittitur aliquando *Petitio* Procuratoris, *de his allocandis:*

IX. Quámvis hoc non eſt, hiſce diebus, practicatum (id eſt) *tranſmiſſâ* COMMISSIONE *prædictâ*, PETITIO ALLOCATIONIS *Minorum Summarum:*

Commiſſarii verò *non allocant*; ſed *Juramentum* ſolummodo *deferunt:*

X. COMMISSARII verò, *in partibus*, non habent Poteſtatem, *has Minores Summas*, PARTI, *allocandi*; ſed tantùm, *ad deferendum* JURAMENTUM, *Computanti, ſuper eiſdem:*

Quæritur, ergo, utrùm *relatâ Commiſſione*, petenda ſit *Allocatio?*

An *allocentur* Minores Summæ, *Vi præſtationis Juramenti*, abſque *Judicis Decreto?*

XI. Sed, utrùm expedit ita practicari, *ſit* JUDICIUM *eruditorum* ADVOCATORUM; ſcilicet, *utrùm, tranſmiſſo* PROCESSU (ſuper Delatione Juramenti Computantis) PROCURATOR *debeat* petere ALLOCATIONEM *Minorum Summarum?* vel *quòd, eo ipſo allocantur*, per *præſtationem prædicti* JURAMENTI, ſine JUDICIS *Decreto* (*l*)?

OBSERVATIONES.

(g) *Continuetur Certificatorium Mandati prædicti (ut ſuprà) introducti.*] Nam ſi *diſcontinuatum* fuerit, et *Pars adverſa* non dederit Computum, *excommunicari non poteſt.* Vide *Tit.* 229. §. 13.

(h) *In Minores Summas, diviſas.*] De hujuſmodi *Dolo*, et *Fraudulentâ Diviſione*; Vide *Tit.* 235. §. 6, 7.

(i) *Sunt, Computanti, allocandæ.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 235. ſub *lit.* (a) (c) (d).

(l) 1 *Sine* JUDICIS *Decreto.*] Formula *Decreti* JUDICIS, in hoc caſu, patet in *Tit.* 235. §. 6.

2 Poſt autem hæc Verba [*Sine* JUDICIS *Decreto*] adduntur hæc ſequentia, in *MS. Antiq.*

" Nam *a quibuſdam Advocatis audivi*, quòd, " *hujuſmodi Juramento præſtito*, ipſo JURE, hu- " juſmodi *Minores Summæ allocantur.*

Inventarium et Computus.

TITULUS CCXXXVII.

Exceptiones.

De Objectione contra INVENTARIUM et COMPUTUM.

I. QUAMVIS COMPUTANS liberatur *a Probatione* ONERIS [id est, *Quantitatis*, ac *Valoris* bonorum defuncti] *per solam* EXHIBITIONEM INVENTARII [modo (*a*) præmisso] — Etsi, per *Exhibitionem Inventarii*, liberatur Computans a *Probatione Oneris*;

II. Tamen licitum erit ADVERSARIO, *in Causâ Legati* [seu in quâcunque *aliâ Causâ*, in *quâ* Beneficium PLENÆ ADMINISTRATIONIS allegatur] *objicere* contra hujusmodi INVENTARIUM, et COMPUTUM (*b*): videlicet; — Objiciat autem *Interesse habens*, contra *Inventarium, et* Computum.

III. *Quòd diversa bona sunt omissa ex Inventario*; et *quòd quædam alia bona non sunt, secundùm justum Valorem et Pretium eorundem, æstimata et appretiata:* — Forma *Objectionis*, contra *Inventarium*.

IV. Et, in hujusmodi *Objectionibus*, specificanda sunt *bona omissa*; et *verus Valor*; non solùm, *eorundem bonorum omissorum*, sed etiam, *aliorum quorumcunque, ad justum Valorem, non æstimatorum.* — In *Objectionibus*, specificanda sunt *bona omissa*: Et tam *omissorum hujusmodi*, quàm bonorum, *infra Pretium* æstimatorum, *verus Valor*.

OBSERVATIONES.

(a) *Modo præmisso.*] Vide *Titulos* (ordine nostro dispositos) 234. §. 2, 3. necnon 256. §. 1, 2, 3, 4, 5. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (c) Vide etiam *Tit.* 233. §. 2. in Calce, et *Obs. ibid.* sub *lit.* (g) Item §. 3, 4. *ejusdem Tit.*

(b) *Objicere contra hujusmodi Inventarium, et Computum.*] Vide *Tit.* 233. §. 4. necnon *Tit.* 256. § 14. etiam *Obs.* in *Tit.* 218. sub *lit.* (l) 3.

Inventarium et Computus.

TITULUS CCXXXVIII.

Justificatio.

De modo justificandi, seu *probandi* COMPUTUM, *per* TESTES.

I. SI COMPUTANS petierit, in *Computo*, DEBITA *sibi allocari*; oportet eum *duo probare:* — Computans, *Allocationem* petens *Debitorum*,

II. Primò; VERITATEM DEBITI (*a*) [hoc est, *Defunctum, tempore vitæ et mortis suarum*, INDEBITATUM *fuisse Personis mentionatis in Computo*] — [1] *Defunctum* probabit *indebitatum*;

III. Secundò; *Quòd idem Computans hujusmodi* DEBITUM (*integrè et fideliter*) PERSOLVIT (*b*). — [2] *Summam*, per Computantem, *solutam*.

IV. Simi-

OBSERVATIONES.

(a) *Veritatem Debiti.*] De modo probandi *Veritatem Debiti*, Vide §. 13. *hujus Tituli*; necnon *Obs. infrà*, sub *lit.* (i)

(b) *Fideliter persolvit.*] De modo probandi *Solutionem*, Vide §. 14. *hujus Tituli.*

Petens *Allocationem Expensarum Litium*, in Foro *Seculari*,

IV. Similiter; si, in dicto COMPUTO, petatur ALLOCATIO *quarumcunque* EXPENSARUM *Litium*, *in* FORO SECULARI, *expositarum* [pro *Debitis* TESTATORIS (*c*) *recuperandis*; aut in ACTIONIBUS contra COMPUTANTEM, pro *Debitis suppositis defuncti*, institutis]

Petens *Expensas expositas*, in Foro *Ecclesiastico*,

V. Vel, *pro* EXPENSIS *expositis*, *in* FORO ECCLESIASTICO [in probando TESTAMENTUM; in *communi formâ*, vel, forsan, in *Judicio contradictorio*, per TESTES; *vel*, in ACTIONIBUS pro LEGATIS, cùm *bona sufficientia* non *remanent penes* EXECUTOREM; *vel*, in CAUSÂ *temerariæ* ADMINISTRATIONIS, contra temerè *administrantes bona defuncti*, et *impedientes Executorem*, *quò minùs eadem administrare possit*]

[1] Probabit *Actiones institutas*;

[2] *Expensas*, in eisdem, *erogatas*.

VI. COMPUTANS, in omnibus *istis casibus*, tenetur allegare, et probare, *tales* ACTIONES *institutas fuisse*; et deinde specificare particulariter, et probare, per TESTES [vel, per JURAMENTUM *suum*, si *Summæ petitæ* fuerint *Minores* (*d*), id est, non excedentes *quadraginta Solidos*] QUAS, *in eisdem*, *exposuit* EXPENSAS.

Objectio est; Quòd obtinens *Victoriam*, obtinebit et *Expensas*:

Unde *tales obtentæ*, Computanti, non sunt *allocandæ*.

Replicatio;

Non obtinet *integras*:

VII. Et licèt hìc *objici* possit; *Quòd* si EXECUTOR fovebat *justas Causas*, in FORO [ECCLESIASTICO, *vel* SECULARI] *quòd* tunc, *obtinens* VICTORIAM, *obtinebit etiam* EXPENSAS *Litis* (*e*), et ideo *easdem non esse* EI *allocandas*, in COMPUTO:

VIII. Ad hoc *replicari* potest; *Quòd* plerúmque, in *his casibus*, LITIGANTES quámvis obtinuerunt VICTORIAM *in Causâ*, tamen non allocantur EIS, *integrè*; ne vix quidem *Medietas* (*f*) EXPENSARUM *expositarum*:

Ergo

[1] Specificentur *integræ*;

[2] Fateatur *qualis Summa*, pro eisdem *fuit obtenta*;

[3] Petatur *Allocatio* pro *Expensarum Residuo*.

IX. Ideo, in *his casibus*, probus et honestus COMPUTANS tenetur, *integras* EXPENSAS *Litium hujusmodi*, in COMPUTO, *specificare*; et deinde fateri *quantam* SUMMAM, *pro eisdem*, SIBI, in *dictis* ACTIONIBUS, *allocari obtinuit*; et tunc petere ALLOCATIONEM, tantùm pro RESIDUO *earundem* EXPENSARUM.

Forsan *Actor*, publicatis Testibus Testamentariis, *Liti renunciaverit*;

Seu, Computo dato *nil contradixerit*;

X. Sed notandum est; Quòd, in *quibusdam casibus* (superiùs, in præsenti Libro (*g*), specificatis) utpote, si EXECUTOR vocatus fuerit, *ad probandum Testamentum*, *per Testes*; vel, *ad reddendum Computum*; ac AGENS, in *his casibus* [productis TESTIBUS, super TESTAMENTO;

OBSERVATIONES.

(c) *Pro Debitis Testatoris*, &c.] Ad similem effectum habetur, in *Tit.* 222. §. 4. *ad Calcem*, et inter *Obs. ibid.* sub *lit.* (c).

(d) *Per Juramentum suum, si Summæ petitæ fuerint Minores.*] Vide *Tit.* 235. *per totum*, et *Obs. ibid.* necnon *Tit.* 236. §. 2. in Calce; etiam *ibid.* § 8, 9, 10, 11.

(e) *Obtinens Victoriam, obtinebit etiam Expensas Litis.*] Vide *Tit.* 300. §. 8

(f) *Ne vix quidem Medietas.*] Aliquando *nullæ* allocantur *Expensæ*, sicut quando *Pauper* est *Actor*.

(g) *Superiùs, in præsenti Libro, specificatis.*] Vide *Tit.* 6. §. 7. *quoad Testamentum*: Item, Vide *Tit.* 227. §. 3. etiam *Tit.* 258. § 3, 4 *quoad Computum*.

TAMENTO; et exhibito COMPUTO] *renunciaverit Liti*; vel *ulteriùs non litigaverit*; EXECUTOR *non obtinebit* EXPENSAS:

Hinc Executor *Expensas, ex adverso,* non *lucratur:*

XI. *Integræ* igitur (in *his* casibus) EXPENSÆ sunt COMPUTANTI *allocandæ.*

Ergo, Sibi *integraliter* allocentur, *in Computo.*

XII. Et quámvis suprà dicitur (*h*), COMPUTANTEM teneri *probare,* non solùm VERITATEM DEBITI, sed etiam SOLUTIONEM *ejusdem*;

Debiti *Veritas,* et *Solutio* probanda sunt;

XIII. Tenent quamplurimi, *ex modernis* ADVOCATIS (*i*), quòd, *ad probandum* VERITATEM DEBITI, sufficit EXHIBITIO *Literarum Obligatoriarum,* et DEPOSITIO *unius Testis,* de *sigillatione et traditione earundem:*

Sed quomodo? [1.] *Exhibitio Obligationis,* et *Testis singularis,* probant *Veritatem Debiti.*

XIV. Et quòd, *ad probandum* SOLUTIONEM, sufficit DEPOSITIO, *seu* TESTIMONIUM *juratum, unius fide digni Testis,* de *proprio facto* [videlicet; quòd tale Debitum, in Computo mentionatum, sit verum; et quòd ipse Testis illud recepit] *et* JURAMENTUM *Partis Principalis* SUPPLETORIUM, seu *in* SUBSIDIUM *Probationis.*

[2.] *Testis singularis,* et *Juramentum Partis Suppletorium,* probant *Solutionem.*

XV. Quoad SOLUTIONEM verò LEGATORUM, in COMPUTO *mentionatorum,* probare debet COMPUTANS, *talia* LEGATA [quæ sibi petit allocari] *fuisse, in Testamento defuncti,* RELICTA: Deinde SOLUTIONEM *eorundem,* per *duos Testes,* seu (ad minùs) per *unum Testem* [nempe, ipsum Legatarium] *et* per JURAMENTUM *Partis Principalis* SUPPLETORIUM.

Petens *Allocationem Legatorum*

[1.] Probabit, *Ea fuisse relicta, in Testamento;*

[2.] *Solutionem,* per duos *Testes;* vel per *unum,* cum *Juramento* Partis *Suppletorio.*

XVI. Ad probandum verò *talia* LEGATA *fuisse* RELICTA, si COMPUTANS exhibuerit *Testamentum* [cum Approbatione ejusdem] *Sigillo* JUDICIS (qui *illud* insinuavit) *communitum*; et si PROCURATOR *Actoris,* vel IPSE *Actor* fassus fuerit, *illud Testamentum fuisse per* JUDICEM [in dictâ Approbatione Testamenti nominatum] *probatum*; vel *Sigillum, eidem Testamento, et Approbationi ejusdem, appositum, fuisse Sigillum dicti* JUDICIS *approbantis*; habetur et admittitur pro *plenâ et sufficienti* PROBATIONE; et non tenetur COMPUTANS (in hoc casu) probare, *per* TESTES, *dicta* LEGATA *fuisse* RELICTA (*l*).

Ad probandum *Legatum fuisse relictum,*

[1.] Exhibendum est *Testamentum,* cum *Probatione* sub *Sigillo*;

[2.] Fateatur Adversarius *Sigillum*;

Sat est.

TITU-

OBSERVATIONES.

(h) *Suprà dicitur.*] in §. 1, 2, 3. *hujus Tituli.*

(i) 1 *Tenent quamplurimi ex modernis Advocatis,* &c.] "Ad hoc inducti, quia si agere-"tur coram *Judice Seculari,* pro *Debito recu-"perando,* hæc *Probatio* admitteretur. *MS.*

2 De modo Exhibitionis *Literarum Obligatoriarum,* ad probandum *Veritatem Debiti*; Vide *Tit.* 230. §. 2, 3, 4, 5, 9, 10. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (b) 2.

(l) *Non tenetur Computans (in hoc casu) probare, per Testes, dicta Legata fuisse relicta.*] Sic pergit *MS. Antiq* "Sed (*contra* personam pe-"tentem *Portionem bonorum* sibi assignari, *ex "residuo bonorum non legatorum* in Testamen-"to) *allocanda sunt*; quia *solvi* debent.

Inventarium et Computus.

TITULUS CCXXXIX.

Literæ Acquietantiales

Quòd EXECUTORES, ſive ADMINISTRATORES, *poſſunt vocare proximos* CONSANGUINEOS defuncti, *ad videndum* COMPUTUM *reddi*, et *Literas* ACQUIETANTIALES, ſuper *plenâ* ADMINISTRATIONE (*a*) *concedi.*

Etſi nulla bona inadminiſtrata ſint penès Executores, aut Adminiſtratores,

I. QUAMVIS *Executores*, et *Adminiſtratores* [in Debitis perſolvendis, ac in Funeralibus, et aliis Expenſis, et Oneribus neceſſariis] *exhauſerint totas vires*, ſeu *facultates defuncti*, ita ut *nulla bona inadminiſtrata, penès eos, remaneant :*

Nihilominus, compellendi ſint, a Conſanguineis, Legatariis, et Creditoribus defuncti, in ſeparatis Cauſis, ad reddendum Computum.

II. Tamen *omnes* CONSANGUINEI talis *defuncti*, necnon LEGATARII, et *perſonæ quæcunque*, quibus *defunctus* OBNOXIUS (*b*) *fuit*, poſſunt, ſeparatim *et* disjunctim, ſeu *in ſeparatis Cauſis*, compellere *hujuſmodi* EXECUTORES, et ADMINISTRATORES, *ad reddendum Computum*, et, his rationibus, EOSDEM *infinitis Expenſis* gravare.

Ad evitandas hujuſmodi Lites ;

III. Poſſunt igitur *hujuſmodi* EXECUTORES, et ADMINISTRATORES, ad has *Expenſas*, et *Vexationes evitandas* [quamprimum vocati fuerint (*c*), per *quamcunque* perſonarum prædictarum, *ad reddendum Computum*] vocare unum, *aut* alterum *ex proximis* CONSANGUINEIS defuncti, in SPECIE, et *omnes alios quoſcunque, in* GENERE, *Jus, aut Intereſſe in bonis, juribus, ſive creditis, dicti defuncti habentes* (*d*), *aut habere prætendentes*, ad *comparendum* [talibus die et loco] *ſi ſua putaverint Intereſſe* ; ad *videndum verum et integrum Inventarium, bonorum defuncti, exhiberi* ; ac *Computum, de et ſuper Adminiſtratione ſuâ plenâ, in bonis dicti defuncti, reddi, et etiam exhiberi* ; ac *Teſtes, ſuper eodem, recipi, admitti, et in debitâ Juris formâ jurari, eorumque Dicta publicari* ; ac *ulteriùs, in eodem Negotio, procedi, juxta Juris exigentiam, et Cauſæ naturam* (*e*), *uſque ad Sententiæ definitivæ Prolationem incluſivè ferendam* ;

Fiat Citatio, contra proximos Conſanguineos,

Ac Intereſſe habentes,

Ad videndum Inventarium exhiberi,

Computum reddi,

Probari,

Et Sententiam ferri ;

OBSERVATIONES.

(a) *Super plenâ Adminiſtratione.*] De *Computis*, et *plenâ Adminiſtratione*, Vide plura, in *Tit.* 255, 256, 257, 258.

(b) *Obnoxius.*] Id eſt, *Debitor :* Dicitur enim *Obnoxius*, qui Vinculo aliquo *Obligationis*, vel ex *Contractu*, ſive *Damno*, alicui obſtringitur.

(c) *Quamprimum vocati fuerint.*] " Vel, *ſi* " *non fuerint vocati*, in hoc caſu, poſſunt *Exe-* " *cutores*, aut *Adminiſtratores*, vocare *Perſonas*, " in hoc Titulo *ſpecificatas* ad omnes effectus " in eodem. *MS. Antiq.*

(d) *In bonis, juribus, ſive creditis dicti defuncti habentes.*] Legitur, in omnibus *MSS.* " In bonis, juribus, ſive creditis dicti defuncti, " *vel, in Teſtamento dicti defuncti (ſi defunctus* " *aliquod condiderit)* habentes.

(e) *Naturam.*] Hæc adduntur, in *MS. Antiq.* " Necnon *ad intereſſendum ſingulis Seſſioni-* " *bus generalibus*, uſque, *&c.* ut *ſuprà.*

rendam; cum INTIMATIONE [ut ſuprà, in Titulo (*f*), *De Intimatione neceſſariâ, inſerendâ in Citatione, in Cauſâ Teſtamentariâ*]

Cum *Intimatione*:

IV. Procedendum eſt, in hoc caſu, *in præſentiâ comparentium* [ſi aliqui compâruerint] et *in pœnam Contumaciæ non comparentium* [et omnia ſunt agenda, ut in Titulo *prædicto* (*g*), et in Titulo, *De modo inchoandi* (*h*), *proſequendi, et finiendi Litem* (*in Cauſâ Matrimoniali*) *ſi Reus non poſſit citari, vel citatus, per Edictum publicum, nec per ſe, nec per Procuratorem comparuerit*]

Quomodo *procedendum* ulteriùs?

V. Et nota; Quòd admodum neceſſarius eſt *Iſte Modus procedendi* (*i*), EXECUTORIBUS, et ADMINISTRATORIBUS; non ſolùm (ut ſuprà (*l*) dicitur) *ad amputandas diverſas*, ſeu *multiplices* ACTIONES, *ad reddendum Computum*; verùm etiam *ne mortuis* TESTIBUS (*m*) [qui potuerunt deponere, *de* SOLUTIONE *Debitorum*, et *Expoſitorum*] tunc EXECUTORES, vel ADMINISTRATORES *hujuſmodi* vocarentur, *ad reddendum, et juſtificandum Computum*: Quod vidi ſæpe practicatum (*n*).

Hujuſmodi Praxeôs *Utilitas*,

(Scilicet)

Ad *Lites amputandas*,

Et *ne* Morientium *pereat* Teſtimonium.

VI. Adde etiam; Si EXECUTOR, vel ADMINISTRATOR, hujuſmodi *Computum* probaverit; et *Sententiam* JUDICIS obtinuerit, *quòd integrè et plenè adminiſtravit bona defuncti*, et *quòd nulla bona inadminiſtrata, penès eum, remaneant*; liberabuntur etiam *Illius* EXECUTORES, et ADMINISTRATORES, *a redditione Computi, de bonis* primi *defuncti*:

(Præterea) Probato *Computo*, et latâ *Sententiâ*, nempe, *quòd Executor*, vel *Adminiſtrator* plenè *adminiſtravit*; liberabuntur etiam *illius Executores*, et *Adminiſtratores*, a *Computo* bonorum *primi* defuncti;

VII. Nam notandum eſt; Quòd hujuſmodi *ſecundi* EXECUTORES (*o*), vel ADMINISTRATORES, compelli poſſunt, *ad reddendum Computum*, de bonis *primi defuncti*; ſi *ejus* EXECUTORES, vel *primi* ADMINISTRATORES, aliàs non *reddiderunt Computum*, nec *eundem juſtificaverint*:

Secùs, non.

VIII. In quo caſu, iſti *ſecundi* EXECUTORES, vel ADMINISTRATORES, carebunt Beneficio JURAMENTI *de Minoribus Summis* [de QUO ſuperiùs tractatur, in Titulo, *De Juramento* (*p*) *Partis computantis, de Minoribus Summis*, &c.]

Regula:

Secundi *Executores*, et *Adminiſtratores*, carebunt Beneficio *de Minoribus Summis*;

IX. Nam

OBSERVATIONES.

(f) *Cum Intimatione, ut ſuprà, in Titulo,* &c.] Vide *Tit.* 222. *per totum*, et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (d).

(g) *Ut in Titulo prædicto*] 222.

(h) *Et in Titulo, De modo inchoandi,* &c.] Vide *Tit.* 199.

(i) *Admodum neceſſarius eſt Iſte Modus procedendi.*] De Beneficio Exhibitionis *Inventarii*, et Redditionis *Computi*, Vide *Tit.* 230. §. 11, 12, 13, 14. Item *Tit.* 233. §. 2, 3. Necnon *Tit.* 237. *per totum*. Etiam *Tit.* 256. §. 14.

(l) *Ut ſuprà dicitur.*] §. 2. in *calce*, §. 3. in *capite*.

(m) *Ne mortuis Teſtibus.*] De Teſtibus (ne pereat Teſtimonium) examinandis, *in perpetuam rei Memoriam*, Vide *Tit.* 6. §. 5. in capite; *Tit.* 199. §. 1. in calce, §. 4. in calce, §. 12. in calce; *Tit.* 222. §. 1. in medio.

(n) *Sæpe practicatum.*] Hìc adduntur ſequentia in *MSS.* " Præſertim, *contra* Executores *et* " Adminiſtratores *Minorum*, cum *Minores* com- " pleverint *Ætatem legitimam*.

[Vide, infrà, *Obs.* ſub *lit.* (t)]

(o) *Hujuſmodi ſecundi Executores.*] De his, Vide plura, inter *Obs.* in *Tit.* 247. ſub *lit.* (d).

(p) *In Titulo, de Juramento,* &c.] Vide *Tit.* 235. *per totum*, et *Obs. ibid.*

Ratio :

IX. Nam JURAMENTUM, *ſuper Minoribus Summis*, non eſt deferendum, niſi PARTI *quæ eas expoſuit* ; et ideo dictum JURAMENTUM concedendum eſt dictis *primis* EXECUTORIBUS, vel ADMINISTRATORIBUS.

Juramentum, de Minoribus Summis, ſolummodo *Parti has exponenti*, concedendum eſt.

X. Adde etiam ; Quòd PROBATIONES factæ ſuper COMPUTO, reddito *ad Inſtantiam habentis Intereſſe*, non faciunt *plenam fidem* contra *alium*, aut *tertium*, etiam *habentem Intereſſe* ; ſaltem, ſi *non* fuerit vocatus (ut ſuprà) in SPECIE, vel in GENERE (*q*) :

Probatio Computi, *ad Inſtantiam unius*, alterum *non præcludit*, niſi, in *ſpecie*, vel in *genere*, vocatum :

Ratio :

XI. Quia, ACTA, *inter tales perſonas* (*r*), non nocent *aliis abſentibus*.

Regula generalis, De *Liberatione Computantium* (vocatis vocandis, tam in ſpecie, quàm in genere) *ab ulteriori Computo reddendo :*

XII. Quámvis, ſuprà dicitur (*ſ*), EXECUTORES, vel ADMINISTRATORES poſſe vocare [tam in SPECIE, quàm in GENERE] *omnes et ſingulos*, &c. *ad videndum Computum reddi*, &c. et quòd *hujuſmodi* EXECUTORES, vel ADMINISTRATORES, liberantur *ab ulteriori redditione Computi, ad Inſtantias* aliarum *Perſonarum, Partiumve :*

Exceptio, Quoad *Minores*, ad legitimam Ætatem *pervenientes :*

XIII. Fallit tamen, quoad MINORES, *Intereſſe habentes :* Quia [cùm ad *legitimam Ætatem* pervenerint] EIS liberum erit, *hujuſmodi* EXECUTORES, vel ADMINISTRATORES, vocare, *ad reddendum Computum*, non obſtantibus præmiſſis :

Ratio :

XIV. Quia, *Geſta contra* MINOREM *nullo modo præjudicabunt* (*t*).

OBSERVATIONES.

(q) *Vocatus, ut ſuprà, in ſpecie, vel in genere.*] Utì præſcriptum eſt in §. 3, 4. *hujus Tituli.*

(r) *Inter tales perſonas.*] Varia Lectio eſt ; " Inter *alias* perſonas.

(ſ) *Suprà dicitur.*] §. 3, 4, 5, 6.

(t) 1 *Præjudicabunt.*] Hìc, in *Veteri* (penès me) *MS.* hæc verba ſequuntur, Videlicet ;

" Quære tamen utrùm, in his caſibus, *Minores* poſſint vocari, *ad conſtituendum Procuratorem*, vel *ad petendum Curatores aſſignari*, " ſi ſint *ultra Ætatem ſeptem Annorum* ; et ſi " fuerint vocati, et *non petierint Curatores aſſignari*, an geſta, *in pœnam eorum Contumacia*, valeant, et *Minoribus* præjudicabunt ?

2 " Vel, Utrùm JUDEX, *ex Officio ſuo*, poſſit *Minoribus, infra ſeptem Annos*, aſſignare " *Curatores* ; et, ſi aſſignaverit, an geſta, in " *eorum* præſentiis, *Minoribus* præjudicabunt ?

3 " A *Doctiſſimis Advocatis* ſæpe dictum " audivi, *hujuſmodi Proceſſum valere, in caſibus* " *prædictis*, videlicet ;

4 " Quòd *Minores*, ultra *ſeptem Annos* ; " vocari poſſunt ; et *Minoribus* infra *ſeptem* " *Annos Curatores dari poſſunt* ; et *quòd eis* " *præjudicabunt hujuſmodi geſta*, cùm *ad plenam Ætatem pervenerint.*

TITU-

Curatores, Minores, Legatum.

TITULUS CCXL.

De Assignatione, sive *Datione* CURATORUM, *ad Lites, Minori Septem Annis,* ad *petendum* LEGATUM.

Minor Septem Annis.

I. SI LEGATUM (*a*) sit relictum *Minori septem Annis* (*b*), tunc PATER, sive *proximus* CONSANGUINEUS hujusmodi *Minoris* adibit JUDICEM, coram quo intendit *Causam Legati* prosequi, et allegabit [talem] *defunctum condidisse Testamentum,* et *ejusdem Testamenti* [talem] *constituisse Executorem*; et *quòd legavit* B. *ejus Filio, in Minori Ætate* [id est, infra septimum Ætatis annum] *quædam Legata*; et *quòd, ratione hujusmodi Ætatis, dictus Minor non habet Personam habilem,* et *idoneam agendi, aut standi in Judicio, pro recuperatione* (*c*) *Legati hujusmodi*; et *Judicis Officium, in eâ parte, implorabit*; petetque *Curatores* (*d*), *ad Lites, dari et assignari dicto Minori, ad agendum contra hujusmodi Executorem, pro Legato antedicto.*

Legato, *Minori Septem annis,* relicto.

Forma *Allegationis* proximi Consanguinei, *pro Infante.*

Petitio *Assignationis* Curatorum, *ex Officio* Judicis.

II. Tunc

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Legatum*] *Legatum Pium* est, quod Religioni, bonis Literis, et Paupertati relinquitur.

2 Dicitur autem *Legatum Purum,* quod est præsens:

3 Cui opponitur *Legatum Conditionale.*

4 *Legatum Annuum* est, quod in singulos Annos, id est, omni Anno, debetur:

5 Similiter etiam *Legatum Ususfructûs,* quæ ambo cum Morte finiantur.

6 *Pingue Legatum* dicimus, quod non tenue, vel mediocre, sed magni Pretii, seu Valoris est.

7 *Legatum Ademptum* est illud, quod Testator adimit Legatario, Voluntate mutatâ.

8 *Legatum* dicitur *Translatum,* quando Testator, Legatario ademptum, transfert in alium.

9 *Legatum Caducum* dicitur, quod defuncto fit relictum, quem tamen Testator inter vivos esse credebat:

Idem est Legatum ei relictum, qui ante Testatorem ab hâc luce migraverit:

Item, quando res legata inveniri non potest:

Etiam, si Legatarius Legato renunciat: Vel, si Conditio, sub quâ fit relictum, desit.

10 *Legatum Inutile* vocatur, cùm deficit Legatum, ex Personâ legantis:

Cùm deficit, propter rem, quæ legatur:

Cùm deficit, ob Personam, cui legatur:

Quando uterque, et qui legat, et cui legatur, inhabilis est:

Cùm Legatum sit in re propriâ, ejus cui relinquitur.

(b) 1 *Minori septem Annis.*] Usque *septimum Ætatis Annum,* propriè vocantur *Infantes.*

2 Ab *Anno septimo,* donec ad *vicesimum primum* pervenerint, appellantur *Minores.*

3 Hos autem *Ætatis plenæ,* seu *legitimæ* fieri intelligimus, qui *vicesimum primum Ætatis Annum* attigerunt.

4 Nisi verò Testatoris Voluntas *in contrarium arguetur,* Executor, *Anno suæ Ætatis decimo septimo,* ad suscipiendum in se *Onus Executionis Testamenti* habilis existimatur.

(c) *Standi in Judicio, pro recuperatione,* &c.] " Standi in Judicio, *nec petendi Curatores dari,* " pro recuperatione, *&c. MS. Antiq.*

(d) *Curatores.*] Dari, et assignari solebant, ab antiquo, *Curatores,* sive *Tutores,* non solùm *Infantulis,* et *Minoribus*; sed etiam *Furiosis, Prodigis, Mutis, Surdis, Dementibus, Idiotis, Fatuis, Debilibus Personis,* seu *perpetuo Morbo affectis,* Eisque *qui rebus suis superesse non potuerunt.*

Judicis *Assignatio* Curatorum, *ex Officio.*

II. Tunc JUDEX solet assignare dictum PATREM, vel CONSANGUINEUM, ac unum, *vel* plures, ex PROCURATORIBUS (*e*) suæ Curiæ (conjunctim, et divisim) *in* CURATORES, *ad Lites, dicto Minori septem Annis* (*f*):

Judicis *Assignatio* Curatorum, *ex Officio*, fit Minori *septem Annis*; Datur *Electio* Curatoris *Minori*, qui *septennium excedit.*

III. Nam JUDEX *Minori septem Annis* assignare potest CURATORES, *non petente Minore*; secùs, *Minoribus excedentibus septem Annos* (*g*).

OBSERVATIONES.

(e) *Ac unum, vel plures e Procuratoribus*, &c.] Hoc in Arbitrio *Judicis* sit; sed nunquam memini practicatum. Vide *Tit.* 245. §. 4. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (f).

(f) *Dicto Minori septem Annis.*] "Etiam absenti, et non petenti. *MSS.*

(g) 1 *Secùs, Minoribus excedentibus septem Annos.*] Vide, de hoc, in *Tit.* 241.

2 Potest autem *Minor*, ultra *Ætatem septem Annorum*, ob causas rationabiles, retractare *Curatorem, aliàs sibi datum*; et per *alterum Curatorem* (de novo electum, *et* legitimè assignatum) cogere *priorem*, ad *reddendum Computum.*

Curatores, Minores, Legatum.

Minor Septennium excedens.

TITULUS CCXLI.

De Assignatione CURATORUM *Minori*; ultra tamen *Ætatem septem Annorum.*

Fiat *Electio*, et *Petitio Assignationis* Curatorum, per *Minorem* ultra *septennium*;

I. AGENDUM, et allegandum est, *ut suprà* [in proximo præcedenti (*a*) Titulo] hoc excepto; Quòd *Minor*, si excesserit *septimum Ætatis Annum, tenetur* personaliter *comparere, coram* JUDICE (*b*), et *allegare*, et *petere*, ut priùs (*c*):

Secùs, *non valebit Curatio.*

II. Alioquin, non valet *hujusmodi* ASSIGNATIO *Curatorum* (*d*); et objici potest (*e*) contra *hujusmodi* CURATOREM, *quòd non sit legitimus Curator*; seu *legitimè in Curatorem datus.*

OBSERVATIONES.

(a) *Agendum, et allegandum est, ut suprà, in proximo præcedenti Titulo.*] Mutatis verò mutandis, et insertis inserendis: Quoniam, in hoc casu, fit ELECTIO *Curatoris*, per hujusmodi *Minorem* ultra *septennium*, aut *personaliter*, aut per *Instrumentum*, sub Manu et Sigillo suis *firmatum*, et *petitur* ASSIGNATIO ejusdem *Electi*, in *Curatorem*, aut per *ipsum Minorem*, ejusve *Procuratorem* in tali *Instrumento*, seu *Procuratorio*, debitè *constitutum*: Prout habetur in *Formulis*, [Vide *Obs.* in *Tit.* 243. sub *lit.* (a)]

(b) *Minor, si excesserit septimum Ætatis Annum, tenetur personaliter comparere, coram Judice.*] Quoad hoc, perlege *Tit.* 242. necnon *Tit.* 243. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (a)].

(c) *Ut priùs.*] In proximo præcedenti Titulo, *mutatis mutandis.*

(d) 1 *Non valet hujusmodi Assignatio Curatorum.*] "Nec dicitur legitima. *MS. Antiq.*

2 In Formulâ *Actûs Curationis*, pro *Minore septem Annis*, sic habetur: NEGOTIUM *Assignationis* (ex *Officio Judicis*) cujusdam N. in Curatorem, *&c.*

3 Sin *Minor* excesserit *Septimum Annum*, ita est: NEGOTIUM *Electionis* et *Assignationis* cujusdam N. in Curatorem, *&c.*

(e) 1 *Et objici potest.*] "Per Partem, *citatam*, ad Instantiam talis Curatoris. *MS. Antiq.*

2 Sed nota; quòd Curatores non solùm assignari, seu dari solent, *ad Lites instituendas*, et *prosequendas*; sed etiam, *ad petendum*, et *extrahendum Literas Administrationis*: Aliquando, *ad consentiendum Matrimonio*: Necnon *ad omnes quoscunque Juris effectus.*

TITU-

Curatores, Minores, Legatum.

TITULUS CCXLII.

Commissio, pro Curatore.

De Assignatione CURATORUM, vigore *Commissionis.*

I. SI *Minor ultra septem Annos* habitaverit *in partibus*, a Loco Judicii, *remotis*, ita quòd [non solùm sine *magnis Expensis*, verùm etiam *periculo Minoris*] commodè ad *Locum Judicii* adduci nequeat.: Minore *ultra septennium* procul commorante,

II. JUDEX solet [ad petitionem Patris, vel proximi Consanguinei, dicti Minoris, allegantis *ut suprà* (*a*), et adductus *per Distantiam Loci*, et *Discrimen Itineris*] concedere COMMISSIONEM, ad partes, *aliquibus Viris in Dignitate Ecclesiasticâ constitutis* [et proximis *Vicinis* dicto *Minori*] ad *Sumptus* (ut præfertur) *parcendos*; vel potest JUDEX committere Vices suas *Ordinario illius Loci* [nisi habitaverit longè a Loco, in quo versatur Minor] *ad assignandum Curatores hujusmodi* (*b*): Fiat *Commissio*, *Ad assignandum* Curatores:

III. Coram hujusmodi COMMISSARIIS, seu COMMISSARIO, comparebit dictus *Minor*, ac allegabit, ut in Titulo penultimo (*c*) [*De Assignatione, sive Datione Curatorum, ad Lites, Minori, septem Annis*] *Alleganda* per Minorem:

IV. Et COMMISSARIUS, ad petitionem *Minoris*, assignabit *Curatores*, ut suprà. *Electio*, et *Assignatio* Curatorum.

V. Deinde, *relato* CERTIFICATORIO [Judici concedenti Commissionem prædictam] *de* ASSIGNATIONE *Curatoris*, CURATOR poterit obtinere *Citationem*, NOMINE *suo* CURATORIO (*d*), contra Relatâ *Commissione*, Fiat *Citatio*, Nomine Curatorio.

OBSERVATIONES.

(a) *Allegantis ut suprà.*] In *Tit.* 240. mutatis mutandis.

(b) *Curatores hujusmodi.*] Varia Lectio hujus Sectionis [numero 2. notatæ] talis est, in *MS. Antiq.*

" Compareat Pater, vel proximus Consan-
" guineus, hujusmodi Minoris, coram Judice
" (coram quo intendit instituere Litem, in
" Causâ Subtractionis Legati) et alleget, prout
" in secundo præcedènti Titulo [*De Assignati-*
" *one, sive Datione Curatorium, ad Lites, Mi-*
" *nori septem Annis, ad petendum Legatum*]
" continetur: Addendo; *Minorem habitare in*
" *longinquis partibus Regni*, et *commodè* (*tam*
" *propter Loci Distantiam, quàm Vitæ Discrimen,*
" *et sine magnis Expensis*) *non posse personaliter*
" *comparere*, ad *petendum Curatores assignari*;
" et ideo petat *Commissionem decerni, ad partes,*
" *aliquibus Viris in Dignitate Ecclesiasticâ con-*
" *stitutis, ex proximis Vicinis dicti Minoris* [vel
" *Ordinario illius loci*, nisi habitaverit longè a loco,
" in quo versatur Minor] *ac Vices Judicis illis,*
" *conjunctim et divisim, committi*, ad *assignan-*
" *dum, huic Minori, Curatores.* Hanc Com-
" missionem JUDEX solet concedere.

(c) *Ac allegabit, ut in Titulo penultimo.*] §. 1. mutatis mutandis.

(d) *Curator poterit obtinere Citationem, Nomine suo Curatorio.*] Non emanare solet CITATIO *Nomine Curatoris*, utpote, *ad comparendum*, &c. *ad respondendum* N. *Curatori* M. *Minoris*; sed hoc modo, scilicet, *ad comparendum*, &c.

ad

In Causâ Legati. contra EXECUTOREM, in *Causâ Subſtractionis Legati*: Et valet hæc ASSIGNATIO.

OBSERVATIONES.

ad reſpondendum M. *Minori*, per N. *ejus Curatorem ad Lites*, ritè et legitimè aſſignatum, *agenti*: Et poſtmodum, *in Actis Curiæ*, per totum Proceſſum, deſcribitur etiam Cauſa, M. *per Curatorem*, contra L. Vide *Tit.* 244. §. 1, 2, 5. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (b) (c).

Curatores, Minores, Legatum.

TITULUS CCXLIII.

Procuratorium, pro Curatore. *De Conſtitutione* PROCURATORIS, per *Minorem*, ad *petendum* CURATORES *aſſignari*.

Electio Curatoris, per *Minorem*, ſi ſit *major ſeptem*, vigore *Procuratorii*, I. MODERNI JURISCONSULTI tenent, *Quòd Minor*, ultra tamen *ſeptem Annos*, poteſt conſtituere *ſpecialem Procuratorem*, ad petendum *Curatores ſibi dari*; et *quòd valet hujuſmodi Procuratorium*, et *Aſſignatio Curatoris*, ad petitionem *dicti Procuratoris*:

Valet: II. Controverſum tamen fuit, in quâdam Cauſâ alicujus momenti; *Utrùm hujuſmodi Procuratorium*, et *Conſtitutio Procuratoris*, de JURE, *valebant?* Sed adjudicatum fuit, *valuiſſe*; et ità etiam, in his caſibus, practicatur:

Non *ita* quondam. III. Retroactis tamen temporibus, *hujuſmodi Procuratorium*, et *Aſſignatio Curatorum, vigore ejuſdem*, non fuerunt in uſu (*a*).

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Non fuerunt in uſu.*] Revireſcunt autem *hodie*:

2 Et ſolet hujuſmodi *Procuratorium* ſigillari Sigillo *Minoris*, et *ejus* Manu ſubſcribi; et, in *eo*, ſpecialiter nominantur, *quos* eligi vult *Minor*, in *Curatores* ſuos, per *Procuratorem* ſuum, *qui præſentes* eſſe debent, et *Onus Curationis*, in ſe, *acceptare* [Vide *Obs.* in *Tit.* 241. ſub *lit.* (a)]

Curatores, Minores, Legatum.

TITULUS CCXLIV.

Libellus Legati, pro Minore. *De formâ concipiendi* LIBELLUM, et *ſcribendi* ACTUM, poſt *datum* CURATOREM, in *Cauſâ* LEGATI (*a*).

In Exordio *Libelli*, pro Legato, I. IN EXORDIO, ſeu (ut dicunt) *Præambulo* cujuſcunque LIBELLI, ita deſcribitur, ſeu narratur *Cauſa*:

II. PARS

OBSERVATIONES.

(a) *In Cauſâ Legati.*] Aliter, in *nonnullis*. MSS. inſcribitur hic Titulus; hoc (ſcilicet) modo:

" De *Exordio Libelli in Cauſâ Legati, inſtitutâ per Curatores*; ac *de ſpeciali Articulo, in eodem, inſerendo*; deque *neceſſariâ Deſcriptione Actorum, in eâdem Cauſâ*.

II. PARS *probi Viri* N. [*Curatoris, ad Lites,* M. *Minoris* (*b*), *legitimè* (*c*) *assignati*] *dico, allego* (*d*), *et, in his scriptis, in Jure propono,* &c. [ut in *cæteris* LIBELLIS *ordinariis*] Qualis *Descriptio Causæ* ?

III. Et postquam *communes,* et *usuales* ARTICULI LIBELLORUM, *in Causis Legatorum,* scripti sint; *particularis,* et *specialis* ARTICULUS scribendus est; videlicet: *Usuales* Articuli.

IV. *Quòd dictus* N. *fuit et est in Curatorem, ad Lites, dicto* M. *Minori, legitimè assignatus, et datus; prout ex Actis hujus Curiæ, (ad quæ se refert Pars ista) liquet.* *Specialis* Articulus.

V. In DESCRIPTIONE verò *omnium* ACTORUM, in hâc Causâ, *expediendorum,* primò *Nomen* CURATORIS (*e*) scribendum est; deinde *Nomen* MINORIS; tertiò *Nomen* REI. Descriptio *Actorum.*

VI. Hìc admonendus est CURATOR; Quòd, quámvis (ut suprà (*f*) dicitur) *Assignatio Curatorum,* per COMMISSARIOS in partibus, *vigore* COMMISSIONIS, *transmittenda sit* JUDICI *concedenti* COMMISSIONEM: *Assignatio* Curatorum (Vigore Commissionis) transmissa Judici,

VII. Tamen, quia hujusmodi COMMISSIO introducta, et exhibita fuit, *in* absentiâ PARTIS *adversæ,* curet eandem *ex superabundanti* [et in subsidium Probationis contentorum in LIBELLO] *exhiberi in* præsentiâ PARTIS *Reæ,* idque *ante Conclusionem in Causâ.* Ex superabundanti *exhibenda* est,
[1] In *subsidium* Probationis *Libelli*:
[2] In *Adversarii* præsentiâ:
[3] Ante *Conclusionem.*

OBSERVATIONES.

(b) *Pars probi Viri* N. *Curatoris, ad Lites,* M. *Minoris.*] Ubi *Legatarius* in *Minori suâ Ætate* constitutus erat, olim agere solebant *Curatores ad Lites,* eorum *Nomine Curatorio,* pro *Minore,* in Causâ *Substractionis Legati,* sive *Legatorum*; prout in LIBELLORUM *Formulis,* admodum *antiquis,* invenimus, in hunc modum:

" IN DEI NOMINE AMEN. Coram *Vobis,* " &c. Pars *discretorum Virorum* I. G. Notarii " Publici, Almæ Curiæ Cantuariensis de Arcu- " bus London Procuratorum generalium unius, " *necnon* H. M. Patris naturalis et legitimi, " *Curatorum ad Lites* I. M. et E. M. Minori- " bus, ritè et legitime, ac conjunctim et divi- " sim, Authoritate hujus Curiæ, *assignatorum,* &c.

Tenor autem *Proœmii* LIBELLI *moderni,* ubi *Minor* agit pro *Legato,* per *Curatorem,* ta is est; Videlicet:

" IN DEI NOMINE AMEN. Coram *Vobis,* &c. " Pars I. M. et E. M. *Minorum,* per H. M. " eorum Patrem naturalem et legitimum, et " Curatorem, *agentium,* &c.

(c) *Legitimè assignati*] " Contra et adversus " L. Executorem, &c. [*MS. Antiq.*]

(d) *Dico, allego,* &c.] Hodie ponitur, in omnibus *Libellis,* in tertiâ personâ; scilicet: " *di-* " *cit, allegat, et in his scriptis in jure proponit,* " *articulatim, prout sequitur* (videlicet)

(e) *Primò nomen Curatoris.*] Hodie verò breviter, *in Actis Curiæ,* et omisso *nomine Curatoris,* hoc modo, describitur *hujusmodi Causa*; scilicet; " M. *per* Curatorem, *contra* L.

(f) *Ut suprà dicitur.*] In *Tit.* 242. §. 5.

Curatores, Minores, Legatum.

TITULUS CCXLV.

Cautio Indemnificatoria.

De CAUTIONE *petendâ*, per PROCURATOREM, *assignatum in* CURATOREM, pro *ejus Indemnitate*.

Ubi *Sententia* lata sit contra *Curatorem*, in *Causâ* prætensâ *Legati*, (Bonis *plenè* administratis)

I. ALIQANDO contingit, quòd in Causis, NOMINE CURATORIO, *pro Legatis*, institutis (*a*), SENTENTIA ferenda sit *contra* CURATOREM:

Minor non condemnatur in *Expensis*, sed *Curator*.

II. Præsertim, si EXECUTOR allegaverit, *et* probaverit *Insufficientiam bonorum*, ad *Solutionem Legati* (*b*); in quo casu CURATOR [id est (*c*), PROCURATOR] et non PUPILLUS, sive MINOR, est *condemnandus in* EXPENSIS (*d*).

Caveat *Procurator* (in *Curatorem* assignatus) de *Satisdatione*, pro ejus *Indemnitate*, si *succumberet* in Causâ:

III. Caveat igitur PROCURATOR, ut habeat SECURITATEM *idoneam*, pro *ejus Liberatione*, et *Indemnitate*, ab hujusmodi EXPENSIS, casu quo condemnetur *in eisdem*, et succumbat *in Causâ*:

Ratio: *Procuratore* (etsi cum *altero*) in *Curatorem dato*, gesta sunt omnia *Nomine Procuratoris*.

IV. Nam quámvis JUDEX (*ut suprà* (*e*) *dicitur*) assignaverit PATREM, vel CONSANGUINEUM *Minoris*, in CURATOREM, unà cum aliquo, *suæ Curiæ*, PROCURATORE (*f*); tamen omnia geri, et expediri solent, *Nomine istius* PROCURATORIS, et *non* CURATORIS.

OBSERVATIONES.

(a) *In Causis, Nomine Curatorio, pro Legatis, institutis.*] Vide *Tit.* 242. §. 5. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (d) necnon *Tit.* 244. §. 1, 2, 5. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (b) (e).

(b) *Insufficientiam bonorum, ad Solutionem Legati.*] Hæc adduntur, in *MSS.*

" Vel, si *Executor* allegaverit *et* probaverit " *Solutionem Legati*; Vel, ex Verbis Testamen- " ti, constare, *Legatum non esse solvendum Cu-* " *ratori.*

(c) *Curator, id est, Procurator.*] Vide *Tit.* 240. §. 2.

(d) *Est condemnandus in Expensis.*] " Et ipse " *Curator*, et *non Minor*, est *excommunicandus*, " pro non Solutione. *MS.*

(e) *Ut suprà dicitur.*] In *Tit.* 240. §. 2.

(f) *Unà cum aliquo suæ Curiæ Procuratore.*] Hodie, non ita practicari solet. Vide *Tit.* 240. § 2. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (e).

Curatores, Minores, Legatum.

TITULUS CCXLVI.

Solutio Curatori.

De SOLUTIONE *Legati*, CURATORI *factâ*.

Legatum, *Minori* debitum, *Curatori* Solvens liberatur;

I. SI EXECUTOR solverit, CURATORI *legitimo*, LEGATUM *debitum* MINORI, liberatur ab *ulteriori* SOLUTIONE *ejusdem*,

dem, MINORI, cùm *ad legitimam* ÆTATEM *pervenerit*; quámvis CURATOR LEGATUM *hujuſmodi* non ſolverit MINORI, quia forſan non ſit ſolvendo (*a*): Etſi *Curator* non ſolverit *Minori*:

II. Ratio eſt; Quia EXECUTOR ſolvebat *hoc* LEGATUM, *interveniente* JUDICIS *Decreto*: Id eſt; quia JUDEX conſtituit talem CURATOREM, *ad agendum, et recuperandum* LEGATUM *hujuſmodi*: Ratio; (Scilicet) *Interventio Decreti Judicis.*

III. Caveat igitur JUDEX, quem conſtituat in CURATOREM. Cautela; *Sit Curator ſolvendo par.*

IV. Admonendus tamen eſt EXECUTOR, ad evitandum *Dubium*, quod oriri poſſit, de hâc *quæſtione* [videlicet, *utrùm liberetur a Solutione Legati Minori, cùm ad legitimam pervenerit Ætatem, per Solutionem ejuſdem Curatori*] ut non ſolvat *hoc* LEGATUM, priuſquam *dictus* CURATOR *inſtituat*, contra eum, ACTIONEM, Nomine Curatorio, *pro Legato hujuſmodi*: Solvat quò *tutiùs* Legatum, Ne ſolvat *Executor* ante *Litem inſtitutam, Nomine Curatorio*, pro Legato:

V. Quâ ACTIONE *inſtitutâ*, et EXECUTORE *citato*, offerat LEGATUM *judicialiter* (*b*); illudque dimittat *apud Acta* JUDICIS; et tunc *liberatur* EXECUTOR, et JUDEX *oneratur*: *Ratio*; Dimittendo Legatum *apud Acta*, liberatur *Executor*, oneratur *Judex.*

VI. In iſto caſu, JUDEX non ſolet, neque tenetur tradere CURATORI LEGATUM oblatum, *ad uſum* MINORIS; niſi editâ priùs CAUTIONE, per CURATOREM, idoneâ, *pro* JUDICIS *et* EXECUTORIS, in eâ parte, INDEMNITATE; et *de ſolvendo illud* MINORI, *cùm ad legitimam Ætatem pervenerit*. Antè *Legati receptionem*, Satisdet *Curator*, pro Judicis *et* Executoris *Indemnitate*, deque *ſolvendo* Minori, cùm *plena* fuerit *Ætatis.*

OBSERVATIONES.

(a) *Non ſit ſolvendo.*] Hæc ultima Clauſula hujus Sectionis ita legitur, in *MS. Antiq.*
" Quámvis Curator, *lapſis forſan facultatibus*,
" non ſit ſolvendo; *ſeu* Legatum hujuſmodi
" non ſolverit Minori.

(b) *Offerat Legatum judicialiter.*] De Formâ Oblationis hujuſmodi, Vide *Tit.* 250, 251, 252, 253, 254.

Legata.

TITULUS CCXLVII.

Citatio.

Quòd Omnes EXECUTORES (*a*) *vocandi ſunt* in *Cauſâ* SUBSTRACTIONIS LEGATI; deque EXCEPTIONE, per CITATUM, *proponendâ*, ſi Omnes *non fuerint vocati.*

I. SI TESTATOR *plures* conſtituerit EXECUTORES, et hi *Omnes* probaverint Teſtamentum, et LEGATARIUS citaverit, ſeu egerit contra *unum tantùm* EXECUTOREM, in *Cauſâ Legati*: Si unus, *e pluribus Teſtamentum probantibus*, vocetur Executor, *in Cauſâ Legati*,

II. *Ille*

OBSERVATIONES.

(a) *Quòd omnes Executores.*] Hìc additur (in *MS.*) " *Qui probârunt Teſtamentum.*

Alleget, *se non teneri respondere, nisi vocatâ integrâ parte.*

II. *Ille* EXECUTOR quámvis [ad purgandum Contumaciam] comparere tenetur, tamen [in die Comparitionis suæ] poterit allegare, *Defunctum plures* [nempe tales] *constituisse Executores; et quòd Omnes probârunt Testamentum, et acceptârunt in se Onus Executionis ejusdem*; quódque *Superstites sunt*; et ideo *se non teneri respondere, in Causâ*, nec *Litem illam in se suscipere*, nisi *vocatâ integrâ Parte* [hoc est, *omnibus* cæteris EXECUTORIBUS]

Fiat hujusmodi *Allegatio* antè *Litis Contestationem*:

III. Sed hæc ALLEGATIO ponenda est *ante Litis Contestationem*; aliàs allegari non potest:

Ratio.

IV. Quia REUS, *contestando Litem*, in se suscepit *Defensionem Causæ*, et renunciavit *Beneficio Exceptionis* (*b*).

Ubi *plures* fuêre Executores, et *unicus* extat *Superstes*.

V. Sed dato, quòd TESTATOR *tres*, vel *plures* EXECUTORES constituerit, *et* quòd *Omnes* probaverint Testamentum, *et posteà* Mortem obierint, *uno excepto*:

Agitur, *in Causâ Legati*, contra hunc *Superstitem*.

VI. LEGATARIUS tamen *non* poterit, in hoc casu, agere *in Causâ Legati*, contra EXECUTORES, seu ADMINISTRATORES eorundem EXECUTORUM, sed contra EXECUTOREM *superstitem*.

Demortuis omnibus Executoribus, agitur contra *Executorem*, seu *Administratorem* ultimò viventis;

VII. Et si *omnes* EXECUTORES Fatis cesserint, *ante* ullam hujusmodi Litem institutam, LEGATARIUS agere tenetur contra EXECUTOREM, seu ADMINISTRATOREM, *superviventis* [hoc est, ultimò morientis] EXECUTORIS.

In hoc casu, *Præsumptio qualis?*

VIII. Ratio [in hisce casibus) est; Quia præsumitur *bona defuncti* non *administrata*, per *cæteros* EXECUTORES; penès *ultimum viventem* EXECUTOREM remansisse; et, si *non* remaneant, per eundem *ultimum*, seu *superstitem* EXECUTOREM stetisse, *quò minùs* remaneant:

Præsumptionis *Ratio*:

IX. *Quia* [mortuis *cæteris* EXECUTORIBUS] *superstes* EXECUTOR; poterat agere contra EXECUTORES demortui, *pro Restitutione bonorum* non *administratorum*, coram JUDICE ECCLESIASTICO, *in Causâ Temerariæ Administrationis bonorum* (*c*):

Rationis *Elucidatio*.

X. Vel, si *nulla bona* demortui EXECUTORIS penès EXECUTORES *hujusmodi* remaneant, *in ipsis Speciebus*, tunc vocare poterat EXECUTOR *superstes*, hos *secundos* EXECUTORES *ad reddendum Computum de bonis* primi TESTATORIS, *quæ ad manus* EXECUTORIS demortui *pervenerint* (*d*).

TITU-

OBSERVATIONES.

(b) *Beneficio Exceptionis.*] Aliàs legitur in quibusdam *MSS.* "Beneficio *hujusmodi Allegationis.*

[Id est, Allegationis, in §. 2.]

(c) *In Causâ Temerariæ Administrationis bonorum.*] Additur in *MS.* "Vel, *Impedimenti* "*ultimæ Voluntatis.*

(d) *Pervenerint.*] Tum sequens hic Titulus additur, in *MSS.*

TITULUS. "*Quòd* LEGATA primi *Testatoris*, "*insoluta per* ejus Executorem, "*persolvenda sunt, ante Solutionem Legatorum* ejusdem Executoris, *videlicet*, secundi *Testatoris.*

OBSERVATIONES.

" Siquis legaverit tibi *Pecuniarum Summam*, " vel aliquid aliud *Legatum, in ſpecie*, et *Exe-* " *cutor* (poſtquam probaverit Teſtamentum, in " quo hujuſmodi Legatum continetur) *deceſſe-* " *rit*, habens in manibus ſuis, tempore Mortis " ſuæ, *bona ſufficientia ad Præſtationem dicti* " *Legati:*

2 " Si *iſte Executor* condiderit *Teſtamentum*, " et in eodem *diverſa donaverit Legata*, et non " habuerit, *ex propriis*, bona ſufficientia *ad ſol-* " *vendum*, tam *Legata ſui Teſtatoris*, quàm *Le-* " *gata per eum donata:*

3 " *Executor* iſtius *ſecundi Teſtatoris* ſolvere " tenetur *integra* Legata *primi Teſtatoris*, nullâ " factâ *Defalcatione*, aut *Deductione*, ratione " *Legatorum* relictorum in Teſtamento dicti *ſe-* " *cundi Teſtatoris:*

4 " Et tunc, ſi remaneant *aliqua bona*, licèt " *non integra, ad ſolvendum Legata dicti ſecundi* " *Teſtatoris*, hujuſmodi *bona* dividenda ſunt, " *aquis Portionibus*, inter *Legatarios:* Prout in " Titulo, de hâc re, ſpecificè tractante, appa- " ret,

[Vide *Tit*, 249. *De æquali Diviſione bonorum inter Legatarios, ſi bona Teſtatoris non ſufficiant, ad ſolvendum integra Legata.*]

5 " Ratio præſtationis *integrorum Legato-* " *rum*, prædicti *primi Teſtatoris* eſt; Quia *hu-* " *jusmodi Legata* dicuntur eſſe, et ſunt *Debita* " *ſecundi Teſtatoris.*

[Vide *Tit.* 239. §. 6, 7, 8, 9.]

TITULUS CCXLVIII.

Teſtamentum celatum, *ſeu* ſuppreſſum.

Quòd Legatarius *agere poteſt*, in *Cauſâ* Legati, contra Administratorem *bonorum defuncti*, quámvis *nullum* Testamentum *fuerit probatum*.

Proximus Conſanguineus aliquando ſupprimit *Teſtamentum*,

I. Aliquando Filius, aut *proximus* Consanguineus defuncti, ſciens defunctum *quamplurima* donâſſe, in ſuo Testamento, *Legata*; ad evitandum Solutionem *eorundem* [ſupprimendo Testamentum] curat Administrationem bonorum ejuſdem defuncti ſibi committi, tanquam *abinteſtatò* decedentis, et [vigore *hujuſmodi* Administrationis] bona defuncti adminiſtrat;

Et obtinet *Adminiſtrationem*:

Nihilominus agat *Legatarius*, in *Cauſâ Legati*.

II. Legatarius tamen (in hoc caſu) agere poteſt, contra hunc Administratorem, in *Cauſâ Legati*; libellando, *Defunctum condidiſſe Teſtamentum*, et *conſtituiſſe dictum Adminiſtratorem ejus Executorem* [ſi ita ſit; ſin minùs, tunc hæc Clauſula eſt omittenda; nam ſufficit probare Legatum fuiſſe relictum] et *quòd Teſtator, in eodem Teſtamento* [tale] *Legatum donavit*; et *quòd Reus Adminiſtrationem bonorum dicti defuncti ſibi committi obtinuit*, et (*vigore ejuſdem*) *in bonis defuncti ſe inveſtivit* (*a*).

Tenor (in hoc caſu) *Clauſulæ Libelli*.

Sufficit probare [1.] *Legatum* in Teſtamento *fuiſſe relictum*;

[2.] *Reum* (Adminiſtratorem) *ſe in bonis defuncti immiſcuiſſe*:

III. Et his probatis [quámvis Testamentum nunquam fuerat coram *aliquo* Judice *exhibitum*, aut per *eundem* Judicem, in communi

Hiſce probatis,

OBSERVATIONES.

(a) *Inveſtivit.*] Hìc lege Verbum (quo potiùs utimur) *immiſcuit.*

Condemnabitur *Reus*, in *Legato*, et *Expensis*.

communi formâ, *probatum*] REUS est condemnandus *in* LEGATO *hujusmodi*, et *in* EXPENSIS; ut in aliâ ordinariâ Causâ *Substractionis Legati*.

Similiter, contra *temerarium Administratorem*, Legatarius *obtinebit*, probando [1.] *Legatum* fuisse *donatum*; [2.] Reum *bona* temerè *administrâsse*.

IV. Hujusmodi etiam Causam, *Substractionis Legati*, novi fuisse (ad triginta annos elapsos) institutam, contra *temerarium* ADMINISTRATOREM bonorum defuncti, *et* ACTOR obtinuit in Causâ; probando, *Legatum fuisse relictum*, et *Reum administrâsse bona defuncti*: Sed consule peritos.

Temerarius *Administrator*, Quis?

V. Et nota; Quòd *temerarius* ADMINISTRATOR est is, *qui*, *suâ propriâ* AUTHORITATE, *intromittit se in bonis defuncti*, sine *Judicis* AUTHORITATE (*b*).

OBSERVATIONES.

(b) *Sine Judicis Authoritate.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 220. sub *lit.* (a).

Legata.

TITULUS CCXLIX.

Æqualis Divisio.

De ÆQUALI DIVISIONE *Bonorum*, inter LEGATARIOS; si *Bona* TESTATORIS non *sufficiant*, ad solvendum *integra* LEGATA.

Si bona *non* sufficiant pro *Legatis integris*,

Fiat *æqualis Rata* cuilibet *Legatario*.

I. SOLUTIS DEBITIS, et FUNERALIBUS, defuncti, *cæterisque* EXPENSIS *ordinariis*, si defunctus *non* habuerit *Bona sufficientia*, ad solvendum *integra* LEGATA, facienda est ÆQUALIS RATA, et PORTIO, cuilibet LEGATARIO, juxta *quantitatem* LEGATI (*a*).

Si sufficiant pro *Legatis* in *Specie*,

Non in *genere*;

Integrè solventur in *Specie*.

II. *Duo* tamen hìc notanda sunt; *Primò*, quòd si *Bona* defuncti *sufficiant*, ad solvendum *omnia* LEGATA relicta in hujusmodi Testamento, *in specie* (*b*), non tamen ad præstationem LEGATORUM, *in genere*; tunc *integra* LEGATA, *in specie*, sunt solvenda, *nullâ factâ* DEDUCTIONE, respectu LEGATORUM *in genere*:

Institutâ Lite, pro *pingui Legato* in *genere*,

Et *latâ Sententiâ* pro *Solutione*,

Nullâ Lite institutâ, per cæteros *Legatarios*, in *genere*,

III. *Secundò*, Quòd si LIS fuerit instituta per *unum* LEGATARIUM [cui forsan PINGUE LEGATUM, *in genere*, sit donatum] contra EXECUTOREM, et EXECUTOR [per *Sententiam* JUDICIS *competentis*] fuerit condemnatus, *ad illud solvendum*, priusquam *cæteri* LEGATARII [quibus LEGATA, *in genere*, relicta sunt] *ullam* LITEM

OBSERVATIONES.

(a) *Juxta Quantitatem Legati.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 247. sub *lit.* (d) 4.

(b) *In Specie.*] Vide *Tit.* 254. §. 1, 2, 3, 6.

TEM inſtituerint, *aut* PETITIONEM fecerint, pro *eorum* LEGATIS; ſi poſtea dicti *cæteri* LEGATARII, *in genere*, LITEM inſtituerint (*c*), pro *eorum* LEGATIS, et [dicto LEGATO PINGUI, *in genere*, ſoluto] *nulla alia Bona* remanſerint, *ad ſolvendum cætera* LEGATA, *in genere*; EXECUTOR non eſt cogendus, *ad præſtationem hujuſmodi* LEGATORUM, *in genere*; nec *ad* ÆQUALEM DIVISIONEM *antedictam*; ſed liberabitur, Beneficio *plenæ* ADMINISTRATIONIS, et *Sententiâ* JUDICIS: Sed quære.

Si Lis poſtmodum *inſtituatur*, pro *Legatis*, in *genere*,
Nullis *bonis* remanentibus, *Executor* non *tenetur* ad *Præſtationem*;
Nec ad *æqualem Diviſionem*;
Sed *liberatur*;
Quia *plenè* adminiſtravit:
Sed *quære*.

OBSERVATIONES.

(c) *Cæteri Legatarii, in genere, Litem inſtituerint.*] " Cæteri Legatarii, *quibus Legata*, in " genere, *ſunt relicta*, Litem inſtituerint [*MS. Antiq.*]

Legata.

TITULUS CCL.

De OBLATIONE *Legati.*

Oblatio realis.

I. SIMILITER OBLATIO *Legati* facienda eſt, in omnibus, ut OBLATIO *in Cauſâ Decimarum* (*a*): Exempli gratiâ;

II. Si *Summa Centum librarum* fuerit legata, et tamen EXECUTOR habuerit, ex bonis TESTATORIS, *Summam* tantùm *Decem librarum* ſolvendam, *quam realiter* offert, *in Judicio*, cum EXPENSIS:

III. Si hæc OBLATIO recuſata fuerit (*b*), et ACTOR (*c*) non probaverit *majorem deberi Summam* (*d*), condemnandus eſt ACTOR in EXPENSIS:

IV. Scilicet, EXECUTOR, *ante diem* OBLATIONIS, et ACTOR, *a die* RECUSATIONIS; ſi non probaverit *majorem deberi Summam* [ut in præcedenti (*e*) Titulo] et, *e contrà*, ſi probaverit (*f*).

Oblatio Legati Quomodo fiat?
Centum legantur,
Decem tantùm reſtant,
Quibus oblatis, cum *Expenſis*,
Oblatione recuſatâ,
Plus deberi *non probans* condemnatur.
Modus *Condemnationis* utriuſque Partis, *in Expenſis*.

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Oblatio Legati facienda eſt, in omnibus, ut Oblatio in Cauſâ Decimarum.*] Vide *Tit.* 180. cum ſequentibus, *De Decimarum Oblatione.*

(b) *Si hæc Oblatio recuſata fuerit.*] Vide *Tit.* 185. §. 1, 2. necnon *Tit.* 180. §. 4, 5.

(c) *Et Actor.*] Id eſt, *Legatarius.*

(d) *Non probaverit majorem deberi Summam.*] Vide *Tit.* 256. §. 2, 3, 11, 12, 13, 14. necnon *Tit.* 233. §. 3, 4. etiam *Tit.* 237. *per totum.* Item *Obs.* in *Tit.* 218. ſub *lit.* (l) 3.

(e) *Ut in præcedenti Titulo.*] Vide *Tit.* 182. §. 7, 8, 9. et *Tit.* 184. §. 3.

(f) 1 *Si probaverit.*] Varia Lectio, totius hujus Tituli, talis eſt, in *MS. Antiq.*

" Similiter *Oblationes Legatorum* fiendæ ſunt, " in omnibus, ut *Oblatio in Cauſâ Decimarum*; " ac *Condemnatio Expenſarum*, vel *Abſolutio ab* " *Expenſis*, decernenda eſt, prout in Titulis, *De* " *Oblationibus*, in Cauſâ Decimarum, *factis.*

[De *Decimarum Oblatione*, Vide *Tit.* 180. cum ſequentibus, *eâ de re*]

2 " Sed ſi *Summa Centum Librarum* fuerit " legata, et ACTOR *integrum Legatum* petierit, " et EXECUTOR [*ſolutis Debitis, aliiſque Oneri-*

" *bus*

OBSERVATIONES.

" *bus necessariis*] habuerit, ex bonis TESTATORIS, *Summam*, tantùm *Decem Librarum*, solvendam; *offerat eandem*, cum *Expensis*, ut in prædictis Titulis etiam continetur.

[Scilicet, *Tit.* 180. cum sequentibus, *De Decimarum Oblatione.*]

3 " Si ACTOR, quia habet, pro se, *Probationem paratam* [hoc est, *Verba Testamenti*] recusaverit recipere *Summam oblatam*, in *plenam Solutionem*, REUS [ad evitandum Condemnationem *in integro Legato*] allegare tenetur *plenam Administrationem*, exceptâ *Summâ Oblatâ*, et reddere *Computum*, et *eundem* probare, *super Administratione suâ*; ut in Titulis, de his rebus specialiter tractantibus, plenius apparet.

4 " Et quamvis REUS plenè probaverit *Computum allegatum*, non obtinebit *Expensas*. Lege *Tit.* de *præstandis* vel non *præstandis Expensis* in hoc casu.

[De *Computis*, Vide *Tit.* 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 249. De *plenâ Administratione*, Vide *Tit.* 253, 255, 256, 257, 258.]

Legata.

TITULUS CCLI.

Oblatio verbalis.

De particulari, speciali, et *verbali* OBLATIONE *Legati (a).*

Legatario petente Legatum, non portabile, in Specie,

I. SI LEGATARIUS, cui *Supellectilia, Oves, Boves, Vaccæ,* aut *Equi,* vel *aliud quodcunque* LEGATUM *non portabile* [*quæ dicuntur* CATALLA] *legantur,* egerit contra EXECUTOREM pro *hujusmodi* LEGATIS, *in Specie*; et si EXECUTOR intendit solvere *ipsa* LEGATA, *in Specie*; et non offerre PRETIUM, seu VALOREM *eorundem* [ne fortè, de vero Valore hujusmodi, contenderetur, inter eum, et Legatarium hujusmodi] OBLATIO facienda est, in hunc modum:

Si Executor intendit in Specie solvere,

Fiat Oblatio.

Forma Oblationis, de Legato tradendo, die et loco, Judicis Arbitrio, designandis,

II. *Ego* N. (*animo evitandi Litem, et redimendi injustam Vexationem, et futuras* (*b*) *Expensas*) *offero me promptum et paratum, ad deliberandum, et tradendum, Actori* [talia] *Legata,* &c. [videlicet, Legata pro quibus Lis est instituta] *in Ædibus in quibus remanebant, tempore Mortis Testatoris* [vel, si ab eodem Loco fuerint remota, in aliquo Loco indifferenti, Judicis Arbitrio designando] *quocunque die, per Judicem, constituendo*; et *offero me promptum, et paratum, ad solvendum quascunque Expensas, de Jure, debitas, et per Dominum Judicem taxandas.*

Unà cum Expensis taxandis.

Modus ulteriùs procedendi.

III. Si *acceptata* fuerit OBLATIO *hujusmodi,* vel *recusata,* eo modo est procedendum, ut in Titulis, *De Oblatione Summæ Nomine Decimarum,*

OBSERVATIONES.

(a) *Legati.*] Aliter, hisce Verbis, inscribitur hic Titulus, in *nonnullis MSS.* Videlicet:

" *De Oblatione* Verbali *quorundam Legatorum,* in Specie, *quæ valet, et sufficiens dicitur* " *Oblatio.*

(b) *Et futuras Expensas.*] Vide *Tit.* 180. §. 1. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (a) (b) (c) necnon *Tit.* 184. et *Obs. ibid.*

Decimarum, &c. (*c*). Et *De Acceptatione Oblationis*, &c. (*d*). Et *duobus Titulis ſequentibus* (*e*) : *Legata.*

IV. Hoc excepto, quòd, in iſto caſu, ſufficit *Verbalis* OBLATIO, ante *Litem motam*, et *prædicta* OBLATIO *Judicialis* (*f*), ante *datum Libellum* ; quia *hujuſmodi* LEGATA (*g*) non poſſunt, *realiter*, in JUDICIO offerri (*h*). Sufficit hìc *Oblatio* Verbalis : Ratio ; Non eſt *quid portabile.*

OBSERVATIONES.

(c) *De Oblatione Summæ Nomine Decimarum*, &c.] Vide *Tit.* 180.

(d) *De Acceptatione Oblationis*, &c.] Vide *Tit.* 181.

(e) *Et duobus Titulis ſequentibus.*] Vide *Tit.* 182, 183. necnon *Tit.* 184, 185.

(f) *Prædicta Oblatio Judicialis.*] Scilicet, *Verbalis*, ut ſuprà, in §. 2.

(g) *Hujuſmodi Legata.*] Non Portabilia.

(h) *Non poſſunt, realiter, in Judicio offerri.*] Scilicet, apud *Acta*, ſeu penès *Regiſtrum*, in ipſâ *Specie*. Vide *Obs.* in *Tit.* 180. ſub *lit.* (f).

Legata.

TITULUS CCLII.

Oblatio conditionalis.

De Petitione EXECUTORIS, *ut Legatarius fidejubeat* pro *ejus* INDEMNITATE.

I. SI TESTATOR *ſtipulatus* fuerit, *pro* ALIO, de *ſolvendo aliquod* DEBITUM, ad annos quoſdam futuros *poſt ejus Mortem* ; vel, de *quibuſdam* CONVENTIONIBUS, ſeu CONTRACTIBUS, in poſterum *perimplendis* ; licèt (in hoc caſu) EXECUTOR *ejus* habuerit, in manibus ſuis, *Bona ſufficientia*, ad *præſtationem* LEGATORUM : *Teſtatore*, pro *Debito*, non ſuo, *fidejubente*, ſeu *Conventionibus* alterius, *adſtipulante*, Etſi *bona ſufficientia relinquente*,

II. Tamen, ſi *dicta* SUMMA, pro *quâ* (ut ſuprà) *obligatus* fuerat *dictus* TESTATOR, non fuerit *ſoluta* ; vel *dictæ* CONVENTIONES non fuerint *impletæ*, *ſeu obſervatæ* ; ita ut CREDITOR poſſit habere ACTIONEM, *in Foro Seculari*, contra dictum EXECUTOREM, *pro* DEBITO *prædicto* ; vel, propter *non obſervatas* CONVENTIONES *prædictas* : Sin eſt autem, ut *hujuſmodi Stipulationes* haud omnino *perimpletæ* ſunt ; Unde, *de Jure*, teneatur *Executor* ſtare Pactis *Teſtatoris* ;

III. In iſto caſu, EXECUTOR [pro ejus INDEMNITATE] poterit *offerre*, judicialiter, LEGATUM *petitum*, ſub hâc CONDITIONE : Proinde fiat *Oblatio Legati*, per *Executorem*, conditionaliter :

IV. Ut LEGATARIUS idoneè (primò) caveat, *de conſervando eundem Executorem indemnem, quoad Debita, et Conventiones antedictas* ; ſaltèm, *pro ratâ parte*, ſeu *portione Legati* [debiti, et petiti, et forſan adjudicati] *habitâ ratione, et juſtâ computatione cæterorum Legatorum.* (Scilicet) Dummodo *Cautio* fiat *idonea*, pro *Executoris Indemnitate.*

V. Et, in iſto caſu, ſi LEGATARIUS *negaverit præmiſſa* [id eſt, *ullas tales Stipulationes, aut Conventiones, captas, aut* (*per defunctum*) *Negat* à Teſtatoris *Stipulatione*,

Et *idoneâ Cautione recusatâ*, Exhibeantur *Literæ Obligatoriæ*, seu *Conventionales*; *Negata* probentur, *per Testes*:

functum) *interpositas fuisse*] et, ad Effectus prædictos (*a*), *cavere recusaverit*; EXECUTOR debet *exhibere* hujusmodi OBLIGATIONES, *et* INDENTURAS, et [si *negatæ* fuerint pet LEGATARIUM] *sigillationem et traditionem earundem*, per TESTES, *probare* tenetur:

Tum demum, *Cautione recusatâ*, non cogitur *Præstatio Legati*:

VI. Quibus *probatis*, si LEGATARIUS, ad Effectus prædictos (*b*), *cavere recusaverit*, JUDEX *non* solet cogere EXECUTOREM, *ad præstationem* LEGATORUM:

Sed dimittatur *in Registro*.

VII. *Dimittat* tamen EXECUTOR *Legatum prædictum*, sub CONDITIONIBUS prædictis (*c*), *penès Registrum* (*d*).

Imò sufficit, *absque Testibus*, Probatio (Scilicet) [1] *Allegatio* rei gestæ; [2] *Exhibitio* Instrumentorum; [3] *Juramentum Partis*, de *Veritate*: Ratio.

VIII. Practicatum tamen vidi (in casu prædicto) *sufficere* solam ALLEGATIONEM *Debitorum*, et *Conventionum* prædictarum; et EXHIBITIONEM, in Judicio, *eorundem* INSTRUMENTORUM, desuper confectorum; *cum* FIDE *juratoriâ* ejusdem PARTIS, *de* VERITATE *eorundem*:

IX. Quia, in his, *non requiritur plena*, et *exacta* PROBATIO.

OBSERVATIONES.

(a) (b) *Ad Effectus prædictos.*] In §. 4.
(c) *Sub Conditionibus prædictis.*] In §. 3, 4.
(d) *Penès Registrum.*] Vide *Tit.* 180. §. 4, 5. et *Obs. ibid.*

Legata.

TITULUS CCLIII.

Oblatio Debitorum.

De necessariâ Allegatione, per EXECUTOREM proponendâ, *ad evitandam* CONDEMNATIONEM *in Legato*, si nulla BONA, præter NOMINA *defuncti*, remaneant penès EXECUTOREM.

Bonis Testatoris, *ad Præstationem* Legati, *deficientibus*,

I. SI EXECUTOR sciens BONA defuncti, *penès se remanentia*, non sufficere *ad præstationem* LEGATI *petiti*; habet tamen NOMINA (*a*), partim *sperata*; *dubia* partim, et *desperata*:

Creditis, Testatori *debitis*, autem *remanentibus*,

II. Ad LITES igitur amputandas, *et* EXPENSAS evitandas (*b*), *quamprimum agitur pro* LEGATO, producat, et exhibeat judicialiter, *Literas* OBLIGATORIAS, sive BILLAS *dictorum* DEBITORUM; sub hâc formâ:

Proinde, cùm agatur *pro Legato*, exhibeantur *Obligationes*, et *Billæ Debitorum* hujusmodi.

[1] Forma *Exhibitionis, et Oblationis Obligationum*, et *Billarum* hujusmodi:

III. *Ego* N. [id est, PARS *principalis*, vel ejus *legitimus* PROCURATOR] *animo evitandi Litem, et redimendi injustam Vexationem, et*

OBSERVATIONES.

(a) *Nomina*] De quibus, Vide *Obs.* in *Tit.* 9. sub *lit.* (b).
(b) *Et Expensas evitandas.*] Vide *Tit.* 180. §. 1. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (a) (b) (c) necnon *Tit.* 184. et *Obs. ibid.*

et futuras Expenſas, realiter exhibeo quaſdam Literas OBLIGATORIAS [ſpecificando NOMINA Creditorum] et cedo PARTI AGENTI (*c*) [vel ſuo legitimo Procuratori] *omnem Actionem, pro* DEBITIS *hujuſmodi recuperandis* ; et *offero me promptum, et paratum ad idoneè cavendum, me non relaxâſſe, nec relaxaturum eſſe,* DEBITA *hujuſmodi* ; ac *offero, et trado, pro facto meo,* PARTI *agenti* [ſi ſit præſens] vel, *ad ejus uſum* [ſi ſit abſens] *Literas* ATTORNATORIAS, *Nomine meo, ſibi factas, et conceſſas, ad agendum, recuperandum, et recipiendum* (*ad ſolum Opus, et Uſum dicti* LEGATARII) DEBITA *hujuſmodi* ; et *etiam offero me promptum, et paratum, ad idoneè cavendum, quòd in poſterum non revocabo hujuſmodi Literas* ATTORNATORIAS.

IV. Si ACTOR noluerit OBLATA *recipere,* ſed in LITE *procedere* voluerit, et [in eventu LITIS] *non* probaverit, *alia bona remanſiſſe in manibus Executoris* ; EXECUTOR eſt abſolvendus, *et* dimittendus *cum* EXPENSIS, factis a die in quo OBLATIO *prædicta* facta fuit (*d*) :

V. Et (e *contrà*) ſi LEGATARIUS probaverit, BONA *ſufficientia,* aut *aliqua alia,* præter NOMINA *oblata* [quámvis non *integra,* ad ſolvendum Legatum petitum] *remanſiſſe penès Executorem* ; EXECUTOR eſt condemnandus, non ſolùm in LEGATO *petito* [ſaltèm, quoad quantitatem bonorum, penès ſe, remanentium] verùm etiam *in* EXPENSIS *totius* LITIS (*e*).

VI. Sed nota ; Quòd ſi NOMINA *oblata,* per *Executorem,* fuerint *ſperata* ; EXECUTOR tenetur *exponere,* ex BONIS *defuncti* (ſi ad hoc extendant) EXPENSAS LITIS, in *Foro Seculari,* pro *dictis* NOMINIBUS *recuperandis* :

VII. Sed ſi BONA *defuncti,* ſufficientia *ad perſolvendas* EXPENSAS *prædictas,* in *Foro Seculari,* non remaneant, *penès Executorem* ; EXECUTOR non tenetur, *ex ſuis propriis,* has EXPENSAS *erogare* :

VIII. Tamen expedit, *tempore* OBLATIONIS *Literarum* OBLIGATORIARUM *prædictarum* [ſi acceptatæ fuerint per LEGATARIUM] ut EXECUTOR ſpecificè proteſtetur, *Quòd* BONA *ſufficientia ad ſupportandum* EXPENSAS *dictæ* LITIS, *in Foro Seculari,* non *remaneant penès ſe.*

[2] Ceſſio *Juris implacitandi* Legatario, pro *Debitis* hujuſmodi *recuperandis* :

[3] Oblatio *Cautionis,* de *Debitis* hujuſmodi *non relaxandis* :

[4] Conſtitutio *Legatarii* in *Attornatum* Executoris, ad *agendum, recuperandum,* et *recipiendum* :

[5] Oblatio *Cautionis,* de *Attornato,* ad hæc, *non revocando.*

Oblatione *Billarum,* et *Obligationum* recuſatâ, *Aliiſque Bonis,* penès *Executorem* minimè *probatis,* Dimittitur *Executor,* cum *Expenſis* :

Bonis autem *aliis* (etſi Legato non paribus) *penès* Executorem, *probatis,* Condemnatur *Executor* in *Legato* (ſaltem, pro *Ratâ Bonorum* hujuſmodi) et in *Expenſis.*

Sin hujuſmodi *Credita* (Teſtatori debita) *ſperata* ſint, Exponendum eſt e *Bonis defuncti,* pro *eiſdem recuperandis* :

Sin, a hoc, *defuncti Bona* non ſufficiant, Executor, *ex propriis,* non ſupplebit.

Proteſtatio neceſſaria, *tempore* Oblationis *Debiti,* (videlicet) Quòd *Bona,* pro *Expenſis* de *Debito recuperando,* penès *Executorem* minimè *ſuperſunt.*

OBSERVATIONES.

(c) *Et cedo Parti agenti,* &c.] " Hæc *Ceſſio* " fieri non poteſt, per *Procuratorem,* Vigore " *generalis Procuratorii* ; niſi habuerit, ad hoc, " *Mandatum ſpeciale.* [MSS.]

(d) *Factis a die in quo Oblatio prædicta facta fuit.*] Vide *Tit.* 182. §. 7, 8, 9. et *Tit.* 184. § 3.

(e) *Verùm etiam in Expenſis totius Litis.*] Vide *Tit.* 187. §. 2.

TITULUS CCLIV.

Oblationis Recusatio.

Quòd LEGATARIUS, quámvis EXECUTOR *obtulerit*, tam *antè Litem motam*, quàm *judicialiter*, verum VALOREM *quorundam* LEGATORUM (*a*), poterit (*sine damno*) *recusare hujusmodi* OBLATIONEM.

Legato, *in Specie*, relicto,

I. SI DEFUNCTUS legaverit, FILIO suo, *quædam* SUPELLECTILIA, aut EQUUM [talem] aut ANNULUM *aureum* [habentem *Insignia* PATRIS *sui*, et, forsan, *quæ* DEFUNCTUS, ut RES HÆREDITARIAS, relinquere proponit FILIO *suo*, et cupit *in* SPECIE *habere*] potest recusare VALOREM *oblatum*, et insistere pro REBUS *legatis*, in SPECIE, saltèm, *si* extent (*b*) :

Valorem oblatum recusare potest *Legatarius*,

E: instare *pro Legato*, in *Specie*, si *extet* :

II. Et si EXECUTOR persistat in *hujusmodi* LITE, est *ad* RESTITUTIONEM *eorundem*, in SPECIE, cogendus, et *in* EXPENSIS condemnandus ; *quámvis* obtulit *verum* VALOREM (*c*).

Executor opponens cogetur *ad solvendum*, in *Specie* ;

Et condemnabitur *in Expensis*.

III. Et nota ; quòd in *omni* SENTENTIÂ, in hoc casu, *ferendâ*, JUDEX solet condemnare PARTEM in LEGATIS, in SPECIE (*d*), *si extent, alioquin in eorum vero* VALORE :

Tenor *Sententiæ* est, *Pro Legato* in *Specie*, si *extet* ; Alioquin, *pro vero Valore*.

IV. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Verum Valorem quorundam Legatorum.*] Aliàs legitur, in *nonnullis MSS.* " Valorem Rerum quarundam legatarum.

(b) *Saltèm, si extent.*] Varia Lectio, primæ hujusmodi Sectionis, talis est, in *MS. Antiq.* Videlicet ;

" Si DEFUNCTUS *Filio suo* quædam *Supellec-*
" *tilia*, aut *Equum*, vel *Annulum aureum* (ha-
" bentem Insignia Patris) aut *Catenam aure-*
" *am* legaverit ; quæ *Filius* (propter Memori-
" am *Patris sui*, et forsan, quia ea, ut *Res He-*
" *reditarias*, relinquere proponit *Filio suo*) cu-
" pit, *in Specie*, habere ; potest recusare VALO-
" REM *oblatum*, et insistere pro REBUS *legatis*,
" in SPECIE, si *extent*.

(c) 1 *Quámvis obtulit verum Valorem.*] Loco Sectionis, numero secundo, suprà notatæ, talia substituuntur Verba sequentia, in *Veteri* (penès me) *MS.* Scilicet ;

" Et EXECUTOR, si persistat in *hujusmodi Lite*,
" et non obtulerit *eadem Legata*, in SPECIE, si *ad*
" *Judicium* adduci possint, *alioquin*, modo et
" formâ, in Titulo quodam præcedenti [*De par-*
" *ticulari, speciali, et verbali Oblatione Legati*]
" specificatis,

[Vide *Tit.* 251. §. 2.]

" ad *Restitutionem* eorundem, *in* SPECIE, cogen-
" dus est, ac *in Expensis* condemnandus ; quám-
" vis obtulerit *verum Valorem*.

2 " Sed si LEGATARIUS *Scientiam habuerit*,
" ante *Litem institutam*, EXECUTOREM *alienâsse*
" *Legata petita*, ita ut *in ipsis* SPECIEBUS solvi
" non possunt, et *tamen* recusaverit recipere
" *verum et justum eorundem* VALOREM (ut præ-
" fertur) *per* EXECUTOREM *oblatum*, et in *Lite*
" processerit, est REO condemnandus *in Ex-*
" *pensis*, a Die OBLATIONIS *prædicta* :

3 " Sed, in hoc casu, EXECUTOR tenetur pro-
" bare *Scientiam* ACTORIS, quòd *Legata* fuerint
" *alienata* :

4 " Quia ACTOR habet, pro se, *Præsumptio-*
nem, per *verba Testamenti*.

5 " Sed, *in hoc casu*, quámvis [quoad *In-*
" *stantiam* PARTIS *litigantis*] REUS est, solum-
" modo, in VALORE *Legatorum* non *existenti-*
" *um* condemnandus ;

6 " Tamen, *ex Officio* JUDICIS *necessario*, vel
" *promoto*, Canonicè puniri potest ; non solùm
" *pro Violatione Juramenti sui*, præstiti tem-
" pore *Probationis Testamenti* ; sed etiam, quia
" *per Alienationem hujusmodi Legatorum* [quæ
" persolvenda sunt in *ipsis* SPECIEBUS] *Impedi-*
" *mento fuit*, quò minùs *Testamentum* proce-
" dat, et *debitum* sortiatur *Effectum*.

(d) *Judex solet condemnare Partem in Legatis, in Specie.*] Quoad hoc, Vide *Tit.* 249. §. 2.

IV. Et etiam nota ſimiliter; quòd *Agens* pro DECIMIS poteſt (ſi vult) inſiſtere *pro ipſis* DECIMIS, in SPECIE, ſi *extent*; et recuſare SUMMAM *oblatam* (*e*).

Pariter inſtet *Agens* pro *Decimis* in *Specie*, ſi *extent*, Recuſando *Summam oblatam.*

V. Et ita etiam in *omni* SENTENTIÂ *ferendâ*, in *tali* Cauſâ, ſolet JUDEX condemnare *Subtrahentem* DECIMAS, in *ipſis* DECIMIS, *ſi extent* :

Tenor *Sententiæ* eſt, *Pro ipſis Decimis, ſi extent :*

VI. Nam, ex hoc, infertur, quòd *ſi extent*, tunc *in* SPECIE ſunt perſolvendæ, et adjudicandæ; *alioquin in vero* VALORE (*f*).

Id eſt, *ſi extent* reddantur *in Specie*; Secùs, *in Valore.*

OBSERVATIONES.

(e) *Et recuſare Summam oblatam.*] Vide *Tit.* 186. §. 5.

(f) *Alioquin in vero Valore.*] De hoc, Videplura, in *Tit.* 133. *per totum.*

Legata.

TITULUS CCLV.

Plena Adminiſtratio.

De modo et formâ ALLEGANDI, in Judicio contradictorio, *plenam* ADMINISTRATIONEM (*a*), ſeu INSUFFICIENTIAM *bonorum*, ad ſolvendum LEGATUM *libellatum*, et *petitum.*

Allegatio.

I. SI BONA ſufficientia *ad* SOLUTIONEM *Legatorum libellatorum* non remaneant *penès* EXECUTOREM, tunc *ante* CONCLUSIONEM *in Cauſâ* (*b*), EXECUTOR, vel ADMINISTRATOR allegabit, ut ſequitur :

Inſufficientia Bonorum alleganda eſt, *ante Concluſionem.*

II. N. [Scilicet, PARS ipſa Computans, *vel* ejus PROCURATOR] *ad omnem Juris effectum, allegat*, Quòd, *ante Litem, in hâc Cauſâ, inſtitutam*, DOMINUS SUUS *plenè adminiſtravit omnia et ſingula Bona defuncti*; et *quòd nulla Bona defuncti, in præſenti, remanent, aut remanebant, tempore Inſtitutionis prætenſæ Litis, in manibus* DOMINI SUI, *ſufficientia ad* SOLUTIONEM *Legati, libellati* et *petiti :*

Forma *Allegationis generalis*, Quòd plenè *adminiſtravit*, Quódque *Bona* defuncti *nulla ſuperſunt*; Saltem, *ad Legatum* ſolvendum, *ſufficientia:*

III. Ponenda eſt *hujuſmodi* ALLEGATIO *conjunctim, et diviſim*; ac *Jus et Juſtitia* petenda ſunt :

Ponitur *Allegatio* hujuſmodi *conjunctim*, et *diviſim*, Admittitur;

IV. Admiſſâque *hujuſmodi* ALLEGATIONE, dandus eſt TERMINUS PROBATORIUS (*c*).

Datur *Terminus*, ad *probandum.*

V. Quia

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Forma allegandi, in Judicio contradictorio, plenam Adminiſtrationem.*] Vide Formam *Allegationis* hujuſmodi, in *hoc Tit.* § 2. necnon in *Tit.* 257. §. 1. item in *Tit.* 258. §. 2. Vide etiam *Obs.* in *Tit.* 250. ſub *lit.* (f) 3.

2 Quòd Executores, ſive Adminiſtratores poſſunt *vocare* proximos Conſanguineos defuncti, *ad videndum Computum reddi*, et *Literas Acquietantiales*, ſuper plenâ Adminiſtratione, *concedi*, Vide *Tit.* 239.

(b) *Ante Concluſionem in Cauſâ.*] Vide *Tit.* 257. §. 1.

(c) *Terminus Probatorius.*] De Termino Probatorio; Vide *Tit.* 75.

Allegatio prædicta generalis, pro Testium desuper Examinatione, nimis est vaga,

Ideoque, *specificanda* est,

Idque infra *Terminum Probatorium*, aliàs *datum*.

V. Quia tamen *hujusmodi* ALLEGATIO est *nimis vaga, incerta, et generalis*, ut EXAMINATOR non possit TESTES *super eâdem examinare* [saltèm, ut concludenter probent Intentionem Proponentis] PROPONENS tenetur *eandem* ALLEGATIONEM *specificare*, et *declarare* (*d*), infra TERMINUM datum (*e*), *ad probandum* dictam *generalem* ALLEGATIONEM, in hunc modum:

Forma *Specificationis* ejusmodi *generalis Allegationis*,

Utpote, per *Exhibitionem Computi*;

Allegatio, deinde *particularis*,

VI. N. specificando *Allegationem plenæ Administrationis* (*aliàs per eum, in hâc Causâ, datam*) *et eandem* declarando, *ad omnem Juris effectum*, exhibuit *verum, integrum, et perfectum* COMPUTUM (*f*), *de et super Administratione suâ, in bonis defuncti*; et, *ad omnem Juris effectum*, allegavit, *omnia et singula contenta, in hujusmodi* COMPUTO, *fuisse et esse vera, habita, gesta, exposita, et erogata, modo et formâ, in* COMPUTO *hujusmodi, specificatis*:

Ponitur *conjunctim*, et *divisim*;

Admittitur:

VII. Ponenda est etiam *hujusmodi* ALLEGATIO *conjunctim, et divisim*; ac admittenda, ut *suprà*:

Tum examinentur *Testes*,

Non *omnes* super *toto Computo*,

Sed *eâ parte*, de *quâ* testificari valeant.

VIII. Quâ admissâ ALLEGATIONE, facilè, et sine *magnis* EXPENSIS [saltèm, in et circa EXAMINATIONEM *Testium*] ALLEGANS *potest* TESTES *suos producere* (*g*); non *omnes* super *toto* COMPUTO, sed super *illâ particulari* SUMMÂ, seu DEBITO de quo TESTES *deponere possunt*.

OBSERVATIONES.

(d) *Allegationem specificare, et declarare.*] De simili Specificatione *Allegationis generalis*, in probando *Insufficientiam bonorum*, in alio casu; Vide *Tit.* 10. §. 5.

(e) *Infra Terminum datum*, &c.] Vide, *de hoc*, etiam in *Tit.* 115. §. 5. et *Tit.* 99. §. 10.

(f) *Exhibuit verum, integrum, et perfectum Computum.*] De formâ *concipiendi Computum*, in Judicio contradictorio; Vide *Tit.* 232.

(g) *Potest Testes suos producere.*] De modo justificandi, seu probandi Computum, *per Testes*; Vide *Tit.* 238.

Legata.

TITULUS CCLVI.

Plena Administratio.

Probatio.

Quòd COMPUTANS, ad probandum *Vires* et *Facultates defuncti* [sive *plenam* ADMINISTRATIONEM] *tenetur*, in Judicio contradictorio, *exhibere* INVENTARIUM *bonorum defuncti*.

Tenetur *Computans* se, in *Computo*, onerare cum *vero Valore bonorum*, in *Inventario* defuncti (aliàs) *exhibito*;

I. IN TITULO (*a*), *De formâ concipiendi Computum*, &c. dicitur, COMPUTANTEM teneri, *in* COMPUTO, onerare se *cum vero* VALORE *bonorum defuncti, in* INVENTARIO, aliàs per eum, *coram*

OBSERVATIONES.

(a) *In Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 232. §. 1.

ram JUDICE [qui Teſtamentum, ex quo Legatum libellatum petitur, approbavit] *exhibito, mentionatorum :* — *Legata.*

II. Tamen licèt, in contradictorio Judicio, REUS, ad ſui EXONERATIONEM [id eſt, ad probandum quòd *plenè adminiſtravit bona defuncti*] exhibuerit COMPUTUM (modo et formâ, in dicto Titulo (*b*) ſpecificatis, conceptum) nihilominus COMPUTANS tamen tenetur ad JUSTIFICATIONEM; ſeu *ad probandum* ONUS *in eodem* COMPUTO *mentionatum* [videlicet, *talia bona*, et *non plura*, ad *ejus manus* perveniſſe] — Et tenetur *ad* hujuſmodi *probandum* Onerationem, [Scilicet, *plura ad Manus* non *perveniſſe bona*]

III. Poteſt, itaque, exhibere *veram* COPIAM INVENTARII *bonorum dicti defuncti*, aliàs per eum, *coram* JUDICE [approbante dictum Teſtamentum] *exhibiti*, allegando, ut ſequitnr (*c*): — Per Exhibitionem *Copiæ Inventarii* (priùs) *exhibiti.*

IV. N. *in Subſidium Probationis, per eum, in hâc Cauſâ, datæ* (*d*), *exhibuit veram* COPIAM INVENTARII *bonorum* M. *defuncti*; et *allegavit hujuſmodi* COPIAM *fuiſſe, et eſſe* SUBSCRIPTAM, *manu propriâ* N. *Regiſtrarii dicti Judicis*; eundemque *Regiſtrarium fuiſſe et eſſe Notarium Publicum*, PROBUM *et* LEGALEM, et *Regiſtrarium, ac Regiſtri Cuſtodem, dicti Judicis*, ac *pro tali communiter dictum, nominatum, et reputatum*; hujuſmodique COPIAM *fuiſſe et eſſe fideliter extractam, e Regiſtro prædicto*, et *concordare cum* ORIGINALI INVENTARIO, in *Regiſtro hujuſmodi remanente*; illudque ORIGINALE INVENTARIUM *fuiſſe debito tempore exhibitum, coram Judice prædicto :* — Forma Exhibitionis *Copiæ Inventarii :*
Allegatio deſuper,
[1] De *Subſcriptione* Regiſtrarii,
[2] De *Legalitate* Notarii,
[3] De *Extractione* e Regiſtro,
[4] De *Concordantiâ* cum Originali,
[5] De *Exhibitione* debito tempore:

V. Ponenda eſt *iſta* ALLEGATIO *conjunctim, et diviſim*; ac admittenda, ut *ſuprà.* — Ponitur *conjunctim*, et *diviſim*; Admittitur.

VI. Et quia PROCURATOR *Partis adverſæ* eſt meliùs inſtructus, *quid*, et *qualiter* reſponderet *hujuſmodi* ALLEGATIONI, quàm ejus DOMINUS (*e*); juret PROCURATOR præmiſſa allegans, et exhibens, *quòd fideliter poſuit eadem allegata*; et petat RESPONSA PROCURATORIS, *Partis adverſæ*, dari *hujuſmodi* ALLEGATIONI, et INVENTARIO, *in Scriptis, virtute ſui* JURAMENTI; quod JURAMENTUM idem PROCURATOR præſtare tenetur. — Deinde *quid* ampliùs?
[1] *Juramentum* Procuratoris, *Quòd fideliter posuit :*
[2] Petitio *Reſponſorum* Procuratoris adverſi, *in vim* Juramenti:
[3] *Juramentum* Procuratoris adverſi, *de fideliter reſpondendo.*

VII. Si PROCURATOR *hujuſmodi* [ſcilicet, *Partis adverſæ*] faſſus fuerit, *vel* crediderit, EXHIBITA *hujuſmodi fuiſſe* SUBSCRIPTA — Faſſâ *Subſcriptione* Regiſtrarii,

OBSERVATIONES.

(b) *In Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 232. §. 1.

(c) 1 *Allegando, ut ſequitur.*] Hodie, loco *Allegationis hujuſmodi*, hoc modo practicatur, Scilicet ;

2 *Copia* talis *Inventarii* (priùs exhibiti, et penês Regiſtrum remanentis) *repetenda eſt*, ſeu (de novo) *tranſcribenda* ; unà cùm *Additione* bonorum, *&c.* quæ, *citra* Exhibitionem priorem, *ad manus, notitiam, ſeu poſſeſſionem Partis exhibentis* pervenerunt ; et ſic, *in vim Juramenti*, de novo, exhibetur.

(d) *In Subſidium Probationis, per eum, in hâc Cauſâ, datæ.*] Varia Lectio talis eſt, in *MSS.*

" In Subſidium Probationis *contentorum in* " *Allegatione et Computo, aliàs* per eum, in hâc " Cauſâ, *datis :*

(e) *Quàm ejus Dominus.*] Id eſt, *Cliens.*

TA *manu propriâ Regiſtrarii*, et *eundem Regiſtrarium eſſe Notarium Publicum*, PROBUM *et* LEGALEM; quámvis forſan negaverit, *vel* non crediderit *cætera contenta in dictâ* ALLEGATIONE; ſufficienter tamen *fundata eſt Intentio* Proponentis ALLEGATIONEM *prædictam*:

Et *Legalitate* Notarii (*Cæteris* etiam *negatis*)

Fundatur *Intentio* Allegantis:

VIII. Nam *cætera contenta hujuſmodi* præſumuntur *eſſe vera*, propter FIDEM *Notarii Publici*.

Ratio.

IX. Sed ſi *dictus* PROCURATOR [juratus *de fideliter reſpondendo* ALLEGATIONI, et INVENTARIO *prædictis*] inficiatus fuerit, *vel* [in *vim* JURAMENTI *ſui*] reſpondeat, *ſe non credere dictam* COPIAM *exhibitam, fuiſſe et eſſe* SUBSCRIPTAM, *per Regiſtrarium allegatum*:

Negatâ verò *Subſcriptione*,

X. Tunc SUBSCRIPTIO *hujuſmodi*, et *Veritas* ALLEGATIONIS *prædictæ*, probandæ ſunt, aut *per* SCRUTINIUM in *Archivis* REGISTRI *prædicti* [ut in Titulo, *De modo petendi Scrutinium* (*f*)] vel *per* TESTES, præſentes tempore SUBSCRIPTIONIS dictæ COPIÆ INVENTARII, ac ACTÛS ſuper EXHIBITIONE *ejuſdem*, et COLLATIONE *eorundem*, per *Regiſtrarium*, cum *Originalibus*, in REGISTRO *remanentibus*.

Probandæ ſunt *Allegatio*, et *ſubſcriptio*,

Per *Scrutinium*,

Vel, per *Teſtes*.

XI. Nam notandum eſt; Quòd, ſi COMPUTANS *non probaverit* [per EXHIBITIONEM INVENTARII antedicti] *quæ, et qualia bona defuncti* pervenerunt *ad manus* (*g*) *ſuas* (ratione Executionis Teſtamenti antedicti) *tenetur probare* [per TESTES] *quæ, et qualia, quot, et quanta bona defuncti Teſtatoris* pervenerunt *ad manus ſuas*; cujus PROBATIO eſt admodum *difficilis*:

Si *Computans* non probaverit, Per *Exhibitionem Inventarii*, Probare tenetur, per *Teſtes*, *Bona cujuſmodicunque*, ad Manus ejus *perventa*; Probatio *maximè* difficilis!

XII. Et, *in eo quòd adivit* HÆREDITATEM *defuncti* [probando *Teſtamentum*, et adminiſtrando *ejus bona*] PRÆSUMITUR *bona ſufficientia* TESTATORIS perveniſſe *ad manus* EXECUTORIS, vel, *per* EUM *ſtetiſſe, quò minùs* pervenerunt:

Præſumptio tenet, *contra* ſe bonis immiſcentem, *Bona* ſibi *perveniſſe ſufficientia*; Sin aliter, quòd *ex ſuâ Culpâ* eſt.

XIII. Quæ

OBSERVATIONES.

(f) 1 *Ut in Titulo, De modo petendi Scrutinium.*] Vide *Tit.* 107.

2 Sed hujuſmodi SCRUTINIO, *in* hoc *caſu*, hodie *non* Opus eſt: Quia, *Nobiſcum* [ut ſuperiùs annotatur, ſub *lit.* (c)] *Inventarium* iterum ſcribi, et, *in Vim Juramenti Partis*, exhiberi ſolet:

3 Omittantur igitur, *in* hoc *caſu*, juxta morem *Praxeôs hodiernæ*, Sectiones ſuprà ſcriptæ, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

4 Comprobatur autem etiam *adhuc* (mutatis, ad propoſitum, mutandis) *Praxis* ejuſmodi *antiqua*, cæteris *in caſibus*, De *Inſtrumentis exhibendis*: Utpote, De *Appellatione* per Notarium Publicum *ſubſcriptâ*; De *Copiâ* Teſtamenti, *vel* alicujus Exhibiti, e Regiſtro *extractâ*, et per Curiæ Regiſtrarium *ſubſcriptâ*; et in *ſimilibus*, quoties, *in Subſidium Probationis*, exhibentur. De *quibus*, Vide *Tit.* 104. *per totum*. et *Obs. ibid.* necnon *Tit.* 105. item *Tit.* 106. et *Obs. ibid.* etiam *Tit.* 317. *per totum*. Lege quóque *Tit.* 299.

(g) *Quæ, et qualia bona defuncti pervenerunt ad manus ſuas.*] Legitur, in *MS. Antiq.* " Quæ, et qualia bona defuncti, *etiam quot, et* " *quanta bona Teſtatoris*, ad manus ſuas per- " venerunt.

XIII. Quæ PRÆSUMPTIO tollitur, si INVENTARIUM *fuerit exhibitum*, ut suprà:

Præsumptio tollitur, per *Exhibitionem Inventarii*:

XIV. Et si, *ex* INSPECTIONE INVENTARII, constiterit, *Bona non sufficere ad solvendum* OMNIA LEGATA [allocatis *allocandis*, et deductis *deducendis*] incumbit ONUS *probandi*, ACTORI (*h*), *plura*, vel *alia Bona* pervenisse *ad manus* EXECUTORIS [ut in Titulo (*i*), *De Objectione contra Inventarium et Computum*, latiùs apparebit.]

Et si, *inspecto Inventario*, pateat, *bona* non *sufficere*, pro *Legatis*,

Actoris est probare, *ad Manus* Executoris *pervenisse plura*.

OBSERVATIONES.

(h) *Incumbit Onus probandi, Actori*, &c. (*i*) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 233. §. 3, 4. necnon *Tit.* 237. *per totum.* Etiam *Obs.* in *Tit.* 218. sub *lit.* (*l*) 3.

Legata.

Plena Administratio.

Allegatio post Sententiam.

TITULUS CCLVII.

Quòd Beneficium *plenæ* ADMINISTRATIONIS [in *Causâ* LEGATI] *possit* allegari *post latam* SENTENTIAM.

I. SI in toto Processu, *ante* CONCLUSIONEM *in Causâ* (*a*), REUS [contra quem petitur LEGATUM] non allegaverit *plenam* ADMINISTRATIONEM *bonorum defuncti* [videlicet, *bona, sufficientia ad solvendum Legatum petitum, non remanere, penes se*, nec *per eum stetisse, aut stare, quò minùs* (*b*) *remaneant*] potest hoc allegare, *post latam* SENTENTIAM, ad impediendum EXECUTIONEM *ejusdem*:

Quòd *plenè administravit*,

Allegari potest, *post latam Sententiam*, ad impediendum *Executionem*:

II. Tamen [si hoc petatur ab ADVERSARIO] condemnandus est ALLEGANS *Insufficientiam bonorum*, in EXPENSIS *prioris* (*c*) *Instantiæ* [propter ejus NEGLIGENTIAM, in hoc *non priùs allegando*] et cogendus est, *ad solvendum easdem, antequam audiatur*:

Sed, *non priùs allegans* condemnabitur *in Expensis*, solvendis *antequam audiatur*;

III. Sed fallit tamen, si *post latam* SENTENTIAM, et *ante* EXECUTIONEM *ejusdem*, EXECUTOR, in *Foro Seculari*, condemnatus fuerit in DEBITO, Computanti incognito, *ante Prolationem* SENTENTIÆ *definitivæ* [ita ut tunc, *ratione hujusmodi* CONDEMNATIONIS, *non remaneant, penes eum, bona sufficientia ad solvendum Legatum adjudicatum*] CONDEMNATUS potest hoc allegare,

Exceptio; (Scilicet) Si, post *Sententiam*, et ante *Executionem*, Executor *condemnatus* fuerit *in Debito*, ante *Sententiam* sibi *incognito*, a quâ *Condemnatione*, bona *non supersunt*;

OBSERVATIONES.

(a) *Ante Conclusionem in Causâ.*] Vide *Tit.* 255. §. 1, 2, 3.

(b) *Nec per eum stetisse, aut stare, quò minùs remaneant.*] Vide Formam etiam *Allegationis* hujusmodi, *plena Administrationis*; in *Tit.* 255. §. 2. necnon in *Tit.* 258. §. 2. etiam inter *Obs.* in *Tit.* 250. sub *lit.* (f) 3.

(c) *In Expensis prioris Instantiæ.*] Id est, in Expensis *prioris partis* hujusmodi Litis pendentis *hucusque*.

Hoc allegabit, *post Sententiam*:

allegare, *post latam* SENTENTIAM; quámvis allegaverit, *ante latam* SENTENTIAM, *plenam* ADMINISTRATIONEM (*d*):

Quo probato, *excusatur* ab *Expensis*;

IV. Et si (in isto casu) COMPUTANS *hujusmodi allegata* probaverit, *non* est condemnandus in EXPENSIS *prioris Litis* (*e*), nec cogendus, *vel* moneatur *ad Solutionem earundem, antequam audiatur*:

Nisi probetur *habuisse Notitiam* Debiti, *ante* latam *Sententiam*:

V. Nisi, ex parte ADVERSARII, probari possit, COMPUTANTEM, *ante latam* SENTENTIAM *prædictam, habuisse* NOTITIAM *hujusmodi* DEBITI:

Si ita sanè, in malâ Fide est.

VI. Nam tum fuit in *malâ fide*, hæc non allegando, *ante* CONCLUSIONEM *in Causâ*.

Allegabit ergo, *Notitiam habuisse*, citra *Conclusionem*;

VII. Et ideo expedit *dicto* COMPUTANTI, in ALLEGATIONE *hujusmodi*, allegare; *quòd citra* CONCLUSIONEM *in Causâ, primò habuit* NOTITIAM *dicti* DEBITI:

[Ad evitandas *Expensas*]

VIII. Et, *per hoc*, evitabit EXPENSARUM SOLUTIONEM, usque in finem, et eventum *Probationis*, aut *non Probationis* dictæ ALLEGATIONIS:

Idque *probans*, in *Expensis*, non condemnandus est;

IX. Nam si probaverit, JURAMENTO suo, *non est condemnandus in illis* EXPENSIS (*f*):

Secùs, condemnabitur.

X. Si verò defecerit, *condemnabitur in* EXPENSIS, tam *prioris* (*g*), quàm *istius Instantiæ* (*h*).

OBSERVATIONES.

(d) *Quámvis allegaverit, ante latam Sententiam, plenam Administrationem.*] Legitur, in *omnibus* (quas vidi) *MSS.* "Quámvis, ante latam Sententiam, *non* allegaverit plenam Administrationem.

(e) *Prioris Litis.* (g) *Tam prioris.*] Id est, in Expensis *prioris partis* hujusmodi Litis pendentis, *hucusque*.

(f) *In illis Expensis.*] Legitur, in *MSS.* "In *ullis* Expensis.

(h) *Quàm istius Instantiæ.*] Super Articulo, scilicet, hujusmodi emergente.

Legata.

TITULUS CCLVIII.

Plena Administratio.

In quo casu, nec CURATOR *ad Lites*, nec LEGATARIUS [*etiam legitimæ Ætatis*] *condemnandus est in* EXPENSIS [*etsi constiterit* EXECUTOREM *plenè administrâsse*] et *in quo casu*, sit *condemnandus in* EXPENSIS.

Expensæ.

Probato, *defunctum condidisse Testamentum*;

I. SI CURATOR, vel LEGATARIUS probaverit, *defunctum Testamentum* [in quo LEGATUM petitum continetur] *condidisse*; et EXECUTOREM *hujusmodi Testamentum probâsse*; et LEGATUM *petitum non esse solutum*:

Executorem *idem probâsse*;

Legatum petitum *non esse solutum*;

Quanquam *Executor* allegaverit,

II. Licèt EXECUTOR [ad evitandum Condemnationem in LEGATO petito] *se plenè administrâsse, ante Litem motam, omnia et singula*

ſingu'a bona defuncti, in Debitis, Funeralibus, et aliis Oneribus neceſſariis perſolvendis, allegaverit (*a*); et COMPUTUM, *de et ſuper hujuſmodi Adminiſtratione ſuâ* exhibuerit (*b*), et in Eo apparuerit, *defunctum fuiſſe ita Ære alieno gravatum, ut non habuerit Sufficientiam bonorum, ad Legati petiti Solutionem:*

Se plenè *adminiſtrâſſe,*

Et, ex *Computo exhibito*, conſtiterit, *bona non ſufficere*, pro *Legatis ſolvendis*;

III. Si CURATOR, vel LEGATARIUS, *inſpecto hujuſmodi* COMPUTO, *deſiſtat a Lite* [non cogendo EXECUTOREM *ad probandum*, ſeu *juſtificandum hujuſmodi* COMPUTUM, per TESTES] CURATOR, aut LEGATARIUS, *liberatur ab* EXPENSIS (*c*).

Veruntamen, *inſpecto Computo*, ſi *petens* eundem *acquieſcat*, ad *Probationem* non *cogens*, liberatur ab *Expenſis*.

IV. [Sed *quære*, quid ſit JURIS: Tamen STYLUS eſt *omnium* CURIARUM]

Quid ſit *Juris?* Ita *Praxis*.

V. *Secùs* (*d*), ſi, poſt *exhibitum* COMPUTUM, CURATOR, vel LEGATARIUS coegerit EXECUTOREM, ad COMPUTUM *prædictum juſtificandum, per* TESTES, et EXECUTOR eundem *debitè probaverit*.

Ad *Probationem* Computi *cogens*, Eo *probato*, condemnabitur.

VI. Ratio STYLI, et CONSUETUDINIS CURIÆ, in hoc caſu [*de* EXPENSIS *ſolvendis*] eſt; Quia CURATOR, vel LEGATARIUS, *inſpecto* COMPUTO *hujuſmodi*, potuiſſet informari *de* VERITATE *ejuſdem*, percontando CREDITORES in COMPUTO *nominatos*, ſi non adſtatim, ſaltèm, *datis ſibi* INDUCIIS *ad deliberandum, et conſulendum de* VERITATE: Quæ INDUCIÆ ſolent dari PARTI *eaſdem* petenti.

Praxeôs Ratio: (Scilicet) Inſpecto Computo, *Dantur Inducia* (Ad conſulendum, de Computi Veritate) *eaſdem petenti.*

OBSERVATIONES.

(a) *Se plenè adminiſtrâſſe, &c. allegaverit.*] Vide Formam etiam *Allegationis* hujuſmodi, in *Tit.* 255. §. 2. necnon in *Tit.* 257. §. 1. etiam inter *Obs.* in *Tit.* 250. ſub *lit.* (f) 3.

(b) *Et Computum, &c. exhibuerit.*] De Modo *Exhibitionis* hujuſmodi *Computi*; Vide *Tit.* 255. §. 6.

(c) *Liberatur ab Expenſis.*] Vide *Tit.* 227. §. 3. *Tit.* 238. §. 10.

(d) *Secùs, &c.*] Vide *Tit.* 227. §. 4.

Anni Lapsus, a Verborum Prolatione.

TITULUS CCLIX.

Institutio Actionis.

Quòd non *licet agere* (*a*), directè (*b*), *in Causâ* DIFFAMATIONIS (*c*), post ANNUM *integrum* clapsum, *a Die* PROLATIONIS *Verborum.*

Causa Diffamationis est, *et* Criminalis, *atque* Civilis.

I. QUONIAM *Causa* DIFFAMATIONIS dicitur esse, *Causa* CRIMINALIS, vel, *Causa* MIXTA [hoc est, partim *Criminalis*, partim (*d*) *Civilis*] si DIFFAMATUS non instituerit ACTIONEM, seu *Causam* DIFFAMATIONIS, et LITEM *in eâdem contestari* non curaverit, *infra* ANNUM, a Tempore PROLATIONIS *Verborum*; tollitur ACTIO, per ipsum ANNI LAPSUM: [Ita sæpissimè, per *Peritissimos* JUDICES, judicari vidi, et obtinui]

Diffamationis Causa tollitur, si *Actio* non *instituta*, et *Lis contestata* fuerit, *ante* Lapsum Anni, *a Die* Prolationis Verborum: [*Casus* hic *adjudicatus* est] Ratio.

II. Nam, in *eo*, DIFFAMATUS videtur *remisisse* INJURIAM; saltèm, *ad* ANIMUM *non revocâsse:*

Rationis *Elucidatio.*

III. Præsertim, si DIFFAMANS et DIFFAMATUS [post PROLATIONEM *Verborum diffamatoriorum*, et NOTITIAM *eorundem*] simul, se invicem, *familiariter* gesserint; *insimul bibendo, comedendo, salutando* (*e*), vel *alia Signa* FAMILIARITATIS *demonstrando.*

Casus alter *adjudicatus*, (Scilicet) *Anni Elapsio*, a tempore *Prolationis Verborum*, est, *ante Conclusionem in Causâ*, per Reum *allegenda.*

IV. Si verò REUS intendit uti *Beneficio hujus* EXCEPTIONIS [nempe, *Lapsûs* ANNI] *expedit* [saltèm, ita a DOCTISSIMIS practicatum et consultum fuit, ad quadraginta annos elapsos, in gravissimâ Causâ, atque inter Egregias Personas] *præmissa allegare* ante CONCLUSIONEM *in Causâ*; et referre se *ad* LIBELLUM; Tempus LITIS *Contestationis*; ac PROBATIONES; et *ad* JURA:

Recentior *Opinio* DD. (Scilicet) *Reo* sufficit *Anni Lapsum* allegare, *post Conclusionem*, et die *Informationum* in Causâ.

V. [Tenent tamen quidam (ex modernis Advocatis) sufficere *præmissa* ostendere JUDICI, post CONCLUSIONEM *in Causâ*, Tempore INFORMATIONIS *in Causâ*]

VI. Caveat

OBSERVATIONES.

(a) *Quòd non licet agere*, &c.] Varia Lectio Descriptionis hujus Tituli talis est, in *MS. Antiq.*

" Diffamationis Causa *tollitur*, si Diffamatus " *non instituerit* Actionem, *infra Annum* a Die " Prolationis Verborum.

(b) *Directè.*] Sed licet agere in Causâ Diffamationis *indirectè* (ut *Diffamans* pronuncietur *incidisse in Sententiam Excommunicationis*) post *Lapsum* Anni [Prout in *Tit.* 261.]

(c) *In Causâ Diffamationis.*] De Causis hujusmodi, in genere, Vide *Tit.* 4. §. 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31.

Quòd Causa *Diffamationis* est *Causa plenaria*, Vide *Tit.* 7. §. 1, 4.

(d) *Partim Criminalis, partim Civilis.*] Causa Criminalis civiliter intentata.

(e) *Salutando.*] Additur, in *MS. Antiq.* " Sacramenta percipiendo.

VI. Caveat igitur ACTOR, ſi *ex præmiſſis* (*f*) conſtiterit ANNUM *interceſſiſſe* PROLATIONI *Verborum*, et *Inſtitutioni* LITIS; quòd proponat, *ante* CONCLUSIONEM *in Cauſâ*, cauſas *non* PROSECUTIONIS *hujuſmodi* LITIS, infra ANNUM, a Tempore PROLATIONIS *Verborum Diffamatoriorum* [videlicet, cauſas *in ſequenti Titulo* (*g*) ſignificatas.]

Qualis *Excuſatio* non *Proſecutionis Litis*, de Diffamatione, *infra* Annum *a Verborum Prolatione*, per Actorem, *ante* ſit in Cauſâ concluſum, *allegan da eſt?*

OBSERVATIONES.

(f) *Si ex præmiſſis.*] Libello, Actis, et Depoſitionibus Teſtium.

(g) *In ſequenti Titulo.*] Scilicet, 260. *per totum.*

Anni Lapſus, a Verborum Prolatione.

TITULUS CCLX.

Inſtitutio Actionis.

Quando, per *Lapſum* ANNI, non tollitur *Actio* DIFFAMATIONIS (*a*).

I. QUAMVIS, ex *Inſpectione* LIBELLI, DEPOSITIONIBUS *Teſtium* ACTORIS, et *Inſtitutione* CAUSÆ, appareat, ANNUM interceſſiſſe PROLATIONI *Verborum*, et *Inſtitutioni* ACTIONIS; Si tamen *Verba Diffamatoria* prolata fuerint, *in Abſentiâ* ACTORIS, *eoque in remotis partibus* [forſan extra Regnum] *exiſtente*, et ſi QUAMPRIMUM [ſaltèm, *infra* ANNUM] *a reditu ſuo*, ad *partes* (ſeu Parochiam) *in quibus* prolata fuerint *Verba diffamatoria*, CAUSAM *Diffamationis inſtituerit*, et LITEM *in eâdem Cauſâ conteſtari obtinuerit*; non tollitur ACTIO.

Non tollitur Actio Diffamationis, *poſt Anni Lapſum* inſtituta, *Diffamato* (tempore Prolationis Verborum) *procul abſente.*

II. Si igitur, ex DEPOSITIONIBUS *Teſtium*, appareat, ANNUM *elapſum fuiſſe a* PROLATIONE *Verborum, et ante Inſtitutionem* ACTIONIS, etiam quámvis nihil deponitur, per TESTES, *de præſentiâ*, vel *Abſentiâ* ACTORIS [ad evitandum, in hâc parte, JURIS *quæſtiones*] alleget PROCURATOR ACTORIS *cauſas probabiles* IGNORANTIÆ *Prolationis Verborum*; videlicet:

Quoad *Anni Lapſum*, excuſat *Ignorantia Prolationis Verborum.*

III. *Quòd, tempore Prolationis eorundem, fuit extra Regnum* [vel, in remotioribus partibus, longè diſtantibus a loco, in quo prolata fuerunt Verba] *et quòd inſtituit hanc Actionem, infra Annum poſt ejus*

Forma *Allegationis* Abſentiæ *Partis diffamatæ*, Prolationis Verborum *Scientiam non habentis:*

OBSERVATIONES.

(a) *Non tollitur Actio Diffamationis.*] Deſcriptio hujus Tituli talis eſt, in *MS. Antiq.*

" Quòd *Diffamationis Cauſa* non tollitur, *per* " *Lapſum Anni*, licèt *Actio Diffamationis* non " fuerit inſtituta, *infra Annum*, a die Prola- " tionis Verborum diffamatoriorum.

ejus reditum (*b*) *ad partes illas* (seu Parochiam) *in quibus prolata fuerunt Verba diffamatoria* (*c*)?

Sententia, hoc casu, qualis?

IV. Quibus *probatis*, obtinebit in Causâ.

OBSERVATIONES.

(b) *Post ejus reditum.*] "Allegandus, et probandus est reditus. [*MSS.*]

(c) *Diffamatoria.*] "Vel, postquam *habuit* "*Notitiam Prolationis Verborum.* [prout in "*MS. Antiq.*]

Anni Lapsus, a Verborum Prolatione.

TITULUS CCLXI.

Constitutio Provincialis.

Quòd licet agere, *in Causâ* DIFFAMATIONIS, indirectè [*ut* DIFFAMANS *pronuncietur* incidisse *in Sententiam* EXCOMMUNICATIONIS] post *Lapsum* ANNI.

Allegando *Constitutionem Provincialem*, Actio Diffamationis, etiamsi *post Annum elapsum*, a die *Prolationis* et *Notitiæ Verborum*, instituenda est, ad Instantiam Partis, Ut *Diffamans* pronuncietur, *incidisse in Sententiam Excommunicationis*, ipso facto, a Jure *latam.*

I. QUAMVIS DIFFAMATUS [*habens* NOTITIAM *Verborum diffamatoriorum*] non instituerit *Causam* DIFFAMATIONIS, *infra* ANNUM a Tempore PROLATIONIS, *et* NOTITIÆ *Verborum diffamatoriorum*, tamen potest, *post* ANNUM *lapsum*, agere in *Causâ* DIFFAMATIONIS, allegando, in *Libello*, CONSTITUTIONEM *Provincialem* [incipientem (*a*), *Authoritate Dei Patris Omnipotentis*, &c.] et *quòd* REUS *protulit* [talia] *Verba*, &c. *quódque, ex eo, incidit in Sententiam Excommunicationis, in dictâ* CONSTITUTIONE, *latam:*

Forma *Conclusionis Libelli*, in hoc casu.

II. In Conclusione *hujusmodi Libelli*, petendum est *Jus, et Justitia*; et *ut* REUS *pronuncietur, incidisse in Sententiam Excommunicationis hujusmodi.*

Quo casu, Sententia Judicis est, *Diffamantem incidisse in Sententiam Excommunicationis, proque tali denunciari:* Dantur *Expensæ:* Ad *Ecclesiæ* satisfaciendum, *peragenda* est *Pœnitentia*, ob *Perseverantiam* in *Sententiâ Excommunicationis.*

III. Probatis *Verbis diffamatoriis* [continentibus Crimen aliquod, in dictâ CONSTITUTIONE, mentionatum] ferenda est SENTENTIA, juxta petita in *Libello* (id est) *Partem diffamantem incidisse in Sententiam Excommunicationis*, et *pro tali denunciandum esse*; condemnandus est REUS in *Expensis* ACTORIS, et non est absolvendus, *ab hujusmodi Sententiâ Excommunicationis*, donec *satisfecerit* ECCLESIÆ [hoc est, *peregerit Pœnitentiam, per Judicem, assignandam*] quia tam diu *perstiterit in Sententiâ Excommunicationis:*

Excommunicatio vim obtinet a *Prolatione* Verborum,

IV. Nam *Sententia Excommunicationis*, in hoc casu, *lata* (*b*), afficit PARTEM, *a die quo* PROLATA *fuerunt Verba diffamatoria*; et

OBSERVATIONES.

(a) *Incipientem.*] Vide *Lynd.* De *Sententiâ Excommunicationis*, c. *Authoritate Dei.*

(b) *Sententia Excommunicationis, in hoc casu, lata.*] Scilicet, per *Constitutionem prædictam.*

et SENTENTIA, in isto casu, *lata* (c), dicitur et est SENTENTIA *declaratoria* FACTI *commissi*.

Et *Sententia lata*, per Judicem, est *Prolationis declaratoria*.

V. *Satisfactio* verò ECCLESIÆ (de *quâ*, superiùs, mentio facta est) *hæc* est:

Satisfactio Ecclesiæ, *Pœnitentia* est;

VI. REUS *convictus*, primò, confiteri debet (d), *Se* DEUM *graviter offendisse*, *malitiosè proferendo* VERBA *diffamatoria*, *contra* PROXIMUM; et *nominabit specificè* ACTOREM, ac *ipsa* VERBA *diffamatoria*:

(Scilicet)

[1] Confessio Culpæ.

VII. Deinceps, *imprimis a* DEO, ac *postea a* PARTE *diffamatâ*, CONDONATIONEM *petere tenetur*.

[2] Petitio Remissionis ejusdem.

VIII. *Pœnitentia* hujusmodi, seu potiùs *Satisfactio* ECCLESIÆ *peragenda est*, aut publicè *in Ecclesiâ Parochiali* personæ *diffamatæ*, vel *diffamantis*; vel, *aliquo alio Loco*, JUDICIS ARBITRIO [juxta *qualitatem* Causæ, *et* Personarum] *assignando*.

Ubi loci peragatur *Pœnitentia*?

Penès *Arbitrium boni Judicis* est.

OBSERVATIONES.

(c) *Sententia, in isto casu, lata.*] Nempe, per *Judicem*.

(d) *Primò, confiteri debet*, &c.] De peractione *Pœnitentiæ*, Vide *Tit.* 268. §. 8, 9. necnon *Obs.* in *Tit.* 137. sub *lit.* (a) 5.

Anni Lapsus, a Verborum Prolatione.

TITULUS CCLXII.

Constitutio Provincialis.

Quòd in omni Causâ DIFFAMATIONIS, *institutâ* vigore CONSTITUTIONIS *cujuscunque* [*ut* REUS *pronuncietur* incidisse *in Sententiam* EXCOMMUNICATIONIS] *Causa hujusmodi non sit instituenda* ad Instantiam PARTIS (ut in cæteris Causis) *sed ex* OFFICIO JUDICIS, promoto, *et* implorato *per* PARTEM *gravatam*.

Post Anni Lapsum, *Actio Diffamationis* instituatur, *ad Instantiam Diffamati*, dummodo ponatur, in Libello, *Constitutio Provincialis*.

I. IN ultimo Titulo (a), dicitur, *Quòd quámvis lapsus sit* ANNUS, a tempore PROLATIONIS *Verborum*, ante *Institutionem Causæ* DIFFAMATIONIS, DIFFAMATUM instituere posse ACTIONEM, *in Causâ* DIFFAMATIONIS; modò alleget, *in Libello*, CONSTITUTIONEM *Provincialem*, in dicto Titulo *mentionatam*:

Cæteris in *Causis*, ubi agitur ad obtinendum *Sententiam*, contra Delinquentem, se *in pœnam Canonis*, scilicet, *Sententiam Excommunicationis*, ipso facto, a Jure *latam*, incidisse, *non* directè agitur *ad Instantiam Partis*, sed *ex Officio Judicis implorato*.

II. Tamen, quia in *omnibus cæteris Causis Ecclesiasticis*, in *quibus* agi solet contra quemquam, ut pronuncietur *incidisse in Canonem*, seu *Sententiam Excommunicationis*, *in Canone*, *latam*, ACTORES gravati et injuriati, *in his casibus*, non solent ACTIONES *directas* instituere, contra DELINQUENTES, *eorum propriis Nominibus*, sed tanquam

OBSERVATIONES.

(a) *In ultimo Titulo.*] Præcedenti. §. 1.

tanquam *Promotores* OFFICII JUDICIS, *ejusque, in eâ parte,* OFFICIUM *implorando:* Exempli gratiâ;

Exempla:

III. [Talis] *injecit* MANUS VIOLENTAS *in* CLERICUM (*b*); ex quo est, *ipso* facto, *excommunicatus:*

[1] Propter *violentam Manuum Injectionem* in *Clerum:*

IV. Vel [talis] RIXATUS *est in* ECCLESIÂ (*c*); et (in eo) incidit *in Sententiam Excommunicationis,* ipso *facto:*

[2] Ob *Rixas* in *Ecclesiâ:*

V. Vel [talis] *temerè administravit Bona* (*d*) *defuncti*; vel *impedimento fuit, quò minùs* TESTAMENTA, *et ultimæ* VOLUNTATES *defunctorum procedant* (*e*), *aut debitum sortiantur effectum*; vel *quò minùs* BONA *appreciari, et in* INVENTARIUM *redigi* (*f*) *possint*; per quæ etiam, *ipso facto,* sunt *excommunicati:*

[3] Ob *Temerariam Administrationem:*

[4] Propter *Impedimentum Executionis Testamenti:*

[5] Ob *Impedimentum* Confectionis *Inventarii:*

VI. PARTES in *his,* et *similibus,* gravatæ [si cupiunt ADVERSARIOS *suos corrigi,* et *in Sententiam Excommunicationis, a Jure latam,* incidisse, *pronunciari*] non solent CAUSAS et ACTIONES hujusmodi, *propriis eorum Nominibus,* instituere; sed JUDICIS OFFICIUM promovere *et* implorare; *præmissaque* DELICTA *Reis,* JUDICIS *Nomine,* et OFFICIO, *per eos, promoto,* objicere *et* articulare.

Quibus in casibus, ut *sententietur,* Delinquentes *in Sententiam Excommunicationis,* ipso facto, a Jure *latam,* incidisse, *non* proceditur *ad Instantiam Partis*; sed *ex Officio Judicis.*

VII. *His* igitur *rationibus* adductus sum arbitrari, quòd *in Causis* DIFFAMATIONUM [*institutis,* ut REI pronuncientur *in Sententiam Excommunicationis incidisse*] agant PARTES gravatæ, *non propriis eorum Nominibus*; sed tanquam *Promotores,* et *Imploratores* OFFICII JUDICIS: In *quibus casibus,* eundem obtinebunt *effectum* (*g*), quem obtinere solent, *vel* possunt, *in Causâ* DIFFAMATIONIS, in proximo *præcedenti* TITULO *specificatâ* (*h*):

In Causâ *Diffamationis,* ut sententietur *incidisse in Sententiam Excommunicationis,* etiam procedi potest *ex Officio Judicis,* Idque, *procul dubio,* ritè, *et* cum Effectu:

VIII. Sed quoniam [non solùm ex *hodiernâ,* sed ex *antiquâ* PRAXI omnium Curiarum *Reverendissimi Patris* CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI] hujusmodi *Causæ* DIFFAMATIONIS [*institutæ* quoad *pœnam* in CONSTITUTIONE *mentionatam*] solebant, et solent institui *Nominibus* DIFFAMATORUM [videlicet, *ad respondendum* N. *in Causâ* DIFFAMATIONIS] et non *ex* JUDICIS OFFICIO *promoto:*

Fuit autem *et moris* est *Praxeos,* in Causâ *Diffamationis* (pro obtinendâ *Sententiâ,* Diffamantem *incidisse in Sententiam Excommunicationis*) procedere *ad Instantiam Partis:*

IX. Ego ad *Peritissimorum* et *Doctissimorum* JUDICUM, et ADVOCATORUM, *Judicium* appello; *Utrùm* magis expedit, *hujusmodi Causas*

Praxis ejusmodi vocatur *in dubium.*

OBSERVATIONES.

(b) *Injecit manus violentas in Clericum.*] Vide *Tit.* 4. §. 12, 16, 17. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (i).

(c) *Rixatus est in Ecclesiâ.*] Vide *Tit.* 4. §. 12, 16, 17. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (l).

(d) *Temerè administravit bona.*] Vide *Tit.* 4. §. 16, 17. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (n).

(e) *Quò minùs Testamenta, et ultimæ Voluntates defunctorum procedant.*] Vide *Tit.* 4. §. 15, 16, 17. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (m).

(f) *Appreciari, et in Inventarium redigi.*] Vide *Tit.* 4. §. 15, 16, 17.

(g) *Eundem obtinebunt effectum.*] Nempe, Sententiam, Expensas, et Pœnitentiam. Prout in *Tit.* 261. §. 3, 5, 6, 7, 8.

(h) *In Causâ Diffamationis, in proximo præcedenti Titulo specificatâ.*] Scilicet, institutâ ad *Instantiam* Diffamati, *Nomine* suo proprio.

Cauſas DIFFAMATIONUM inſtituere, *ſecundùm* PRAXIN *hodiernam* (*i*), vel, *prout in præſenti* TITULO *continetur* (*l*)?

OBSERVATIONES.

(i) *Secundùm Praxin hodiernam.*] De quâ ſuprà dicitur, in *hoc Tit.* §. 8.

(l) *Vel, prout in præſenti Titulo continetur.*] Videlicet, in §. 2, 6, 7.

Libellus famoſus, ſeu Diffamatio in Scriptis.

TITULUS CCLXIII.

De modo procedendi, *in Cauſâ* DIFFAMATIONIS, quando DIFFAMATUS *agit* (*a*) pro *Verbis Diffamatoriis, contentis in* LIBELLO FAMOSO (*b*).

Forma Libelli.

I. IN *iſto caſu*, non ſolùm ponendus eſt, *generalis* et *uſitatus* ARTICULUS, in *Cauſâ* DIFFAMATIONIS (videlicet) *Quòd Reus* [talibus] *die et loco, protulit* [talia] *Verba*, &c. [videlicet, Verba quæ in LIBELLO FAMOSO continentur]

Forma *Articuli generalis*, Quoad *Libellum famoſum.*

II. Verùm etiam alius *ſpecialis*, ac *particularis* ARTICULUS; *Quòd* [tali tempore, talique loco] *Reus ſcripſit, et publicavit, ſeu ſcribi, et publicari procuravit, Libellum quendam famoſum, præſentibus annexum*; ſi ACTOR eundem habuerit:

Articulus ſpecialis, Pro Parte diffamatâ, *Libellum famoſum originalem* habente.

III. *Si non*, ponendus eſt ARTICULUS; *Quòd* [tali tempore, et tali loco] *Reus ſcripſit, et publicavit, ſeu ſcribi, et publicari procuravit Libellum quendam famoſum, Verba ſequentia, videlicet*, &c. [et hìc inſcribenda ſunt Verba illa diffamatoria, quæ in Libello famoſo continentur] *vel alia eis in effectu conſimilia, continentem.*

Articulus ſpecialis, Pro Parte diffamatâ, *Libellum famoſum originalem* non habente.

IV. Vel, ſi DIFFAMATUS habuerit *veram* COPIAM ejuſdem LIBELLI FAMOSI, tunc eadem COPIA annectenda eſt *Libello, dato in hâc Cauſâ Diffamationis*, et ponendus eſt ARTICULUS; *Quòd* [talibus tempore et loco] *Reus ſcripſit et publicavit, ſeu ſcribi et publicari procuravit Libellum quendam famoſum* (his adjectis verbis) *tenoris ſchedulæ præſentibus annexæ, quam pro hìc inſertâ, et lectâ, haberi petit.*

Articulus ſpecialis, Pro Parte diffamatâ, *Libelli famoſi Copiam* habente.

V. Et ſi ACTOR ſuam Intentionem probaverit, *puniendi ſunt* hujuſmodi DIFFAMANTES, *graviori pœnâ* (*c*), quàm hi, *qui* VERBIS *tantùm* (*d*) *diffamârunt.*

In *Scriptis* Diffamantes, *eò magis*, puniendi ſunt.

OBSERVATIONES.

(a) *De modo procedendi, in Cauſâ Diffamationis, quando Diffamatus agit*, &c.] Inſcribitur hic Titulus, hoc modo, in *MS. Antiq.*

" *Tenor et Verba Libelli*, in Cauſâ Diffamationis, *cùm* Diffamatus agit, *&c*

(b) *In Libello famoſo.*] Famoſus etſi nonnunquam uſurpatur, quaſi *Nobilis*, et *Inſignis*; frequentiùs autem *in malam partem* accipitur: Utpote, ſi gimus *famoſos Fures, Latrones*, et *Mulieres famoſas*; pro *infamibus, improbrioribus, impudicis*: Ita *Libellus famoſus*, aut *famoſum Carmen*, eſt *Scriptura* quædam *opprobrioſa*, in alterius *bonæ Famæ* Læſionem, *edita.*

(c) *Graviori pœnâ.*] Eſt enim *atrox Injuria.*

(d) *Verbis tantùm.*] Quia *Litera ſcripta manet* [Vide *Tit.* 103. §. 1.]

Testium (in Exceptionibus) Diffamatio.

TITULUS CCLXIV.

Institutio Actionis.

Quòd TESTIS *productus in Causâ*, si sit DIFFAMATUS, *per propositionem* EXCEPTIONUM, *possit agere* contra *proponentem hujusmodi* EXCEPTIONES, in *Causâ* DIFFAMATIONIS (*a*).

Exceptionibus, *contra Testes*, diffamatoriis, *non* probatis, *Testis* (per propositam Exceptionem *diffamatus*) potest agere, *contra* Partem proponentem, *in Causâ Diffamationis*;

I. QUAMVIS REUS, vel ACTOR, *pro suâ* (ut prætendit) DEFENSIONE *in Causâ*, proposuerit EXCEPTIONES, contra TESTES *Adversarii*, continentes *Crimina Ecclesiastica*, et *Verba diffamatoria, corrigenda in* FORO ECCLESIASTICO; si tamen defecerit in PROBATIONE *earundem*; TESTES *hujusmodi* agere possunt [coram *eodem* JUDICE, vel *alio* JUDICE ECCLESIASTICO *competente*] contra *proponentem* EXCEPTIONES *prædictas*, in *Causâ* DIFFAMATIONIS:

Non obstante *Protestatione*, Se non *animo diffamandi*, sed pro solâ *defensione suâ*, proposuisse:

II. Etiam non obstante, quòd *proponens dictas* EXCEPTIONES expressè *protestatus fuerit*, tempore *Propositionis* earundem, *quòd easdem non proposuit animo diffamandi dictos Testes; sed tantùm pro justâ Defensione suâ, in Causâ prædictâ*:

Quâ *Protestatione* utitur aliquando, *in Formulis*, Die *Propositionis* Exceptionum.

III. Hæc PROTESTATIO (*b*) scribi solet, *in fine* EXCEPTIONUM [vel saltèm, in ACTIS] tempore *Propositionis* earundem (*c*).

OBSERVATIONES.

(a) *In Causâ Diffamationis*] Ad similem effectum, varâ Lectione, Titulus hujusmodi sic inscribitur, in *MS. Antiq.*

" Quòd *Causa Diffamationis* institui potest, " *per Testem*, in quâcunque Causâ *productum*, si " fuerit *diffamatus*, per Propositionem Excep- " tionum datarum, *per Partem* contra *quam* " productus fuit.

(b) *Hæc Protestatio.*] Vide *Tit.* 266. §. 4. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (d). Vide etiam *Tit.* 103. §. 2. et *Obs. ibid* sub *lit.* (c).

(c) *Tempore Propositionis earundem*] Quòd admodum necessarium sit, ut *Exceptiones* (contra *Testes*) continentes *Crimina*, darentur per *ipsas Partes litigantes*; vel, per *tales Personas* quæ sunt solvendo *Expensas*, Testis diffamati, si *Exceptiones* non probentur; Vide *Tit.* 193. *per totum*

Testium (in Exceptionibus) Diffamatio.

TITULUS CCLXV.

Libellus.

De modo libellandi, *in Causâ* DIFFAMATIONIS [*institutâ* per TESTEM *diffamatum*, per *Propositiones* EXCEPTIONUM.]

Forma *Libelli*, quando *Testis*, in (propositis Exceptionibus) *diffamatus est*, (Scilicet) *Articuli generales.*

I. IN LIBELLO *hujusmodi*, non solùm illæ POSITIONES *generales*, et *usitatæ*, in LIBELLO *ordinario*, in *Causâ* DIFFAMATIONIS, ponendæ sunt; sed etiam *speciales* POSITIONES *subsequentes* addendæ sunt; videlicet: II. ITEM,

II. ITEM, *Quòd* [tali *Die*, et *Anno*, ac *in* tali *Cauſâ*, ac *inter* tales *Perſonàs*] M. (id eſt, ACTOR in hâc Cauſâ) *fuit productus in hoc Judicio* [vel, in tali Curiâ, ſi Cauſa Diffamationis non inſtituta ſit in Judicio, in quo Teſtes erant producti] *in Teſtem*; *ac juratus, et examinatus*; *prout ex Actis hujus Curiæ* (*ad quæ ſe refert Pars iſta proponens*) *liquet, et apparet.* *Articulus ſpecialis.*

III. ITEM, *Quòd* N. *Pars contra quam præfatus Teſtis* (jam ACTOR in hâc Cauſâ) *fuit productus* [tali Die, et (*a*) Anno] *Exceptiones quaſdam* (*ſeu potiùs Libellum quendam famoſum*) *exhibuit* (*b*); *quarum* [talis] *Poſitio Tenorem ſequentem continebat* [et hìc inſerendus eſt Tenor illius Poſitionis, in quâ Verba diffamatoria continentur] Alius *Articulus ſpecialis.*

IV. Vel, *quarum* [talis] *Poſitionis Tenor in Schedulâ, præſentibus annexâ, ſpecificatur* [et tunc Tenor illius Poſitionis, Verba diffamatoria continentis, inſerendus eſt in Schedulâ, huic Libello, annectendâ] Alter, *alio modo.*

V. ITEM, *Quòd dictus* N. (*Pars Rea in hâc Cauſâ*) *defecit in Probatione dictarum prætenſarum Exceptionum* (*ſeu potiùs Libelli famoſi*) *in Poſitione prædictâ mentionatarum* [vel, *in Schedulâ, præſentibus annexâ, ſpecificatarum*] Alius *Articulus ſpecialis.*

VI. Deinde, cæteræ ordinariæ Poſitiones ſcribendæ ſunt. Reliqui ſunt *Articuli generales.*

OBSERVATIONES.

(a) *Tali Die, et Anno.*] "Id eſt, *Die* et *Anno*, in *quibus* datæ fuerunt *Exceptiones*. [*MS. Antiq.*]

(b) *Exhibuit.*] Sic pergit *MS. Antiq.*

"Ac Animo malitioſo, et diffamandi eundem "M. ejuſque Nomen et Famam lædendi, ac "Teſtimonium ſuum (tam in Cauſâ in quâ, in "Teſtem, productus fuit, quàm in aliâ quâ-"cunque Cauſâ) elidendi et enervandi, dedit et "propoſuit; *quarum* [talis] *Poſitio Tenorem* "&c. *ut ſuprà.*

Teſtium (*in Exceptionibus*) *Diffamatio.*

TITULUS CCLXVI.

Probatio unius. Juſtificatio alterius.

De modo probandi Libellum *datum, in Cauſâ* DIFFAMATIONIS [*inſtitutâ* per TESTEM *diffamatum*, per *Propoſitiones* EXCEPTIONUM] *Deque formâ* Juſtificationis, *ſeu* Defenſionis, *ex alterâ Parte.*

Modus probandi *Libellum*, ex parte *Teſtis*, *in eodem Judicio*, quo, per *Exceptiones*, diffamatus eſt,

I. SI dicta Cauſa DIFFAMATIONIS, inſtituta per TESTEM, inſtituta fuerit *in eodem* JUDICIO [id eſt, in quo Teſtis erat productus in Teſtem] tunc [poſt *Litem conteſtatam*, et aſſignatum *Terminum ad probandum*] dicat PROCURATOR ACTORIS:

II. *In ſubſidium Probationis contentorum in Libello* (*aliàs in hâc Cauſâ dato*) *exhibeo quendam* ACTUM, *expeditum in hoc Judicio* [id eſt, Actum expeditum die propoſitionis Exceptionum] *in* tali *Cauſâ, inter* N. *et* M. [videlicet, inter talem ACTOREM, et talem REUM] (Scilicet) [1] Per *Exhibitionem* (in eorum formis Originalibus) *Actorum* expeditorum,

et *Exceptionum* datarum *in eodem Judicio*, in Subsidium *Probationis* Contentorum *in Libello* Diffamationis:

[2] Forma *Allegationis*, ex parte *Testis*, apud Acta, tempore *Exhibitionis* Actorum, *et* Exceptionum *hujusmodi*.

Si *Exceptiones*, contra *Testem*, in *eodem Judicio* datæ, sint *probatæ*, quid replicabit *Reus*?

[1] Forma Allegationis *Rei*, quoad *Justificationem Diffamationis*, in *eodem Judicio*:

[2] Modus Exhibitionis *Depositionum Testium*, ad *probandum* Allegationem *Rei*.

Exceptionibus, in *eodem Judcio*, non *probatis*,

[1] *Probentur*, in hâc *Instantiâ*;

[2] Probatis, dimittitur *Reus*, cum *Expensis*.

Modus *probandi* Libellum *Testis*, ubi non agitur *in eodem Judicio*, quo productus fuit.

REUM] talibus *Die* et *Anno*; necnon *etiam exhibeo* EXCEPTIONES *ipsas originales, et præsertim* talem POSITIONEM *earundem* (*a*), *per dictum* M. [REUM in Causâ prædictâ] *Die, Anno et in Causâ prædictis, judicialiter datas, et penès Registrum hujus Curiæ remanentes, et de quibus fit mentio in* ACTU *prædicto*: Et *allego omnia et singula contenta, in dicto* ACTU, *fuisse habita et gesta, prout in eodem continetur*; *referendo me ad Acta, et Registrum hujus Curiæ, quatenus faciant pro Parte meâ* (*b*).

III. Si REUS, in hoc casu, probaverit *dictas* EXCEPTIONES in *præfatâ* INSTANTIÂ, seu JUDICIO, in *quibus datæ fuerint*; replicare potest, *pro* DEFENSIONE *suâ* (*c*):

IV. *Quòd hujusmodi* EXCEPTIONES *probavit, et justificavit*; et *quòd* EASDEM *non proposuit animo diffamandi Testem* [jam ACTOREM] *sed pro justâ Defensione suâ, in Causâ* (*d*).

V. Ac admissâ istâ *Allegatione*, REUS [in *subsidium* PROBATIONIS *ejusdem*, seu ad *eandem probandum*] potest (modo et formâ prædictis) exhibere (*e*) *Acta, Dicta et Depositiones* TESTIUM, per eum *super* EXCEPTIONIBUS *prædictis, productorum* (*f*):

VI. Sed, dato, quòd REUS non probaverit *easdem* EXCEPTIONES, in *dictâ* INSTANTIÂ, probare potest *easdem*, in *hâc* INSTANTIÂ; et si probaverit, *est dimittendus, ab Instantiâ* ACTORIS, *cum* EXPENSIS (*g*).

VII. Sed, si hæc *Causa* DIFFAMATIONIS non fuerit instituta, *in ipso et eodem* JUDICIO, in quo *datæ fuerunt* EXCEPTIONES *prædictæ*; tunc, *ad probandum Libellum*, ACTUS *prædictus*, et EXCEPTIONES

OBSERVATIONES.

(a) *Præsertim talem Positionem earundem.*] Scilicet, in quâ *Verba diffamatoria* continentur.

(b) *Pro parte meâ.*] " *Et peto Terminum mihi assignari, ad proponendum omnia, in hâc* " *Causâ*: [prout Verba sunt, in *MS. Antiq.*]

2 " Nam sola *Exhibitio transmissorum*, et *ad* " *eadem relatio*, probant *Intentionem* Actoris. *MS ibid.*

(c) *Pro Defensione suâ.*] Hujus Sectionis [in *MS. Antiq.*] hæc sunt Verba:

" In Die assignato *ad proponendum omnia*, " in Causâ prædictâ, si *Reus* probaverit *Excep-* " *tiones*, per *eum*, in dictâ *priori* Causâ, *da-* " *tas*, replicare potest, *pro Defensione suâ*.

(d) *In Causâ.*] Tenor hujus Sectionis hisce Verbis habetur, in *veteri* (penès me) *MS.*

" *Quòd hujusmodi Exceptiones non proposuit* " *Animo malitioso*, nec *diffamandi dictum Tes-* " *tem*; sed *tantùm pro justâ suâ Defensione, in-* " *Causâ prædictâ*; et *quod, de eo, tempore Pro-* " *positionis earundem, expressè protestatus fuit*; " et *quòd Exceptiones hujusmodi probavit.*

[De Protestatione hujusmodi. *Quòd non proposuit Animo malitioso*, &c. Vide *Tit.* 264. §. 2, 3. Vide etiam *Tit.* 103. §. 2. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (c).]

(e) *Potest, modo et formâ prædictis, exhibere.*] Scilicet, ut præscriptum est in §. 2. *hujus Tituli*; mutatis verò mutandis.

(f) *Productorum.*] Hìc sequentia reperiuntur, in *MS. Antiq.*

" Et si constiterit, ex *hujusmodi* DEPOSITIO- " NIBUS, EXCEPTIONES *propositas* contra *Testem* " (jam *Actorem* in Causâ) *probatas esse*, ferenda " est *Sententia absolutoria*, pro *Reo*, cum Con- " demnatione in *Expensis*.

(g) *Cum Expensis*] Ad similem Effectum, hisce verò verbis, Sectio sexta suprascripta depingitur, in *veteri* (penès me) *MS.* videlicet:

" Sed dato, *Reum* non probâsse *Exceptiones*, " per eum in dictâ *primâ* Instantiâ, *datas*; " potest tamen in *hâc Causâ Diffamationis* (ad " elidendum intentionem Actoris) *easdem pro-* " *bare*; quod si *fecerit*, obtinebit in Causâ.

CEPTIONES *prædictæ* ſunt exhibendæ, *ſub manu* REGISTRARII JUDICIS, coram QUO *datæ fuerunt*; vel, per INSTRUMENTUM *publicum*, Sigillo JUDICIS, et Subſcriptione REGISTRARII, *communitum* (*h*).

[1] Per *Copias extractas* e Regiſtro:
[2] Vel, per *Exemplificationem Exhibitorum*, ſub *Sigillo*.

VIII. Similiter, *in omnibus*, probare poteſt REUS *Materiam*, per eum, *datam* [nempe, *ſe probâſſe* EXCEPTIONES (*i*), per eum, *datas in primâ Inſtantiâ*] ac *allegandum*, et *probandum* eſt, ut in Titulo (*l*), *De Exhibitione Inſtrumenti Appellationis extrajudicialis* (hoc excepto) quòd ſi PROCURATOR (*m*) negaverit, *tales* EXCEPTIONES *datas, aut propoſitas fuiſſe*, oportet ACTOREM, id probare, *per* TESTES (videlicet) per *Regiſtrarium*, Actorum *Scribam*, et eorum *Clericos*; vel *per* SCRUTINIUM.

Forma Allegationis *Rei*, quoad *Juſtificationem Diffamationis*, ubi non agitur *in eodem Judicio*, quo *data* fuerunt *Exceptiones*.

Negatis *Exhibitis*,
[1] Fiat *Probatio*, per *Teſtes*:
[2] Vel, per *Scrutinium*.

IX. Et nota; quòd ſi PROCURATOR [*Nomine* DOMINI *ſui*, et Vigore *ſpecialis* PROCURATORII] propoſuerit *dictas* EXCEPTIONES; agi non poſſit contra *ipſum* DOMINUM [nempe REUM, cujus *Nomine* datæ fuerunt] ſed contra PROCURATOREM, *eas proponentem*: Caveat igitur PROCURATOR (*n*).

Teſtis, per propoſitas Exceptiones *diffamatus*, agere poteſt contra *Procuratorem*, has *proponentem*.

X. Hìc etiam quæri poteſt; *Utrùm* PROBATIONES *factæ*, ſuper *prædictis* EXCEPTIONIBUS, inter *alias* PERSONAS, et in Abſentiâ *hujuſmodi* TESTIS (*o*), plenè *probaverint* contra *hujuſmodi* TESTEM in *Cauſâ Diffamationis*, ad juſtificandum PROBATIONEM *earundem* (*p*)?

An fiat *Juſtificatio* Propoſitionis *Exceptionis diffamatoria*, contra *Teſtem*, per *Probationes* inter *alios*, inque *Abſentiâ* Teſtis *habitas*?

XI. Sed dato, *quòd probent*; tamen licet DIFFAMATO (*q*) excipere *contra*, et reprobare *hos* TESTES; quámvis fuerit *aliàs* contra *eoſdem* exceptum, *vel* non exceptum, *per* PARTEM contra quam, *in priori Cauſâ*, producti fuerunt.

Reſponde; Licebit *Teſti diffamato* reprobare *Teſtes*, ſuper Exceptionibus *Diffamantis*, aliàs utcunque *examinatos*.

OBSERVATIONES.

(h) *Sigillo Judicis*, &c. *communitum*.] Scilicet, per Literas Teſtimoniales, ſeu Exemplificatorias.

(i) *Nempe, ſe probâſſe Exceptiones*, &c.] Vide ſuprà, §. 4.

(l) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 317.

(m) *Quòd ſi Procurator*, &c.] Varia Lectio eſt ultimæ partis hujuſmodi Sectionis, in *MS. Antiq.* videlicet:

" Si Procurator *Actoris*, juratus *ad reſpondendum Allegationi, et Exhibitis prædictis*, negaverit, ſaltèm, ſe non credere *tales Exceptiones, datas aut propoſitas fuiſſe*, reſponderit, oportet *Actorem* probare, per TESTES (videlicet, per Regiſtrarium, Actorum Scribam, et eorum Clericos) *Exceptiones prædictas datas et propoſitas fuiſſe, modo et formâ in Actu exhibito expreſſis*, vel, per SCRUTINIUM *in Regiſtro*, in quo *Exceptiones hujuſmodi*, et *Actus ſuper Exhibitione earundem*, remanent.

(n) " *Caveat igitur Procurator*.] " Ne det, aut proponat *Exceptiones*, continentes diffamatoria. [*MS. Antiq.*]

2. Quòd *Exceptiones*, contra Teſtes, *Crimina continentes*, potiùs *danda ſint* per *ipſas Partes litigantes*; vel *tales*, qui ſolvent *Expenſas* Teſtis diffamati, ſi *Exceptiones* non probentur; Vide *Tit.* 103, *per totum*.

(o) *Inter alias Perſonas, et in Abſentiâ hujuſmodi Teſtis*.] " Nam *Teſtis* non fuit *præſens*, ſaltèm, *in Judicio*, cùm Teſtes, *ad probandum Exceptiones*, producti fuerint. [*MS. Antiq.*]

(p) *Ad juſtificandum Probationem earundem*.] Legitur, in *omnibus MSS.* " Ad juſtificandum *Propoſitionem* earundem.

(q) *Licet Diffamato*.] Actori in Cauſâ.

TITU-

Reconventio.

TITULUS CCLXVII.

De RECONVENTIONE, *in Causâ* DIFFAMATIONIS.

Mutua Petitio.

In Causâ Diffationis, absque novâ Çitatione, datur Libellus Reconventionis.

I. SI QUIS fuerit citatus, *ad respondendum in Causâ* DIFFAMATIONIS, si ACTOR *etiam* diffamaverit REUM, REUS potest in *ipsâ*, et *eâdem* Causâ *reconvenire* ACTOREM [hoc est, *nullâ præcedente* CITATIONE, dare LIBELLUM, in præsentiâ ACTORIS, seu *ejus* PROCURATORIS]

Reconventio, pari passu, ambulat una cum Causâ Diffamationis, in *Litis Contestatione*, usque *Sententiam*, et *finem* Litis:

II. Sed, in istis casibus RECONVENTIONIS, procedendum est *simul*, in *Contestatione* LITIS; in petendo unum *et* eundem TERMINUM *Probatorium*; in TESTIUM *Productionibus*; in CONCLUSIONE *Causæ*; et *Prolatione* SENTENTIÆ; atque in omnibus, *usque in finem* LITIS:

[Casus hic adjudicatus est]

[Ut communiter adjudicatum vidi, et obtinui]

Diffamatione, hinc inde *probatâ*, Pœnitentiæ *et* Expensarum facienda est *Compensatio.*

III. Si *hinc inde* probata fuerint Verba diffamatoria libellata; *hinc inde* facienda est, tam *Pœnitentiæ*, quàm *Expensarum*, COMPENSATIO [id est, *nulla Pœnitentia* injungenda est, *nullaque Expensarum Condemnatio*]

Secùs, in *Actionibus* Diffamationum *separatis.*

IV. Secùs, si DUÆ *separatæ* Causæ DIFFAMATIONIS institutæ fuerint.

In Reconventionibus, Compensatio fit solùm *inter Partes*;

V. Nota tamen; Quòd in *Causis* RECONVENTIONUM, licèt (ut suprà (*a*) dicitur) facienda sit, *inter Partes*, COMPENSATIO; tamen quia DIFFAMATORES sunt, de JURE, *corrigendi*, et etiam ex CONSTITUTIONIBUS *Provincialibus* (*b*), pro EXCOMMUNICATIS *denunciandi*, JUDEX (si vult) potest, *ex Officio suo*, utrosque DIFFAMATORES, *suo Arbitrio*, corrigere.

Ambo verò Diffamatores sunt [*Arbitrio Judicis*] corrigendi.

OBSERVATIONES.

(a) *Ut suprà dicitur.*] §. 3.

(b) *Ex Constitutionibus Provincialibus.*] Vide *Lynd.* De *Sententiâ Excommunicationis.* c. *Authoritate Dei.*

TITU-

Executio Sententiæ.

TITULUS CCLXVIII.

Sententia.

De Formâ demandandi SENTENTIAM *Executioni,* in *Causâ* DIFFAMATIONIS.

I. EST, in isto casu, in omnibus [1] *certificandum*, [2] *exhibendum*, [3] *accusandum*, et [4] *petendum* (*a*), prout in Titulo (*b*), *De Formâ demandandi Sententiam Executioni, quando Pars appellans abest*, usque ad hæc Verba [*et deinde concedenda est* (*c*) *Monitio*] et, loco eorum Verborum, dicet : *Modus Executionis Sententiæ, in Causâ Diffamationis.*

II. DOMINE JUDEX, *placebit decernere* PARTEM [contra quam lata est Sententia] *citandam fore, ad comparendum* [tali die] *ad videndum* POENITENTIAM *sibi injungi*, et *ad recipiendum hujusmodi* POENITENTIAM (*d*); necnon *monendam fore decerni, ad solvendum* *Forma petitionis Citationis* (olim in usu) *ad videndum Pœnitentiam injungi, et ad recipiendum Pœnitentiam.*

OBSERVATIONES.

(a) *In omnibus* [1] *certificandum*, [2] *exhibendum*, [3] *accusandum*, et [4] *petendum*.] Ex hoc intelligitur; Quòd [1] *certificandum* est *Mandatum*, contra Partem victam (aliàs, in hac parte, *emanatum*) ad dicendum causam, *quare Sententia* (aliàs lata contra eum) *non deberet Executioni demandari* (de quo *Mandato*, Vide *Tit.* 130. §. 3.) Et quòd idem *Mandatum*, cum *Certificatorio* in dorso ejusdem [2] *exhibendum* est; Et quòd [3] *accusanda* est *Contumacia* dictæ Partis victæ, vigore *Mandati* hujusmodi, citatæ, *et* non comparentis, *nec* aliquam causam allegantis, *ob* quam *Sententia non debeat Executioni demandari:* Quódque deinde [4] *petendum* est, eandem Partem victam reputari *Contumacem*, et, in pœnam *Contumaciæ* suæ hujusmodi, *Sententiam* (aliàs, per JUDICEM, latam) *Executioni demandari*, et *Expensas taxari* (Vide *Tit.* 331. §. 1.) Unde JUDEX, factâ *præconizatione* pro Parte victâ, eâque *non* comparente, in *pœnam* ejus *Contumaciæ*, demandabit *Sententiam prædictam Executioni*, et *Expensas* taxabit (prout in *Tit.* 331. §. 2, 3, 4, 5, 6.)

Sed, ad hunc *Circuitum* evitandum, hodie Nobiscum *alio modo* practicatur; nempe, sine *aliquali Monitione* contra Partem victam, *ad dicendum causam, quare Sententia Executioni demandari non debeat*, procedit JUDEX ad *Executionem Sententiæ latæ* [Vide, de hoc, fusiùs, inter *Obs.* in *Tit.* 130. sub *lit.* (c) necnon in *Tit.* 131. sub *lit.* (c) (f): etiam *Obs.* in *Tit.* 134. sub *lit.* (c) et in *Tit.* 135. sub *lit.* (a) item in *Tit.* 136. sub *lit.* (a) (b) atque in *Tit.* 331. sub *lit.* (g)]

(b) *Prout in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 331. §. 1, 2, 3, 4, 5, 6. et *Obs. ibid.* et lege suprà annotata, in *præsenti Titulo*, sub *lit.* (a)

(c) *Usque ad hæc Verba; Et deinde concedenda est Monitio.*] Vide *Tit.* 331. §. 7.

(d) *Citandam fore, ad comparendum* [tali die] *ad videndum Pœnitentiam sibi injungi, et ad recipiendum hujusmodi Pœnitentiam.*] Hodie verò, in ipso tenore *Sententiæ latæ*, injungitur *Pœnitentia*; saltèm, decernitur *Pœnitentiam, effectualiter, injungi et imponi debere, peragendam*; ac deinceps, ex Ore *Judicis*, in præsentiâ *Partis* (contra quam lata est Sententia) ejusve *Procuratoris*, declaratur, et in *Actis Curiæ* (et *quâdam Schedulâ* per *Registrarium*, de *Mandato Judicis, concipiendâ*) inseritur, *Modus Peractionis hujusmodi Pœnitentiæ:* Et si *Pars ipsa* (contra quam lata est Sententia) sit *præsens*, in Judicio, monetur *per Judicem* (alioquin, emanare solet Monitio, contra dictam Partem, *sub Sigillo*

Forma petitionis *Montisleonis*, pro *Expensis*.

vendum hujuſmodi EXPENSAS, &c. [prout in dicto Titulo ſpecificatur (*e*)]

Decretum *Judicis*.

JUDEX: *Decernimus.*

Parti citatæ, *ad recipiendam Pœnitentiam*, non comparenti, *Pœnitentia* injungi non poteſt, *in pœnam Contumaciæ*, nec moneri poteſt, *ad eandem peragendum*:

III. Et ſi MONITIO *hujuſmodi* (*f*) fuerit (debitis loco et tempore) executa, contra *dictam* PARTEM, et deſuper CERTIFICATORIUM *Authenticum* introductum; ſi PARS non comparuerit, PŒNITENTIA non poteſt, *in pœnam ſuæ* CONTUMACIÆ, injungi; ſaltèm, non poteſt moneri, *ad eandem peragendum*:

[Ratio]

IV. [Ratio eſt; quia licet (forſan) PŒNITENTIA potuiſſet, *in pœnam* CONTUMACIÆ, injungi; tamen *non comparente* PARTE, non poteſt moneri, *ad eandem peragendum*]

Igitur, *ob Contumaciam* (in hoc caſu) non *comparens excommunicabitur.*

V. Sed eſt, *in pœnam* CONTUMACIÆ, *excommunicanda*; et ſi poſtea comparuerit, JUDEX, ad petitionem PARTIS *Actricis*, aſſignabit *Reo* PŒNITENTIAM, pro *Prolatione Verborum diffamatoriorum*; videlicet:

Pro Verbis prolatis, *in Loco publico*, Pœnitentia *ubi loci* peragenda eſt?

VI. Si VERBA DIFFAMATORIA prolata fuerint, *in loco publico*, tunc *publicè* (*g*); ſed ſolet fieri *in Eccleſiâ* DIFFAMATI, tempore *Divinorum*, in *præſentiâ* DIFFAMATI (ſi intereſſe curaverit) ſed *non* indutis *Linteis Veſtibus*, ut in *Cauſis* CORRECTIONUM (*h*).

Ubi, pro Verbis prolatis, *in Loco privato?*

VII. Sed ſi, *in privato loco*, VERBA DIFFAMATORIA prolata ſint; tum, in *Ædibus* (*i*) PERSONÆ *diffamatæ*, PAROCHI, ſeu *alterius* probi VICINI:

Modus Injunctionis *Pœnitentiæ peragendæ*, Scilicet)

VIII. Et dicta PŒNITENTIA ſolet, *iſto modo*, injungi:

[1] Ut *de Culpâ* publicè *confiteatur*:

DIFFAMANS publicè dicet (*l*); *Quòd ipſe proferendo* talia VERBA [ea, videlicet, quæ per Sententiam pronunciatum eſt, fuiſſe prolata] *diffamâſſet* ACTOREM; et *ideo Veniam*, et

OBSERVATIONES.

gillo Judicis, ad eundem Effectum) ſcilicet. *ad extrahendum, e Regiſtro Curiæ, Schedulam dictæ Pœnitentiæ*; et *ad peragendum eandem, juxta formam dictæ Schedulæ*; at *ad certificandum de debitâ Peractione ejuſdem Pœnitentiæ*, in *vel* ante [talem] *diem Juridicum*; necnon *ad ſolvendum Expenſas taxatas*, infra [tot] *dies*, poſt Monitionem, *ſub pœnâ*, reſpectivè, *Sententiæ Excommunicationis, exnunc*, &c.

(e) *Expenſas*, &c. *prout in dicto Titulo ſpecificatur.*] Vide *Tit.* 331. §. 8, 9. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (g).

(f) *Et ſi Monitio hujuſmodi*, &c.] Deleantur, ex hoc Titulo, *Sectiones iſtæ* numeris 1, 2, 3. et 4. *notatæ*, pro more *Praxeôs hodiernæ*; prout in *Obſervationibus*, huic Titulo ſuperiùs *adhibitis*, explicatur: Nihilominus, ſi *iſto modo* procedatur *antiquo*, ſanè valet iſtiuſmodi Proceſſus.

(g) *Tunc publicè.*] Hìc additur, in *nonnullis MSS* "Loco (videlicet) publico, *Judicis Arbitrio*, deſignando

[Vide *Tit.* 261. §. 8.]

(h) *Sed non induris Linteis Veſtibus, ut in Cauſis Correctionum.*] De Pœnitentiis *peragendis*, Vide etiam *Obs.* in *Tit.* 137. ſub *lit.* (a) 5.

(i) *Sed ſi, in privato loco, Verba diffamatoria prolata ſint; tum, in Ædibus*, &c.] Varia Lectio talis eſt, in *MSS.*

" Sed ſi *privatim*; tunc coram *Parocho* (id " eſt. Miniſtro. *ſeu* Curato Eccleſiæ) et *cæteris* " *Vicinis* [in *aliis MSS.* et *quibuſdam ex Vicinis*] " *Perſona diffamata* in *Ædibus*, &c. [ut ſupra.]

[Vide *Tit* 261. §. 8.]

(l) *Publicè dicet.*] De modo Peractionis *Pœnitentiæ*, in Cauſâ *Diffamationis*; Vide *Obs.* in *Tit.* 137. ſub *lit.* (a) 5. Vide etiam *Tit.* 261. §. 6, 7, 8.

et Condonationem ſe petere, imprimis a DEO, *deinde a* PARTE *diffamatâ*, pro *prolatis hujuſmodi* VERBIS.

[a] Ut publicè petatur ejuſdem Remiſſio.

IX. Quâ PŒNITENTIÂ *injunctâ*, ſeu *indictâ*, JUDEX [ad petitionem PARTIS *diffamatæ*] monebit PARTEM diffamantem, *ad eandem peragendum* [tali die] *et ad perſonaliter certificandum* [per Literas Miniſtri, et Perſonarum præſentium, tempore peractionis dictæ Pœnitentiæ] *de peractione ejuſdem* [tali die] *alioquin, ad comparendum, eodem die, ſeipſum excommunicari viſurum* (*m*).

Monitio *ad peragendum Pœnitentiam*, et *ad certificandum de Peractione*, qualis?

Quid ſi, *per Monitum*, non debitè *peracta ſit*?

Excommunicabitur.

OBSERVATIONES.

(m) *Alioquin, ad comparendum, eodem die, ſeipſum excommunicari viſurum.*] Hujuſmodi *Formulâ* Monitionis *hodie* non utimur; *loco* verò ejuſdem, *peremptoriè* monetur Pars diffamans, *ad peragendum Pœnitentiam*, modo quo *ſuprà notatur*, inter *Obs.* ſub *lit.* (d).

Declinatio Fori Judicis ſuſpecti.

TITULUS CCLXIX.

Provocatio, *ante* Litis Ingreſſum.

De PROVOCATIONE [ſeu, *propter cauſas*, DECLINATIONE JUDICIS *ſuſpecti*, *contra Partem procedere* intendentis]

Suum Judicem Ordinarium Quis habens (ullo modo, de Jure) *ſuſpectum*,

I. SI QUIS habuerit JUDICEM *aliquem* [nempe, *Loci* ORDINARIUM] *ſuſpectum*, ex *cauſis*, in quodam Titulo ſubſequenti (*a*) [*De Recuſatione Judicis*] *mentionatis*; vel ex quibuſcunque *aliis cauſis*; ex *quibus* juſtè timet, *eundem* JUDICEM *intendere procedere* (*b*) *contra eum*, in aliquâ *Cauſâ* CORRECTIONIS; ſeu quoad *Titulum ſui* BENEFICII [ſi fuerit *Clericus*] vel in quâcunque *aliâ Cauſâ* [ex OFFICIO JUDICIS, de veriſimili, contra eum *promovenda*] poterit ab eodem JUDICE *ſuſpecto*, ad JUDICEM *Superiorem* provocare; et ſe ſtatim, nomen (*c*), famam, ac bona, *Protectioni* et *Tuitioni* (*d*) dicti JUDICIS *Superioris*, ſubmittere, et ſubjicere.

Unde timeat (de veriſimili) *ſe præcedere velle*, contra eum,

Provocare poteſt ad *Superiorem*,

Et, *Tuitioni ſuæ*, ſe ſubjicere.

Fiat hujuſmodi *Provocatio*,

II. JUDEX verò, in hoc caſu, *Superior* [ſi a quocunque *Epiſcopo*, ejus *Officiali*, *Vicario generali*, vel *Commiſſario* provocetur] dicitur, et eſt, *Reverendiſſimus Cantuarienſis Archiepiſcopus*; vel *Officialis de Arcubus*; vel *Audientiæ Curiæ Cantuarienſis Cauſarum, et Negotiorum Auditor* (*e*).

Ab *Epiſcopo*,

Ad *Curiam Cantuarienſem de Arcubus* [vel, olim, etiam ad *Curiam Audientiæ*]

III. Si verò detur tibi juſta cauſa provocandi, ab *alio* JUDICE *Inferiore* [utpote, ab *Archidiacono*, vel ejus *Officiali*] tunc provocare poteris, ad *Epiſcopum Diœceſanum*, ſeu ejus *Officialem Principalem*:

Ab *Archidiacono*,

Ad *Epiſcopum Diœceſanum*,

IV. Licet tamen tibi, *omiſſo medio* [id eſt, *Epiſcopo Diœceſano*, et ejus *Officiali Principali*] immediatè provocare (ut ſuprà) a quocunque *Archidiacono*, vel ejus *Officiali*, ad *Cantuarienſem Archiepiſcopum*, vel *ejus Curias antedictas*:

Vel (*omiſſo medio*)

Ad *Curias Archiepiſcopi*:

V. Nam

OBSERVATIONES.

(a) *Ex cauſis, in quodam Titulo ſubſequenti.*] Vide *Tit.* 272. §. 2.

(b) *Timet eundem Judicem intendere procedere.*] RECUSATIO (de quâ, in *Tit.* 272. tractatur) eſt *Declinatio Fori Judicis ſuſpecti*; fit autem *poſt citatum Reum*.

2 PROVOCATIO (de quâ, in *hoc* Titulo) eſt *Declinatio Fori Judicis ſuſpecti*, ad *cujus* Forum *Pars* tantummodo *teneatur* citari; fit enim hujuſmodi PROVOCATIO, *Cauſâ* nondum *inchoatâ*; ſcilicet, *ante Citationis Emanationem* contra *Reum*; ſaltèm, *ante Citationis Executionem perſonaliter*, in eum, *factam*: Prout in *Tit.* 270. §. 2, 5, 6. 7.

(c) *Se ſtatim nomen*, &c.] "Se, *Statum*, "Nomen, &c. [*MSS.*] Sic etiam habetur, in *Formulis antiquis* Provocationum hujuſmodi.

(d) *Tuitioni.*] De Tuitionibus, *et* Provocationibus hujuſmodi, *tuitoriè* factis; Vide *Statut. Antiq.* de *Arcubus*.

(e) *Auditor.*] Vide *Operis Prolegom.* cap. 3. §. 11.

V. Nam STATUTA hujus Regni, *De modo et formâ appellandi*, edita (*f*), *non* habent locum in PROVOCATIONIBUS: Et si habeant, reservatur tamen *Prærogativa Cantuariensis Archiepiscopi* (*g*), ut in *Causis* APPELLATIONUM (*h*).

Ratio, Idem est *Archiepiscopi* Privilegium, in *Provocationibus*, ac in *Appellationibus*.

OBSERVATIONES.

(f) *Statuta hujus Regni, De modo et formâ appellandi, edita.*] Vide *Statut.* 24. *Hen.* 8. *cap.* 12. necnon 25. *Hen.* 8. *cap.* 19.

(g) *Reservatur tamen Prærogativa Cantuariensis Archiepiscopi*, &c.] Vide *Statut.* 24. *Hen.* 8. *cap.* 12. §. 8. ¶. 2.

(h) *Appellationum.*] Hìc pergit *MS. Antiq.* " Et continuò *citra* editum Statutum, *De* " *Appellationibus*, sæpenumerò *interposita fue-* " *runt Appellationes*, in casu, *in præsenti Titulo* " [§. Licet tamen] mentionato.

Declinatio Fori Judicis suspecti.

TITULUS CCLXX.

Intimatio Provocationis, *ante* Litis Ingressum, interpositæ.

Quòd in omni PROVOCATIONE, *causæ* PROVOCATIONIS sunt exprimendæ; et *de* INTIMATIONE *ejusdem*, JUDICI *a quo* provocatur.

I. QUEMADMODUM APPELLANS a *Gravaminibus* tenetur, *in* APPELLATIONE, *Gravamina* specificè *declarare* (*a*); ita etiam tenetur PROVOCANS, in PROVOCATIONE, *causas ejusdem* specificare; *aliàs* nihil valet *hujusmodi* PROVOCATIO.

Provocatio continere debet *causas Provocationis*, specificatas; Alioquin, *non* valet:

II. Tenetur etiam PROVOCANS, antequam *fuerit citatus*, ad *comparendum* coram *Ordinario suo* [sive, ex *Officio*, sive, ad *Instantiam* Partis] *hujusmodi* PROVOCATIONEM *intimare* JUDICI, *a quo provocatur*; aliàs, nihil valet *hujusmodi* PROVOCATIO; nec, in hoc casu, PROVOCATIO locum habet (*b*); sed tunc, facienda et proponenda est RECUSATIO [ut infrà (*c*), in Titulo, *De Recusatione Judicis*]

Provocatio est intimanda *Judici, a Quo provocatur*, ante *Citationis* ejus *Executionem*; Secùs, *minimè* valet.

Provocatio dicitur ante, *Recusatio* post *Citationis Executionem.*

III. Et si, *post intimatam* PROVOCATIONEM, JUDEX *inferior* [a quo provocatur] processerit *contra* PROVOCANTEM, omnia sunt *nulla*; seu, saltèm (*d*) *iniqua* [ut in dicto Titulo (*e*), *De Recusatione Judicis*]

Processus *Judicis, a Quo*, post *Intimationem Provocationis*, iniquus est.

IV. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Specificè declarare.*] De Gravaminibus, *in* Appellatione, *specificè declarandis*; Vide *Tit.* 277. §. 3, 4, 5. ac *Tit.* 278. §. 1.

(b) *Nec, in hoc casu, Provocatio locum habet.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 269. sub *lit.* (b) 2.

(c) *Sed tunc, facienda et proponenda est Recusatio, ut infrà*, &c.] Vide *Obs.* in *Tit.* 269. sub *lit.* (b) 1. et Vide *Tit.* 272. §. 1.

(d) *Sunt nulla; seu, saltèm iniqua.*] Legitur in *MS. Antiq.* " Sunt nulla; seu, *tanquam* iniqua: Scilicet, *ipso* " *Jure*, nulla; seu, annullanda *per Appellationem.*

(e) *Ut in dicto Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 272. §. 8.

A *Superiori*, rescribendum est *Inferiori*, de *Provocatione* admissâ.

IV. Et nota, quòd PROVOCANS potest (ad majorem Cautelam) obtinere a JUDICE *Superiori*, ut rescribat JUDICI *Inferiori*, quòd *hujusmodi* PROVOCATIONEM *admisit*; et etiam, ab *eodem* JUDICE, ad *quem* provocatur, petere *ut decernat* CITATIONEM, et INHIBITIONEM; ut in *Causâ* APPELLATIONIS (*f*).

In Provocationibus, *Citatio*, cum *Inhibitione*, fit ut in *Appellationibus*.

V. Quámvis (ut suprà (*g*) dicitur) liceat, in casu prædicto (*h*), *ab Inferiori* JUDICE, *ad Superiorem provocare*: Tamen *quære*; Utrùm hæc PROVOCATIO valet, si JUDEX *inferior*, ante *interpositam hujusmodi* PROVOCATIONEM, *decreverat* PROVOCANTEM *citandum fore*, ad *comparendum coram eo*, propter aliquam Causarum prædictarum (*i*); vel *citaverit* eandem *Partem* PROVOCANTEM, *per Edictum publicum*, antequam *illa* PROVOCATIO fuerat *admissa*, per *Superiorem*, et *intimata* JUDICI *Inferiori*? Quia, in *hoc casu*, videtur RECUSATIONEM, et *non* PROVOCATIONEM, locum habere:

Quæritur, utrùm *Citatione*, per *Inferiorem*, ante *Provocationem* interpositam, *decretâ*,

Vel, *Parte citatâ* per *Edictum publicum*, ante Provocationem *admissam* per Superiorem, et *intimatam* Inferiori;

An, *his in casibus*, *Recusatio*, et non *Provocatio*, locum habeat?

VI. Ego, in *hoc casu*, obtinui, Quòd si *Citatio* JUDICIS *Inferioris* decreta fuerit, *in absentiâ* PROVOCANTIS, et non fuerit in eum *personaliter executa*, priusquam *coram* JUDICE *Superiori provocaverat*, et JUDEX *Superior hanc* PROVOCATIONEM *admiserat*; Quòd tenet, et valet *hujusmodi* PROVOCATIO, perinde ac *si nulla Citatio* decreta fuisset:

Responsum: Adjudicatum fuit, Quòd si nihil, *personaliter*, fit executum, *ante* Provocationem *admissam* per *Superiorem*, tenet *Provocatio*;

VII. Et licèt PROVOCANS citatus (*l*) fuerit, *personaliter*, ad *comparendum* coram JUDICE a QUO, antequam *hujusmodi* PROVOCATIONEM eidem JUDICI *intimavit*; Quòd tamen valet *hujusmodi* PROVOCATIO; ac PROVOCANS poterit, in *die* in *quo* comparere debuisset, *dictam* PROVOCATIONEM *intimare*; et *tunc* JUDEX, a QUO *provocatur*, tenetur *supersedere in Causâ*.

Etiam (post *admissam* Provocationem per *superiorem*) non obstante Citatione *personaliter* executâ, *antequam* Provocatio *intimata* sit *Inferiori*, valet *Provocatio*, die Comparitionis *intimata*, et *sistendus est Processus* Inferioris.

OBSERVATIONES.

(f) *Ut in Causâ Appellationis.*] De Inhibitione et Citatione, in Causâ Appellationis, impetrandis; Vide *Tit.* 301. *per totum.*

(g) *Ut suprà dicitur.*] Nempe, in *Tit.* 269. §. 1.

(h) *In casu prædicto.*] Id est, cùm *suspectum* quis habet *Judicem*, ante *Citationis emanationem* (prout in *Tit.* 269. §. 1.) propter *causas* in *Tit.* 272. §. 2. *mentionatas.*

(i) *Causarum prædictarum.*] Scilicet, in *Tit.* 269. §. 1.

(l) *Et licèt Provocans citatus*, &c.] Legitur in *MSS.* " Et licèt Provocans, *post Provocationem interpositam, coram Judice ad Quem, et admissam*, citatus, &c.

TITU-

Declinatio Fori Judicis suspecti.

TITULUS CCLXXI.

Causarum Provocationis Probatio.

Quid faciet JUDEX, a quo *provocatur*; et PROVOCANS *probare causas* PROVOCATIONIS (*a*).

I. JUDEX, *a quo est provocatum,* adire potest (per SE, vel per PROCURATOREM) JUDICEM *ad quem provocatur*; et obtinere DECRETUM *ad prosequendum hujusmodi Provocationem* [prout in *Causâ* APPELLATIONIS (*b*)]

Modus obtinendi *Decretum Judicis,* ad Quem *provocatur,* contra *Provocantem,* ad *prosequendum Provocationem.*

II. Et si PROVOCANS legitimè citatus, *ad prosequendum Provocationem,* non comparuerit; nec *Causam prosecutus* fuerit; *Causa* JUDICI, *a quo* fuit provocatum, *remittenda est* [ut in Causâ Appellationis (*c*), *in non prosequendo Appellationem*] et JUDEX, *a Quo,* potest procedere *contra* PROVOCANTEM, sive *ex Officio mero,* vel *promoto,* vel *ad cujuscunque Partis Instantiam.*

Parte, ad *Provocationem prosequendam* citatâ, non *comparente,* seu non *prosequente,* remittitur Causa *Judici,* a quo *provocatur,* ad perimplendum *ejus Officium.*

III. Sed si citatus *ad prosequendam Causam* comparuerit; et *Causam* PROVOCATIONIS prosecutus fuerit; *dandus est* LIBELLUS (*d*), et assignandus est *Terminus,* PROVOCANTI, *ad probandum* (*e*):

Pars, ad *Provocationem prosequendam,* citata, *comparens* dat *Libellum,* et habet *ad probandum:*

IV. Et si probaverit *causas sufficientes* PROVOCATIONIS *suæ* [quámvis non *omnes,* in PROVOCATIONE, *specificatas*] pronunciandum est, *eum justè provocâsse*; et *pro voce Provocationis hujusmodi*; et *Judicem, a quo provocatum fuit, non esse sibi Judicem competentem* [seu, *indifferentem* (*f*), potiùs] nec *eum esse, coram hujusmodi Judice, in Jus vocandum:*

Causis Provocationis probatis, Fiat *Sententia,* [1] Pro voce *Provocationis*; [2] *Judicem,* a Quo, *esse minùs indifferentem*; [3] *Partem,* coram eo, *convenirì non debere:*

V. Et JUDEX [*a quo provocatum fuit*] est PARTI *provocanti* in EXPENSIS *condemnandus:* Idque meritò; Quia certior factus [tam per

[4] *Judicem,* a Quo, *condemnari* in *Expensis:*

OBSERVATIONES.

(a) *Causas Provocationis.*] Aliàs inscribitur hic Titulus, in *nonnullis MSS.*

" Quid faciet JUDEX, a quo provocatum est; " *ut Provocans cogatur ad prosequendum Pro-* " *vocationem,* et *probandum causas ejusdem.*

(b) *Ad prosequendum hujusmodi Provocationem, prout in Causâ Appellationis.*] De Decreto *ad prosequendum Appellationem*; Vide *Tit.* 308. *per totum.*

(c) *Remittenda est, ut in Causâ Appellationis.*] De Dimissione *Partis appellatæ,* cum Expensis; et *Remissione* Causæ *Judici a Quo,* si *Appellans,* citatus *ad prosequendum,* non comparuerit; Vide *Tit.* 309. *per totum.*

(d) *Dandus est Libellus.*] De Oblatione *Libelli*; Vide *Tit.* 312. §. 1. necnon *Tit.* 57, et 58. Lege etiam *Tit.* 61.

(e) *Assignandus est Terminus, Provocanti, ad probandum.*] De Assignatione *Termini Probatorii*; Vide *Tit.* 312. §. 5. necnon *Tit.* 61. § 11, 12, 13. et *Tit.* 75. *per totum.*

(f) *Seu, indifferentem, potiùs.*] Legitur in *MSS.* " Seu potiùs, *non indifferentem.*

Ratio est; *Malæ Fidei*, In ampliùs *litigando*, contra *id*, de quo priùs fuit *certioratus*,

per PROVOCANTEM, tenore PROVOCATIONIS, quàm ex tenore LIBELLI] *de causis hujusmodi* PROVOCATIONIS [eundem JUDICEM specialiter *tangentibus*] et tamen, in *hâc* LITE, persistens, fuit in *malâ* FIDE, ulteriùs, in *eâ parte*, litigando:

Causis Provocationis non *probatis*, Fiat *Sententia*, [1] *Absolutoria* Judicis, a Quo; [2] Causæ *remissoria*; [3] Provocantis, in *Expensis*, *condemnatoria*:

VI. Sed si PROVOCANS *defecerit, in Probatione* LIBELLI; JUDEX, *a quo provocatur*, est *absolvendus*; ac PARS *provocans* est *remittenda, ad ejus* JUDICEM; et *condemnanda* est in EXPENSIS *integris*, per JUDICEM *a Quo* [ratione hujusmodi *injustæ* VEXATIONIS] *quovismodo factis*,

Ratio est; *Injustæ Vexatis*,

TITU-

Declinatio Fori Judicis ſuſpecti.

TITULUS CCLXXII.

De RECUSATIONE JUDICIS *ſuſpecti.*

Poſt Litis Ingreſſum, Recuſatio.

I. SI QUIS fuerit conventus *coram* JUDICE, *ſibi ſuſpecto*, ac *minùs indifferente*; PRIMÒ, et ante omnia, facienda eſt RECUSATIO (*a*), *in Scriptis*, continens ſpecificè *cauſas hujuſmodi* RECUSATIONIS:

Specificabit *Citatus* cauſas *Recuſationis* Judicis *ſuſpecti.*

II. Utpote; *Quia Judex eſt Tibi Inimicus* [et ſpecificandæ ſunt hujuſmodi Inimicitiæ] vel, *Quia eſt Conſanguineus Partis Adverſæ*; vel, *Quia Lites et Controverſiæ, inter Te, et Judicem recuſatum, pendent* [ſpecificando eaſdem] *et ſimilia.*

Cujuſmodi ſint *cauſæ Recuſationis*?

III. Et, in CONCLUSIONE hujuſmodi MATERIÆ *Recuſatoriæ*, tenetur RECUSANS referre *cauſas* RECUSATIONIS *hujuſmodi, ad* ARBITROS:

Cauſæ Recuſationis referri debent, *ad Arbitros.*

IV. Et adſtatim nominandi ſunt, *ex parte* RECUSANTIS, ARBITRI *duo*, vel *tres*, *Probi viri* (*b*); et JUDEX (in iſto caſu, *recuſatus*) tenetur nominare *tot* ARBITROS, *pro parte ſuâ*: Et iſti ARBITRI JUDICES fient, et judicabunt, *de cauſis* RECUSATIONIS *hujuſmodi*:

Dans *Recuſationem* quot eligit *Arbitros*?

Totidem eligit *Recuſatus.*

Arbitri, *de cauſâ Suſpicionis*, cognoſcent.

V. Et ſi judicaverint, *cauſas hujuſmodi* RECUSATIONIS *fuiſſe ſufficientes*; dimittendus eſt RECUSANS, ab *Obſervatione* JUDICIS *recuſati, ſuique* JUDICII:

Cauſis Recuſationis probatis, Dimittitur *Recuſans*, ab Obſervatione *Recuſati.*

VI. [Sed hìc quære; *Quis* (in iſto caſu) *erit* JUDEX, in *ipſâ* CAUSÂ *inſtitutâ*? Dicunt aliqui; ARBITRI *Recuſationis*: Si ita ſit, quære; *Utràm, ipſo* JURE, facti ſunt JUDICES; vel, *utràm* JUDEX *recuſatus*, vel *ejus Superior*, dabit, *hujuſmodi* ARBITRIS, Authoritatem *procedendi* in CAUSÂ, *et eandem terminandi*?]

[Quæritur; An *Arbitri* ſint poſtea *Judices*, in ipſâ *Cauſâ principali*? Sin *ita*, Cujus *Authoritate*?]

VII. Si verò ARBITRI contrariam tulerint SENTENTIAM, videlicet, *cauſas* RECUSATIONIS non *eſſe ſufficientes* [vel potiùs, *non eſſe ſufficienter probatas*] tunc remittendus eſt RECUSANS, *ad* JUDICEM *recuſatum.*

Cauſis Recuſationis non *probatis*, Remittitur *Recuſans* ad *Recuſatum.*

VIII. Sed ſi JUDEX (ut ſuprà, *recuſatus*) non nominavit etiam, *pro parte ſuâ*, ARBITROS [quamprimum REUS dederit MATERIAM

Datâ *Retuſatione*, et nominatis *Arbitris Recuſantis*,

OBSERVATIONES.

(a) *Recuſatio.*] Vide *Obſ.* in *Tit.* 269. ſub *lit.* (b).

(b) *Probi viri.*] "Scilicet, indifferentes, et "docti. [*MS.*]

Si *Recusatus*, tum etiam, non eligit *Arbitros*, sed *procedit* in Causâ,

Iniquus est ejusmodi *Processus*;

Hinc *appellet Recusans*, vel, *apud Superiorem, querelatur*,

Spe certâ *Victoriæ*;

Etiamsi *Processus* fuisset (de Jure) *validus*, & non *habitus* fuisset *post Recusationem*,

RIAM *Recusatoriam*, et nominaverit ARBITROS, *pro parte suâ*, saltèm, *antequam processerit in Causâ*] et processerit in Causâ *contra* REUM; omnia, per hujusmodi JUDICEM *recusatum* gesta, sunt *nulla*, saltèm *iniqua* (c); et PARS *recusans* potest, ab eisdem gestis, *appellare*; vel, de *Nullitate* eorundem [apud JUDICEM Superiorem] *querelari*; ac obtinebit in *Causâ* APPELLATIONIS, vel QUERELÆ *hujusmodi*; etiam *non obstante*, quòd gesta hujusmodi [si *non* fuissent gesta *post* RECUSATIONEM] *justa*, et secundùm JURIS EXIGENTIAM *facta*, fuissent.

OBSERVATIONES.

(c) *Sunt nulla, saltèm iniqua.*] Vide Obs. in Tit. 270. sub lit. (d).

TITU-

TITULUS CCLXXIII.

De DUPLICI QUERELÂ, *in Causis ordinariis* (a).

Rescriptum Superioris, ad Inferiorem, pro Justitiâ ministrandâ.

Jurisdictionis Devolutio.

I. SIMILITER etiam [ut in *Duplicibus Querelis*, in CAUSIS *Beneficialibus*] potest OFFICIALIS *de* ARCUBUS, vel AUDITOR (*b*) *Causarum* AUDIENTIÆ, rescribere, *per viam* DUPLICIS QUERELÆ, in quâcunque *aliâ* CAUSÂ, ob *denegatam*, seu non *administratam*, vel *dilatam* JUSTITIAM:

II. Utpote; Si *Inferior* JUDEX recusaverit, *seu*, plus justo, distulerit *probare* TESTAMENTUM, *per Executorem exhibitum*: Vel, ADMINISTRATIONEM *committere proximo Consanguineo, eandem committi petenti*: Vel, ADMINISTRATIONEM *commissam, contra Juris exigentiam et formam Statuti* (*c*), *revocare*:

III. Si hæc PETITIO facta fuerit, *tribus separatis diebus Juridicis*, idque *instanter, instantiùs, et instantissimè*; JUDEX *Superior antedictus* rescribere potest JUDICI *Inferiori*, per viam DUPLICIS QUERELÆ, modo et formâ, ut in *casu sequenti* (*d*).

IV. Si JUDEX *in partibus* (*e*) [sive *Episcopus Diœcesanus*, vel ejus *Officialis*, vel alius *Judex Ecclesiasticus*] assignaverit *ad audiendum* SENTENTIAM [in Causâ quâcunque Ecclesiasticâ] *per quatuor*, aut *plures dies*; ac fuerit *informatus* [per PARTEM *petentem* SENTENTIAM] tam in *Facto*, quàm in *Jure*; et tamen JUDEX *Inferior* noluerit, *seu*, plus justo, distulerit *ferre* SENTENTIAM, vel pro *Parte Actrice*, vel pro *Parte Reâ*, quámvis *ad ferendam* SENTENTIAM, et ad *ministrandam* JUSTITIAM, sæpius, et iteratis vicibus [videlicet, *tribus disjunctis diebus Juridicis*] etiam *instanter, instantiùs, et instantissimè* requisitus, *et* interpellatus fuerit;

V. Uterque JUDICUM *prædictorum* [nempe, *de* ARCUBUS, et AUDIENTIÆ (*f*)] poterit (ad petitionem PARTIS gravatæ) rescribere,

Duplex Querela est *Rescriptum Superioris*, ad *Inferiorem*, in Complementum *Justitiæ*
[1] *Denegata*,
[2] Non *administrata*, seu *Protrastinata*:
Exempla *Denegationis*, seu *Procrastinationis Justitiæ*,
In Testamentis *probandis*, et Administrationibus *concedendis*, seu *revocandis*.

Petitio, pro *Justitiâ*, quoties *iteranda* est, *ante* fiat *Rescriptum Superioris*, per viam *Duplicis Querelæ*?

Exemplum alterum *Denegationis*, seu *Procrastinationis Justitiæ*, (Nempe)
Super *Prolatione Sententiæ definitivæ*, in quâlibet Causâ.

Petitio, pro *Prolatione Sententiæ*, quoties *iteranda* est, *ante* fiat *Rescriptum Superioris*, per viam *Duplicis Querelæ*?

Forma *Duplicis Querelæ*, propter *Denegationem*, seu *Procrastinationem* Prolationis *Sententiæ definitivæ*;

OBSERVATIONES.

(a) *In Causis ordinariis.*] Priùs enim de Duplici Querelâ, in *Causis Beneficialibus*, habemus in *Tt.* 157. et in octo Titulis sequentibus.

(b) *Auditor.*] Vide *Operis Prolegom* cap. 3. §. 11.

(c) *Formam Statuti.*] Vide *Statut.* 31. *Ed.* 3. *cap.* 11. §. 1. necnon *Stat.* 21. *Hen.* 8. *cap.* 5. §. 3. ¶ 6, 7. etiam *Stat.* 29. *Car.* 2. *cap.* 3. §. 25.

(d) *Modo et formâ, ut in casu sequenti.*] Scilicet, prout in §. 5, 6, 7. *hujus Tituli.*

(e) *Judex in partibus.*] Nempe, Judex Inferior.

(f) *Audientiæ*] Vide *Operis Prolegom.* cap. 3. §. 11.

(Scilicet) *Reſcriptum eſt* (unà cum *Monitione* Superioris) *Inferiori*, pro *tempeſtivâ* Negotii *Expeditione*:

bere, *per viam* DUPLICIS QUERELÆ, et monere JUDICEM Inferiorem, *ad ferendam Sententiam, et Juſtitiam miniſtrandam*, infra aliquod tempus competens [videlicet, infra *novem*, vel *quindecim* dies, *ut* (*g*) *ſuprà*] alioquin citare *eundem* JUDICEM, *ad comparendum* (*h*) *quinto* (*ſexto*, vel *decimo*) die *poſt Executionem*, &c. [juxta Loci diſtantiam hujuſmodi Judicis, a quo querelatur, a loco judiciali Judicis, ad quem querelatur; videlicet, Superioris] *ad dicendum cauſam quare, ob ejus Negligentiam, et non Adminiſtrationem Juſtitiæ, Jus procedendi in dictâ Cauſâ, juxta formam retroactorum* [id eſt, in eodem ſtatu quo Cauſa ſtetit, tempore Executionis dictæ Querelæ] *et ferendi Sententiam in eâdem, non deberet devolvi ad dictam Curiam, et Judicem ejuſdem.*

Sin *aliter*, etiam citatus *Inferior*, ad dicendum *cauſam* quare, *propter ejus Negligentiam*, non audietur *Cauſa*, juxta *formam retroactorum*, per remedium *Devolutionis*, coram *Superiore*.

VI. Et [*in his*] eſt (in omnibus) procedendum, *ut ſuprà* (*i*); hoc eſt, ſi JUDEX *Inferior* ſic citatus, aut monitus, *non comparuerit*; nec *cauſam aliquam concludentem* [ob *quam* præmiſſa, *contenta in* DUPLICI QUERELÂ, non fierent] *allegaverit*; pronunciandus eſt CONTUMAX; ac [*in pœnam* CONTUMACIÆ *ſuæ hujuſmodi*] pronunciandum eſt *pro* JURISDICTIONE *dicti Superioris* JUDICIS:

Judicis Inferioris (juxta Reſcriptum) *non comparentis*, accuſanda eſt *Contumacia:*

In pœnam *Contumaciæ*, pronunciatur *pro Jure Devolutionis*, ad *Superiorem.*

VII. Et procedendum eſt, in CAUSÂ, *juxta formam retroactorum* [et in caſibus prædictis (*l*), *ad probationem* TESTAMENTI, et *Conceſſionem*, vel *Revocationem* ADMINISTRATIONIS]

In *Devolutione*, proceditur juxta formam *retroactorum.*

VIII. Et deinde, decernenda eſt MONITIO [cùm querelatur *propter non prolatam* SENTENTIAM] *pro* PROCESSU, ac CITATIO contra PARTEM *querelatam* (id eſt, Partem adverſam) *ad comparendum*, aliquo die competente, *ad videndum ulteriorem Proceſſum fieri, in ejus præſentiâ, juxta formam retroactorum*; et *præſertim ad videndum et audiendum Terminum aſſignari, ad audiendum Sententiam*; et *ad videndum Sententiam ferri.*

Monitio *pro Proceſſu Inferioris*, et Citatio *contra* Partem querelatam, *ad videndum ulteriorem Proceſſum fieri* (coram *Superiore*) juxta formam retroactorum (coram *Inferiore*) qualis?

IX. Si CITATUS *comparuerit*; et PROCESSUS *tranſmiſſus fuerit*; procedendum eſt (ut in cæteris Cauſis) *juxta formam retroactorum*, coram JUDICE *ad Quem* querelatum eſt.

Parte citatâ comparente, *et* tranſmiſſo *Proceſſu*, proceditur (in Devolutione) *juxta formam retroactorum.*

X. Sed ſi PARS *adverſa* non *comparuerit*; eſt [*pro ejus* CONTUMACIÂ] *excommunicanda*; ſervatis, *de* JURE, in eâ parte ſervandis (*m*).

Pars citata non *comparens*, in pœnam, *excommunicabitur.*

XI. Similiter;

OBSERVATIONES.

(g) *Infra novem, vel quindecim dies, ut ſuprà.*] De hoc, Vide *Tit.* 158. §. 4.

(h) *Alioquin, citare eundem Judicem, ad comparendum*, &c.] Vide *Tit.* 158. § 5.

(i) *Ut ſuprà*] §. 5. Vide etiam *Tit.* 158. §. 4, 5. necnon *Tit.* 163. 1, 2, 3. mutatis verò mutandis, competenter ad hunc caſum.

(l) *In caſibus prædictis.*] De quibus, Vide ſuprà §. 2.

(m) *Servatis, de Jure, in eâ parte ſervandis.*] "Id eſt; factâ publicâ *Præconizatione*, et accuſatâ ejus *Contumaciâ*. [MS].

XI. Similiter; ſi JUDEX et REGISTRARIUS non curaverint PROCESSUM *tranſmitti* [juxta MONITIONEM] ſunt *excommunicandi*, ut in *Cauſâ* APPELLATIONIS (*n*).

Monitus *Proceſſum* non tranſmittens, *excommunicandus* eſt.

XII. Tamen nota; quòd ſi QUERELANS cupit *Expeditionem Cauſæ*, ac juſtè timet ADVERSARIUM (animo protrahendi Litem) *nolle* comparere; ſed potiùs ſuſtinere *Sententiam* EXCOMMUNICATIONIS; et in *eâdem* perſiſtere, *per quadraginta dies*; poterit obtinere in *dictâ* CITATIONE [ſuprà mentionatâ (*o*), ad citandum Partem adverſam, *ad videndum Proceſſum fieri, juxta formam retroactorum*] Clauſulam INTIMATIONIS, *quòd ſi citatus non comparuerit, tunc Judex intendit procedere in Cauſâ, juxta formam retroactorum, etiam ad Prolationem Sententiæ definitivæ incluſivè* (*p*).

Quin (ut, eò citiùs agatur in Devolutione) *potiùs* fiat ejuſmodi *Citatio* (contra *Partem* ad videndum ulteriorem Proceſſum) *cum Intimatione*, quòd ſi *non comparuerit* Pars citata, *Judex* procedet, *juxta formam retroactorum*, uſque *Prolationem Sententiæ*:

XIII. In *iſto caſu*, CITATIONIS *et* INTIMATIONIS, JUDEX poteſt, *in pœnam Contumaciæ Partis citatæ* procedere, et *ferre Sententiam*; ac *valet Proceſſus*.

Ubi *in Citatione* inſeritur *Intimatio*, procedatur, *et* ſententietur, in *pœnam* non *comparentis*.

XIV. Similiter; JUDEX *Superior* poterit, *ad Inſtantiam* PARTIS *gravatæ*, reſcribere, *per viam* DUPLICIS QUERELÆ, ſi MATERIA, *vel* ALLEGATIO *concludens* data fuerit, *ex parte* ACTORIS, vel *ex parte* REI, et JUDEX, *in partibus*, ter *inſtanter, inſtantiùs, et inſtantiſſimè*, rogatus [idque *tribus ſeparatis diebus Juridicis*] et interpellatus *ad eandem admittendam, non* admiſerit; *ſeu* admittere, plus juſto, diſtulerit, *de die in diem*, aſſignando *ad audiendum ejus Voluntatem ſuper Admiſſione ejuſdem*, et ita protrahendo LITEM, plus juſto:

Exemplum aliud (Scilicet) Ubi datur *Duplex Querela* ſuper *Admiſſione* Allegationis *procraſtinatâ*.

Petitio, pro *Admiſſione Allegationis*, quoties *iteranda* eſt, *ante* fiat *Reſcriptum Superioris*, per viam *Duplicis Querela*?

XV. Poteſt etiam GRAVATUS (in iſto caſu) *a Dilatione hujuſmodi appellare* [ut *ſuo loco*, de hâc quæſtione, *tractatur* (*q*)]

Datur *etiam*, in hoc caſu, *Appellatio*.

XVI. Sed plerúmque, PARTES (in hoc caſu) GRAVATÆ *ad Expenſas parcendas* [nam in caſu DUPLICIS QUERELÆ, ſi JUDEX monitus *ad miniſtrandum* JUSTITIAM, eandem miniſtraverit, PROCESSUS *non eſt tranſmittendus*; ſecùs, in *Cauſâ* APPELLATIONIS] potiùs cupiunt obtinere DUPLICEM QUERELAM, quàm INHIBITIONEM; credentes, et ſperantes JUDICEM, *in partibus*, velle *potiùs* admittere MATERIAM, miniſtrare JUSTITIAM, ac ferre SENTENTIAM, quàm ut CAUSA, per hanc DUPLICEM QUERELAM, *tractaretur* coram JUDICE *Superiore*; ex *quo*, idem *Inferior* JUDEX amitteret FEODA, ſibi *debita*, et *incidentia* in *Proſecutione*, et *Diſcuſſione* hujuſmodi CAUSÆ.

Quo caſu *Duplex Querela* ſit potior *Appellatione*? (Nempe) Si *Judex* monitus, *per Reſcriptum* Superioris, *ad miniſtrandum Juſtitiam*, miniſtrat; *parcuntur* Expenſæ *Tranſmiſſionis* Proceſſûs.

Præſumitur, *Judicem Inferiorem*, monitum, *miniſtrare velle Juſtitiam*.

OBSERVATIONES.

(n) *Ut in Cauſâ Appellationis.*] Vide *Tit.* 312. §. 3, 4. et *Tit.* 325. §. 9. uſque verba [*Juſtitiam miniſtrari.*]

(o) *Suprà mentionatâ.*] §. 8.

(p) *Incluſivè.*] Adde, prout in *MS.* "Ejus "*Abſentiâ*, ſeu potiùs *Contumaciâ*, in aliquo "*non obſtante.*

(q) *Suo loco*, &c. *tractatur.*] Vide *Tit.* 277. §. 1, 2. et *Tit.* 279. §. 2. De *Appellatione*, propter *non admiſſionem Allegationis.* Vide etiam *Tit.* 281. *per totum*, De *Appellatione*, a Dilatione *Prolationis Sententiæ definitivæ.* Vide quoque *Tit.* 276. §. 1. et *Tit.* 277. §. 1, 2. De *Appellatione*, a *Gravaminibus quibuſcunque*, ante *Prolationem Sententiæ.*

Appellatio, ab eodem, ad eundem.

TITULUS CCLXXIV.

A Delegato, ad Delegantem.

In quo casu licet appellare, ab *eodem* JUDICE, ad *eundem.*

A *Substituto*, ad *Causas particulares.*

I. SI JUDEX [*ad universitatem* (a) *Causarum*] constituerit, *vel* subsstituerit unum, aut alterum, *ad procedendum* in quâcunque *particulari Causâ*; vel *certis quibusdam Causis particularibus* (*b*):

A *Commissariis*, pro *Testium Examinatione*,

II. Vel, si JUDEX *hujusmodi* commiserit *vices suas*, quibusdam CLERICIS, *ad examinandum* TESTES, *in partibus* [ut in Titulo (*c*), *De petitione et concessione Commissionis, ad partes, pro Examinatione Testium*, &c.]

Illato *Gravamine*

III. Si aliquod GRAVAMEN fuerit, per *hujusmodi* SUBSTITUTUM, seu COMMISSARIUM *particularem*, illatum; PARS *gravata* poterit, ab eodem, *ad* JUDICEM *Delegantem, Substituentem*, vel *Committentem*, appellare:

Appellatur *ad Delegantem.*

Conclusio *generalis.*

IV. Et *ita*, locum habet *hæc* generalis CONCLUSIO; A *Delegato, ad Delegantem, licet appellare.*

OBSERVATIONES.

(a) *Judex ad universitatem Causarum.*] "Utpote; Episcopus, *vel* ejus Officialis. [*MS.*]

(b) *Ad procedendum in quâcunque particulari Causâ; vel certis quibusdam Causis particularibus.*] Formulæ Commissionum hujusmodi sæpius (inter antiqua Munimenta) patent in Registris.

(c) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 86.

Appellatio, ab eodem, ad eundem.

TITULUS CCLXXV.

A Foro Archiepiscopi limitato, ad Officialem Principalem.

Quòd licet appellare a DECANO de *Arcubus*, et a *cæteris* DECANIS, et COMMISSARIIS *particularibus* CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI, ad OFFICIALEM *de* ARCUBUS, *vel* AUDITOREM *Curiæ Audientiæ* (*a*).

Quis *Officialis*, Quis *Decanus*, de *Arcubus?*

I. IN Titulo, *De Judicibus modernis*, &c. (*b*) continentur *causæ* ob *quas* OFFICIALIS de ARCUBUS (ab antiquo) appellatur DECANUS *de* ARCUBUS, quámvis, *reverà*, non sit DECANUS, sed OFFICIALIS.

II. Quia

OBSERVATIONES.

(a) (c) (f) *Audientia.*] Vide *Operis Prolegom.* cap. 3. §. 11.

(b) *In Titulo, De Judicibus modernis*, &c.] Vide *Tit.* 3. §. 1, 2, 3, 4. Vide etiam *Operis Prolegom.* cap. 2. §. 11, 12, 13, 14, 15.

II. Quia igitur DECANUS, non ſolùm, de ARCUBUS, verùm etiam, de SHOREHAM, et CROYDON, quámvis ſiti ſint infra *Diœceſim* LONDINENSEM, ROFFENSEM, *et* WINTONIENSEM, ſunt tamen immediatè ſubditi, et ſubjecti ARCHIEPISCOPO CANTUARIENSI, et penitùs exempti a JURISDICTIONE *Diœceſani Epiſcopi*;

Decanatus de *Arcubus*, ac Decanatus de *Shoreham*, et de *Croydon*, ſub Archiepiſcopali Juriſdictione *Peculiari* ſunt, et *Exemptâ*;

III. Licet *ab eiſdem* [tanquam a JUDICIBUS *particularibus*, JURISDICTIONES *limitatas*, et *reſtrictas* habentibus] *ad* CURIAM *de* ARCUBUS, *vel* AUDIENTIÆ (*c*), *appellare*:

Ab *his*, quà *limitatis*, appellatur *ad Curiam* de *Arcubus* (ut et olim *Audientia*)

IV. Nam STATUTUM editum [*De Formâ Appellationum* (*d*) *interponendarum*] nullam *de hujuſmodi* APPELLATIONIBUS mentionem facit:

De *his* enim filet *Statutum*.

V. Relinquuntur igitur *hujuſmodi* APPELLATIONES *Diſpoſitioni* JURIS *Communis* (*e*).

Loquitur ergo *Jus commune*.

VI. Similiter (ratione quâ ſuprà) licet *appellare* a COMMISSARIIS ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS, *infra Diœceſin Cantuarienſem*, ad dictas *Curias* de ARCUBUS, et AUDIENTIÆ (*f*).

Itidem (pari ratione) a *Commiſſariis*, infra *Diœceſin* Archiepiſcopi, *has ad Curias* appellatur.

OBSERVATIONES.

(d) *Statutum editum, De formâ Appellationum interponendarum*, &c.] Vide *Statut.* 24. *Hen.* 8. *cap.* 12. Ubi nulla mentio habetur de *Commiſſariis Archiepiſcoporum*, neque de *Peculiaribus* et *Exemptis Archiepiſcoporum Juriſdictionibus*.

(e) *Diſpoſitioni Juris Communis.*] Vide *Obſ.* in *Tit.* 223. ſub *lit.* (d).

Appellationes a Gravamine, vel a Sententiâ.

TITULUS CCLXXVI.

Quòd DUÆ *ſunt* APPELLATIONES.

Appellationis duo genera.

I. APPELLATIO (*a*), vel, eſt a GRAVAMINIBUS [de quâ *inferiùs* tractabitur]

Interponitur *Appellatio*
[1] A *Gravamine*:

II. Vel, a SENTENTIÂ *definitivâ*, ſeu DECRETO INTERLOCUTORIO, habente *Vim* SENTENTIÆ *definitivæ*.

[2] A *Sententiâ*, vel *Interlocutorio*, vim *ejuſdem* habente.

III. [De modis, et differentiis *harum* APPELLATIONUM, in *Titulis ſequentibus* tractatur.]

Modus, in *Lis*, et *Differentia*, qualis?

OBSERVATIONES.

(a) *Appellatio.*] Eſt APPELLATIO vel *Judicialis*, vivâ voce, apud *Acta Curiæ*; vel, *Extrajudicialis* (coram *Notario* et *Teſtibus*) in Scriptis, *interpoſita*.

Appellatio a Gravaminibus, in genere

TITULUS CCLXXVII.

Appellatio in Scriptis.

Quid sit APPELLATIO a GRAVAMINIBUS (*a*) [*et quòd* non sit *vivâ voce*, sed *in Scriptis* interponenda]

Gravamen est quid illatum ante Sententiam.

I. APPELLATIO a GRAVAMINIBUS dicitur, *quando* JUDEX *Inferior* [utpote, EPISCOPUS *alicujus Diœcesis Cantuariensis Provinciæ* ; seu *ejus* OFFICIALIS, vel VICARIUS GENERALIS; seu COMMISSARIUS, in *aliquâ parte Diœcesis* ; vel ARCHIDIACONUS ; seu *ejus* OFFICIALIS] *intulit aliquod* GRAVAMEN (Actori, *sive* Reo) *ante Prolationem* SENTENTIÆ (*b*).

Gravam'num Exempla.

II. [Utpote, *rejiciendo* TESTES, *de Jure, admittendos* ; vel *non admittendo* MATERIAM, seu ALLEGATIONES *concludentes* ; et in *similibus* : et (e contrà) *admittendo* TESTES, *et* MATERIAS, *de* JURE, *non admittendos*]

Specificentur Gravamina,

III. Sed in APPELLATIONIBUS hujusmodi, a GRAVAMINIBUS, *specificanda sunt* GRAVAMINA (*c*), *a quibus appellatur specificè :*

Particulariter, in Appellatione ;

IV. Nam, non sufficit dicere ; *Quòd* [in tali Causâ] *Actor*, seu *Reus produxit Testes, et Judex eos admittere recusavit* ; vel *dedit Materiam concludentem, quam Judex rejecit* ; sed *Nomina Testium*, et *Contenta* in *Materiâ rejectâ*, sunt inserenda *in* APPELLATIONE (*d*) :

V. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Appellatio a Gravaminibus.*] Hæ sunt *Extrajudiciales Appellationes.*

(b) *Ante Prolationem Sententiæ.*] Etiam aliquando *post* ; videlicet, in *Executione* Sententiæ.

(c) *Specificanda sunt Gravamina.*] Vide *Tit.* 278. §. 1.

(d) 1 *Nomina Testium, et Contenta in Materiâ rejectâ, sunt inserenda in Appellatione.*] Nomina *Testium*, de Jure non admittendorum, *quos* Judex, a Quo, *admisit* ; item Nomina *Testium* quos *recusavit* ; atque etiam *Contenta* in *Allegationibus*, apud *Acta* Curiæ, *factis* ; in omnibus *Appellationibus* inseruntur :

2 *Contenta* quoque (per extensum) *Allegationum* in *Scriptis*, in *antiquioribus* Appellationum *Formulis*, inscribi solebant : In *recentioribus* verò quibusdam *Formulis*, solummodo dicitur ; Quòd (in tali Causâ Actor, seu Reus) dedit Allegationem in Scriptis, satis concludentem, et, de Jure, admittendam [*quam pro hìc lectâ, et insertâ, Pars appellans haberi vult, et petit*] In *aliis* ; Quòd dedit Allegationem in Scriptis conceptam, in Jure concludentem, et, de Jure, admissibilem [*scilicet, Allegationem præsentibus annexam*] In *Formulis* autem ferè omnibus *hodiernis*, solummodo dicitur ; Quòd dedit Allegationem quandam articulatam in Scriptis conceptam, in Jure concludentem, et admittendam ; *prætermissis* istis *Clausulis*, in *hâc notâ*, hisce Signaculis [ ] superiùs *inclusis*. [De variis hujusmodi Formulis, Vide *Formularium nostrum Ecclesiasticum*, &c.]

V. Et ſic in *ſimilibus* APPELLATIONIBUS, a GRAVAMINIBUS, alioquin *non valet* APPELLATIO.

Non auditur *Appellans*, niſi *expreſſo Gravamine*.

VI. Et nota; Quòd omnes APPELLATIONES a GRAVAMINIBUS [dummodo non ſunt GRAVAMINA *habentia Vim* SENTENTIÆ *definitivæ* (e)] debent interponi, non *Vivâ Voce*, apud *Acta*; ſed, *in Scriptis*, coram *ipſo* JUDICE; vel (ſi ejus Præſentia commodè haberi non poſſit) coram NOTARIO PUBLICO (*f*), adhibitiſque TESTIBUS; idque *infra decem dies* (*g*):

Fiat *Appellatio*, in *Scriptis*, infra *decem dies*, a *Gravaminibus*:

VII. Nam dubitari poteſt; Utrùm STATUTUM (*h*) [in quo cavetur, *appellari poſſe infra quindecim dies*] locum habeat in APPELLATIONIBUS interponendis a GRAVAMINIBUS, vel tantùm *a* SENTENTIIS *definitivis*, vel DECRETIS, ſeu GRAVAMINIBUS habentibus *Vim* SENTENTIÆ *definitivæ* (*i*):

De *quindecim diebus*, in *his*, dubitatur,

VIII. Sæpe tamen, *in hujuſmodi caſibus*, ſolet appellari poſt *decem dies*, et infra *quindecim dies* (*l*) [Vide *Statutum* 24. *Hen.* 8. *Cap.* 12.]

Sed practicatur.

OBSERVATIONES.

(e) *Gravamina habentia vim Sententiæ definitivæ.*] De his, Vide *Tit.* 123. 295, 296.

(f) *Coram Notario Publico.*] De Inſtrumento Appellationis hujuſmodi, coram Notario Publico, interpoſitæ; Vide *Tit.* 297, 298, 299.

(g) *Infra decem dies.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 295. ſub *lit.* (e).

(h) *Statutum.*] 24. *Hen.* 8. *cap.* 12. §. 6, 7. necnon *Statut.* 25. *Hen.* 8. *cap.* 19. §. 3.

(i) *Habentibus vim Sententiæ definitivæ.*] De Decretis Interlocutoriis hujuſmodi; Vide *Tit.* 123, 295, 296.

(l) *Infra quindecim dies.*] Vide *Tit.* 295. §. 1, 7, 8, 9, 10.

Appellatio a Gravaminibus, in Specie

TITULUS CCLXXVIII.

A Rejectione Allegationis.

De particulari APPELLATIONE, a Rejectione MATERIÆ, ſive ALLEGATIONIS.

In *Appellatione*, a *Gravaminibus*, ſpecificanda ſunt *Gravamina*,

I. IN Titulo, *Quid ſit Appellatio a Gravaminibus*, &c. dicitur (inter (*a*) cætera) Quòd in hujuſmodi APPELLATIONIBUS, a GRAVAMINIBUS, *ſpecificanda ſunt hujuſmodi* GRAVAMINA; et quòd non ſufficit APPELLANTI dicere, aut in APPELLATIONE allegare, *Appellantem* [talem] *dediſſe Materiam, et Judicem eandem rejeciſſe*; ſed *Contenta*, in *Materiâ rejectâ*, *eſſe* in *eâdem* APPELLATIONE *inſerenda* (*b*): Dicto Titulo adde ſequentia:

Et *contenta* Materiæ rejectæ *inſerenda*,

II. Quòd

OBSERVATIONES.

(a) *Dicitur, inter cætera.*] Vide *Tit.* 277. §. 3, 4, 5.

(b) *Contenta, in Materiâ rejectâ, eſſe in eâdem Appellatione inſerenda.*] Vide *ibid.* ut *eſſe* in *eâ* notatur; et *Obs.* in *Tit.* 277. ſub *lit.* (*c*).

Et *probanda* ſunt;

II. Quòd etiam in hujuſmodi APPELLATIONIBUS, a *Rejectione Allegationum*, vel *Materiarum* [quámvis *concludentium*] non ſufficit, ut *obtineas* in APPELLATIONE, inſerere *Contenta* in *Materiâ* ſeu *Allegatione rejectâ*, in APPELLATIONE; ſed quòd etiam *probanda ſunt hujuſmodi Contenta*; nam aliàs ſuccumbes in Cauſâ (*c*).

Ne *Lite* cadas:

Ratio, *Præſumptio* pro *Judice* eſt, quòd *Allegatio* rejecta, [1] Seu, *frivolè dilatoria* fuit; [2] Aut, *non probabilis*.

III. Quia, *præſumendum* eſt *pro* JUDICE (*d*) *a* QUO; *quòd* aut *propoſita fuit hujuſmodi Materia rejecta*, animo *differendi* LITEM *plus juſto*; aut *quòd* PARS non *potuit eandem probare*.

Rejicienda eſt [1] Materia *impertinens*; [2] Priùs *poſita*; [3] Priùs *poſitis contraria*, ſuper quibus *Publicatio* fuit, et *percontatio*.

IV. Adde etiam; Quòd ſi in *Materiâ rejectâ* continentur *aliqui Articuli* (ſive Poſitiones aliquæ) *de* JURE, *non admittendi*, quia ſunt *impertinentes ad Cauſam*; vel *priùs poſiti*; aut *priùs poſitis* [ſuper quibus Teſtes fuerunt producti, jurati, examinati, et eorum Dicta publicata, et per Partes didiſcita, et percontata] *contrarii*; et dato, quòd in APPELLATIONE probâſti *Veritatem omnium hujuſmodi Articulorum*; JUDEX tamen APPELLATIONIS non debet *hos Articulos* admittere; ſed *reliquos pertinentes*, ac *de* JURE *admittendos*: Ac APPELLANS, in hoc caſu, eſt condemnandus *in Expenſis*; ſaltèm, non obtinebit *Expenſas*; et *ſi* obtinuerit *Expenſas*, modicas tamen *et* exiguas obtinebit:

Admittuntur *Articuli*, ſolummodo *pertinentes*: Rejectis *quibuſdam* Articulis, *Appellans* condemnabitur *in Expenſis*; vel haud obtinebit *Expenſas*; ſeu ſaltèm, *exiguas*;

V. [Ratio eſt; Quia ſemper, *in dubio, præſumendum eſt pro* JUDICE (*e*); et dici poſſit JUDICEM *a* QUO hujuſmodi *Allegationem*, aut *Materiam* rejeciſſe, *ex eo quòd* continebat *diverſa Capita*, ſeu *diverſos Articulos*, *non admittendos*; vel quòd JUDEX, hujuſmodi *Materiam* rejiciendo, *illos tantùm* rejecit *Articulos*, *qui*, *de* JURE, *non fuerunt* admittendi]

Ratio, Semper in Dubio, *præſumitur* pro *Judice a Quo*: Utpote, quòd rejecit *Allegationem*, quia continebat *Articulos non admittendos*; vel, *rejiciendo*, hos tantùm *rejecit*.

VI. Sed quære; Quia APPELLATUS [petendo *totam Materiam* rejici, *et non* conſentiendo, *nec* coram JUDICE *a* QUO, *nec* ad QUEM, ut *illæ Poſitiones* admitterentur, *quæ*, *de* JURE, admitti debuiſſent] fuit *in malâ Fide*, *et Morâ*; et dedit *occaſionem*, ſeu *cauſam* appellandi a *Rejectione earundem*:

Quæritur autem *de Expenſis*: Quia *Appellatus*, non conſentiens *Admiſſioni Poſitionum*, de Jure, *admittendorum*, fuit in *Morâ*, et *malâ Fide*:

VII. Caveant itaque PROCURATORES, Quòd, in *hujuſmodi* APPELLATIONIBUS *a Rejectione Materiæ*, ſi dubitant *de aliquo Articulo*, an ſit admittendus; *ut potiùs* omittant, *quàm* inſerant *in* APPELLATIONE: Et *ita* [omittendo *Articulos* non *admittendos*] tollent omnem controverſiam, *de Expenſis allocandis*, *et* non *allocandis*, vel *moderandis* [Lege Titulum (*f*), *De Oblatione Probationis incontinenti*.]

Articulos *ergo* tantùm *admiſſibiles* inſeras *in Appellatione*, a *Rejectione Materiæ*; ne veniat in Dubium *de Expenſis allocandis*.

OBSERVATIONES.

(c) *Etiam probanda ſunt hujuſmodi Contenta; nam aliàs ſuccumbes in Cauſâ*] Vide *Tit.* 279. §. 3, 4. Lege verò *ibid.* §. 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11. ac etiam *Obſ.* ſub *lit* (c).

(d) (e) *Præſumendum eſt pro Judice.*] Vide *Tit.* 279. §. 4.

(f) *Lege Titulum*, &c.] 279. §. 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.

TITU-

Appellatio a Gravaminibus, in Specie

TITULUS CCLXXIX.

A Rejectione Allegationis.

Quòd Appellans a Rejectione MATERIÆ *concludentis*, et *debito termino datæ*, non *obtinebit in* APPELLATIONE, et *in quo casu obtinebit*; et *de Oblatione* PROBATIONIS *adstatim*, et *in continenti*.

Rejectâ *Allegatione concludente*

I. SI JUDEX *Materiam concludentem*, et ad Causam institutam *pertinentem* [videlicet, *Solutionem Legati*, et *Decimarum*, vel *Exceptiones contra Testes*, et *similia*] rejecerit *expressè*, vel *tacitè* procedendo *ad alia*, huic Petitioni *contraria*;

Appellans a *non Admissione*,

II. Et PARS, quæ *eandem* admitti petierit, *propter non Admissionem*, appellaverit;

Probabit *Veritatem* Materiæ rejectæ:

III. Si, in APPELLATIONE, non probaverit *Veritatem propositorum, et rejectorum*, succumbet in Causâ (*a*):

Quia *præsumitur* pro *Judice*, Se *sciviſſe allegata non esse vera*, et *Moras nectendo proposita*.

IV. Quia, *præsumendum est pro* JUDICE (*b*) [id est; JUDICEM *sciviſſe præmissa allegata* non *fuisse vera*; *et eadem fuisse proposita*, animo *tantùm differendi* LITEM]

Sed *factâ Fide*, coram *Judice* a Quo,

V. Sed si, in casibus prædictis, PARS proponens *præmissa* [id est, *Materiam, sive Allegationem, de* JURE, *concludentem*] fecerit *fidem*, coram JUDICE;

(Tenor *Juramenti*)

VI. *Se eadem non proposuisse animo malitioso*; nec *differendi Litem, plus justo*; et *quòd credit se posse probare*;

Et *oblatis Probationibus* adstatim,

VII. Et obtulerit, *se promptum, et paratum, ad probandum eadem adstatim, et in continenti* (*c*);

Si *non admissa* fuerit *Allegatio*,

VIII. Et tamen JUDEX *ea* admittere recusaverit *expressè*, vel *tacitè* (*d*), ad *alia* hujusmodi Admissioni *contraria*, vel *præjudicialia*, procedendo; *vel*, plus justo, distulerit;

Vincet *Appellans*,

IX. Prævalebit, *et* obtinebit APPELLANS, in *hâc* Causâ:

Absque *Probatione Veritatis* rejectorum:

X. Licèt, in APPELLATIONE, non probaverit *Veritatem contentorum in propositis rejectis*:

XI. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Succumbet in Causâ.*] Vide *Tit.* 278. §. 2.

(b) *Præsumendum est pro Judice.*] Vide *Tit.* 278. §. 3, 5.

(c) *Et obtulerit se promptum, et paratum, ad probandum eadem adstatim, et in continenti.*] Ad hunc effectum in *Formulis* Appellationum hujusmodi, *a Rejectione Allegationis*, inseri solet Clausula, talis quæ *suprà*; vel, in hisce Verbis:

" *Quòd Probationes adstatim, et in continen-*
" *ti, saltèm juxta Juris (in eâ parte) exigenti-*
" *am, ritè et legitimè obtulerit:*

Nonnunquam addendo; " *Quòd etiam quos-*
" *dam* N. *et* M. *Testes necessarios ad probandum*
" *eandem Allegationem, præsentes in Judicio,*
" *similiter obtulerit.*

(d) *Expressè, vel tacitè.*] Vide suprà, §. 1.

Ita *Praxis* quotidiana.

XI. Et hoc obtinui, *in Judicio contradictorio*, ad viginti ſex annos elapſos; et jam ita *quotidie practicatum eſt*, coram DELEGATIS REGIIS.

Appellatio a Gravaminibus, in Specie

TITULUS CCLXXX.

Ab injuſtâ Excommunicatione.

Quòd licet appellare, *ab injuſtâ* EXCOMMUNICATIONE, *per* CERTIFICATORIUM *fictum et falſum*, latâ [*vel*, objicere *contra* CERTIFICATORIUM *hujuſmodi*, coram *ipſo* JUDICE excommunicante.]

Vi *falſi* Certificatorii *Excommunicato* competit *Objectio*, coram *Excommunicante*;

I. QUAMVIS omnis EXCOMMUNICATUS, ex *ficto* et *falſo* CERTIFICATORIO, poteſt [et, ex quotidianâ Practicâ, ſolet] *coram* JUDICE *excommunicante*, objicere (*a*) contra *hujuſmodi* CERTIFICATORIUM [ut in Titulo, *De Objectione* (*b*) *contra Certificatorium Mandati citatorii*, et *De Abſolutione* (*c*) *ab injuſtâ Excommunicatione*]

Vel, coram *Judice Superiore*, per viam *Appellationis*;

II. Tamen EXCOMMUNICATUS (in *hoc caſu*) poteſt, ab *hujuſmodi injuſtâ* EXCOMMUNICATIONE, *ad* JUDICEM *Superiorem* appellare; et, *coram eo*, objicere contra *hujuſmodi* CERTIFICATORIUM; et ſi *objecta hujuſmodi probaverit* [ut in dicto Titulo, *De Objectione* (*d*), &c.] *obtinebit in* APPELLATIONE; et *Adverſa* PARS [quæ hanc obtinuit EXCOMMUNICATIONEM] *eſt condemnanda in* EXPENSIS *totius Appellationis*, et *injuſtæ Excommunicationis*; et *Cauſa principalis eſt tractanda coram* JUDICE APPELLATIONIS:

Et, obtento pro *Gravamine* cum *Expenſis*,

Proceditur in *Principali*, coram *Superiore*:

Quare, *ſatiùs eſt appellare*; ſi *Judicem Ordinarium* quis habeat *ſuſpectum*.

III. Si igitur hæc *Cauſa* APPELLATIONIS datur, et PARS *Excommunicata* habet JUDICEM *Suſpectum* (*e*), tutiſſimum eſt uti *hâc* APPELLATIONE.

OBSERVATIONES.

(a) *Coram Judice excommunicante objicere.*] Quòd licet querelari de *Nullitate Sententiæ*, et de quâcunque *aliâ Nullitate*, coram *eodem Judice*, vel coram *Superiore*; Vide *Tit.* 128. *per totum.*

(b) *Ut in Titulo, de Objectione*, &c.] Vide *Tit.* 27. *per totum.*

(c) *Et de Abſolutione*, &c.] Vide *Tit.* 28 §. 1, 2, 3.

(d) *Ut in dicto Titulo, de Objectione*, &c.] Vide *Tit.* 28. §. 2, 4, 5.

(e) *Judicem ſuſpectum.*] De cauſis quæ reddant *Judicem ſuſpectum*, Vide *Tit.* 272. §. 2.

TITU-

Appellatio a Gravaminibus, in Specie

TITULUS CCLXXXI.

Quòd appellare *licet* a JUDICIBUS REVERENDISSIMI, *ſi*, plus juſto, *differunt* SENTENTIAM *ferre* in *Cauſâ*.

A Dilatione Juſtitiæ.

I. SI ſit *concluſum in Cauſâ*, et ADVOCATI (utriuſque Partis) *Informationes* dederint JUDICI, tam in *Facto*, quàm in *Juris Quæſtionibus*, ita quòd non habent quod ulteriùs dicant, in Cauſâ:

Concluſum fuit; Habitæ fuêre *Informationes*;

II. Et ſi ſæpius (aliquando decies) fuerit aſſignatum, *ad audiendum Sententiam*; et tamen JUDEX recuſaverit, *ſeu*, plus juſto, diſtulerit *ferre Sententiam*, vel pro ACTORE, vel pro REO:

Sæpius aſſignatur *ad audiendum Sententiam*; Quam *Judex* ferre *diſtulit*:

III. Licet, in iſto caſu, *Parti gravatæ* appellare, *ab hujuſmodi* DILATIONIBUS, *in non miniſtrando Juſtitiam*, ad REGIAM MAJESTATEM, in CURIÂ *Cancellariæ* [ut in Titulo (*a*), *De Appellatione Judiciali, a Sententiâ definitivâ*, &c.] et valet APPELLATIO:

Eapropter *appellandum eſt*, A *Judicibus Archiepiſcopi*, ad *Regiam Majeſtatem*, Ob *Juſtitiam non miniſtratam*:

IV. Saltèm, ita (in hoc caſu) ego, ad viginti annos elapſos, obtinui.

Ita *practicatur*.

V. Et licèt nunc ſint *certi*, aut *ſtati* JUDICES *Delegati*; tamen non habent COMMISSIONEM *ad Univerſitatem Cauſarum*; ſed tantùm, *ad audiendum et terminandum Cauſas Appellationum, ad Regiam Majeſtatem, et Curiam Cancellariæ, interpoſitarum*, vigore STATUTI *Parliamenti* (*b*):

Delegati Regii non ſunt, *ad Univerſitatem Cauſarum, Judices*;

VI. Et ideo, non ſunt adeundi, *nec per viam* SIMPLICIS, aut DUPLICIS QUERELÆ [ut ſuprà dictum eſt, *De Duplicibus Querelis* (*c*) *impetrandis, a Judicibus inferioribus, ad Judices Reverendiſſimi Cantuarienſis Archiepiſcopi.*]

Ergo, *non adeundi* per viam *ſimplicis*, aut *duplicis Querelæ*.

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 289. *per totum.*

(b) *Vigore Statuti Parliamenti.*] Vide *Statut.* 25. *Hen.* 8. *cap.* 19. §. 4. et §. 6.

(c) *Ut ſuprà dictum eſt, de Duplicibus Querelis*, &c.] De quibus, Vide *Tit.* 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 273.

Appellatio a Gravaminibus, in Specie

Ab Expensarum Taxatione.

TITULUS CCLXXXII.

De APPELLATIONE a *Taxatione* immoderatâ (*a*), *sive* excessivâ, EXPENSARUM (*b*).

Specificetur, *in Appellatione*, Taxatio *excessiva* :

I. SI EXPENSÆ *excessivæ* taxentur [id est, *si* JUDEX *excesserit in* TAXATIONE] oportet *Appellantem*, in APPELLATIONE, *specificè* declarare (*c*), *et* deducere EXCESSUS *hujusmodi*; ac denotare, *ac* designare, *primò*, illas *Expensas*, quæ *de* JURE, et *de* STYLO *Curiæ* sunt *allocandæ*, et *per* PARTEM *expositæ*.

[1] *Primò*, denotentur *fonda allocanda*.

II. Et *deinde*, quoniam in SCHEDULÂ *Expensarum* [per PARTEM *oblatâ*, et per JUDICEM *taxatâ*] continentur tam *justæ*, quàm *excessivæ Expensæ*; in hâc APPELLATIONE, mentio facienda est, de *totâ* hujusmodi *Expensarum* SCHEDULÂ.

[2] *Tunc*, fiat mentio, de *totâ Schedulâ*, per Judicem, *taxatâ*.

III. Et *quia*, si *ambæ* SCHEDULÆ *hujusmodi* [videlicet, dicta *prima* SCHEDULA, in quâ *justæ* ac *debitæ Expensæ* continentur, atque etiam *integra* SCHEDULA *data* per PARTEM, et per JUDICEM *taxata*] insererentur in *ipsâ* APPELLATIONE, et INHIBITIONE [nam *Inhibitio continet tenorem totius Appellationis*] nimis longa *et* prolixa esset :

Schedula verò *allocandorum*, et *altera taxata*, non *ambæ* sint *inserenda*,

In *Appellatione* et *Inhibitione*,

(Ratio)

IV. Ideo *annectendæ* sunt *hujusmodi* SCHEDULÆ APPELLATIONI, his adjectis Verbis; *prout in* SCHEDULIS *præsentibus annexis* (*quas pro hic lectis, et insertis, haberi volo, et peto, ac repeto ego Procurator antedictus*) *liquet et apparet*.

Sed *Appellationi* sint *annectenda*.

[3] *Deinde*, vel in *tertiâ* annectendâ *Schedulâ*, vel in *ipsâ Appellatione*, specificentur *Excessus* ;

V. Quâ SCHEDULÂ *secundâ* sic *annexâ*, denotandæ sunt *Expensæ illæ excessivæ*, quæ in *eâdem* SCHEDULÂ continentur, *aut* specificè *in ipsâ* APPELLATIONE, vel *per* relationem ad *tertiam* SCHEDULAM *annexam*.

Allegando, quòd si *non allocanda* non fuerint; *allocata*,

VI. Necessarium etiam est in *eâdem* APPELLATIONE, concludere, *quòd si hujusmodi Expensæ excessivæ* [id est intelligendum, de *Expensis* in *tertiâ* SCHEDULÂ mentionatis] *et non allocandæ*, vel *earum*

OBSERVATIONES.

(a) *A Taxatione immoderatâ.*] Vide *Tit.* 336. §. 8,

(b) 1 *Expensarum*] Variis ex *causis*, debentur EXPENSÆ :

2 [1] Utpote; *ex* TEMERITATE *Adversarii*; qui anum sine causâ rationabili, et legitimâ, *in Jus traxerit*. Vide *Tit.* 53, 54, 55, 56. et *Obs.* in *Tit.* 124. sub *lit.* (a) 2.

3 [2] Item, *ex* CONTUMACIÂ *Adversarii*. Vide *Tit.* 37. 45, 46, 47. et *Obs.* in *Tit.* 134. sub *lit.* (a) 3, 4.

4 [3] Etiam, *ex* CULPÂ *Adversarii*; qui Causæ *Processum differt*. Vide *Tit.* 112. et *Obs.* in *Tit.* 134. sub *lit.* (a) 5, 6.

5 [4] Aliàs, *ex* VICTORIÂ *totius Causæ*. Vide *Tit.* 134. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (a) 7, 8, 9.

(c) *Specificè declarare*, &c.] Vide *Tit.* 283. §. 2.

earum plures, seu *aliquæ*, non *fuissent*, per JUDICEM *in Taxatione suâ* generali, *allocatæ et taxatæ*, SUMMA *sic taxata non potuisset extendere ad tantam* SUMMAM :

Taxatio *in tantum* non accrescit ;

VII. Et, in hoc, APPELLANS solet se referre *ad hujusmodi* respectivè *Schedulas*, et *Expensas*, atque *ad Taxationem* per JUDICEM *factam* :

Referendo ad *Schedulas*, ad *Fonda*, et ad *Taxationem* ;

VIII. Nam solet JUDEX, in fine SCHEDULÆ *correctæ*, taxare *Expensas* ad quandam *certam* SUMMAM (*d*).

Nam *grossa* taxatur *Summa*, in *Schedulâ* correctâ.

OBSERVATIONES.

(d) *Certam Summam.*] Vide *Tit.* 331. §. 4.

Appellatio a Gravaminibus, in Specie

Ab Expensarum Taxatione.

TITULUS CCLXXXIII.

De modo justificandi APPELLATIONEM, a *Taxatione* EXPENSARUM (*a*).

In Appellationibus *ab excessivâ Taxatione*, rariùs obtinetur ;

I. RARÒ, aut nunquam (quod memini) novi APPELLANTES, *in isto casu*, obtinuisse :

[1] Vel, *ob defectum* in Appellatione :

II. Partim, quia APPELLATIONES non fuerunt *concludentes*, nec *specificè* denotantes (*b*) *Expensas excessivas* :

[2] Vel, *ob defectum* in Probatione.

III. Partim, quia etsi JUDEX *excesserit Modum*, in *Taxatione*, tamen APPELLANTES, in *Probatione* istius *Excessûs*, deficiant.

Modus Probandi Taxationem *excessivam*.

IV. Ut igitur APPELLANTES, *ab excessivâ Taxatione*, obtinere possint, *hoc modo* probandi sunt *hujusmodi Excessus*, seu *excessiva Taxatio* :

V. Si, in SCHEDULÂ Expensarum, *excessivæ* EXPENSÆ petitæ fuerint, *pro* EXPEDITIONE COMMISSIONIS *in partibus* (quod communiter peti solet) producatur, *in Testem*, NOTARIUS PUBLICUS, *adhibitus*, aut *assumptus pro* EXPEDITIONE *Commissionis hujusmodi*.

[1] Quoad *Expeditionem Commissionis*,

Probatur per *Notarium*.

VI. Si ulla *excessiva* SUMMA petita fuerit, tanquam *data* COMMISSARIIS, *pro eorum* LABORIBUS, *circa Expeditionem hujusmodi Commissionis*; si SUMMA *excessiva* petita fuerit, *pro* VIATICIS *Testium* (*c*); vel *aliis* EXPENSIS, tam pro *eisdem Testibus*, quàm pro *Commissariis*, utpote, pro *eorum Cibariis*; producantur dicti COMMISSARII, et TESTES, necnon *illæ* PERSONÆ in *quarum*

[2] Pro *Commissariorum Laboribus*,

[3] *Testium Viaticis*,

[4] *Commissariorum* et *Testium Cibariis*,

Producantur *Commissarii* ; *Testes* ;

OBSERVATIONES.

(a) *A Taxatione Expensarum.*] Vide *Tit.* 336. §. 8.

(b) *Specificè denotantes.*] Vide *Tit.* 282 §. 1.

(c) 1 *Pro Viaticis Testium.*] Viaticum significat, quod pro Viâ paratur; id est. Sumptus Itineris :

2 *Compensatio* quoque *postulanda* est, *pro tempore Factură*, per *hos Testes* qui *Negotiis utilibus*, et *Occupationibus assiduis*, exercentur; *Judicis* Arbitrio *moderanda*.

3 De *Allocatione*, sive *Taxatione Expensarum*, seu *Viaticorum Testium*, Vide *Tit.* 79. *per totum*.

Canones.

quarum Ædibus COMMISSARII, et TESTES hujuſmodi, *Cibaria habuerunt*; quæ PERSONÆ (proculdubio) deponere poſſunt, *de veris reſpectivè* SUMMIS, *receptis*, et *expoſitis*.

[5] De *majori Summâ petitâ*, quàm, *ex* Stylo Curiæ, *debitâ*,

VII. Si etiam, in dictâ *Expenſarum* SCHEDULÂ, major SUMMA petita fuerit, *pro* EXAMINATIONE *Teſtium*; pro COPIIS *Depoſitionum Teſtium*; pro *Feodo Procuratoris*; quàm de STYLO *Curiæ* (in quâ Cauſa agitata fuit) debetur; STYLUS *hujuſmodi*, et vera

Teſtis eſt *Stylus:*

SUMMA, *ex* STYLO, *debita* (*d*), ſunt allegandi, *et* probandi *per* APPELLANTEM:

Præmiſſa (quidem) ex *Proceſſu* non *probantur.*

VIII. Quia *hujuſmodi* EXPENSÆ non poſſunt probari, *ex* INSPECTIONE PROCESSÛS JUDICIS *a Quo.*

Verùm tamen [1] Pro *Copiis Teſtium*, non *examinatorum*,

IX. Sed ſi, in BILLÂ (*e*) *Expenſarum* prædictarum, PARS [eaſdem taxari obtinens] petierit *Feoda* aliqua, *pro Examinatione, et Copiis* plurium *Teſtium*, quàm *examinati fuerunt:*

[2] Pro *feodis*, *Lite* nondum *motâ*;

X. Vel, ſi petatur *pro Feodis Advocati*, et *Procuratoris*, vel *Solli-citatoris*, pro *Termino aliquo* ante *Litem motam*; vel *cùm nihil omnino actum fuit in Cauſâ*; quia *Cauſa* ſtetit, *in Compromiſſo*, per duos, *aut* tres Terminos:

[3] Pro *feodis*, dum *ſtetit* in *Cauſâ*;

Patent *hæc*, ex *Actis.*

XI. Hujuſmodi EXCESSUS juſtificari poſſunt, *ex ipſis* ACTIS.

Deductis *Expenſis*, non allocandis,

XII. Si, *deductis* hujuſmodi *Expenſis exceſſivis*, et *non allocandis*, conſtiterit; quòd ſi *hujuſmodi Expenſæ exceſſivæ*, vel *earum aliquæ*, non fuiſſent, per JUDICEM a Quo, *in dictâ* generali *Taxatione ſuâ* (*f*) allocatæ; quòd *reliquæ Summæ*, aut *Expenſæ*, in dictâ *Expenſarum* SCHEDULÂ, *ſpecificatæ*, non potuiſſent extendere *ad Summam taxatam*; APPELLANS obtinebit *in hâc* APPELLATIONE.

Si *quæ reſtant*, non *extendunt* ad *Summam taxatam*, Obtinebit *Appellans.*

XIII. Sed notandum eſt; quòd quámvis JUDEX *Appellationis* reformabit DECRETUM *Taxationis Expenſarum*, interpoſitum per JUDICEM *a Quo*; ac condemnabit APPELLATUM *in Expenſis totius Appellationis*; tamen (ſi hoc ab eo petitum fuerit) idem JUDEX, *ad Quem*, taxabit, ac PARTI *appellatæ* allocabit *juſtas* et *debitas* ſuas *Expenſas*; compelletque PARTEM *Appellantem* ad *ſolvendum eaſdem*; ſi appellatum fuerit tantùm *ab exceſſivâ, Taxatione:*

Judex *Appellationis* reformat *Taxationem exceſſivam*; Dat *Expenſas Appellationis*, contra *Appellatum*; Sed taxabit *ejus Expenſas* in *primâ Inſtantiâ* juſtè *debitas.*

XIV. Nam ſi appellatum fuerit, tam *a Sententiâ definitivâ* quàm *a Taxatione Expenſarum*, et JUDEX *Appellationis*, ſimul procedens *in utrâque Cauſâ*, tulerit *Sententiam* contra PARTEM *Appellatam*, per quam retractaverit *Sententiam*, *latam* per JUDICEM *a Quo*,

Sin appellatur a *Sententiâ*, et a *Taxatione*, Et pronunciatur, *in principali*, pro *voce Appellationis*,

OBSERVATIONES.

(d) *Ex Stylo, debita.*] Cauſæ Proceſſu, partibus in remotioribus, expedito, Feoda Advocati, Regiſtrarii, ſeu Examinatoris, Procuratoris, ſeu Subſtituti, ac Viatica Teſtium allocanda ſunt, juxta loci diſtantiam:

(e) *Billa.*] Verbum Latino-barbarum, ſed, ex uſu, comprobatum; pro *Schedulâ*, ſeu *Tabellâ Expenſarum.*

(f) *In dictâ generali Taxatione ſu .*] Vide *Tit.* 282. §. 8.

Quo, quoad *Causam Principalem*; APPELLATUS (in hoc casu) in *dictâ Causâ Appellationis*, a *Taxatione Expensarum*, non obtinebit *novam Taxationem Expensarum*:

Appellatus non obtinebit *novam Taxationem*;

XV. Nam APPELLANS liberandus est *ab omnibus Expensis*, et obtinebit etiam *Expensas primæ Instantiæ* [Lege Titulum (g), *In quo casu facienda est Expensarum Compensatio.*]

Sed *Appellans* liberatur,
Et obtinebit *Expensas primæ Instantiæ.*

OBSERVATIONES.

(g) *Lege Titulum*, &c.] 335, 336.

TITULUS CCLXXXIV.

Appellatio a Gravaminibus, in Specie

Quòd in Causâ Appellationis; a GRAVAMINIBUS *illatis*, in *Causâ* CORRECTIONIS, JUDEX, *a Quo*, citari possit, *ad respondendum in Causâ Appellationis*, licèt *non appellatur* specificè *quoad* eum.

Citatio contra Judicem, a Quo.

I. IN omni APPELLATIONE a *Gravaminibus* [præsertim in *Causâ Correctionis* (a)] dicitur, *Gravamina fuisse illata*, tàm *ex Officio* JUDICIS, *a Quo appellatur*, quàm *ad Instantiam* M. *et* N.

Appellatur a *Gravaminibus*, tanquam et ex *Officio Judicis*, et ad *Partis Instantiam*, illatis:

II. Solent tamen *Appellantes*, in his casibus [ob *Reverentiam* (b) JUDICI *debitam*] petere *Citationem decerni*, contra *dictos* M. *et* N. [et non contra JUDICEM] *ad respondendum in Causâ Appellationis.*

Frequentiùs autem *ista Pars*, et non *Judex a Quo*, citatur, *ad respondendum in Appellatione.*

III. Si tamen, *in Processu transmisso*, non apparebit, *Gravamina* [*a quibus* appellatum fuit] *illata* fuisse, *ad Instantiam* PARTIS; sed *ex Officio* JUDICIS;

Sin, *ex Processu*, Gravamina *non appareant* illata, *Partis ad Instantiam*, sed *ex Officio*;

IV. APPELLANS poterit (in hoc casu) petere *a* JUDICE *ad* QUEM [post *Litem contestatam* cum *Parte appellatâ*] ut decernat *Citationem contra* JUDICEM *a* QUO, *ad respondendum in Causâ Appellationis*; et (eo comparente) *novum* dare *Libellum*; et statim exhibere *Processum ejusdem* JUDICIS, aliàs per *eum* [videlicet, per JUDICEM *a* QUO] in dictâ Causâ, et inter dictas Personas, *transmissum*; et in præsentiâ *ejusdem* JUDICIS, seu ejus *Procuratoris*, procedere in Causâ *ad Sententiam*:

Tunc (*Lite contestatâ*, cum Parte *appellatâ*) Citabitur *Judex a Quo*,
Novus datur *Libellus*,
Processus exhibetur,
Et contra *eundem Judicem* proceditur ad *Sententiam.*

V. Et si JUDEX, *a* QUO, non possit *justificare Processum suum*; ferenda est *Sententia absolutoria*, pro *Appellante*, quoad *Objecta* per JUDICEM *a* QUO:

Processu (Judicis a Quo) *non justificato*,
Fiat *Sententia absolutoria* pro *Appellante*,

VI. Et

OBSERVATIONES.

(a) *Præsertim in Causâ Correctionis.*] Vide *Tit.* 336. §. 7.

(b) *Ob Reverentiam*, &c.] Vide *Tit.* 285. §. 10. et *Tit.* 336. §. 7.

Et *Judex* in *Expensis* condemnetur;

VI. Et *idem* JUDEX condemnabitur, in *Expensis* istius *secundæ Instantiæ*:

Sed, *primò*, dimittatur *Pars appellata*, cum *Expensis*:

VII. *Dimittenda* tamen est, *primò*, PARS *appellata*, cum *Expensis*:

Casus *adjudicatus*.

VIII. Hoc obtinui, videlicet, JUDICEM *vocari*, in *Judicio contradictorio* (*c*).

Quámvis, *ex Processu*, Gravamina *non appareant*, ad *Petitionem Partis* illata fuisse,

IX. Sed hìc notandum est; quòd licèt [in præsenti Titulo (*d*)] dictum sit, quòd si in *Processu transmisso non appareat*, *Gravamina fuisse illata* ad *petitionem* PARTIS *appellatæ* [specificè nominatæ in Appellatione] *Appellantem* posse petere, *ut procedatur contra* JUDICEM *a* QUO, et *ut vocetur idem* JUDEX, *ad respondendum in Causâ Appellationis*:

Unde vocetur *Judex*, ad *respondendum* in *Appellatione*:

At licebit tamen *probare*, per Testes, *Judicem* procedisse ad *Partis Promotionem*, seu *Instigationem*:

X. Tamen licet *Appellanti* probare, per *Testes*, PARTEM *appellatam Officium* JUDICIS *promovisse* (*e*); vel JUDICEM, *a Quo*, *ad procedendum in dicto* CORRECTIONIS *Negotio instigâsse*; non obstante quòd, *de eo*, nihil transmittatur *in Processu transmisso*:

Quâ *Probatione factâ*, contra *utrosque* pronunciabitur.

XI. Et, *hoc probato*, obtinebit contra *Utrosque* [id est, contra PARTEM primam *appellatam*, et JUDICEM (*f*).]

OBSERVATIONES.

(c) *Judicem vocari, in Judicio contradictorio.*] Hæc adduntur, in *MS*.

" Sed si JUDEX *justificaverit Processum*, con-
" tra *hunc Appellantem*; remittenda est Causa
" *eidem* JUDICI *cum suis Expensis*, factis a tem-
" pore quo vocatus fuit, *ad respondendum in*
" *in Causâ Appellationis*.

(d) *In præsenti Titulo.*] §. 3, 4.

(e) *Probare, per Testes, Partem appellatam Officium Judicis promovisse.*] Vide, de hoc, in *Tit.* 336. § 7.

(f) 1 *Judicem.*] In *veteri* (penes me) *MS.* hunc invenio Titulum, additionalem.

TITULUS. { " *De* APPELLATIONE *in Causis* COR-
" RECTIONUM, *et contra quos insti-*
" *tuenda et prosequenda sit.*

" IN omni *Causâ* CORRECTIONIS [sive JUDEX
" processerit *ex Officio mero*, sive *voluntariè pro-*
" *moto*] licet *Parti accusatæ* appellare, ad JU-
" DICEM SUPERIOREM [tam a *Gravaminibus*,
" quàm a *definitivâ Sententiâ*, seu *Decreto quo-*
" *cunque Interlocutorio, habente Vim Sententiæ*
" *definitivæ*] prout in cæteris Causis *Instantia-*
" *rum*.

2 " Notandum est tamen; quòd si JUDEX
" processerit, *ex mero suo Officio*, contra quam-
" cunque personam, et assignaverit *Promotorem*
" *necessarium Officii Judicis*, et JUDEX, ad Pe-
" titionem hujusmodi PROMOTORIS, tulerit *Sen-*
" *tentiam*, seu *Decretum Interlocutorium, ha-*
" *bens Vim Sententiæ definitivæ*, vel intulerit *a-*
" *liquod Gravamen* PARTI *conventæ*; PARS
" *conventa* potest ab eisdem, *ad* JUDICEM SU-
" PERIOREM, appellare (ut suprà dicitur) Sed, in
" *Appellatione hujusmodi*, non solùm JUDEX,
" sed etiam PROMOTOR *necessarius Officii sui*, fa-
" ciendus est *Pars appellata*; et contra *utros-*
" *que* Causa *Appellationis* est prosequenda.

3 " Secùs, in *Appellatione*, a JUDICE *inter-*
" *ponendâ*, ad *Instantiam* PARTIS, *voluntariè*
" ejus *Officium Promoventis*:

4 " Nam tunc prosequenda est hæc *Appella-*
" *tio*, tantùm contra PARTEM, *Officium* JUDICIS
" *voluntariè promoventem*.

[Vide, de hoc, etiam inter *Obs.* in *Tit.* 155. sub *lit.* (f).]

TITU-

Appellatio a Gravaminibus, in Specie

TITULUS CCLXXXV.

Modus procedendi *in Causâ Appellationis* a GRAVAMINIBUS.

Processus Judiciarius.

I. PROCEDENDUM est, in omnibus, in *Causâ Appellationis* a GRAVAMINIBUS, ut in *Causâ Appellationis* a SENTENTIÂ *definitivâ*; quoad *Contestationem*, vel *non Contestationem Litis*; quoad *Conclusionem in Causâ*; et quoad *cæteros* Actus Judiciarios, *et* Ordinarios:

Similis est *Processus* in Appellatione a *Gravamine*, prout a *Sententiâ*.

II. Nam, *Causa Gravaminis* [quoad ista] *sequitur Naturam Causæ Principalis*;

Gravamen sequitur naturam *Principalis*:

III. Id est; si *Causa Principalis*, seu *Originalis*, fuerit *Plenaria*, vel *Summaria Causa*, ita etiam *Causa Appellationis*.

Utputà,
[1] Vel, *plenariè*;
[2] Vel, *summariè*:

IV. Excipe tamen, quòd, *in Causâ Gravaminis*, non licet *non allegata allegare*; et *non probata probare* [ut in *Causis Appellationum*, a *Sententiis definitivis* (*a*)]

Sine verò *novâ materiâ dandâ*, [Quæ conceditur in Appellatione a Sententiâ]

V. Nam *Gravamina* justificanda sunt, *ex ipsis* ACTIS *Judicis a Quo* (*b*):

Ratio, Ex *Actis Curiæ*, patent *Gravamina*:

VI. Nisi *Gravamina fuerint* omissa (*c*) *ex* PROCESSU:

Exceptio;
[1] Ni sint, *e Processu, omissa*,

VII. Vel, nisi *Registrarius* noluerit *petita per Appellantem* [veluti, petitionem admissionis Materiæ] *in* ACTIS *inscribere* (*d*).

[2] Vel, *in Actis* inseri *denegata Gravamina*:

VIII. Vel, nisi appelletur *a Verbis comminatoriis* (*e*) *Judicis*, judicialiter *prolatis*:

[3] Vel, quòd *Verba* sint, a Judice, *comminatoria*:

IX. Vel, nisi *non* constiterit, *ex* ACTIS *Judicis*, *Appellatum* [id est, illum ad cujus *petitionem* prætenditur, *Officium Judicis* esse *promotum*] solicitâsse *Judicem*, ad procedendum *in Causâ Correctionis*, ex *Officio Judicis*; quámvis *Appellatus* illud *reverà* promoverit:

[4] Vel cùm *ex Actis*, non constat, *Appellatum* fuisse *Promotorem* Officii *Judicis*;

X. Nam, in *istis* casibus *Correctionum*, plerúmque solent *Appellantes* [ut superiùs dicitur (*f*), in *favorem* JUDICIS, et ob *Reverentiam* illi *debitam*] citare, *et* procedere contra *Promotorem Officii Judicis*, et non contra *ipsum Judicem*.

Sæpiùs enim proceditur *in Appellatione*, contra *Promotorem*, quàm *ipsum Judicem*, ob *Reverentiam*, ei *debitam*.

XI. Sed si, *ex ipsis* ACTIS *Judicis a Quo*, non constiterit, nec apparuerit, *Gravamina* (a quibus appellatur) *fuisse illata* ad *Instantiam*

Quin, *ex Actis*, ubi non constat *de Gravaminibus*, ad *alicujus* Instantiam, *illatis*,

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Causis Appellationum, a Sententiis definitivis.*] Vide *Tit.* 318. §. 1.

(b) *Ex ipsis Actis Judicis a Quo.*] Vide *Tit.* 283. §. 9, 10, 11. *Tit.* 315. §. 1. *Tit.* 318. §. 2.

(c) *Fuerint omissa.*] Vide *Tit.* 318. §. 3.

(d) *In Actis inscribere.*] Vide *Tit.* 318. §. 4.

(e) *A Verbis comminatoriis.*] Vide *Tit.* 336. §. 6.

(f) *Ut superiùs dicitur.*] In *Tit.* 284. §. 2. Vide etiam *Tit.* 336. §. 7.

Ipse *potiùs* citetur *Judex*, ad *respondendum* in *Appellatione*:
Nam, *quòd Appellatus* (cùm ex Actis non appareat) *fuit Promotor*, onerosa Probatio est:
Quo non probato, dimittitur *Appellatus*, cum *Expensis*, etsi *Gravamen* erat *illatum*:
Secùs, si vocetur *Judex*,
Contra *quem*, ob *Gravamen illatum*, obtinebis *Appellans*.

tiam alterius; cauti *Procuratoris* est, in *ipsâ primâ Inhibitione*, obtinere *Citationem* contra *Judicem a Quo*, ad *respondendum in Causâ Appellationis*:

XII. Ratio est; quia sæpissimè *Appellans* gravatur *magnis Expensis*, in probando, *illum alterum fuisse Promotorem Officii Judicis*:

XIII. Et, *si directè hoc non probaverit*, absolvitur *Appellatus* cum *Expensis*; quámvis *Judex* injustè, *et* nulliter *processerit in Causâ*:

XIV. Secùs, si JUDICEM *a Quo*, feceris *Partem* in APPELLATIONE:

XV. Nam tunc, si *aut* Iniquitas, *aut* Nullitas ulla, *ex Processu transmisso*, apparere possit, obtinebis *Sententiam* contra *Judicem a Quo*, cum *Expensis* [Lege Titulum (g), *Quòd in Causâ Appellationis a Gravaminibus, præsertim in Causâ Correctionis, illatis, Judex a Quo citari possit*, &c.]

Nec immeritò condemnabitur *Judex*, propter *Gravamen illatum*, etiam in *Officio* voluntariè *promoto*:
Ratio;
Etsi *Pars* petat iniquum, *Judex* interea dabit æquum.
In *his*, probato *Gravamine*, per *Appellantem*, *Sententiam* obtinebit cum *Expensis*,
Et procedendum est, *in Principali*, coram *Superiore*;
Alioquin, dimittitur *Appellans*, cum *Expensis*.

XVI. Et *Æquitati* consentaneum admodum esse videtur, ut *Judex* subeat *Pœnas*, et solvat *Expensas*, si injustè *processerit*; etiam, *in casu*, quando *promotum* voluntariè fuit *Officium ejus*:

XVII. Licèt enim *iniquum aliquod*, a *Judice*, petitum fuerit, *Judex* tamen *æquum* decernere debuit:

XVIII. Et si *Appellans* [sive *ex ipso* PROCESSU *Judicis a Quo*, sive *ex aliis* PROBATIONIBUS] in *casibus prædictis*, probaverit *Intentionem suam*; obtinebit *Sententiam*, cum *Expensis*:

XIX. Et *Appellatus*, si fuerit *Actor* in *primâ Causâ*, tenetur *eandem* prosequi, *coram* dicto *Judice ad Quem*:

XX. Et si noluerit; *Appellans* poterit, etiam in *Causâ Principali*, obtinere *Sententiam absolutoriam*, cum *Expensis*.

OBSERVATIONES.

(g) *Lege Titulum*, &c.] 284. *per totum*, et *Obs. ibid.*

Appellatio a Gravaminibus, in Specie

Consensus in Causâ Principali.

TITULUS CCLXXXVI.

Quando expedit Appellato *fateri* GRAVAMINA, *ad evitandas* EXPENSAS.

Relatâ Inhibitione, *vera Gravamina* fatearis;

Consentias in *Principali*;

Offeras *Expensas*.

I. SI APPELLATUS credit APPELLANTEM *justè appellâsse*; expedit [*ad Lites amputandas*, et *Expensas evitandas*] ut idem APPELLATUS [tempore *relatæ Inhibitionis*] fateatur *Gravamina in Inhibitione*, vel *in Libello* [si sit datus] *specificata*; et consentiat, *ut procedatur in Principali Negotio*; et ut *Expensas, eâ de causâ factas*, offerat:

II. Nam

II. Nam APPELLANS non tenetur *procedere in Causâ Principali*, si *Gravamina* fuerint *confessata*; nisi *solutis hujusmodi Expensis Gravaminis*:

Expensis (facto Gravamine) *insolutis*, non tenetur *Appellans* procedere in *principali*;

III. Quibus *solutis*, si APPELLANS fuerit ACTOR, *in primâ Instantiâ*, rogandus (*a*) est, *ad procedendum in Causâ Principali*, juxta *formam retroactorum, coram Judice a Quo.*

His *solutis*, rogetur *Appellans*, *ad procedendum in principali.*

IV. Et si APPELLATUS fuerit ACTOR (*b*), *in primâ Instantiâ*, poterit procedere *in Causâ Principali*, invitâ PARTE *appellante*:

Appellatus procedit in principali, *altero nolente*:

V. Quia APPELLANS, *appellando*, consentiit *in Judices Appellationis*, eosque *suæ Causæ Judices* fecit.

Quia *Appellans*, appellando, *consentit in Superiorem.*

OBSERVATIONES.

(a) *Rogandus.*] In nonnullis *MSS.* legitur, *cogendus*. Vide *Tit.* 287. §. 4.

(b) *Fuerit Actor.*] "Quod si fuit *Reus*, potest obtinere *Sententiam absolutoriam*, si *Actor appellans* non prosequatur Causam. *MS.*

Appellatio a Gravaminibus, in Specie

TITULUS CCLXXXVII.

Consensus in Causâ Principali.

Quòd Appellatus *in Causâ* GRAVAMINIS, *invitâ* Parte Appellante, *procedere poterit* in *Causâ Principali*, non *discusso* GRAVAMINE, et non *solutis* EXPENSIS, nisi *in fine Litis*, si GRAVAMINA *fuerint justificata.*

I. SI, *in Causâ Matrimoniali*, REUS [sciens ACTOREM posse plenè probare (sive *per Testes*, sive *per Confessionem* ejusdem REI) *Contractum Matrimonialem allegatum*, animo et intentione protrahendi Litem, et gravandi ACTOREM infinitis Expensis, et evitandi Prolationem Sententiæ definitivæ pro Matrimonio allegato] *a prætensis Gravaminibus*, cùm *nulla omnino illata fuerint*, appellaverit:

In *Causâ Matrimoniali*, malam *fovens* Causam, ad *protrahendum Litem*, ad *Expensas accumulandas*, et ad *eludendum Sententiam*, appellat a *Gravamine*, nullo quidem *illato*;

II. Similiter, si REUS, *in Causâ Legati*, si saltèm fuerit *Pingue Legatum* [ut possit, per frivolas Appellationes, Litem protrahere, et penes se hujusmodi Legatum, Lite pendente, retinere, ac Expensas ejusdem Litis, ex Usuris Legati, persolvere] appellaverit *a prætensis Gravaminibus*, cùm *nulla penitùs causa Gravaminis illata fuerit*:

Pariter, in *Causâ Legati*, Reus, ut *nectendo Moras*, pingue retineret *Legatum*, ex *fœnore* persolvens *Expensas*, a *fictis* appellat *Gravaminibus*, nullis *revera* illatis:

III. Poterit, in his casibus, APPELLATUS [*quamprimum Inhibitio* fuerit *relata*, coram *Judice Appellationis*] consentire, *ut procedatur*, per *Judicem Appellationis*, in *Causâ Principali*, juxta *formam retroactorum coram Judice a Quo.*

In *his*, ergo, *Relatâ* Inhibitione, consentiat *Appellatus* in *Causâ Principali.*

Unde tenetur *Appellans* (appellando consentiens in Superiorem) procedere in *Principali*, absque refusis, per *Appellatum*, Expensis *Gravaminis*:

Sin audeat *Appellans*, procedat etiam in *Gravamine*:

Et, si *justa* constiterit *appellandi causa*, sententietur in *Gravamine*, pro *Appellante*, cum *Expensis*; *Secùs*, pro *Parte appellatâ*, cum *Expensis*.

IV. Et quia APPELLANS, *appellando*, recusavit *Judicem a Quo* (*a*), tanquam *sibi suspectum, et minùs indifferentem*; et consentiit, pro PARTE suâ, *in Judicem Appellationis*; nolens volens est cogendus, *ad procedendum in Causâ Principali* et APPELLATUS non tenetur *refundere Expensas Gravaminis* (*b*):

V. Poterit tamen APPELLANS, si credat *se justè appellâsse*, procedere etiam *in Negotio Gravaminis*:

VI. Et si, ex *Processu*, constiterit, APPELLANTEM *habuisse justam causam appellandi*, obtinebit *Sententiam*, in *Causâ Gravaminis*, cum *Expensis*:

VII. Et, *e contrà*, si defecerit, cogendus est *ad solvendum* PARTI *appellatæ Expensas suas* (*c*).

OBSERVATIONES.

(a) *Recusavit Judicem a Quo.*] Vide *Tit.* 286. §. 5.

(b) *Non tenetur refundere Expensas Gravaminis.*] Adde, prout in *MS.* "*non probati, vel* "*confessati.*

(c) *Expensas suas.*] Hic Titulus (in *MS.* penès me) ulteriùs extenditur; in hisce Verbis: "Similiter *Appellatus*, quámvis decretum "fuerit, *procedere in Negotio principali*, poterit "tamen, si per *Advocatum* fuerit informatus, "*nullum fuisse, per Judicem a Quo, Gravamen illatum*, compellere Appellantem, *procedere in Causâ Gravaminis*; et si non processerit, *Appellans* est condemnandus in *Expensis*, factis ratione hujusmodi *Appellationis*.

Appellatio a Sententiâ.

Vinculum Appellandi a Sententiâ.

TITULUS CCLXXXVIII.

Quòd PROCURATOR *tenetur appellare* a SENTENTIÂ *definitivâ.*

Procurator, latâ Sententiâ, *functus est Officio*;

I. QUAMVIS (ut in suprascripto (*a*) Titulo) dicitur, PROCURATOREM *functum esse Officio* (*b*), quamprimum *lata fuerit* SENTENTIA *definitiva*:

Sed *appellare* debet,

II. Tamen tenetur, *ab eâdem*, debitis loco et tempore (*c*), *appellare*:

[Nisi, *Cliens* insistat *in contrarium*]

III. [Nisi DOMINUS *suus* sibi significaverit, *se nolle appellare*]

Aliter, *Actioni de Damno* fit *obnoxius*,

IV. Alioquin, competit *Actio* CLIENTI, contra *hujusmodi* PROCURATOREM *non* appellantem, *pro* DAMNO; si quod [*in eo quòd ejus* PROCURATOR *non appellaverit*] passus sit.

Si quod *Pars* sustinuit.

OBSERVATIONES.

(a) *In suprascripto Titulo.*] Vide *Tit.* 51. §. 3, 4.

(b) *Functum esse Officio.*] Hujus Sectionis, in *MS. Antiq.* hæc sunt Verba:

"*Quamvis dicitur, Procuratorem non teneri* "*appellare, quamprimum lata fuerit Sententia* "*definitiva*; Tamen tenetur, &c. *ut suprà, in* "§. 2.

(c) *Debitis loco et tempore.*] Vide *Tit.* 126. §. 3. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (a) necnon *Tit.* 127. §. 10, 11. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (g) etiam *Tit.* 294. §. 1, 2. atque *Tit.* 295. §. 1, 7, 8, 9, 10.

TITU-

Appellatio, apud Acta, a Sententiâ.

TITULUS CCLXXXIX.

De APPELLATIONE *Judiciali*, a SENTENTIÂ *definitivâ*; quæ dicitur APPELLATIO *apud* ACTA.

Appellatio vivâ voce.

I. PARS, contra quam *lata est* SENTENTIA, potest [ipso et eodem tempore, quo *lata est* SENTENTIA, et antequam JUDEX processerit ad alia] *Vivâ Voce, apud* ACTA, coram JUDICE *ferente* SENTENTIAM [qui dicitur JUDEX *a Quo*] in hunc modum, appellare :

Apud Acta licet *a Sententiâ*, tempore *Prolationis*, appellare :

Modus est ;

II. *Ego* DISSENTIO *Sententiæ hujusmodi Prolationi* ; et PROTESTOR *de* NULLITATE *ejusdem* ; et *ab eâdem (salvâ vestrâ Reverentiâ,* DOMINE JUDEX) *tanquam nullâ, invalidâ et iniquâ, ac nulliter, et iniquè latâ, ad* ILLUSTRISSIMUM *in Christo Principem, ac Dominum nostrum, Dominum* GEORGIUM, &c. *et ad Curiam Cancellariæ, et ad eundem Dominum nostrum Regem, in Curiâ suâ Cancellariæ,* APPELLO ; APOSTOLOSQUE *peto* [nam si APOSTOLI (*a*) non fuerint petiti, non valet APPELLATIO] *primò, secundò, et tertiò, instanter, instantiùs, et instantissimè, mihi et Domino meo tradi, dari, et liberari, cum effectu* ; deque NULLITATE *ejusdem æque principaliter* QUERELOR ; et *requiro Vos* NOTARIUM PUBLICUM [id est, Registrarium, *vel* Actorum Scribam] *ad conficiendum mihi* INSTRUMENTUM *publicum super Appellatione, jam per me interpositâ* ; ac TESTES, *hìc præsentes, ad perhibendum* TESTIMONIUM.

[1] *Dissensus* :
[2] *Protestatio* :
[3] *Appellatio* :
[4] *Apostoli* (secùs, *non valet Appellatio*) petuntur :
[5] Querelatur *de Nullitate* :
[6] Fiat *Requisitio Notarii* :
[7] *Requisitio Testium* :

III. *Actorum* SCRIBA tenetur, in ACTU super *Prolatione* cujuscunque SENTENTIÆ, inscribere *Nomina* TESTIUM *præsentium.*

[8] *Testium* Nomina sunt, *in Actis*, inscribenda.

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Apostoli.*] APOSTOLI sunt *Literæ dimissoriæ*, quæ a *Judice a Quo*, ad *Illum ad Quem* appellatum est (ut de Lite, meliùs instrui poterit) *transmittuntur* : Dicebantur autem, *Apostoli*, ab Ἀποστέλλω, mitto.

2 Frequentiùs autem hodie solet *Judex, a Quo* appellatum est, *loco Apostolorum*, Acta Judiciaria [*totum*, scilicet, *Processum*, in *Lite pendente* coram *Eo*, habitum] *Appellanti* designare. Vide *Tit* 291. §. 1.

TITU-

Appellatio, apud Acta, a Sententiâ.

Appellatio vivâ voce.

TITULUS CCXC.

In quibus casibus expedit appellare, *tempore latæ* SENTENTIÆ.

In Sententiâ, *in Causâ Matrimoniali*, Absolvitur *Reus*, ab *Actoris* Instantiâ; Mox, *aliunde* convolat ad *Nuptias* ille *Reus*:

I. SI lata fuerit SENTENTIA, *in Causâ Matrimoniali*, contra ACTOREM, per quam *absolvitur* REUS *a petitione* ACTORIS;

II. Sæpe contingit, quòd REUS, credens [per hujusmodi SENTENTIAM] licere sibi, *aliunde* MATRIMONIUM *contrahere*; ILLUD plerúmque *contrahat*, et etiam *solemnizari* procuret.

In Causâ Beneficiali, Sententia est, *ad inducendum*;

III. Similiter, si inter *duos* CLERICOS, de *Beneficio* eodem *contendentes*, lata fuerit SENTENTIA [*talem*] *esse instituendum, et inducendum*:

Illico, *Vincens* obtinet *Inductionem*:

IV. CLERICUS, pro *quo* lata fuit SENTENTIA, curare solet, *se induci*, seu, ad minùs, *institui*; etiam *infra* tempus, *de* JURE, ad appellandum, PARTI *adversæ* indultum.

In *Causâ Testamentariâ*; Pronunciatur *pro Testamento*; Vel, decernitur *Administratio*;

V. Simili etiam modo, si, in *Curiâ Prærogativæ*, contenditur *de Testamento*, et JUDEX tulerit SENTENTIAM *pro Testamento*:

VI. Vel, si contenditur *de Administratione committendâ*, et JUDEX, per SENTENTIAM, *commiserit Administrationem* alteri PARTIUM litigantium:

Sententiam *obtinens* sc. confestim, *in bonis* immiscet, *Eadem* alienat, *Debita* relaxat, *Actiones* instituit:

VII. EXECUTOR, vel ADMINISTRATOR [colore harum SENTENTIARUM] solet, etiam *pendente Dilatione* ad appellandum, *immiscere se in bonis defuncti*; *eaque alienare*; *et aliquando Debita relaxare*; *et Actiones, in Foro Seculari, pro Debitis recuperandis, instituere*:

In *his*, ergo, *statim* appellandum est *apud Acta*.

VIII. In *his* omnibus *casibus*, expedit PARTI, contra quam lata fuit SENTENTIA, *statim appellare, apud* ACTA [ut suprà dictum est (*a*)]

Si *sic* appellatum fuerit, in *Matrimoniali*, et *Pars adversa* solemnizaverit aliunde, *Matrimonium*;

IX. Nam, si *tempore* latæ SENTENTIÆ, *in Causâ Matrimoniali*, appellaveris, et tamen PARS quæ eandem obtinuit SENTENTIAM, post interpositam hujusmodi APPELLATIONEM, *aliunde solemnizaverit* MATRIMONIUM;

Sequestrandi sunt *Solemnizantes*, et, quà *Contemptores*, canonicè *puniendi*,

X. *Solemnizantes* hujusmodi MATRIMONIUM sunt, per JUDICEM *Appellationis*, primò et ante omnia, *sequestrandi* (*b*); atque etiam, tanquam CONTEMPTORES, *canonicè puniendi*, non minùs

OBSERVATIONES.

(a) *Ut suprà dictum est.*] Vide *Tit.* 289. *per totum.*

(b) *Sequestrandi.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 200. sub *lit.* (a) 7.

minùs quàm illi, qui contra *Interdictum* JUDICIS, et *Lite pendente*, o lemnizari procurant MATRIMONIUM (*c*):

Perinde ac si *solemnizaverint*, pendente *Lite*.

XI. Et, in isto casu, *Solemnizans* MATRIMONIUM, non potest prætendere *Ignorantiam* hujusmodi APPELLATIONIS Judicialis, *in præsentiâ sui* PROCURATORIS, interpositæ:

Simulanda non est *Ignorantia* Appellationis *apud Acta*:

XII. Quod, secùs, prætendere possit, *si appellatum fuerit* extrajudicialiter.

Secùs, Appellationis *extrajudicialis*.

XIII. Similiter, si *in Causâ Beneficiali*, CLERICUS, qui obtinuit SENTENTIAM [sciens *appellatum* fuisse, *ab eâdem*, tempore *latæ* SENTENTIÆ] curaverit *se institui*, aut *induci*;

Si in *Beneficiali*, satis *sciolus* Appellationis, *apud Acta*, procuraverit *Institutionem*;

XIV. Hujusmodi *Institutio* et *Inductio* dicuntur esse *attentata*, et, per JUDICEM *ad Quem*, sunt, primò et ante omnia, *tanquam attentata, revocanda*.

Quà *Attentatum*, imprimis *revocatur*.

XV. Similiter, si in dictis *Causis Testamentariis, deque Administrationibus*, appellatum fuerit *judicialiter*, tam *possidens bona defuncti* poterit, sine suo Damno, *eadem retinere*, pendente *Lite* super hujusmodi APPELLATIONE, quàm etiam *illi qui defuncto obligati fuerint* [si instituatur ACTIO, contra eos, per eum qui obtinuit SENTENTIAM prædictam, pro Debitis, seu bonis hujusmodi] *poterint uti beneficio hujusmodi* APPELLATIONIS:

In *Causis Testamentariis*, apud *Acta* Appellans *retinet*, quæ possidet *bona*;

Indebitati defuncto *ab Actionibus conquiescunt*,

Pendente *Appellatione*:

XVI. Quia, per APPELLATIONEM *hujusmodi*, tollitur, seu suspenditur *omnis vis, et effectus dictæ* SENTENTIÆ, donec finiatur APPELLATIO; perinde ac si, *nulla* omnino *lata fuisset* SENTENTIA.

Nam, tollitur *Vis Sententiæ*, usque dum infirmatur *Appellatio*.

OBSERVATIONES.

(c) *Lite pendente, solemnizari procurant Matrimonium.*] Vide *Tit.* 201. §. 2.

Assignatio Apostolorum.

TITULUS CCXCI.

De Dilatione APPELLATIONIS (*a*), et *Assignatione* APOSTOLORUM (*b*).

I. QUAMPRIMUM *appellatur*, coram JUDICE *a Quo*, et APOSTOLI *fuerint petiti*, idem JUDEX dicet (semoto Pileo a Capite) *Nos, ob Honorem, et Reverentiam Domino nostro Regi debitam*,

In *appellando*, petuntur *Apostoli*;

Quorum *loco*,

OBSERVATIONES.

(a) *De Dilatione Appellationis.*] Dilatio Appellationis est *Tempus*, quod indulgetur Appellanti, *ad prosequendum Appellationem*, et *certificandum de Prosecutione ejusdem*.

(b) *Et Assignatione Apostolorum.*] De formâ *Petitionis Apostolorum*, Vide *Tit.* 289, §. 2. et *Obs. ibid.* sub *lit.* (*a*).

Judex Appellanti *totum* assignat *Processum.*

bitam, deferimus hujusmodi Appellationi; et, *loco* APOSTOLORUM, *assignamus Appellanti totum et integrum* PROCESSUM.

Tunc petit *Victor*, Appellantem arctari *ad prosequendum Appellationem*, et *certificandum*:

II. Tunc PARS, quæ obtinuit SENTENTIAM, *dicet*; DOMINE JUDEX, *placebit statuere, Parti prætensæ jam Appellanti, Terminos competentes, tam ad* PROSEQUENDUM (c) *hujusmodi Appellationem, quàm ad* CERTIFICANDUM *de Prosecutione ejusdem*:

Terminos (ad hoc) assignat *Judex*:

III. JUDEX: *Assignamus ad* PROSEQUENDUM [talem diem] *ac* [talem] *ad* CERTIFICANDUM:

Nil *interim*, in Appellantis præjudicium, *attentandum* est.

IV. Quibus TERMINIS *pendentibus*, nihil est *attemptandum*, aut *innovandum*, ad Petitionem EJUS qui obtinuit SENTENTIAM, *in Præjudicium* APPELLANTIS.

OBSERVATIONES.

(c) *Ad prosequendum.*] Vide *Tit.* 131. §. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11. necnon *Tit.* 294. §. 1, 2. etiam *Tit.* 302. §. 9, 10, 11, 12, 13.

Assignatio ad recipiendum Apostolos.

TITULUS CCXCII.

De Assignatione Termini *ad recipiendum* APOSTOLOS.

Petitis Apostolis, per *Appellantem apud Acta*, et assignato, *per Judicem*, Termino Juris *ad illos recipiendum*,

I. SI QUIS appellaverit a SENTENTIÂ definitivâ, *apud* ACTA, et petierit *Apostolos* (a) *sibi dari, et assignari*, ac JUDEX assignaverit *Terminum Juris, ad Apostolos recipiendum*, APPELLANS tenetur infra *triginta dies*, a tempore *latæ Sententiæ* [computandos de momento, ad momentum, *ab horâ diei* in quâ *lata erat Sententia*, usque *ad horam diei* in quâ *petendi sunt Apostoli*] adire *locum Judicii*, ac si *præsentiam* JUDICIS habere posset, ab *eo* petere *instanter, instantiùs, et instantissimè, Apostolos dari et assignari, tradi et deliberari*:

Die dato *ad recipiendum Apostolos*, iterum etiam *a Judice*, petantur *assignari*:

Ab *Apostolis recusatis* appellandum est.

II. Et si JUDEX, ita interpellatus, recusaverit *dare Apostolos*, seu *non* assignaverit *Apostolos*, datur *justa causa appellandi.*

Die dato *ad recipiendum Apostolos*, protestetur Appellans, *in Judicis absentiâ*, coram Notario *et* Testibus, *de Apostolis petendis.*

III. Sed si in *die*, seu *tempore* ac *loco prædictis*, in *quibus* APPELLANS (ut suprà) *præsens* et *promptus* fuerit, *ad petendum Apostolos*, JUDEX non fuerit *etiam præsens*, facienda est PROTESTATIO, per APPELLANTEM, coram *Notario Publico*, ac *Testibus*:

Forma *Protestationis*, coram Notario *et* Testibus, *de Apostolis petendis.*

IV. *Quòd sit promptus et paratus ad petendum Apostolos, casu quo habere potuisset præsentiam Judicis*; ac (ad majorem Cautelam) coram

OBSERVATIONES.

(a) *Et petierit Apostolos.*] Prout in *Tit.* 289. §. 2.

coram *eisdem Notario* et *Testibus*, petat *Apostolos*; et requirat *Notarium, tunc præsentem, ad conficiendum Instrumentum Publicum, super Protestatione et Requisitione hujusmodi*; ac *Testes, tunc præsentes, ad perhibendum Testimonium.*

Assignatio ad recipiendum Apostolos.

V. Et quemadmodum, *ad fundandum Jurisdictionem* JUDICIS *Appellationis*, APPELLANS tenetur, *ante Conclusionem in Causâ*, exhibere *Instrumentum Appellationis*:

Prout, ad fundandum Jurisdictionem, *Instrumentum Appellationis* exhibendum est, *ante conclusum in Causâ*;

VI. Ita et, *casu prædicto*, tenetur exhibere *dictum Instrumentum, de petitione Apostolorum*, ac *Protestatione antedictâ, factâ coram Notario Publico ac Testibus*; alioquin cadet et succumbet *in Causâ*.

Pariter, *Instrumentum de petitione Apostolorum* exhibendum est, n° *Lite* cadas *Appellans.*

VII. Et hìc notandum est; Quòd si APPELLANS (modo et formâ prædictis) non petierit *Apostolos*, cadet *in Causâ* APPELLATIONIS, quámvis *justam habuerit causam appellandi, quoad* NEGOTIUM PRINCIPALE.

Apostolis non *debitè petitis*, succumbes *Appellans*, etiam in *Principali.*

TITULUS CCXCIII.

Assignatio Apostolorum refutatoriorum.

De Assignatione APOSTOLORUM *refutatoriorum.*

I. SI JUDEX [aut tempore *latæ Sententiæ*, cùm appellatur *apud* ACTA, vel, in casu prædicto (*a*), *in tricesimo die* post *latam Sententiam*] assignaverit *Apostolos refutatorios*; vel Petitioni tuæ, *de Apostolis dandis*, nihil decreverit, *aut* statuerit:

Apostolis non *datis*, vel *refutatoriis assignatis*;

II. Tum quámvis appellaveris *a Sententiâ definitivâ*, si etiam non appellaveris *a Denegatione Apostolorum*, vel *Assignatione Apostolorum refutatoriorum*, succumbes in Causâ:

Fiat *Appellatio*, et a *denegatione Apostolorum*, et a *Sententiâ*; aliter *succumbes*:

III. [Sed *quære*; ita tamen vidi adjudicatum]

[Sic adjudicatum fuit]

IV. Et potes *utrasque Appellationes hujusmodi*, simul, *vel* successivè [*si ab utrisque appellaveris*] prosequi [*prout in cæteris Causis Appellationum*, a *Sententiâ definitivâ*, et a *Gravaminibus*, seu *Taxatione Expensarum*]

Utrasque Appellationes, *unâ*, seu *vicissim* prosequaris;

V. Et si *non* obtinueris *in utrisque*; poteris obtinere *in unâ earundem*; videlicet, *in* APPELLATIONE *a Denegatione Apostolorum*:

Si non *in utrisque*, obtinebis *a Denegatione Apostolorum*:

VI. Nam *non* obtinebis *in* APPELLATIONE *a Sententiâ*, si omnino *non* appellaveris *a Denegatione Apostolorum.*

Non autem obtinebis *a Sententiâ*, ni appellâsti etiam *a Denegatione Apostolorum.*

OBSERVATIONES.

(a) *In casu prædicto.*] Scilicet, in *Tit.* 292. §. 1, 2.

Appellatio, in Scriptis, a *Sententiâ*.

TITULUS CCXCIV.

De PROTESTATIONE *ad appellandum*, et *de Acceptatione* SENTENTIÆ in *parte*, vel *quatenus facit pro* PARTE contra quam *lata fuit*; et *in quo casu* non *expedit appellare* tempore *latæ* SENTENTIÆ, sed *in* SCRIPTIS, coram *Notario Publico*.

Ubi *suspectum* habeat *Procurator*, quòd si, *tempore* Prolationis *Sententiæ*, judicialiter appellaret, *apud Acta*, Terminos *ad prosequendum*, et *ad certificandum Appellationem*, sibi *assignandos fore* perbreves;

I. SI PARS, contra quam *lata sit Sententia*, credat quòd si appellaret *apud* ACTA, JUDICEM (aliquando in eum, eò quòd appellavit, offensum) velle sibi assignare TERMINOS nimis breves, et incompetentes, *ad prosequendum*, et *certificandum* (a) *Appellationem*, per eum *interpositam*; infra QUOS, non possit *hujusmodi Appellationem prosequi*, nec *Clientem suum* certiorem reddere, *de Prolatione hujusmodi Sententiæ*, et ejus intelligere intentionem, utrùm voluerit *acquiescere Sententiæ prædictæ*, vel *Appellationem*, aliàs interpositam, *prosequi*;

Proinde appellet extrajudicialiter, *in Scriptis*, infra *diem quindenam* a Prolatione:

II. In *isto casu*, non *apud* ACTA, *tempore latæ Sententiæ*, appellabit, sed *in* SCRIPTIS, coram *Notario Publico*, infra *decem*, seu, ad summum, infra *quindecim dies* (b):

Indulta est *quindena dies*, ad appellandum:

III. Nam, *in isto casu*, lapsis dictis *quindecim diebus* [*ad appellandum*, de Statutis (c) hujus Regni, *indultis*] vocanda est PARS *appellans*, vel *potiùs* solet *et* possit vocari (d) [quia ACTOR communiter cupit *Sententiam*, pro se *latam*, exequi] *ad dicendum causam*, *quare Sententia non deberet Executioni demandari*, priusquam JUDEX, *a Quo*, poterit assignare APPELLANTI Terminos *ad prosequendum*, et *certificandum Appellationem*.

Quindecim elapsi, Quomodo *citatur Appellans*, antequam assignetur, *ad prosequendum*?

Si de *Decimis* appelletur, *apud Acta*,

IV. Similiter, si *lata fuerit Sententia* in *Causâ Decimarum*, et appellaveris *tempore latæ Sententiæ*, JUDEX potest *adstatim* [et hoc cavetur per Statutum (e)] *ejus Sententiam Executioni demandare*, quoad *Expensas*, ac *easdem taxare*, non obstante *Appellatione* a *Sententiâ definitivâ*, etiam ac *Inhibitione superioris Judicis* [ut in Titulo (f), *De modo demandandi Sententiam Executioni*, *in Causâ Decimarum*,

Statim *Executioni demandatur Sententia*, quoad *Expensas*, Non obstante *Appellatione* a *definitivâ*, etiam et *Inhibitione* Superioris;

OBSERVATIONES.

(a) *Ad prosequendum, et certificandum.*] Vide *Tit.* 131. §. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11. necnon *Tit.* 291. §. 2, 3, 4. etiam *Tit.* 302. §. 9, 10, 11, 12, 13.

(b) *Infra quindecim dies*] Vide *Tit.* 288. *per totum*, et *Obs. ibid.* sub *lit.* (c).

(c) *De Statutis.*] Vide *Statut.* 24. *Hen.* 8. *cap.* 12. §. 6, 7. et 25. *Hen.* 8. *cap.* 19. §. 3.

(d) *Solet, et possit vocari.*] De formâ petitionis, *ut Sententia mandetur Executioni*, Vide *Tit.* 130. *per totum*, et *Obs. ibid.*

(e) *Cavetur per Statutum.*] Anno 32. *Hen.* 8. *cap.* 7. §. 3.

(f) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 191. *per totum.*

Decimarum, quoad Expensas, licèt fuerit a Sententiâ appellatum, et Judici inhibitum]

V. Si igitur *ab hujusmodi Sententiâ* appellaveris *extrajudicialiter, in* SCRIPTIS, coram *Notario Publico*, Sententia prædicta, *quoad Expensas prædictas*, non est *demandanda Executioni*; nisi vocatâ priùs (ut suprà dictum (*g*) est) PARTE contra *quam* lata fuit Sententia, *ad dicendum causam, quare Sententia non deberet Executioni demandari*, et nisi *eadem* PARS (si comparuerit) allegaverit *fuisse appellatum.*

Secùs, cùm extrajudicialiter, *in Scriptis*, appelles,

Nisi *priùs* vocaberis,

Vel, *comparendo* significabis *Appellationem.*

VI. Hoc etiam commodum reportabit APPELLANS *extrajudicialiter* (videlicet) Quòd potest *Clientem suum* certiorem reddere, de *Prolatione Sententiæ*, ac *de Appellatione interpositâ*; ac *ab eo* certior fieri, utrùm voluerit *hujusmodi Appellationem prosequi*; et *aliam* etiam interponere *Appellationem*, si *excessivè* taxentur *Expensæ.*

In *Scriptis Appellans* consulat *Partem*, et de *Prosecutione Appellationis* a Sententiâ *interpositæ*, et *Appellationis* ab excessivâ *Taxatione, interponendæ:*

VII. Si tamen, *in casibus prædictis*, non appellaveris TEMPORE *latæ* SENTENTIÆ, dissentire tamen oportet *eidem*, ac *Prolationi ejusdem*; ac protestari *de Nullitate ejusdem*, ac *de Gravamine*, ac *de appellando ab eâdem, infra* TEMPUS, *de* JURE, *indultum*:

Apud Acta, non *Appellans*
[1] Dissentiat *Prolationi*:
[2] Protestetur de *Nullitate*, de *Gravamine*, deque *appellando*:

VIII. Ne aliàs videaris *acquiescere hujusmodi Sententiæ.*

Ratio.

IX. Sed si *Sententia*, partim *pro* te, *et* partim *contra* te (*h*), *lata fuerit*:

Sententia partim pro *Victo*, partim pro *Vincente*, qualis?

X. Utpote, quia *Expensæ sint ab eâdem deletæ*; vel forsan *Pars obtinens Sententiam fuerit condemnata in Expensis Parti tuæ*, quod aliquando usu venit, *in Casibus Matrimonialibus* [ut apparet in Titulo (*i*), *In quibus casibus, Judex potest condemnare Partem obtinentem Sententiam, in Expensis, vel absolvere Partem, contra quam lata est Sententia, ab Expensis*]

[1] Ubi *deletæ* sunt *Expensæ*, quoad *Victum*:
[2] Ubi *Victor*, in *Expensis*, condemnatur.

XI. Tunc PARS, contra *quam* lata fuit *Sententia*, dicet: *Accepto hujusmodi Sententiam, quatenus facit pro Parte meâ*; præsertim *in eo quòd est condemnatoria Partis adversæ* [id est, obtinentis Sententiam] *Domino meo in Expensis*; vel, *quatenus Condemnatio Domini mei, in Expensis Partis obtinentis Sententiam, est, in eâdem Sententiâ, deleta* [vel, in tali, et tali parte Sententiæ, quæ facit pro Parte meâ] *ac acquiesco eidem Sententiæ, in eâ parte*; *Tamen, quatenus dicta Sententia facit contra Dominum meum, et ejus Intentionem, dissentio eidem, ac prolationi ejusdem*; *ac protestor de Nullitate*

In *his casibus*, ex *Parte Victâ*, quid agendum est?

[1] *Acceptanda* est *Sententia*, quatenus facit *pro Parte suâ*;

[2] Quatenus *contra*; eidem *dissentiendum* est;

OBSERVATIONES.

(g) *Ut suprà dictum est.*] §. 3.

(h) *Sententia partim pro te, et partim contra te.*] Vide *Tit.* 300.

(i) *Ut apparet in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 208. *per totum.*

[3] Protestetur de *Nullitate*, de *Gravamine*, deque *appellando*: Vel, *adstatim* appellet.

litate ejusdem, ac de Gravamine, ac de appellando (*l*), *infra tempus, de Jure, indultum*: Vel, *ab eâdem tanquam nullâ*, &c. (*m*) *appello* [prout in præcedenti Titulo (*n*)].

OBSERVATIONES.

(l) *Dissentio*, &c. *ac protestor de Nullitate*, &c. *ac de appellando*, &c.] Vide *hujusmodi Protestationem*, in *Tit.* 127. §. 10, 11.

(m) *Tanquam nullâ*, &c.] Hoc est, per extensum: *Tanquam nullâ, invalidâ, et iniquâ, ac nulliter et iniquè latâ.*

(n) *Appello, prout in præcedenti Titulo.*] Vide *Tit.* 289. §. 2. Et de *Adhæsione Partis appellatæ*, Vide *Tit.* 300.

Appellatio, in Scriptis, *a Sententiâ*, vel *a Decreto Interlocutorio, Sententiæ vim habente.*

TITULUS CCXCV.

De APPELLATIONE [potiùs *in* SCRIPTIS, quàm *apud* ACTA] a *Decreto* INTERLOCUTORIO (*a*), habente *Vim* SENTENTIÆ *definitivæ* (*b*).

Fiat *Appellatio a Decreto Interlocutorio*, Sententiæ *vim habente*, statim *apud Acta*; vel infra *quindecim dies* in *Scriptis*:

I. AB omni *Decreto* INTERLOCUTORIO, habente *Vim* SENTENTIÆ *definitivæ*, licet *appellare*, sive *Vivâ Voce* (*c*), *apud* ACTA JUDICIS [ut suprà, in quodam præcedenti Titulo (*d*)] sive *infra quindecim* dies (*e*), *in* SCRIPTIS, coram *Notario Publico* (*f*).

Potiùs, *in Scriptis*:

II. Tamen in his APPELLATIONIBUS, *a Decretis* INTERLOCUTORIIS, etiam habentibus *Vim* SENTENTIÆ *definitivæ*, Ego communiter salariatus (*g*) sum (idque, ab aliis Procuratoribus peritissimis, practicari vidi) *appellare* potiùs *in* SCRIPTIS, quàm *apud* ACTA:

Ratio, (Nempe) Per *Appellationem*, in *Scriptis*, de *Gravamine illato* copiosiùs explicatur,

III. Quia, in SCRIPTIS, petero, ita *specificè* narrare *factum*, et [ex *Actis*, præcedentibus *Actum* in *quo* illatum fuit GRAVAMEN] *manifestè, ac ad vivum*, declarare et deducere GRAVAMEN, a quo *appellatur*, ut *evidenter* constare possit, JUDICEM *intulisse* GRAVAMEN;

IV. Quod

OBSERVATIONES.

(a) *A Decreto Interlocutorio.*] Vide *Lynd.* de *Appellationibus*, L. 2. *Tit.* 7. *c.* 2. In *Concilio Oxoniensi.*

(b) *Habente vim Sententiæ definitivæ.*] Quid sit *Decretum Interlocutorium*, habens vim *Sententiæ definitivæ*; Vide *Tit.* 123. *per totum.*

(c) *Sive vivâ voce.*] Secùs est, si ab *Interlocutorio*, simplici tantùm, *appellatur*; tum, non nisi *in Scriptis* [Vide *Tit.* 277. §. 6.]

(d) *In quodam præcedenti Titulo.*] Vide *Tit.* 289. §. 2.

(e) 1 *Infra quindecim dies.*] Jure Civili, *decem dies* tantùm conceduntur, *ad appellandum*:

2 At Statuto 24 *Hen.* 8. *cap.* 12. §. 6, 7. *quindecim* conceduntur:

3 Sed Vide *Cautelam* in *Tit.* 277. §. 6, 7, 8.

(f) *In Scriptis, coram Notario Publico.*] Vide *Tit.* 277. §. 6. *Tit.* 294. §. 2. *Tit.* 296. §. 1. necnon *Tit.* 297, 298, 299.

(g) *Salariatus.*] In nonnullis *MSS.* legitur *Solicitus*; in aliis *Solitus*.

IV. Quod haud facile erit, ſi *appellatur* [a GRAVAMINE illato] *apud* ACTA.

Quàm *apud Acta.*

V. Præterea, ex *hujuſmodi* APPELLATIONE, *in* SCRIPTIS *interpoſitâ*, ſine aliquâ *Difficultate*, etiam per *mediocriter* practicatum, *concipi poteſt* LIBELLUS:

Ratio, ulterior (Scilicet) Accuratiùs, ex *Appellatione* in *Scriptis*, formandus eſt *Libellus*:

VI. Nam LIBELLUS, in *Appellatione a* GRAVAMINIBUS, *debet eſſe conformis* RESCRIPTO, id eſt, *Inhibitioni*; INHIBITIO verò itidem APPELLATIONI; Quia in *Inhibitione*, ſeu *Reſcripto*, continetur verus Tenor, et Effectus *Appellationis.*

Appellatio, Inhibitio, Libellus, debent eſſe *conformes.*

VII. Quámvis ſuperiùs dicitur (*h*), *omnem Appellationem interponendam eſſe, infra* quindecim dies, *a Tempore latæ Sententiæ*, vel *illati Gravaminis*:

Tempus appellandi eſt, infra *quindecim dies,*

VIII. Hoc tamen intelligendum eſt, *ſi de iiſdem* NOTITIAM *habueris*, vel SCIENTIAM; ſecùs, *non*:

Scilicet, *a Notitiâ*;

IX. Nam currit *Tempus appellandi*, a *Tempore* SCIENTIÆ, ſeu NOTITIÆ:

Quia *Tempus* currit *a Scientiâ.*

X. Et ſi SENTENTIA *lata* fuerit, vel *Decretum* INTERLOCUTORIUM [habens Vim Sententiæ definitivæ] *interpoſitum* fuerit, *nulliter* [utpote, *in Abſentiâ* PARTIS *non monitæ*, ut ſuprà (*i*)] tunc licet *appellare* infra *quindecim dies*, poſt NOTITIAM *ejuſdem*, vel *de* NULLITATE *querelari*, ſive *apud eundem* JUDICEM, ſive *apud* SUPERIOREM.

A Nullitate *Sententiæ latæ*, vel *Interlocutorii interpoſiti*, in Abſentiâ *Partis* non *monitæ*, licet *appellare*, infra xv. *dies*, a *Notitiâ*: Datur etiam, in his, *Querela Nullitatis*, coram *eodem Judice*, vel *Superiore.*

OBSERVATIONES.

(h) *Superiùs dicitur.*] §. 1. Vide etiam *Tit.* 277. §. 8.

(i) *In Abſentiâ Partis non monitæ, ut ſuprà.*] Vide *Tit.* 124, 125. et *Obs. ibid.*

Appellatio, in Scriptis, *a Sententiâ*, vel *a Decreto Interlocutorio, Sententiæ vim habente.*

TITULUS CCXCVI.

De APPELLATIONE [vel *in* SCRIPTIS, vel *apud* ACTA] a SENTENTIÂ *definitivâ*, vel *Decreto* INTERLOCUTORIO, *habente Vim* SENTENTIÆ *definitivæ* [*Deque* CLAUSULIS *neceſſariò inſerendis*, in APPELLATIONIBUS *hujuſmodi*, *in* SCRIPTIS, *ex parte* ACTORIS, vel *ex parte* REI *Appellantis.*]

I. QUEMADMODUM [ut ſuperiùs dicitur (*a*), *de Appellatione a Decreto Interlocutorio*] licet *appellare*, a SENTENTIÂ *definitivâ*, vel, a quocunque *Decreto* INTERLOCUTORIO, habente *Vim*

Et a *Sententiâ*, et a *Decreto* vim habente *Sententiæ*, vel *apud Acta*, vel *infra quindecim dies in Scriptis*, appellandum eſt.

OBSERVATIONES.

(a) *Ut ſuperiùs dicitur.*] In *Tit.* 295. §. 1.

Vim SENTENTIÆ *definitivæ*, apud ACTA JUDICIS, *Vivâ Voce*, tempore *latæ Sententiæ* (*b*), ita etiam [ut in præcedenti Titulo (*c*) tractatur] licet *appellare*, infra *quindecim* dies, *in* SCRIPTIS, coram *Notario Publico*, et *Testibus* (*d*).

[1] *Clausula* Appellationis, *in Scriptis*, Actoris, *a Sententiâ.*

II. In hujusmodi *Appellationibus*, *in* SCRIPTIS, a SENTENTIIS *definitivis*, si *lata fuerit Sententia* contra ACTOREM, solet APPELLANS declarare, in APPELLATIONE, *Quòd* [talis] JUDEX [in tali CAUSÂ, ac inter tales PERSONAS] *tulit quandam prætensam* SENTENTIAM *definitivam, pro Parte* N. *contra dictum* M. *per quam* (*inter cætera*) *præfatum* N. [REUM] *ab Instantiâ et Impetitione dicti* M. *quoad deducta, et narrata in* LIBELLO, *ex parte dicti* M. *utcunque dimisit, præfatumque* M. *in* EXPENSIS *prætensis, ex parte dicti* N. *utcunque factis et faciendis, condemnavit.*

[2] *Clausula* Appellationis, *in Scriptis*, Rei, *a Sententiâ.*

III. Si verò *lata fuerit Sententia* contra REUM, tunc concipienda est APPELLATIO, in hunc modum: *Quòd* [talis] JUDEX *&c.* [ut suprà (*e*)] *per quam* (*inter alia*) *condemnavit me, non solùm in quodam prætenso Legato* [vel, *Decimis quibusdam*] *sed etiam in* EXPENSIS *prætensis*, &c. (*f*).

Utrisque *plura* sint *addenda*;

IV. Quámvis (non solùm ex hodiernâ, sed etiam ex antiquâ Praxi) non solent APPELLANTES, in casibus prædictis, *plura* declarare, aut specificare, in APPELLATIONIBUS, quàm *quæ* suprà *recitantur*: Tamen Ego arbitror, expedire APPELLANTIBUS *plura* addere, et specificare (videlicet) *sequentia*:

[1] *Addenda* ex parte *Actoris*:

V. Si ACTOR appellaverit, tunc dicere, SE *probâsse* sufficienter LIBELLUM, *ex Parte suâ, datum*, et tamen JUDICEM *tulisse Sententiam Absolutoriam*, ut suprà (*g*):

[2] *Addenda* ex parte *Rei.*

VI. Si REUS appellaverit, tunc, *Quòd* quámvis ACTOR defecerit *in Probatione* LIBELLI, tamen JUDEX *tulit Sententiam Condemnatoriam in Legato* [vel *Decimis*] ut suprà (*h*).

Quænam *inferenda* sint *in Appellatione*, ab *Interlocutorio*?

VII. *Quæ* verò *inferenda* sunt *in* APPELLATIONE, a *Decreto* INTERLOCUTORIO, lege Titulum initio hujus Tituli nominatum (*i*).

OBSERVATIONES.

(b) *Vivâ voce, tempore latæ Sententiæ.*] Vide *Tit.* 289. §. 2.

(c) *Ut in præcedenti Titulo*, &c. (d) *In Scriptis, coram Notario Publico, et Testibus.*] Vide *Tit.* 277. §. 6. *Tit.* 294. §. 2. *Tit.* 295. §. 1. necnon *Tit.* 297, 298, 299.

(e) *Quòd talis Judex*, &c. *ut suprà.*] §. 2.

(f) *Sed etiam in Expensis prætensis*, &c.] Ex parte dicti *M.* utcunque factis, et faciendis, condemnavit. § 2.

(g) *Ut suprà.*] §. 2.

(h) *Ut suprà.*] §. 3.

(i) *Titulum Initio hujus Tituli nominatum.*] Vide *Tit.* 295. §. 3. necnon *Tit.* 123. §. 2.

TITU-

Inſtrumentum Appellationis.

TITULUS CCXCVII.

Quòd APPELLATIO *dimittenda eſt penes* NOTARIUM, *coram* quo *lecta fuit.*

I. CORRUPTELA quædam, poſterioribus iſtis diebus, ſubrepſit; in eo quòd communiter *Procuratores* APPELLANTIS *extrajudicialiter*, coram NOTARIO, poſtquam *lecta* ſeu *interpoſita* fuit APPELLATIO, curant *eandem ſubſcribi* per *hujuſmodi* NOTARIUM; *Corruptela:* (Scilicet) Appellatio, *per Notarium* ſubſcripta,

II. Et deinde *reaſſumunt eandem*; donec *ex neceſſitate* compelluntur *eandem exemplificare*, in formam *Publici* INSTRUMENTI: Reaſſumitur *per Procuratorem:*

III. Per *quod*, facilè *addi et ſubtrahi poſſit* APPELLATIONI *hujuſmodi*, in *Præjudicium* PARTIS *appellatæ:* Hinc *Præjudicium* Appellati, Per *Additionem* vel *Subſtractionem*;

IV. Quod (de veriſimili) fieri non poſſit, ſi *dimiſſa* et *relicta* fuiſſet *hujuſmodi* APPELLATIO, *penes* NOTARIUM. Quod *evitabitur* per *relictionem* apud *Notarium.*

V. Fieri etiam poſſit, ut cedat in *maximum Damnum* APPELLANTI; quòd APPELLATIO non *dimiſſa*, ſeu *relicta* fuerit, *apud* NOTARIUM: Hinc *Præjudicium* etiam *Appellantis:*

VI. Nam dato, NOTARIUM [priuſquam APPELLATIO, in formâ *Publici* INSTRUMENTI, exemplificata fuerit] *Fatis ceſſiſſe*; Quomodo poſſit INSTRUMENTUM *Publicum* ſuper *eâdem confici?* Nequaquam: *Moritur* enim *Notarius*, Et *Inſtrumentum publicum* fieri *non* poteſt:

VII. Quod tamen fieri potuiſſet, ſi APPELLATIO *prædicta*, tempore *Mortis* NOTARII, *reperta* et *inventa fuerit*, inter *cætera Scripta* et *Inſtrumenta*, etiam *ejuſdem Naturæ*, dicti NOTARII: Secùs, *Appellatione repertâ*, inter *Scripta Notarii:*

VIII. [Nam *ſolebant* et *tenentur* NOTARII, *fideliter cuſtodire omnia ſcripta* (*a*), et *geſta coram eis*] [*Notarius* enim *Cuſtos* eſt *Fidelis*]

IX. Et eſt notandum; quòd [in caſu *Mortis* hujuſmodi NOTARII] alius *probus* et *honeſtus* NOTARIUS [ſi APPELLATIONEM *hujuſmodi* invenerit, *fideliter* (ut ſuprà) *cuſtoditam*, penès *antedictum* NOTARIUM, et benè noverit *Scripturam*, *Subſcriptionem*, ac *Signum*. *Mortuo* igitur *Notario*, *Repertâque Appellatione*, penes ſe, *fideliter cuſtoditâ*,

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Tenentur Notarii, fideliter cuſtodire omnia ſcripta.*] NOTARII dicebantur, a *Notis* literariis breviuſculis, ſeu decurtatis Verbis, quibus velociùs ſcribere ſolebant: hinc dicitur;

Nondum lingua ſuum, dextra peregit opus.

2 Hi, propter eorum fidelitatem, in Actis excipiendis, et tranſcribendis, multo fuere in pretio.

3 Notariis etiam publica Cura, in fabricandis Inſtrumentis, Stipulationibus, et publicis Scripturis conficiendis, eiſdemque fideliter conſervandis, ab Imperatoribus, commiſſa fuit.

4 TABELLIONES etiam appellabantur, a *Tabulis*, ſeu Teſtamentis, et Contractibus formandis, et conſcribendis.

Per alium Notarium,

Fiat Exemplificatio, et Instrumentum de inventâ Appellatione, cum Nominibus Testium, tunc præsentium:

Instrumentum hujusmodi comprobatur, *in Judicio,*

num Notariatûs NOTARII *demortui*] et potest [ad petitionem PARTIS Interesse, in eâ parte, habentis] *exemplificare*, et *Publicum conficere* INSTRUMENTUM, *de inventione dictæ* APPELLATIONIS; adhibitis TESTIBUS tempore quo *comperta* fuit *hujusmodi* APPELLATIO; qui TESTES etiam in *hujusmodi* INSTRUMENTO sunt nominandi:

X. Et valet *hujusmodi* INSTRUMENTUM; et pro *Validitate ejusdem adjudicari*, ad quadraginta annos elapsos, novi (*b*).

OBSERVATIONES.

(b) 1 *Ad quadraginta Annos elapsos, novi.*] Hìc addenda sunt *sequentia*, prout adjiciuntur (ad Calcem hujus Tituli) *in MS. Antiq.* videlicet;

2 " Quæ fieri non possint, *mortuo Notario* " ante Exemplificationem *ejusdem*, si *dicta Ap-* " *pellatio*, tunc temporis, remaneat *penes Procu-* " *ratorem*, qui *eam* interposuit;

3 " Quámvis adjudicatum novi, *pro Validi-* " *tate Instrumenti*, sic *exemplificati*;

4 " Tamen, ad *majorem Cautelam*, credo " esse necessarium, ut dicta *Originalis Appellatio*, " reperta (ut suprà) inter alia Scripta *Notarii* " *demortui*, exhibeatur *judicialiter*, tempore " *Exhibitionis* dicti *Instrumenti*, per *Notarium* " hujusmodi; et ut *Appellans* eandem acceptet, " *et* alleget, *fuisse appellatum ex Parte suâ, co-* " *ram dicto Notario. prout in eâdem continetur*; " *et eandem esse subscriptam, Manu propriâ No-* " *tarii demortui*:

5 " Et ponet hanc Allegationem *conjunctim* " *et divisim*, et *admitti* petat; et, *eâ admissâ*, " juret, *quòd fideliter posuit*, petatque *Juramen-* " *tum Procuratoris Partis adversæ, ad respon-* " *dendum eidem*; et, si *negaverit*, probanda est " *Subscriptio Notarii*: prout in Titulo, *De Com-* " *paratione Literarum*, &c.

[Vide *Tit.* 225.]

Instrumentum Appellationis.

TITULUS CCXCVIII.

Quæ SOLEMNITATES *requiruntur in* INSTRUMENTO, *ut fiat* AUTHENTICUM.

Instrumentum Authenticum

[1] Quomodo *dirigendum* est.

I. DIRIGENDUM est, OMNIBUS CHRISTI FIDELIBUS.

[2] Concipitur *Nomine Notarii, cujus* præsentiâ *Contenta* acta fuêre.

II. Concipiendum est, *Nomine* NOTARII *Publici*, coram quo, *Contenta* in INSTRUMENTO hujusmodi *habita, gesta, et expedita fuerunt*.

[3] Inserendum est, ubi *temporis*, et *loci*, *Contenta* habita fuêre.

III. ANNUS *Domini*, et *Regis*, DIESQUE *Mensis*, *et* LOCUS, in quibus, *Contenta* in INSTRUMENTO *gesta, et expedita fuerunt*, sunt etiam inserendi.

[4] Specificanda sunt *Nomina Testium* (Contenta dum agebantur) *præsentium*, et *ubi degunt*: Ratio.

IV. TESTES *adhibendi* sunt; et *eorum Nomina specificanda* sunt; cum *eorum solitis Habitationibus*; ut [si dubitatur de *Veritate* hujusmodi Instrumenti] TESTES *inveniri* possunt.

V. *Nomen*

V. *Nomen, et Cognomen* NOTARII *conficientis Inſtrumentum,* inſcribendum eſt ; et *quâ fuit Authoritate creatus* (*a*) ; atque *ubi natus fuit* ; ut [ſi ſint *plures* NOTARII *ejuſdem* Nominis] ſciri poſſit *quis ſit ille,* qui Inſtrumento ſubſcripſit.

[5] Subſcribendum eſt *Nomen,* et *Cognomen Notarii,* Inſtrumentum *conficientis* ; qualiter *authorizatus* ; ubi *natus* ;

VI. SIGNUM etiam *Notariatûs* eſt, huic Inſtrumento, apponendum : Nam *quilibet Notarius* ſolet habere quoddam *ſpeciale* et *particulare Signum,* ut, ex *Inſpectione ejuſdem,* quámvis ignoratur *Manus Notarii,* tamen *ex ipſo Signo,* cognoſci poſſit, *quis* NOTARIUS Inſtrumentum confecit.

[6] *Signum Notariatûs* apponendum eſt :

Ratio.

VII. Teſtificabitur NOTARIUS, in *fine* hujuſmodi Inſtrumenti, *quòd fuit ſpecialiter requiſitus, ad conficiendum hujuſmodi Inſtrumentum.*

[7] Fiat Teſtificatio *Requiſitionis Notarii,* ad *Inſtrumentum conficiendum :*

VIII. Ultimò, etiam teſtificabitur, *quòd* TESTES *prædicti, adhibiti* (*b*), fuerunt *rogati* et *requiſiti,* ad *perhibendum Teſtimonium :*

[8] Similiter, *Rogationis Teſtium,* ad *teſtificandum.*

IX. Et expedit, ut *Notarius* curet, TESTES *hujuſmodi* apponere *eorum Manus* (*c*), PROTOCOLLO (*d*) *hujuſmodi* APPELLATIONIS [id eſt, *Originali Appellationi,* quæ lecta et interpoſita fuit] ut ſi in poſterum dubitaretur, *utrùm hæc* APPELLATIO *fuerit interpoſita,* TESTES (viſis *eorum Manibus*) facilè recordari poſſint *de eorum præſentiis,* et *rebus geſtis.*

Prodeſt *Subſcriptio Teſtium* Protocollo :

Ratio.

OBSERVATIONES.

(a) *Quâ fuit Authoritate creatus.*] Vide *Tit.* 317. §. 5, 6, 7.

(b) *Teſtes prædicti adhibiti.*] Vide ſuprà, §. 4.

(c) *Teſtes hujuſmodi apponere eorum manus.*] Vide *Tit.* 299. §. 6.

(d) *Protocollo.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 304. ſub *lit.* (a) 1.

Inſtrumentum Appellationis.

TITULUS CCXCIX.

In quo caſu, INSTRUMENTUM APPELLATIONIS non *facit* FIDEM, niſi *contenta probentur.*

I. SI INSTRUMENTUM caret *Solemnitatibus prædictis* (*a*), non facit *Fidem,* nec dicitur eſſe *Publicum.*

Inſtrumentum *minùs ſolenne* non facit *fidem,* nec dicitur *publicum.*

II. Si in aliquo *Verbo ſubſtantiali* [utpote, *in Nominibus* PARTIUM, *in Dato* ANNI, *ſeu* DIEI, *vel* MENSIS] ſit *raſum,* aut *interlineatum :*

Si *raſum,* ſi *interlineatum,*

III. Vel, ſi NOTARIUS *Publicus,* qui *confecit* INSTRUMENTUM, ſit *Famulus domeſticus,* vel de *Robâ,* vel *Pater,* ſeu *Filius,* aut

Si *conceptum* per *Notarium* minùs *indifferentem,*

OBSERVATIONES.

(a) *Solemnitatibus prædictis.*] In *Tit.* 298.

aut *proximus Consanguineus* PERSONÆ *interponentis Appellationem*, in cujus favorem concipitur INSTRUMENTUM:

De se, non facit *fidem* [scilicet, *Rasuris apparentibus*, aut *Interlineationibus*; seu, *probatis Objectis contra Notarium*]

IV. Hoc INSTRUMENTUM *de se*, non facit *Fidem*, si PARS *adversa* illud *inficiata fuerit*, et *Defectus prædicti* appareant, *ex Inspectione* INSTRUMENTI; vel, si ADVERSARIUS allegaverit, et probaverit, *dictum* NOTARIUM *non fuisse indifferentem*, ex causis *præmissis*.

Probatis igitur *Objectis* contra *Notarium*,

V. Ne igitur CLIÈNS *tuus* succumbat in *Causâ*, si ADVERSARIUS prædicta Objecta (*b*), *contra* NOTARIUM, *probaverit*; si verum sit, *quòd lecta* et *interposita fuit* APPELLATIO, *debitis loco et tempore*; probetur per TESTES, tunc *præsentes*:

Appellationis Interpositio, *per Testes*, probanda est,

VI. [Ideo (ut suprà (*c*) dicitur) necessarium est, *ut* TESTES subscriberent *eorum Nomina*, PROTOCOLLO (*d*) *Appellationis*]

Qui *Protocollo* (necessariò) sunt *subscribentes*.

VII. Et quoad *Rasuras*, et *Interlineationes prædictas*, si NOTARIUS, in *fine* INSTRUMENTI, suâ *manu* testificetur, *eas per eum factas fuisse*; et *sibi de eisdem constare*; et protestetur *de Veritate*; et *quòd vult ut omni careant Suspicione*; tunc tollitur *omnis Suspicio*, et *Fides* est eis *adhibenda*.

Attestante *Notario*, se velle *Rasuras*, et *Interlineationes*, *omni carere Suspicione*,

Fides eisdem *adhibetur*:

VIII. Sed hìc intellige, *de* NOTARIO PUBLICO *probo*, *et legali*:

(Scilicet) Si *Notarius* sit *indifferens*;

IX. Secùs, *de* NOTARIO (ut (*e*) præfertur) *non indifferenti*; nam *tunc* probandæ sunt *hujusmodi Interlineationes*, et *Rasuræ*, per TESTES; aliàs, *non valet* INSTRUMENTUM.

Alioquin, Probentur *per Testes*.

OBSERVATIONES.

(b) *Prædicta Objecta.*] Vide *suprà*, in §. 3.
(c) *Ut suprà dicitur.*] In *Tit.* 298. § 9.
(d) *Protocollo.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 304. sub *lit.* (a) 1.
(e) *Ut præfertur.*] Suprà, in §. 3.

Adhæsio.

TITULUS CCC.

De Prosecutione APPELLATIONIS a *parte* SENTENTIÆ *tantùm* (*a*), et ADHÆSIONE *Partis appellatæ*.

Utimur Beneficio *Appellationis* (Adversarii) a totâ Sententiâ *interpositæ*, per viam *Adhæsionis*:

I. SI generaliter *appellatur*, a *totâ Sententiâ*, PARS *appellata* poterit *inhærere Appellationi* ADVERSARII, et *uti beneficio ejusdem*; licèt omninò *non appellaverit* ab *eâdem*:

[1] Si *appellatur* a totâ Sententiâ, ubi *Victus* non condemnatur *in Expensis*,

II. Utpote, quia JUDEX non condemnavit APPELLANTEM *in Expensis*; vel, in casibus infrà scriptis:

[2] Cùm *appellatur* a totâ Sententiâ, ubi *plus* debetur, ex Probationibus *in primâ Instantiâ* factis, quàm *Summa*, seu *Res adjudicata*;

III. Ut si, coram JUDICE *Appellationis*, constare possit, quòd JUDEX *a Quo* debuisset [ex ipsis Probationibus, coram eo factis] condemnare APPELLANTEM, *in pluribus Decimis*; seu, *majore Valore Decimarum*; vel, in *majori Summâ*, pro *Legato petito*; APPELLA-

OBSERVATIONES.

(a) *A parte Sententiæ tantùm.*] De Acceptatione Sententiæ, *in parte*; vel, quatenus facit pro Parte, *contra quam lata fuit*; Vide *Tit.* 294. §. 9, 10, 11.

PELLATUS debet, *quoad iſta* [id eſt, quoad *majores Decimas*, ſeu *majorem Valorem*] obtinere Sententiam *coram* JUDICE *ad Quem:*

IV. Et hoc etiam locum habet, ſi [in Appellatione] APPELLATUS probaverit *majorem* deberi *Summam*, quàm *eam*, quæ continetur in *primâ Sententiâ* JUDICIS *a Quo.* [3] Similiter, ex Probationibus *in ſecundâ Inſtantiâ* faciendis.

V. Sed ſi [in caſibus prædictis, mentionatis in Titulo (*b*), *In quibus caſibus Judex poteſt condemnare Partem, obtinentem Sententiam, in Expenſis, vel abſolvere Partem, contra quam lata eſt Sententia, ab Expenſis*] appellatur tantùm *in eo quòd* JUDEX condemnavit ACTOREM, obtinentem Sententiam, *in* EXPENSIS; vel, *non* condemnavit PARTEM *adverſam*, in EXPENSIS (*c*); et APPELLANS *acquieſcit Sententiæ*, quoad CÆTERA (videlicet) quoad *Cauſam* PRINCIPALEM: Sin *appellatur a ſolâ Condemnatione Victoris*, ſeu *non Condemnatione Victi*, in *Expenſis*, Non a *Sententiâ* quoad *Cauſam principalem*,

VI. In *iſto caſu*, APPELLATUS [niſi *ipſe* etiam *appellaverit* a *Sententiâ definitivâ*, et *eam* etiam *fuerit proſecutus*] non poteſt *uti beneficio Appellationis prædictæ limitatæ*, nec *inhærere Appellationi* ADVERSARII: Fiat *Appellatio* per *Appellatum*, a *Sententiâ*; Nec valet *Adhæſio:*

VII. Nam, in eo, *acquievit Sententiæ*; et ſufficit APPELLANTI, in *iſtis caſibus*, probare, *latam fuiſſe Sententiam pro* PARTE *ſuâ*, et *contra* PARTEM *adverſam* (*d*); *Ratio.*

VIII. Et, ex eo, ſequitur illa CONCLUSIO *generalis*; quòd *Victus Victori condemnabitur in* EXPENSIS (*e*). Concluſio *generalis*; *Expenſas Victoriâ vendicat.*

OBSERVATIONES.

(b) *Mentionatis in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 208.

(c) *Vel, non condemnavit Partem adverſam, in Expenſis.*] "Vel, forſan *non* condemnavit "*Actorem*, in Expenſis. [*MS.*]

(d) *Adverſam.*] Hic ſupple *ſequentia* [prout habentur in *MS. Antiq.*] Videlicet:

"Et quòd, debitis loco et tempore, appella- "vit; in eo quòd, *Adverſarius ſuus* non fuerit, "*in Expenſis, condemnatus*; Vel, in eo quòd, "*Ipſe* (quámvis, ut ſuprà dicitur, obtinuerit "Sententiam) *fuerit* tamen, *in Expenſis, con-* "*demnatus.*

(e) *Victus Victori condemnabitur in Expenſis.*] Vide *Tit.* 238. §. 7, 8. et *Obs. ibid.* ſub *lit.* (f).

TITULUS CCCI.

Inhibitio, et *Citatio*, e *Curiis Archiepiſcopi.*

De Modo procedendi in Cauſâ APPELLATIONIS, *ad Curias* REVERENDISSIMI ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS.

I. IMPRIMIS, ſi APPELLATIO *interpoſita fuerit*, a GRAVAMINIBUS, ſeu SENTENTIÂ [latâ per JUDICEM *inferiorem*, in partibus] impetranda eſt INHIBITIO (*a*), a JUDICE *ad Quem* In Cauſâ *Appellationis*, Petitur *Inhibitio*,

OBSERVATIONES.

(a) 1 *Impetranda eſt Inhibitio.*] Quòd *Inhibitiones*, in Cauſis *Correctionis*, niſi Gravamine *Judici* priùs cognito, *non ſint concedenda*; Vide *Canon.* (Anno 1603) 97.

2 Quòd

Quem [videlicet, a Curiâ de ARCUBUS, vel AUDIENTIÆ (*b*)]

Cum *Citatione*,

II. In quâ INHIBITIONE reſcribi, vel inſeri ſolet CITATIO PARTIS, pro quâ *lata eſt* SENTENTIA, vel ad cujus petitionem *illatum eſt* GRAVAMEN [quæ dicitur, PARS APPELLATA] *ad reſpondendum in Cauſâ Appellationis.*

Ad *reſpondendum* in *Appellatione.*

Effectus *Inhibitionis.*

III. Vigore *dictæ* INHIBITIONIS, eſt JUDICI *a Quo*, et ejus REGISTRARIO, et PARTI APPELLATÆ inhibendum, *ne ulterius procedant, ad Executionem Sententiæ latæ contra Appellantem, pendente Appellatione, nec quicquam faciant in Præjudicium ejuſdem.*

Tenor *Certificatorii* Inhibitionis.

IV. Iſta INHIBITIO eſt certificanda JUDICI *ad Quem* [cum CERTIFICATORIO, in dorſo] *quo die erat inhibitum* JUDICI, *et* PARTI; et *quo die* PARS APPELLATA *fuit citata, ad reſpondendum in Cauſâ Appellationis:*

Pars Appellata *non comparens* excommunicabitur.

V. Et ſi PARS APPELLATA non comparuerit, *eſt Excommunicanda* [modo et formâ ut, in originali Citatione, in Titulo, *De Exhibitione Citationis* (*c*) *coram Judice*, et *de formâ Excommunicationis* (*d*).]

OBSERVATIONES.

2 Quòd *Inhibitiones*, in Cauſis *Inſtantiæ*, abſque *Advocati*, ſeu (nullo in Curiâ Epiſcopali exiſtente Advocato) *Procuratoris* Subſcriptione, *non ſint concedendæ*; Vide *Can.* 96.

3 Quòd *Inhibitiones* Schiſmaticis, *niſi* ſubſcribentibus, *non concedantur*; Vide *Can.* 98.

4 *De Inhibitione* cum *Abſolutione*; Vide *Tit.* 303, 304.

5 Tempore *Inhibitionis petitæ*, plerúmque ſolent hodie, nobiſcum, *Procuratores* etiam petere *Monitionem*, pro *Tranſmiſſione Proceſſûs Judicis a Quo*: De Formâ verò *petitionis* ejuſdem *Monitionis*; Vide *Tit.* 312. §. 3, 4.

(b) *Audientiæ*.] Vide *Operis Prolegom. cap.* 3. §. 11.

(c) *In Titulo, De Exhibitione Citationis*, &c.] Vide *Tit.* 37. *per totum*, et *Obs. ibid.*

(d) *De formâ Excommunicationis.*] Vide *Tit.* 38. *per totum*, et *Obs. ibid.*

Inhibitio, et *Citatio*, e *Curiâ Regiâ Delegatorum*

TITULUS CCCII.

De Modo proſequendi APPELLATIONEM, ad REGIAM MAJESTATEM.

Ab *Archiepiſcopo*, ſit ad *Regem* Appellatio.

I. OMNES APPELLATIONES a *Reverendiſſimo* CANTUARIENSI *Archiepiſcopo*, vel, ab ejus *Curiis* et *Judicibus* [utpote, a *Curiis* de *Arcubus* (*a*), *Audientiæ* (*b*), et *Prærogativæ*] interponendæ ſunt (*c*) *ad* REGIAM MAJESTATEM (*d*), *et Curiam* CANCELLARIÆ.

Forma *Commiſſionis*, unà cum *Appellatione*, intimanda eſt *Magiſtro Cancellariæ*;

II. Et PROCURATOR *Appellantis* ſolet concipere *Formam* COMMISSIONIS, quam intimare debet alicui CANCELLARIÆ *Magiſtro*

OBSERVATIONES.

(a) *De Arcubus.*] Scilicet, *ab Officiale Principali* de Arcubus: Vide *Tit.* 274, 275.

(b) *Audientia.*] Vide *Operis Prolegom. cap.* 3. §. 11.

(c) *Interponenda ſunt,*] De modo Interpoſitionis *Appellationum hujuſmodi*, Vide *Tit.* 289. §. 2.

(d) *Ad Regiam Majeſtatem*, &c.] De Appellationibus, Vide *Stat.* 24. *Hen.* 8. *cap.* 12. et 25. *Hen.* 8. *cap.* 19.

Magiſtro (e) (ad hoc ſpecialiter deſignato) unà cum INSTRUMENTO *Appellationis* [ſi fuerit coram NOTARIO PUBLICO *extrajudicialiter appellatum*] vel, cum *verâ Copiâ* ACTûs habiti coram JUDICE *a Quo*, ſubſcripti manu propriâ ACTORUM *Scribæ* ejuſdem JUDICIS [ſi *appellatum* fuerit *apud* ACTA, tempore *Prolationis dictæ Sententiæ*] *Inhibitio*, et *Citatio*, e *Curiâ Regiâ Delegatorum*

III. Qui *Magiſter* (per Subſcriptionem manûs ſuæ) teſtificabitur *Diem Exhibitionis*, coram eo, *hujuſmodi* COMMISSIONIS : Qui *diem* teſtatur *Exhibitionis*.

IV. Et poſtea, PROCURATOR impetrabit eandem *ſub Sigillo Magno* ANGLIÆ, et præſentabit eandem JUDICIBUS (f), in eâ, DELEGATIS, ſub hâc Formâ : *Commiſſio Appellationis* poſtmodùm impetratur ſub *Magno Sigillo*.

V. *Ego*

OBSERVATIONES.

(e) 1 *Alicui Cancellariæ Magiſtro.*] Procurator (hodie) *Partis Appellantis* concipere ſolet PETITIONEM, *Domino Summo Cancellario* (ſive, Domino Cuſtodi, ſeu, Dominis Commiſſariis, Magni Sigilli) *Magnæ Britanniæ*, inſcriptam; *quâ* deſcribitur, *inter quos* vertebatur, nuper, et pendebat *talis Cauſa*; quid fuerat *petitum* ex *Parte ſuâ*, in *eâdem*; et quid *a Judice decretum*; quódque exinde *Pars ſua* ſentiens ſe *gravatam*, et *injuriatam* fuiſſe, *ab eodem Decreto*, debitis loco et tempore, *ad Regiam Majeſtatem*, in *Supremâ ſuâ Curiâ Cancellariæ*, appellavit: Quare *Pars antedicta* humiliter petit, *a Domino Cancellario*, Commiſſionem *Appellationis* fieri, et emanare ſub *Magno Sigillo* prædicto, dirigendam *Judicibus quibuſdam Delegatis*, Arbitrio ſuo, nominandis, *ad audiendum et terminandum hujuſmodi Cauſam*, cum *Clauſulis* in eâdem *uſitatis* :

2 Unde, *Dominus Cancellarius* dare ſolet in mandatis, *ſuo a Libellis Supplicûm* Secretario (in *Cauſis Appellationum delegandis*) *Nomina* talium *Judicum Delegatorum* (quos *dare placuit*) *in laterali Paginâ dictæ Petitionis* inſcribere [ſubter Verba ad hunc effectum, ſcilicet, Primo Septembris 1727. *Fiat Commiſſio, prout petitur, dirigenda* (talibus, &c.)] Hæc deinde, per *Subſcriptionem Manûs ſuæ*, firmat *Ipſe Dominus Cancellarius* :

3 Et poſtea, *Procurator* concipere ſolet *Formam Commiſſionis Appellationis*; quam unà cum *Petitione ſuâ* (ut præfertur) *conceſſâ*, et *teſtificatâ*, deponere debet apud *Clericum Hanaperii*; qui eandem *Commiſſionem*, exaratam *in Pergamenâ, ſub Sigillo Magno* procurabit.

4 Quinetiam interdum (*nonnullis*, e *Judicibus Delegatis*, aut *abſentibus*; ſeu *Onus Executionis Commiſſionis*, in ſe, *non acceptantibus*; ſive *Vitâ*, vel *Officio cedentibus*; equidem etiam, quod memini, *Titulis aliuſmodi* novis, *inſignitis*) ob defectum numeri competentis *Judicum Delegatorum*, impetranda eſt *Commiſſio* (quæ vocatur) *Adjunctionis*, ſub *Magno Sigillo*, Partis ad utriuſlibet in Cauſâ *Petitionem*; nempe, *Domino Cancellario*, ad hoc, *implorato*; Qui (*in Complementum Juſtitiæ*) dare ſolet *alios Judices Delegatos* (prioribus *adjungendos*) *eoſve* denuo *priores*, Titulis *eorum* ulterioribus *decoratos*.

5 Præterea conceditur aliquando, *poſt Sententiam* (per Judices Delegatos Regios in Cauſâ Appellationis) *latam*, ad *Supplicationem Partis* (exinde *gravatæ*) *ipſo Domino Regi* humillimè *factam*, *Commiſſio Reviſionis*, ſub Magno Sigillo, *Judicibus aliis* (a Domino Cancellario nominandis) *dirigenda*; pro reexaminatione *totius Proceſſûs*, coram Judicibus *prioribus* Delegatis, *habiti et facti*; cum *Clauſulâ*, nonnunquam, ad *alias* etiam *admittendas Allegationes*, et *Materias* quaſcunque *novas*, et ad *Probationes* quaſcunque deſuper *recipiendas*, tam ex unâ, quàm ex alterâ Parte, *de Jure admiſſibiles*; proque finali *Deciſione*, ac *Determinatione* (ſine debito) *totius Cauſæ*, juxta *Juris Exigentiam*, et prout *Jura volunt*, atque *Natura Cauſæ poſtulabit*.

6 Nonnunquam etiam, *in Complementum Juſtitiæ*, per *Supplicationem* Ipſo *Domino Regi porrectam*, emanare ſolet *Commiſſio ſpecialis Delegationis* ſub Magno Sigillo, *ad inchoandum Litem* et *procedendum originaliter in Cauſâ*, juxta Juris et Judiciorum Ordinem, a primâ in Jus Vocatione *Sententiam* uſque *definitivam*, incluſivè *ferendam*; utpote, cùm *Dominus Archiepiſcopus* habuerit Intereſſe *in Cauſâ ventilandâ*; et in aliis *quibuſdam caſibus*; de quibus *Exemplaria* patent, in *Formulario noſtro Eccleſiaſtico*, &c.

7 Porrò autem, ad tollendum omnem Dubitationem aliqualiter orituram, *utrùm Judices Delegati in Literis Commiſſionalibus Regiis, ad Cauſas terminandas, nominati* (in quibus quidem Cauſis, reſpectivè, ad nonnullos Actus proceſſerint) *poſt Mortem Principis* (Domini Delegantis) *ulteriùs procedere poſſint*; olim emanare ſolebat *Commiſſio ſpecialis* (unà cum Schedulâ Cauſarum omnium, in Supremâ Curiâ Delegatorum, tunc temporis pendentium, annexâ) *ſub Magno Sigillo*, Nomine *Regis, Succeſſoris*, ad confirmandum *hujuſmodi priores Literas Commiſſionales Regias, Prædeceſſoris* : De hoc autem hodie proviſum eſt, per *Statuta*.

(f) *Præſentabit eandem Judicibus.*] Aliquibus eorum *duobus*, vel *pluribus*.

Forma *Præsentationis* Commissionis Appellationis *Judicibus Delegatis Regiis.*

V. *Ego* N. [*ex parte Illustrissimi Domini nostri Regis*] *præsento Dominationibus vestris has Literas Commissionales*; et *peto quatenus dignemini acceptare, in Vos, Onus Executionis earundem*; et *decernere inhibendum fore, tam Judici a Quo, quàm Parti Appellatæ*; et *eandem Partem esse citandam, ad comparendum* [tali die] *ad respondendum in Causâ Appellationis.*

Forma *Acceptationis* Oneris Executionis;

[1] Decernitur, *procedendum fore,*

[2] Decernitur *Inhibitio*;

[3] Decernitur *Citatio*:

[4] Modus *ulteriùs* procedendi.

VI. Tunc JUDICES: *Nos* [*ob Honorem Serenissimi Domini nostri Regis*] *Onus Executionis harum Literarum Commissionalium in Nos acceptamus*; et *decernimus procedendum fore, juxta tenorem earundem*; et *decernimus inhibendum fore Judici a Quo, et Parti adversæ, ac omnibus aliis* [ut suprà in Titulo (*g*), *De Modo procedendi in Causâ Appellationis*, &c.] et *decernimus Partem esse citandam* (*h*), *ad respondendum in Causâ Appellationis.*

VII. Et est, *in omnibus* (*i*), procedendum, in *his* APPELLATIONIBUS, *ad* REGIAM *Majestatem*, ut in *cæteris Causis* (*l*) APPELLATIONUM, *ad Curias* REVERENDISSIMI.

Dies primæ *Exhibitionis* Formæ *Commissionis*, coram *Magistro Cancellariæ*, scribitur (ut suprà) in eâdem:

VIII. Et nota; quòd admodum necessarium est, ut in *omni* COMMISSIONE *Appellationis* (ut præfertur) *exhibendâ* coram *Magistro* CANCELLARIÆ (*m*), *Datum*, seu *Dies primæ* EXHIBITIONIS, aut PRÆSENTATIONIS *ejusdem* COMMISSIONIS, scribatur:

Constet *Prosecutio debito tempore,*

IX. Nam, *ex eo*, constabit PARTI *Appellatæ*, num APPELLANS fuerit *debitè prosecutus ejus Appellationem*, infra tempus sibi assignatum, *ad prosequendum* (*n*), per JUDICEM *a Quo*:

Alioquin, *Desertio,*

X. Quod si *non* fuerit (*o*), *deserta* (*p*) *erit Appellatio*:

Ex *inspectâ Commissione*;

XI. Et ea DESERTIO *apparebit*, ex *Inspectione* COMMISSIONIS *Regiæ*:

Utilis est, et *facilis* hæc *Probatio.*

XII. Et, in hoc, maximè relevatur PARS *appellata*; cùm Probatio DESERTIONIS *Appellationis*, sui ADVERSARII, possit jam *facilè* probari.

XIII. Sed

OBSERVATIONES.

(g) *Ut suprà in Titulo*, &c.] 301. §. 2, 3, 4, 5.

(h) *Partem esse citandam*, &c.] Tunc temporis, etiam plerúmque petere solet Procurator *Monitionem*, pro *Transmissione Processûs Judicis a Quo*: De formâ verò petitionis *ejusdem Monitionis*, Vide *Tit.* 312. §. 3. 4.

(i) *In omnibus.*] Delegati possunt *certificare Excommunicatum*, Curiis Regiis.

(l) *Ut in cæteris Causis.*] Summariè verò. Vide *Obs.* in *Tit.* 7. sub *lit.* (b) 5. necnon *Tit.* 312. §. 8.

(m) *Coram Magistro Cancellariæ.*] Lege *suprà notata*, sub *lit.* (e) in loco *Sectionum*, 2, 3, 8.

(n) *Infra tempus sibi assignatum, ad prosequendum.*] De assignatione hujusmodi Termini, *ad prosequendum*. Vide *Tit.* 291. §. 2, 3.

(o) *Fuerit.*] Vel (ut in *MSS.*) fecerit. Vide *Tit.* 319. §. 3.

(p) *Deserta.*] De Desertione Appellationis, in *non prosequendo* eandem, infra *Terminum Hominis*; scilicet, infra *Terminos*, ad *prosequendum* et *certificandum*, *datos* per *Judicem a Quo*; Vide *Tit.* 320. *per totum.*

XIII. Sed ad meliorem intelligentiam *hujus Cauſæ* DESERTIONIS, lege Titulos (*q*), in hoc Libro, ſpecialiter tractantes *de Deſertione Appellationis*. Plura *de Deſertione.*

OBSERVATIONES.

(q) *Lege Titulos*, &c.] De Deſertione Apellationis, tractatur *in Titulis* 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330.

TITULUS CCCIII.

Inhibitio, cum *Abſolutione* in *eodem.*

De INHIBITIONE, *cum* ABSOLUTIONE *in eâdem.*

I. ALIQUANDO JUDEX, *a Quo* eſt appellatum, *in ipſâ Sententiâ*, ſeu forſan *poſt latam Sententiam*, excommunicabit PARTEM *Ream*: Quandoque ſit *Excommunicatio* in *Sententiâ*, ſeu poſt *prolationem*:

II. Utpote; in Cauſis *Temerariæ Adminiſtrationis*; in Cauſâ *Diffamationis* [quando agitur *quoad Pœnam* in *Conſtitutione*] et in Cauſâ *Impedimenti ultimæ Voluntatis*: [1] Exempli gratiâ, *in Sententiâ.*

III. Aliquando, *poſt Sententiam*; ut in *non* ſolvendo *Decimas*, vel *Expenſas*, vel *Legatum adjudicatum*: [2] Exempla *poſt Sententiam.*

IV. Aliquando etiam JUDEX excommunicabit aliquem, *in non parendo ejus Monitionibus*, præcedentibus *Sententiam definitivam*: [3] Exemplum *ante Sententiam.*

V. Si, in *iſtis caſibus*, ſit appellatum; *tunc* INHIBITIO decernenda eſt, *per* JUDICEM *ad Quem*, non ſolùm *ad inhibendum* JUDICI *a* QUO, *&c.* (*a*) et *ad citandum* PARTEM *appellatam* [ut in Titulo (*b*), *De Modo procedendi in Cauſâ Appellationis, ad Curias Reverendiſſimi Archiepiſcopi Cantuarienſis*] Cùm, *in his*, appellatur, Impetranda eſt *Inhibitio*, Et *Citatio*,

VI. Verùm etiam, *in eâdem* INHIBITIONE, inſerenda eſt ABSOLUTIO, *a dictâ Sententiâ Excommunicationis*, uſque in *diem aliquem competentem*, JUDICIS Arbitrio, *deſignandum*: Quibus inſeritur *Abſolutio in diem*, (*Arbitrio Judicis*)

VII. Et etiam inſcribendum eſt, in *eâdem* INHIBITIONE, *Mandatum* UNIVERSIS RECTORIBUS, *&c.* Hìc omittendum eſt [*et* LITERATIS] ut in *ordinariâ* INHIBITIONE; quia non ſolent *Excommunicationes*, nec *Abſolutiones* denunciari, *niſi per* CLERICUM [id eſt, aliquem *Miniſtrum*] Et *Mandatum Rectoribus*, &c. Omittitur [et *Literatis*] Ratio.

VIII. Poteſt tamen *iſta* INHIBITIO, in *Exordio* ejuſdem, dirigi generaliter, UNIVERSIS, *&c.* in *communi formâ* (*c*); ut omnis LITERATUS In *Inhibitionis Exordio*, dirigitur *Univerſis*, &c. Ut citent *et* inhibeant *Literati*;

OBSERVATIONES.

(a) *A Quo, &c.*] Id eſt; a Quo *appellatum eſt.*

(b) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 301. *per totum.*

(c) *Ut in communi formâ.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 16. ſub *lit.* (c).

In fine, *Rectoribus* dirigitur,

TERATUS poſſit *citare*, et *inhibere*; ac in *Fine* dirigi, OMNIBUS RECTORIBUS (ut (*d*) ſuprà) ad *pronunciandum* dictam *Excommunicationem*, vel *Abſolutionem*, et ad *denunciandum* APPELLANTEM fuiſſe et eſſe *abſolutum*, a dictâ *Sententiâ Excommunicationis*, uſque in *diem prædictum* [in omnibus, ut in Titulo (*e*), *De modo Denunciationis Excommunicationis*]

Ad *publicandum Abſolutionem* in *diem.*

Concipitur *Actus Curiæ* :

IX. Et nota; quòd, in iſto caſu, *obtinens* INHIBITIONEM *prædictam*, curabit ACTUM *concipi*, de et ſuper *Conceſſione hujuſmodi* INHIBITIONIS; et tenetur, *coram* JUDICE *ad* QUEM, *appellare in* SCRIPTIS (*f*), vel allegare, *fuiſſe debitis loco et tempore appellatum* [ut in Titulo ſequenti (*g*) apparet.]

Tenor *ejuſdem.*

OBSERVATIONES.

(d) *Ut ſuprà.*] §. 7.
(e) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 39.
(f) *Coram Judice ad Quem, appellare in Scriptis.*] Vide *Tit.* 304. §. 1.
(g) *Ut in Titulo ſequenti.*] §. 2.

Inhibitio, cum *Abſolutione* in *diem.*

TITULUS CCCIV.

De Formâ Petitionis *Procuratoris*, coram JUDICE ad *Quem*, pro *Conceſſione* INHIBITIONIS, cum ABSOLUTIONE in *diem*; et *de* tenore ACTÛS *deſuper concipiendi.*

Forma *Appellationis*, ab *Excommunicatione*, coram *Judice* ad Quem, *interpoſitæ* ;

I. EGO N. *exhibeo Procuratorium meum, literatoriè, pro* M. *ac facio me Partem pro eodem; atque appello, Apoſtoloſque peto, querelor, proteſtor, et cætera facio, prout in præſenti Protocollo Appellationis continetur :*

Exhibitio *Protocolli :*

[Et tunc exhibeat hujuſmodi PROTOCOLLUM (*a*) *Appellationis*, coram JUDICE, et dimittat *apud* ACTA (*b*)]

Alter *procedendi* Modus,

(Scilicet)

Allegat Procurator, Aliàs fuiſſe, *coram Notario*, debitè appellatum, a *Sententiâ* ſeu *Gravamine*, et ab *Excommunicatione :*

II. Vel ſic [ſi appellatum fuerit, infra decem dies, coram NOTARIO PUBLICO]

Allego fuiſſe, debitis loco et tempore (*per me*) *appellatum, tam a quâdam prætenſâ Sententiâ definitivâ latâ* [vel, *a quibuſdam Gravaminibus illatis*] *per* [talem JUDICEM] *quàm a quâdam Sententiâ Excommunicationis, contra Dominum meum, latâ*;

Et

OBSERVATIONES.

(a) 1 Πρωτόκολλον eſt *primum* Scripturæ *Membrum*; ſeu *prima* rei geſtæ, in Scriptis, *Conceptio*, facta per *Notarium*, antequam (in formam *Inſtrumenti publici*) more *extendatur* Authentico :

2 De hujuſmodi *Inſtrumento Appellationis*; Vide *Tit.* 297, 298, 299.

(b) *Et dimittat apud Acta.*] Vide *Tit.* 316. §. 1, 2.

Et *ideo peto, inhibendum fore decerni Judici a Quo, et ejus Actorum Scribæ, ac* O. *Parti appellatæ, in ſpecie, ac omnibus aliis in genere,* ne (*pendente hujuſmodi Appellationis et Querelæ Negotio indiſcuſſo*) *quicquam faciant, aut attemptent, faciatve eorum aliquis attemptari, in Præjudicium Appellationis hujuſmodi, vel quò minùs Dominus meus* [PARS appellans] *liberam habeat hujuſmodi Appellationis Negotium proſequendi Facultatem; necnon dictum* O. [PARTEM appellatam] *citandum fore etiam decerni, ad comparendum* [tali die] *ad reſpondendum* M. *in Cauſâ Appellationis et Querelæ hujuſmodi:* Petitio *Inhibitionis*; Petitio *Citationis*;

III. Tunc, de his omnibus, ACTUS *eſt* [per REGISTRARIUM] *concipiendus:* *Actus* Curiæ:

IV. Et JUDEX dicet: *Nos decernimus Inhibitionem* (*c*) *et Citationem, ut petitur.* *Judex* loquitur.

V. Et etiam PROCURATOR tunc præſtabit JURAMENTUM [nomine, et in animam Domini ſui (*d*)] *de parendo Juri, et ſtando Mandatis Eccleſiæ:* Præſtandum eſt *Juramentum*, de *parendo Juri*, &c.

VI. Et JUDEX debet abſolvere PARTEM, uſque *in diem*; et decernere *Literas teſtimoniales*, ſeu *denunciatorias* ſuper *hujuſmodi* ABSOLUTIONE; ſine *Expenſis*; niſi (*e*) decretum fuerat, per JUDICEM *a Quo*, PRO *Corporis* CAPTIONE, ante *interpoſitam Appellationem.* Fiat *Abſolutio* in *diem*: *Denunciatio* Abſolutionis, Abſque *Expenſis*; Exceptio.

OBSERVATIONES.

(c) *Decernimus Inhibitionem.*] De Inhibitionibus *decernendis*, Vide *Canon.* [Anno 1603.] 96, 97, 98.

(d) *Juramentum Nomine, et in Animam, Domini ſui.*] Hodie, cùm *ipſa Pars Appellans* (a Sententiâ Excommunicationis, aliàs in eam latâ) *procul abfuerit Loco Judicii*, fieri ſolet *Commiſſio*, ex *Decreto* et ſub *Sigillo* JUDICIS *ad Quem*, nonnullis *Clericis*, propè commorantibus, *emiſſa*; ad deferendum *eidem Parti* Juramentum, *de parendo Juri, et ſtando Mandatis Eccleſiæ, in omnibus licitis et honeſtis:* Unà cum Poteſtate et Mandato, in *eâdem Commiſſione*, datis, *Univerſis et ſingulis Rectoribus*, &c. (infra Juriſdictionem Committentis) *quatenus, immediatè poſt delationem Juramenti prædicti, eandem Partem, exnunc prout extunc, et extunc prout exnunc, a Sententiâ Excommunicationis* (a quâ appellavit) *uſque ad* (talem) *Seſſionem* (talis) *Termini* [vel *uſque* in (talem) *diem*] *pro abſolutâ pronunciari et publicari faciant.*

(e) 1 *Sine Expenſis, niſi*, &c.] In quo caſu *Expenſæ Contumaciæ* ſunt *deponendæ*, apud *Acta*, antequàm *concedenda* ſit *Abſolutio*, Vide *Tit.* 46.

2 Quòd *Excommunicatus*, ſive pro non Solutione *Expenſarum*, ſive *Sortis principalis*, non eſt *abſolvendus*, donec *eaſdem*, apud *Acta*, depoſuerit; Vide *Tit.* 45.

3 De *Literis Significatoriis*, ſuper *Abſolutione*, et de *Brevi Regio* pro *Corporis Deliberatione.* Vide *Tit.* 47.

Absolutio simpliciter.

TITULUS CCCV.

De simplici ABSOLUTIONE *Partis appellantis*, aut ABSOLUTIONE *simpliciter*, et *non* usque *in diem*, factâ.

Cùm appellatur ab *Excommunicatione*, In *Inhibitione* inseritur *Absolutio, in diem*;

I. QUANDOCUNQUE appellatur *a Sententiâ Excommunicationis, latâ* in *Sententiâ definitivâ* JUDICIS *a Quo*, aut ante, seu post *Sententiam*; licèt, tempore *concessæ Inhibitionis*, ABSOLUTIO facta fuit *usque in diem*;

Sed, *dato Libello*, Fit *Absolutio*, simpliciter:

II. Tamen [ex STYLO omnium Curiarum REVERENDISSIMI, a tempore immemorato, inviolabiter usitato] *quamprimum* APPELLANS *dederit* LIBELLUM, est absolvendus, *a dictâ Sententiâ Excommunicationis*, simpliciter:

Objectio; Solummodo, *continuari* debet, *de die* in *diem*, usque *finem* Litis:

III. Et quámvis sæpe allegatum fuerit, *hanc* ABSOLUTIONEM *simplicem* fieri non debere, nisi *de die, ad diem* (videlicet) usque in *finem Litis*;

Ratio: Ut *Pars Appellans, victa*, reincidat in *Sententiam Excommunicationis*:

IV. Ut si, per *Sententiam* JUDICIS *ad Quem*, pronunciaretur, PARTEM *injustè appellâsse*, eadem PARS *reincidat* in *Sententiam Excommunicationis*, aliàs *latam*, per JUDICEM *a Quo*;

Quod, *secùs*, non haeret: Sed, *Stylo*, comprobata fuit (aliquando) *Absolutio*, simpliciter, *dato Libello*.

V. Quòd *aliàs* non faceret, *si fuerit absoluta* simpliciter:

VI. Tamen sæpe adjudicatum fuit, *pro hujusmodi* STYLO (videlicet) quòd, *dato* LIBELLO, *Appellans sit* simpliciter *absolvendus*.

Attentata tempore *lata Sententia.*

Revocatio Sententiæ.

TITULUS CCCVI.

Quòd Appellans a GRAVAMINIBUS, *illatis* ipso *et* eodem tempore, *quo lata fuerit* SENTENTIA *definitiva*, habebit *integras Expensas*; et *quòd* SENTENTIA (quámvis, *quoad Justitiam Causæ*, justè lata fuerit) *retractabitur*, tanquam *iniqua* (*a*), licèt *ab eâdem* non *fuerit appellatum*.

Gravaminibus, *tempore Prolationis Sententiæ*, illatis.

I. SI ipso et eodem tempore, *quo lata fuerit Sententia*, JUDEX [ante *Prolationem ejusdem*] gravatus fuerit PARTEM, contra quam *lata fuerit Sententia*; rejiciendo *Testes*; vel *Materiam Defensionis, de* JURE, *admittendæ*:

II. AP-

OBSERVATIONES.

(a) *Retractabitur, tanquam iniqua.*] Legitur in *MSS.* " Retractabitur, tanquam Attentatum.

II. APPELLANS (in hoc casu) si justificaverit *Appellationem a* GRAVAMINIBUS, obtinebit *Sententiam*, cum *integris suis* EXPENSIS;

Expensa, super *Appellatione*, dentur *integra*;

III. Et *Sententia definitiva*, quámvis [quoad MERITA *Causæ*] *justa* fuerit; tamen [quia *lata* fuit *infra tempus*, ad appellandum *a dictis* GRAVAMINIBUS, eodem tempore illatis, *indultum*] revocabitur, *tanquam* ATTENTATUM (*b*), seu *per viam* ATTENTATIONIS, etiamsi ab *eâdem Sententiâ* non fuerit *appellatum*:

Et, quà *Attentatum*, revocabitur *Sententia*, licèt *ab eâ* non appellatur:

IV. PARS tamen (in hoc casu) *Appellata* poterit, *coram* JUDICE *Appellationis*, petere et obtinere *Sententiam*, *de novo*, *ferri* [quoad *Causam Principalem*] et obtinebit *suas* EXPENSAS, *factas* in *primâ Instantiâ*, in omnibus, quemadmodum obtinuisset *coram* JUDICE *a Quo*, si omnino *non* fuisset *appellatum*:

Sed *eadem Sententia*, de novo, *ferri potest* per *Judicem Appellationis*, cum *Expensis* primæ *Instantiæ*, per eum, taxandis:

V. Hoc *adjudicatum* novi; sed, *quid sit* JURIS? quære.

Sic *adjudicatum* fuit.

OBSERVATIONES.

(b) *Tanquam Attentatum.*] Attentare, est, *Appellatione pendente*, innovare.

Attentata post *Inhibitionem.*

TITULUS CCCVII.

Revocatio Attentatorum.

De ATTENTATIS post INHIBITIONEM.

1. SI JUDEX *a Quo*, post *Inhibitionem in eum executam*; vel postquam fuerat *ab ejus Sententiâ*, *in Actis*, *appellatum*, pendente Termino, dato, *ad prosequendum Appellationem*; vel, infra Terminum *de Jure* [videlicet, *decem dies* (*a*)] vel *Statutis* (*b*) hujus Regni, *ad appellandum*, *indultum* [videlicet, *quindecim dies*] aliquod *Decretum*, APPELLANTI (in aliquo) *Præjudiciale*, interposuerit; utpote, *eum excommunicaverit*; vel aliquam *Assignationem* PARTI APPELLANTI *præjudicialem* fecerit:

Attentata, per *Judicem a Quo*, quot modis fieri possunt?

II. Vel, si PARS *obtinens Sententiam*, post *interpositam Appellationem ab eâdem*, in *ejus præsentiâ*, et postquam fuerit *sibi*, vel JUDICI (de ejus scientiâ) *inhibitum*; vel (ut suprà) pendente Termino, *ad appellandum* (*de Jure*) *indulto*; aliquid attentaverit *in Præjudicium Appellationis*:

Quot modis, *Attentata* per *Partem appellatam*?

III. Tunc

OBSERVATIONES.

(a) *Decem dies.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 295. sub *lit.* (c) 1.

(b) *Statutis.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 295. sub *lit.* (c) 2, 3.

Forma *Allegationis* et *Petitionis* Procuratoris *Partis appellantis*, coram *Judice* ad *Quem*, de *Attentatis annullandis*,

III. Tunc PROCURATOR *appellans* dicet, coram JUDICE ad QUEM: *Allego me, debitis loco et tempore, appellâsse a Sententiâ definitivâ, latâ per Judicem a Quo*, in tali Cauſâ, et inter tales Perſonas [vel, *a quibuſdam Gravaminibus*] *et fuiſſe eidem Judici, et Parti appellatæ*, etiam *debitis loco et tempore, virtute Inhibitionis hujus Curiæ, inhibitum, prout in Certificatorio ejuſdem, penes Regiſtrum remanente, pleniùs liquet et apparet*; et *quòd hujuſmodi Inhibitione non obſtante, Judex a Quo proceſſit in dictâ Cauſâ, attentando contra dictam Inhibitionem* [et hìc exprimenda ſunt ATTENTATA, per JUDICEM a Quo, et PARTEM appellatam] *et ideo peto hujuſmodi Attentata, primò et ante omnia, revocari.*

Attentata non *inficiata* revocantur:

IV. Tunc, ſi PARS *appellata* non *inficiatur allegata* hujuſmodi, JUDEX, *ad Quem*, debet *eadem revocare*:

[Ratio]

V. [Nam hæc Allegatio, *de revocandis Attentatis*, ſolet allegari *in præſentiâ* PROCURATORIS PARTIS *appellatæ*]

Attentata inficiata probanda ſunt, *et probata* revocanda:

VI. Sed, ſi *inficiata* fuerint *hujuſmodi allegata*, tunc *probanda* ſunt, *per* ACTA *Curiæ* JUDICIS *a Quo*, et *Certificatorium* INHIBITIONIS; vel *per* TESTES [ſi *Attentata* fuerint *facta* per APPELLATUM *extrajudicialiter*] et deinde *revocanda* ſunt, *ut ſuprà*; et PARS, *eadem inficians*, eſt condemnanda *in Expenſis*, factis *per* APPELLANTEM, in *Probatione* hujuſmodi *Attentatorum*.

Et *inficians* condemnabitur, *in Expenſis*.

Judex attentans vocatur, *ad reſpondendum*, ob *Contemptum*;

VII. Poteſt etiam APPELLANS vocare JUDICEM *a Quo*, ad reſpondendum *in Cauſâ Contemptûs*, et *præmiſſa objicere*; et ſi conſtare poſſit, modo præmiſſo, *de Attentatis*, JUDEX, *ad Quem*, non ſolùm debet *Attentata*, primò et ante omnia, *revocare*; ſed etiam JUDICEM *attentantem*, et PARTEM *appellatam* (ſi, *eâ petente*, facta fuerint) ARBITRIO *ſuo, corrigere*; et *condemnare* UTROSQUE *in Expenſis*.

Attentans, Arbitrio *Judicis ſuperioris* corrigendus eſt:

Dantur *Expenſæ*.

VIII. Et nota; quòd ſi APPELLANS vult procedere *in Negotio Attentatorum*, non eſt cogendus *ad proſequendum Appellationem*, ſeu *ad procedendum in Cauſâ Appellationis*, niſi *priùs diſcuſſis Attentatis, et eis retractis*: Saltem, *illud eſt*, primò et ante omnia, *petendum*, ne videatur *recedere ab eiſdem*.

Non tenearis procedere *in Appellatione tuâ*, niſi priùs pronunciatur *de Attentatis*, Petendum eſt, ante omnia, *Attentata revocari*; Ratio.

Cavendum eſt, ne fiat *Appellationis Deſertio*, de *Attentatis* litigando; Ratio.

IX. Caveat tamen APPELLANS, ne deferatur (*c*) *ejus Appellatio*; proſequendo *Cauſam Attentatorum*, et omittendo Proſecutionem *Cauſæ Appellationis*, cùm poſſit *inſimul* procedi *in eiſdem* (*d*).

OBSERVATIONES.

(c) *Deferatur.*] Legitur in *MSS.* " *deferatur.*

(d) *In eiſdem.*] Ad Calcem hujus Tituli, annectuntur hæc ſequentia [in *MSS.*] videlicet.

" Nota tamen; quòd ſi *Judex, a Quo*, poſt " *executam Inhibitionem*, et *Comparitionem Par-* " *tis Appellatæ*, excommunicaverit *Appellan-* " *tem*; *Appellans* poterit adire *Judicem ad* " *Quem*, et, coram eo, *præmiſſa allegare*, ac de- " ſuper *fidem facere*: Et concedenda eſt *Abſo-* " *lutio* in *diem*; et poteſt (*Parte Appellatâ* " *comparente*) procedere *in Negotio Attenta-* " *torum*, et in *omnibus*, ut in *præſenti* Titulo.

TITU-

Decretum ad *prosequendum.*

TITULUS CCCVIII.

De DECRETO *ad prosequendum* APPELLATIONEM.

Protestatio.

I. QUIA sæpissimè APPELLANS *inhibet* JUDICI, *a Quo est appellatum* [virtute *Inhibitionis* JUDICIS *ad Quem appellavit*] et *claudit ejus manus* [quò minùs possit *ulteriùs* procedere, *ad Executionem Sententiæ suæ*] et non curat *citare* PARTEM *Appellatam*; vel forsan *eam citat*, sed non *certificat Inhibitionem:*

Clausis manibus *Judicis a Quo*, per *Inhibitionem*, inde *sat* habens, *haud ultrà pergit* (aliquando) *Appellans:*

II. PROCURATOR *Appellati* potest comparere, *coram* JUDICE *ad Quem*, sub formâ sequente; videlicet:

Ex *Parte appellatâ*, quid igitur *agendum est?*

Fiat

III. *Ego* [*sub* PROTESTATIONE (*a*), *de non consentiendo in Vos* DOMINUM JUDICEM, *neque ad quovismodo prorogandam vestram Jurisdictionem, nisi quatenus ad id, de Jure, astringar*; et *eâ* PROTESTATIONE *mihi semper salvâ, ac pro repetitâ, in omnibus per me dictis, vel dicendis, gestis, vel gerendis, habitâ*] *exhibeo* PROCURATORIUM *meum, literatoriè, pro* N. (id est, pro Parte appellatâ) *ac facio me* PARTEM *pro eodem*; et [*sub præviis meis* PROTESTATIONIBUS] *allego* M. (id est Partem appellantem) *obtinuisse, ab hâc Curiâ, Literas quasdam Inhibitorias, et Citatorias, ad inhibendum Judici a Quo, et dicto Domino meo* (id est, Parti appellatæ) *et, vigore earundem, inhiberi curâsse dicto Judici a Quo, et tamen non curâsse citare Partem appellatam* [vel forsan *citâsse, et non curâsse illam Citationem certificare*] *nec Causam Appellationis prosequi:* Et *ideo peto ut Vos*, DOMINE JUDEX, *decernatis Appellantem citandum fore, erga diem aliquem competentem, ad prosequendum* (*b*) *hujusmodi Appellationem*; *sub pœnâ* REMISSIONIS *Causæ Judici a Quo, et* DIMISSIONIS *Partis appellatæ, cum* EXPENSIS (*c*):

[1] *Protestatio* Procuratoris *Partis appellatæ*, coram *Judice ad Quem*; de non consentiendo *in ejus Jurisdictionem*; nisi *quatenus*, ad hoc, *de Jure, teneatur:*

[2] *Exhibitio Procuratorii:*

[3] *Allegatio*, de *Judice inhibito, Causâque ulteriùs* non *prosecutâ:*

[4] Fiat *Petitio Citationis* contra *Appellantem*, ad *prosequendum* sub pœnâ *Remissionis Causæ*, cum *Expensis:*

IV. Tunc JUDEX: *Decernimus*; statuendo *diem Comparitionis* APPELLANTI.

[5] Decretum *Judicis ad Quem.*

V. Nota, quòd *prædicta* PROTESTATIO, in *die Comparitionis* PARTIS APPELLATÆ, est admodum necessaria; *ne forsan* videatur

Protestationis (*de non consentiendo*, &c.) Utilitas:

OBSERVATIONES.

(a) *Sub Protestatione*, &c.] Vide similem Protestationem in *Tit.* 310. §. 1, 3.

(b) *Ad prosequendum.*] Vide *Tit.* 321. §. 1.

(c) *Cum Expensis.*] Imò potest *Causa remitti*, et *Parti appellatæ*, super *suis Expensis satisfieri*, absque *hâc Petitione*, et *Citatione* ad *prosequendum Appellationem*: Scilicet (ut hodie practicatur) protestando, et allegando, ut suprà, §. 3. [usque Verba, *nec Causam Appellationis prosequi*] ac ulteriùs petendo, *Causam igitur remitti, in non libellando*; vel *in non transmittendo Processum Judicis a Quo*: sicut in Formulis habetur quotidianis.

Ratio; tur [*comparendo ſimpliciter*, ſine *prædictâ* PROTESTATIONE] *conſentire in* JUDICEM *Appellationis* (*d*):

Ratio; VI. Nam ſi non ſit *legitimè appellatum*, JUDEX non habet *Poteſtatem cognoſcendi*, in *Cauſâ Appellationis*:

Rationis *Elucidatio*; VII. Quia, *per Appellationem*, fundata eſt *Juriſdictio* JUDICIS *Superioris*, et ſuſpenſa eſt *Juriſdictio* JUDICIS *Inferioris*:

Amplificatio. VIII. Et licèt, *per Appellationem*, fundata ſit *Juriſdictio* JUDICIS *Superioris*; tamen ſi APPELLATUS *comparuerit coram eo*, ſine *prædictis* PROTESTATIONIBUS, videtur *conſentire in eum*, tanquam in JUDICEM *competentem*; Sed hoc intelligendum eſt, *de* JUDICE ORDINARIO *ad Univerſitatem Cauſarum, etiam Appellationum.*

OBSERVATIONES.

(d) *Conſentire in Judicem Appellationis.*] Vide *Tit.* 310. §. 3.

Decretum ad *proſequendum.*

TITULUS CCCIX.

Dimiſſio cum Expenſis.

De Dimiſſione PARTIS *Appellatæ*, cum *Expenſis*, ſi APPELLANS, citatus *ad proſequendum*, non *comparuerit.*

Ubi citatur *Appellans*, ad *proſequendum Appellationem*, Fiat

I. SI APPELLANS fuerit, ad Effectum prædictum (*a*), *legitimè citatus*, PROCURATOR *Appellati* concipiet CERTIFICATORIUM, in formâ prædictâ [prout in Titulo (*b*), *De Certificatorio Executionis Citationis*, &c.]

[1] *Certificatorium* Citationis;

[2] *Relatio Citationis*;

II. Et, in *die Comparitionis* APPELLANTIS (*c*), dicet: *Exhibeo* [*ſub præviis meis* PROTESTATIONIBUS (*d*)] *Mandatum veſtrum originale* (id eſt, Decretum ad proſequendum) *unà cum Certificatorio, in dorſo ejuſdem*; et *accuſo Contumaciam* M. *Partis prætenſæ Appellantis, citatæ ad comparendum iſtis die et loco, et ad Cauſam ſuam Appellationis debitè proſequendum, ſub pœnâ finalis Dimiſſionis, et Remiſſionis ejuſdem Judici a Quo, unà cum Expenſis, et non curantis eandem proſequi*; Quare *peto eum reputari Contumacem*; et,

[3] *Accuſatio Contumaciæ* Partis Appellantis;

[4] Petitio Pronunciationis Contumaciæ;

OBSERVATIONES.

(a) *Ad Effectum prædictum.*] In præcedenti *Titulo* 308. §. 3. in *Calce.* et §. 4. Scilicet, *ad comparendum*, in diem ſtatutum *ad proſequendum Appellationem*; ſub pœnâ *Remiſſionis Cauſæ*, Judici a Quo, *et Dimiſſionis Partis appellatæ*, cum *Expenſis.*

(b) *Prout in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 25, 26, 23.

(c) *In die Comparitionis Appellantis.*] Lege potiùs, *in* die, *pro Comparitione Appellantis*, ſtatuto.

(d) *Sub prævius meis Proteſtationibus.*] Vide *Tit.* 308. §. 3. in *Exordio*; necnon *Tit.* 310. §. 1, 3.

et, *in pœnam ſuæ hujuſmodi Contumaciæ, Cauſam hanc remitti Judici a Quo, ac Partem Appellatam dimitti*; et *Partem Appellantem condemnari in Expenſis, factis et faciendis ex parte Appellati:*

[5] Petitio *Remiſſionis Cauſæ*;
[6] Petitio *Dimiſſionis* Partis appellatæ, cum *Expenſis*;

III. Tunc JUDEX faciet PARTEM *Appellantem*, per *Præconem Curiæ* [videlicet, Apparitorem, vel Bedellum (*e*) Curiæ] aut, *eo abſente*, alium quemcunque, *trinâ vice, publicè præconizari*, et, ſi *non comparuerit*, dicet:

[7] Trinâ vice *Præconizatio.*

IV. NOS, *ad petitionem* N. (Partis Appellatæ) *pronunciamus* M. *Partem Appellantem, Contumacem*; et, *in pœnam Contumaciæ ſuæ hujuſmodi, dimittimus Partem Appellatam, unà cum Expenſis*; et *remittimus Cauſam Judici a Quo*; et *licentiamus eum ad procedendum in Cauſâ principali, coram eo inceptâ, non obſtante Inhibitione (Authoritate noſtrâ) aliàs emanatâ:*

[8] *Pronunciatio Contumaciæ* Partis appellantis;
[9] *Dimiſſio* Partis appellatæ, cum *Expenſis*;
[10] *Remiſſio Cauſæ.*

V. Et tunc JUDEX [ad petitionem PARTIS *Appellatæ*] taxabit *Expenſas prædictas*, ad Summam *triginta trium ſolidorum*, et *quatuor denariorum*; et decernet MONITIONEM *ad ſolvendum has Expenſas* [ut in Titulo (*f*), *De formâ demandandi Sententiam Executioni*, &c.]

Quota pecunia *pro Expenſis* (in hoc caſu) *taxanda* eſt?
Fiat *Monitio* pro *Solutione*;

VI. Et nota; quòd, *in iſto caſu* [videlicet, *pro non Proſecutione Appellationis*] ex STYLO *omnium Curiarum* REVERENDISSIMI ARCHIEPISCOPI, per tempus immemorabile, uſitato, *non* ſolet SCHEDULA *Expenſarum* concipi, *nec* JURAMENTUM *ſuper Taxatione* præſtari, ut in *aliis Taxationibus* (*g*) *Expenſarum* LITIS.

Sine *Schedulâ* Expenſarum *per-rectâ*,
Sine *Juramento*, de neceſſariâ Erogatione, *præſtito*,

VII. Sed quære, utrùm *hic* STYLUS *Curiæ* valet *contra* JURA? quæ dicunt, *Taxationem Expenſarum, ſine* JURAMENTO, *eſſe nullam:*

Juxta *Stylum Curiæ*;

VIII. Sed nunquam vidi *hunc caſum* controverſum (id eſt) *de Omiſſione* JURAMENTI, *ſuper Taxatione illarum Expenſarum, quæ, de* STYLO, *debentur.*

Nondum *controverſum.*

OBSERVATIONES.

(e) *Apparitorem, vel Bedellum.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 38. ſub *lit.* (b).

(f) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 130. et *Tit.* 331. §. 7, 8, 9. necnon *Tit.* 134. De *Petitione* et *Decreto Monitionis*, ad *ſolvendum Expenſas*; Vide etiam *Obs. ibid.*

(g) *Ut in aliis Taxationibus.*] Videamus autem *ejuſmodi Stylum* [de *Expenſarum Taxatione* abſque *Juramento*, ſuper eâdem, *præſtito*] in nonnullis aliis quoque Taxationibus, *uſitatum*, recurrendo ad *Titulos* 56. §. 2, 3, 4. et 53. §. 4. et *Obs. ibid.*

TITU-

Comparitio Appellati.

TITULUS CCCX.

De Formâ COMPARITIONIS *Appellati.*

Protestatio.

Comparitio Partis appellatæ qualis?
[1] *Protestatio* Procuratoris *Partis appellatæ*, coram *Judice ad Quem*, de non consentiendo *in ejus Jurisdictionem*; nisi *quatenus*, ad hoc, *de Jure, astringatur*:
[2] *Exhibitio Procuratorii*:
[3] Petitio *Libelli*, vel *Dimissionis* Partis appellatæ, *Causæque Remissionis*, cum *Expensis*:
[4] Appellans *dat Libellum*; vel petit *ad libellandum*.
Protestationis (*de non consentiendo*, &c.) Utilitas; *Ratio.*

I. EGO N. [sub PROTESTATIONE (*a*), *de non consentiendo in Dominum* JUDICANTEM *hujus Curiæ, tanquam in Judicem mihi competentem, neque de ejus* JURISDICTIONE *quovismodo prorogandâ, nisi si et quatenus ad id, de Jure, astringar*; et *eâ* PROTESTATIONE *mihi semper salvâ, et pro repetitâ, in singulis actis, habitis, gestis, vel quovismodo gerendis, habitâ*] *exhibeo* PROCURATORIUM *meum literatoriè* [vel, *apud Acta*, si ita sit constitutus] *pro* M. [Parte adversâ prætensâ] *ac facio me Partem pro eodem*; et peto LIBELLUM, *vel Partem meam dimitti, ac Causam remitti Judici a Quo, unà cum* EXPENSIS:

II. Et tunc APPELLANS aut dabit LIBELLUM, aut petet *Terminum* (usque in proximum) *ad libellandum.*

III. Et nota; quòd necessaria est PROTESTATIO, in principio hujus Tituli; ne APPELLATUS dicatur *consentire in Judicem* (*b*).

OBSERVATIONES.

(a) *Sub Protestatione.* &c.] Vide similem *Protestationem*, in *Tit.* 308. in *Exordio* §. 3.

(b) *Ne Appellatus dicatur consentire in Judicem*] Vide *Tit.* 308. §. 5. 6, 7, 8.

Libellus Appellatorius

TITULUS CCCXI.

Petitio Libelli.

Quòd PROCURATOR *appellans* [tempore *petitionis* INHIBITIONIS] cogi possit, *ad prosequendum* APPELLATIONEM, et *dandum* LIBELLUM, *sine* DECRETO *aut* CITATIONE, contra PARTEM *principalem*, ad *prosequendum* APPELLATIONEM.

Procurator, petens *Inhibitionem* et *Absolutionem*, exhibet *Procuratorium*, pro *Appellante*;

I. UT *suprà* dictum est [in Titulo (*a*), *De formâ petitionis Procuratoris, coram Judice ad Quem*, &c.] quoties appellatur *a Sententiâ* EXCOMMUNICATIONIS, *latâ* per JUDICEM *inferiorem*, PROCURATOR *Appellantis* exhibere solet, et tenetur, PROCURATORIUM *suum*, pro *hujusmodi Appellante*, ad obtinendum *Inhibitionem*,

OBSERVATIONES.

(a) *In Titulo*, &c.] 304. §. 1.

Inhibitionem, ac *Abſolutionem*, et *facere ſe* PARTEM *pro eodem* [quod non eſt *uſitatum* (*b*), in impetrandis *cæteris* Ordinariis *Inhibitionibus*]

Libellus Appellatorius.

II. Ideo, in iſto caſu, *Procurator* APPELLATI [quia habet *Procuratorem* APPELLANTIS *procedentem* (*c*) *in Judicio*] ſine *ullo* DECRETO, *ad proſequendum*, poteſt petere, *a* PROCURATORE APPELLANTIS, *Libellum*, *vel Partem ſuam dimitti*:

Procurator Appellati tunc petat *Libellum*, vel *dimitti*:

III. Et ſi *hujuſmodi* PROCURATOR *non libellaverit*, APPELLATUS eſt *dimittendus*, et *Cauſa remittenda*; in omnibus, ac ſi vocata fuiſſet PARS APPELLANS, *ad proſequendum*.

Libello non *dato*, dimittitur *Pars appellata*, Cauſa *remittitur*.

OBSERVATIONES.

(b) *Quod non eſt uſitatum*, &c.] Imò quotidie, Nobiſcum, *Inhibitiones Ordinariæ* peti ſolent, *per Procuratorem*, exhibentem *ejus Procuratorium*, et facientem ſe *Partem*, pro *Appellante*. Vide plura, *de hoc*, inter *Obs.* in *Tit.* 19. ſub *lit.* (a) (c) (d)

(c) *Procedentem.*] Legitur in omnibus *MSS.* " *Præſentem.*

Libellus Appellatorius.

TITULUS CCCXII.

Datio Libelli.

De Oblatione LIBELLI, *in Cauſâ* APPELLATIONIS.

I. SI tam *Appellans* quàm *Appellatus*, per *Procuratores*, coram JUDICE *ad Quem eſt appellatum*, comparuerint, APPELLANS dicet:

Modus Oblationis *Libelli Appellatorii.*

Do LIBELLUM; et *peto procedendum fore decerni* [*ſummariè, et de plano* (*a*)]

II. Et in omnibus eſt *petendum*, et per JUDICEM *decernendum*, ut (ſuprà) in *Datione* LIBELLI in *primâ Inſtantiâ* [in Titulo (*b*), *De Oblatione Libelli*, &c.] hoc *excepto*, quòd [ante aſſignationem *Termini Probatorii*] PARS *Appellans* petat, ut ſequitur:

Quid *ulteriùs* agendum eſt?

III. *Placebit decernere* MONITIONEM (*c*) *contra Judicem a Quo, et ejus Actorum Scribam, ad tranſmittendum coram Vobis* [tali die, et loco] *totum* PROCESSUM, *et Acta ac geſta quæcunque coram eo* [videlicet, JUDICE a Quo] *in hâc Cauſâ*:

Fiat Petitio *Monitionis* pro *Proceſſu*:

IV. Tunc JUDEX: *Decernimus*; ſtatuendo diem certum *ad tranſmittendum.*

Decretum *Judicis.*

V. Deinde

OBSERVATIONES.

(a) *Summariè, et de plano.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 7. ſub *lit.* (*b*) 4, 5.

(b) *In Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 57. et *Tit.* 58.

(c) 1 *Placebit decernere Monitionem.*] Peti ſolet *hujuſmodi Monitio*, pro *Tranſmiſſione Proceſſûs Judicis a Quo*, &c. tempore petitionis *Inhibitionis*, et *Citationis*. Vide *Obs.* in *Tit.* 301. ſub *lit.* (a) 5. necnon *Obs.* in *Tit.* 302. ſub *notâ* (h).

2 Monitus, *Proceſſum non tranſmittens*, excommunicandus eſt. Vide *Tit.* 273. §. 11. *Tit.* 325. §. 9. uſque verba [*Juſtitiam miniſtrari.*]

Petitio Termini *ad probandum Libellum:*

V. Deinde petat APPELLANS [et si APPELLANS non petierit, tunc petat APPELLATUS] *Terminum competentem sibi assignari, ad probandum dictum* LIBELLUM :

Assignatio *Judicis.*

VI. Cui JUDEX assignabit *proximum diem Juridicum,* sequentem diem assignatum *ad transmittendum* PROCESSUM.

Similis *modo* proceditur *in Appellatione,* prout *in Principali;*

VII. Et hìc notandum est; quòd *omnis Causa Appellationis* retinet Naturam *Causæ Principalis*; et *eo modo* procedendum est, tam in *Contestatione Litis,* quàm in *Conclusione Causæ*; nempe, *summariè in Summariis,* et *plenariè in Plenariis* :

Exceptio, (Scilicet) In *Appellationibus* coram Delegatis Regiis, *summariè* semper proceditur.

VIII. Fallit (*d*), in *Causis Appellationum,* coram DELEGATIS *Regiis*; nam [in ipsâ COMMISSIONE Regiâ] *Causa* sic *delegata* est, *ut summariè procedatur in eâdem*; et semper *ita* procedere solent JUDICES *Delegati,* quámvis *Causa originalis* sit *Causa* PLENARIA.

OBSERVATIONES.

(d) *Fallit,* &c.] Vide *Obs.* in *Tit.* 7. sub *lit.* (b) 5.

Processus Judicis a Quo.

TITULUS CCCXIII.

Expensæ Transmissionis.

Cujus SUMPTIBUS, *Processus* JUDICIS *a Quo* sit *transmittendus,* si GRAVAMINA *fuerint confessata* [Vel, *si* JUDEX *a Quo,* ad *petitionem* APPELLATI, decreverit *procedendum fore in* NEGOTIO PRINCIPALI.]

[1] *Facto Gravamine* ante *Processum transmissum,*

I. SI, ante *transmissum Processum* JUDICIS *a Quo,* APPELLATUS fassus fuerit *Gravamina*; et consenserit, *ut procedatur in Causâ Principali,* et solverit *Expensas Gravaminis* [ut in Titulo (*a*) quodam præcedenti]

Transmissio fit Impensis *Actoris* Appellantis;

II. APPELLANS, si fuerit ACTOR in *primâ Instantiâ,* tenetur, *suis Sumptibus, Processum transmittere*; alioquin JUDEX, *ad Quem,* non possit procedere in *Causâ Principali* :

Vel *Actoris* Appellati :

III. Similiter si APPELLATUS fuerit ACTOR in *primâ Instantiâ,* et cupit ut JUDEX *Appellationis* procedat *in Causâ Principali,* curabit, *suis Sumptibus, Processum transmitti* :

IV. Potest

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo,* &c.] 286. §. 1, 2. 287. §. 3.

IV. Potest etiam REUS in *primâ Instantiâ*, sive fuerit APPELLANS, sive PARS APPELLATA, si noverit ACTOREM *injustam instituisse Actionem* in *primâ Instantiâ*, et se, ex *eâ Lite*, plurimas *Expensas* erogâsse, ut *eas* recuperet *in Appellatione*, curare, *suis Sumptibus, Processum transmitti.*

Imò *Reus* (si sit *Appellans*, aut *Appellatus*) credens *Actorem* malam fovere Causam, *suis Sumptibus*, transmittit *Processum.*

V. Sed dato, quòd APPELLATUS non vult fateri *Gravamina*, sed [animo *evitandi Litem*, et *futuras Expensas*] consentire *in* JUDICEM *Appellationis*, et de procedendo *in Negotio Principali*;

[2] *Non fasse Gravamine*, consensum est *in Principali*;

VI. Tunc, si APPELLANS credit *se posse justificare Gravamina*, et vult, *de eo, ulteriùs litigare*, debet, *suis Impensis, transmittere Processum:*

Tunc fiat *Transmissio* Sumptuosa *Appellantis*, de *Gravamine* litigare *volentis*:

VII. Quod *si recusaverit*, est condemnandus, *in Expensis factis*, PARTI APPELLATÆ, ratione *Gravaminis:*

Recusans condemnatur *in Expensis Gravaminis:*

VIII. Et *e contrà*; si *Processus fuerit transmissus*, et in eo apparuerit, *Gravamina fuisse illata*, APPELLATUS est condemnandus *in Expensis.*

Se ùs, *probato Gravamine*, condemnatur *Appellatus.*

IX. Caveat igitur APPELLANS, ne *ulteriùs* procedat *in Causâ Gravaminis*, si credat *se* non *posse illud justificare*; et [ad *evitandas Expensas*] IPSE etiam consentiat, cum APPELLATO, de procedendo *in Causâ Principali*, omissâ *Causâ Gravaminis* (*b*).

Si in dubio sit, *an justificetur Gravamen*, consentiat *Appellans* cum *Appellato*, in *Principali*, omisso *Gravamine.*

OBSERVATIONES.

(b) 1 *Gravaminis.*] *MS.* (penes me) sic pergit:

" *Appellatus* etiam (ut in præcedenti Titulo " dicitur)

[Scilicet, Ordine nostro, in *Tit.* 287. §. 1, 2. etiam Vide §. 3, 4. hujus Tituli suprà scripti]

" si credit *appellatum esse injustè et frivolè*, et " intendit obtinere *Expensas hujusmodi Appel-* " *lationis*, transmittere tenetur *suis Sumptibus* " Processum *Judicis a Quo:*

2 " Et est notandum; quòd obtinens *Victo-* " *riam*, in hâc *Causâ Gravaminis*, obtinebit " (cum suis *cæteris* Expensis) *Expensas Trans-* " *missionis Processûs*, et *Compositionis* pro *In-* " *spectione ejusdem:* De quâ *Compositione*, in se- " quenti Titulo, narratur.

[Ordine nostro, in *Tit.* 315. *per totum.*]

Processus Judicis a Quo.

TITULUS CCCXIV.

De EXHIBITIONE *Processûs* JUDICIS *a Quo*, coram JUDICE *ad Quem* [et *de* TAXATIONE *ejusdem.*]

Exhibitio Processûs.

I. PROCESSUS JUDICIS *a Quo*, est exhibendus, ante *Conclusionem in Causâ*, videlicet:

Ante *Conclusionem*,

II. Aliquis ex *Procuratoribus Curiæ* [si *ipse Registrarius* JUDICIS, *a Quo*, non interfit] non existens *Procurator* in *Causâ*, in *quâ*, exhibitus sit PROCESSUS, dicet:

Introducitur *Processus*:

Modus *Exhibitionis* ejuſdem.

III. DOMINE JUDEX; *ex parte Judicis a Quo, et ejus Actorum ſcribæ, præſento Vobis hunc* PROCESSUM.

Taxatio petenda eſt.

IV. Tunc *Procurator* PARTIS *appellatæ* [ſeu forſan alius *Procurator*, ſpecialiter conductus *per Regiſtrarium*] ſolet curare, *ut* JUDEX *taxet hujuſmodi* PROCESSUM:

Forma *Taxationis.*

V. [Hoc eſt; ſcribat, *in fine* ejuſdem, *quam Summam* PARS, ad *cujus Inſtantiam* PROCESSUS *tranſmiſſus fuit*, ſolvet *Regiſtrario* JUDICIS *a Quo*, pro *Tranſmiſſione*, vel *Scripturâ* PROCESSÛS *tranſmiſſi*]

Petitur *Monitio* pro *Solutione* Summæ *taxatæ.*

VI. Et tunc petat, MONITIONEM *decerni*, contra PARTEM *appellantem*, pro SOLUTIONE *Summæ taxatæ* (*a*), quocunque die, JUDICIS *Arbitrio*, deſignando.

OBSERVATIONES.

(a) *Pro Solutione Summæ taxatæ.*] Sub pœnâ Excommunicationis, *exnunc prout extunc*, et *extunc prout exnunc.*

Proceſſus Judicis a Quo.

TITULUS CCCXV.

Compoſitio pro Proceſſu.

De COMPOSITIONE, cum *Regiſtrario* JUDICIS *ad Quem*, pro INSPECTIONE *Proceſſûs tranſmiſſi.*

[1] Apparent *Gravamina* ex *Proceſſu*;

I. QUONIAM APPELLATIO a *Gravaminibus* regulariter juſtificanda eſt *ex ipſo* PROCESSU, ſeu *ex ipſis* ACTIS JUDICIS *a Quo* (*a*):

[2] Apparet *inde*, an *Allegatio data* ſit *priùs poſita*;

II. Et Quia etiam, ſi coram JUDICE *ad Quem*, aliqua *Materia*, aut *Allegatio* data fuerit, in *Cauſâ* APPELLATIONIS a *Sententiâ definitivâ*, ſive per *Appellantem*, ſive per *Appellatum*, neſcitur [et Litigantibus, et Judici] utrùm *priùs poſita* fuit; et an *Teſtes* deſuper *producti*, *examinati*, et *eorum Dicta publicata* fuerunt; niſi per *Inſpectionem* PROCESSÛS JUDICIS *a Quo*:

[3] Anne *Teſtes* deſuper *producti* fuêre;

[4] An ſit *integer* Proceſſus, *vitiatus*, aut *corruptus*:

III. Quia etiam, ſi *totus et integer* PROCESSUS (*b*) non fuerit *verè et integrè tranſmiſſus*, vel in aliquo *vitiatus*, *aut corruptus* (quod aliquando contingit) hoc non poſſit conſtare, niſi *inſpecto* PROCESSU *dicti* JUDICIS *a Quo*:

IV. Quia

OBSERVATIONES.

(a) *Ex ipſis Actis Judicis, a Quo.*] Vide *Tit.* 283. §. 9, 10, 11. *Tit.* 285. §. 5. *Tit.* 318. §. 2.

(b) *Integer Proceſſus.*] Cùm totus PROCESSUS non ſit *integrè* tranſmiſſus, dicat PROCURATOR: *Allego* [talia] *fuiſſe et eſſe omiſſa ex Proceſſu Judicis a Quo, in hâc Cauſâ ad hanc Curiam tranſmiſſo*; et *dictum Proceſſum eſſe mancum et mutilatum*: Quare *peto pro dictis omiſſis decerni*:

Et per JUDICEM fieri ſolet, *prout petitur.*

IV. Quia denique, *Informationes in Facto* [id eſt, de modo procedendi, et de allegatis, propoſitis, et probatis, in primâ Inſtantiâ] *dari non poſſint*, per ADVOCATOS, JUDICI *ad Quem*, ut *Sententia* pronuncietur *in Cauſâ*, niſi *inſpecto* PROCESSU JUDICIS *a Quo*:

[5] Item *Informationes*, in Facto, *dari* non *poſſunt*, niſi *inſpecto Proceſſu*:

V. Ne igitur PARTES [ſive *Appellantes*, ſive *Appellatæ*] maximis eorum Expenſis, *exſcribi, aut exemplificari* cogerentur *hujuſmodi* PROCESSUM *tranſmiſſum*; et ne *Proceſſus ſiſteretur*, donec *exſcriptus fuerit*, in *Præjudicium Litigantium*:

Eapropter, ad evitandum *Expenſas* tranſcribendi *Proceſſum tranſmiſſum*, et *Dilationes*,

VI. Ideo [ad evitandum *hujuſmodi Expenſas*, et *dictas Dilationes*] PARTES *componere ſolent*, cum *Regiſtrario* JUDICIS *ad Quem*, pro *Inſpectione ejuſdem Originalis* PROCESSûS *tranſmiſſi*, in hunc modum, videlicet:

Fiat *Compoſitio*, pro uſu *Proceſſûs tranſmiſſi*:

VII. PARS APPELLANS [quoniam ſuis Expenſis Proceſſus fuit, ad Judicem ad Quem, tranſmiſſus] *debet* et *ſolet* ſolvere, *pro Inſpectione dicti* PROCESSûS, *quartam partem Summæ* (ut præfertur) *taxatæ* (c) *pro Tranſmiſſione dicti* PROCESSûS.

Modus *hujuſmodi Compoſitionis*, pro *Proceſſu*, (Scilicet)
[1] *Pars appellans* ſolvet $\frac{1}{4}$.

VIII. PARS verò APPELLATA [quia nihil ſolvit pro Tranſmiſſione dicti Proceſſûs] *ſolet* ſolvere *tertiam partem Summæ taxatæ prædictæ*.

[2] *Pars appellata* ſolvet $\frac{1}{3}$.

IX. Et ne APPELLANS, ſi curaverit PROCESSUM *prædictum* ſibi primò *tradi*, illum penes ſe *ita detineret*, quò minùs PARS APPELLATA poterit *etiam, habere facultatem eundem inſpiciendi*; et e *contrà* (d):

Ne *Proceſſum Obtinens*, diutiſſimè, *Moram trahat* inſpiciendo,

X. Ideo ſolent *Procuratores* PARTIUM *hujuſmodi* interponere *Cautionem, apud Regiſtrum* [videlicet, deponere Pignus, vel teſtificari, per Subſcriptionem manûs, in Libro quodam, ad hoc, per Regiſtrarium cuſtodito, quòd (tali) die (talis) Proceſſus fuit ſibi traditus] *de reſtituendo eundem* PROCESSUM, cùm *idem* PROCESSUS, *ab eo, requireretur*:

[1] In *Libro Regiſtrarii*, ſubſcribit *Procurator*,
Quòd *recepit Proceſſum Judicis a Quo, ſimul atque requiſitus redditurus*;

XI. Et ſi *aliqua* PARTIUM, debitè ad hoc *requiſita*, eundem *non tradiderit*, JUDEX ſolet denegare ei *Audientiam in Cauſâ*, donec *id fecerit*; et etiam, ſi *pertinax*, ſeu potiùs *contumax* extiterit, *propter ejus* CONTUMACIAM *hujuſmodi, eum excommunicare*:

[2] Sin *altera Partium* non *tradiderit*, requiſita,
Ne *ulteriùs audiatur*;
Vel, *excommunicetur*:

XII. Vel, ſi detentus fuerit PROCESSUS per *quemcunque* PROCURATOREM, tunc ſolet JUDEX, eum, *ab* OFFICIO *procurandi* in *quâcunque Cauſâ, ſuſpendere*; donec *introduxerit hujuſmodi* PROCESSUM.

[3] *Detinens* diutiùs *Procurator*,
Ab *Officio* procurandi, *ſuſpenſus eſto*.

OBSERVATIONES.

(c) *Ut præfertur taxatæ.*] Vide *Tit.* 314. §. 5.

(d) *Et e contrà.*] Id eſt; Quæ ſuprà dicta ſunt (in iſtâ Sectione nonâ) *de Appellante*, locum etiam habent *de Appellato*, in conſimili caſu.

TITU-

Exhibitio Appellationis.

TITULUS CCCXVI.

De EXHIBITIONE *Instrumenti* APPELLATIONIS (*lectæ* coram JUDICE ad *Quem*) in *Præsentiâ* PROCURATORIS *Appellati.*

Appellatio, coram *Judice* ad Quem, *interposita*, penesque *Registrum* relicta.

I. LIcèt *lecta* et *interposita* fuit APPELLATIO, coram JUDICE *ad Quem*, tempore *Concessionis* INHIBITIONIS [quod communiter solet fieri, cùm appellatur ab *Excommunicatione*] et ita *ista* APPELLATIO remanserit *apud* ACTA [id est, *penes* REGISTRARIUM *ejusdem* JUDICIS]

Judicialiter etiam *exhibenda est*, in præsentiâ *Partis appellatæ*, ante *Conclusionem*:

II. Tamen, quoniam fuit *lecta* in *Absentiâ* PARTIS *appellatæ*, necessarium est, ut *ea* exhibeatur, *ante Conclusionem* (a) *in Causâ*, in *Præsentiâ* PARTIS; idque *judicialiter*:

[Forma *Exhibitionis* ejusdem]

III. Dicet igitur PROCURATOR APPELLANTIS; *Ego* [*in subsidium Probationis contentorum in Libello, aliàs per me in hâc Causâ, dato, et ad fundandum Jurisdictionem Domini Judicantis*] *exhibeo Appellationem, aliàs per me in hâc Causâ, judicialiter interpositam, et in Registro hujus Curiæ remanentem* [id est, *penes ejus Registrarium*]

Quo casu, nec *Allegatio Appellantis* (de debitè interpositâ Appellatione) nec *Responsio* requiritur *Appellati.*

IV. Et nota; quòd, *in isto casu* (b), non requiritur *ulla* ALLEGATIO, aut RESPONSIO *Procuratoris* PARTIS *appellatæ* [ut in Titulo sequente (c).]

OBSERVATIONES.

(a) *Ante Conclusionem.*] Instrumenta, usque ad *Conclusionem in Causâ*, exhiberi possunt. Vide *Obs.* in *Tit.* 104. sub *lit.* (c) 1, 2.

(b) *In isto casu.*] Scilicet; quando fit Appellatio, *coram ipso Judice ad Quem*, interposita; prout in §. 1. *hujus Tituli*, et §. 1. *Tit.* 304.

(c) *Non requiritur ulla Allegatio, &c. ut in Titulo sequente.*] Videlicet; utì requiritur *in Exhibitione* Instrumenti Appellationis, *extrajudicialiter factæ, coram Notario*; prout in *Tit.* 317. plenè, *per totum*, explicatur.

Exhibitio Appellationis.

TITULUS CCCXVII.

De EXHIBITIONE *Instrumenti* APPELLATIONIS *extrajudicialis.*

Appellatio in formâ *publici Instrumenti* exemplificata (*ante Conclusionem* in *Causâ*) exhibenda est:

I. ANTE *Conclusionem* (a) *in Causâ*, curabit PROCURATOR *Appellantis* APPELLATIONEM *extrajudicialiter factam*, et coram NOTARIO PUBLICO *lectam*, per eundem NOTARIUM, in

OBSERVATIONES.

(a) *Ante Conclusionem.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 316. sub *lit.* (a).

in formam *Publici* INSTRUMENTI, *exſcribi*, et *exſcriptam* [id eſt, per viam Publici Inſtrumenti exemplificatam] *exhiberi*; dicendo, ut ſequitur: *Exhibitio Appellationis.*

II. *In ſubſidium Probationis contentorum in Libello, aliàs per me in hâc Cauſâ, dato, et ad fundandum Juriſdictionem Domini Judicis, exhibeo Inſtrumentum Publicum Appellationis, ſubſignatum, et ſubſcriptum manu propriâ, ac ſigno Notariatûs* (b) N. *Notarii Publici*; et *allego eum eſſe Notarium Publicum probum, et legalem, et pro tali communiter reputatum, et habitum*; ac *omnia et ſingula contenta in hujuſmodi Inſtrumento fuiſſe, et eſſe vera*, ac *ita habita, et geſta, ac appellatum et querelatum fuiſſe, modo et formâ quibus in eodem Inſtrumento continetur*; Quam *Allegationem, pono conjunctim et diviſim*; et *eandem admitti*, ac *Jus et Juſtitiam miniſtrari peto.* Modus *Exhibitionis* Appellationis. Forma *Allegationis* deſuper, [1] De *Subſcriptione Notarii*, [2] De *Probitate Notarii*: [3] De *Contentis omnibus*, in Appellatione, *veris exiſtentibus.*

III. Tunc, *admiſſâ iſtâ Allegatione*, et *in vim Poſitionum et Articulorum repetitâ*, ſi PROCURATOR *Appellati* non fatetur *Inſtrumentum eſſe ſubſcriptum, et ſubſignatum, per* NOTARIUM *allegatum* [nam Confeſſio *Subſcriptionis*, et *Subſignationis* INSTRUMENTI per NOTARIUM, probat *Appellationem fuiſſe*, ut *in eâdem continetur*] tunc ſolet PROCURATOR *Appellantis* jurare, *quòd fideliter poſuit dictam Allegationem*; et petere a PROCURATORE *Partis Appellatæ*, ut juret, *de fideliter reſpondendo eidem* [in proximum Juridicum] *ſub* JURAMENTO *ſuo.* Quâ *Allegatione* admiſſâ, *Subſcriptione* verò *Notarii* non *faſſâ*, [1] Præſtat *Juramentum Procuratoris* Appellantis, *ſe fideliter poſuiſſe Allegationem*, [2] Petit *Reſponſum*, in vim *Juramenti Procuratoris* adverſi.

IV. Si verò PROCURATOR *Appellati*, in proximo Juridico, *negaverit allegata* APPELLANTIS; ſaltèm reſponderit, *ſe non credere* NOTARIUM, *ſeu potiùs Perſonam quam* APPELLANS *prætendit fuiſſe* NOTARIUM *Publicum*, ita *fuiſſe* [id eſt, NOTARIUM] tunc probandum eſt, per APPELLANTEM, *dictam Perſonam fuiſſe et eſſe* NOTARIUM *Publicum*: Si *reſponſum* ſit *negativè*, Probandum eſt *Officium Notariatûs*,

V. Quod facilè poteſt probari, per *Exhibitionem* INSTRUMENTI *Publici* [de *Creatione* (c) dicti NOTARII, in *Notarium* PUBLICUM] ſub SIGILLO *Curiæ ad* FACULTATES: Per *Inſtrumentum* Creationis, *ſub Sigillo*:

VI. [Quod INSTRUMENTUM *Publicum*, cui *Sigillum appoſitum* eſt admodum *Authenticum*, et omnibus Procuratoribus ſatis cognitum] PROCURATOR *Partis appellatæ* ſolet *fateri hujuſmodi* SIGILLUM; Nam, *ſanâ* Conſcientiâ, *non* poteſt *illud inficiari.* *Sigillum* Authenticum *fateri* debet; *Ratio.*

VII. Et *hæc Confeſſio* ſufficit APPELLANTI, ad probandum *fuiſſe appellatum, modo et formâ, in dicto Inſtrumento Appellationis, ſpecificatis.* Confeſſio *Sigilli, Inſtrumenti* Creationis *Notarii*, probat Veritatem *Inſtrumenti* Appellationis

VIII. Sed

OBSERVATIONES.

(b) *Signo Notariatûs.*] Vide *Tit.* 298. §. 6. (c) *De Creatione.*] Vide *Tit.* 298. §. 5.

Sed ſi *Notarius* retit *decennalis*, Curiæque *notus*,

VIII. Sed nota ; quòd ſi NOTARIUS [qui ſubſcripſit *Inſtrumento*] ſteterit NOTARIUS, *per decem annos*, et fuerit *notus Curiæ et Judici* ;

Per *Inſtrumenta* ſua *publica*,

IX. Quia diverſa *ejus Publica Inſtrumenta*, in conſimilibus Cauſis, fuerunt *exhibita*, et *penes Acta ejuſdem Judicis* remanent :

Vel, per *decennium*, pro *probo* habitus *Notario*,

X. Vel, ſi ſit, *per idem tempus*, pro NOTARIO *Publico probo, et legali, communiter reputatus* :

Tunc *ſat* eſt *Exhibitio* Appellationis, *et* prædicta *Allegatio*,

XI. Sufficit APPELLANTI *exhibere Inſtrumentum prædictum Appellationis*, ac *præmiſſa allegare* (*d*) [videlicet, ut *ſuprà* (*e*)]

Abſque *Confeſſione* Adverſarii,

XII. Et facit fidem, *de ſe*, ſine *Confeſſione* PROCURATORIS *Partis adverſæ* :

Imò licèt *inficietur* :

XIII. Etiam quámvis *idem* PROCURATOR tam *Allegationem*, quàm *Inſtrumentum* prædictum, *inficiatus* fuerit :

Sic *adjudicatum* fuit.

XIV. Et ita ſæpiùs vidi *practicatum*, et in Judicio contradictorio *obtentum*.

Etſi ponitur, *in Formulis antiquis* Allegationum,

XV. Et hìc monendi ſunt PROCURATORES *Appellantium*, quòd quámvis *uſu receptum ſit*, quòd cùm exhibeatur *Inſtrumentum Appellationis*, EXHIBENS hujuſmodi *Inſtrumentum Appellationis*, ſolet allegare ; *omnia et ſingula contenta in eodem Inſtrumento fuiſſe et eſſe vera, ac habita, et geſta, prout in eodem continetur* [ut ſuprà dicitur (*f*)]

Omnia contenta in Appellatione *eſſe vera*,

Et tùm, *inficiante Adverſario*, facta eſt *Fides* de *Veritate*,

XVI. Et deinde [ſi illud Inſtrumentum et Allegatio fuerint, per Procuratorem Appellati, inficiata, et negata] præſtare JURAMENTUM, *quòd fideliter poſuit hujuſmodi allegata* ; et *quòd omnia et ſingula contenta in eodem Inſtrumento ſunt vera, ac habita, et geſta, prout in eodem continetur* :

[Forma *Juramenti*]

Caveto tamen, de *generali Allegatione*, et *Juramento* hujuſmodi ;

XVII. Caveant *tamen*, de cætero, PROCURATORES, ne *illa Verba*, hìc *ultimò recitata*, allegentur ; *præſertim* ne jurent *de Veritate eorundem* :

Ratio :

XVIII. Nam TENOR *totius* APPELLATIONIS ſemper inſeritur, et inſcribitur, *in dicto Inſtrumento Appellationis* :

Rationis *Elucidatio* :

XIX. Quod *ſi ita ſit*, ad Conſcientias PROCURATORUM appello ; *Utrùm* ſemper *omnia Gravamina* [Nullitates, Iniquitates, et Injuſtitiæ inſertæ *in dictâ* APPELLATIONE] *quæ prætenduntur fuiſſe, per* JUDICEM *a* QUO, *illata*, ſunt *vera* ; hoc eſt, *reverà*, per JUDICEM hujuſmodi, *inflicta* et *illata*, prout *in eâdem* APPELLATIONE continetur ?

XX. Si

OBSERVATIONES.

(d) *Præmiſſa allegare.*] Ea, nempe, quæ continentur in §. 2. *hujus Tituli.*

(e) *Videlicet, ut ſuprà.*] In §. 1. *hujus Tituli*; ſcilicet, *ante Concluſionem in Cauſâ.*

(f) *Ut ſuprà dicitur.*] In §. 2.

XX. Si verò *non* ſunt [quòd communiter accidit] tunc, quâ Conſcientiâ poſſit JURAMENTUM *præſtari* [a PROCURATORE præmiſſa allegante] *quòd* PROCURATOR [ut ſuprà, allegans præmiſſa] *credit ſe eadem* fideliter *poſuiſſe*; et *quòd contenta in hujuſmodi Inſtrumento* ſunt *vera?* — *Amplificatio:*

XXI. Omittantur *igitur*, in poſterum, *illa generalia Verba*, ſuprà *mentionata* (*g*), et allegetur tantùm, *hoc modo*, videlicet: — Ergo *potiùs* omittas, *Allegationem generalem.*

XXII. *Quòd Inſtrumentum Publicum, exhibitum, fuit et eſt ſubſcriptum, et ſubſignatum, manu propriâ, et ſigno ſolito Notariatûs* N. et *quòd idem* N. *fuit et eſt Notarius Publicus probus, et legalis; ac pro tali communiter dictus, tentus, habitus, et reputatus*; quòdque *Appellatio, in eodem Inſtrumento mentionata, fuit facta et interpoſita, coram dicto Notario, die, menſe, anno, ac modo et formâ, in dicto Inſtrumento, ſpecificatis:* — Formula *Allegationis*, hoc caſu, *præſtantioris*, [1] De *Subſcriptione Notarii*; [2] De *Probitate Notarii*; [3] De *tempore, modo* et *formâ*, Appellationis *interpoſitæ.*

XXIII. Et ſi, ut *ſuprà* dictum eſt (*h*), PROCURATOR *Partis appellatæ* aut fateatur, *Inſtrumentum eſſe ſubſcriptum manu propriâ* NOTARII *allegati*, vel, ut *ſuprà*, negaverit (*i*): — Tunc, *Subſcriptione* faſſâ, *vel* non;

XXIV. Si tamen allegans et exhibens, ut *ſuprà*, docuerit (*l*), *Perſonam dictum Inſtrumentum ſubſcribentem eſſe* NOTARIUM *Publicum*; vel, ſi NOTARIUS *hujuſmodi* fuerit et ſteterit NOTARIUS, *per decennium*, ut ſuprà (*m*): — Si probatur, *quòd eſt Notarius*, vel *ſtetit decennalis*,

XXV. Sufficienter *fundata eſt intentio* APPELLANTIS (videlicet) *quòd, debitis loco et tempore, fuit ex Parte ſuâ, in hâc parte, appellatum:* — Probatur (hinc) Appellatio, *debitis loco* et *tempore*, interpoſita;

XXVI. Et quoad *contenta in* APPELLATIONE, *ea* debent juſtificari *per Proceſſum* JUDICIS *a Quo*, vel, *aliunde:* — *Contenta* probentur *aliunde:*

XXVII. [Ut in *Titulis* quibuſdam (*n*), *de his ſpecialiter tractantibus*, pleniùs, *ſuo loco*, apparet.] — De *his* plura.

OBSERVATIONES.

(g) *Illa generalia Verba, ſuprà mentionata.*] Scilicet in §. 2, prope *Calcem.* et §. 15, 16.

(h) *Ut ſuprà dictum eſt.*] §. 3.

(i) *Vel, ut ſuprà, negaverit.*] §. 4.

(l) *Ut ſuprà, docuerit.*] §. 5, 6, 7.

(m) *Per decennium, ut ſuprà.*] §. 8, 9, 10.

(n) *Ut in Titulis quibuſdam*, &c.] Vide *Tit.* 283. §. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11. *Tit.* 285. §. 4, 5, 6, 7, 8, 9. *Tit.* 315. §. 1, et *Tit.* 318. *per totum.*

Probationes.

TITULUS CCCXVIII.

De PROBATIONIBUS, *in Causâ* APPELLATIONIS.

In *Appellatione a Sententiâ*, licet *non allegata* allegare, et *non probata* probare;

I. IN *Causâ Appellationis* a SENTENTIÂ *definitivâ*, licet tam APPELLANTI, quàm PARTI APPELLATÆ, *non Allegata* (coram Judice a Quo) *allegare*, et *non Probata probare* (*a*), dummodo *non* obstet *Publicatio Testium, productorum in primâ Instantiâ.*

Nisi obstet *Publicatio.*

Gravamina justificantur *ex* ipso *Processu*;

II. Secùs, *in Causâ Appellationis* a GRAVAMINIBUS, quæ debent *ex ipso* PROCESSU (*b*), et *ex* ACTIS JUDICIS *a Quo*, probari:

Nisi fuerint *omissa*;

III. Nisi GRAVAMINA (a quibus ad Judicem ad Quem appellatur) *fuerint* OMISSA (*c*) *ex Processu*, JUDICIS *a* QUO, *transmisso*:

Vel, inactitari *retentata*:

IV. Vel, JUDEX *a* QUO, seu *ejus* REGISTRARIUS, *inactitare* RECUSAVERIT (*d*) *hujusmodi* GRAVAMINA, *per quæ* PARS APPELLANS *credit se gravatam* [Lege Titulum, (*e*) *Modus procedendi in Causâ Appellationis a Gravaminibus*; ubi latiùs de his tractatur.]

De his plura.

OBSERVATIONES.

(a) *Et non probata probare.*] Vide *Tit.* 285. §. 4.

(b) *Ex ipso Processu*, &c.] Vide *Tit.* 283. §. 9, 10, 11. *Tit.* 285. §. 5. et *Tit.* 315. §. 1.

(c) *Fuerint omissa.*] Vide *Tit.* 283. §. 4, 5, 6, 7, 8. et *Tit.* 285. §. 6.

(d) *Inactitare recusaverit*, &c.] Vide *Tit.* 285. §. 7.

(e) *Lege Titulum*, &c.] 285.

Desertio Appellationis.

TITULUS CCCXIX.

Terminus Juris.

De Desertione APPELLATIONIS [in *non prosequendo eandem*, infra *Terminum* JURIS, seu *primum Fatale* (*a*), quod est ANNUS] *deque* Petitione *desuper necessariâ.*

Deserta est *Appellatio* intra *Annum* nondum *finita.*

I. QUIA JURA dicunt, *Appellationem debere* finiri *infra Primum Fatale* [quod est ANNUS] *alioquin* desertam *esse Appellationem:*

II. Caveat

OBSERVATIONES.

(a) *Infra Terminum Juris, seu primum Fatale.*] ANNUS UNICUS, in *Appellationibus*, dicitur *primum Fatale*; quia in *eo*, nisi *justa causa* intercesserit, *Fatum*, seu *Terminus* imponitur *Appellationi*, et quasi *Mors* accidit *Causæ.*

2 Si *justum* autem *interveniat Obstaculum*,

ALTER

II. Caveat igitur APPELLANS [licèt *debitis loco et tempore appellaverit*, et PARTEM appellatam, *ad respondendum in Causâ Appellationis, citari*, ac *Processum Judicis a Quo transmitti*, et *in Causâ concludi*, infra ANNUM, curaverit] ut etiam insistat, et JUDICEM *Appellationis* interpellat, *ad ferendum Sententiam suam*, infra ANNUM, vel, *de Diligentiâ suâ, in eâ parte*, protestetur (*b*) :

Post cæteros (in ordine) *Processus Judiciarios*.

Debet *Appellans* etiam *Sententiam ferri*, intra *Annum*, obtinere,

Saltèm, *de Diligentiâ* protestari;

III. Quæ si *non* fecerit ; PARS *appellata* poterit allegare, *Appellationem fuisse desertam* (*c*) ; et JUDEX tenetur, primò, *super illo Articulo Desertionis* pronunciare.

Secùs, *pro Desertione* (primò) pronunciabitur.

OBSERVATIONES.

ALTER indulgetur ANNUS, qui vocatur, *secundum Fatale*; et infra *hoc biennium*, de *Jure*, terminari debet *Appellatio*.

[In quo casu datur *secundus Annus* ad prosequendum et finiendum *Appellationem* ; Vide *Tit.* 329. Quando, et in quo casu, *Appellans* non est restituendus, *nisi* in partem *secundi Anni*; Vide *Tit.* 330.]

3 Contingentibus imò *legitimis Impedimentis*, in isto SECUNDO ANNO, ope *Restitutionis*, datur ANNUS etiam TERTIUS. [Vide *Tit.* 325. §. 13, 14, 15.]

(b) *De Diligentiâ suâ, in eâ parte, protestetur.*] De hujusmodi *Protestatione*, Vide etiam *Tit.* 322. §. 6. et *Tit.* 327. §. 4.

(c) *Poterit allegare, Appellationem fuisse desertam.*] De formâ *allegandi Desertionem*, Vide *Tit.* 323. De modo *probandi Desertionem*, Vide *Tit.* 324.

Desertio Appellationis.

TITULUS CCCXX.

Terminus Hominis.

De Desertione APPELLATIONIS, in *non prosequendo eandem* infra *Terminum* HOMINIS [scilicet, infra *Terminos*, ad *prosequendum*, et *certificandum*, *datos*, per JUDICEM *a* QUO].

I. QUAMVIS de JURE datur ANNUS *ad prosequendum, et finiendum Appellationem* [quod dicitur *Primum Fatale*] tamen JUDEX a QUO poterit abbreviare *hujusmodi* ANNUM, quoad *Prosecutionem ejusdem* ; et, quamprimum sibi constiterit, *interpositam esse*, ab ejus Sententiâ, *Appellationem*, statuere APPELLANTI Terminum *ad eandem prosequendum* ; si *hoc* ab ADVERSARIO petatur :

Terminus Juris est primum Fatale:

Hoc potest *abbreviari*, per *Terminum Hominis:*

II. Et quemadmodum, si APPELLANS non *prosecutus fuerit* APPELLATIONEM, infra *Terminum* JURIS, seu *a* JURE *indultum*, APPELLATIO ejus *est deserta* ; ita, si non sit *prosecutus* APPELLATIONEM, infra *Terminum* HOMINIS [scilicet, infra *Terminum datum* per JUDICEM *a* QUO] *deserta est* etiam APPELLATIO (*a*).

Deserta est Appellatio,

[1] Non *prosecuta* infra *Terminum Juris :*

[2] Non *prosecuta*, infra *Terminum Hominis.*

OBSERVATIONES.

(a) *Deserta est etiam Appellatio.*] De Impedimentis allegandis, *ad impediendum Desertionem*, in non prosequendo Appellationem, *infra Terminum Hominis*, Lege *Tit.* 326.

Desertio Appellationis.

TITULUS CCCXXI.

Decretum ad dicendum Causam.

De DECRETO, *ad dicendum causam, quare* APPELLATIO *non deberet* pro *desertâ declarari.*

Clausis (per Inhibitionem) *manibus Judicis* a Quo, Pars *Appellans*, Appellationem *ulteriùs prosequi* non *curans*, vocatur *ad prosequendam*, sub pœnâ *Remissionis* Causæ: Pariter, *Anno integro*, post latam Sententiam, *elapso*, Vocatur *Appellans*, ad *dicendum* quare *Appellatio pro desertâ* pronunciari, *Pars altera* dimitti, *Causaque* remitti cum *Expensis*, non deberet.

I. QUEMADMODUM superiùs dicitur [in Titulo (*a*), *De Decreto ad prosequendum Appellationem*] Quòd si quis *inhibuerit* JUDICI, et *non curaverit* PARTEM *appellatam citari*, aut *forsan citaverit*, sed non *prosecutus fuerit Causam*, possit vocari *ad prosequendum Causam*, sub pœnâ *finalis Remissionis et Dimissionis Causæ*, &c. (*b*).

II. Ita si, *in casu* DESERTIONIS, integer ANNUS sit *lapsus*, a die in quo *inhibitum* fuit JUDICI *a Quo*; vel saltèm, a die *latæ Sententiæ*, vel *Gravaminis illati*, per JUDICEM *a Quo appellatur*; tunc licet APPELLATO vocare APPELLANTEM [nisi habuerit PROCURATOREM in Judicio] *ad comparendum* [tali die] *ad dicendum causam, quare prætensa Appellatio* (*si quæ sit*) *per dictum Appellantem* [a tali Sententiâ, vel a quibusdam prætensis Gravaminibus] *interposita, pro desertâ pronunciari* [quia aliquando obtinentur INHIBITIONES, cùm non sit omnino appellatum] *et Pars appellata dimitti, Causaque remitti Judici a Quo, unà cum Expensis, non deberet.*

Fiat *similis Processus*, contra *non prosequentem* infra *Terminum Hominis.*

III. Hoc DECRETUM, per APPELLATUM, peti, et per JUDICEM decerni, potest et solet, *si* APPELLANS non *fuerit prosecutus* APPELLATIONEM, infra *Terminum* HOMINIS.

OBSERVATIONES.

(a) *Superiùs dicitur in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 308. §. 1, 2, 3, 4.

(b) *Sub pœnâ finalis Remissionis et Dimissionis Causa*, &c.] Lege potiùs; *Sub pœnâ Remissionis Causa Judici a Quo, et Dimissionis Partis appellatæ, cum Expensis* [ut in *Tit.* 308. §. 3. in *Calce*. Vide etiam *Obs. ibid.* sub *lit.* (c).]

TITU-

Desertio Appellationis.

TITULUS CCCXXII.

De modo procedendi, *cùm* APPELLANS *sit* vocatus, *ad dicendum causam, quare* APPELLATIO *non deberet*, pro *desertâ, declarari.*

Modus procedendi.

I. EXECUTO et relato MANDATO *originali*, si APPELLANS non comparuerit; *vel*, comparens, *nullam causam* allegaverit, *ob quam, Appellatio ejus non deberet pronunciari pro desertâ*; nec dederit *Libellum*; nec petierit *Terminum ad libellandum*; tunc JUDEX [petente PARTE *appellatâ*] potest [aut per *Sententiam in Scriptis*, aut per *Decretum Interlocutorium*] pronunciare, *Appellationem esse desertam*; et *remittere Causam Judici a Quo*; et *dimittere Partem appellatam*; cum *Expensis taxandis*, vel *tunc taxatis.*

Relato *Mandato originali*, Appellans *non comparet*; saltèm, *causam* non *allegat*, ob *quam*, Appellatio *pro desertâ* pronunciari *non deberet*;

Inde, pronunciatur *pro Desertione*; remittitur *Causa*; Pars Appellata *cum Expensis* dimittitur.

II. Si verò CITATUS comparuerit; *ac* dederit *Libellum*; vel petierit *Terminum ad libellandum*, et *ut procedatur in Causâ Appellationis*; APPELLATUS [*ad impediendum* LITIS *ingressum*] potest allegare, *Appellationem esse desertam*:

Sin *comparens libellaverit*, vel petierit *ad libellandum*,

III. Et si assumpserit, in se, *Onus hanc Allegationem probandi*, sistendus est *Processus*, quoad *Causam* APPELLATIONIS, in eventum *Probationis*, aut *non Probationis*, DESERTIONIS *hujusmodi*:

Per Partem appellatam *allegandа est Desertio*:

IV. Si verò probatum fuerit *Appellationem esse desertam*; ita pronunciandum est; et APPELLANS est in *Expensis condemnandus*, et *Causa* JUDICI *a* QUO *remittenda*:

De *Desertione* dum *sub Judice* Lis est, *fiet Appellationis* Causa:

Probatâ verò *Desertione*, Causa *remittitur* cum *Expensis*:

V. Sed si APPELLATUS defecerit in Probatione *hujusmodi* DESERTIONIS; APPELLANS poterit, *primò* obtinere Sententiam, *seu* Decretum Interlocutorium, *Appellationem* non *esse desertam*; cum *Condemnatione Expensarum*; et deinde dare *Libellum*; ac procedere in *Causâ* PRINCIPALI:

Sed *non* probatâ *Desertione*, Obtinet *Appellans*, in Articulo *Desertionis*, cum *Expensis*; Datur *Libellus*, Proceditur in *Principali.*

VI. Protestetur tamen APPELLANS [in *singulis* actis *et* gestis, *in dictâ Objectione* DESERTIONIS APPELLATIONIS] *de Diligentiâ suâ* (*a*); et *quòd est promptus et paratus, ad prosequendum Causam Appellationis, casu quo non steterit, per Partem appellatam, quò minùs eandem prosequi potuisset.*

Forma *Protestationis Appellantis*, in omnibus Actis, *pernecessariæ* [*de ejus Diligentiâ*] pendente Articulo *Desertionis.*

OBSERVATIONES.

(a) *De Diligentiâ suâ.*] De hujusmodi *Protestatione*, Vide etiam *Tit.* 319. §. 2. in *Calce*; necnon *Tit.* 327. §. 4.

TITU-

Desertio Appellationis.

Allegatio.

In Articulo *Desertionis*, Fiat, Ex *Parte Appellati*, [1] Allegatio *Desertionis*; [2] Petitio *Remissionis Causæ*; [3] Petitio pro *Expensis*.

Ex *alterâ Parte*, [1] *Inficiatio* Allegationis; [2] Protestatio *Nullitatis*; [3] Petitio *Sententiæ*.

Tum *assignatur*, ad *audiendum Voluntatem*, super *Desertione*; aliquando, *ad audiendum Sententiam* eodem die, *casu quo* Appellatio *non* sit *deserta*; Hæc *Assignatio* quoties *iteranda?*

Si constiterit, *Appellationem esse desertam*, [1] Ita fiat *Interlocutorium*, seu *Sententia*; [Forma *Interlocutorii*]

[2] *Schedula* porrigitur *Expensarum*; [3] Fit Taxatio; [4] Decernitur *Monitio*, pro *Solutione*: De *quibus* plura.

TITULUS CCCXXIII.

De Formâ allegandi *Desertionem* APPELLATIONIS.

I. DICET PROCURATOR PARTIS APPELLATÆ: *Ego allego Appellationem prætensam, ex parte* N. *in hâc Causâ utcunque interpositam, esse desertam (referendo me ad Acta hujus Curiæ, et ad Jura)* Quare *peto, primò et ante omnia, prætensam Appellationem hujusmodi pro desertâ pronunciari; ac Causam remitti Judici, a Quo extitit (ut prætenditur) in hâc parte appellatum; unà cum Expensis.*

II. Et tunc REUS dicet: *Ego inficior allegata per* M. [*ex parte* N.] *esse vera; ac protestor de Nullitate eorundem;* et *peto Sententiam ferri in Causâ.*

III. Tunc JUDEX assignabit, *ad audiendum Voluntatem suam super (hujusmodi) Desertione, in proximum;* et etiam potest (si hoc ab eo petatur) eodem die assignare, *ad audiendum Sententiam in eundem diem, casu quo Appellatio non sit deserta* (*a*); et ita *toties* assignare, *donec* fuerit informatus *de* ACTIS *Curiæ*, et *de* JURE:

IV. Et si APPELLATIO *sit deserta*, ita pronunciabit; aut *vivâ voce, apud Acta* [quod dicitur, *per Decretum* INTERLOCUTORIUM] vel, *per* SENTENTIAM *definitivam:*

V. Si per *Decretum* INTERLOCUTORIUM, tunc dicet: *Nos pronunciamus Appellationem, per* N. *interpositam, esse desertam;* ac *Causam hujusmodi remittimus Judici a Quo, unà cum Expensis;* et *eandem Partem in eisdem Expensis condemnamus:*

VI. Et tunc, *porrectâ* SCHEDULÂ *Expensarum*, taxabit *easdem*, et decernet MONITIONEM [ut inferiùs notatur, in Titulo (*b*), *De Formâ demandandi Sententiam Executioni, quando Pars Appellans abest.*]

OBSERVATIONES.

(a) *Casu quo Appellatio non sit deserta.*] Vide *Tit.* 328. §. 4, 5, 6, 7.

(b) *In Titulo*, &c.] 331. §. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. et *Obs. ibid.*

TITU-

Desertio Appellationis.

TITULUS CCCXXIV.

Probatio.

De modo probandi *Appellationem esse* desertam [*in casu prædicto* (a).]

Quomodo probatur *Desertio*?

I. IN hoc casu, est *in omnibus* allegandum, procedendum, et probandum, ut in Titulo (b), *De Formâ allegandi Desertionem Appellationis*; et in Titulo (c), *De Impedimentis allegandis ad impediendum Desertionem*, &c. [§. *Sed in casibus prædictis* (d)]

Probatur ex *Dato Inhibitionis*, vel *Actu Concessionis ejusdem*;

II. Aliquando verò probatur DESERTIO, ex *Dato Inhibitionis*; vel, ex *primo Actu* super *Concessione Inhibitionis*, si fuerat cum *Absolutione* (e):

Inhibitione non *relatâ*, nec *Actu habito*,

III. Sed si nec *Inhibitio* sit *relata* (f); nec *aliquis Actus habitus* (g) de *Concessione ejusdem*; tunc probanda est *dicta Allegatio* DESERTIONIS, per *Exhibitionem Copiæ Actûs* JUDICIS a QUO, super *prolatione Sententiæ definitivæ, subscriptæ manu propriâ Registrarii ejusdem* JUDICIS (h):

Probatur per *Copiam Actûs Prolationis Sententiæ*,

Copiâ Actûs confessatâ,

IV. Et si *hic Actus* sit *confessatus* per PROCURATOREM *Appellantis* [videlicet, *esse veram Copiam Actûs* JUDICIS *a Quo*; vel *esse subscriptam manu propriâ Registrarii* JUDICIS *ejusdem*; et *concordare cum Originali*] et si, ex ipsâ Inspectione *dicti Actûs*, constare possit JUDICI *ad* QUEM, *Annum integrum esse lapsum, a die latæ Sententiæ* [vel potiùs, *interpositæ Appellationis*, si de *aliquâ Appellatione constiterit*] est pronunciandum *et* decernendum, *in omnibus*, ut in Titulo (i) præcedenti.

Si *Desertio* pateat, ex *Anni integri* Lapsu,

Pronunciandum est *pro Desertione*.

Objectio *Desertionis*

V. Sed nota; quòd quámvis APPELLATUS vocaverit APPELLANTEM (ut (l) suprà) *ad dicendum causam quare Appellatio non deberet declarari pro desertâ*; et, pro certo, sciverit *Appellationem esse desertam*; poterit tamen omittere *hanc Objectionem* DESERTIONIS, et permittere APPELLANTEM dare *Libellum*, et procedere

Omitti potest,

OBSERVATIONES.

(a) *In casu prædicto.*] Scilicet, cùm *Appellans* sit vocatus, *ad dicendum Causam, quare Appellatio non deberet, pro desertâ, declarari*; de quo *suprà dictum est*, in *Tit.* 322.

(b) *Ut in Titulo*, &c.] 323.

(c) *Et in Titulo*, &c.] 326.

(d) §. *Sed in casibus prædictis.*] Vide *Tit.* 326. §. 6, 7, 8, 9.]

(e) *Si fuerat cum Absolutione.*] Imò, si concessa fuerit *Inhibitio*. sine *Absolutione*; ACTUS enim hodie, nobiscum, expeditur *coram Judice*, vel *ejus Surrogato*, præsente *Notario Publico*, super *Concessione* omnium *Inhibitionum*. Vide *Obs.* in *Tit.* 311. sub *lit.* (b).

(f) *Si nec Inhibitio sit relata.*] "Nam aliquando *Procurator Appellantis* urgetur, *ad libellandum*, cum *Inhibitio* sit *penes ejus Clientem*, in partibus. [*MS. Antiq.*]

(g) *Nec aliquis Actus habitus.*] Vide *Observationes, e sinistrâ notatas*, sub *literâ* (c).

(h) *Subscriptæ manu propriâ Registrarii ejusdem Judicis.*] Additur in *MS.* "Et *collatæ* cum *Originali*.

(i) *Ut in Titulo*, &c.] Vide *Tit.* 322. § 4, 5. necnon *Tit.* 323 §. 4, 5, 6.

(l) *Ut suprà.*] In *Tit.* 321. §. 2, 3.

Usque *Processum Judicis a Quo* transmissum:

dere *in Causâ*, donec *transmissus fuerit Processus* JUDICIS a QUO, et deinde allegare DESERTIONEM *Appellationis*.

Idque non ratò *prodest*:

VI. Et aliquando *expedit* APPELLATO abstinere a *Propositione* DESERTIONIS *Appellationis*, donec *Processus fuerit transmissus*:

Antequam enim *Appellatio*, vel *Inhibitio*, penes *Registrum*, extent,

VII. Nam si appellatur *extrajudicialiter*, coram NOTARIO *in Scriptis*, ita ut nec *ipsa Appellatio*, nec *Inhibitio* JUDICIS [quia remanet cum APPELLANTE, et non sit *judicialiter relata*] apud *Registrum existant*, quomodo possit DESERTIO *probari?*

Ecce *Processum*.

VIII. *Probatur* igitur facilè, *ex Inspectione Processûs* JUDICIS *a* QUO.

Allegatâ *Desertione*, quomodo *Impedimenta Prosecutionis Appellationis* sint allegandâ?

IX. Et si, in hoc casu, APPELLATUS allegaverit DESERTIONEM, si interceſſerint IMPEDIMENTA, quò minùs APPELLANS *non fuerit prosecutus* hujusmodi APPELLATIONEM, ista IMPEDIMENTA allegari possunt [ut in Titulo (*m*), *De Impedimentis allegandis*, &c. et, *De causis quibusdam* (*n*) *quæ impediunt Desertionem.*]

Desertionem allegare fas est, *quæ fit*, in *non prosequendo* infra *Terminum Juris*;

X. Et quemadmodum APPELLATUS potest allegare DESERTIONEM *Appellationis*, in non *prosequendo Appellationem*, infra *Terminum* JURIS;

Desertionem allegare licet, *quæ fit*, in *non prosequendo* infra *Terminum Hominis*:

XI. Ita etiam potest DESERTIONEM allegare, *propter* non *prosecutam Appellationem*, infra *Terminum datum* per JUDICEM *a* QUO:

Pariter, *Impedimenta*, in *utroque casu*, allegandâ sunt.

XII. Et similiter, APPELLANS [in *utroque casu hujusmodi*] poterit IMPEDIMENTA *prædicta* allegare.

OBSERVATIONES.

(m) *Ut in Titulo*, &c.] 326. *per totum.* (n) *De Causis quibusdam*, &c.] Vide *Tit.* 325.

Desertionis Impedimenta.

TITULUS CCCXXV.

Terminus Juris.

De causis quibusdam quæ impediunt Desertionem, *in non prosequendo Appellationem* infra *Terminum* JURIS.

Desertionem, in *non prosequendo* infra *Terminum Juris*, impedienda:

I. SI PARS APPELLATA fuerit citata, *ad respondendum* APPELLANTI *in Causâ Appellationis*, et tamen, neque *per* SE, nec *per* PROCURATOREM, comparuerit, et si APPELLANS [utendo Diligentiâ suâ] curaverit *eam excommunicari, et denunciari*; est *legitimum* IMPEDIMENTUM; saltèm *pro tanto* tempore, *quo* PARS *Appellata* steterit *Excommunicata.*

[1] *Pars Appellata* non *comparet*, usque dum *pro excommunicatâ* denunciatur:

Impedimentum est.

II. Si

II. Si PARS APPELLATA *aliquam Materiam* allegaverit *contrariam*, vel *exceptivam*, non *admittendam*; vel forsan *admittendam et admissam*, et tamen differt Litem *circa Probationem ejusdem*, et *nihil probat*; est *legitimum* IMPEDIMENTUM:

[a] *Pars Appellata* differt Litem, *per Allegationem frivolam*, et *nil* probat; *Impedimentum est:* Ratio.

III. [Quia, pendente DILATIONE datâ *ad probandum*, APPELLANS nihil petere potuit, *ad obtinendam Conclusionem*.]

IV. Item, si PROCURATOR *Appellantis* dederit *Materiam concludentem*, et *de Jure admittendam*, et tamen PARS *Appellata* ita instat *contra Admissionem ejusdem*, ut *eam Admissionem impediat*, si postea *illa materia admissa fuerit*, et *probata*; est IMPEDIMENTUM, pro *tanto* tempore quo *Admissio impedita fuit*, computando *a die datæ Materiæ*.

[3] Dat *Appellanti* Allegationem *concludentem*, *Obstat* aliquandiu *Adversarius* Admissioni: *Impedimentum est.*

V. Item, si APPELLANS *sit ita Pauper*, ut non possit *prosequi* et *finire Causam*; probatâ *Paupertate*, est in *Secundam* ANNUM *restituendus*:

[4] *Summâ* probatâ *Paupertate*, Datur *Secundus Fatale:*

VI. [Limita tamen *hanc* RESTITUTIONEM, ut infrà, in Titulo (*a*), *In quo casu datur secundus Annus, ad prosequendum et finiendum Appellationem*]. Limitatio.

VII. Item, si APPELLANS *fuerit Incarceratus*, toto ANNO *Primo*, vel *tanto* tempore *ejusdem* ANNI, ut non potuit *finire hujusmodi Appellationem*; (*b*) est *justum* IMPEDIMENTUM.

[5] *Deservientem* impedit *Incarceratio*,

VIII. Item, si per *communem Pestem*, vel *aliud Impedimentum a* DEO, vel *ex Mandato* PRINCIPIS, *proveniens*, impeditur APPELLANS, quò minùs potuit *prosequi Causam*; est *justum* IMPEDIMENTUM.

[6] *Pestis*,
[7] *Dei* Digitus,
[8] Mandatum *Principis*.

IX. Item, si APPELLANS curaverit, *debitis loco et tempore*, *Judicem a Quo et ejus Registrarium* moneri, *ad transmittendum Processum*; et, in *die Transmissionis*, (*c*) accusaverit *eorum Contumacias*; et institerit *ut excommunicentur*; et porrexerit *Schedulam Excommunicationis*, et *eam legi* petierit, et *Justitiam ministrari*; *et Judex*, *ad Quem*, non curaverit, *Judicem*, *a Quo*, et *ejus Registrarium* excommunicare; *sed* (*de die in diem*) reservaverit *eorum Contumacias*; per quod stetit, *quò minùs Processus fuerit transmissus*; dicitur *legitimum* IMPEDIMENTUM:

[9] Impedit *Dilatio Transmissionis Processûs Judicis a Quo*, post *accusatam Contumaciam*, et *Excommunicationem*, in *non* transmittendo, petitam:

X. [Nam non *transmisso Processu*, APPELLANS non potest *prosequi Causam*]. Ratio.

XI. Caveat

OBSERVATIONES.

(a) *Ut infra in Titulo*, &c.] 329. *per totum.*

(b) *Ut non potuit finire hujusmodi Appellationem.*] Legitur in *MSS.* " Ut, *in reliquo*, non " poterit finire Appellationem.

(c) *Et in die Transmissioni.*] Lege potiùs; *Et in die, pro Transmissione Processûs, assignato.*

Cautela, ne, *ad Petitionem Appellantis*, reservetur, *Pœna Contumaciæ* in *non* transmittendo *Processum*.

XI. Caveat PROCURATOR (*d*) *Appellantis*, in hoc casu, RESERVATIONIS *Contumaciæ in* non *transmittendo Processum*, ne scribatur, in ACTIS hujusmodi, *hanc* RESERVATIONEM *factam fuisse* ad *ejus* PETITIONEM (*e*).

[10] *Causa stetit*, in ultimâ parte *Anni*, usque finem, *sub Tractatu Pacis*, vel *ad Arbitros relata*:

XII. Si in *ultimâ parte* ANNI [videlicet, per *tres*, seu *duos Menses*, contingentes *in Fine* dicti ANNI] mutuo PARTIUM consensu, *Causa fuerit Compromissa*, vel *ad Arbitros relata*, et PARTES ad invicem obligatæ fuerint, *vel* promiserint verbo tenus, *quòd* (*durante isto Compromisso*) *Processus sisteretur*; vel *de stando hujusmodi Arbitramento*; et hoc *Arbitramentum duraverit*, usque *in Finem ejusdem* ANNI (*f*); datur *Secundus* ANNUS.

Datur *secundum Fatale*.

Occurrentibus *Impedimentis* in *Secundo*, petitur etiam *tertium Fatale*;

XIII. Si *præmissa*, vel *aliqua alia legitima* IMPEDIMENTA contigerint, in *Secundo* ANNO; PARS *Appellans* tenetur petere RESTITUTIONEM *Tertii* ANNI (*g*):

Sed de *Jure* non datur, *Ope verò Restitutionis*:

XIV. Nam *non* datur, *de* JURE, *Tertius* ANNUS; sed gaudebit APPELLANS beneficio *ipsius Tertii* ANNI, *ope* RESTITUTIONIS:

Quo *tertio*, summa *est adhibenda* Diligentia.

XV. Et APPELLANS, in isto *Tertio* ANNO, uti debet *summâ Diligentiâ* in *Prosecutione* APPELLATIONIS.

OBSERVATIONES.

(d) *Caveat Procurator*, &c.] Varia Lectio hujus Sectionis, in nonnullis *MSS.* talis est;

" Caveat *igitur* Procurator Appellantis, *ut in-*
" *scribatur* in Actis, *Pœnæ Reservationem* non
" *concessam esse* ad ejus *Petitionem*.

(e) *Petitionem*.] De Protestatione necessariâ, faciendâ per *Appellantem*, cùm *aliquod* contingit *Impedimentum*; Vide *Tit.* 327. *per totum*, et *Obs. ibid.* sub *lit.* (a).

(f) *Et hoc Arbitramentum duraverit, usque in Finem ejusdem Anni.*] Varia Lectio talis est, in *MSS.*

" Et hoc Arbitramentum *ita* duraverit, *vel*
" *saltem Causa stetit in dicto Compromisso, in ul-*
" *timâ parte primi Anni*, usque in finem ejus-
" dem Anni.

(g) *Restitutionem Tertii Anni.*] Vide *Obs.* in *Tit.* 319. sub *lit.* (a).

Desertionis Impedimenta.

TITULUS CCCXXVI.

De Impedimentis allegandis, ad impediendum Desertionem, *in non prosequendo Appellationem* infra *Terminum* HOMINIS.

Terminus Hominis.

Desertionem, infra Terminum Hominis impedientia;

I. IN isto casu DESERTIONIS *Appellationis*, IMPEDIMENTA possunt allegari, *quò minùs non prosecuta fuit Appellatio* infra *Terminum* HOMINIS [id est, JUDICIS *a Quo*] ut in casu *non prosecutionis* infra *Terminum* JURIS, de *quibus* in proximo præcedenti Titulo tractatur *specificè*, et etiam *causæ sequentes*, istis *causis* addi possunt, videlicet:

II. *Arreptio, Itineris*, per APPELLANTEM, *a loco Judicii primi* JUDICIS, ad *locum* sive *Consistorium* JUDICIS *ad Quem* [si ab invicem, *per* CENTUM *milliaria*, dissent] *ad finem obtinendi* INHIBITIONEM ante diem *ad prosequendum*; dicitur PROSECUTIO, et *impedit* DESERTIONEM.

[1] Impedit *Itineris longitudo*, a loco *Judicii*.

III. Similiter, si APPELLANS *a Curiis* REVERENDISSIMI, infra Terminum *ad prosequendum*, adhibuit *Diligentiam*, ad obtinendum *Commissionem* REGIAM *Appellationis*, et *Dominus* CANCELLARIUS non potuit vacare *sigillationi* COMMISSIONIS; dicitur PROSECUTIO *Appellationis*; etiam quàmvis COMMISSIO gerit *Datum*, post *lapsum diem* datum *ad prosequendum*.

[2] Siquando *Dominus Cancellarius* non vacaverit *Sigillationi Commissionis*, Etsi proinde *Commissio* gerat *Datum*, post *diem* lapsum *ad prosequendum*, Dicitur *Prosecutio*.

IV. Similiter, in casibus in quibus appellatur *ad Curias* REVERENDISSIMI, si stat *per Judicem ad Quem*, quò minùs INHIBITIO *datur*, vel *sigilletur*; dicitur *debita* PROSECUTIO; si hæc fiant *ante* diem assignatum, *ad prosequendum Appellationem*: Vel, si *oblata fuerit* INHIBITIO, *infra*, seu *ante* Lapsum Termini, *ad prosequendum*.

[3] Quòd *stetit*, per *Judicem ad Quem*, quò minùs *Inhibitio concedatur*; Dicitur *Prosecutio*.

V. Si APPELLANS, ante diem datum *ad prosequendum Appellationem*, adiverit *Judicem a Quo*, vel *ejus Registrarium*, pro *Copiâ Sententiæ*, vel *Copiis Actorum Curiæ* [ad effectum prosequendi Appellationem] et [*hujusmodi Copiæ*] sibi *denegentur*, vel saltèm *Traditio earundem* ita *differatur*, ut *interim lapsus sit* dies, *seu* Terminus datus *ad prosequendum*; dicitur *justum* IMPEDIMENTUM.

[4] *Denegatio Copiæ Sententiæ*, vel *Actorum Curiæ*, usque *Lapsum* Termini *ad prosequendum*,

Impedit *Desertionem*.

VI. Sed in *casibus prædictis*, necessarium est, ut APPELLANS, ante *Conclusionem in Causâ* (*a*), præmissa IMPEDIMENTA alleget, *et* probet;

Impedimenta, ex Actis non *apparentia*, sunt *ante* Conclusionem *alleganda* et *probanda*;

Ratio.

VII. Quia PRÆSUMPTIO *est* contra *eum*:

VIII. Nam, post *Conclusionem in Causâ* (*b*), IMPEDIMENTA non possunt allegari; nisi, *ea quæ constant ex* ACTIS:

Impedimenta, ex Actis *apparentia*, post Conclusionem *alleganda* sunt.

IX. Nam, sufficit PARTI *appellatæ*, ostendere *diem* PROLATIONIS *Sententiæ*; et ACTUM *super Assignatione ad prosequendum*; et deinde *diem Datæ* INHIBITIONIS; (*c*) ex *quibus* evidenter apparebit, *desertam esse* APPELLATIONEM, in *non prosequendo eandem*, infra *Terminum* HOMINIS.

Modus *probandi*, ex Actis, *Desertionem* infra *Terminum Hominis*.

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) (b) 1 *Conclusionem in Causâ.*] Quòd Impedimenta, *ex ipso Processu non apparentia*, allegari debent et probari, *ante Conclusionem in Causâ*; Vide *Tit.* 328. §. 1, 2.

2 Quænam, in hoc casu, inducunt Conclusionem, Vide *Tit.* 328. §. 3. necnon *Tit.* 118. §. 6.

(c) *Et deinde diem date Inhibitionis.*] Additur in *MS.* " Et *Commissionis Regiæ.*

Desertionis Impedimenta.

TITULUS CCCXXVII.

Protestatio.

De PROTESTATIONE *necessariâ, faciendâ* per APPELLANTEM, *cùm aliquod contingit* IMPEDIMENTUM.

Impedimentum, a Parte, vel a Judice,

I. COMMUNITER tenent JURISPERITI, quòd etiamsi datur IMPEDIMENTUM per ADVERSARIUM, vel per JUDICEM *a Quo*, quò minùs *finiatur* Causa, *infra Primum Fatale*;

Vel utrumque, intervenient,

II. Vel, si *quodcunque aliud* IMPEDIMENTUM *legitimum intercesserit*, quò minùs APPELLANS possit, vel *non* teneatur, *procedere* in Causâ;

Protestationem exigit Appellantis:

III. Tamen *necesse* esse [saltèm *tutum*] ut APPELLANS [in *singulis* ACTIS, in *quibus* apparet *ista* IMPEDIMENTA *intervenisse*] de eo *protestetur* [præsertim *si* IMPEDIMENTUM fuerit per JUDICEM, vel per aliam quamcunque PERSONAM *Tertiam*] dicendo:

Formula Protestationis hujusmodi de Diligentiâ.

IV. *Ego protestor, quòd* (a) *non stetit, stat, neque stabit, per me, aut Partem meam, quò minùs hæc Causa finiatur, infra tempus, de Jure, indultum; sed quòd stat per Partem adversam* [vel *per* JUDICEM, aut *dictam Tertiam* PERSONAM] *quò minùs finiatur.*

OBSERVATIONES.

(a) *Ego protestor, quòd*, &c.] Vide similem *Protestationem* in *Tit.* 319. §. 2. in *Calce*; necnon in *Tit.* 322. §. 6.

Desertionis Impedimenta.

TITULUS CCCXXVIII.

Allegatio.

Quòd IMPEDIMENTA *Prosecutionis Appellationis* [infra *Terminum* HOMINIS, vel *Terminum* JURIS] *debent allegari*, ante *Conclusionem in Causâ.*

Impedimenta Prosecutionis Appellationis allegari debent, ante Conclusionem,

I. SI IMPEDIMENTA *Prosecutionis Appellationis* infra *Terminum* HOMINIS, vel *Terminum* JURIS, non constiterint *ex ipsis* ACTIS JUDICIS *ad Quem*, cauti PROCURATORIS est, *illa* IMPEDIMENTA allegare, *ante Conclusionem in Causâ* (a).

Nempe, non apparentia

II. Nam adjudicatum obtinui, PARTEM *appellantem* non admittendam esse, *post Conclusionem in Causâ* (b), ad allegandum IMPEDIMENTA

OBSERVATIONES.

(a) (b) *Conclusionem in Causâ.*] Quòd Impedimenta, *ex Processu non apparentia*, allegari debent et probari, *ante Conclusionem in Causâ*; Vide *Tit.* 326. §. 6, 7, 8, 9.

DIMENTA *Profecutionis Appellationis*, non apparentia *ex ipſo* PROCESSU.

Proceſſu Judicio a Quo.

III. Similiter, ſi APPELLATUS allegaverit, *Appellationem fuiſſe deſertam*; et JUDEX aſſignaverit, bis, *ad audiendum ejus Voluntatem*, (c) an *Appellatio fuerit deſerta* [quia, *per has duas* ASSIGNATIONES, dicitur et tenetur, *ſuper illo* ARTICULO DESERTIONIS *eſſe concluſum*] non admittitur poſtea *Probatio* IMPEDIMENTI *per* TESTES; quámvis *non* fuerit *concluſum* in *Cauſâ* PRINCIPALI, ſeu APPELLATIONIS:

Aſſignatio *bis facta* (ſimpliciter) *ad audiendum Voluntatem ſuper Deſertione*, inducit *Concluſionem*, quoad *Articulum Deſertionis*;

IV. Sed hìc notandum eſt; quòd licèt fuerit allegatum per APPELLATUM [id eſt, per PARTEM *contra quam* interpoſita fuit APPELLATIO] *quòd Appellatio ſit deſerta*; et APPELLANS [hanc Allegationem *inficians*] petierit, *ad audiendum Sententiam*; et JUDEX aſſignaverit, *ad audiendum Sententiam*, CASU QUO *Appellatio non fuerit deſerta*; et ita *bis*, aut *ſæpius* aſſignaverit (d);

Sin aſſignatur *bis* (imò *ſæpius*) *ad audiendum ſententiam*, caſu quo *Appellatio non fuerit deſerta*,

V. In iſto caſu, APPELLANS [non obſtantibus *his* ASSIGNATIONIBUS] poterit allegare, et probare, *cauſas* IMPEDIMENTI, non apparentes *ex ipſo* PROCESSU:

Si ſit *ita* ſanè, *alleganda* et *probanda* ſint *Impedimenta*, e Proceſſu *non apparentia*:

VI. Ratio eſt; quia *prædictæ* ASSIGNATIONES, *ad audiendum Sententiam*, non fuerunt *Simplices*, ſed *Conditionales*; nempe, CASU QUO *Appellatio non fuerit deſerta*:

Ratio,
Non aſſignatum eſt *ſimpliciter*,
Sed *conditionaliter* [caſu quo]

VII. Sed, in *his caſibus*, conſule *Peritos* ADVOCATOS; Ego tamen, *quod vidi, et obtinui, ſcripſi*.

Ita fuit *adjudicatum*.

OBSERVATIONES.

(c) *Bis, ad audiendum ejus Voluntatem.*] Vide *Tit.* 118. §. 6.

(d) *Et ita bis, aut ſæpius aſſignaverit:*] Vide de hoc, in *Tit.* 323. §. 3.

Admiſſio in *ſecundum Fatale*.

TITULUS CCCXXIX.

Annus Secundus integer.

In quo caſu datur *Secundus* ANNUS, ad *proſequendum* et *finiendum* APPELLATIONEM (a).

Priùs *negligens*, atqui deinde (ſcilicet) in *tertiâ* parte, *Anni* primi, *Diligens*,

I. SI APPELLANS fuerit NEGLIGENS, in *Primâ* et *Secundâ parte* ANNI, et tamen DILIGENS in *Tertiâ parte*, in *quâ* reſtabat *tantum temporis ſpatium*, intra *quod* potuiſſet *ejus Appellatio finiri*,

OBSERVATIONES.

(a) *Datur ſecundus Annus, ad proſequendum et finiendum Appellationem.*] Vide, de hoc, in *Tit.* 319. *et* inter *Obs. ibid.* ſub. *lit.* (a). Lege etiam Titulos (hucuſque) ſequentes, *De Deſertione Appellationis*.

finiri, nisi *interveniſſet* IMPEDIMENTUM, per QUOD ita *impeditus fuit*, quò minùs potuit *finire Cauſam*; eſt reſtituendus *in* totum *Secundum* ANNUM (*b*);

Tum autem *impeditus*, Admittitur *in totum* Secundum *Annum*.

II. Seu potiùs [*probato* IMPEDIMENTO] *ipſo* JURE, *Secundus* ANNUS datur:

Ipſo *Jure*.

III. Dummodo, *ex* ACTIS, *poſſit* conſtare APPELLANTEM *adhibuiſſe ſuam* DILIGENTIAM, *ad proſequendum, et finiendum Appellationem, in dictâ Tertiâ parte* ANNI, *ſi hujuſmodi* IMPEDIMENTUM *non interveniſſet*.

Modò conſtiterit *de Diligentiâ* (in dictâ tertiâ parte Anni) *ſatis adhibitâ*.

IV. Tenent tamen *aliqui*, quod, etiam *iſto* IMPEDIMENTO contingente *in Fine* ANNI, integrum *Secundum* ANNUM *non* eſſe dandum; *ſed* tantum tempus *Secundi* ANNI, *per* quantum APPELLANS *impeditus fuit* in *Primo* ANNO.

Alii volunt, *integrum Annum ſecundum* (in hoc caſu) *non debere*; ſed in *tantum* ſolummodo, *quantum* impeditus erat *Appellans*.

OBSERVATIONES.

(b) *In totum ſecundum Annum.*] Vide *Lynd.* de *Appellationibus*, c. 1. in *Gl.* ſuper verbo, *Proſecuta.*

Admiſſio in *Secundum Fatale.*

TITULUS CCCXXX.

Pars Anni Secundi.

Quando, et in quo caſu, APPELLANS *non eſt* reſtituendus, *niſi in* partem *Secundi* ANNI.

Priùs *Diligens* (interim autem *accidit impedimentum* et *illico ceſſat*) poſtea verò (ſcilicet) in *tertiâ* parte *Anni* primi *negligens*, Admittitur in *tantum temporis* Anni *Secundi*, per *quantum* impeditus erat in *primo*: *Tempus* (in hoc caſu) *quomodo calculatur?*

I. SI APPELLANS fuerit DILIGENS (*a*) in *Primâ*, vel *Secundâ parte* ANNI, et tunc *intervenerit* IMPEDIMENTUM, et tamen [*ceſſante* illo IMPEDIMENTO] ſupererat *tantum temporis* ANNI, in *quo* potuiſſet, ſi fuiſſet DILIGENS, *finire Appellationem*; tunc *non* dandus eſt *Secundus* ANNUS; ſed APPELLANS eſt reſtituendus, *in* tantum tempus *Secundi* ANNI, quantum fuerat impeditus, *in Primo Anno*:

II. Et ſic facienda eſt *Comparatio unius* ANNI, ex diebus *Secundi* ANNI (*b*):

III. Hanc

OBSERVATIONES.

(a) *Diligens.*] In nonnullis *MSS.* legitur, *Negligens.*

(b) *Et ſic facienda eſt Comparatio unius Anni, ex diebus ſecundi Anni:*] Varia Lectio talis eſt, in *MS.*

" Et ſic facienda eſt *Computatio* unius Anni, „ ex diebus Secnndi Anni, *pro impeditis diebus* „ *Anni primi.*

III. Hanc RESTITUTIONEM, seu potiùs COMPUTATIONEM, dierum *Secundi* ANNI, pro impeditis diebus *Primi* ANNI, vidi obtentam, *in Judicio contradictorio*, ante aliquot annos elapsos:

(Scilicet) Fiat Restitutio *dierum* Anni *Secundi*, pro *diebus impeditis* in Anno *primo*.

IV. Sed nunc *moderni* DOCTORES tenent contrariam Sententiam (videlicet) *nullum* tempus *Secundi* ANNI esse dandum, *pro* IMPEDIMENTO contingente *in Primâ*, seu *Secundâ parte* ANNI *Primi*, si, post *hujusmodi* IMPEDIMENTUM, restabat *sufficiens* tempus *dicti Primi* ANNI, ad *finiendum Appellationem*, si APPELLANS *fuisset* DILIGENS:

Casus hic adjudicatus.

Diversa *Opinio*, DD. (nempe) Nulla *dies* Anni *Secundi* danda est, *pro Impedimento* ante *tertiam partem* Anni *primi*; ubi restitit, in *eâ tertiâ parte*, tempus *sufficiens* (adhibitâ Diligentiâ) *ad finiendum Appellationem*: [Quære igitur, *de hoc*].

V. Consule igitur JURISPERITOS in hâc Causâ RESTITUTIONIS, seu DESERTIONIS.

VI. TEMPUS verò *sufficiens* ad *prosequendum seu finiendum Appellationem*, dicitur esse MENSIS:

Tempus *sufficiens* (*ad finiendum Appellationem*) dicitur *mensis*: Alii volunt, *dare quantum sibi videtur sufficiens*, esse in *Judicis* Potestate.

VII. Tenent tamen *aliqui*, quòd designare *quantum* temporis *sufficiat*, in JUDICIS *Arbitrio* positum sit.

TITULUS CCCXXXI.

Executorei judicatæ.

De Formâ demandandi SENTENTIAM *Executioni* (*a*), quando PARS *Appellans* abest.

Sors principalis et Expensæ.

I. DICET PROCURATOR, qui obtinuit SENTENTIAM: *Exhibeo Mandatum vestrum originale, unà cum Certificatorio, in dorso ejusdem* [hoc est Mandatum prædictum (*b*), ad dicendum causam, quare Sententia non deberet Executioni demandari] *et accuso Contumaciam* O *citati, ad comparendum istis die et loco* (*ad dicendum causam, quare Sententia, aliàs contra eum lata, non debeat Executioni demandari, et Expensæ Litis, ex Parte meâ in hac Causâ factæ, taxari, non debeant*) *et non comparentis, nec aliquam causam allegantis, ob quam non debeat Executioni demandari:* Quare *peto eum reputari Contumacem*; et (*in pœnam Contumaciæ suæ hujusmodi*) *Sententiam, aliàs per* DOMINATIONEM VESTRAM, *latam, Executioni demandari*, et *Expensas prædictas taxari:*

Forma *relationis Mandati* super Demandatione *Sententiæ Executioni*, et Taxatione *Expensarum*.

Petitur (in pœnam Contumaciæ) ut *Sententia* demandetur *Executioni*, et taxentur Expensæ.

II. tunc

OBSERVATIONES.

(a) *De Formâ demandandi Sententiam Executioni.*] De Executione rei judicatæ. Vide *Tit.* 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 148, 191, 192, 208, 209, 210, 211, 212, 221, 268.

(b) *Hoc est, mandatum prædictum.*] De quo, scilicet, suprà fit mentio, in *Tit.* 130. §. 3, 4. Vide verò, de hoc, inter *Obs.* in *Tit.* 268. sub *lit.* (a) (f).

Forma demandandi *Sententiam Executioni*, per *Judicem*.

II. Tunc JUDEX [factâ PRÆCONIZATIONE, trinâ vice, pro PARTE *Appellante*, eâque *non comparente*] dicet: *Pronunciamus ipſam Contumacem*, et (*in pœnam Contumaciæ ſuæ hujuſmodi*) *demandamus Sententiam prædictam Executioni*:

Porrectio *Schedulæ Expenſarum*:

III. Et tunc VICTOR dabit JUDICI SCHEDULAM *Expenſarum* totius LITIS, et [in pœnam *Contumaciæ* PARTIS *Appellantis*, ut præfertur, *citatæ*, *præconizatæ*, et pro *Contumace reputatæ*, et *non comparentis*] petet *illas taxari*:

Petitio *Taxationis*:

Forma *Taxationis*, per *Judicem*:

IV. Et tunc JUDEX pronunciabit et decernet, *ut petitur*; ac in *calce* ſeu fine *ejuſdem* SCHEDULÆ *porrectæ*, ſic ſcribet: TAXAMUS *ad* talem *Summam* (*c*); ac apponet ejus manum.

Juramentum, de *Erogatione neceſſariâ*.

V. Deinde PARS *ipſa*, aut *ejus* PROCURATOR, præſtare debet JURAMENTUM (*d*) ſuper *hujuſmodi* TAXATIONE; videlicet, *Quòd ipſe expoſuit, et expoſiturus eſt, neceſſariò, ſummam taxatam* (*e*).

[De *hoc Juramento* quæritur.]

VI. [Quámvis uſu ſit receptum, *in iſto caſu* TAXATIONIS, quòd PETENS juret, *quòd expoſuit, et expoſiturus eſt*; Quære tamen, utrùm PARS teneatur jurare, expreſſè, *de Expoſitis tantùm*, et non *de Expoſituris*].

Quinta *Monitio*, pro *Solutione Expenſarum*, et *Sortis principalis*.

VII. Et deinde, concedenda eſt MONITIO, *ad ſolvendum Expenſas hujuſmodi, et Rem judicatam*, ſeu *Sortem principalem* (*f*) *adjudicatam* [*Decimas*, vel *Legata*] hâc præcedente PETITIONE:

Die præſtituto, *Alioquin*, ut permaneat *Citatio*:

VIII. DOMINE JUDEX, *placebit decernere* APPELLANTEM *monendum fore, ad ſolvendum Parti meæ, tam Sortem principalem, quàm Expenſas prædictas taxatas, erga* [talem] *diem*, ſeu [tale] *Feſtum*; vel *citandum, ad perſonaliter comparendum, coram Vobis* [tali] *die, ſeipſum* (*propter ſuam Contumaciam, in non ſolvendo Sortem principalem, et Expenſas antedictas*) *excommunicari viſurum* (*g*):

Annuit *Judex*.

IX. Tunc Judex: *Decernimus*: conſtituendo *diem Solutionis*, et *Comparitionis*.

Petenda eſt *Monitio*, pro *Sorte principali*, poſt *Pronunciationem* pro *Juriſdictione*;

X. Sed nota; quòd *hæc* MONITIO, *ad ſolvendum Sortem principalem*, eſt petenda, quando JUDEX *Appellationis* pronunciavit *pro* JURISDICTIONE *ſuâ*, et proceſſit *in Cauſâ* PRINCIPALI:

XI. Nam

OBSERVATIONES.

(c) *Ad talem Summam.*] Frequentiùs etiam additur; *præter feoda Monitionis, ad ſolvendum Expenſas taxatas.*

(d) 1. *Præſtare debet Juramentum.*] "Abſ- "que hoc *Juramenta*, Taxatio nulla eſt [*MS.*]

2. Quando, ſuper *Taxatione Expenſarum*, non requiritur, nec præſtari ſolet *Juramentum*; Vide *Tit.* 53. §. 4, 7. et *Tit.* 56. §. 3, 4.

(e) *Summam taxatam.*] Forma hujuſmodi Juramenti *Procuratoris*, talis eſt:

Facio fidem, Partem meam expoſuiſſe, et expoſituram eſſe, Summam taxatam neceſſariò.

(f) *Seu Sortem principalem.*] Sors appellatur principalis, *ipſa* pecuniarum *Summa*, ſeu *Res*, de quâ *Lis* inſtituta fuit.

(g) *Excommunicari viſurum.*] Modò verò agitur per viam Excommunicationis, quæ decernitur, *exnunc* prout *extunc*, et *extunc* prout *exnunc*; ſcilicet, *Summâ taxatâ*, infra tempus deſignatum, *non Solutâ*. Vide, de hoc, *Obs.* in *Tit.* 134. ſub. *lit.* (c) et *Obs.* in *Tit.* 268. ſub. *lit.* (a)

XI. Nam ſi aliàs, SENTENTIA fuerit *confirmatoria* primæ SENTENTIÆ, et Cauſa eſt JUDICI *a Quo* remittenda: Ratio:

XII. Quia tunc, JUDEX *Appellationis* non eſt JUDEX, quoad *Cauſam* PRINCIPALEM; ſed tantùm *quoad* EXPENSAS *prædictas*. Rationis Elucidatio.

XIII. Similiter nota; quòd, ex cauſâ, JUDEX poteſt, ſtatuere *ſeparatos dies* SOLUTIONIS (*h*), tam SORTIS *principalis*, quàm EXPENSARUM. Aliquando *ſeparales* aſſignantur *dies Solutionis*.

OBSERVATIONES.

(h) *Judex poteſt ſtatuere ſeparatos dies Solutionis.*] Et ita communiter ſolet; ſi aut *Sors principalis*, aut *Expenſæ Litis* extendunt *ad magnam Summam.*

Sententia remiſſoria.

TITULUS CCCXXXII.

De Tenore SENTENTIÆ REMISSORIÆ; cum CONDEMNATIONE et TAXATIONE EXPENSARUM, et EXCOMMUNICATIONE in *eâdem*, ſi PARS *monita* non curaverit *eaſdem ſolvere.*

Expenſæ.

I. SI APPELLANS ſuccumbat in Cauſâ, *ſive* ex ACTIS *Primi* JUDICIS, ſive *Secundi* [quia *vel* PROCESSUS non *fuit tranſmiſſus* (quod ſæpe contingit) *vel*, quia APPELLATIO *ſit deſerta*] JUDEX, primò, pronunciabit, APPELLANTEM *defeciſſe in Probatione* LIBELLI; *maléque fuiſſe appellatum*; ac *confirmabit Sententiam* JUDICIS *a Quo*, ſi PROCESSUS fuerit *tranſmiſſus*; ſecùs, *non* (*a*) [nam JUDEX debet pronunciare *ſuper* EO, *de* QUO *cognoſcit*, et PROCESSU non *tranſmiſſo*, non poteſt *de* EO *cognoſcere*] et *remittet Cauſam* JUDICI *a Quo*, et etiam condemnabit PARTEM *Appellantem* in *Expenſis*; eaſque, *in eâdem* SENTENTIÂ, taxabit; decernetque PARTEM *monendam* fore, *ad eas perſolvendum*,

Cadit *Appellans* in *Cauſâ*,
[1] Propter *Proceſſum non tranſmiſſum*;
[2] Propter *Deſertionem Appellationis:*
Pronunciabitur
[1] *Hunc defeciſſe*, in probatione Libelli;
[2] *Malè* fuiſſe appellatum;
[3] *Benè* proceſſum (tranſmiſſo proceſſu, ſecùs non; Ratio.)
[4] *Remittitur* Cauſa;
[5] Fit *Condemnatio* in Expenſis;
[6] *Taxatio*;

OBSERVATIONES.

(a) 1. *Secùs, non.*] Id eſt; ſi *Proceſſus* non *fuerit tranſmiſſus*, JUDEX *Appellationis*, in ſuâ *Sententiâ*, non confirmabit *Sententiam* JUDICIS *a Quo*, pronunciando, *benè proceſſum fuiſſe, per eundem* JUDICEM (uti ſolet, *tranſmiſſo Proceſſu*) ſed, in *hoc caſu*, ſolummodo pronunciabit, *partem appellantem, in Probatione Libelli ſui appellatorii, penitùs defeciſſe, et deficere; maléque fuiſſe appellatum*; et remittet Cauſam JUDICI *a Quo*, in non *tranſmittendo Proceſſum:*

2. Similiter, *Libello appellatorio* non *dato*, pronunciandum eſt, *malè appellatum*; et remittitur Cauſâ, *in non libellando.*

[7] Monitio *ad solvendum*, sub pœnâ Excommunicationis.

solvendum, erga [talem] *diem* in eâ parte constituendum; *sub pœnâ Sententiæ* EXCOMMUNICATIONIS; sub *his* Verbis:

Verba *Sententiæ*, quoad Expensas,

[1] Fiat, in Expensis, *Condemnatio*:

II. *Dictumque* N. *Partem appellantem, in Expensis legitimis, ex parte* M. *Partis appellatæ, in hâc Causâ factis, et faciendis, atque de Jure solvendis, condemnamus*; *easdemque* [ad talem Summam] *taxamus* (*b*) [caveat PROCURATOR, ut *Fidem faciat*, super *Taxatione* (*c*) EXPENSARUM] *dictumque* N. *ad solvendum easdem præfatæ Parti appellatæ* [citra talem Diem, sive Festum] *monendum fore decernimus*; et *casu quo, infra Terminum hujusmodi, nostræ Monitioni non paruerit, eundem* N. *prædictâ Monitione præcedente, et ejus Contumaciâ subsequente, exnunc prout extunc, et extunc prout exnunc, excommunicamus* (*d*), *in his Scriptis, per hanc nostram Sententiam*, &c. (*e*).

[2] Expensarum *Taxatio*:

N. B. [*Faciat Fidem* Procurator]

[3] Fiat *Monitio* pro *Solutione*:

[4] Excommunicatio, *exnunc*.

OBSERVATIONES.

(b) *Taxamus.*] De Taxationis Expensarum *Reservatione*; Vide *Tit.* 333. *per totum.*

(c) *Cavent Procurator, ut Fidem faciat, super Taxatione.*] Vide etiam, de hoc, in *Tit.* et *Obs ibid.* sub *lit.* (*d*) 331. §. 5. (*e*)

(d) *Excommunicamus.*] Vide Formulas *Sententiarum* hodiernas.

(e) *Sententiam*, &c.] Extende; *definitivam, sive hoc nostrum finale Decretum, quam, sive quod, ferimus et promulgamus, in his Scriptis.*

Executio Sententiæ remissoriæ.

TITULUS CCCXXXIII.

Expensæ.

Quòd JUDEX *Appellationis*, quámvis tulerit SENTENTIAM, *pro* PARTE *appellatâ*, REMISSORIAM, potest (post *remissam Causam*) taxare EXPENSAS *Appellationis*, et exequi SENTENTIAM *suam*, quoad *easdem*.

Tenent aliqui *Judicem Appellationis*, latâ *Sententiâ* et *Causâ* remissâ, *functum esse Officio*, Expensasque, *non taxatas* in *Sententiâ*, postea *taxari* non *posse*:

I. GENERALITER tenetur, quòd JUDEX *ad* QUEM, quamprimum *tulerit Sententiam*, et *Causam remiserit* JUDICI a QUO, *functus est* OFFICIO, et *desinit esse* JUDEX *in eâ Causâ*; et [nisi, *in ipsâ Sententiâ Remissoriâ*, taxaverit *Expensas Litis*, cum *Sententiâ Excommunicationis* in *eâdem*, ut in Titulo (*a*), *De tenore Sententiæ remissoriæ*, &c.] *quòd non poterit* postea *taxare Expensas*, et *compellere* APPELLANTEM *ad Solutionem earundem*:

Ex *Praxi* verò *comprobatur*, quòd *Judex*, in Sententiâ *remissoriâ*,

II. Tamen, in isto casu, obtinui contra hanc Opinionem (videlicet) quòd licèt *in Sententiâ Remissoriâ* [vel, in Decreto Interlocutorio] JUDEX, *ad* QUEM, remiserit *Causam* JUDICI, *a* QUO, et in *eâdem*

OBSERVATIONES.

(a) *Ut in Titulo*, &c.] 332 *per totum.*

eâd.m Sententiâ condemnaverit PARTEM *in Expensis*, sed *non* taxaverit *easdem* in *eâdem*, sed reservaverit *Taxationem earundem*; poterit tamen *easdem Expensas* postea *taxare*, et *Sententiam suam, in eâ parte, exequi*, non obstante *prædictâ Remissione*:

Partem *condemnans* in Expensis, *reservando taxationem*, poterit postea *easdem taxare*, et Sententiam *exequi*:

III. Nam si *hoc non sit licitum*, in *isto casu*, tunc *dato*, quòd *in casu quo* JUDEX, per *Sententiam suam Remissoriam*, taxaverit *Expensas*, et [præcedente MONITIONE (*b*), *ad solvendum easdem*, tali die] excommunicaverit PARTEM monitam, et *non* solventem, *exnunc prout extunc, et è contrà* (prout in Titulo prædicto (*c*) continetur) PARS tamen *quæ solvere deberet hujusmodi Expensas*, ita latitavit, quò minùs potuit moneri *ad solvendum easdem*, ante *lapsum diem constitutum*, pro *solutione earundem* (*d*); in *quo* casu, *Sententia Excommunicationis prædictæ* penitùs *extincta est*, et *cessavit*: Nonne potest PARS, cui *solvendæ sunt istæ Expensæ*, de novo, adire JUDICEM *eundem*, et petere RENOVATIONEM (*e*) *hujusmodi* MONITIONIS, et *ut statuat* novum Terminum, *ad solvendas has Expensas?* Potest quidem; et hoc est quotidianum:

Ratio (Scilicet) *Taxatis Expensis*, in *Remissoriâ*, tenor *monitionis* est, *quòd solvantur in diem*: Non *solvens*, extunc, *excommunicatur*. Sin est autem ut *Pars latitet* (ne *moneatur* ante *diem lapsum Solutionis*) Quid *agendum?* Adeundus est *Judex*, Petitur *Renovatio* monitionis, Et statuitur *novus Terminus* pro *Solutione*.

IV. [Nota; quòd, *in isto casu* (*f*), JUDEX non potest, *in Secundâ* MONITIONE, pronunciare PARTEM, *exnunc prout extunc, excommunicatam*; sed concedenda est MONITIO *Ordinaria*, ut in *cæteris* MONITIONIBUS *pro Expensis*] [Hæc *secunda* est *monitio ordinaria*]

V. Adde etiam; quòd, *in isto* casu *Excommunicationis*, in *ipsâ Sententiâ latâ*, PARS fuit monita, *ad solvendum has Expensas*; et, propter *non solutionem earundem*, legitimè *excommunicata*, et *denunciata*; ac, per BREVE REGIUM *De Excommunicato capiendo*, CARCERIBUS *commissa*; ita ut PARS, cui *debeantur hujusmodi Expensæ*, quamplurimas *alias* erogavit *Expensas*, præter *Expensas* aliàs *taxatas*: Nonne potest JUDEX *hujusmodi Expensas* CONTUMACIÆ taxare, *et* PARTEM *ad eas solvendas* (non obstante *Remissione prædictâ*) compellere? Potest quidem:

Ratio *ulterior* (nempe) *Pars monita*, propter *non Solutionem*, Excommunicatur, Denunciatur, Incarceratur; *Judex Appellationis* taxabit *Expensas* has *extraordinarias*, non obstante *Remissione*, compellendo *Solutionem*:

VI. Et ideo concludo, *ut suprà* (*g*), quòd, *eâdem ratione*, non obstante quòd *Sententia prædicta* fuerit *Remissoria* [vel, Decretum Interlocutorium fuerit *Remissorium*] sine *Taxatione Expensarum*, JUDEX

Ita *Remissione* non obstante (factâ *condemnatione*, in Sententiâ *Expensa* postea sint

OBSERVATIONES.

(b) *Præcedente Monitione.*] De quâ *Monitione*, Vide *Tit.* 135.

(c) *Prout in Titulo prædicto.*] 332. §. 2.

(d) *Ante lapsum diem constitutum, pro Solutione earundem*, &c.] (f) *Nota; quòd, in isto casu*, &c.] Vide *Methodum* (in hoc casu) procedendi, *potiorem*, juxta Normam *Praxeôs hodiernæ*, inter *Obs.* in *Tit.* 134. sub *lit.* (*c*) necnon *Obs.* in *Tit.* 135. sub *lit.* (*a*) (*b*) etiam *Obs.* in *Tit.* 136. sub *lit.* (*a*) (*b*)

(e) *Petere Renovationem.*] De Renovatione Decreti, *ad solvendum Expensas*. Vide *Tit.* 136. *per totum*; et *Obs. ibid.*

(g) *Ut suprà.*] §. 2.

taxanda, et fiat *Executio* Sententiæ.

DEX poterit taxare *Expensas Litis*, et (in câ parte) *Sententiam suam exequi*; dummodo *in eâdem Sententiâ* [sive Decreto] condemnaverit PARTEM *adversam* in *Expensis*.

Sed, in *cujus Præsentiâ* fiat *Taxatio*?

VII. Sed hìc quæri potest; *In cujus præsentiâ, taxandæ sunt hujusmodi Expensæ?*

Quia, *latâ Sententiâ*, Procurator *functus est Officio*;

VIII. Nam PROCURATOR APPELLANTIS *functus est Officio*, quamprimum *lata fuerit Sententia definitiva* [ut in Titulo (*h*), *In quibus casibus Procurator desinit esse Procurator, et functus est Officio*]

[1] Vocetur *Pars*; [2] Fiat *Taxatio*, in Pœnam *Contumaciæ* non comparentis.

IX. Ideo, vocanda est PARS CONDEMNATA, ad *videndum Expensas prædictas taxari*; et tunc, si *non* comparuerit, *in Pœnam suæ Contumaciæ*, sunt *taxandæ*:

Aliter procedendi *modus* (videlicet)

X. Sed ego obtentum vidi, et obtinui, *in hoc casu* (videlicet) quòd licèt *Sententia* fuerit *Remissoria*, cum *Condemnatione Expensarum*, sine tamen *Taxatione* in *eâdem*; quòd si JUDEX, per *eandem Sententiam* [vel Decretum Interlocutorium] reservaverit *Taxationem hujusmodi Expensarum*, usque in *certum aliquem diem*, hocque *sine Intervallo*, et sub *uno Verborum Contextu* [videlicet, *Condemnamus* N. *in Expensis*, et *reservamus Taxationem in proximum*, et *remittimus Causam Judici a Quo*] et etiam monuerit PROCURATOREM ADVERSARII, *ad tunc interessendum*, ad *videndum hujusmodi Expensas taxari*, et *diem pro Solutione earundem assignari*; quòd tunc, in die assignato, JUDEX [in præsentiâ *dicti* PROCURATORIS, si comparuerit, *alioquin*, in pœnam *ejus Contumaciæ*] poterit *hujusmodi Expensas* taxare, *et* decernere MONITIONEM, *pro Solutione earundem*.

[1] Facta *Condemnatione Expensarum*, in *Sententiâ* remissoriâ,
[2] Taxatione *reservatâ*, [Forma *Reservationis*]
[3] Monito *Procuratore*,
[4] *Expensa* taxantur in *ejus Præsentiâ*, vel, in pœnam *Contumaciæ*,
[5] Decernitur *Monitio*, contra *Partem*, ad *solvendum Expensas*.

OBSERVATIONES.

(h) *Ut in Titulo*, &c.] 51.

Expensarum Excusatio.

TITULUS CCCXXXIV.

In quibus casibus APPELLATUS, licèt SENTENTIA, *in* APPELLATIONE, sit *lata* contra *eum*, non *est tamen condemnandus* in EXPENSIS.

Esto, quòd *in primâ Instantiâ*, ubi plenè probant Testes, obtinui. Hisce verò Testibus, *in Secundâ Instantiâ* (per Exceptiones mi-

I. SI obtinui SENTENTIAM, pro *me*, in *Primâ* INSTANTIÂ, ex *Depositionibus* TESTIUM plenè *probantium* INTENTIONEM *meam*; et PARS *adversa*, habens *justas* EXCEPTIONES *mihi*

mihi incognitas, non probaverit *illas* in *Primâ* INSTANTIÂ; ſed in *Secundâ* INSTANTIÂ; non obtinebit EXPENSAS, nec *Primæ*, nec *Secundæ* INSTANTIÆ:

II. [Nam ſufficit ei, quòd obtinuit *in Cauſâ* PRINCIPALI, et quòd excuſatur *ab* EXPENSIS]

III. Secùs, ſi APPELLATUS (*a*) dederit EXCEPTIONES, contra *hos* TESTES, et *nihil* probaverit (*b*).

IV. Similiter, ſi APPELLANS obtinuerit SENTENTIAM, per *novas* PROBATIONES (*c*), factas *in Cauſâ* APPELLATIONIS, non ad MERITA *Cauſæ*, non obtinebit EXPENSAS *Primæ* INSTANTIÆ (*d*):

V. Quia PARS quæ obtinuit SENTENTIAM *in Primâ* INSTANTIÂ, præſumitur fuiſſe *in bonâ* FIDE; et poterit ſtare pro *Defenſione* SENTENTIÆ, pro PARTE *ſuâ* latæ;

VI. Fallit tamen, ſi APPELLATUS fuerit *in malâ* FIDE, ab *Initio*:

VII. Hoc eſt; ſi DEFENSIO *illa*, quæ probatur *in Secundâ* INSTANTIÂ per APPELLANTEM, fuerit PARTI APPELLATÆ *cognita* [utpote; SOLUTIO *Legati*, vel *Decimarum* petitarum, *in Primâ* INSTANTIÂ, per APPELLANTEM (*e*)]

VIII. In *quo caſu*, condemnanda eſt PARS APPELLATA, *in integris* EXPENSIS *utriuſque* INSTANTIÆ; licèt obtinuerit SENTENTIAM, pro ſe, in *Primâ* INSTANTIÂ.

hi incognitas) repulſis, *ſuccumbat*; Tum *Appellanti*, nec *Primæ*, nec *Secundæ*, debentur *Expenſæ*; Compenſant (in hoc caſu) *Victoria*, et *Expenſarum Excuſatio*: *Ab Expenſis* (autem) *haud excuſatur* excipiens, *et nil* probans. *Expenſæ* primæ *Inſtantiæ* nondantur, *ex* novis *probationibus*, in *Appellatione*, non ad *Merita*, factis: *Ratio*; Obtinens, *in primâ Inſtantiâ*, præſumitur *in bonâ fide*, et ſtat *pro Defenſione* Sententiæ: *Fallit*, ubi conſtiterit fuiſſe *in malâ fide*; Nempe; Si *talia* probentur *in Secundâ* Inſtantiâ, *quæ* nota *priùs* fuêre *Parti Appellatæ*: Sin *ita*; Condemnabitur *in Expenſis* utriuſque *Inſtantiæ*.

OBSERVATIONES.

(a) *Appellatus.*] Aliàs legitur " *Appellans.*

(b) *Probaverit.*] Tunc ſequitur [in *MSS.* penes me] " Nam, in iſto caſu, *ad minùs*, eſt " *in Expenſis*, *factis* a *die*, ſeu *tempore* propoſitionis, *harum Exceptionum*, condemnandus.

(c) *Per novas Probationes.*] Vide *Tit.* 336. §. 10, 11, 12, 13, 14, 15.

(d) *Non obtinebit Expenſas primæ Inſtantiæ.*] " Non ob *defectum Cauſæ*; ſed ex eo quòd non " *in primâ Inſtantiâ* produxit *hos Teſtes*; quod " ſi feciſſet, *Pars adverſa* non *tantis Expenſis*, " nec *Litibus* gravata fuiſſet. *MS.* [Vide *Tit.* 336. §. 11.]

(e) *Appellantem.*] Aliàs legitur, " *Appellatum.*

TITU-

Expensarum Compensatio.

TITULUS CCCXXXV.

In quo casu facienda est EXPENSARUM COMPENSATIO.

Majori Summâ, pro Decimis, per Sententiam, datâ, quàm probatâ,

I. SI ACTOR obtinuerit SENTENTIAM, in *Causâ Decimarum*, in MAJORI *Summâ*, seu *pro* PLURIBUS *Decimis quàm quæ probatæ sunt*, sive *ex Confessione* PARTIS, sive ex *Probationibus per* TESTES; REUS habet *justam causam appellandi*, et (his probatis) obtinebit SENTENTIAM:

Reus Appellans obtinebit:

Inde fit Retractatio prima Sententiæ, et Condemnatio in Decimis, justè debitis.

II. In *quâ* APPELLATIONE, *prima* SENTENTIA retractabitur, *quoad hujusmodi* EXCESSUS, tamen erit condemnatoria *quoad* JUSTAS *Decimas.*

Videtur (in hoc casu) forsan Appellantem mereri Expensas Appellationis, *non autem obtinebit?*

III. Videtur, *in isto casu*, quòd quoniam APPELLANS habuit *justam causam appellandi*, debeat obtinere EXPENSAS *Appellationis*, non tamen obtinebit:

Ratio, Non obtulit justum Debitum, et ergo fuit *in malâ fide.*

IV. Ratio est; *quia* id *quod debeatur* non *obtulit*, et ita *in* MORÂ et *malâ* FIDE *fuit*, non offerendo JUSTUM *Debitum* (a).

Imò, Sententiam obtinens pro majori Summâ, quàm justè debitâ, superadditis non renuncians, fuit etiam *in malâ fide:*

V. Et *e contrà*; videtur quòd OBTINENS *Sententiam* pro MAJORE *Summâ*, quàm *illa* quæ *justè* debebatur, et *non* renuncians hujusmodi MAJORI *Summæ*, quamprimum noverit *appellatum fuisse a Sententiâ*, per ADVERSARIUM, sed *in* LITE *persistens*, est in MORÂ et *malâ* FIDE, et ideo *condemnandus in* EXPENSIS:

Ergo fit Expensarum Compensatio: Ratio.

VI. Ideoque, *in his casibus*, fienda est EXPENSARUM COMPENSATIO; nam UTERQUE meritò *puniendus est.*

Protestatio, (in hoc casu) necessaria Procuratoris Appellantis, (Videlicet) Se intendere prosequi quoad Excessus tantùm:

VII. Caveant igitur PROCURATORES; primò PROCURATOR, in casu prædicto, APPELLANS, ut, in *Appellatione* et *Prosecutione ejusdem*, expressè protestetur, *quòd acquiescit Sententiæ, quoad* [tales] *Decimas*, vel [talem] *Valorem*; et *quòd intendit prosequi* APPELLATIONEM *quoad prædictos* EXCESSUS *tantùm*; et offerat APPELLANS, judicialiter coram JUDICE *Appellationis*, in primo *Ingressu* LITIS, *Summam debitam:*

Fiat Oblatio Summæ debitæ:

Renunciabit Procurator Appellati omni Beneficio Excessûs, ultra Summam justè debitam:

VIII. Deinde caveat PROCURATOR APPELLATI, quòd, *in casu prædicto*, primò et ante omnia, *renunciet Beneficio* EXCESSÛS *prædicti*; aut, coram JUDICE *a* QUO, infra *decem dies*, idque in præsentiâ PARTIS *adversæ*; vel, coram JUDICE *ad* QUEM, in die *primæ suæ Comparitionis:*

Tum, Ulteriùs litigans condemnabitur, in Expensis.

IX. Et tunc, si APPELLANS *ulteriùs litigaverit*, est *in* EXPENSIS *condemnandus.*

TITU-

OBSERVATIONES.

(a) *Non offerendo justum Debitum.*] De Oblatione *fiendâ*; Vide *Tit.* 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187 188.

Expensarum Compensatio.

TITULUS CCCXXXVI.

De Prolatione *duarum* SENTENTIARUM, *hujus* pro APPELLANTE, *alterius* pro PARTE APPELLATÂ, in unâ *Causâ*; deque *Condemnatione* in EXPENSIS, et EXPENSARUM COMPENSATIONE.

Duæ ententiæ.

I. SI appellatur *a* GRAVAMINIBUS, *illatis* ante *Prolationem* SENTENTIÆ, et postea *a* SENTENTIÂ *definitivâ*, et hujusmodi *separatæ* APPELLATIONES contineantur in *unâ*, et *eâdem* INHIBITIONE, et in *uno* accumulantur LIBELLO; Si APPELLANS defecerit *in Probatione* LIBELLI, *quoad* GRAVAMINA *libellata*, et justificaverit APPELLATIONEM, *quoad Causam* PRINCIPALEM [id est, probaverit *Sententiam, latam* per JUDICEM *a Quo*, fuisse *injustam*, vel *nullam*] vel, *e contrà* (a);

[1] Appellatur a *Gravaminibus*,
[2] Postea, a *Sententiâ*,
[3] Datur *unus Libellus*.
[4] Deficit *Probatio* quoad *Gravamina*,
[5] Et justificatur *Appellatio* a *Sententiâ*; vel, *e contrà*;

II. JUDEX solet, *in his casibus*, DUAS *ferre* SENTENTIAS, *unam* pro APPELLANTE, *alteram* pro PARTE APPELLATÂ:

Utraque Pars obtinebit *Sententiam:*

III. Sed, *in hoc casu*, quoniam APPELLANS probavit LIBELLUM in *parte*, et *non* in *toto*, non obtinebit EXPENSAS *Appellationis*, sed facienda est EXPENSARUM COMPENSATIO:

Facienda est *Expensarum Compensatio*,
Quia, in *parte tantùm* probatur *Libellus*;

IV. Hoc est; quia *frivolè* et *injustè* appellavit, *aut* quoad GRAVAMINA, *aut* quoad SENTENTIAM; et PARS *Appellata* obtinuit SENTENTIAM, pro PARTE *suâ*, quoad *unam* aut *alteram* APPELLATIONEM *hujusmodi*; et, in eo obtinere debuisset EXPENSAS *suas*, quoad APPELLATIONEM *illam*; facienda est igitur (ut suprà (b) dicitur) EXPENSARUM COMPENSATIO.

Et *malè appellatum fuit*, aut quoad *Gravamina*, seu quoad *Sententiam*.

V. Sed dato, PARTEM *Appellantem* plures *aut* majores EXPENSAS *erogâsse*, in APPELLATIONE a GRAVAMINIBUS, quàm PARS *Appellata* probaverit *se exposuisse*, in justificando, *seu* confirmando, SENTENTIAM JUDICIS *a Quo*, quoad *Justitiam* CAUSÆ:

Sin *Appellans* a *Gravaminibus* plus erogat in *iftis probandis*, quàm *Appellatus* in *justificando Sententiam*, quoad *merita*;

VI. Exempli gratiâ; APPELLANS *a Verbis comminatoriis* (c) [id est, quando JUDEX a QUO minatur PARTI, se velle Sententiam ferre contra eam] *quæ in Processu ejusdem* JUDICIS *a* QUO (transmisso ad JUDICEM ad QUEM) *non constant*; tenetur *hujusmodi Verba probare*, aliàs cadet in Causâ.

(Utpote)
[1] In probando *verba comminatoria*, in *Processu transmisso* non *apparentia*;

VII. Si-

OBSERVATIONES:

(a) *Vel, e contrà.*] Id est; si *Appellans* defecerit *in Probatione Libelli* [quoad *Causam Principalem*] et justificaverit *Appellationem*, quoad *Gravamina libellata*.

(b) *Ut suprà dicitur.*] §. 3.

(c) *A Verbis comminatoriis.*] Vide *Tit.* 285. §. 8. Vide etiam *Lynd.* c. 2. De *Appellationibus.* v. *Gravamine.*

[a] In probando (in Causâ ex Officio) per Testes, *Gravamina fuisse illata ad Promotionem Partis in Actis Judicis* (a Quo) non *nominata*;

VII. Similiter, APPELLANS *in Causâ Correctionis* (*d*) [si JUDEX *inferior* gravatus fuerit quenquam, *ante latam Sententiam*; vel *per Sententiam*; aut forsan *post Sententiam*] GRAVATUS, *in hoc casu*, quámvis potuisset *Appellationem*, in hâc parte, *interponere* quoad JUDICEM *tantùm*, et *eam* quoad *eundem* JUDICEM *prosequi*; tamen [ob *Reverentiam* JUDICI *debitam*] in APPELLATIONE dicet, GRAVAMINA (*a quibus appellatur*) *fuisse illata ad petitionem, instantiam, promotionem, seu instigationem* ALTERIUS PERSONÆ, non *nominatæ in* ACTIS JUDICIS *a* QUO; et *hanc* APPELLATIONEM quoad *hujusmodi* PERSONAM, et *non* quoad JUDICEM *prosequitur*; APPELLANS tenetur, per TESTES probare GRAVAMINA *hujusmodi inflicta et illata fuisse, ad petitionem, instantiam, promotionem, vel instigationem dictæ* PARTIS APPELLATÆ, aliàs succumbet in Causâ.

[b] In probando, in Appellatione ab excessivâ Taxatione, *Excessus in processu* non *apparentes:*

VIII. Similiter, si appelletur *a nimiâ et excessivâ Taxatione Expensarum* (*e*), si EXCESSUS hujusmodi non apparuerint, *ex ipso* PROCESSU *transmisso* [quod sæpe accidit, præsertim cùm *excessivæ* EXPENSÆ, tam pro SOLICITATIONE *Causæ*, quàm pro *Expeditione* COMMISSIONIS *in partibus*, pro TESTIBUS *examinandis*, petuntur] tenetur APPELLANS probare EXCESSUS *hujusmodi*, per TESTES.

In *his*; obtinens, in *Gravamine*, obtinet *Expensas ordinarias*, et *extraordinarias*.

IX. In his *omnibus casibus*, APPELLATUS (*f*) si obtinuerit SENTENTIAM pro se, *in Causâ* GRAVAMINIS, obtinebit tam *Ordinarias* EXPENSAS factas, *in prosequendo* APPELLATIONEM *hujusmodi*, quàm EXPENSAS *factas*, in *probandis* GRAVAMINIBUS *prædictis*, per TESTES.

Obtinens, a *definitivâ*, per probationes *alteri cognitas*, et succumbens in *Gravamine*, obtinet *Expensas Appellationis*;

X. Consimili *etiam* ratione, si APPELLANS, per *novas Probationes* PARTI APPELLATÆ *cognitas*, obtinuerit in APPELLATIONE a SENTENTIâ *definitivâ*, et succubuerit *in Causâ* GRAVAMINIS, obtinebit EXPENSAS *Appellationis:*

Secùs, quoad probationes *alteri incognitas*, condemnatur *in Expensis*; Ratio:

XI. Secùs, quoad *Probationes incognitas* PARTI *adversæ*; nam, *in eo casu* propter MALITIAM (*g*), *non producendo* TESTES *in primâ Instantiâ*, condemnandus est *in* EXPENSIS (*h*):

XII. Obti-

OBSERVATIONES.

(d) *Appellans in Causâ Correctionis.*] Vide *Tit.* 284. *per totum*, et *Obs. ibid.* necnon *Tit.* 285.

(e) *Si appelletur a nimiâ et excessivâ Taxatione Expensarum.*] Vide *Tit.* 282, 283.

(f) *Appellatus.*] Legitur in *MS.* "Appellans.

(g) *Propter Malitiam.*] Vide *Tit.* 110. et *Obs. ibid.*

(h) *Condemnandus est in Expensis.*] In quibus casibus *Appellatus*, licèt *Sententia*, in *Appellatione*, sit *lata* contra *eum*, non est tamen *condemnandus in Expensis*; Vide *Tit.* 334. *per totum.*

XII. Obtinebit tamen PARS *appellata* EXPENSAS *aliquas*, nempe, *illas* quas expoſuit *ratione* SENTENTIÆ, quam obtinuit ferri *pro* PARTE *ſuâ* [videlicet, *pro Feodo* SENTENTIÆ, et EXECUTIONE *ejuſdem*, et *Feodis* ADVOCATI et PROCURATORIS, *pro* INFORMATIONIBUS *datis*, et ACTIS *expeditis*, in et circa *eandem* SENTENTIAM, quam PARS *appellata* obtinuit]

Obtinet *Expenſas aliquas* Pars *appellata.*

XIII. Hoc ita adjudicatum novi, propter *malam* FIDEM in APPELLANTE, et in APPELLATO:

Quandoque *mala Fides* irrepſit, *hinc* et *inde*;

XIV. In APPELLANTE; quia *non* produxit TESTES *ſuos*, in *primâ Inſtantiâ*, fuit in *malâ* FIDE:

[Scilicet] [1] In *Appellante*, Ratio;

XV. In APPELLATO; quia ſcivit *ejus* ADVERSARIUM habuiſſe TESTES, ad *probandum ejus* INTENTIONEM, et tamen obtinuit SENTENTIAM, et ideo *non* eſt excuſandus a *malâ* FIDE.

[2] Etiam in *Parte Appellatâ*, Ratio.

Modus procedendi.

TITULUS CCCXXXVII.

Forma confirmandi EPISCOPUM (*a*); et *quæ facienda sunt*, per PROCURATOREM, *tempore ejus* CONFIRMATIONIS.

Præsentatio *Literarum Patentium, de Assensu Regio;*

I. IMPRIMIS, die et loco, *pro hujusmodi* CONFIRMATIONE *fiendâ*, assignatis, *coram* VENERABILI *Viro* N. COMMISSARIO, *&c.* præsententur *Literæ* COMMISSIONALES *et* PATENTES REGIÆ, de *Assensu* REGIO, *&c. sub* SIGILLO *Magno* ANGLIÆ, et coram EO publicè *legantur.*

Lectio *earundem;*

Acceptatio, per *Commissarium;*

II. Quibus *lectis*, assumat in se *dictus* COMMISSARIUS *Onus Executionis dictarum Literarum* COMMISSIONALIUM, *&c.* et

Decernitur, *procedendum fore.*

decernet, *procedendum fore, juxta vim, formam, et effectum earundem.*

Exhibetur *Procuratorium*, pro *Decano et Capitulo;*

III. Tum compareat PROCURATOR DECANI *et* CAPITULI, N. qui *exhibeat* PROCURATORIUM *suum pro dictis* DECANO *et* CAPITULO, *et faciat se* PARTEM *pro eisdem*; et præsentet,

Præsentatur *Dominus Electus.*

eidem COMMISSARIO, *Reverendum Patrem* DOMINUM *Electum* N. EPISCOPUM, ac sistat *eum* coram *eodem.*

Exhibetur *Citatio* contra *Oppositores*, Cum *Certificatorio*;

IV. Deinde, exhibeat *dictus* PROCURATOR CAPITULI N. MANDATUM *Citatorium* contra OPPOSITORES, *&c. aliàs emanatum*; cum CERTIFICATORIO *super Executione ejusdem*;

Petitur *Præconizatio*;

et petat, *omnes citatos præconizari.*

Fit *trina* præconizatio;

V. Et tunc fiat *trina* PRÆCONIZATIO omnium *citatorum*, &c.

Accusatur *Contumacia* non *comparentium:*

VI. Quibus *præconizatis*, et nullo modo *comparentibus*, PROCURATOR CAPITULI N. accuset *eorum Contumaciam*; et petat *eos reputari Contumaces*; et, *in Pœnam suarum Contumaciarum*

Petitur, *Viam ulteriùs opponendi* præcludi,

hujusmodi, Viam ulteriùs opponendi, contra dictam ELECTIONEM, *eis et eorum cuilibet, præcludi*; et *quatenus dictus* COMMISSARIUS *ad ulteriorem* PROCESSUM, *in dicto* CONFIRMATIONIS *Negotio, juxta* JURIS *exigentiam, procedat*; *ipsorum sic citatorum,*

Et, *ut ulteriùs procedatur,*

In *pœnam* non *comparentium:*

et non comparentium, Absentiâ, sive Contumaciâ, in aliquo, non obstantibus:

OBSERVATIONES.

(*a*) *Forma confirmandi Episcopum.*] De Confirmatione *Episcoporum.* Vide *Othob. Const.* 31.

ſtantibus: Prout in SCHEDULÂ, quam legat *dictus* COMMISSARIUS. — Legitur *Schedula.*

VII. His ſic geſtis, *dictus* PROCURATOR CAPITULI det *Summariam* PETITIONEM, *in Scriptis*, quam *dictus* COMMISSARIUS, *ad ejus petitionem*, admittat, *quatenus de* JURE, *&c.* et decernat *procedendum fore ſummariè, et de plano*; et aſſignet PROCURATORI Terminum, *ad probandum eandem adſtatim.* — Datur *Summaria Petitio*, Admittitur; Decernitur, *procedendum fore ſummarii*, et ad *probandum adſtatim.*

VIII. Deinde, *dictus* PROCURATOR CAPITULI, in *ſubſidium* PROBATIONIS, *contentorum in dictâ Summariâ* PETITIONE exhibeat INSTRUMENTUM [ſive *Literas* TESTIMONIALES] *ſuper* PROCESSU ELECTIONIS (in *formâ authenticâ*) *facto*, ac SIGILLO *communi dicti* DECANI *et* CAPITULI *ſigillato*; necnon *Literas Patentes* REGIAS, de *Aſſenſu* REGIO, *eidem* ELECTIONI *adhibito*; ac INSTRUMENTUM *ſuper* CONSENSU *dicti* DOMINI ELECTI, *quatenus faciunt pro intentione dicti* DECANI *et* CAPITULI, *&c.* — In *Subſidium Probationis*, exhibentur *Teſtimoniales*, de *Proceſſu Electionis*, *Litera Patentes*, de *Aſſenſu Regio*, *Inſtrumentum*, ſuper *Conſenſu Domini Electi.*

IX. Et *dictus* COMMISSARIUS, ad *petitionem* PROCURATORIS CAPITULI, aſſignet Terminum, *ad audiendum* SENTENTIAM, *ſive finale* DECRETUM, adſtatim. — Aſſignatur *ad audiendum Sententiam adſtatim.*

X. His expeditis, fiat *alia trina* PRÆCONIZATIO *omnium citatorum*, &c. — Fit *trina Præconizatio.*

XI. Quibus ſic *præconizatis*, et nullo modo *comparentibus*, dictus PROCURATOR CAPITULI accuſet *eorum Contumacias*; et, *in Pœnam Contumaciarum ſuarum hujuſmodi*, petat, ut *dictus* COMMISSARIUS decernat, *procedendum fore ad prolationem* SENTENTIÆ *definitivæ, ſive finalis* DECRETI; *ipſorum ſic citatorum, non comparentium, Abſentiâ, ſive Contumaciâ in aliquo, non obſtantibus:* — Accuſatur *Contumacia* non *comparentium*; Petitur, *procedendum fore ad Prolationem Sententiæ*; In *pœnam* non *comparentium*;

Prout in SCHEDULÂ, quam legat *dictus* COMMISSARIUS: — Legitur *Schedula.*

XII. Deinde, *dictus* ELECTUS præſtet JURAMENTUM, *de agnoſcendo Supremam Regis Authoritatem*; et alia JURAMENTA *ſolita.* — Præſtat Electus *Juramenta.*

XIII. Quibus præſtitis, *dictus* COMMISSARIUS leget SENTENTIAM *definitivam*, pronunciando, declarando, et *cætera* faciendo, prout *in eâdem* continetur. — Lecta eſt *Sententia.*

XIV. Tunc, *dictus* COMMISSARIUS, ad *petitionem* PROCURATORIS CAPITULI *et* DOMINI ELECTI, decernet *Literas* TESTIMONIALES, *ſuper præmiſſis*, &c. (*b*). — Decernitur, *Literas Teſtimoniales* fieri.

OBSERVATIONES.

(b) 1. Cùm *viduata* ſit ECCLESIA CATHEDRALIS, et PASTORIS Solatio *deſtituta*, de PRÆSULE provideri ſolet, per ELECTIONEM *Canonicam*, a DECANO et CAPITULO *ejuſdem* ECCLESIÆ, *celebrandam*; petitâ autem priùs, a REGE, et obtentâ *Licentiâ*, alium ſibi eligendi, in *Sedis vacantis* EPISCOPUM, et PASTOREM.

Modus procedendi.

OBSERVATIONES.

(2) Poſt ELECTIONEM *celebratam*, et DOMINI ELECTI *Conſenſum* ELECTIONI (de ſe, factæ) *adhibitum*, ſignificantur *hæc*, a DECANO et CAPITULO, *Regiæ* MAJESTATI, et *Domino* ARCHIEPISCOPO.

(3) Deinde, reſcribere ſolet ARCHIEPISCOPO, per *Literas ſuas* PATENTES, *Dominus* REX, de *Aſſenſu* REGIO, eidem ELECTIONI, adhibito; unà cum MANDATO, pro CONFIRMATIONE et CONSECRATIONE *dicti* DOMINI ELECTI.

(4) Poſt hæc, ſubſcribit ARCHIEPISCOPUS; *Fiat Confirmatio:* Et emanat CITATIO, contra OPPOSITORES, *&c.* [prout habetur in *Formulis.*]

(5) Denique, die et loco, pro CONFIRMATIONE *celebrandâ*, conſtitutis, proceditur in hunc, qui ſequitur, modum.

Directorium

Expediendorum

In

Negotio CONFIRMATIONIS *Epiſcopi.*

Procurator.

REVERENDE DOMINE; Exhibeo Procuratorium meum pro Venerabilibus Viris Decano et Capitulo Eccleſiæ Cathedralis N. et facio me partem pro eiſdem; et præſento Dominationi veſtræ Literas Patentes Regias Magno Sigillo Magnæ Britanniæ ſigillatas, pro Confirmatione Electionis Reverendi Viri A. B. Sacræ Theologiæ Profeſſoris, in Epiſcopatum *N.* et peto, ut legantur.

Vicarius Generalis.

Legantur.

Procurator.

Humiliter peto, quatenus dignemini in Vos acceptare Onus dictæ Confirmationis; et decernere procedendum fore, juxta formam dictarum Literarum Patentium, et Juris exigentiam.

Vicarius Generalis.

Nos, ob Honorem Domino Regi debitum, Onus Confirmationis hujuſmodi Electionis in nos acceptamus, et decernimus procedendum fore, juxta vim, formam, et effectum earundem Literarum Patentium; et T. T. Notarium Publicum, in Actorum noſtrorum, in hâc parte, Scribam aſſumimus.

Procurator.

Præſento Vobis Reverendum Virum A. B. Sacræ Theologiæ Profeſſorem, in Epiſcopum, et Paſtorem Eccleſiæ Cathedralis N. prædictæ, Electum; ipſumque hìc judicialiter ſiſto; et Nomine procuratorio dictorum Decani et Capituli, exhibeo Mandatum originale, unà cum Certificatorio indorſato ſuper Executione ejuſdem, contra omnes et ſingulos Oppoſitores; et peto, eos præconizari.

Vicarius Generalis.

Præconizentur Oppoſitores.

Procurator.

Accuſo Contumacias omnium et ſingulorum, in hâc parte, citatorum, intimatorum, præconizatorum, et non comparentium; et peto, eos pronunciari contumaces; et, in pœnam Contumaciarum ſuarum hujuſmodi, viam ulteriùs opponendi, contra dictam Electionem, Formam ejuſdem, aut Perſonam, in hâc parte, electam, eis et eorum cuilibet præcludi peto; necnon ad ulteriora, in dicto Confirmationis Negotio, procedendum fore decerni; ipſorum ſic citatorum, intimatorum, præconizatorum, et non comparentium, Abſentiâ, ſive Contumaciâ, in aliquo, non obſtante; et porrigo Schedulam, quam peto legi.

Vicarius Generalis.

Schedulam legit.

Procurator.

In pœnam Contumaciarum omnium et ſingulorum, in hâc parte, citatorum, intimatorum, præconizatorum, et non comparentium, do hanc Summariam Petitionem, in Scriptis con-

OBSERVATIONES.

conceptam; quam peto admitti; et procedendum fore decerni, ſummariè, et de plano; et Terminum aſſignari mihi, ad probandum eandem adſtatim.

Vicarius Generalis.

Admittimus hanc tuam Summariam Petitionem, quatenus, de Jure, ſit admittenda; et decernimus, procedendum fore, ſummariè, et de plano; et tibi aſſignamus Terminum, ad probandum hanc tuam Summariam Petitionem ad ſtatim.

Procurator.

In pœnam Contumaciarum omnium et ſingulorum, in hâc parte, citatorum, intimatorum, præconizatorum, et non comparentium, et in ſubſidium Probationis Contentorum in dictâ Summariâ Petitione, exhibeo Certificatorium [de et ſuper Electione præfati Reverendi Viri A. B. Sacræ Theologiæ Profeſſoris, in Epiſcopum, et Paſtorem Eccleſiæ Cathedralis N. prædictæ, factâ per præfatos Decanum et Capitulum ejuſdem Eccleſiæ] Sigillo eorum communi ſigillatum; exhibeo etiam Inſtrumentum publicum, de et ſuper Conſenſu dicti Reverendi Viri A. B. Sacræ Theologiæ Profeſſoris, eidem Electioni; ac Literas Patentes Regias, aliàs lectas; et allego omnia et ſingula Contenta, in eiſdem reſpectivè Exhibitis, fuiſſe et eſſe vera, ac ita habita, et geſta, prout in eiſdem continetur; et peto ea omnia admitti; et Terminum aſſignari mihi, ad audiendum Sententiam.

Vicarius Generalis.

In pœnam Contumaciarum omnium et ſingulorum (ſic, ut præfertur) citatorum, intimatorum, præconizatorum, et non comparentium, admittimus hæc Inſtrumenta publica; et aſſignamus ad audiendum Sententiam adſtatim.

Procurator.

Peto, omnes et ſingulos Oppoſitores hujuſmodi denuò præconizari.

Vicarius Generalis.

Præconizentur Oppoſitores.

Procurator.

Accuſo Contumacias omnium et ſingulorum ſic (ut præfertur) citatorum, intimatorum, præconizatorum, et non comparentium; et peto, eos pronunciari Contumaces; et, in pœnam Contumaciarum ſuarum hujuſmodi, procedendum fore decerni, ad prolationem Sententiæ veſtræ definitivæ; et porrigo Schedulam, quam peto legi. *Modus procedendi.*

Vicarius Generalis

Schedulam legit.

Procurator.

Dominus Epiſcopus Electus promptus eſt, ad præſtandum Juramenta, in hâc parte, uſitata.

Vicarius Generalis.

Præſtentur Juramenta.

Procurator.

Porrigo Sententiam definitivam, in Scriptis conceptam, quam peto legi, et fieri.

Vicarius Generalis

Legit Sententiam.

Procurator.

Dominus Epiſcopus Electus et Confirmatus, et ego, petimus Inſtrumentum publicum, et Literas Teſtimoniales fieri.

Vicarius Generalis.

Decernimus prout petitur.

(6) Inter Honores, et Privilegia, quibus inſigniti ſunt, ad Apicem Dignitatis eminentioris Archiepiſcopalis evecti, communis eſt, utrique Archiepiſcopo, et *Cantuarienſi*, et *Eboracenſi*, Titulus, *Reverendiſſimus in Chriſto Pater ac Dominus.*

Utuntur ambo Titulo, *Providentiâ Divinâ.*

Scribit autem, in Brevi ſeu Reſcripto ſuo, Dominus Rex, *Dei Gratiâ Archiepiſcopo Cantuarienſi:*

Titulum habet horum uterque, vel in Colloquio, vel in Scriptis, *Clementia*, quam (Anglicè) vocamus *Grace.*

Appellatur Archiepiſcopus Cantuarienſis, *totius Angliæ Primas, & Metropolitanus:*

Eboracenſis *Angliæ Primas, et Metropolitanus.*

Præcedentiam habet Ille *Cantuarienſis*, ſupra omnes Regni Magnates, & Officiarios; unde vocatur (Regali ſalvâ Proſapiâ) *Primus Par Regni.*

Competit *Illi* Privilegium inaugurandi *Regem*, in Coronatione.

Dicebantur olim (ubicunque moram traxêre) Rex & Regina, *Speciales, & domeſtici parochiani Domini Archiepiſcopi.*

Habet etiam Præcedentiam *Eboracenſis Archiepiſcopus*, præ omnibus Regni Magnatibus, & Officiarijs, præter Dominum *Cancellarium.*

(7) Obſervatur autem, in horum Archiepiſcoporum *Ordinatione*, quòd ſi non antea fuerint Epiſcopi, *conſecrari* ſolent a quatuor Epiſcopis:

Si

OBSERVATIONES.

Modus procedendi.

Si verò priùs fuerint Episcopi, *confirmatur eorum Electio* a quatuor Episcopis.

(8.) Post eorum Ordinationem, Electiones Episcoporum suæ Provinciæ, confirmant.

Postmodum etiam hujusmodi Episcopos (unà cum duobus aliis Episcopis) consecrant.

Provinciales Synodos (juxta Rescriptum Regium) convocant.

Synodos convocatas moderantur, & ultimum, in eis, ferunt Suffragium.

Appellationes (ab Episcopis suis suffraganeis) interpositas recipiunt, eisdemque rescribunt.

Totam Provinciam (secundum Leges & Consuetudines) visitare solent.

Sede quâcunque Episcopali, suæ Provinciæ, vacante, Custodiam habent Ecclesiasticæ Jurisdictionis, ad eandem spectantis, nisi cùm obstet in contrarium aliqua Consuetudo [Vide *Obs.* in *Tit.* 5. sub *lit.* (f)]

Approbare, & insinuare solent Testamenta, Literasque concedere Administrationis bonorum abintestatò decedentium, Mortis tempore bona notabilia, in diversis Diœcesibus, habentium, sive peculiaribus Jurisdictionibus infra suam Provinciam.

Præterea, in Territorio peculiarum suarum Diœcesium, Authoritatem Episcopalem exercent, prorsùs ut alii Episcopi.

(9.) Tredecim verò Parochias, sibi peculiares & exemptas, ad *Decanatum de Arcubus* spectantes, in Diœcesi & Civitate *Londinensi*, vendicat *Archiepiscopus Cantuariensis*; utpote, *Beatæ Mariæ de Arcubus*; *Omnium Sanctorum Breadstreet*; *Omnium Sanctorum Lombardstreet*; *Sancti Dionysii Backchurch*; *Sancti Dunstani in Oriente*; *Sancti Johannis Evangelistæ*; *Sancti Leonardi in Eastcheap*; *Sanctæ Mariæ Aldermary*; *Sanctæ Mariæ Bothaw*; *Sancti Michaelis Crooked-Lane*; *Sancti Michaelis Regalis*; *Sancti Pancratii Soper-Lane*; & *Sancti Vedasti aliàs Foster*.

(10.) Peculiare Privilegium habet etiam *Archiepiscopus Cantuariensis*, quòd quilibet Episcopus, ab ipso confirmatus, unum exhibeat Capelanum, donec & quousque Beneficium aliquod sufficiens ei prospexerit.

(11.) Potest item *Archiepiscopus Cantuariensis* dispensare, seu Facultates impertiri, & Gratiam facere Canonum aliarumque Legum Ecclesiasticarum, per totum Angliæ Regnum.

Potest Ille creare Notarios Publicos:

Concedere Valetudinariis, Puerperis, Senio confectis, Ægrotis, *&c.* vesci Carnibus, diebus quibusdam vetitis:

Licentiam dare ad Matrimonium (in quâcunque parte Provinciæ) absque Bannorum publicatione, celebrandum.

Dispensare potest etiam in Causis Beneficialibus: utpote, ad abolendam Irregularitatem; absque Dolo malo contractam:

Ad abolendum etiam, quandoque, Simoniacum ambitum:

Beneficium vacans, Fiduciario Titulo (quam *Commendam* vocant) concedere potest, ad tempus, seu durante vitâ.

Dispensare potest ut Filius, in Beneficio, Patri immediatè possit succedere:

Vel, quòd ad aliquod tempus (graviorem ob causam) Beneficiarus residere non teneatur, sed per alium deservire idoneum:

Etiam, ut Laicus, literis operam navans, Præbendam retineat:

Item, ut qui Sacris sit initiatus (juxta Leges & Statuta Regni, idoneus) duo Ecclesiastica Beneficia retinere possit: Curata, scilicet, intra certam Distantiam, non Curata verò absque ratione Distantiæ:

Necnon, ut ad Sacros Ordines præparatus, Ordinem Diaconatûs & Presbyteratûs, simul, & tempore non statuto, suscipere valeat.

(12.) Per *Electionem*, fit Ille Dominus *Electus* Episcopus *Nominis*, non *Ordinis*, neque *Jurisdictionis*:

Per *Confirmationem*, habet quæ sunt *Jurisdictionis* (utpote Potestatem corrigendi, excommunicandi, *&c.*) Tunc cessat Officium *Guardianatûs Spiritualitatum*, & Confirmato competit *Administratio* (ut dicitur) *rei familiaris*; id est, Redituum.

Nondum verò habeat quæ sunt *Ordinis* (veluti Potestatem Ordinationis, Confirmationis, Consecrationis Ecclesiarum) ante *propriam Consecrationem peractam*, quâ factâ, non solùm quæ *Jurisdictionis*, verùm etiam quæ *Ordinis* sunt, exequi poterit.

(13.) Ad Culmen evecti Dignitatis Episcopalis hisce, quóque, donantur Honoribus & Privilegiis.

Decorantur Titulo Dominorum; propter Baroniam, eorum annexam Episcopatui.

Præcedentiam habent, supra omnes alios Regni Barones.

In Supremo Regni Senatu, hoc modo, Sedes occupant:

ARCHIEPISCOPUS { *Cantuariensis*; *Eboracensis*;

EPISCOPUS { *Londinensis*; *Dunelmensis*; *Wintoniensis*;

Deinde cæteri juxta *Consecrationis prioritatem*; Si verò quis fuerit, inter Episcopos, *Regi e Secretioribus Consiliis*, locum obtineat proximè post antedictum *Dunelmevsem*.

(14.) Inter Munera quidem Episcopalia, præcipua sunt, Oves Pabulo Sacro reficere: nimirum Populos (Doctrinam tradendo Cœlestem) Dei Verbum edocere:

Eucharistiam, in Cathedralibus Ecclesiis, Festis Solennibus, administrare; In

OBSERVATIONES.

Modus procedendi.

In conſecrandis Epiſcopis aſſiſtere:

Presbyteros & Diaconos ordinare:

Eccleſias, & loca Sepulturæ, ſacris uſibus, dedicare:

Pueros confirmare:

Juriſdictionem Eccleſiaſticam exercere: Cenſuras infligendo Monitionis, Excommunicationis, Anathematiſmi, Interdicti, Coporalis Pœnitentiæ, Denegationis Chriſtianæ Sepulturæ, in locis ſacratis, Sequeſtrationis Fructuum Eccleſiæ, Suſpenſionis, Deprivationis, Depoſitionis:

Facultatem, ad tempus aliquod, veſcendi carnibus, in diebus Jejuniorum, dare:

Licentiam Concionatoribus Curatis, Ludimagiſtris, Medicis Chirurgis, & Obſtetricibus, concedere:

Licentiam pro Matrimonii Celebratione, abſque Bannis editis, indulgere:

Ad Reſcriptum Regium, certiores facere Civiles Judices, de legitimis, & illegitimis Nuptiis.

Similiter de legitimis, & illegitimis Natalibus:

Item de Excommunicatis:

Etiam requirere Reſcriptum Regium, pro Corporis Captione, & Incarceratione, illius, qui (animo pertinaci, & obdurato) ultra quadraginta dies, Excommunicatus perſiſtit:

Defunctorum Teſtamenta probari, & inſinuari facere.

Abinteſtatò decedentium bona, Viduæ, ſeu proximo Conſanguineo, vel Intereſſe habenti, concedere; vel tertiæ Parti, in uſum Jus habentis; vel pendente Lite; vel ubi bona ſint peritura; vel per Adminiſtrationem limitatam; vel ad corroborandum Proceſſum in Curiis Secularibus; etiam de bonis non adminiſtratis; vel cum Teſtamento annexo.

Bona Caduca colligenda mandare:

Computum, ſeu Ratiocinium Adminiſtrationis reddi facere, idque approbare, vel rejicere:

Res, & Perſonas (ſcilicet Fructus Beneficii, vel Mulierem in Causâ Matrimoniali) ſequeſtrare:

Literas dimiſſorias, vel teſtimoniales, concedere:

Beneficia, per Collationem, conferre:

In Beneficia, ad Præſentationem aliorum, inſtituere:

Inſtitutos inducendos mandare:

Congruam Portionem Vicario aſſignare:

Eccleſias minutiores unire, & conſolidare:

Ad diruendam Eccleſiam, & noviter extruendam, Licentiam dare:

Similiter ad collocandum Sedile in Eccleſiâ:

Quolibet triennio, ſuam Diœceſin viſitare; aliaque exercere, quæ ad Cognitionem ſpectant Eccleſiaſticam; de quibus copioſè, in hoc Libro, tractatum eſt.

Vigeat itaque, ſuis Juribus illibatis, SACRA PRÆSULUM POTESTAS; *cui parere tam diu ſuaſerunt* RELIGIO, PIETAS, RATIO, LEGES; *perque Secula clareſcat, Rupe ſedens,* ALMA MATER ECCLESIA.

Δόξα τῷ Θεῷ.

FINIS.

MVSEVM
BRITAN
NICVM